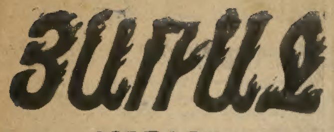

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EE NEUROPE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 1 MAI 1949 Կիրակի 1 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5835-Նոր շրջան թիւ 1246

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Աւելի քան հարիւր տարուան ճամբայ կտրած եղաւ միջազգային ընկերվարութիւնը — ընկերային արդարութեան դատը — այն օրէն ի վեր որ առաջին փորձերը կը կատարուէին, միացեալ ճակատ կազմելու համար:

Համայնագիտարանը կ'ըսէ թէ աշխատաւորներու միջազգային ընկերակցութիւն մը (Internationale) կազմելու առաջին գաղափարը յղացած էր Օր. Ֆլորա Թրիսթան, որ դեռ 1843ին կ'առաջարկէր տիեզերական ընկերութիւն մը կազմել բոլոր երկիրներու բանուորներուն միջեւ:

Քանի մը տարի վերջը, 1947ին, Կարլ Մարքս եւ Էնգէլս ծանօթ մարտակոչը կ'արձակէին Լոնտոնի մէջ,— « Բանուորներ բոլոր երկիրներու, միացէք »:

Յետոյ, 1862ին ցուցահանդէսի մը առթիւ Լոնտոն դրկուած պատուիրակութիւն մը յարաբերութիւններ հաստատեց ֆրանսացի եւ անգլիացի բանուորներու միջեւ եւ դաշնակցութեան ծրագիր մը մշակուեցաւ 1864ին, որ քննուեցաւ Ժընեւի համագումարին մէջ, 1866ին: Այնտեղ էր որ ընդունուեցաւ Աշխատաւորներու Միջազգային Ընկերակցութեան կազմական կանոնագիրը:

Շարժումը հետզհետէ տարածուելով, համագումարներ տեղի ունեցան Լօզանի մէջ (1867), Պրիւքսէլի մէջ (1868), Պալի մէջ (1869) եւ մասնաւոր յայտարարութեամբ մը պարզուեցան հիմնական նպատակները:

Ի՜նչ արկածալի, նոյնիսկ արիւնալի ելեւէջներ՝ այդ օրերէն ի վեր, Եւրոպայի սրտին վրայ, եւ այլուր: Վերիվայրումներ որոնք մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուին, Մայիսի 1ի ցոյցերով կամ ուրիշ առիթներով:

Այն ատեն արձակուած նշանաբանները, ձեւակերպուած պահանջները շատոնց դարձեր են իրականութիւն: Նոյնիսկ ասիական յետամնաց երկիրներու մէջ:

Պետական օրէնքի վերածուած են ոչ միայն «նեղ», չափաւոր, այլեւ «լայն» ընկերվարութեան շարք մը առաջադրութիւնները: Ընդհանրապէս օրինական ճամբաներով, շնորհիւ սահմանադրական ազատութեանց: Իսկ տեղ տեղ ալ դղրդագին յեղաշրջումներով, ինչպէս Ռուսաստանի անծայրածիր տարածութեանց վրայ (1917):

Մինչեւ հիմա կատարուած հսկայական, տեսանելի եւ շօշափելի նուաճումները կ'ապահովե՞ն Աշխատանքի դատին յաղթանակը:

Աշխատաւոր բազմութիւնները իրապէս կը վայելե՞ն ընկերային արդարութեան բոլոր բարիքները:

Վաւերական պատասխան մը գտնելու համար, անհրաժեշտ է ուսումնասիրել իւրաքանչիւր երկրի տնտեսական եւ ընկերային պայմանները:

Բանգէտներ պիտի բացագանչեն — Կ'անտե՞սէք ընկերվարութեան հայրենիքը, Խ. Միութիւնը, իր աննախընթաց նուաճումներով: Յաղթանակ մը որ արեւմտեան Եւրոպայի դուռները հասած է արդէն:

Չենք անտեսեր: Բայց, չենք ալ [illegible]լարան, շռնդալից, [illegible] տարփողանքը շփոթելով բուն իրականութեան հետ:

Կարելի՞ է «ընկերվարութեան հայրենիք» անուանել երկիր մը ուր մօտ երկու հարիւր միլիոն բնակիչներ կը հեծեն, կը տրորուին միահեծան բռնակալութեան մը տակ:

Ո՞ւր է խորհելու, խօսելու, աշխատելու ազատութիւնը՝ այդ անծայրածիր տարածութեանց վրայ:

Այնտեղ պարտադրուած եւ այլուր փոխադրուած կարգուսարքը նոր եւ նոյնքան դաժան լուծի մը տակ չէ՞ պահեր հարիւրաւոր ժողովուրդներ: Եւ բուն իսկ աշխատաւորները, բանուոր եւ գիւղացի: Առանց հաշուելու այն միլիոնները որ տաժանակիր աշխատանքի դատապարտուած են:

Այդ նոյն կարգուսարքը չէ՞ որ կը մրցի դրամատիրական երկիրներու բռնատիրութեան եւ շահագործման հետ, փոխելով ձեւերը: Հրաբուխի վրայ պահելով ամբողջ մարդկութիւնը:

Մայիս Մէկ — Աշխատանքի տօնը — ամէն բանէ առաջ ազատութիւն կը նշանակէ: Ազատութիւն՝ բոլոր կապանքներէն, ընկերային, տնտեսական թէ քաղաքական: Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ, ՍՈ՛ՒՏ

Գաւառական պատանցանքներու, Թրքաբարոյ զրպարտութեանց եւ մատնութեանց դիմակաւոր եւ պսակաւոր — յառ՛ւրիատ — օրկանը, «Ձայն Փարիզի», նորէն լայն բացած է իր դարշահոտ բերանը, անզօր կատաղութեամբ:

Նորէն եւ նորէն եփելով, ծամելով, գունաւորելով եւ ճոխացնելով երեք տարիէ ի վեր գոց եղած «մասալ»ներ, այս անգամ ալ կը պատմէ թէ «Յառաջ»ի խմբագիրը նամակներ գրած է Պոլիս եւ թելադրանքներ ըրած՝ պատրիարքական տեղապահութեան պայքարին առթիւ:

ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ, ՍՈՒՏ: Առաջին տողէն մինչեւ վերջինը:

Ոչ նամակ, ոչ ալ որեւէ կապ տէրտէրի, վարդապետի, թերթի կամ խմբագրի հետ:

Այս առասպելը հրատարակած էր թուրքերէն թերթ մը, «Թասվիր» (15 ապրիլ), անշուշտ ներշնչուելով Քաջ Նազարի — եթէ ոչ Արսլանեան արք.ի — ցեղակից իժէ մը, քաղաքական գոյն տալու համար պատր. տեղապահին դէմ բացուած ժողովրդական պայքարին: Պատասխանն ալ տրուեցաւ նոյն օրը, Պոլսոյ թերթերուն կողմէ:

Փարիզի մէջ, խմբագրական սիւնակին տակ արտատպելով այս դրդռիչ սուտը, առանց կշռելու հետեւանքները, Կայէն - Աբէլը ցոյց կու տայ անբարոյականութիւն մը որ թրքականն ալ կը գերազանցէ:

Եւ այս՝ ի պաշտպանութիւն անպարտկելի թեթեւամտութեան մը որ պարզապէս արգահատանք կը շարժէ:

Un sot trouve toujours un autre sot qui l'admire.

ՎԱՀԷ

Օտար ընկերվարականներու կոչը Մայիս 1ի առթիւ

Օտար Ընկերվարականներու խմբակցութեանց Դաշնակցութենէն (Fédération) ստացած ենք հետեւեալ կոչը, Մայիս 1ի առթիւ.—

Ֆրանսայի Օտար Ընկերվարականներու Դաշնակցութիւնը կազմակերպութիւն մըն է որ կը համախմբէ տասը զանազան երկիրներու պատկանող գործօն անդամներ: Շատերը հարկադրուած են հեռանալ իրենց հայրենիքէն, չհանդուրժելով այնտեղ հաստատուած դիկտատուրային:

Մենք յաջողեցանք մեր կազմակերպութեան ներսը հաստատել, առանց մեծ դժուարութեան, համամտութիւն մը օրուան միջազգային մեծ հարցերու մասին: Այս բանը կարելի եղաւ անոր համար որ, հակառակ իւրաքանչիւր երկրի պատկանող հարցերու ծանրութեան, մենք համոզուած ենք թէ այդ խնդիրները չեն կրնար լուծուիլ առանց սերտ գործակցութեամբ մը ազատատենչ ժողովուրդներու միջեւ:

Մեր կազմակերպութեան անդամները, հին գործիչներ միջազգային Ընկերվարութեան, կը պահանջեն ընկերվարական կուսակցութիւններէն փութացնել այդ գործակցութիւնը:

Այս գործին յաջողութեան համար անհրաժեշտ է Ընկերվարական ճշմարիտ Միջազգային մը (Միութիւն, Internationale):

Մենք համոզուած ենք թէ Եւրոպայի ընկերվարական Միացեալ Նահանգներուն հաստատման համար, որ պիտի ըլլայ նախաբանը բովանդակ աշխարհի ընկերային կերպարանափոխութեան, կրնանք անհրաժեշտ հաւատքը գտնել ընկերվարութեան միջազգային գործակցութեան մէջ:

Մեր կազմակերպութեան էական պարտականութիւնն է տարածել միջազգայնական ոգին: Բայց այդ պէտք է ըլլայ գործը նաեւ ընկերվարական կուսակցութեանց: Վասնզի այդ ոգին է որ մեզ պիտի առաջնորդէ հասկնալու իւրաքանչիւր երկրի հոգը: Մէկուն դժբախտութիւնը չի կրնար անտարբեր ձգել միւսները:

Շարժման մէջ դնել Ընկերվարութեան բարոյական եւ նիւթական ուժերը.

Ընդդէմ բոլոր բռնատիրութեանց (դիկտատուրա):

Հաստատելու համար, ամէն տեղ, ժողովրդապետութիւնը.

Ձեռք բերելու համար բոլոր հարստահարեալ ազգերու ազատութիւնը եւ անկախութիւնը:

Յաղթելու համար, բոլոր ժողովուրդներու միութեամբ՝ ընկերվարութեան հիման վրայ, ռազմատենչ ձգտումներուն որոնք կ'արծարծուին շնորհիւ դրամատիրութեան եւ համայնավարութեան միացեալ, զուգընթաց գործունէութեան:

Ահաւասիկ այն յուսալից կոչը զոր Ֆրանսայի օտար ընկերվարականները կ'ուղղեն բովանդակ աշխարհի ընկերվարական խղճին, 1949 Մայիս Մէկի սա մռայլ օրերուն:

★ Ֆրանսայի ընկերվարական կուսակցութիւնն ալ կոչ մը ուղղելով աշխատաւորներուն, կը յիշեցնէ թէ Մայիս Մէկը նոր առիթ մը պէտք է ըլլայ, ապացուցանելու համար թէ «ազատութիւնը պիտի պաշտպանուի դրամատիրութեան, հարստահարութեան եւ պատերազմի դէմ»:

Ձաղկելով նոր ֆաշականութիւնը, կոչը կը յայտարարէ թէ աշխատաւորները նոյն ուժգնութեամբ պիտի հարուածեն «սթալինականներու վստահութեան զեղծումը, պիտի պայքարին ամէն տեսակ համատիրութեան դէմ (totalitarisme), պաշտպանելու համար ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը»:

Մոսկուա պատասխանեց անմիջապէս

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ԿՐՆԱՅ ՎԵՐՆԱԼ ՄԷԿ ՕՐԷՆ ՄԻՒՍԸ

Խ. Միութեան պատուիրակը, Պ. Եաքոպ Մալիք, անմիջապէս պատասխանեց իր ամերիկացի պաշտօնակցին յուշագրին, մեծ զարմանք պատճառելով. ինչ որ բարենշան կը համարուի:

Այդ պատասխանին մանրամասնութիւնները հրատարակուած չէին, այս տողերը գրուած ատեն: Բայց մթնոլորտը մեղմացած կը համարուի, այնպէս որ, Մոսկուա կրնայ Պերլինի պաշարումը վերցնել մէկ օրէն միւսը, միեւնոյն ատեն հաւանութիւն յայտնել որ Չորսերու Խորհուրդը գումարուի անմիջապէս, քննելու համար գերմանական հարցը՝ ամբողջութեամբ:

Ժողովը կրնայ գումարուիլ Մայիս 25ին կամ 30ին, Փարիզի մէջ:

Պերլինի պաշարման բարձումով պիտի փարատի ծանր մղձաւանջ մը, որ կը տիրէ մօտաւորապէս մէկ տարիէ ի վեր, (Ռուսերը պաշարումը սկսան 1948 Յունիս 24ին, փակելով ճամբայ, երկաթուղի եւ ջրանցք):

★ Ուրբաթ օր Պ. Մալիք հեռաձայնով ժամադրութիւն խնդրեց Տոքթ. Ճէսըփէ, որ Նիւ Եորք վերադարձած էր Ուաշինկթընէն: Հանդիպումը տեղի ունեցաւ կէս օրէն վերջ: Խորհրդային պատուիրակը ստացած էր իր կառավարութեան պատասխանը, որ կը հաստատէր իրուած հաւաստիքները:

Իրազեկ շրջանակներու մէջ այնքան լաւատես են որ, կը կարծեն թէ Միացեալ Ազգերու ժողովը պիտի յետաձգուի Մայիս 18ին, որպէսզի չորս արտաքին նախարարները կարենան Փարիզ գտնուիլ: Հաւանական է որ Պ. Մալիք եւ խորհրդային գլխաւոր պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ եւս մասնակցին Փարիզի խորհրդաժողովին: Պերլինի պաշարման բարձումէն վերջ, գլխաւոր դժուարութիւնը պիտի ըլլայ համաձայնիլ Փարիզի խորհրդակցութեանց օրակարգի մասին:

★ Անգլիասաքսոն շրջանակները ուրախութեամբ կ'արձանագրեն Խ. Միութեան փութկոտութիւնը. բայց միեւնոյն ատեն զգուշութիւն կը պատուիրեն: Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան կարծիքով, Պերլինի պաշարումը վերցնելու տրամադրութիւնը չապացուցաներ թէ Խ. Միութիւնը հրաժարած է համայնավարութեան ծաւալման յոյսէն:

★ Պ. Հարրիմէն, Եւրոպայի Տնտեսական Գործակցութեան շրջուն դեսպանը, զեկուցում տալով Մ. Նահանգներու ծերակոյտին առջեւ, իր [illegible] թէ անհրաժեշտ զէնք եւ ռազմանիւթ ճարել Եւրոպայի, բարձրացնելու համար անոր վստահութիւնը: «Արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը պատրաստ են կատարելու իրենց ինքնապաշտպանութեան եւ փոխադարձ օգնութեան պարտականութիւնը, բայց կը կարօտին զինուորական պիտոյքներու եւ հում նիւթերու: Մեր ապահովութիւնն ալ անհամեմատ պիտի աւելնայ, երբ զօրանան եւրոպական երկիրներու զինեալ ուժերը»:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

75 ՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐ սպայի աստիճան ստացած են Անգարայի մէջ:

IRO, ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ միջազգային կազմակերպութիւնը, խստօրէն կը դատափետուի Մոսկուայի «Փրավտա» թերթին կողմէ, իբրեւ «վիթխարի շուկայ մը գերեվաճառութեան»:

ՑԱՒ Է ՈՒ ԲԵՐԿՐԱՆՔ

— J'ai faim, dit l'aigle,
— Mange, dit Prométhée, en découvrant son foie.
(A. GIDE)

Ցաւ էր ու բերկրանք:
Արծիւ մըն էր ան որ կը բզկտէր
Լեարդն իր՝ վէրքին խորը մխրճած կտուցով մը չար՝
Արծիւ եւ ո՛չ անգղ,
Թէեւ խոնջ էր ան՝ փոթորիկներէն՝ թոյլ ու փետրաթափ:
Ցաւ էր ու բերկրանք ան՝ իմաստութեան կատարն աքսորուած այդ մարդուն համար,
Որ կը տրտնջար, մերթ կ'ըսէր անոր.
— Արծի՛ւ, ցաւս է մեծ, բայց կե՛ր, զօրանաս,
Լոյսն ի վեր սուրաս...

Այդպէս չէ՞ր արդեօք եւ ձեզի համար՝
Վարուժան, Զոհրապ, Զարդարեան, Սեւակ եւ Սիամանթօ,
Օ՛ նահատակներ:
Զտուի՞ք արիւնը ձեր կուշտն արուեստին՝
Որպէսզի ձեզմով մնած՝ զօրանայ,
Դառնայ «Հացի երգ», «Տրտունջ» ու «Դամբռն»,
Կամ թէ «Սուրբ Մեսրոպ»:
Միթէ չտարի՞ք ձեր գիտակցութեան եւ խղճմտանքին
Այդ ցաւն հաճոյքով՝
Ցանուն ձեր հոգւոյն յայտնութիւններուն,
Եւ յանուն ցեղին՝ որ դարերն ի վեր կը ձգտի լոյսին:

Այդպէս չէ՞ր արդեօք եւ ձեզի համար՝
Խաժակ, Զաւարեան, Վարդգէս, Շահրիկեան,
Օ՛ նուիրեալներ,
Ժայռերուն թառած հայդուկներ խրոխտ եւ կամաւորներ,
Հպարտ մարտիկներ Վանի, Շատախի, Դարահիսարի
Եւ Մուսա լերան,
Որ պաշտպանեցիք ժողովուրդն անտէր:
Ձեր դրօշակն էր «մահ կամ ազատութիւն»:

Տուիք, տուիք միշտ:
Տուաւ նաեւ մեր ժողովուրդն այդ խեղճ՝
Որպէսզի փլած խրճիթը կանգնի,
Որբն ունենայ հաց եւ կռուողը զէնք:
Տուաւ պանդուխտը՝ վաստակն իր կեանքին,
«Ղուրպան ըլլամ քէ» ըսելով ազգին:

Այդպէս չէ՞ր միթէ խաւար, անկոծ մեր անցեալն ամբողջ,
Պատմութիւնն Հայոց, ողբերու կոթող:
Տալ և յուսալ՝ գեղեցիկ տեսնել և՛ւ մեծ և՛ւ չքեղ՝
Եւ մեր անդադար կռիւներուն հետ,
Կուրծք տալով եկող օտար ուժերուն՝
Ու մեր չարախինդ դեւերու մաղձով
Ցաւէտ ջրդեղուած չղթաներուն տակ՝
Ծառանալ յաւէտ, դառնալ խանդ ու կամք,
Բարութիւն եւ սէր:

Այդպէս չէ՞ նաեւ այսօր, խենթեցած
Մղձաւանջային այս օրերուն մէջ,
Երբ աշխարհն ամբողջ քաոս մ'է մեր չուրջ
— Կեղծիք, թմրութիւն եւ այլասերում,
Անկում՝ ցեխէ ցեխ, «հայհոյանք», պարտաւ,
Մրցում փառքերու,
Ու պատրանքներու թշուառ զառանցանք,
Երկպառակութիւն,
Երբ աշխարհն Հայոց մէկ է, մէ՛կ նաեւ ժողովուրդն Հայոց:

Ցաւ է ու բերկրանք:
Կը պրկենք կամքը մեր զոհողութեան:
Եւ մենք կը յուսանք:

Ցաւ էիք նոյնպէս դուք՝ նահատակներ եւ սակայն եղաք
Ցոյս ինծի՝ երբ ես հոգւոյս ծայրն հասայ,
Հոն ուր կը փլչին յոյսերը բոլոր, պատրանքներն ամէն,
Եւ կը մնչէ օտարութեան մէջ,
Խաթարուած կեանքին ցաւատանջ քամին:
Եղաք լոյս ինծի՝ երբ սէրերն անցան,
Մարեցան մէկ մէկ ճրագներն ոսկի,

Արձագանգեց ձեր յիշատակն յուղիչ,
Բանտ նետուած քաջեր եւ հերոս քոյրեր,
Աւելի դժբախտ, բայց աւելի մեծ՝
Աշխարհի բոլոր բանտարկեալներէն
Եւ ըմբոստներէն դնդակահարուած:

Արձագանգեց ձեր խօլ ճիչը ահի
Կիներ, աղջիկներ՝ զորս հրէշն աոջին ձգած կը տանէր,
Աւելի թշուառ՝ բայց աւելի մեծ՝
Քան երկրէ երկիր, դժոխքէ դժոխք
Նետուած ամբոխներն, զոհերն աշխարհին:
....

Թրթռաց հոգիս յանկարծ լայնարաց տագնապի պէս,
Ու ճարճատեցան գիս անձիս կապող գերութեան կապերն,
Երբ հասկցայ ձեզ՝ օ՛ նուիրեալներ:
Սիրտս սիրտ ըրիք, զառնութիւնս խանդ:
Բարձրացայ ցեղիս բաց ծովերն ի վեր,
Լքելով օտար քարափն ուր վիշտ մ'էր ուրախութիւնն իսկ:
Եւ գտայ ես զիս, եւ գտայ ես զիս, ու լացի խինդէս:

Սուգ է եւ մեծ տօն,
Կսկիծ է եւ յոյս յիշատակը ձեր,
Խոց եւ սփոփանք՝
Վիշտ է եւ ուխտ,
Անսպառ կրակ՝ եւ անսպառ լոյս:
Տուիք եւ անցաք, կուտանք նաեւ մենք,
Կուտանք եւ կ'անցնինք:
Ցաւերժութիւնն է, օ՛ նահատակներ:
Ոգին է ցեղին:

Արծիւ մըն է ան, արծի՛ւ եւ ո՛չ անգղ:
Ծարաւն է վայրագ:
Բայց փառք իր այդ մեծ, անհուն ծարաւին:
Մահ կամ մեծութիւն:

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ԽՄԲ.— Գրուած՝ Ապրիլ 11-24ի առթիւ եւ այնեքան խոր ըմբռնումով եւ յուզումով արտասանուած՝ Տիկին Արշալոյս Սարգիսեանի կողմէ, Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կազմակերպած ցուհանդէսին մէջ (Կիրակի, 24 Ապրիլ, Salle de Géographie):

ՊԱՅԾԱՌԸ

Պայծառը մեր գիւղէն չէր, բայց իր մանկութիւնն եւ պատանութիւնը մեր գիւղը, մեզի հետ անցուց: Հայրը վարժապետ, մայրը վարժուհի, ինք մենէ աւելի տարեց, հասակաւոր, բայց մեզի խաղընկեր: Իր հօրաքոյրը որ մեր գիւղին անուանի կիներէն մէկն էր զայն իր հօր եւ մօրը ձեռքէն առած, որդեգրած էր:

Գեղեցիկ էր Պայծառը, իր անունին չափ գեղեցիկ, ու պայծառ:

Տասնըվեց տարու էր աղջէն: Մեր գեղի բարտիներու պէս ուղիղ ու սլացիկ, խոշոր, մութ գիշերի նմանող աչքեր, դէմքը նուրբ, ժպտուն, վարսերը խուրձ – խուրձ երկարած մինչեւ մէջքը:

Իր գեղեցկութեան համբաւը տարածուած էր գիւղէ գիւղ, մինչեւ հեռաւոր քաղաքները: «Վարժապետին աղջիկը» երբ ըսէին, կարծես, մասնաւոր նշանակութիւն մը ունէին վարժապետը եւ աղջիկը:

Շէն օրերուն, Պայծառին ծնողքը, իր ազգականներն ու բարեկամները, նոյնիսկ ամբողջ գիւղը հպարտ էին իրմով: «Օ՛, մերՊայծառը...Աղջիկ չէ, լոյսի կտոր է»: Բայց, երբ օրերը սեւցան եւ կարաւանները աքսորի ճամբան սկսան բռնել, մանաւանդ երբ հայրը տարին «պարզ հարցաքննութեան մը համար» ու ալ չվերադարձաւ, Պայծառը իր մօրը եւ շրջանակին համար իրական մղձաւանջ մը եղաւ:

Ի՞նչ պիտի ընէին, ինչպէս պիտի փրկէին Պայծառը իրենց տանը շուրջ դեգերող ու ոռնացող գայլերէն: Տակաւին ջարդը չսկսած, Թուրք ծանօթ բարեկամներ, աղի ու հացի ընկերներ ներկայացած էին անոր հօրը եւ զանազան առաջարկներ ներկայացուցած իր մանկամարդ օրիորդին «փրկութեան» համար: Բայց հայրը լաւ ճանչնալով Թուրքը, բուռն կերպով մերժած էր, ինչ որ աւելի գրգռած էր զանոնք:

Մայրը, իբրեւ նախզգուշական միջոց կտրեց անոր խուրձ – խուրձ վարսերը: Արգիլեց անոր լուացուիլ, յարդարուիլ: Հանեց անոր պապղուն հագուստները ու դլդլեակներով ծածկեց զայն: Բայց, Պայծառը իր այդ խղճուկ վիճակին մէջ ալ գեղեցիկ էր: Ցեխին մէջ ինկած ոսկիին պէս կը փայլէր:

Գիւղին «մնացորդաց»ն ալ ճամբայ հանեցին: Այր մարդ չկար: Բոլորը տարբեր անհետացուցեր էին: Շատ մը կիներ զանազան պատճառներով հեռացեր էին գիւղէն: Մնացեալները, կին ու մանուկ, հարս ու աղջիկ ճամբայ հանեցին դէպի քաղաք, անկից ալ դէպի ո՞ւր...

Պայծառը իր մօրը եւ հօրաքրոջը հետ մեր մէջն էր, մեր կարաւանին մաս կը կազմէր: Քաղաքին մուտքին առջեւ տօնավաճառ կար: Թուրք, Քիւրտ, Եգիպտ, հազարումէկ գոյնի մարդիկ հոն հաւաքուած էին եկող կարաւանները «դիտելու», իրենց համար «պէտք եղած»ը վերցնելու: Մեր կարաւանն ալ պաշարուեցաւ չուտով: Հրմշտուք, գոռում – գոչում, լաց ու կոծ, արիւն եւ արցունք...

Մեզի ծանօթ Թուրքերը կը փնտռէին Պայծառը, յատկապէս Պայծառը, որ անհարեկ՝ կարաւանին մէջէն կը սողոսկէր աջ ու ձախ, իր հետքը կորսնցնելու համար:

Պայծառը չգտան: Գտան իր մայրն ու հօրաքոյրը, գտան իր ազգականները, ծանօթները:

— «Պայծառը, ո՞ւր է Պայծառը, ո՞ւր ղրկեցիք, ո՞վ տարաւ, շուտ ըսէք, այլապէս ձեզ բոլորդ կը ջարդեմ, կտոր կտոր կ'ընեմ, կը գոռար ծանօթ արիւնարբու Թուրք մը իր դաշոյնը ցցելով:

— Ծարին, աղա, տարին, ոսքերդ հողին մատաղ: Քիւրտ մը դիշերանց եկաւ փախցուց:

— Քիւրտ մը տարա՞ւ... Վա՜յ: Անհաւատներ տասն անգամ եկայ, աղաչեցի պաղատեցայ որ ինծի տաք՝ չտուիք եւ հիմա պատահական Քիւրտի մը տուիք, վա՜յ ձեզի անիծուածներ, անհաւատներ, հիմա կը տեսնէք թէ որո՞ւ հետ է ձեր գործը, հիմա կը հասկնաք Քէօր Մըհօյին ինչ ըլլալը:

Ու կատղած գազանը՝ Մըհօն քաշեց «խանչէր»ը, մտաւ բազմութեան մէջ, սկսաւ անխնայ հարուածել աջ ու ձախ, առանց նայելու մեծ ու պզտիկի, երախայի կամ ծերի:

Ետոյ բռնեց Պայծառին մայրը, իր կոշտ ափերուն մէջ առաւ անոր մազերը, մարմինը երկարեց գետին ու ճիչդ ոչխար մը մորթելու պէս «խանչէր»ը դրաւ անոր պարանոցին:

Հէք մայրը սարսափած, կուլար կ'ողբար, կ'աղաչէր, բայց ի զուր: Թուրքը սուր երկաթը քսեց անոր վիզին ու երկու վայրկեան վերջ գլուխ մարմնէն զատեց:

Պայծառ լսեց իր մօրը աղաղակները, անոր աղու պաղատանքները, ահուսարսափը, հոգեվարքի վերջին զառացանքները եւ քանի մը բառեր ու պատուէրներ: «Զյաւձնուիս, աղջիկս, չյանձնուիս....:

Ահարեկ, այլայլած, խեղճ աղջիկը կ'ուզէր որ հողը ճեղքուէր, բացուէր, պարտկէր զինքը եւ ամէն ինչ որ անգի կ'ունենար լոյս ցոլեկով երկինքին ու արեւուն դէմ յանդիման:

Ցանկարծ աչքերը ինկան Եփրատին վրայ: Եւ մտածեց անոր գիրկը նետուիլ... բայց գետը բաւական հեռու էր: Կրնա՞ր այդքան երկար ճամբայ կտրել առանց օձիքը ձեռք տալու ...

Ծառանումը երկար չտեւեց, չուտով բաժնուեցաւ բազմութենէն, մտաւ նեղ մացառուտ ճամբայ մը եւ սկսաւ խելայեղ վազել գետին ուղղութեամբ:

— Կը փախչի, կը փախչի, հաւար տուէք չորս կողմէն: Ան է մեր փնտռածը վարժապետին աղջիկը Պայծառը: Հասէք, բռնեցէք, ողջ ողջ բռնեցէք, յանուն Մուհամմէտին, լաւ մատաղցու է: Բռնեցէք...

Աղջիկը կը վազէր եղնիկի պէս արագ, առանց ետեւը նայելու: «Բռնեցէք»ի արձագանգը տարածուեցաւ ամէն կողմ, մինչեւ գետը, մինչեւ քաղաքին ծայրամասերը: Աղջկան ճամբան փակեցին ամէն կողմէ, բոլոր անցքերուն վրայ Թուրքի մը սեւ, չարախինդ ուրուական ցցուեցաւ իր դիմացը: Կը մնար միակ բաց ճամբայ մը — տաժանելի զառիթափ մը զոր պէտք էր մագլցէր հասնելու համար «Սուրբ Մարուպայ» (Սուրբ Մեսրոպ) բարձրադիր ժայռին՝ որուն տակէն կը հոսէր Եփրատը անխռով ...

Մագլցեցաւ, հողը, քարն ու թուփը ճանկռտելով բարձրացաւ: Զինքը հետապնդող ամբոխը կանգ առաւ զառիթափին տակ: Ո՞ւր պիտի երթայ. վարը գետն է, հարիւրաւոր մեթր ցած: Հոն՝ զառիթափին տակ հարիւրաւոր հալածիչներ կազմ ու պատրաստ: «Ամէն գնով ողջ բռնեցէք» կ'ոռնային աջէն ու ձախէն: Ամէն ոք կ'ուզէր «լեռներու հալածական եղնիկը» ինք ձեռք ձգել ...

Հալածիչները երկար սպասեցին որոշում մը տալու համար: Սպասե՞լ, թէ բարձրանալ: Վերը ժայռի բարձրունքին Պայծառը կանգնած՝ արձանացած էր: Փչող մեղմ հովէն իր պատռտած զգլ–գլեակները կը ծածանէին դրօշներու պէս: Մազ չունէր: Վարը Եփրատը կը հոսէր հանդարտ, եղերական Փչոցով մը: Սպասումը երկար չտեւեց: Բազմութեան մէջէն քանի երիտասարդներ որոշեցին ժայռը բարձրանալ, ու սկսան մագլցիլ: Պայծառը տեսաւ անոնց մագլցիլը, բայց կարծես այլեւս անոր հոգին չէր սարսռար:

Վարը բազմութիւնը անհամբեր կը սպասէր ճակատագրական ելքին:

Հալածողները բարձրացան, բարձրացան ու հասան անոր աղջնակին ոտքերուն: Պայծառ յանկարծ թեւերը բացաւ, «յանուն Հօր» մը աղաղակեց ու նետուեցաւ ժայռէն ի վար: Իր մարմինը քանի մը անգամ ճօճեցաւ օդին մէջ ու հազիւ յետոյ կորսուեցաւ բարձր ժայռին ետեւը: Սուր, եղերական ճիչ մը, խուլ, կարծես անդունդէն եկող աղմուկ մը եկաւ հաստատել անոր Եփրատի ջուրերուն հասնիլը: Խուժանը ոռնաց, մոլեգնեցաւ հայհոյեց, յետոյ դարձաւ իր աւարին մօտ, կիսատ մնացածը լրացնելու:

Մեր կարաւանին մաս կազմողներէն ոչ ոք կրցաւ անցնիլ Եփրատին վրայ ձգուած կամուրջը: Բոլորին, դրեթէ բոլորին գերեզմանը եղաւ հոն քաղաքին մօտ, անոր պատերուն տակ ու այդ սպանդէն հրաշքով ազատածները դարձան Թուրքին գերի, աւելի քան գերի...

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐՁԷ

Գիշե՛ր բարի ձեզ...

ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՍ

Երբ կ՚ըսեմ — «Ցտա՛ք, գիշեր բարի ձեզ» —
Ու տունիս ճամբան կ՚առնեմ առանձին,
Մանկան պէս նորէն յաջորդ ժամանցին
Տենչը կը չոյեմ սրտիս մէջ կարծես...
Բայց կեանքը յանկարծ վէժ ու վըրէժով,
Կը ցցուի դիմացս իր ամբողջ ուժով ...:

Ու խըռով սրտիս մէկ զարկին,
Կուգայ խառնուիլ հրծծիւնը անոնց,
Որոնք՝ չուարուն՝ փողոցէ փողոց,
Ապրեցան անխօս զըրկանքը կեանքին ...
Ու խորհուրդին տեղ աստղերու խորին,
Հողիս կը պատէ ծաղրը ժըխորին ...:

Նաեւ ապրումի խաբը անողոք,
Այնքան իրական եւ նոյնքան ալ բիրտ,
Կուգայ մըթագնել կուրծքիս մէջ փըթիթ,
Խինդ ու ծիծաղի ամէն ծիլ նորոգ ...
Լոյսը երկինքէն կարծես կուտայ խոյս
Աչքերուս ձըգած խուռ մը անյոյս ...:

Մինչ ատելութեան կիրքը սարդային,
Բաժներ է սիրտերն իրարմէ հեռու,
Ու սէրը քամած՝ հոն Թոյն կը հեղու,
Ժանդոտ հոգիներ սըփռելով չորս դին ...
Ու խաւարին մէջ խոհերս անմեկին,
Կ՚ըսպասեն անզուսպ տունիս ճըրագին...:

Բայց մարդը ի՞նչ է, չունչ մը ՆԹէ ոչ,
Որ լոյսով կըկուած հեւքն իր էութեան,
Կ՚ուզէ սիւքին պէս առաւուան բուրեան,
Սիրտէ սիրտ տանիլ իղձով մը դողդոջ ....
Ու եղբայրութեան այդ չունչին կարօտ,
Կը մուրամ ես զայն անցորդէ անցորդ ...:

Ա՜հ, գիշերներուս տունիս ճամբան գորշ,
Ուր հողիս բաժան ծիրէն իր աստղին,
Մայթէ-մայթ կ՚անցնի՝ ստուերի մը հին
Քըմայքին ձըգած բախտն իր անորոշ ...
Ա՜հ, խեղճ քայլերուս յոգնած մեղեդին,
Թախծոտ երգին պէս մենող ծըղրիթին ... :

Բայց գիրդ հըպանքով շող մը փեղկերէն,
Լուսնի ժպիտէն առկախ իղձի պէս,
Յանկարծ կ՚արծարծէ հոգւոյս սմէն ներս,
Երդիքիս անեղծ անդորրը վերէն ...
Ու Թեւերուն մէջ դուռը գիս գըրկած,
Մըգձաւանջիս դէմ կը գոցուի կամաց ...:

Թօշնած վարդի պէս օրս այս վերջացող,
Ափիս մէջ առած կը դիտեմ յուզուած,
Ձեր ամէն մէկին դէմքը ժպտարծարծ,
Կը ցոլայ դեռ հոն դերդ առաւուան ցօղ ...
Նոյն տենչը տըղու կըյորդի սրտէս,
Ցոյելով կ՚ըսեմ,— Գիշե՛ր բարի ձեզ ...:

ՀԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ. ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ :

ՊՈՒՏ'Մ ՄԻՄԱՂ

ՊԱՏՈՒԱՓՐԿՈՒԹԻՒՆ ...

Վերջերս, Թուրք խմբագիրներ եւ քիչ – շատ գիր-գրոցներ, դուրս կուգան Պոլսէն եւ Անդարայէն: Ջահիլ‑ք յանձն կ՚առնեն դաւառները երթալով, ականջի տեղ աչքով տեսնելու իրենց հայրերուն ստեղծած քաղաքակրթութիւնը, ամայի անապատի կամ գայլաստանի վերածած չէն քաղաքներն ու գիւղերը:

Հիանալու անոնց ուժին եւ «էֆէ»ութեանը վրայ ...

Անցածները, խմբագիր մը Եփրատի յայնքը ձգելով՝ երկայնքին պտոյտ մը բրած էր: Հոն – տեղուանքը մարդ չգտնելով, Ջուրերուն հետ զրոյց մը սարքած էր:

Եփրատը, սարսափելի բաներ պատմած է այս խմբագրին, անշուշտ Հայերէն կաշառուած: Խմբագիրը սակայն, իսկական Թուրք մը, հակառակ կողմէն առած էր գետին այդ վշտալի բողոքները, իր գործին եկած ձեւով չարադրած էր Թուրք Թերթին մէջ :

Ուրիշ էֆէնտի մըն ալ, Պիթլիս այցելած՝ եւ հոն, իր ջոքին ոտքը պայտելու մարդ չգտնելով յուսաբեկ վերադարձած էր Պոլիս՝ մղձաւանջը փարատելու համար ...

Այս անգամ, Պոլսոյ իր կակուղ Թիկնաթոռը ձգած՝ մինչեւ Էրզրում երկնցած է նոր պէյ մը, Իսմայիլ Հաքքը Սէվիւք:

Հիմա, Թուրքերը, առաջուան Քէլ Մէմիշ, Զուլլու Հիւսէյին, Կէօզէքլի Մուսթաֆա, Զաբըքըրըթան Ալիի պէս անուններ կոճակ բրած՝ Սէվիւք, Կավուք, Թիւրքէր, Իւըքէլի պէս նոր պիտակներով ծպտուած են, արդարութեան ձեռքէն իր հետքը կորսնցնել ուղող յանցագործին պէս ...

Այս մեր Սէվիւք պէյը կը պատմէ ուկր պատմէ: Զաղագքէն եկած մարդու մը պէս:

— «Էրզրումը, կ՚ըսէ, չէն ու ծաղկեալ քաղաք մըն էր երբ Պերլին, Փարիզ, Լոնտոն աւաններ էին: Իսկ հիմա քարուքանդ, ամայի: Ինչկչութիւնը Նախապատերազմեան չըջանի կէսն է մնացեր: «Թոմոզիթ» չկայ, վաճառականութիւնը մարած, կեանքը կասած»:

Մեր hoću խմբագիրը, Էրզրումի մէջ, տատամինարէ կը տեսնէ: Մզկիթ եւ զօրանոց, բերդեր եւ մէտրէսէ ու բաղնիք, բոլորն ալ Թուրք քաղաքակրթութեան պիտանի հաստատութիւններ: Եւ ատոնք ալ Սելճուքներուն շինածներն են եղեր...

Հայերու վրայէն նապաստակի մը պէս կը ցատքէ կ՚անցնի: Ոչ մէկ յիշատակութիւն անոնց մասին: Հայոց Սանասարեան վարժարանի մասին իսկ կուրութիւն կը կեղծէ: Այն կրթարանը, որ Պոլսոյ Թուրք պետական դպրոցներուն ալ ուսուցիչներ տուած է եւ անշուշտ Իսմայիլ աղան դաս առած պէտք է ըլլայ անոնցմէ :

Բայց Թերեւս, մօլլա Իսմայիլը մէտրէսէի միայն աշակերտած ըլլալով՝ լուր չունի այդ բաներէն:

Ուռանալ, անգէտ ձեւանալ Հայերուն գոյութիւնն ու դերը այս զուտ հայկական աստանին՝ Կարնոյ մէջ՝ կը նմանի, արեւը Թաշկինակով ծածկելու...

Այդ նահանգներուն մէջ, ուր Հայր ջնջուած է, հոն կեանք եւ քաղաքակրթութիւն չկայ :

Փա՞ստ: Ահա, Սէվիւք հօճան ինք կը խոստովանի,—

«Քաղաքին (Էրզրումի) ցերեկները անյոյս, գիշերներն ալ ելեկտրականութեան պակասէն անլոյս ...» :

Ինչ սիրուն եւ յատկանշական քառեակ: Այս մէկ քառեակը, պայ Սէվիւք, Թուրք անցեալ եւ ապագայ ամբողջ քաղաքակրթութիւնը եւ Թուրք պատմութիւնը կը խտացնէ իր մէջ...

Իսկ Հայերու մասին Թէ «միայն Դաշնակ քօմիթէճիները, վերջին նահանգին առթիւ տասներկու հազար անգէն Թուրք ջարդած են» տողերը, ճամպագագրութեան մըցանիշը կը չահին :

Մէկ միլիոն ջարդուած Հայերու իբրեւ տոկոս, տասներկու հազար Թո՞ւրք, այն ալ անգէն.. Ինչեւէ այդ տասներկու հազար Թուրքերուն եաթաղանները Հայ ջարդելէն բթացած ըլլալով, սըրելու զրկած էին...

Որքան ալ իրականութեան հակասող ըլլան այդ տողերը, անոնք մեզի համար հաճոյալից են:

Մեզ, ջարդուողի նուաստութենէն, հանելով՝ ջարդարարի պատուին կ՚արժանացնեն ...

Եւ այս կուրերգութենէն վերջը, Սէվիւք Իսմայիլ էֆ գրութիւնը կը վերջացնէ « փրկենք մեր պատիւը» կոչականով :

Այո, արգասաշ Սէվիւք, պէտք է փրկէք ձեր պատիւը՝ քանդելով - փլցնելով, Թուրքիոյ մնացած միւս քաղաքներն ու գիւղերը: Ջարդելով - անճիտելով մնացած ափ մը կենդանիներն ալ...

Այլահր վկայ, այս անգամ արեւելեան եւ արեւմտեան բոլոր ազգերը ծնրադիր, ձեր քղանցքը կը համբուրեն եւ ձեր օրհնութիւնը կը հայցեն...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ Նոր հրատարակութիւնները —

ԹՈՐՈՍ ԹՈՐԱՄԱՆԵԱՆ «Հայկական ճարտարապետութիւնը», երկրորդ գիրք: Լոյս տեսաւ հայկ. ՍՍՌ Գիտութիւններու Ակադեմիայի հրատարակութեամբ: «Նիւթեր հայկ. ճարտարապետութեան պատմութիւն» աշխատութեան այս երկրորդ գիրքը բաղկացած է չորս բաժիններէ —

Ա.— Ուսումնասիրութիւնները ճարտարապետութեան ծագման եւ զարգացման մասին :

Բ.— Հայկ. ճարտարապետական առանձին յուշարձաններու բնութագրման (Էջմիածին, Տեկոր, Զուարթնոց, եւն.) :

Գ.— Հեղինակի հնագիտական ուղեւորութիւններուն վերաբերեալ բոլոր յուշատետրերը, տեղեկագիրները եւ գիտական նշանակութիւն ունեցող նամակներ :

Դ.— Թորամանեանի կատարած հնագիտական պեղումներու տեղեկագիրները եւ Թանգարանային շինարարութեան վերաբերեալ նիւթեր :

Ժողովածուն կազմած եւ խմբագրած է Կ. Ղափադարեան :

ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՀՈՒՄԵԱՆԻ «Ընտիր երկեր»ը լոյս տեսած իր ծննդեան 70ամեակի առթիւ, Մարքսի — Էնգէլսի — Լենինի կաճառի հայկական մասնաճիւղի կողմէ: «Ընտիր երկեր»ու այս ժողովածուն կ՚ընդգրկէ Ստ. Շահումեանի 1902—1918 յօդուածները, նամակները եւ ճառերը :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՑՈՒՑԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

— «Ձեր պահանջը Սկատի կ՚առնենք, բսի, սակայն մէկպայմանով. Հայերէն բող բաժնուին»:

Մէկ կողմէ ես, միւս կողմէ անոնք, աշխատելով, Վրացիները Հայերէն զատեցինք :

Բանակցութիւնները բաւական երկարեցան, որովհետեւ Էնվէր փաշան գնդապետ Խալիտ պէյի (հանգուցեալ Խալիտ փաշա) հետ Ախըլցխայի Իսլամները զիներ էին եւ Ախըլցխան մեզի միացնելու համար, Վրացիներուն հետ կը կռուէին :

Միւս կողմէ կ՚ուզուէր Կարսի սահմանագլուխը ընդարձակել այնպիսի ձեւով մը՝ որ Ալեքսանդրապոլի վրայ կարելի ըլլար տիրապետել:

Այն պահուն երբ հաշտութեան բանակցութիւնները կը շարունակուէին, մեր բանակը Հայերուն հետ կռուի բռնուեցաւ: Տաժանելի կռիւ մը սկսաւ: Հայերը Անդրանիկ փաշայի հրամանատարութեան տակ կանոնաւոր զօրաբաժին մը ունէին: Կռիւին չորրորդ օրն էր. Վէհիպ փաշա ըսաւ.

— Հօճան (Եագուպ Ճէվքի փաշա) հեռաձայնեց. Նեղը մնացեր է. «Կարս կ՚երթամ» ըսաւ.

Հինգերորդ օրը վերադարձաւ: Մեծ իրարանցումի մէջ էր եւ ջղայնացած.

— Ամա՛ն Խալիլ պէ՛յ, ըսաւ, ո՞ւր են սա՛ Հայերուն պատուիրակները, հաշտութեան խնդրելու գացինք, մարդիկը (հէրիֆլէր) սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան. ձեռքս 12000 հոգի կայ, եւեւս բնաւ պահեստի չունիմ: Մէհմէտը եթէ անգամ մը նահանջի սկսի, շունչերնիս Էրզրումի մէջ կ՚առնենք :

— Փաշաս, բսի, եթէ դուն այս վիճակով Հայերուն առջեւ ելլես, հաշտութիւն չըլլար: Գնա՛ բաղնիքդ առ, քունդ քնացիր, կէսօրէն վերջ կը տեսնուինք :

Կէսօրէն վերջ ժամը 4ին խնդալով եկաւ.

— Գործը լմնցաւ, հէրիֆները ցրուեցան, ըսաւ: Հայերը 5000 մեռեալ տուեր են:

Օր մը Պոլսէն ստացայ ծածկագիր մը, որուն մէջ կ՚ըսուէր.

— « Վրաստանի վարչապետ Գէգէչկորիի հետ տեսնուէ՛, սա՛ Հայերը մեր միջեւ բաժնենք» :

Պոլսոյ փափաքը ծիծաղելով հաղորդեցի (Գէգէչկորիի): Հետեւեալ պատասխանը առի.

— Պէյ էֆէնտի, ահագին ոսկի եւ օսմանեան կայսրութիւնները այս մարդոց հետ գլուխ չկրցան ելլել, իմ պզտիկ Վրաստանս ի՞նչպէս այս փորձանքները վրան կ՚առնէ: Անոնք Թիֆլիսի (Վրաստանի մայրաքաղաքը) մէջ 100ին 60 մեծամասնութիւն են :

Մենք Ախըլցխան կ՚ուզէինք, իսկ Վրացիները չէին տար: Իսլամ բնակչութեան դէմ կռիւ կը մղէին:

Հայերը ոտքի տակ առնելէ վերջ, կարգը Վրացիներուն եկած էր: Կառավարութեան հրամանով Վրաստանի կառավարութեն վերջնագիր մը ուղղեցի, 48 ժամ պայմանաժամ տալով :

Վէհիպ փաշա գիշերը Հայերուն հետ քարտէսի վրայ սահմանները գծելով կը զբաղէր: Վրացիներէն վրայ-ձգոց պատասխան մը առի: Իսկ Էնվէր փաշան հրամանատարին պատուիրած էր յաջորդ օրը Թիֆլիզի վրայ քալել, եթէ մեր ծանուցագրին դրական պատասխան մը չտրուէր.

Վրացիներուն հետ պատերազմիլը սիրտէս չէր գար: Իսկ Ազրբէջանի Թուրքերը պարզապէս կ՚աղաչէին մեզ եւ «աման ճար մը գտէք հասկացողութեան գալու համար», կ՚ըսէին: Վրացիք Գերմանացիներէն օգնութիւն կը յուսային: Գէգէչկորին ալ Պերլին գացած էր: Օրխան Շէմսէտտին իբրեւ քարտուղար քովս կը գտնուէր: Գիշերուան ժամը 1ին զինքը կանչեցի եւ ըսի.

— Ահա մեր պատասխանը Վրացիներուն: Առ այս Թուղթը եւ գնա դուրը զարկ, եթէ քնացած են արթնցուր եւ իրենց հաղորդէ հետեւեալը.—«Եթէ ժամանակ չահելու համար զրկած են այս պատասխանը, թող գիտնան որ մեր բանակը հրաման ստացած է վաղն առաւօտ իսկ Թիֆլիզի վրայ քալելու: Գիտեն որ անձնապէս կը համակրիմ իրենց. սակայնպարտականութիւն ունիմ կառավարութեանս հրամանը գործադրելու: Իսկ եթէ այդպէս չէ եւ որոշած են կռիւը ընդունիլ, ծանուցագիրը առ ետ բեր: Ցայտնէ նաեւ իրենց թէ իբրեւ բարեկամակամ վերջին զրուական մըն է որ այս պատեհութիւնը կուտամ իրենց :

Վրաց հրամանատարն ու պատուիրակները դոյնենին նետած՝ վազելով քովս եկան: Մէջերնին շատ ջղային փաստաբան մը կար..

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՅԻՍ 1Ի ԱՌԹԻՒ, այսօր, կիրակի, մեթրօն եւ հանրակառքերը պիտի բանին գրեթէ սովորականին պէս, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով ընդհ. գործադուլի մասին: Թոշակաւոր շարժավարները (շոֆէօր) պիտի դադրեցնեն աշխատանքը, իսկ միւսները պիտի բանին: Սրճարանները, ճաշարանները, պանդոկները բաց պիտի ըլլան մասամբ: Կառախումբերը պիտի բանին սովորականին պէս: Թանգարանները գոց են: Թատրոնները փակ են ցերեկը: Երկու մեծ թափօրներ սարքուած են, մէկը՝ Փլաս տը լա Նասիօնէն Պասթիյ, նախաձեռնութեամբ Աշխատանքի Դաշնակցութեան, միւսը՝ Զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն կողմէ, Պուա տը Պուլօնեի մէջ: Զօրավարը աշխատաւորական ճառ մը պիտի խօսի այս առթիւ:

«ԲՌՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ» սարքուած ժողովը տեղի ունեցաւ երէկ, շաբաթ, Փարիզի մէջ, նախաձեռնութեամբ ձախակողմեան (ոչ-համայնավար) մտաւորականներու եւ մասնակցութեամբ 125 ականաւոր ներկայացուցիչներու: Ֆրանսա ունի 60 պատուիրակներ, Անգլիա՝ 65, ուրիշ երկիրներ ալ՝ համաձայն իրենց կարողութեան: Յառաջիկային տիեզերական համագումար մը պիտի հրաւիրուի, յանուն խաղաղութեան եւ ազատութեան:

ՌՈՒՄԱՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը շրջաբերական մը ուղղելով օտար դեսպանութեանց, կը ծանուցանէ թէ արգիլուած է մտնել հետեւեալ շրջանները — ամբողջ Պանաթի, Մոլտավիոյ եւ Տոպրուճայի նահանգները, այսինքն Սեւ Ծովու բոլոր ափերը եւ հարաւային - արեւելեան Ռումանիան, կարգ մը շրջաններ Թրանսիլվանիոյ եւ հարաւային Ռումանիոյ մէջ: Արգիլուած է մտնել նաեւ սահմանամերձ շրջանները, 30 մղոն տարածութեամբ, բացի Պուքրէշի արուարձաններէն: Այսպէս Ռումանիոյ գրեթէ 2/3ը կը փակուի օտար դիւանագիտական պաշտօնեաներուն առջեւ:

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ մասին նոր ծրագիր մը մշակած են Անգլիա եւ Մ. Նահանգները: Պիտի առաջարկեն Ազգաժողովին խնամակալութեան տակ դնել Լիբիան, տասը տարիէն անկախ հռչակելու պայմանով, Անգլիոյ հոգատարութեան յանձնել Կիւրենիան, Իտալիոյ՝ իտալական Սոմալին, անգլեւեգիպտական Սուտանի կցել արեւմտեան Էրիթրէան, իսկ մնացեալը՝ Եթովպիոյ:

ՕԴԱՆԱՒՈՎ ՍԵԼԱՆԻԿ իջաւ 24 տարեկան ռումանացի ուսանող մը, Սթոյան Քոլմ, որ մեկնած էր Թըմշվարէն, ուրիշ ուղեւորներու հետ: Բոլորն ալ փախած են, իբրեւ հակաբոլշեւիկներ:

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ Սամաթիոյ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ նախկին «միւթէվէլլի»ն (մատակարար), Տիկին Արուսեակ Թոխման հազաւոր ոսկիի զեղծումներ կատարած է իր քարտուղարին՝ Կարպիսի հետ: Ընդհ. դատախազը հաստատած ըլլալով այս ապօրինութիւնները, ամբաստանեալները մօտերս պիտի դատուին Եղեռնադատ Ատեանին առջեւ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները յառաջ կը խաղան դէպի հարաւ, պաշարուած պահելով Շանկայը:

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ իննը Գերմաններ, որոնք փորձեր էին մաս մը ուրանիոմ ծախել տասը միլիոն մարքի (750.000 սթերլին):

300 ՀԱԶԱՐ ԶԻՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի մասնակցին անգլ. ամառնային ռազմափորձերուն, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ:

ՕԴԱՆԱՒԱՑԻՆ 18րդ սալօնը բացուեցաւ ուրբաթ օր, Հանրապետութեան Նախագահին կողմէ: Ցուցադրուած են օդանաւերու եւ սաւառնակներու բոլոր տեսակները, առաջին նմոյշներէն մինչեւ ամենավերջին կատարելագործումը:

ՓԱՐԻԶԻ 80.000 տնտես - դռնապաններէն (քոնսիէրժ) 20.000ը արձակուած են տանտէրներու կողմէ եւ մնացեալներն ալ անորոշութեան մատնուած: Տանտէրները շատ ծանր կը գտնեն ծախքերը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ) — Սթերլին 1097 (1080), տոլար 329 (353), զուից. ֆրանք 83.45 (87.50): Նափոլէոն 4110, զուից. ոսկի 3880, սթերլին 4770, տոլար (20) 19.320, ձոյլ ոսկի 563.000 ֆր.:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան: Կիրակի 8 Մայիս, առաւօտուն Cinéma Roxy: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսի Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ 1915Ի ՋՈՀԵՐՈՒ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Ս. Պօղոս Պետրոս եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, այս կիրակի, 1 Մայիս: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Կաթ. պատ. Արատաւազդ արք.: Կը հրաւիրուին բոլոր հայ կազմակերպութիւնները եւ միութիւնները, յարգելու համար մեր անմոռանալի զոհերու յիշատակը:

Նոյն օրը սարկաւագի աստիճան պիտի ստանան տարիներէ ի վեր եկեղեցւոյս մէջ ծառայող, Սուրէն Սարգիսեան, Փանոս Ուստուլիկեան, Գառնիկ Քնարեան եւ Արա Գէորգեան, իսկ Աւետիս Քիւփէլեան, Կարպիս Յակոբեան եւ Համբարձում պատուակալ դպիրի աստիճան պիտի ստանան:

ՀԱՅԱԶԻՆՋ ՍԱՐՍԱՓՆԵՐՈՒ շրջանին Ուրֆայի դիւցազնամարտին մէջ նահատակուած մեր անմահ հերոսներուն յիշատակը յարգելու համար, «Հայրենիք» ամսագրի 1947—1948 տարիներու հաւաքածոն կը նուիրեմ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Օհանջանեան գրադարանին.— Ն. Մանուկեան

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 Ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՀԱՅԵՐԷՆ ԵՐԳ ԱՆԹԵԼՈՎ.— Այս երկուշաբթի, 2 Մայիս ժամը 18.45էն մինչեւ 19.30 P.P. 315 Կրընոպլի ռատիոյէն պիտի երգէ Օր. Սիրան Տէր Կումսեան, երեք հայկական կտորներ, «Հայաստան», «Միրանի ծառ», «Կռունկ»: Présenté par Geo Mondrey, Dans Escale au Royaume de la Fantaisie:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ !

8 Մայիս Կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին

ՀԱՅՐ ԼԸՊՕՆԱՌԻ

ներկայացման տոմսերը գրեթէ սպառելու մօտ են: Աճապարեցէք ձեր տոմսերը ապահովել կանխավաճառի վայրերէն: Մանաւանդ արուարձաններէն եկողներուն կը յանձնարարենք այդ:

ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆ

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսաւորութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները այսերկուշաբթի, ժամը 8.30ին, Հայոց մատուռին սրահը: Բոլորին ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՍԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐԿՐՈՐԴԸ՝ նուիրուած ՅԱԿՈԲ ՕՇԱԿԱՆԻ: 2 Մայիս, երկուշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին, Coliséeի սրահին մէջ (Bld. Dugommier):

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տ. ԹԱԴՈՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

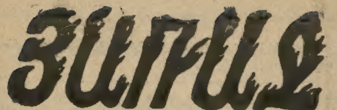

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EE NEUROPE

HARATCH - Fondé 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 3 MAI 1949 Երեքշաբթի 3 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5836–Նոր շրջան թիւ 1247

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՔԱՆԻ ԿԸ ԽՕՍԻՆ, ԿԸ ԳՂՏՈՐԻ

Անոնք որ ուշադրութեամբ կը հետեւին խաղաղութեան համար կատարուած փորձերուն, տեղական թէ միջազգային ձեռնարկներուն, դժուար թէ կարենան պայծառ եզրակացութեան մը յանգիլ:

Մանաւանդ երբ կը կարդան ճառերը, բանաձեւ թէ գրաւոր: Եւ անոնց առթիւ հրատարակուած խորհրդածութիւնները, զարմանազան յայտնութիւններով:

Իսկապէս վտանգուա՞ծ է խաղաղութիւնը:

Ահաւասիկ չորրորդ միջազգային համագումարն է որ տեղի կ'ունենայ, միեւնոյն մտահոգութեամբ:

Առաջինը գումարուեցաւ անցեալ տարի, Վրոցլաւի մէջ (նախկին Պրեսլաու, կցուած Լեհաստանի):

Երկրորդը՝ Նիւ Եորքի մէջ, իբրեւ նախապատրաստութիւն երրորդին որ տեղի ունեցաւ Փարիզի մէջ, ապրիլ 20—25, դղրդագին ցոյցերով:

Իսկ չորրորդը, դարձեալ Փարիզի մէջ, շաբաթ օր, ընդդէմ «Բռնատիրութեան եւ պատերազմի»:

Այս ալ նախաքայլ մըն էր — «Օր Դիմադրութեան», պատրաստելու համար համաշխարհային համագումար մը, քանի մը ամիսէն:

Ապրիլ 20ի համագումարը, թէեւ ներկայացուցչական, կը գտնուէր համայնավար կամ ուղեկից հոսանքներու տիրապետութեան տակ: Իսկ այս վերջինը, նոյնպէս ձախակողմեան, աւելի անկախ էր: Ուղղուած՝ ոչ միայն պատերազմին, այլեւ բռնատիրութեան դէմ:

Իր թռուցիկները եւ պատերուն վրայ փակցուած յայտարարութիւններն ալ կ'ըսէին, — Խաղաղութիւնը կ'ապահովէ ազատութիւնը: Ազատութիւնը կ'ապահովէ Խաղաղութիւնը:

Այս խառնեալ նշանաբանով ալ կ'ուզեն ճամբան հարթել նոր, իսկապէս տիեզերական համագումարի մը համար:

Բայց ինչո՞ւ այս իրարանցումը, պիտի հարցնեն բարեմիտ մարդիկ: Եթէ իսկապէս վտանգուած է խաղաղութիւնը, համագումարնե՞րն են որ պիտի փարատեն վտանգը:

Պարզապէս անոր համար որ, ոչ միայն կառավարութիւնները, այլ եւ աշխարհի մտաւոր ուժերը յաճախ իրար չեն հասկնար, հիմնական հարցերու մէջ:

Այսպէս, Խաղաղութեան կուսակիցներու Համագումարը բոլորովին միակողմանի, միականի դիրք մը բռնելով, պատերազմի հրձիգներ կը մատնանշէր միայն Արեւմուտքի մէջ: Անոր համար խաղաղութեան ախոյեանը, ազատութեան եւ ժողովրդապետութեան միակ ապաւէնը Խ. Միութիւնն է, իր արբանեակներով:

Նոր համագումարը, աւելի ազատամիտ եւ յստակատես, կը ձգտի փարատել կանխակալ կարծիքները, մատնանշելով իւրաքանչիւրին մեղքը: Ջանալով ծուռն ու շիտակը:

Բնական — եւ բուն ընկերվարական — միտքըն էր որ կ'արտայայտուէր այս անգամ, դատապարտելով բոլոր բռնութիւններն ու շահագործումները անխտիր:

Ճիշդ է որ արտասանջներ լսուեցան, եւ աղի-լեղի խօսքեր փոխանակուեցան, երբ աս ու ան կը բաղդատէին ամերիկեան եւ խորհրդային կարգուսարքը:

Բայց, ժողովը վարակուած չէր քարացած պատգամներ արձակելու մեղքով:

Նոյնիսկ Ատլանտեանի դաշինքը քննադատողներ եղան: Մ. Նահանգներու ցեղային խտրութեանց խնդիրն ալ յուզուեցաւ:

Բայց, ժողովը այնքան միամիտ չէր որ «Խ. Միութիւնը դրախտ, Մ. Նահանգներն ալ դժոխք» նկատէր, ինչպէս դիտել կուտար ամերիկացի դըրագէտ մը:

Եթէ միայն այսպիսի տարրական դիտելիքներու մասին համաձայնէին, խաղաղութեան ճամբան շատոնց գտնուած կ'ըլլար:

Դժբախտաբար թիւծոյ քարոզներ են որ կ'արտասանուին որոշ հոսանքի մը կողմէ:

Կան գլուխներ, բերաններ, գրիչներ որոնք բանտարկուած են անդադար խօսիլ: Եւ քանի կը խօսին, այնքան կը պղտորի, կը թունաւորուի մթնոլորտը:

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԽՕՍՈՒՄ Է ԵՐԵՒԱՆԸ

Ամէն իրիկուն, անհամբեր, կ'անցնիմ ռատիօ Երեւանի առջեւ, լսելու համար հայրենիքի ձայնը:

Հպարտ եմ այդ պահուն որ հայերէն կը լսեմ միջազգային այդ մեքենայէն: Իմ անոյշ լեզուս չեմ փոխեր աշխարհի ամէնէն հեշտալուր երաժշտութեան հետ:

Երեւանն է խօսում...: Երբեմն օտարոտի շեշտով մը, կարծես ռուս ըլլար խօսող օրիորդը: Բայց երբ յարեմ ականջս ու բարի կամքս, կը զգամ որ Մեսրոպեան բարբառը կը զարնուի ալիքներուն, գալ մեզի ըսելու համար թէ ողջ է ինք, սահմանէն անդին, թէ անդին:

Լսած կ'ըլլայ, ընդհանրապէս, վիճակագրական զեկուցում, յաճախ ամբողջ «Ս. Ս. Հանրապետութեանց Միութեան» մասին:

Առջի օր քսան վայրկեան համբերութեամբ լսեցի տեղեկութիւններ եղջիւրաւոր անասուններու յառաջդիմութեան մասին: Անոնց «արագ աճման կամ տոհմային անասուններու երախտաբութեան, մասսայական եւ տոհմային անասնապահութեան կարգ մը տեխնիկական» մանրամասնութիւնները: Հազիւ կրցայ նիշել կոլխոզներու արտադրութեան թիւերը, 1949ին 28 միլիոն, 1950ի համար նախատեսուած 39 միլիոն եւայլն: Ոչինչ՝ Ներգաղթի եւ ուրիշ անմիջական հոգերու մասին:

Գործիքը երբ կը փակէի, յիշեցի Շանթի մէկ խօսքը, իր փիլիսոփայութեան դասաւանդութեան ատեն. — Քանթի փիլիսոփայութենէն կաթիլ մը մեղր ծծելու համար, պէտք է մէկ քիլօ փայտեղջիւր (քէշէ պույնուզի) ծամել»: ՍՕՍԻ

ԲՈԼՇԵՒԻԿԵԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Պոլսոյ թերթերը կը գրեն (23Ապրիլ). —

Առջի գիշեր համայնավար գրգռիչներ գաղտնօրէն Պէյազիտի նամակատան եւեւ, Էրզուրում լիսէին ընթացաւարտներու ընկերակցութեան կեդրոնը պատին վրայ փակցուցած են թռուցիկ մը որ յանձնուած է ապահովութեան իշխանութեան:

Թռուցիկին վրայ սա տողերը կը կարդացուին.

— «Թուրք երիտասարդութիւն, համայնավարութիւնն է այն միակ ճամբան որ բարօրութեան պիտի առաջնորդէ երկիրը: Իւրացուցէք համայնավարութիւնը եւ հաւատացէք անոր: Թուրքիոյ մէջ համայնավարութիւնը պիտի տեղաւորուի: Կեցցէ համայնավարութիւնը, անկցի՜ դրամատիրութիւնը»:

Ուսանողական ակումբին անօրէնը Նիհատ Ագսոյ, որ դէպքը առաջին անգամ հաղորդեց Ապահովութեան իշխանութեանց, այս մասին հետեւեալը ըսաւ. — Ակումբին մէջ գիշերող ուսանողներէն ոչ մէկը նման ստորին արարք մը գործելու ընդունակ է: Մեծապէս հաւանական է որ դուրսէն ըլլան թռուցիկը փակցնողները, որովհետեւ ոստիկանութիւնը ստուգած է որ պատին վըրայ կախուած թռուցիկը բնաւ չէ ծալլուած, ըլլալով թուղթի մը միջեւ բերուած է:

Միւս կողմէ, քննութիւնը կը խորացուի Կազի Օսման փաշա միջնակարգ վարժարանի ուսուցիչ Սավֆէթ Թոփչուօղլուի մասին, որ ձերբակալուած էր՝ համալսարանի շրջանակներուն մէջ համայնավար քարոզութիւն ընելուն համար:

★ Իզմիրի մէջ ձերբակալուած են Մուսթաֆա եւ Եուսուֆ անուն երկու երիտասարդներ, որոնք համայնավար քարոզութիւն կ'ընէին: Եուսուֆ սրճարանի մը մէջ թերթ կարդացած պահուն երբ Սթալինի լուսանկարը կը տեսնէ, կ'ըսէ. — «Մատաղ ըլլամ այս հայրիկին, ան պիտի փրկէ մեզ»:

Մուսթաֆա ալ սրճարանի մը մէջ Սթալինի լուսանկարին նայելով ըսած է. — «Համայնավարները պիտի նուաճեն բովանդակ աշխարհը, Թուրքիա ալ պիտի գայ: Այն ատեն ոստիկան պիտի ըլլամ եւ մորակ պիտի չափեցնեմ ժողովուրդին կռնակին: Ես արդէն Լենինեան եմ եւ երբ աղաքս 6 տարեկան ըլլան Ռուսիա պիտի ղրկեմ»:

ԴԻՔԻ ԹԷՀՐԱՆ ճամբայ ելան 19 ամերիկացի մասնագէտներ, ուսումնասիրելու համար Իրանի ընկերային եւ տնտեսական պայմանները: Ճամբան կանգ առին Պոլսոյ մէջ:

Ցոյցեր եւ ճառեր Մայիս Մէկի առթիւ

ՓԱՐԻԶԻ ԹԱՓՕՐՆԵՐԸ

Կիրակի օր ամէն տեղ աւանդական ցոյցերով կատարուեցաւ Մայիս Մէկի տօնը, առանց տեղի տալու ծանր դէպքերու: Միայն Լոնտոնի եւ Պերլինի մէջ ընդհարումներ պատահեցան ոստիկանութեան հետ:

Փարիզի մէջ կազմուած էին երկու թափօրներ, նախաձեռնութեամբ երկու հակամարտ ճակատներու: Առաջինը կազմակերպած էր Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը, հովանաւորութեամբ համայնավար կուսակցութեան, նախագահի հրապարակէն Պասթիլ: Ցոյցին չէր մասնակցեր Բանուորական Ուժը (F. O.) որ բաժնուեցաւ 1947ին: Նմանօրինակ ցոյցեր կազմակերպուած էին ամբողջ Ֆրանսայի մէջ:

Փարիզի մէջ, Աշխատանքի Դաշնակցութեան սարքած թափօրը տեւեց չորս ժամ, երգերով, նուագախումբերով, եւ մարտական նշանախօսքերով: Կը մասնակցէին պատուիրակութիւններ բոլոր բանուորական եւ արհեստակցական Միութիւններէն, տեղական թէ օտար: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ Աշխատանքի Դաշնակցութեան քարտուղարը, Պընուա Ֆրաշոն, փառաբանելով աշխատաւորութեան յաղթանակները եւ Խ. Միութիւնը:

Նշանատախտակներուն վրայ կ'երեւային հետեւեալ վերտառութիւնները. — «Մենք երբեք պիտի չհպատակինք ամերիկեան օրէնքներուն», — «Հիւլէական ռումբ չենք ուզեր». — «Ոչ մէկ վարկ պատերազմի համար, աւելցուցէք աշխատավարձերը», եւայլն:

★ Զօր. տը Կոլի ցոյցը տեղի ունեցաւ Պուլոնյի անտառին մէջ: Կարգ մը թերթեր հարիւր հազարէն աւելի կը հաշուեն մասնակցողներուն թիւը: Զօրավարը ճառ մը խօսելով, հերքեց այն մեղադրանքները թէ ինք դիկտատուրա հաստատել կ'ուզէ: «Ես անձնական իշխանութեան տէր էի հինգ տարի, եօթը ամիս եւ հինգ օր եւ հրաժարեցայ ինքնակամ»: Ետոյ յայտարարեց.

— «Ֆրանսայի ժողովուրդը պէտք է ամէն գնով հաշուեյարդարի ենթարկէ անջատական շարժումը (համայնավարութիւն): Համայնավարութիւնը կեղ մըն է Ֆրանսայի սրտին վրայ: Կան կարգ մը ապահովութեան միջոցներ զորս պէտք է ձեռք առնենք: Օրինակ, պէտք չէ թոյլ տանք որ համայնավարները ապօրինաբար իրենց իշխանութեան տակ առնեն արհեստակցական միութիւնները, որոնք իրենց ամրոցներն են»:

Խօսելով քաղաքական հարցերու մասին, զօրավարը նորէն դանդատեցաւ թէ կառավարութիւնը «Ֆրանսայի շահերը զոհեց Անգլիոյ եւ Ամերիկայի տեսակէտներուն, գերմանական հարցին մէջ»: Ետոյ ըսաւ թէ Խ. Միութիւնը «Ֆրանսայի դուռներուն առջեւ կը կառուցանէ կայսրութիւն մը որու նմանը աշխարհ չէ տեսած տակաւին: Հայրենիքը վտանգի տակ է, իսկ ներկայ կառավարութիւնը — քլորոֆորմի խմբակցութիւնը — կը փորձէ համոզել մեզ թէ Ատլանտեանի դաշինքը կ'երաշխաւորէ ամէնուն ապահովութիւնը: Եթէ Ֆրանսա յարձակում կրէ, դաշինքը ինքնին ոչ մէկ ապահովութիւն կ'ընծայէ: Ատլանտեանի դաշինքին արժէքը կախում ունի տրուելիք զէնքերէն եւ ընդհանուր պաշտպանութեան մէջ մեզի ինկած բաժինէն»:

ՈՒՐԻՇ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Մայիս Մէկի առթիւ ընդհարումներ պատահեցան Լոնտոնի մէջ, համայնավարներու եւ ոստիկանութեան միջեւ: Կառավարութիւնը արգիլած էր հրապարակային ցոյցերը, շաբաթներ առաջ, բայց համայնավարները փորձեցին թափօր մը կազմել: Ոստիկանութիւնը անմիջապէս ցրուեց: Երկու ժամ վերջը նոր թափօր մը կազմուեցաւ, հարուածներ փոխանակուեցան, դրօշներ պատռուեցան, եւ ի վերջոյ օգնական ուժ հասնելով բարեկարգութիւնը վերահաստատեց:

Պերլինի մէջ ալ դէպք մը պատահեցաւ, երբ արեւմտեան շրջանէն բանուորներ կը փորձէին ցոյց մը կատարել ռուսական շրջանին մէջ:

Մոսկուայի տօնակատարութեան ներկայ էր ալպարապետ Սթալին: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ աւելի քան մէկ միլիոն բանուորներ կը մասնակցէին թափօրին: Այս առթիւ ազգ. պաշտպանութեան նախարարը՝ մարաջախտ Վասիլեւսկի օրակարգ մը հրատարակած էր որ կ'ըսէր. — «Խ. Միութիւնը յարատեւօրէն կը հետապնդէ խաղաղութեան եւ բարեկամութեան քաղաքականութիւն մը ժողովուրդներու միջեւ, մինչ Մ. Նահանգներու վարիչ շրջանակները պատերազմ յարուցանել կ'ուզեն»: Յայտարարութեան համաձայն, Ատլանտեանի դաշինքը «անժխտելի ապացոյցն է» այս քաղաքականութեան, «ամէնէն առաջ ուղղուած Խ. Միութեան դէմ»:

Պելկրատի մէջ, մարաջախտ Թիթօ ժողովրդական ցոյցին ներկայ եղաւ ամբողջ եօթը ժամ: Կը մասնակցէին 200.000 հոգի: Այս առթիւ հրատա -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

Ա.

Լուսաշող աստղ մը, որ յանկարծ կը յայտնուի Հայոց երկնակամարը պատող խաւարին մէջէն, ուեռելու համար վաղուան արշալոյսը՝ որուն հաւատատոր ու յառաջապահ վկան է ինք։

Հրաշք աստղ մը, որ ոչ միայն չի մեղմանար, տակաւ առ տակաւ չի նուաղիր եւ ազօթարանը բացուելուն չանհետանար, այլ կ՚ընդլայնի, կը խոշորնայ, կը զօրանայ, ինքն իսկ բերելու համար բոցավառ արշալոյսը՝ որուն աւետաբերն եղաւ։

Իր ժողովուրդը այնքան կարօտ է լոյսի, այնքան խոր պաշտամամբ ունի լոյսի, որ իր խաւարին մէջ իսկ իր կարօտով մնացած է մեծ, բնազդաբար գիտակցելով կորուսած ու վերադառնելիք լոյսին չքեղ գեղեցկութեան։

Այսօր, երբ երկրորդ դարադարձն է Մխիթար Աբբահօր մահուան, երբ ժամանակին ընծայած լայնատեսիլ դիտարանէն կը նայինք մեծ Սեբաստացիին կեանքին ու գործին, չենք կրնար հիացումի բացագանչութիւն մը չարձակել ոչ միայն իր գործին, այլեւ իր հեռատեսութեան, իր խորթափանց մտքին վրայ։

Մխիթարի արժանիքն այն չէ միայն որ ուզած է լոյս տալ այս լուսապաշտ ժողովուրդին, այլ մանաւանդ այն որ կանխատեսած է, ուզած ու գիտցած է ընել այնպէս՝ որ այդ լոյսը հանապազօրեայ ըլլայ, տեւական ըլլայ, անշէջ մնայ։

Ակնբախ եւ բացայայտ է որ այսօր իսկ Մխիթար ներկայ է հայ մտաւոր կեանքին մէջ։ Իր շունչը կը սաւառնի տակաւին հայ մտքին վրայ, նոյնիսկ անոնց մէջ՝ որոնք անտարբերութեամբ կ՚անցնին կամ յանուն տարօրինակ արդիականութեան մը կ՚անտեսեն զինքը, իր դրօշմն ու իր շունչը։

Պահ մը մէկդի դնելով իր եւ իր Միաբանութեան գործունէութեան այլազան ճիւղաւորումները եւ ծանրանալով միայն լեզուականին վրայ, պիտի խոստովանինք թէ այսօր ունինք աշխարհաբար մը՝ որուն հիմն ու աղբիւրը Սեբաստացին է։

Աշխարհաբարի սկիզբ նկատուած « Վէրք Հայաստանի»ն չկար տակաւին, երբ Մխիթար ժողովուրդի լեզուի մասին կը մտածէր եւ նախաքայլերը կ՚առնէր զայն կազմաւորելու, ձեւաւորելու, իրական լեզու մը դարձնելու համար։

Ան պայծառ նախատեսութեամբ մը համոզուած էր որ « ի գրոց բարբառ»ը նախնեաց ու դասական մատենագիրներէն դուրս չէր կրնար գալ այլեւս։ Ձեռագիրներու էջերուն եւ հնօրեայ մագաղաթներու ծալքերուն մէջ պիտի պահէր իր մաքուր սրբութիւնն ու վեհ չքեղութիւնը։ Բայց հոն պիտի արձանանար վերջնապէս, չէր կրնար վերակենդանանալ ու կրկին թառիլ ժողովուրդի շրթներուն վրայ՝ ուր նոր բարբառ մը ծլածէր արդէն։

Մխիթար Աբբան ըմբռնած էր որ իր սփռելիք լոյսին գործիք ու միջոց չէր կրնար ծառայել գրաբարը։ Ընդհակառակն զայն վերստին կեանքի կոչելու փորձը արդիւնք պիտի ըլլար իր երազին իրականացման, լոյսին տարածման եւ տարուելիք հսկայ աշխատանքը յուսալքեալ փառնուած։

Անշուշտ հարկ էր գուրգուրալ նախնեաց գանձերուն, գիրին ու մագաղաթին վրայ ։ Անոնց պահպանումը սրբազան պարտք մըն էր, բայց նըպատակ ու վախճան չէր։ Կար լոյսը նորոգելու, նոր լոյսը բաշխելու, բուռ առ բուռ սփռելու, ծարաւ հայ հոգին ոռոգելու իր երազը։ Ատոր համար նոր գործիք մը, նոր միջոց մը պէտք էր։ Կար ահա, ժողովուրդին շրթներուն վրայ ծլած նոր բարբառը։ Կը մնար ձեւաւորել՝ կազմել, կարգի դնել զայն ու գործածել։

Եւ արդ կշռեցէք արժէքը Մխիթարի խորաթափանց ըմբռնումին եւ ըսէք թէ պիտի ունենայի՞նք մեր աղուոր, մեր կայտառ արդի աշխարհաբարը, եթէ ան ցոյց տուած չըլլար ուղին եւ գծած արահետը։ Չափեցէք ճամբան Ժէ. դարու խարխափող լեզուէն մինչեւ մեր օրերու հաստատաքայլ լեզուն եւ ըսէք թէ կարելի՞ է մեր հոգին խոր գէթ շիթ մը երախտիք չունենալ Սեբաստացի վանահօր համար, որ հսկեց անոր նախնական քայլերուն վրայ ։

Թերեւս տարկուի որ տակաւին կարծուածին չափ կազմուած չէ աշխարհաբարը եւ անխախտանական գիծեր կան իր քերականութեան, ուղղագրութեան կամ համաձայնութեան մէջ, որոնք կը տարբերին համաձայն գրողին գրչին ու քմահաճոյքին։

Այս պարագան երեւութապէս ճիշդ է միայն եւ բան չի պակսեցներ աշխարհաբարի արժէքին՝ որ ջղուտ է, ճկուն, յստակ եւ առակ՝ ոեւէ գաղափար ճշգրիտ հարազատութեամբ եւ երանգաւորումներով արտայայտելու։ Լեզուական հիւանալի գործիք մըն է, հասած արդէն լիակատար աբբունքի մը, տրամաբանական կազմաւորումի մը, մանաւանդ վերջին քառորդ դարու պանդխտութեան մէջ, շնորհիւ եւ ի փառս ափ մը նուիրեալ հայ տղոց։ Այսօրուան գրական «իրաւ» լեզուն պիտի զմայլեցնէր դեռ երէկի, ինըհարիւրի հայ գրագէտներէն շատեր։ Եւ ըսել որ այս տղաքը, լեզուականէն առաջ, հազարումի առօրեայ եւ նորօրինակ հոգերու բեռը չալկած էին։

Մեղադրանքը երեւութապէս միայն ճիշդ է, որովհետեւ կայ յստակ ու աղուոր աշխարհաբարը։ Զայն անխնամ գործածողներուն վիզին կ՚իյնայ անփութանութեան մեղքը։

Չեմ խօսիր արեւելահայերէնի մասին, որ դժբախտաբար հետզհետէ կ՚աղճատուի, շնորհիւ ծանօթ կարգուսարքին, ինչպէս եւ քարացած ունակութեանց։

Երբ գաղթաշխարհի հայերէնին մէջ երբեմն տարբերակներ եւ յաճախ կոպիտ սխալներ կըտեսնենք, անոնք ծնունդ կ՚առնեն գրողին երբեմն տգիտութենէն եւ յաճախ յաւակնոտ մեծամտութենէն։ Քիչ մը յարգանք դէպի լեզուն, քիչ մը խնամք ու գուրգուրանք դէպի գործիքը, քիչ մը բարեխղճութիւն գրչին տակ՝ բաւական պիտի ըլլային խնայելու համար այդ սխալներն ու տարբերութիւնները ։

Բայց ի՞նչպէս յարգանք եւ գուրգուրանք յուսալ մեր կեանքի այս ձիարձակարանին մէջ, ուր ամէնէն նուիրական հարցերուն եւ մտահոգութիւններուն իսկ կշիռը կիրքն է, ուր ոգէտն ու բանգէտը, անտատկն ու իմաստակը օրուան հերոսներն են եւ կաղլիկ լեզուով մը բնտանեկան նամակ մը հազիւ թէ չարադրել կրցողը խմբագրի պատմուճանը նետած է ուսերուն, ըսելիք ունենայ, թէ չունենայ, չունեցած ըսելիքը գրելու շնորհը վայելէ թէ ոչ։

Մխիթար Սեբաստացիին հեռատեսութեան եւ խորունկ մտքին ցայտուն ապացոյցն է նաեւ իր Միաբանութեան հիմնադրութիւնը եւ Միաբանութեան մասնայատուկ ձեւը։ Մխիթարեան միաբանութիւնը նոր ու բացառիկ երեւոյթ մը պիտի ըլլար հայկական կեանքին մէջ եւ անոր դարերու վաստակը օրհնութիւն մը Հայոց վրայ ։

Իր Միաբանութիւնը որքան ալ Աստուծոյ նըւիրեալներու եւ քրիստոնէութեան ծառայողներու խմբաւորում մը ըլլար, պիտի չդառնար սակայն ճգնող միանձանց եւ հոգեշահ խոկումներու մէջ խորասուզուած աբեղաներու հաւաքականութիւն մը, ինչպէս բազմաթիւներ տեսած էր ինք հայրենի վանքերուն մէջ։

Մխիթար կրօնաւոր մըն էր եւ իր միաբանակիցները նախ կրօնաւորներ պիտի ըլլային։ Կրօնաւորի սքեմին տակ անշուշտ թէ պիտի ունենար իր վճակին յատուկ մտահոգութիւններ եւ պարապումներ։ Աստուծոյ նուիրեալն էր եւ պիտի տար Աստուծոյ ինչ որ կը պարտէր Անոր։ Բայց կար նաեւ կայսրը, իր ժողովուրդը, իր կայսրը՝ որուն այնքան շատ ունէր տալիք։

Իր լուսատեսիլ ծրագրին իրականացումը խանդավառ հոգիներու փաղանգի մը պէտք ունէր։ Ինք պիտի ներշնչէր անոնց իր հաւատքն ու խանդը, որպէսզի ջահը ձեռքէ ձեռք ու դարէ դար հասնէր դարերուն սիրտը եւ կրակը անշէջ մնար, լոյսը միշտ վառ։ Միաբանները պիտի չըլլային միայն կրօնաւորներ, այլ ուխտի մը գործադրիչները, կտակի մը պահակները, պայքարի մը զինուորները, որպէսզի անմնցմով եւ անոնց հետ ինք միշտ ներկայ ըլլար դալոց սերունդներուն մէջ եւ լոյսը մշտատեւ ըլլար։

Հոս է նաեւ Մխիթարի խոր հեռատեսութիւնը։ Իր յաջորդներն ու զաւակները ներկայ են մեր մէջ, նոյն հաւատքով եւ նոյն նուիրումով, մեծ Աբբահօր ջահն ի ձեռին ։

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

«Ազնիւ Հայեր» եւ մենք

Անգամ մըն ալ կրկնենք այն, ինչ որ սեւով ճերմակի վրայ կը պատգամէր մեզի Փարիզի համայնավար օրգանը ։

— « ԱՍԵԼ ԵՆՔ, ԴԱՐՁԵԱԼ ԿԸ ԿՐԿՆԵՆՔ, ՈՐ ՀԱԿԱՍՈՎԵՏ»ԼԻՆԵԼ՝ ՀԱՅ ՄԱՐԴՈՒ ՀԱՄԱՐ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ Է ՀԱԿԱՀԱՅ ԼԻՆԵԼ»։

Նոյն «Ժողովուրդ»ը իր 1948 Մարտ 1ի խմբագրականով կը գրէր.

— « Այնքան ժամանակ, որքան ժամանակ որ արտասահմանեան հայ խմբագիրը համոզուած չի գոյացրել, որ Երեւանը Մոսկուա է եւ Մոսկուան Երեւան, չի կարող յօդուա հայութեան չխօսել, ոչ էլ գործել »։

Ձայնակցելով «Ժողովուրդ »ի՝ Պէյրութի հնչակեան օրգանը՝ «Արարատ»՝ «Կայսերապաշտական լրբութիւն» խորագրին տակ խօսելով Ամերիկացիներու եւ անոնց «ծաւալողական» ծրագիրներու մասին, իր 1948 Նոյեմբեր 2ի թիւով կը գրէր.

— « Եղկելի արարածներ… Բայց տեսնենք, թէ տուէին ծրագիրները պիտի երթա՞ն արդեօք չուկային մէջ։ Գաղափարը կարելի՞ է բանտել ։ Կը կարծեն, որ Սովետական Միութիւնը կ՚ապրի իր սահմաններո՞ւն մէջ միայն։ Ողորմելիներ… Սովետական Միութիւնը կ՚ապրի ժողովուրդներու սրտերուն մէջ։ Սահմանագլուխ եւ պատնէշ գոյութիւն չունին եւ չեն կրնար ունենալ Սովետ. Միութեան եւ աղատատենչ մարդկութեան միջեւ»։

Ապացոյց — այն «հրթիռ»ները, որ կ՚արձակուին հոս ու հոն …

Անդրանիկ Արաճեան անուն խլէզ մը՝ իբրեւ բոլշեւիկ ցուցարար՝ Պէյրութի Պատժական Ատեանին կողմէ 1949 Մարտ 15ին՝ ամսուան մը բանտարկութեան կը դատապարտուի։ Երբ դատաւորը դատավճիռը կը կարդայ, մեր «արին», բուն իսկ դատասրահին մէջ, դատաւորի երեսին կը պոռայ.

— « Անկցի՛ բրիտանական կայսերապաշտութիւնը։ Կեցցէ լիբանանեան համայնավար կուսակցութիւնը» («Ազդակ», 16 Մարտ 1949)։

1949 Փետրուարին Սուրեան անուն Հայ մը, ուրիշ երեք տեղացիներու հետ (Եուսուֆ Սիւլէյման, Մ. Զէքի Պեսիմ եւ Հիւսէյն Շիպիպի), համայնավար ծանր յանցագործութեանց մէջ բըռնուելով, կը կախուի Պաղտատի մէջ…

Մէկ – երկու չաբաթ առաջ հեռագիրները նոյն Պաղտատէն կը յայտնէին Գահիրէի արաբ թերթերուն, որ իշխանութիւնները Հայերու քով գաղտնի տպագրական կազմածներ եւ արգիլուած գրականութիւն երեւան հանած են…

Գաղութէ գաղութ, փութնայով եւ թմբուկով, գլխաւորութեամբը սքեմակիր կղերականներու, Նոյեմբեր 29 կը տօնակատարենք եւ խորհրդային կարգերը կը փառաբանենք …

Գահիրէի ամկավար պաշտօնաթերթը մեզի հետ խօսելու եւ գործակցելու համար՝ պայման կը դնէր, որպէսզի մենք կանխապէս ճանչնանք խորհրդային կարգերը …

Իր 1949 Փետրուար 12ի խմբագրականով կ՚աղաղակէր «Արեւ» .

— « Դաշնակցութիւնը պէտք է ճանչնայ հայ պետութիւնը, անկախաբար վարչաձեւէն, եւ դադրի իր ըմբոստ կեցուածքէն հանդէպ հայ պետութեան ։

Ոչ մէկ պայքար բոլշեւիկ վարչաձեւին դէմ։
Կարճ, յստակ, որոշ…
Այս էր իր հրամանագիրը մեզի …
Եւ այլն, եւայլն, եւայլն …

Ու կը զառնանանք, երբ «Տէյլի Նիուզ Փոստ Տիսփէչ»ները ի լուր աշխարհի կը հեռասփռեն.

— « Համաձայն Ուոշինկթըն հասած տեղեկութեանց, Խ. Միութիւնը իր աշխարհածաւալ լրտեսական ցանցին համար կը գործածէ մանաւորաբար Հայերը, որոնք ցրուած են աշխարհի բոլոր կողմերը («Արեւելք», 11 Մարտ 1949)։

Կը զարմանանք, երբ «Թայմզ»ի Գահիրէի թղթակիցը 1949 Յունուար 29 թուականով կը հեռագրէ իր թերթին.

— « Լիբանան աւելի ստուար թիւով համայնավարներ կը հաշուէ իր մէջ, քան միւս արաբ երկիրները, իբրեւ հետեւանք այն իրողութեան, որ Հայերը ենթակայ են խորհրդային քարոզչութեան։

«Խենթ» կը հռչակենք Միւթէրները, երբ անոնք, մեր խենթ եւ հայասպան արարքները վկայակոչելով, մեր մէջ կը տեսնեն.—

«Համայնավար վարչաձեւին հանդէպ արդէն իսկ սորկացած տարրեր» («Ձայն Փարիզի», 3 Մարտ 1949)։

Արժանի լրջութեամբ չենք առներ այն աղդարարութիւնը, որ Ֆրանսայի ներքին գործոց նախարարը՝ ընկերվարական Ժիւլ Մոք — եւ բոլոր Ժիւլ Մոքերը մնացեալ բոլոր երկիրներու մէջ — Ազգային Ժողովի 1949 Յունուար 1ի նիստին մէջ կ՚ուղղէր մեզի՝ ամենազգի օտարական հիւրերուս.

— « Օտարականները պէտք չէ խառնուին մեր ներքին գործերուն («Յառաջ», 4 Յունուար 1949)։

Այս բոլորը լսելով ու տեսնելով եւ յամառաբար սուտ խենթ ձեւանալով՝ Փարիզի համայնավարթերթուկը՝ «Ձայն Փարիզի»՝ ի պատասխան Ա. Միւթէրի ամբաստանութեանց՝ իր 1949 Մարտ 6ի խմբագրականով կը գրէր.

— « Ո՞վ է որ Պ. Միւթէրի գրպանը դրաւ այն ցանկը, զոր ան կարդաց Ազգային Ժողովին։ Ահա այնհարցն է, որուն պատասխանը կը սպասէ ամէն ազնիւ Հայ, ամէն հայրենասէր եւ խղճամիտ մարդ»։

Բայց միթէ՞ պարզ չէ, թէ ո՞վ եւ ի՞նչպէս ամէն կարգի «ցանկ»երը Միւթէրներու, «Թայմզ»երու, Ժիւլ Մոքերու, «Տէյլի Նիուզ Փոստ Տիսփէչ»ներու եւ Պաղտատի ու Պէյրութի դատաւորներու գրպանը կը դնէ …

« Մատնութիւն» բառին իմաստը մեկնաբանելով՝ «Արեւ» իր 1948 Հոկտեմբեր 8ի խմբագրականով կը գրէր.—

« … Մատնութիւն բառը կը նշանակէ թագուն պահուած բանի մը եւ գործուած արարքի մը մատնանշումը, յրատուութիւնը »։

Ճիշդ է միանգամայն …

Արաճեանները դաւանի ոչինչ չեն ըներ, այլ

«ԿՈՄԻՏԱՍ» ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻ 20ԱՄԵԱԿԸ

ԽՄԲ. — Թէհրանէն ստացած ենք հետեւեալ կոչը (ամփոփում). —

Այս տարի լրանում է «Կոմիտաս» երգչախումբի գործունէութեան 20ամեակը: 1928—29թւերին էր, որ Թէհրանում, նախաձեռնութեամբ իրանահայ երաժիշտ եւ բազմամեայ ուսուցիչ Պ. Համբարձում Գրիգորեանի եւ մի խումբ երաժշտասէրների, հիմնուեց «Կոմիտաս» երգչախումբը:

Տարիների ընթացքում «Կոմիտաս» երգչախումբը ձեռք բերեց լայն ժողովրդականութիւն: Մանաւանդ նրա արժէքը, իբրեւ հայ երգի կազմակերպութեան, աւելի բարձրացաւ ու չէչտուեց հնդիկ հռչակաւոր բանաստեղծ Ռ. Թագորի Թէհրանահայութեան ընդունելութեան շքեղ հանդէսին, երբ «Կոմիտաս» երգչախումբը կատարումներ ունեցաւ: Հետագայում, զանազան առիթներով, Պարսից պետական հանդիսաւոր ձեռնարկների մէջ երգչախումբը հրաւիրուեց իր մասնակցութիւնը բերելու: Թէհրանի մեր ազգային — հասարակական կեանքում բոլոր հանդիսաւոր ձեռնարկներին «Կոմիտաս» երգչախումբը իր մասնակցութիւնն ունեցաւ, յաճախ ձեռնարկի կենտրոնն հանդիսանալով: Մայրաքաղաքիս Հայոց Եկեղեցու արարողութիւնների մէջ եւս երգչախումբի կորիզը միշտ իր երգի բաժինն ունեցաւ:

Իր երկրորդ տասնամեակում «Կոմիտաս»ն ունեցաւ տարեկան պարբերական համերգներ, որոնք իր ժողովրդականութիւնը բարձրացրին առիթէ-առիթ: Երգչախումբը քանիցս մեկնեց Ն. Ջուղա, Ղազվին, Ռաշտ եւ Փեհլեւի՝ համերգներ տալու: Գաւառում եւս նա խանդավառութեամբ եւ սիրով ընդունուեց: Երգչախումբի 100—120 անդամները սիրով ու անձնուիրութեամբ կապուեցին հայ երգի, հայկական Ֆոլկլորի, հետեւաբար նաեւ հայ ոգու հետ:

Արդ, այս արժէքաւոր աշխատանքներն են, թափուած քսան երկար տարիների ընթացքում, որ այսօր ցանկանում ենք գնահատել, տօնելով «Կոմիտաս» երգչախումբի 20ամեակը:

Այս նպատակով, Մարտ 3ին գումարուած Թէհրանի ազգային հասարակական մարմինների ներկայացուցիչների յոբելենական յանձնախումբը իր միջից ընտրեց «Կոմիտաս» երգչախումբի 20ամեակի տօնակատարութեան գործադիր մարմին»,

---

դատապարաններու մէջ գտաւուրներու ներկայութեան իրենց«անկցի իմպերիալիստ»ները բարձրաձայն կը պոռան ...

Նոյնքան բարձրաձայն տիւ եւ գիշեր իրենց փառաբանանքները կը ձօնեն խորհրդային կարգերու հասցէին «Ջայն Փարիզի»ները, «Արարատ»ները, «Արեւ»ները, «Լրաբեր»ները, «Ապագայ»ները, «Զարթօնք»ները, «Ազատ Կեանք»երը, « Հայ Մամուլ»ները, «Եփրատ»ները, «Սուրիա»ները, «Նոր Արաքս»ները եւն., եւն., եւայլն:

Այս բոլորէն ետք ի՞նչ կը մնայ այլեւս «մատնութեան», «գաղտնի ցանկ»երու եւ «գրպան»ներու համար ...

(ՅՈՒՍԱԲԵՐ, 29 Մարտ)

ԳԻՏԻ ԿԸՆԱ՞Ն ԳՏՆԵԼ ՆՈՅԻ ՏԱՊԱՆԸ

Ինչպէս գրած էինք, մօտերս Արարատ լեռը պիտի բարձրանայ անգլիացի մասնագէտ մը, Էկըրթըն Սայքս, Նոյի տապանը փնտռելու համար:

Սայքսի պիտի ընկերանան հնախոյզ մը եւ լուսանկարիչ մը: Անգլիական արշաւախումբը Պոլսոյ մէջ պիտի ժամադրուի ամերիկեան արշաւախումբին հետ, որ նմանապէս Նոյեան Տապանը գտնելու կը հետամտի: Այս արշաւանքին ծախքերը պիտի վճարեն արշաւախումբերը:

Սայքսի կարծիքով, Նոյեան Տապանը առասպել մը չէ: Այս Տապանը գոյութիւն ունի, որուն բեկորներուն կարելի է հանդիպիլ Արարատ լերան վրայ:

Գիտնականը քրքրած է 2000 տարուան պատմական փաստաթուղթերը եւ քննած բազմաթիւ հին գրքեր, կը պնդէ թէ իրականութիւն է Նոյեան Տապանը:

Այս առթիւ կ՚ըսէ. — «Իտալացի դրօսաշրջիկ Մարքօ Փօլօ որ 13րդ դարուն աշխարհի շրջանը ըրած էր, այս Տապանին մասին խօսած է: 1859ին թրքական յանձնաժողով մը կազմուած էր, այս տապանը գտնելու համար: Բայց չեմ գիտեր որ ինչ արդիւնք ձեռք բերաւ: Արարատ լերան շրջանին մէջ բնակողներն ալ Նոյեան Տապանին մասին կը խօսին: Միւս կողմէ 5157 մեթր բարձրութեամբ այս լերան 3900 մեթրնոց շրջաններուն մէջ ալ ծովաքրեր գտնուած են: Մեծապէս հաւանական է որ տապանը բարձրութեան վրայ գտնուի:

Ըստ Սայքսի, մեծագոյն դժուարութիւնը օդը պիտի ըլլայ: Եթէ օդը լաւ ըլլայ խիստ գիւրաւ արդիւնքներ ձեռք պիտի բերուին: Սայքս աւելցուց. — Եթէ Նոյեան Տապանը գտնենք, տեղէն պիտի չշարժենք: Միայն փոքր մէկ կտորը առնելով Լոնտոնի մէջ գիտական քննութեան պիտի ենթարկենք: Այս քննութեան ընթացքին ռատիօ ճառագայթները գաղափար մը պիտի տան Տապանին հնութեան մասին: Միւս կողմէ Նոյեան Տապանը գտնուելէ վերջ ամէն ազդէհաղարաւոր դբօսաշրջիկներ պիտի խուժեն Թուրքիա որ հարուստ է հնութիւններով:

որ իր առաջին նիստում որոշեց՝ յոբելենական հանդէս կազմակերպել յառաջիկայ Մայիս 19ի օրը (1949 թ.):

Այսու կոչ ենք անում Իրանում եւ արտասահմանում գտնուող բոլոր իրանահայերին՝ նկատի ունենալ վերոյիշեալ թուականը եւ հանդէսներով ու նուիրատուութիւններով գնահատել «Կոմիտաս» երգչախումբի քսանամեայ գործունէութիւնը:

Գործադիր մարմնի նախագահ՝ Տրդատ Բարսեղեան, քարտուղար՝ Ալբերտ Ծերունեան, գանձապահ՝ Դաւիթ Յարութիւնեան, անդամներ՝ Սաթենիկ Ասրեան, Վահան Աֆրիկեան, Արա Տէր Յովհաննիսեան, Ա. Տէր Օհանեան:

ԾԱՆՕԹ. — Բոլոր նամակներն ու գրութիւններն ուղարկել հետեւեալ հասցէին. — Mr. Tertad Barseghian, Teheran, *իսկ դրամական առաքումներն անել հետեւեալ հասցէին.* — Mr. David Haroutiunian, Serayé Hadji Hassan, Téhéran :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11 — 24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

ՎԱԼԱՆՍ. — 1915ի Ապրիլեան սգատօնը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 22ին, Salle des Fêtes*ի ընդարձակ սրահին մէջ, նախաձեռնութեամբ Ազգ. միութեան: Ներկայ էին երեք յարանուանութեանց ներկայացուցիչները: Կը նախագահէր ընկեր Գէորգ Գօյաճեան, որ պարզելով Հայաջինջ Սարսափները, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մէկ միլիոն նահատակներուն յիշատակը: Երգեց Տիկին Սիրարփի Փէրդիկեան, արտասանեց Մատթէոս Պըլըքեան: Յետոյ գրաւոր ուղերձ մը կարդաց Պ. Կարապետեան, քարտուղար Ազգ. Միութեան: Երգեց նաեւ Տիկին Կարապետեան: Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Արշակ Զօպանեան, որ նկարագրեց 1915ի Հայաջինջ Սարսափները, եւ այս առթիւ Եւրոպայի մէջ կատարուած մարդասիրական ձեռնարկները:*

Արձակ ոտանաւոր մը կարդաց Պ. Մ. Տէր Կարապետեան: Պ. Ա. Չէքիմեան երգեց «Կռունկ»ը: Երկրորդ բանախօսն էր երիտասարդ գրագէտ Պ. Փօլատեան որ կրակոտ ճառ մը խօսեցաւ, այնկոծելով ունկնդիրները: Դժբախտաբար ի վիճակի չեմ տալու անոր հարազատ ամփոփումը:

Սգահանդէսը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Պրիւքսէլի Le Soir (8 *Ապրիլ*) *ինչպէս եւ Ֆլամաներէն* Standard (7 *Ապրիլ*) *թերթերը գովեստով կը խօսին մեր ողբացեալ գիտական աշխատակից Հրաչեայ Տէրոսկիի դստեր՝ Օր. Արաքսի Տէրոսկիի նկարահանդէսի մասին:*

Օրիորդը մասնակցած է Ebauche *խմբակին կազմակերպած նկարներու տարեկան ցուցադրութեան, որ կը համախմբէ տաղանդով եւ ձգտումով տարբեր նկարիչներ: Օր. Տէրոսկիի ինքնանկարը* (Auto - portrait), Canal*ը,* Barques*ը մեծ ուշադրութիւն գրաւած են: Ի յայտ կը բերէ բոլորովին անձնական խառնուածք մը, ինչպէս գրած էինք արդէն: Անոր «*Père Blanc*»ը հիանալի կերպով նկարուած, եւ դրոշմ կը կրէ:* Impresionisme*ի եւ* expressionisme*ի խառնուրդ մըն է: Կենսունակութիւն մը կը բխի իր շատ լաւ գծուած պաստառէն, կապոյտ - մոխրագոյն եւ գոց կանանչ գոյներու ներդաշնակութեամբ, բոլորը լոյսով օծուն ինչպէս եւ ուժեղ հակադրութիւններով: Ապագայ խոստացող արուեստագիտուհիի մը գործն է:*

ՀԻՒԱՆԴԸ. — Պարոն բժիշկ, ե՞րբ կ՚աղէկնամ:

ԲԺԻՇԿԸ. — Դեռ առնուազն մէկ տարի պէտք է խնամուիս եւ չաշխատիս:

ՀԻՒԱՆԴԸ. — Ուրեմն ես կործանեցայ, որովհետեւ պարզ դերձակ մըն եմ:

ԲԺԻՇԿԸ. — Դերձա՞կ, ես կը կարծէի որ սեղանաւոր ես: Ուրեմն Երկուշաբթի կրնաս գործի սկսիլ ...:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵ՞Ը

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

— Խալիլ պէյ, ըսաւ, Արաս Թումանի կիրճին մէջ տեղաւորելիք ձեր թնդանօթները պիտի տիրեն մեր մայրաքաղաքին վրայ: Ասիկա անձնապատուութիւն է մեզի համար:

— Սիրելիս, պատասխանեցի, շատ պիտի ցաւիմ եթէ որոշած էք անձնասպան ըլլալ: Կարծեմ թէ անձնական զգացումներս հասկցաք: Ես ձեզի դէմ պատերազմիլ չեմ ուզեր: Իմ պատասխանատուութեանս տակ Արաս Թումանի կիրճը եւ պալաները ձգելով սահմանագլուխը ըստ այնմ պիտի գծեմ: Դուք ալ Ախլցխայի մնացեալ մասէն հրաժարեցէք:

Այդ միջոցին Վէհիպ փաշա մեր գտնուած սենեակը մտաւ: Վրացիները տեսնելուն՝

— Խեր ըլլայ, ի՞նչ կայ, ըսաւ:

— Խեր է. գումն գործդ լմնցնելդ նայէ, ըսի: Ջիս միւս սենեակը կանչեց.

— Հայերը կը պնդեն չտալ լերան Ալեքսանդրապոլի վրայ տիրապետող ճակատը, ըսաւ:

— Այդ մասը ձգէ, գործդ լմնցուր, ըսի:

— Խենդ տղայէն (Տէլի օղլան = Էնվէր փաշա) կրնա՞ս ազատել զիս, ըսաւ:

— Կ՚ազատեմ, ամբողջ պատասխանատուութիւնը ես կը ստանձնեմ, եթէ կ՚ուզես գրաւոր հրաման տամ, ըսի:

Գնաց: Վրացիները քիչ մը մտածելէ եւ իրարու հետ խօսակցելէ վերջ, առաջարկս ընդունեցին: Վէհիպ փաշա Հայոց հետ բանակցութիւնները վերջացնելէ ետք վերադարձաւ: Վրացիներուն հետ տուած որոշումս իրեն հաղորդեցի:

— Ամա՛ն, ի՞նչպէս կ՚ըլլայ, Էնվէր խեղս կ՚անիծէ, ըսաւ:

— Ես պատասխանատուութիւնը ամբողջովին կը ստանձնեմ եւ գրաւորապէս ալ կը հաղորդեմ թէ բոլոր պատասխանատուութիւնը ինծի կը պատկանի, ըսի:

Վրացիներուն հետ այս ձեւով սահմանները գծեցինք:

Պատերազմը չէր վերջացած դեռ: Միւս ճակատներուն վրայ ալ մեր բանակներուն վիճակը շատ դժնդակ շրջանի մը մէջ մտած էր:

Այս ճակատին վրայ խաղաղութեան վերահաստատումը հայրենիքիս գերագոյն շահերուն համապատասխան կը գտնէի եւ ըստ այնմ ալ շարժեցայ: Եթէ ճակատագրուած է որ այս կառավարութիւնները պիտի շարունակեն գոյութիւն ունենալ, այն համոզումն ունէի թէ աւելի շահաւոր էր, որ անոնք մեզի հետ բարեկամ ըլլային: Այդ պատճառաւ ալ պատասխանատու որոշումներ տուի:

Այնուհետեւ Խալիլ պէյ Զինադադարի դէպքերը կը պատմէ մանրամասնօրէն: Երբ Թուրքիա անձնատուր պիտի ըլլար, Թալէաթ եւ միւս ջարդարարները Պոլսէն փախչելէ առաջ, սուլթան Վահիտէտտինի պարտադրեցին Իզզէթ փաշայի վարչապետութեամբ նոր կառավարութիւն մը: Անոր յաջորդեց Լոնտոնի նախկին դեսպան Թէվֆիք փաշա, որ քանի մը ամիս վերջ տեղը տուաւ Տամատ Ֆէրիտ փաշայի: Ներքին նախարարն էր նշանաւոր Ալի Քէմալ պէյը:

ՋԱՐԴԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԸ

Խալիլ պէյ կը շարունակէ այսպէս. —

Կատարեալ իթիլաֆական կառավարութիւն մըն էր կազմուած, որուն առաջին գործն եղաւ բանտարկել Արեւելեան Նահանգներու հրամանատարներէն Մահմուտ Քեամիլ, Խալիլ եւ Վէհիպ փաշաները, Մուսուլի կուսակալ Մէմտուհ, Էրզրումի կուսակալ Թահսին, Սվազի կուսակալ Մուամէր, Տիգրանակերտի կուսակալի օգնական Պէտրի պէյերը: Տիգրանակերտի կուսակալ Րէշիտ պէյ պահուըտած էր: Ոստիկանութիւնը Ըխլամուրի շրջակայքը անոր հետքը գտաւ, սակայն անձնատուր չեղաւ, այլ անձնասպան եղաւ, պատերազմի դաշտին վրայ առիւծներու պէս մեռաւ:

Իսկ մեզ, այսինքն նախարարներս հաւաքելով Պէքիր աղա Պէօլիւկին մէջ բանտարկեցին:

Պոլսոյ մէջ պատերազմական ատեան կազմուեցաւ: Արեւելեան Նահանգներուն մէջ Հայերը մաքրողները ջարդի եւ կողոպուտի ոճիրներով դատուելու սկսան: Սակայն մեր ձեռքը տարօրինակ ձերբակալման հրամանագիրներ տրուեցան: Ոճիրի սիւնակին առջեւ զերօ դրուած էր:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(11)

բակուած յայտարարութիւն մը կը ձաղկէ Կոմինֆորմին «հրէշային զրպարտութիւնները»:

Վիէննայի ցոյցերուն կը մասնակցէին 150000 ընկերվարականներ եւ 20 հազար համայնավարներ: Հռոմի մէջ թափոր կազմեցին 70 հազար բանուորներ: Թէլ Ավիվի մէջ (Իսրայէլ) թափորին կը մասնակցէին 25 հազար հոգի:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԲԱՐՁՈՒՄԸ օրուան խնդիր է, համաձայն վերջին լուրերու: Թուականը պիտի որոշուի համախորհուրդ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ հետ: Կ'ըսուի թէ Ռուսերը նոր պայմաններ չեն առաջարկած: Պաշարման բարձումով ճամբան պիտի հարթուի Չորս Մեծերու ժողովին գումարման համար.— Ամերիկացի թղթակից մը, Փիրսըն, որ մասնագէտ է շռնդալից լուրերու, անցի օր Նիւ Եորքի անթելէն հաղորդեց թէ Ստալին տրամադիր է Փարիզ գալու, լայն խորհրդակցութիւն մը կատարելու համար նախագահ Թրումընի եւ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի վարչապետներուն հետ:

« ԲՌՆԱՏԻՐՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԴԷՄ» սարքուած ժողովին մէջ, որ տեղի ունեցաւ շաբաթ օր, նախ Սորպոնի, յետոյ Ձմեռնային Մարզարանին մէջ, որոշուեցաւ համաշխարհային ժողով մը հրաւիրել քանի մը ամիսէն: Մարզարանի ցոյցին կը մասնակցէին 15—20.000 քաղաքացիներ: Այս առթիւ կարգ մը անախորժութիւններ ալ պատահեցան: Ամերիկացի գիտնական մը, Տօքթ. Քարլ Քէմփթըն, յայտարարեց թէ Մ. Նահանգները պէտք է պահեն հիւլէական ռումբին գաղտնիքը, ցորչափ Խ. Միութիւնը չընդունիր առաջարկուած հակողութիւնը: Շատեր քրթմնջեցին եւ սուլեցին, այս յայտարարութեան առթիւ: Յետոյ մէկը տեղէն ցատկելով, ուզեց խօսիլ յանուն Անիշխանական Դաշնակցութեան: Իր ընկերներն ալ սկսան յառաջանալ դէպի բեմը: Նախագահը տրամադիր էր խօսք տալու, երբ միւս ծայրէն Թրոցքիականները սկսան աղմկել: Ի վերջոյ խօսելու հրաւիրուեցաւ Աշխարհի Քաղաքացին, Կերի Տէյվիս, որուն առջեւ փակուած էին անցեալ շաբթուան համագումարին դուռները: Ժողովին մէջ խօսուած ճառերը առհասարակ պատերազմի վտանգին պատասխանատու կը համարէին ոչ միայն դրամատիրական երկիրները, գլուխն ըլլալով Մ. Նահանգները, այլեւ Խ. Միութիւնը:

ՔԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը երեւան հանեց գաղտնի պահեստ մը, որ կը պարունակէր 2000 ձեռնառումբ, 4000 կտոր ուժանակ, մեծ քանակութեամբ ռազմանիւթ, զանազան զէնքեր եւ պայթուցիկներ: Կ'ըսուի թէ բոլորն ալ կը պատկանէին Իսլամական Եղբայրութեան, որ լուծուեցաւ անցեալ տարի:— Պաշարման վիճակը պիտի շարունակուի մէկ տարի եւս: Մամուլի գրաքննութիւնը պիտի վերնայ Մայիս 15ին: Ոստիկանութիւնը երեւան հանեց նաեւ շատ մը թանկագին հնութիւններ, փարաւոնեան արձանիկներ, հին դրամներ, հռոմէական եւ յունական ձեռագիրներ, սուրեր եւ դաշոյններ որոնք գողցուած եւ պահուած էին, արտասահման փոխադրուելու համար: Արժէքը 250.000 ոսկի կը գնահատեն:

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԸ 6ի դէմ 34 ձայնով քուէարկեց բանաձեւ մը, որ իր «խորին ցաւը» կը յայտնէ կարդինալ Մինծենթիի (Հունգարիա) եւ Պուլկարիոյ 15 աւետարանական հովիւներուն դատապարտութեան առթիւ եւ կը յուսայ թէ «միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, համաձայն հաշտութեան դաշնագիրներուն, ապահովելու համար մարդկային իրաւունքները եւ հիմնական ազատութիւնը»: Յայտնի չէ թէ ինչ պիտի ըլլայ յաջորդ քայլը: Խնդիրը օրակարգի վրայ պիտի մնայ մինչեւ յաջորդ ընդհ. ժողովը (Սեպտեմբեր):— Ոչ մէկ համաձայնութիւն՝ իտալական գաղթավայրերու մասին:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար հրամանատարութեան ներկայացուցիչը, զօր. Լի Թաօ, ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, հրաւիրեց Անգլիան, Ֆրանսան եւ Մ. Նահանգները որ «անյապաղ» ետ քաշեն իրենց զինուորները Չինաստանէն: Այս առթիւ ազդարարեց թէ չինացի ժողովուրդը պիտի պաշտպանէ իր երկրին գերիշխանութիւնը եւ թոյլ պիտի չտայ որ օտարները առանձնութիւններ կատարեն:— Պատերազմը կը շարունակուի Շանկայի շուրջը: Քաղաքին ազգայնական հրամանատարը յայտարարեց թէ նոր Ստալինկրատ մը պիտի վերածէ քաղաքը: Ամէն կողմէ զինուորներ կը համախմբուին Շանկայի մէջ, տեղաւորելով միջազգային քաղաքամասի չէզոք պանդոկներուն մէջ: Ազգայնական հրամանատարին կարծիքով, Շանկայի ճակատամարտէն կախում ունի Չինաստանի ճակատագիրը:

971.000 ԻՏԱԼԱՑԻՆԵՐ պիտի տեղաւորուին Ամերիկա, Ափրիկէ, Աւստրալիա եւ եօթը եւրոպական երկիրներու մէջ, համաձայն քառամեայ ծրագրի մը, եւ միջազգային օգնութեամբ:

ՁՄԵՌՆԱՅԻՆ ՔԱՄԻ մը կը փչէ Փարիզի մէջ, քանի մը օրէ ի վեր, հակառակ գարնանային արեւին: Մարոքի մէջ երեք հոգի մեռան իբրեւ հետեւանք բուռն փոթորիկներու, որոնք ծանր վնասներ պատճառեցին: Մ. Նահանգներու մէջ ալ 9 հոգի մեռան, 85 հոգի վիրաւորուեցան, փոթորիկի մը հետեւանքով:

ՓԷԹԷՆԻ վիճակը ծանրացած է:

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԻՆ դէմ կատարուած մահափորձին առթիւ, մահուան դատապարտուեցան երկու ամբաստանեալներ, Ապտուլլահ Արղանի եւ Հիւսէյն Ֆարճալլահ, իսկ բանտարկութեան՝ ուրիշ չորս հոգի: Դատավճիռը մահափորձին կազմակերպիչ կը նկատէ Տօքթ. Ֆէրիտուն Քէշաւարզը եւ Իհսան Թապային, որոնք պահուած են: Երկուքը վարիչ անդամներն են ձախակողմեան Թուտեհ կուսակցութեան:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ մէջ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան: Կիրակի 8 Մայիս, առաւօտուն Cinéma Roxy: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական խնամուած բաժին:

Կը ներկայացուի « ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օննեսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ:

Մուտք 100 Ֆրանք:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Մարսիլիոյ Աղքատախնամ Միութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 5000 ֆրանք նուէր Grenobleի բնակիչներէն Պ. Սահակեանէ:

★ Մարսէյլի Կապոյտ Խաչի վարչութիւնը ստացած է Պ. Ա. Համալեանէ 500 ֆրանք: Նոյնպէս Պ. Ս. Պօղոսեանէ 500 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Մուրատեաններու պզտիկին մկրտութեան առթիւ:

★ Ֆր. Կապոյտ Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացաւ 500 ֆրանք Պ. Ե. Աստանալեանէ, փոխան ծաղկեպսակի տըրացեալ ընկերուհի ԱԶԱՏՈՒՀԻ ԹՈՓԱԼԵԱՆի վերաթաղման առթիւ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Ալֆորվիլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի համար Յունիս 4 եւ 5,— Մրցում ընդդէմ Մարսէյլի Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ պարահանդէս ի պատիւ հիւրերուն: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԱՆԴԱՄԱՏԵՏՐԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՆՈՐ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՀԱՄԱՐ

Որոշուած ըլլալով անդամատետրի դրութիւնը հաստատել Փարիզի ու շրջակայից Հայ. Եկեղեցւոյ հաւատացեալներու Կրօն. Ընկ. անդամներուն համար՝ այս վերջինները՝ ստանալու համար իրենց անդամատետրերը, կը հրաւիրուին ներկայանալ իրենց ինքնութեան թուղթերով Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ դիւանատուն կամ արուարձաններուն, Ալֆորվիլի, Արնուվիլի եւ Շավիլի Հայոց եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւններուն:

Այս աշխատանքները կը կատարուին Ընկերակցութեան վերջին ընդհ. ժողովին կողմէ ընտրուած ընտրական յանձնախումբի հետ միասին:

Անդամատետրի դրութիւնը պիտի դիւրացնէ յառաջիկայ ընտրութեանց գործողութիւնները: Այս պատճառաւ կը խնդրենք մասնաւորապէս բոլոր անդամներէն անյապաղ ներկայանալ որոշեալ վայրերը հետեւեալ ժամանակամիջոցին.—

1.— Ամէն օր Փարիզի եկեղեցւոյ դիւանատունը կէսօրերէ վերջ ժամը 14—18, շաբաթ օրերը ամբողջ օրը, ժամը 9—18, կիրակի օրերը 9—13:

2.— Ալֆորվիլ, Արնուվիլ եւ Շավիլ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեանց, ժամ 9—13, կիրակի օրերը:

3.— Միեւնոյն ընտանիքին պատկանող բազմաթիւ անդամներ կրնան իրենց անդամատետրերը ստանալ միմիայն մէկ անդամի մը միջոցաւ, ներկայացնելով բոլորին ինքնութեան թուղթերը:

Այս գործողութեանց թուականը որոշուած է Ապրիլ 6էն մինչեւ Մայիսի 8:

Վարչական ժողովի դիւանի նախագահ՝
ԳԱՄԷՐ ՊԱՂՏԱՍԼԵԱՆ

ԾԱՆՕԹ.— Նոր անդամներու արձանագրութիւնները սովորականին պէս կը շարունակուին ընդունուիլ: Առանձնապէս պիտի յայտարարուի թէ որ թուականին պիտի փակուի ընտրողներու ցանկը:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ:

Ֆ. Կ. Խ. Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին Տիկին Մինասեանի տունը, 38 rue Ernest Renan: Կարեւոր օրակարգ: Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է:

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտոսի կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ:

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,

Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ:

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Պ. Պ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Պ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆի աշակերտներէն ջութակահար Պ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ:

Մուտքը ազատ է

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէր: Կը ներկայացուի «ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»ը զաւեշտը, Աղամեան թատերախումբին կողմէ: Կը խօսի ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ Երգ Օրդներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան: Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան:

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ Օփերայի երգչուհի Իննա Բաղովիչ կը փնտռէ եղբայրը՝ ճարտարապետ Օլեգ Իվանովիչ Շահվէրտեան, ծն. 1890ին: զարմիկը գիւղատնտես Միքայէլ Անդրէեւիչ Նազարեան (Նազարով): Տեղեկացնել Pologne Gorzow Wlkp, Ul. Lokiatka:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 4 MAI 1949 Չորեքշաբթի 4 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5837-Նոր շրջան թիւ 1248

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՍՊԷ՞Ս ՊԻՏԻ ՎԵՐՋԱՆԱՐ

« Հայրենիք»էն կ'իմանանք թէ Ամերիկայի ռամկավարներուն պաշտօնաթերթը, « Պայքար », խմբագրական մը գրած է, խնդրելով որ Հայրենադարձը չարունակուի, «հակառակ միջազգային բոլոր հրդեհներուն»։

Հատուած մը, իրենց չարագրութեամբ.

« ... Անարդար չէ սպասել որ Երեւան լսելի ընէ զինքը Հայրենադարձի այս տարուան ծրագրի մասին, եւ լսելի ընէ առենին, ու գործէ առենին, մարտահրաւէր ընդունելով զարնան արեւը որ սկսած է զարթեցնել աշխատանքի եւ ստեղծագործութեան հրայրքը :

... Հայրենադարձով մենք մեզ կը զգանք, լի կեանքով եւ ապագայի յոյսերով։ Չարիտրելի է եթէ ձգենք որ մառներէ վրիպի պատեհութիւնը» (25 Մարտ)։

Ինչպէս կ'երեւայ, Բարեգործականն ալ վերջ տուած է երկրորդ միլիոն տոլարի հանգանակութեան։ «Հայրենիք»ն է որ կը հաստատէ.

— « Անցեալ տարի Երեւանը վերջ տուաւ Ներգաղթին. Բարեգործականն ալ, հետեւելով անոր, վերջ տուաւ իր հանգանակութեան»։

Յիշէ՞նք թէ ուրիշ հանգանակութիւն մըն ալ որոշուած էր 1947ին, այն տխրահռչակ խեղկատակութեան առթիւ որ կոչուեցաւ«Համաշխարհային Հայկական Քոնկրէս»։

Համաձայն հրատարակուած յայտարարութեան, պիտի հաւաքէին ոչ թէ մէկ, այլ հինգ միլիոն տոլար ։

Ոչ մէկ լուր այս ճակատէն ալ։ Ինչպէս Ներգաղթէն։ Ինչպէս այս ու այն ձեռնարկէն որ կապ ունի Երեւանի հետ, ուղղակի թէ անուղղակի ։

Մոնջ - համր դարձեր են բոլոր անոնք որ չնչափելից աւետիսներ կը հաղորդէին տանիքներէն, դեռ երկու տարի առաջ։

Այս չարաշուք լռութեան հանդէպ, Ամերիկայի ռամկավար օրկանը ի զուր բանաստեղծութիւն կը փորձէ, Երեւանի յիշեցնելով «գարնան արեւը», իբրեւ «մարտահրաւէր»։

Երեւի մոռցած է որ Երեւանի գարունը աւելի շուտ կը բացուի եւ աւելի ուժգնօրէն կը բանայ «ստեղծագործութեան հրայրքը», եթէ գործելու միտք ունենան ...

Տարուան հինգերորդ ամիսը մտած ենք արդէն, եւ ոչ մէկ ձայն Երեւանէն՝ նոր փոխադրութեանց մասին։

Երկու տարիներու ընթացքին երկիր վերադարձած եղան միայն 86—90.000 տարագիրներ։ Մնացեալները, անոնք որ տուն-տեղ ծախած կը սպասէին, մատնուած են կատարեալ անստուգութեան :

Գոնէ բարեհաճէին հրապարակային բացատրութիւն մը հաղորդել, որպէսզի արձանագրուած բազմութիւնները գիտնային թէ դեռ ո՛րքան ատեն կարգի պիտի սպասեն։

Առաջին ողբերգութիւնը չէ այս, Ներգաղթի անտարբեր յայտարարութեններէն ի վեր։

Երբ, 1946 Փետրուարին, Երեւանի Կեդր. Կոմիտէին ընդհ. քարտուղարը, Գ. Յարութինեան կը խոստանար 350—400.000 տարագիրներ ընդունիլ «յառաջիկայ տարիների ընթացքում», անշուշտ գիտէր որ պիտի չկրնան գործադրել այդ ծրագիրը։ Պատճառներն ալ գաղտնիք չէն իրենց համար։ Երկրին տարողութենէն, իրենց ուժերէն վեր ձեռնարկ մըն էր այդ։

Եւ սակայն, թոյլ տուին որ չափազանցութիւնները չարունակուին գաղութներու մէջ, ի վերջոյ ծանր յուսախաբութեան մը մատնելու համար տարագիր բազմութիւնները։

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել այս յուսախաբութեան դառն հետեւանքները, բարոյական թէ նիւթական ։

Ցուսակտուր՝ սահմաններու ընդարձակումէն եւ իրական հայրենադարձէն, ահա իրենց աչքերը դէպի Հարաւ. Ամերիկա յառած են անոնք որ վերադառնալ կ'ուզէին։

Գոնէ հլու — հնազանդ ռամկավարներուն աղաչանքը լսելով եւ իբրեւ «մարտահրաւէր ընդունելով գարնան արեւը», Երեւանը չի՞ կրնար կտունկ մը արձակել, իբրեւ սփոփանք ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԱՅՍ ՌՈՒՍԸ ...»

Մէկ շաբաթէ ի վեր տեղական թերթերը գովասանական գրութիւններ կը հրատարակեն, հայազգի դերասանապետ Ժորժ Փիթոյեւի մահուան տասնամեակին առթիւ։

Տեղացի ծանօթ դրամատիստներ եւ արուեստագէտներ երեկոյթ մըն ալ սարքած էին երկուշաբթի գիշեր, Maison de la Pensée Française*ի մէջ, խուռն բազմութեամբ։*

Կը նախագահէր հանրածանօթ գրագէտը, Ժորժ Տիւհամէլ, որ ջերմապէս ներբողեց հանգուցեալ արուեստագէտը։

Տիւհամէլ մասնաւոր գրութիւն մըն ալ նուիրած էր Փիթոյեւի, Les Nouvelles Littéraires*ի անցեալ շաբթուան թիւին մէջ։*

Ներկայացնելով զայն հասարակութեան, կը գրէր,— «Այս Ռուսը ... »։

Ինչպէս կ'ըսեն Հանրի Թրուայայի համար ալ։

Արկած մը պատահած ըլլալու է, եթէ յիշեն մէկուն եւ միւսին հայկական ծագումը :

Երբեմն ագիտութեան հետեւանք են այս վրիպումները ։

Մինչեւ այսօր ալ կան օտար գրող - բրոցներ որոնք ռուս կը նկատեն Այվազովսկին։

Բայց, մեծ մասով մեղաւոր են նաեւ մեր «հայազգի »ները ։ Օտարամոլութեամբ , մեծամտութեամբ եւ ագիտութեամբ։ Ցաճախ ալ՝ «մատերիալիստական» փիլիսոփայութեամբ ։

Ոչինչ։ Այս ժողովուրդը վարժուած է իր ստեղծագործութեան հունտերը ցանելու աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ։

Իր այգին բաց է ամէնուն առջեւ, հոգ չէ թէ իր զաւակներն անգամ մոռցած ըլլան ճամբան։

ՎԱՀԷ

« ԹՐՔՈՒՀԻՆԵՐ ՀԱՄՈԶԵԼՈՎ ՏԱՐԱԾ ԵՆ »

Ամերիկեան թերթերէն քաղելով գրած էինք թէ միջադէպ մը պատահած էր Պոլսոյ մէջ, ի պատիւ ամերիկացի նաւաղներու տրուած թէյասեղանի մը առթիւ։

«Ենի Սապահ » հետեւեալ ձեւով կը պատմէ պայթակղութիւնը (24 Ապրիլ) —

Կարգ մը Թուրք մանկամարդուհիներ համոզելով տարած են հոն— եւ աղջիկները պարած ու դատապարտելի մտերմութիւններ ունեցած են հիւր նաւազներուն հետ։ Այս դէպքը ցաւ եւ զայրոյթ պատճառած է հանրային կարծիքին եւ արձագանգ գտած ամէնուրեք։ Թուրք երիտասարդմիութիւններու անունով բողոքներ կը տեղան եւ իրենցմէ մէկ կը դրէ մասնաւորաբար — Այս կսկծալի դէպքը մեր խիղճը կը խայթէ, կը վիրաւորէ Թուրք ազնուական երիտասարդութիւնը։ Կը պահանջենք որ պատժուին պատասխանատուները, անոնք որ մատաղատի Թուրք աղջիկները գործիք կ'ընեն բարոյական ինկածութիւններու։ Փոխանակ մեր տեղական արտադրութիւնները ցուցադրելու հիւրերուն, մեր դպրոցական աղջիկները կը մատուցանենք իրենց։ Թուրք երիտասարդութիւնը չի հանդուրժեր այս բանին».

Թուրք թերթը կ'աւելցնէ թէ առաջին անգամ չէ պատահած այդ դէպքը, այլ բազմաթիւ թէյասեղաներ սարքուած են, ի պատիւ ամերիկացի նաւաղներու ։

« Ենի Սապահ» այս առթիւ կը հրատարակէ Թրքուհիներու ուղղեալ անգլիերէն հրաւիրագիր մը, զոր անպարկեշտ ձեռքեր կը բաժնեն դպրոցական աղջիկներուն, երբ ամերիկեան մարտանաւերը նաւահանգիստ կուգան։

« Վաթան» սակայն, ճիշդ չի գտներ այս բախտանները այն պահուն «երբ Ամերիկայի հետ կը գործակցինք շատ լուրջ խնդիրներու շուրջ եւ պոլշեւիկ գրգռիչներ առիթի կը սպասեն, ոգով սերմանելու համար»։

«Վաթան» կ'ըսէ նաեւ թէ այս առթիւ եղած թթու ազգայնամոլ հրատարակութիւնները ցաւ պատճառած են քաղաքիս օտար շրջանակներուն։ Թէյասպարը յոռի միտումով չէ սարքուած եւ բարոյականի հակառակ ոչինչ պատահած է։

« Ենի Սապահ» հրատարակած է նաեւ Թրքուհիներուն լուսանկարները, երեսները ծածկելով ...

Եւրոպայի Միութեան խորհուրդը

ՊԻՏԻ ՀՐԱՒԻՐՈՒԻՆ ՆԱԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻԱ

Երէկ, երեքշաբթի, տասը ազգերու արտաքին նախարարները ժողով գումարեցին Լոնտոնի մէջ, կազմելու համար Եւրոպայի միութեան խորհուրդը։ Մասնակցող տասը ազգերն են Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Շուէտ, Նորվեկիա, Տանըմարքա, Իտալիա եւ Իրլանտա։

Օրակարգի խնդիրներն են.— 1. Վաւերացնել վերջերս պատրաստուած կազմական կանոնագիրը — 2. Քննել Յունաստանի եւ Թուրքիոյ թեկնածութեան խնդիրը։— 3. Արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութեան խնդիրը, երբ վերջնապէս կազմուի գերմանական կառավարութիւնը — 4. Նախապատրաստել խորհուրդին առաջին գումարումը Սթրազպուրկի մէջ, այս ամառ։

Ժողովը պիտի որոշէ նաեւ ծախքերու բաժանումը, միեւնոյն ատեն ընդհ. քարտուղարութիւն մը նշանակելով։ Խորհուրդը պիտի ունենայ նախարարական յանձնախումբ մը եւ ընդհ. ժողով մը։ Իւրաքանչիւր ազդ մէկ անդամ պիտի ունենայ նախարարական յանձնախումբին մէջ։

Ընդհ. ժողովին մէջ Անգլիա, Ֆրանսա եւ Իտալիա պիտի ունենան 18ական անդամ, Պելժիա, Հոլանտա եւ Շուէտ՝ վեցական։ Տանըմարքա, Իրլանտա եւ Նորվեկիա՝ չորսական, Լիւքսէմպուրկ՝ երեք։ Իւրաքանչիւր երկիր ինք պիտի որոշէ անդամներու ընտրութեան եղանակը։

Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէր Շուման, որ Լոնտոն հասաւ իր խօսակցի պաշտօնակցին՝ Կոմս Սֆորցայի հետ, ուրախութիւն յայտնեց Եւրոպայի միութեան ուխտին առթիւ, իբրեւ «շատ կարեւոր դէպք մը աշխարհի խաղաղութեան եւ յառաջդիմութեան համար»։ Կոմս Սֆորցա եւս յայտարարեց.

— « Երբեք այնքան վստահութեամբ եւ լաւատեսութեամբ տոգորուած չէի, դաշնագիր մը ստորագրելու գացած ատեն։ Իսկապէս Եւրոպան կառուցանել սկսած ենք։ Ժամանակը չէ տրտմութեան եւ թերահաւատութեան։ Հարկ է ամէնուն վրայ այն տպաւորութիւնը ձգել թէ լրջօրէն կ'ուզենք վերաշինել Եւրոպան»։

Չորսերու ժողովը պիտի որոշուի այս շաբթու

Վերջին տեղեկութեանց համաձայն, Պերլինի պաշարման բարձումի եւ Չորսերու Խորհուրդին գումարման թուականները պիտի որոշուին մինչեւ շաբթու վերջը։ Այս լուրը հաստատեց նաեւ Պ. Շուման, Լոնտոն մեկնելէ առաջ։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Մ. Նահանգներու եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները, Պ. Պ. Ճէսըփ եւ Մալիք, զեկոյց մը պիտի հրատարակեն այսօր - վաղը, թէ պաշարման եւ թէ Չորսերու Խորհուրդի մասին։ Զեկոյցին բնագիրը պիտի ներկայացուի նաեւ անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութեանց ։

Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ արեւմտեան պետութիւնները ժողովին գումարման համար թուական առաջարկած են Մայիս 15ը, իսկ Խ. Միութիւնը կը նախընտրէ Յունիս 15ը։ Ամէն պարագայի մէջ, իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Ռուսերը իրենց դիմացը պիտի գտնեն արեւմտեան ամուր ճակատ մը, երբ Փարիզ գան։ Երեք երկիրներուն արտաքին նախարարները լայնօրէն խորհրդակցած են գերմանական հարցի մասին, Ուաշինկթընի մէջ, Ատլանտեանի դաշինքին ստորագրութեան առթիւ։ Փոցտամի համաձայնութենէն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, Խ. Միութիւնը կը գտնուի «պաշտպանողական» դիրքի մը վրայ, ինչպէս դիտել կուտան դիւանագիտական շրջանակներու մէջ։

Երբ Չորսերու Խորհուրդը գումարուի Փարիզի մէջ, հաւանական է որ Խ. Միութիւնը առաջարկէ անմիջապէս վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը եւ ետ քաշել գրաւման բանակները։ Արեւմտեան դաշնակիցները պիտի պատասխանեն թէ գրաւման բանակները կարելի է ետ քաշել միայն գերմանական հաշտութեան դաշնագրին ստորագրութենէն վերջ եւ թէ իրենք պատրաստ են փութացնելու հաշտութիւնը։ Միեւնոյն ատեն պիտի հասկցնեն թէ Փոցտամի համաձայնութիւնը «մեռած եւ թաղուած է»,եւ թէ նոր բանակցութիւնները պէտք է կատարուին հիմնուելով ներկայ կացութեան վրայ ։

Արեւմտեան դաշնակիցները համաձայն են նաեւ որ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանը միանայ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ տնօրէնը, Տոքթ. Հ. Փէշտիմալճեան, հրաժարելով, իրեն յաջորդած է Տ. Ռ. Զաքար, մասնագէտ Ռէօնթկէնեան ճառագայթներու։

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

Բ.

Դիպուածին տարօրինակ մէկ խաղով կամ նախախնամութեան կանխորոշ մէկ սահմանումով, ընդունեցէք ինչպէս որ կ՚ուզէք, համաձայն ձեր համոզումին, իր հոգեմէտանպաստ տրամադրութիւններուն համար կրած հալածանքը իրական բախտ մը եղաւ Մխիթարի ծրագրին եւ մեծ բարիք մը հայ մտքին համար: Արդարեւ, դրական ու չօչափելի ի՞նչ մնացած պիտի ըլլար այսօր Մխիթարի գործէն եւ Միաբանութենէն, եթէ ժամանակի այլամերժ ու չհանդուրժող ոգին հալածած չըլլար զինք օտար ափեր ապաստանիլ եւ եթէ իր Միաբանութիւնը հաստատուած ու մնացած ըլլար մայր հողին վրայ:

Մխիթար, որուն համար կարծես բուած է թէ «սա եկն ի վկայութիւն զի վկայեսցէ վասն լուսոյն», հոյակապ այս «տյր Աստուծոյն» խոնարհ է եղած իր ամբողջ էութեամբ: Խոնարհ իր ծնունդով, իր կեանքով, իր վարքով եւ ուզած է պոռթկացող իր մեծութիւնը սեղմել, պարփակել տեւական խոնարհութեան մը մէջ, մինչեւ իսկ «կոչեցեալն աբբահայր» անուանելով ինքզինքը, կարծես անարժան ըլլար այդ տիտղոսին կամ աստիճանին: Ինչ կրօնականներ տեսնուած են անկէ վերջ, արժան թէ անարժան, փառքին վազող եւ յաճախ կը տեսնուին ալ մեր օրերուն:

Մխիթար ծնած է 7 Փետրուար 1676ին, Սեբաստիոյ Հողդար աւանը եւ մկրտութեան աւազանին առաջ Մանուկ անունը ստացած: Համեստ ու բարեպաշտ ընտանիքի մը զաւակն է: Հինգ տարեկանին բառ սորվութեան ծերունի քահանայէ մը կը ստանայ այբուբենի եւ տարրական հեգումի մը նախադիտելիքները: Ապա կը յանձնուի երկու կուսակրօն քոյրերու հոգածութեան: Քիչ վերջ հոգեւոր ասպարէզին նուիրուելու մտադրութեամբ կը ղրկուի Սեբաստիոյ Ս. Նշան վանքը, ուր տասը տարեկանին արդէն ծանօթ է Սաղմոսին եւ Նարեկին, ուսումնական կարեւոր հանգրուան մը նկատուած այն ժամանակները: 1691ին աբեղայ կը ձեռնադրուի Ս. Նշանի վանահայր Անանիա եպիսկոպոսէն եւ կը կոչուի Մխիթար:

Ս. Նշանի միջավայրն ու մթնոլորտը բաւարար չէին սակայն նորընծայ աբեղային համար, որուն մէջ կը ծլէին արդէն իր ապագայի ծրագիրներուն առաջին կայծերը: Ան էջմիածին կ՚երազէր որ իրաւամբ ժամանակի բարձրագոյն վառարանն էր մտքի ու լոյսի:

Բախտը կը ժպտի իրեն, երբ էջմիածնէն Ս. Նշան նուիրակ կուգայ Միքայէլ անունով եպիսկոպոս մը: Մխիթար կը յաջողի համզել եպիսկոպոսը որ վերադարձին զինք իր հետ տանի էջմիածին: Այդ ուղեւորութեան ընթացքին քանի մը օր կը մնան Կարնոյ Կարմիր վանքը եւ Մխիթար պատահմամբ կը ծանօթանայ լիտուական կրօնաւորի մը հետ: Այս քահանան երկարօրէն կը պարզէ իրեն հեռաւոր Հռոմի կրօնական ու մտաւոր դանձերուն ճոխութիւնները:

Էջմիածին հասնելէ վերջ, սակայն, Մխիթար հոն չի գտներ իր փնտռածը եւ յուսախաբ տխրող մթնոլորտէն՝ կը ծրագրէ փախուստ տալ եւ վերադառնալ Սեբաստիա: 1693ին միայն կը յաջողի ուխտաւորի մը օգնութեամբ ծածկաբար մեկնիլ եւ նախ կ՚ապաստանի Սեւանայ վանքը:

Սեւանէն դէպի Սեբաստիա դարձի ճամբուն վրայ Մխիթար կրկին կ՚անցնի Կարինէն եւ այս անգամ կը հիւրընկալուի Պօղոս անուն Հայու մը տունը:

Երկրորդ ճակատագրական հանդիպումը, Այս Պօղոսը ճամբորդած էր Եւրոպա եւ մասնաւորապէս Հռոմ: Պօղոս ալ իր կարգին կը պատմէ գիտցածն ու տեսածը, Վատիկանի կարգն ու սարքը, մատենադարաններու ճոխութիւնը, թանգարաններու գանձերն ու սքանչելիքները: Մխիթարի լուսատենչ հոգիին մէջ թխուսեան քահանային նետած կայծերը Պօղոսի նկարագրութիւններով կ՚արծարծուին եւ կը դառնան վճռական ցանկութիւն մը այդ բոլորն աչօք բացօք տեսնելու:

Սեբաստիա դառնալուն կ՚որոշէ անյապաղ ճամբայ ելնալ դէպի Հռոմ: Նախ կը հանդիպի Հալէպ (Բերիա) ուր լատին քահանայ մը յանձնարարականներ կուտայ իրեն Հռոմի իր ծանօթներուն համար: Հալէպէն կ՚անցնի Աղեքսանդրիա եւ անկէ Կիպրոս, ուր Ս. Մակարի վանքին մէջ ծանրապէս կը հիւանդանայ եւ ցաւը սրտին կը հարկադրուի դէպի Հռոմ ճամբորդութիւնը շարունակելէ հրաժարիլ եւ կը վերադառնայ հայրենիք:

Հոս փակագծի մէջ ըսենք որ Ս. Մակարի մերձակայ բլուրին վրայ Նիկոսիոյ ազգ. կրթարանի տեսուչ Վահան Քիւրքճեանի եւ իր աշակերտներուն մէջ, «դրամատիրութենէ մնացած» գաղտ. երկրորդ հարիւրամեակին առթիւ 1901ին կոթող մը կանգնուած է եւ բլուրը կոչուած «Մխիթարայ բլուր»:

Հայրենի Սեբաստիոյ օդն ու ջուրը եւ ծնողքին գուրգուրալից խնամքը բոլորովին կը կազդուրեն հիւանդը: Մղիթար Սեբաստիայէն կրկին կ՚երթայ Կարին, Կարմիր վանք, ուր վանահօր Մարգար եպիսկոպոսի կողմէ վարդապետ կը ձեռնադրուի 1696ին: Քսան տարեկան է:

Ապա Մխիթար վարդապետը կը գտնենք Պոլիս, ուր քարոզիչ է Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին: Անկէ Սեւ Ծովու ափերը եւ կրկին Կարնոյ Կարմիր վանքը, միշտ իր հետ պտտցնելով Միաբանութեան մը հիմնադրութեան եւ ժողովուրդին լոյս տալու երազը:

1700ին կրկին Պոլիս է, այս անգամ իր հետ բերած քանի մը աշակերտներ: Կ՚իջեւանի Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին, բայց տեսնելով որ աշակերտներու թիւը կ՚աճի, Բերայի մէջ տուն մը կը վարձէ եւ կը փոխադրուին հոն:

Այդ օրերուն կը սկսին Եփրեմ պատրիարքի հալածանքները ընդդէմ Լատիններու հետ միաբանող կամ լատինամիտ Հայերու, որոնք թիարան կամ աքսոր կը ղրկուէին Օսմանեան կառավարութեան դէմ ապստամբելու մեղադրանքով:

Մխիթար կասկածելիներուն ցանկն անցած է եւ կանխելու համար իրեն սպառնացող վտանգը, իր աշակերտներով ու գործակիցներով կ՚ապաստանի Բերայի Քափուչիններու Ս. Աստուածածին վանքը՝ որ կը գտնուէր Ֆրանսական դեսպանին հովանաւորութեան տակ:

Այդ ապահովութիւնը կասկածելի էր սակայն եւ Մխիթար ու իրեններ կը տեսնեն որ երկար պիտի չկարենան անվտանգ մնալ հոն: 1701 Սեպտեմբեր 8ին միաձայնութեամբ կ՚որոշեն մեկնիլ Պոլսէն եւ երթալ հաստատուիլ Մոռէա (Պելոպոնէս) որ այն ատեն վենետիկեան իշխանութեան տակ էր: Ահա այս որոշումին հիման վրայ 1701 Սեպտեմբեր 8ը կը նկատուի Մխիթարեան Միաբանութեան հիմնադրութեան թուական: Միաբանութիւնը կը բաղկանար տասը անդամներէ,— Մխիթար, չորս վարդապետներ եւ հինգ եղբայրներ:

Փախուստի որոշման լուրը կը հասնի Պատրիարքին՝ որ ի զուր կը ջանայ ձեռք անցընել զանոնք: Մխիթարի եւ իր ընկերներուն կը յաջողի զինուորից իջնել քարափ, մտնել նաւ եւ հեռանալ Պոլսէն, իրենց հետ տանելով միաբանութեան չորս հարիւր դահեկանի ամբողջական ու միակ հարստութիւնը:

Նաւը կը հասնի Զմիւռնիա, ուր Միաբանութիւնը կ՚ապաստանի պանդոկ մը: Բարեկամներ ընդփոյթ կուգան իմացնել Մխիթարի թէ զիրենք ձերբակալելու հրովարտակը հասած է Պոլսէն: Կրկին գաղտնագողի փախուստ: Այս անգամ կը յաջողին հասնիլ Մոռէա, ուր տուն մը փորձելով առժամապէս կը պատսպարուին:

Միաբանութիւնը փրկուած էր: Գէթ այդպէս կը կարծէր Մխիթար: Փոթորիկ մը եւս կար սակայն անոր գլխուն:

Մոռէայի մէջ միաբանները կ՚որոշեն իրենց մենաստանը հաստատել Մեթոն բերդաքաղաքը եւ կը դիմեն տեղական իշխանութեանց, որոնք յօժարութեամբ կը նուիրեն Մեթոնի խարխուլ դղեակը եւ բաւական տարածութեամբ մշակելի հող, պայմանաւ սակայն որ Միաբանութիւնը երեք տարուան մէջ արդէն ձեռնարկած ըլլայ մենաստանի շինութեան, այլապէս պիտի կորսնցնէ նուէրն ու ամէն իրաւունք անոր վրայ:

Սկիզբները շատ անձուկ է միաբանութեան վիճակը եւ նիւթական պայմանները առաւել քան սեղմ: Մխիթար յուսահատիլ չի գիտեր սակայն: Մշակուած հողերուն արդիւնքը եւ Մխիթարի ձեռնարկին հաւատացեալ բարերարներէ հասնող օժանդակութիւններ հետզհետէ կը բարելաւեն կացութիւնը: Մենաստանը կը կանգնի եւ քիչ վերջը, 1712ին Միաբանութիւնը կ՚ընդգրկէ Ս. Բենեդիկտոսի կանոնը իրեն համար: Մխիթար ստանալով աբբայութեան աստիճանը, այնուհետեւ կը կոչուի Մխիթար Աբբահայր:

Արդ, խանդավառութիւնը համակած է միաբանները: Մենաստանն ու եկեղեցին կանգնած են, Միաբանութիւնը վերջնապէս հաստատուած ու ձեւաւորուած: Ապագան պայծառ ու ծիծղուն կ՚երեւի: Այլեւս պիտի լծուին մեծ երազը իրականացնելու գործին:

Նոր փոթորիկը ահա կը հասնի սակայն: Օսմանեան զօրքին Մոռէայի վրայ յարձակած ըլլալու լուրը կը տարածուի եւ բնակչութիւնը խուճապահար փախուստի ճամբայ մը կը փնտռէ: Մխիթարի սիրտը կ՚արիւնի իր այնքան զոհողութիւններով եւ ջանքերով եւ տքնութիւններով գլուխ հանած գործին կրելիք այս անակնկալ նոր հարուածէն: Բայց ուրիշ ելք չկայ, պէտք է լքել ամէն ինչ եւ կրկին հեռանալ, դիմել աւելի հիւրընկալ ափեր: Տեղական իշխանութիւնները սակայն չեն արտօներ Միաբանութեան բոլոր անդամներուն մեկնումը: Անոնցմէ ոմանք պարտաւոր են մնալ, վանքն ու եկեղեցին թափուր չձգելու համար: 1715ին Մխիթար Աբբան եւ միաբաններէն մաս մը կը հասնին Վենետիկ, իսկ Մեթոն մնացողները գերի կ՚իյնան Մոռէան գրաւող Օսմանցիներուն ձեռքը: Ի վերջոյ կարելի կ՚ըլլայ փրկագին վճարելով ազատել զանոնք: Իրենց կարգին կը հասնին Վենետիկ եւ միաբանութիւնը կրկին է մի հաւաքուած է:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

(Մացեալը յաջորդով)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Խ. Միութեան Համագումարները եւ Քննադատութիւններ

Վերջին չորս ամիսներու ընթացքին կուսակցական համագումարներ տեղի ունեցան Խ. Միութեան 16 հանրապետութեանց մէջ: Ամէն ժողովի գլխաւոր նիւթը կը կազմէր համայնավարական վարդապետութեան զարգացումը զանգուածներուն մէջ, «դրամատիրութենէ մնացած» գաղափարները բնաջնջելու համար, վճռական յարձակողականով մը:

Մոսկուայի «Մշակոյթ եւ Կեանք» պարբերականը այս առթիւ դիտել կուտայ թէ գաղափարական գետնի վրայ ցարդ եղած յաջողութիւնները գոհացուցիչ չեն տակաւին: «Ամէն ինչ որ յառաջդիմական է, եւ կը զարգացնէ մեր մշակոյթը, հակահայրենասէր տարրերու ընդդիմութեան կը հանդիպի: Կուսակցութեան կազմակերպութիւնը պէտք է քաղաքական բարձր արթնութիւն ցոյց տայ եւ բոլշեւիկեան սուր ներհայեցողութիւն, որպէսզի ժամանակին երեւան հանէ ամէնէն պզտիկ գաղափարական թշնամութիւնը, առանց նկատի առնելու այն ձեւերը որոնցմով ծպտուած են անոնք: Կուսակցական կազմակերպութիւնները պէտք է խորացնեն քննութենէ անցընեն գրողներու, շարժանկարի վրայ աշխատողներու, ատոմի, թատրոնի, երգահաններու եւ արուեստագէտներու Միութիւնները, առաջնորդելու համար անոնց ստեղծագործական արտադրութիւնները, որպէսզի գրական եւ գեղարուեստական բարձր գաղափարական բովանդակութեամբ գործեր ստեղծուին, որոնք բացատրեն դէպքերու եւ ընկերվարական դարաշրջանի ժողովուրդին գործերուն վեհափառ կարեւորութիւնը»:

Համայնավար կուսակցութեան ամենաբարձր ժողովներն են այս համագումարները: Անոնք են որ կ՚ընտրեն կեդր. կոմիտէները, իւրաքանչիւր հանրապետութեան մէջ, քննելով կուսակցութեան գործունէութիւնը մինչեւ նոր համագումարը:

Վերջին Միութենական կուսակցական համագումարը տեղի ունեցաւ 1939ին: Այս առթիւ կուսակցական օրէնները վերջերս յղուածներ նուիրեցին անոր տասնամեակին, եւ շնորհաւորելով Սթալինը, կուսակցութեան առաջնորդը՝ իր տասը տարի առաջուան խօսած ճառին համար, ուր կը նախատեսէր տնտեսական տագնապ մը դրամատիրական երկիրներուն մէջ, ինչպէս եւ ծանրացում աշխարհակալութեան պայքարի, աշխարհի նոր բաժանում մը, ազդեցութեան շրջանակներով եւ գաղթային զինուորական գործողութեամբ:

«Փրաւտա», Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթը կը յայտարարէ թէ կուսակցութիւնը Սթալինի հրամանները կատարելով կը զարգացնէ սովետական հայրենասիրութիւնը եւ անողոք պայքար կը մղէ քաղքենի ըմբռնումներու դէմ, կը նշանակէ «անծնող աշխարհաքաղաքացիները», եւ հակա-հայրենասէրները, որոնք կը սողան քաղքենի մշակոյթին առջեւ:

Ութերորդ համագումարը ծրագիր մը մշակած էր, որ կը ձգտէր ընկերվարութիւն հաստատել Խ. Միութեան մէջ: Այդ ծրագիրը իրականացած է, կ՚ըսէ «Փրաւտա», եւ կուսակցութիւնը երկիրը հիմա կ՚առաջնորդէ դէպի համայնավարութիւն:

Նոր ծրագրին պատրաստութեան հետ զուգընթաց, փոփոխութիւններ կը մտցնեն կուսակցութեան օրէնսդրութեան մէջ: Կացութիւնը թէ կուսակցութեան եւ թէ երկրին մէջ այնքան փոփոխութիւններ կրած է վերջին տասնամեակին, որ շատ մը տրամադրութիւններ անգործածելի դարձած են:

Զանազան ժողովները որոնք գումարուեցան իւրաքանչիւր հանրապետութեան կողմէ, վերջին չորս ամիսներու ընթացքին, շեշտեցին անհրաժեշտութիւնը գաղափարական նոր պայքարի մը, բնաջնջելու համար դրամատիրութեան գաղափարները Խ. Միութեան մէջ ապրող ժողովուրդներու մտքէն:

Առաջին կուսակցական համագումարը տեղի ունեցաւ Խ. Հայաստանի մէջ, անցեալ Նոյեմբերին: Անոր յաջորդեցին Տաճկաստանի, Էսթոնիոյ, Վրաստանի, Ազրբէջանի, Ուկրանիոյ, Լաթվիայի, Լիթուանիայի, Պիլոռուսիոյ, Ղազախստանի, Քիրկիզայի, Մոլտավիոյ, Ուզպէկիստանի ժողովները:

Վերջերս Մոսկուայի մէջ գումարուած շըրջանային եւ քաղաքային խորհրդաժողովներու ըն-

թացքին, Ընկեր Նեժմէեանով, Մոսկուայի համալսարանին վերատեսուչը, թելադրեց պայքար մղել գաղափարական խեղաթիւրումի դէմ»: Ըսաւ նաեւ թէ համալսարանը կ՚աշխատի սրբագրել լեզուագիտական խնդիրը «ուր Մարի նիւթապաշտական մեթոտը հետազօտութեան գործին մէջ չէ ունեցած բաւարար կիրառում, եւ ուր Հնդեւրոպականութեան աւանդութիւնները շատ զօրաւոր են»:

Իւրաքանչիւր հանրապետական կուսակցական համագումարը երեք – չորս օր տեւեց: Ուկրայնական համագումարին առթիւ, որ տեղի ունեցաւ Քիէվի մէջ, Նիկիտա Քրուշով, ընդհ. քարտուղար Ուկրայնական կուսակցութեան եւ անդամ Քաղաքական Բիւրոյին, 734 պատուիրակներու առջեւ նկարագրեց զանազան նուաճումները այս ցորենաշատ հանրապետութեան, պատերազմի թէ խաղաղութեանատեն: Ըսաւ թէ տակաւին կան Ուկրայնացի ընտանիքներ, որոնք չեն թօթափած դրամատիրութենէ մնացած գաղափարներ: «Պէտք է շարունակենք պայքարիլ գաղափարական ընդդիմադիրներու եւ Ուկրայնական քաղքենի ազգայնականութեան դէմ»:

Սպիտակ Ռուսիոյ (Բելոռուսիա) համագումարին մէջ, կուսակցութեան քարտուղարը, Ն. Ի. Կուզարոֆ մեղադրեց գրականութեան քաղքենի ձգտումները եւ հակահայրենասէր դիրքը որոշ գիտուններու: «Քաղքենի ազգայնականութիւնը, ըսաւ անմիջապէս իր կրած դիմակին, միջազգային յետաշրջութեան գործակատար է եւ կը պաշտպանուի դրամատիրութեան կողմէ, մանաւանդ անգլեւամերիկեան աշխարհակալութենէն»: Մատնանշեց նաեւ թատրոններուն մէջ գործուած լուրջ սխալները: «Ըսաւ թէ թատրոններուն եւ պարախաղերուն մէջ Արեւմտեան գործերը կը ներկայացնէին, մոռացութեան տալով ազգային երաժշտութիւնը: Հաստատեց թէ թատրոնները այժմ փոխած են իրենց քաղաքականութիւնը, եւ հիմա կը գրեն սովետական թատերգութիւններ: Միակ թատրոնը որ կը շարունակէ սխալ քաղաքականութեան մը հետեւիլ, հրէականն է:

Մոլոտովեան համաժողովը պահանջեց կատարել հաշուեյարդար «պատմութեան եւ գրականութեան» մէջ կատարուած շեղումներու: Նոյն պահանջները դրուեցան Էսթոնիոյ, Լաթվիայի եւ Լիթուանիայի համագումարներուն մէջ:

Կովկասեան հանրապետութեանց մէջ եւս կուսակցական համագումարները ծանրացան գաղափարական շեղումներու վրայ: Ազրբէյճանի համագումարին մէջ քարտուղար Բաղերոֆ ըսաւ. թէ պէտք է զգուշանալ ամերիկեան աշխարհակալութենէ: Պէտք է մէջտեղ հանենք թէ վճարուած վարիչները Իրանի եւ Թուրքիոյ կը շարունակեն իրենց թշնամական քաղաքականութիւնը Խ. Միութեան դէմ, կը դաւեն իրենց ժողովուրդի շահերուն դէմ, Թրքական եւ իրանեան հողը Ամերիկայի եւ Բրիտանիոյ աշխարհակալութեան տրամադրութեան տակ կը դնեն, իբրեւ վայր մը զէնք մթերելու, մեր հայրենիքին դէմ: Պէտք չէ մոռնանք որ հարաւային Ատրպատականի մէջ ժողովրդավար շարժումը խափանեցաւ Իրանցի յետաշրջականներու կողմէ՝ ամերիկացի եւ բրիտանացի աշխարհակալներու օգնութեամբ: Ըսաւ թէ ազգայնականները խաբեցին Ատրպատականի Պարսիկ եւ հայ ժողովուրդները անցնելով անգլեւամերիկ-

ԵՐԵՒԱՆՆ Է ԽՕՍՈՒՄ

ԷՋՄԻԱԾԻՆ քաղաքի հայրենադարձներու բնակարաններու շինութեան համար կառավարութիւնը տրամադրած է 1.500.000 երկարատեւ փոխ. իւրաքանչիւր ընտանիքի տալով 30.000 րուբլի: Շատ մը հայրենադարձներ արդէն աւարտած են իրենց բնակարանները:

ԾԽԱԽՈՏԻ «ֆերմանտացիայի» նոր գործարան մը պիտի շինուի այս տարի Սեւանի շրջանը: Պիտի ծախսուի 500.000 րուբլի եւ պիտի արտադրէ 1200 թոն ծխախոտ: Շինութիւնը պիտի աւարտի Սեպտեմբերի սկիզբը:

ԹԻՖԼԻԶԻ մէջ գոյութիւն ունին հայ մտքի քանի մը կեդրոններ որոնց ամէնէն ուշագրաւն է Ստալինեան համալսարանի հայ լեզուի բեմը, հաստատուած 1922ին: Նշանաւոր գիտնական Իվան Ջավախիշվիլի կ՚աշխատի հայագիտութեան վրայ, ուսումնասիրելով հայ եւ վրաց ժողովուրդներու միջեւ եղած կապերը: Ակադեմիայի իսկական անդամ, լեզուաբան՝ Ակադի Շանիձէ կը կատարէ քննական աշխատանքներ հայ եւ վրաց ժողովուրդներու փոխադարձ կարծիքներու մասին: Հայ լեզուի դասախօս Լեւոն Մելիք Սէթ-Բէկ կ՚աշխատի ներկայիս հայերէն եւ վրացերէն լեզուներու զանազան բարբառներու վրայ:

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏԻ գիտնականներու կողմէ առաջարկուած է որ գիտնականները գործակցաբար աշխատին արտադրողական հիմնարկութեանց բանուորներու հետ: Այս առաջարկը մեծ ընդունելութիւն գտած է Հայաստանի գիտութեան Ակադեմիայի կողմէ եւ յանձնախումբ մը կազմուած է նախագահութեամբ ակադեմական Եղիազարեանի գործարաններու մասնագէտներու եւ բանուորներու հետ, Սովետ Հայաստանի ժողովրդական տնտեսութեան եւ ժողովուրդի կենցաղի բարելաւման համար:

ԵՐԵՒԱՆԻ ԳԱԲՐԻԷԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆ թատրոնը վերջերս ներկայացուցած է «Այս աստղերը մերն են» թատերախաղը գրուած երիտասարդ թատերագիրներ Գարակէօզեանի եւ Յարութիւնեանի կողմէ:

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ Ս. Հայաստանի մէջ.— Ներկայիս 1193 տարրական, եօթնամեայ եւ միջնակարգ դպրոցներ կան, շուրջ 302 հազար աշակերտներ եւ մօտ 14 հազար ուսուցիչ – ուսուցչուհիներ: Կան մանկավարժական 9 ուսումնարան եւ մանկավարժական 6 կաճառ, ինչպէս եւ դպրոցներու գիտահետազօտական կաճառ, մանկավարժական բազմաթիւ աշխատանոցներ, որոնք կ՚ապահովեն դպրոցները որակեալ դասատուական կազմով:

Ասոնցմէ զատ կան հարիւրաւոր բանուորական կողմէ եւ գիւղացիական դպրոցներ, համալսարան ու արհեստագիտական հաստատութիւններ գիշերային Բուհեր (բարձրագոյն ուսման հիմնարկներ):

Հայաստանի մէջ իւրաքանչիւր չորս բնակիչէն մէկը կը սորվի: Ուսուցիչը դարձած է մտաւորականութեան առաջաւոր խաւը:

1948ին կառավարութիւնը որոշեց գիւղական ուսուցիչները ապահովել ձրի բնակարանով եւ տնամերձ հողամասերով եւ ուրիշ յարմարութիւններով:

. . . եան կողմը եւ գինուորագրուելով իբրեւ գործակալներ: Ան աւելի մեծ արթնութիւն պահանջեց գործատուններու, կոլխոզներու մէջ եւ ամենուրեք, փակելու համար հանրապետութիւնը մասնաւորաբար Բագուն, քարիւղի կեդրոնը, թշնամի գործակալներու եւ լրտեսներու առջեւ: Առաջարկեց նաեւ Քարիւղի աւելի արտադրութիւն:

Ք.

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՊՈԼՍՈՅ ՄԷՋ

ՊՈԼՍՕ, 27 Ապրիլ.— Սիրելի «Յառաջ», Համազգային տուգի օրը Ապրիլ 11–24ը տօնուեցաւ նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Նոր Սերունդին», այս կիրակի կէսօրէ վերջ Սըմսոնի ընկերվարականներու սրահին մէջ:

Յարգանքի բաժինը սկսաւ «Տէր ողորմիա»-յով — դաշնակ – ջութակ, զոր նուագեցին Նոր Սերունդի անդամներէն Յ. Միքայէլեան եւ Ս. Տօնէրեան:

Նախագահը, Գ. Ա. Միքայէլեան մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները եւ գեղեցիկ ուղերձ մը կարդաց:

Ողբացեալ Ալէմշահէն կտոր մը նուագով, արտասանութիւն մը Էլիզ Նաթրեանէ, Րաֆֆի Միքայէլեանէ, Գ. Հալաճեանէ եւ Յ. Նաթրեանէ, «Կռունկ»ը Օր. Մ. Քէնտիրեանէ: Նոր Սերունդի կողմէ գրաւոր ուղերձ մը Օր. Վ. Քէնտիրեան: Օրուան բանախօսը, ընկեր Ա. Քէնտիրեան նկարագրելով Հայաջինջ Սարսափները, անդրադարձաւ մեր աւանդական կեանքին եւ Նոր սերունդի սպանուող սպիտակ ջարդին: Յորդորեց երիտասարդներուն հետեւիլ իրենց նախահայրերու ճանապարհին եւ իրենց աւանդ ձգուած գործը շարունակել, հասնելու համար լաւագոյն ապագային: «Յարգենք մեր մեռելները եւ աշխատինք որ անոնց արժանի սերունդը դառնանք, օր մը բոլորս միասին համախմբուելու համար մեր հայրենիքին մէջ: Ջահը զոր անոնք վառեցին պէտք է փոխանցենք յաջորդ սերունդին»:

Վերջին նուագ մը Ս. Տօնէրեանէ, փակեց մեր նահատակներու նուիրուած հաւաքոյթը:

Հայկունի

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ զինուորները սկսան հեռանալ Պաղեստինէն:

ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ՕԴԱՆԱՒԸ, «Ամերիկա», Օրլիի օդակայանը հասաւ շաբաթ օր, մասնակցելու համար Օդանաւային Միջազգային ցուցահանդէսին: Մասնաւոր հանրակառքեր հաստատուած են այցելուներուն համար: Կիրակի օր 30—35.000 հոգի գացին տեսնելու այս հսկայ սաւառնակը, որ Նիւ Եորք Լոնտոն ճամբան կտրած էր ինը ժամէն եւ 40 վայրկեանէն, 75 ճամբորդներով:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ կառավարական բանակը վերագրաւած է Փիրկոս լերան դիրքերը, ոչնչացնելով ապստամբներուն մէկ ամսուան յաջողութիւնները: Ապստամբներուն կորուստը կը հաշուեն 2500 սպանեալ եւ գերի:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՑՈՒՑՄԸ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Հարցաքննութիւնները սկսան: Կ՚ուզէին արդար դատավարութեան մը զարդը տալ, սակայն նախարարները դատելու համար օրինական պատճառ մը չէին կրնար գտնել: Որովհետեւ, ըստ Սահմանադրութեան, նախարարները իրենց զործունէութեան համար Բարձրագոյն Ատեանին (Տիվանը ալի) առջեւ պէտք է դատուէին:

Շարունակ ընդհանուր դատախազ եւ հարցաքննիչ դատաւոր կը փոխէին: Օր մը Պէքիր աղայի Պէօլիւկը եկան Ճէվատ պէյ, ներկայիս վճռաբեկ ատեանի անդամ, իբրեւ ընդհանուր դատախազ, եւ Պոլսոյ հաշտարար ատեանի դատաւորներէն մէկը՝ որուն անունը չեմ յիշեր՝ իբրեւ հարցաքննիչ դատաւոր:

Լսած էինք, որ ասոնք «Իթթիհատ վէ Թէրագգը»ի կեդրոնական մարմինը կը նկատէին ոճրագործներու խմբակ մը, որ տարագրութեան եւ ջարդի որոշում տուած է եւ այս նպատակով՝ չէթէներկազմակերպելով երկրին ներսերը արձակած է: Կազմած էին նաեւ ամբաստանագիր մը, որով կը դատապարտէին կեդրոնական մարմինն ու նախարարները՝ այդ ժողովին ներկայ գտնուած ըլլալնուն համար:

Իրենց այս որոշումը յիշեցնելով, Ճէվատ պէյին հարցուցի.

— Գիտէ՞ք թէ Իթթիհատ վէ Թէրագգըի կեդրոնական մարմինը քանի հոգիէ կը բաղկանայ, անդամներուն որո՞նք ըլլալը գիտէ՞ք էք: Ես ըսեմ ձեզի.— 60 հոգի: Ասոնց մէջ ամէն ազգութեան պատկանող անդամներ կան, ինչպէս Շէրիֆ Ճաֆէր փաշա, Գաղտատի Նագիպիւլէշրաֆին տղան եւ ուրիշ կարգ մը արաբ երեսփոխաններ. Իթթիհատի մէջ կարգ մը յոյն եւ հայ անձնաւորութիւններ ալ կան: Հանրութեան առջեւ ինչպէս պիտի կարդաք այսպիսի մարմնի մը դէմ նման ոճիրի ամբաստանագիր մը: Ասիկա ի՞նչպէս պիտի հաշտեցնէք ձեր պաշտօնի արժանապատուութեան եւ անձնական պատիւին հետ: Ճէվատ պէյ, երբ նախարար էի, ուզեցի իրաւաբանական գործերու տնօրէնի օգնական նշանակել ձեզ, այդ առթիւ Իզմիրէն մայրաքաղաք կանչեցի ձեզ: Բնաւ չեմ մոռնար, այն ատեն ձեր վրայ հին բաճկոնակ մը կար, իսկ ձեր վիզը՝ պատռած փողկապ մը: Ապրուստի ծանր պայմաններուն մէջ, պարկեշտօրէն ձեր պարտականութիւնը կատարելու համար այդ նեղութեանց հանդուրժողմարդը դուք չէի՞ք. ի՞նչ պատահեցաւ ձեզի: Այս աղտոտ գործին մէջ ի՞նչպէս ինկանք, ըսի:

Հաշտարար դատաւոր նշանակուած անձը պատասխանեց.

— Պէյէֆէնտի, քանի դուք այսքան կարող ճարտասան էք, ոչ ոք կրնայ դատել ձեզ: Քաղաքականութեան մէջ այսպիսի բաներ կը պատահին: Քայեօն անգամ ոճրագործի աթոռին վրայ նստաւ:

— Մխիթարութեան պէտք չունինք, ըսի:

Դուք կը յաւակնիք մեզ ամբաստանել իբրեւ հասարակ ոճրագործներ: Տարբերութիւն պէտք է դնել:

Յաջորդ օրը այս մարդիկ իրենց հրաժարականը տալով քաշուեցան:

Ճէվատ պէյի տեղ պատերազմական ատեանի ընդհանուր դատախազ նշանակուեցաւ Էսկիշէհիրի նախկին երեսփոխան Եուսուֆ Զիյա պէյ: Այս մարդն ալ մտածեր էր որ կրնայ մեզ դատապարտել տալ հիմնուելով հետեւեալ սկզբունքին վրայ. — Գայր Ալիի վրայ յարձակում գործուած ատեն յեղհարման պահուն քանի մը հոգի սպաննուած էին թէեւ ձեռնարկը քաղաքական հանգամանք ունէր սակայն երբ այդ միջոցին սպանութիւն մը կը կատարուի, քաղաքական ազդակը ոճիրին նկարագիրը չի կրնար փոխել: Իր այս տեսակէտին ծանօթացած էինք նախապէս: Ան ալ հարցաքննութեան համար Պէքիրաղա Պէօլիւկէն եկած էր: Իրեն հետ տեսնուեցայ:

— Իմացայ որ, ըսի, Գապը Ալիի յարձակումը պատրուակ բռնելով մեզի դէմ ամբաստանագիր մը կը պատրաստէք: Սակայն այն ժամանակ պատերազմական ատեանին առջեւ դատը տեսնուած է, նոյն ատեն ընդհանուր ներման օրէնքն ալ հրատարակուած ըլլալով, ոճրագործներուն համար անպարտութեան վճիռ արձակուած է: Այս վճիռը վերջնական հանգամանք ստացած է: Հիմա ի՞նչպէս կ՚ուզէք այս դատը կրկին արծարծել:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(12)

մնացեալ մասին հետ, Գոնի մէջ մշակուած սահմանադրութեամբ, իսկապէս ժողովրդապետական սկզբունքներով։ Ուրեմն պէտի պահանջեն «չորս ազատութիւնները» արեւելեան շրջանին համար,— 1. Ազատ ընտրութիւններ։— 2. Զինչում գաղտնի ոստիկանութեան։— 3. Ազատ մամուլ։ — 4. Ազատութիւն բոլոր կուսակցութեանց համար, առանց սպառնալիքի եւ հալածանքի ։

★ Նիւ Եորքէն կը հեռագրեն թէ Բչ. օր Գ. Մալիքի հետ տեսակցելէ առաջ, Գ. Ճէսըփ խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ անգլիական եւ ֆրանսական ներկայացուցիչներուն հետ, Գերլինի պաշարման վերաբերեալ հարցերու մասին։ Մանրամասնութիւնները գաղտնի կը պահուին, չխանգարելու համար բանակցութեանց ընթացքը։ Ամէն պարագայի մէջ, Անգլիա եւ Ֆրանսա տեղեակ պիտի պահուին անցուդարձին, որպէսզի այն տպաւորութիւնը չգոյանայ թէ Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը առանձին կը բանակցին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն կարմիրները կը պատրաստուին գրաւելու Շանկայը։ Եանկցէ գետը անցնելէ ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով ծանր թնդանօթներ կը գործածուին, քանդելու համար ազգայնական բանակին ամրութիւնները։ Ազգայնական կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ յարձակումները ետ մղուած են։ Դրամական տագնապը եւ չարաշահութիւնները խուճապի մատնած են ժողովուրդը։ Կառավարութիւնը որոշեց չորս միլիոն չինական տոլար հաշուել մէկ արծաթ տոլարը, բայց յոյս չկայ որ վստահութիւնը վերահաստատուի։

ՍՊԱՆԻԱ ծանր տագնապի մը մատնուած է, իբրեւ հետեւանք օտար դրամագլուխի չգոյութեան եւ այս տարուան երաշտութեան։ Մ. Նահանգները տրամադիր են կարեւոր գումար մը փոխ տալու, բայց Անգլիա կ'ընդդիմանայ։ Լոնտոնի երեսփ. ժողովին մէջ, պատասխանելով հարցումի մը, կառավարութեան ներկայացուցիչը յայտարարեց.— « Մենք պիտի ընդդիմանանք որ եւ է ձեռնարկի որ կը ձգտէ Սպանիան ընդունիլ Եւրոպայի Խորհուրդին, Տնտեսական գործակցութեան, Ատլանտեանի Դաշինքին եւ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան մէջ, իր ներկայ կարգուսարքով »։

ՍԷՆԻ ՆԱՀԱՆԳԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ պաշտօնեաները գործադուլ յայտարարեցին 24 ժամուան համար ։

ՌՈՒՄԱՆԻԱ ծանուցագիր մը ուղղելով բրիտանական կառավարութեան, խնդրեց փակել Քլուժի (Թրանսիլվանիա) եւ Քոնսթանցայի (Սեւ Ծով) անգլիական հիւպատոսարանները, իբրեւ «անպատեհ»։ Երկու հիւպատոսարաններն ալ կը գտնուին արգիլեալ շրջանին մէջ։ Անգլիա որոշած էր փակել Քլուժի հիւպատոսարանը, բայց կ'ուզէ բանակցիլ Քոնսթանցայի մասին, նկատելով որ անգլ. նաւեր կ'երթեւեկեն տակաւին։ Գրայլայի եւ Կալացի հիւպատոսարանները չեն վերաբացուած պատերազմէն վերջը։Ռումանիա բանակցութիւններ կը կատարէ նաեւ Իտալիոյ եւ Թուրքիոյ հետ, նոյն պահանջները դնելով ։

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորը, մարէչալ Թիթօ, յայտարարութիւն մը հրատարակեց որով կ'ապացուցանէ թէ ժողովուրդը վճռած է պաշտպանել իր երկրին անկախութիւնը եւ հողային ամբողջութիւնը։ Ըսաւ նաեւ թէ Մակեդոնիոյ ժողովուրդը չուզեր անջատուիլ Յուկոսլաւիայէն։ — Մոսկուայի անթելը սերպերէն զեկուցումին մէջ «ընկերվարութեան մահացու թշնամի եւ «անկլօ-ամերիկեան իմպերիալիզմի մուրը» կոչելովԹիթօն, կ'ըսէ թէ ան դաւեր կը սարքէ արեւմուտքի հետ, պատերազմելու համար Խ.Միութեան դէմ ։

ԱԼԺԵՐԻԱ ծանր վնասներ կրեց իբրեւ հետեւանք տեղատարափ անձրեւներու։ Հաղորդակցութիւնները խզուեցան Ալժէի եւ ուրիշ քաղաքներու միջեւ։ Մարոքի մէջ եւս ողողումներ պատահեցան։ Մարդկային զոհեր ալ կան։— Երկուշաբթի օր տեղատարափ անձրեւներ տեղացին նաեւ Մարսէյլի մէջ եւ ամբողջ Միջերկրականի ափերուն վրայ ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.)— Սթերլին 1097 (1060), տոլար 329 (346), զուից. ֆրանք 83.45 (87), նափոլէոն 4130 , զուից. ոսկի 3870, սթերլին 4720, տոլար (20) 19.040, ձոյլ ոսկի 565 հազար ֆրանք։

ՓԷԹԷՆ զինուորական հիւանդանոց մը պիտի փոխադրուի, Ժիտոնտի մէջ, վիճակը ծանրացած ըլլալով, ինչպէս կը գրեն կարգ մը թերթեր։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու։

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert ։

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգի Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ)։

Մուտքը ազատ է ։

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. եւ Եկեղ. հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական, կաթողիկէ եկեղեց., Սթանօզի Հայր. Միութեան եւ Հ.Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Patronageի գեղեցիկ սրահին մէջ։

Նոյն օրը պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարէ Լիոնի Թորգոմ քահանան։

Կը հրաւիրուին բոլոր կազմակերպութիւնները։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ՕՐԸ ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ

Club des Ingénieurs A. U.ի մէջ

Կը խնդրուի նկատի ունենալ ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry , Petit Ivry։ métro Porte de Choisy։

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու ։

Կը ներկայացուի « ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6էն, ղեկավարութեամբ Գ. Սնոսեանի նուագախումբին։ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊԻՒՖԷ։

Մուտք 100 ֆրանք։

★

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

14 Մայիս երեկոյեան, Գոմոնի դպրոց սրահին մէջ։ ԿԵՆԼԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԽԱԺԻՆ։ Մուտքը ազատ է ։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՍՏԵՓԱՆ ԹԷՐԶԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց երկրորդ զաւկին՝ ԱՆԴՐԱՆԻԿԻ ։ (1949 Մայիս 2)։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

★ Թատերական - գեղարուեստական երեկոյթ ի պատիւ ԱՇՕ ՃԱՀԽԱՓՈՒՐՆԻԻ, 13 Յունիսին, Théatre La Potinièreի մէջ 7 rue Louis le Grand ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ կրթական մարմնոյ Գանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը կազմակերպած է դպրոցական հանդէս մը, այս կիրակի 8 Մայիս, ժամը 15ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ ։

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ տրամախօսութիւն 80 աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Իսերկրուհի Ծալեանի։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Cachan։

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՍԻՐՈՂԱԾ ԴԵՐԱՍԱՆՆԵՐՈՒ

Ընտրուած խումբի մը կողմէ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ միմիայն մէկ անգամ 12 Մայիս, հինգշաբթի գիշեր Salle Mazenod ։

Կը ներկայացուի ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆԻ

Մար կառավը

4 արար եւ մէկ պատկեր։ Մասնաւորաբար Մարսէյլ պիտի գտնուին Տիկին ԳՈԼՐՆԷ եւ ՅԱԿՈԲ ԼԱՓԻՖԵԱՆՆԵՐ, Գ.ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ, հեղինակը եւ Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ։

Կը մասնակցին նաեւ տեղական ուժեր։

Հրաւիրատոմսերէ զատ՝ մուտք 100 եւ 200 ֆր.։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantes։ Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9։

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՈՆԵԻ «Խանասոր» խումբի ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին։ Խրիմեան դպրոցը։ Շատ կարեւոր օրակարգ ։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ ։

Ֆ. Կ. Խ. Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ ժամը 9ին Տիկին Մինասեանի տունը, 38 rue Ernest Renan։ Կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր անդամուհիներու ներկայութիւնը պարտադիր է։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուան ժամը 9ին, ծանօթ հասցէին։ Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԵՐԵՔ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹՆԵՐ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ։

ԵՐՐՈՐԴԸ.— Նուիրուած՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ, 5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին ;

Կը նախագահէ Գ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ

Կը խօսին՝ Գ. Գ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ եւ Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՏՈՔԹ. Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ ։

Երկու հաւաքոյթներուն ալ իրենց սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերեն Տիկին ԶԱՊԷԼ ՄՕՐԸՆՕՆ, Օր. Օր. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, ԵՂԻԿԵԱՆ, Գ. Գ. Վ. ՏԷՐ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ, Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Գ. Յ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆԻ աշակերտներէն ջութակահար Գ. ԼԵՒՈՆ ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ ։

Մուտքը ազատ է

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville , Անիէր։ Կը ներկայացուի «ՎԱՐԶՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»Ը զաւեշտը, Ազատեան Թատերախումբին կողմէ։ Կը խօսիՇՐՋ.ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ Երգ Օր.Ներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան։ Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

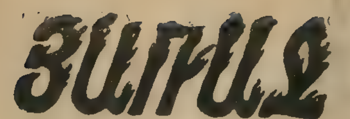

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN, 17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 5 MAI 1949 Հինգշաբթի 5 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5838-Նոր շրջան Թիւ 1249
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍ՝ ՀՈՒՄ ՆԻՒԹԵՐՈՎ

Անգամ մը եւս մեր աշխատակիցներուն եւ թղթակիցներուն կը յիշեցնենք տարրական պարտականութիւն մը,— Ուսումնասիրել գաղութին կեանքը։ Սերտել, մանաւորապէս, վերջին տարիներու նեւէջները։ Թուական, անտեսական, ընկերային։

Աւելորդ է բացատրել այս աշխատանքին արժէքը։ Մանաւանդ որ, 25 տարի անցած է արդէն, խորապէս փոխելով գաղութին կերպարանքը։

Ի՞նչպէս կրնանք արդիւնաւոր գործունէութիւն մը կատարել, առանց իրական, վաւերական տըւեալներու։

Մեր հրաւէրին վրայ, քանի մը աշխատակիցներ գործի ձեռնարկած են արդէն, իրենց քաղաքին մէջ։ Համաձայն իրենց նախասիրութեան կամ կարողութեան։

Անշուշտ ուրիշներ ալ պիտի հետեւին։ Եթէ ոչ ամբողջական ուսումնասիրութիւններ կատարելու, գոնէ հում նիւթեր հաւաքելու համար։

Գիտենք իւրաքանչիւրին անձնական հոգերը, եւ իրաւունք չունինք խստապահանջ ըլլալու։

Մեծ բան է արդէն, ինչ որ կը կատարեն բազմաթիւ աշխատակիցներ եւ թղթակիցներ, «Յառաջ»ի հրատարակութենէն ի վեր։

Ուրեմն, տեսակ մը Հարցարան է որ կը բանանք, եւրոպական բառով՝ enquête։ Առանց տակաւին ունենալու համապատասխան միջոցները՝ զայն եւրոպական ձեւով կազմակերպելու։

Անոնք որ միջոց ունին, պիտի ջանան, ամէն բանէ առաջ, ճշդել իրենց բնակած վայրին հայկական համրանքը։

Միայն այս աշխատանքը բազմաթիւ մանրամասնութիւններ կը պարունակէ,— սեռ, տարիք, դրամագլուխ։ Այնպէս որ, իւրաքանչիւրը իր կրցածը պիտի փորձէ, համաձայն տեղական պայմաններուն։

Այս չորուցամաք աշխատանքին շնորհիւ, պիտի կրնանք դատել մեր երէկն ու այսօրը։ Եւ մանաւանդ յստակօրէն ճշդել մեր ընելիքը՝ վաղուան համար։

Տարիներէ ի վեր դոց եղած գիտելիքները անբաւական են այլեւս։

Ցառա՞ջ գացեր ենք թէ ետ, բաղդատելով երէկուան հետ։

Ի՞նչ համեմատութեամբ կը զարգանան ստացուածքը, ուծացումը, ձուլումը։

Այրե՞րը աւելի մեղաւոր են թէ կիները, մանչե՞րը թէ աղջիկները, այս ճամբուն վրայ։

Ուսումնական համարուած երիտասարդութիւնը կրցե՞ր է օգտուիլ միջավայրին առաւելութիւններէն, պաշար ամբարելու համար։ Թէ միջազգային եւ թէ ազգային։

Ջանազան Միութիւններ երէ՞կ աւելի զօրաւոր էին թէ այսօր։

Ի՞նչ հետեւանքներ ունեցաւ ներգաղթին յետաձգումը։ Ի՞նչ վիճակի մէջ են անոնք որ տունտեղ ծախած, մեկնելու պատրաստուած էին։

Արտագաղթը կը շարունակուի՞ այս կամ այն շրջանին մէջ։ Ի՞նչ համեմատութեամբ։ Ո՞ւր կ'երթան։ Ի՞նչ ակնկալութեամբ։

Ի՞նչ միջոցներ ձեռք առնուած են, գոնէ տարրական հայերէն մը սորվեցնելու համար նոր սերունդին։ Դպրոցականները ի՞նչ համեմատութեամբ կը հետեւին դասընթացքներուն։

Եւ դեռ ուրիշ հարցումներ։

Դիտմամբ խառն ի խուռն արձանագրեցինք այս հարցումները, որպէսզի իւրաքանչիւր թղթակից եւ աշխատակից կամ պարզ ընթերցող կարենայ գտնել իր ուղղութիւնը, պրպտումներ կատարելու, հում նիւթեր հաւաքելու համար։

Ինչ որ ունենանք ձեռքի տակ, պիտի դառնայ տեսակ մը ուղեցոյց, մեր անմիջական աշխատանքին համար։

Հարցումները եւ անոնց պատասխանները միեւնոյն ատեն մտածելու պիտի վարժեցնեն ամէնէն անտարբերն իսկ։

Ամէն պարագայի մէջ, լոյս մը պիտի ծագի հում նիւթերէն։ Պիտի պարզուին երեւոյթներ, ճեղքեր կամ վէրքեր որոնք մինչեւ հիմա վրիպած էին մեր աչքերէն։

Շ.

Օ Ր Ը   Օ Ր Ի Ն

ՓՋԷ ՑՈՒՑԻԿ ...

Ծափահարեցէք.— Աhաւասիկ «շքեղ եւ աննախընթաց» նորութիւն մը՝ աշխարհի մէկ վեցերորդ մասէն։

Մոսկուայի թերթերը բուռն պայքար մը բացած են, յանուն բարեկրթութեան։

Կը գրեն, կը խրատեն, կը յորդորեն, փափկավարութեան վարժեցնելու համար խորհրդային քաղաքացիները։

Պայքարին գլուխը անցած է «Թրուտ», Արհեստակցական Միութեանց պաշտօնաթերթը, որ վերջերս խմբագրական մը հրատարակեց հետեւեալ խորագրով,— «Բարեկամութիւնը, Ազնւութիւնը եւ Փափկութիւնը Խ. Միութեան մէջ»։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, թերթը փառաբանելով հանդերձ խորհրդային բարքերը, դառնօրէն կ'ողբայ թէ սովետ պետ. պաշտօնեաներուն մէջ (ծառայողներ) տակաւին կան կարծրասիրտ եւ անզգայ տիպարներ, «որոնց վարմունքը ամօթալի է»։

Դարմա՞նը.— հետեւիլ արեւ - առաջնորդ Սթալինի, որ «այնքան զգայուն եւ փափուկ եղանակով մը կը քննէ բանուորական խնդիրները»։

Անշուշտ այս փափկավարութեան մաս կը կազմեն՝ զանգուածային ձերբակալութիւնները, աքսորներն ու գնդակահարութիւնները, որ կը շարունակուին 1917էն ի վեր։

Չեմ գիտեր թէ բարեկրթութեան այս խրատները միայն ներքի՞ն սպառման համար են։

Դեռ երէկ չէ՞ր որ «օրինքոր խաժամուժի մըբուր» կ'անուանէին Թիթօն։

Տակաւին ի՞նչ ածականներ —«լպրծուն մուկ, վաւաշոտ ճճի, թողուն ձեռ. ,որոնք ամբողջ բառարան մը կրնան կազմել։

Հետաքրքիրները կրնան ժողվել, նաեւ, «Դաշնակ չներթու դէմ արձակուած լուտանքները»։

ՎԱՀԷ

ՍԹԱԼԻՆԵԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ԱՐԺԱՆԱՑԱԾ ՀԱՅԵՐ

Այս տարի Սթալինեան մրցանակ ստացած են քանի մը Հայեր ալ, ի վարձ արժէքաւոր գիւտերու եւ արտադրութեան ձեւի կատարելագործումներու։

Երկրորդ կարգի մրցանակ (100 հազար րուբլի) ստացած են— Վարունցեան Եսայի, իսկական անդամ համախորհրդային գիւղատնտեսական կաճառի։ Միքոյեան Արտէմ՝ ճարտարապետ։ Տիգրանեան Յովսէփ՝ ճարտարապետ որ 20—32 յարկ տան ծրագիր մշակած է։ Յովսէփեան Միքայէլ, Գալուստեան Արմենակ, Յովհաննէսեան Յովհաննէս. Սուլխանեան Մինաս (ճարտարագէտներ Երեւանի մէջ)։ Ցարութիւնեան Սուրէն՝ ճարտարապէտ Դոնբասի մէջ։

Երրորդ կարգի մրցանակ (50.000 րուբլի).— Ցարութիւնեան Արամայիս, Արզումանեան Սուրէն (ճարտարագէտներ Լենինգրատի մէջ)։ Համբարձումեան Ռուբէն՝ սաւառնակի շինութեան ճարտարագէտ, Դադայեան Սուրէն՝ նաւթարդիւնաբերութեան եւ նախարարի օգնական։

Խ. Միութեան երգահանութեան առաջին Սթալինեան մրցանակը (100.000 րուբլի, տրուած է միայն մէկին՝ Ցարութիւնեան Ալէքսանդրին իր «Ջօն հայրենիքին» ստեղծագործութեան համար։

ԳՐԱԿԱՆ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ.— Պուշկինի ծննդեան 150ամեակի առթիւ Երեւանի մէջ կազմուած է յոբելենական յանձնախումբ մը, Աւետիք Իսահակեանի նախագահութեամբ։ Պետական հրատարակչականը լոյս պիտի ընծայէ Պուշկինի ընտիր բանաստեղծութեանց թարգմանութիւնը։ «Եւգինի Օնեգին» վէպը պիտի հրատարակուի առաջին անգամ հայերէն, անկախ ժողովածուէն։

★ Բանաստեղծ Սուրէն Վահունի կատարած է չափածոյ թարգմանութիւնը ռուսական հռչակաւոր ժողովրդավէպին՝ «Իգորի գնդի պատմութեան(; որ հրատարակուած է արդէն։

(Իզվեստիա)

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ քսան միլիառ րուբլիի փոխառութիւն մը պիտի հանէ, զարկ տալու համար հնգամեայ ծրագրին գործադրութեան։

Ե՞րբ պիտի վերցնեն Պերլինի պաշարումը

ԱՆՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԹՈՒԱԿԱՆԻ ՄԱՍԻՆ

Հակասական տեղեկութիւններ շրջան կ'ընեն Պերլինի պաշարումի բարձման եւ Չորսերու ժողովին թուականներու մասին։

Ուաշինկթընէն հասած տեղեկութեանց համաձայն, պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 10ին, իսկ Չորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի 15 օր վերջը,— ամէնէն ուշը մայիս 23ին։

Այս լուրերը պաշտօնական չեն։ Ուրիշ աղբիւրի մը համաձայն (անգլիական) Ռուսերը մերժած են արեւմտեան երեք պետութեանց առաջարկը՝ Մայիսի վերջը գումարելու համար Չորսերու Խորհուրդը։ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Վիշինսկի, հեռագիր մը ուղղելով Պ. Մալիքի, յայտնած է թէ նախ կ'ուզէ որ Պ. Կրոմիքօ Մոսկուա վերադառնայ, մանրամասն զեկուցում տալու համար։ Հետեւաբար կը խնդրէ որ արեւմտեան պետութիւնները Չորսերու Խորհուրդին գումարումը յետաձգեն մինչեւ Յունիս։ Ռուսերը կ'առարկեն թէ բաւարար ժամանակ չկայ, պատրաստելու եւ ժողովը Մայիսի վերջերը գումարելու համար։

Միեւնոյն հեռագրին մէջ Վիշինսկի կը տեղեկացնէ թէ պատրաստութիւններ կը տեսնեն Պերլինի պաշարումը վերցնելու համար։

Արեւմտեան պետութիւնները կ'ուզեն որ պաշարումը վերնայ քանի մը օրէն։ Ամէն պարագայի մէջ, ընդհանուր կարծիքն այն է թէ Մոսկուա այլեւս հաւանած է որ պաշարումը վերնայ եւ Չորսերու Խորհուրդը գումարուի Փարիզի մէջ։

Փարիզի եւ Լոնտոնի դիւանագիտական շրջանակներուն մէջ այս պարագան բարենշան համարելով հանդերձ, որոշ վերապահում կը ցուցնեն, դժուարութիւններ նախատեսելով Չորսերու ժողովին մէջ։Նոյնիսկ յոռետեսներ կան որ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը հաւանելով ժողովին գումարման՝ կ'ուզէ աւելի զարկ տալ Ջլամարտին, ինչպէս եւ խափանել Եւրոպայի վերազինումը եւ Ատլանտեանի դաշինքին գործադրութիւնը։

«Չզայացունց» լուր մը, այս առթիւ.— «Տէյլ Ապէնտ», Պերլինի ամերիկեան շրջանին թերթը, խորհրդային աղբիւրներէ քաղելով՝ կը ծանուցանէ թէ Պ. Վիշինսկի «զարմանալի զիջումներ» պիտի ընէ Չորսերու ժողովին մէջ։ Այսպէս, պիտի առաջարկէ դաշնակցային հանրապետութեան մը վերածել Գերմանիան, մայրաքաղաք ընտրելով Պերլինը։

★ Պ. Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Ատեւտրական Սենեակին առջեւ, յայտարարեց թէ «Եւրոպայի վերակազմութեան ծրագրին գործադրութենէն ի վեր, համայնավարական ուժերը չեն կրցած յառաջդիմութիւն կատարել արեւմտեան Եւրոպայի մէջ։ Համայնավարներուն ձեռնարկները ի դերեւ ելան մանաւորապէս Ֆրանսայի եւ Իտալիոյ մէջ։ Աշխատաւոր դասակարգը հասկցաւ համայնավարական խլրտումին վտանգները։ Բայց եւ այնպէս պէտք չէ գոհանալ ձեռք բերուած յաջողութիւններով»։

«Ամերիկեան սահմանագլուխը Եւրոպայի սրտին վրայ է»

Զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներուն սպարապետը, զեկուցում տալով ծերակոյտին առջեւ, յայտարարեց թէ «Ամերիկայի սահմանագլուխը Եւրոպայի սրտին վրայ է։ Միացեալ Սպայակոյտներու պետերը միաձայնութեամբ համաձայն են թէ յարձակման պարագային ամերիկեան ռազմագիտութեան գործը պիտի ըլլայ պատերազմը փոխադրել նախայարձակ պետութեան հողին վրայ, ի վերջոյ խորտակելով անոր գինուորական եւ ճարտարագործական ուժը։ Հարկ է ապահովել արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութիւնը, առանց այդ երկիրները մատնելու նոր գրաւման մը սարսափներուն։ Աշխարհագրական տեսակէտով, Ատլանտեանի անդամակից պետութիւններէն շատերը այնպիսի վիճակի մը մէջ են որ արեւմտեան Եւրոպայի վրայ կատարուած նախայարձակում մը կրնայ դրաւման ենթարկելանոնց հայրենիքները»։

Այս առթիւ խօսելով Նորմանտիոյ արշաւանքի մասին, ըսաւ թէ առաջին տասը օրերու ընթացքին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆԱԽԿԻՆ ՄԱՐՏԻԿՆԵՐՈՒ Միութեան քարտուղարը ապրիլ 29 թուակիր նամակով մը, զոր ստացանք Մայիս 3ին, կ'ըսէ թէ Պ. Զ. Վարպետեան «պատուակալ նախագահներէն մին է» եւ իրաւունք չունի յայտարարութիւններ ընելու։ Այս տեսակ յայտարարութիւն մը վեր ըլլալով նոյնիսկ քարտուղարի իրաւասութենէն, կը հրաւիրենք Միութեան վարչութիւնը կամ հրաժարեալ նախագահը՝ Պ. Մամճեան, պաշտօնապէս բացատրել ամբողջ անցուդարձը։

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵԲԱՍՏԱՑԻ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Միաբանները վերստին համախմբուած են, սակայն ցարդ՝ կատարուած աշխատանքին արդիւնքը ի սպառ կորսուած է, ամէն բան ծայրէն պէտք է սկսիլ: Անհրաժեշտ է նախ մենաստան մը ապահովել: Մխիթար Աբբահայր ոգի ի բոին կը լծուի այդ նպատակին: Բազմաթիւ ու յաճախակի դիմումներ կը կատարէ պատկան իշխանութեանց մօտ, ազդեցիկ անձերու բարեխօսութիւնը կ'ապահովէ: Իր յամառ ջանքերը յաջողութեամբ կը պսակուին, երբ 1717 Օգոստոս 26ի որոշումով վենետիկեան ծերակոյտը լճակին կղզիներէն Ս. Ղազարը կը շնորհէ «ի մշտնջենաւոր բնակութիւն հայ միաբանութեան»:

Սուրբ Ղազար, լուսաշող անուն, դարերու անշէջ ու լուսավառ փարոս դէպի ուր դարձած են աչքերը ամէն անգամ որ հայկ. միտքը տագնապ մը անցուցած է:

Ս. Ղազար, հայրենիքի լուսեղէն պատառ մը, ինկած Ադրիականի ջուրերուն մէջ, իր երկինքով ու իր հողով, իր շունչով ու իր մթնոլորտով հայ կղզի մը: Վենետիկցիներն իսկ տարբեր չեն տեսներ զայն եւ կը կոչեն Isola armena կամ San Lazzaro degli Armeni — Հայ կղզին կամ Հայոց Ս. Ղազարը:

Մխիթար անյապաղ կը հաստատուի կղզին, ուր հինէն մնացած վանքի մը խարխուլ շէնքը կայ տակաւին: Նախապէս ուրուկներու յատկացուած կղզի մը եղած է եւ կը կարծուի թէ իր անունը շինուած է հետեւողութեամբ իտալերէն Lazzeretto բառին որ ախտաւորներու վայր կը նշանակէ:

Միաբանութիւնը հոս եւս կը մատնուի Մոռէայի սկզբնական շրջանի անձուկ վիճակին, բայց Մխիթար տկարութիւն չի ճանչնար: Նոյն յամառութեամբ կը յաջողի կացութիւնը բարւոքել:

Լոյսը տարածելու եւ Հայոց թաշխելու համար անհրաժեշտ է տպարան մը: Սեբաստացին այդ եւս կը յաջողցընէ եւ հիմը կը դնէ Ս. Ղազարու տպարանին՝ որ գործօն է տակաւին եւ ուր դարերէ ի վեր հայկ. տառերը դէզ առ դէզ թուղթին վրայ կը ծաղկին, լոյս, միշտ աւելի լոյս տալով, Մխիթարի երազը իրականացնելով, տեւականացնելով:

Մխիթարի թշնամիները արթուն են սակայն: Անոնք կը յաջողին իրենց մեղադրանքներն ու ամբաստանութիւնները հասցնել մինչեւ Վատիկան՝ ուր կը կանչուի 1718ին, բացատրութիւն տալու:

Հռոմի մէջ Մխիթար արդարացած եւ մեծարուած, կը վերադառնայ Վենետիկ, այլեւս ապահով՝ որ իր գործը հաստատուն է եւ տեւական:

Սակայն խոշոր աշխատանք մըն ալ ունի տակաւին,— մենաստանին ու եկեղեցիին շինութիւնը որ ուշացաւ արդէն:

Մխիթար Աբբան ինք անձամբ կը յղանայ եւ կը պատրաստէ յատակագիծը եւ միայն իր հաւատքին ու կամքին ապաւինած՝ ճամբայ ելլելով կը յաջողի այդ մեծածախս շինութիւնն ալ ի կատար ածել: Շինութիւնը կ'աւարտի 1740ին այնպէս հոյակապ ինչպէս կայ մինչեւ այսօր:

Այլեւս Սեբաստացիին ծերութեան տարիներն են: Կեանքը մաշած է իր մէջ իր երազին ու գործին ի սպաս, բայց հոգին կը խայտայ ի տես իր յաղթանակին: Երկար ու տաժանելի հիւանդութիւն մը կը տապալէ կաղնին, բայց քրիստոնէական համակերպութեամբ կը տանի ցաւերն ու տառապանքը:

Միաբանութեան ծերերը բոլորուած են մնարին շուրջ: Մեծ Սեբաստացին 1749 Ապրիլ 27ին հոգին կ'աւանդէ եւ կ'անցնի Հայոց պատմութեան լուսեղէն ու փառաւոր էջ մը գրաւելով հոն:

Թաղման ներկայ են միաբաններէն եւ աշակերտներէն զատ, երկու հայ եպիսկոպոսներ եւ ուրիշ Հայեր, լատին կրօնաւորներ եւ վենետիկցի խուռն բազմութիւն մը:

Կը թաղուի նախապէս իր ձեռքով պատրաստած գերեզմանին մէջ: Տարի մը վերջ, սակայն, աճիւնը կը փոխադրուի տաճարին աւագ խորանին առջեւ յատկապէս շինուած դամբանին մէջ՝ ուր կը հանգչի մինչ այժմ:

Մխիթար Աբբահօր գրական վաստակն ալ պատկառելի դէզ մը կը կազմէ: Քերականութիւն, Խորհրդատետր, Ժամագիրք, Շարականներ, մեկնութիւններ ու թարգմանութիւններ: Բայց իր գրական աշխատութեանց գոյգ կոթողներն են զանազան ձեռագիրներու բաղդատութեամբ վերակազմուած պատկերազարդ փառաւոր Աստուածաշունչը եւ ւտքնաջան, երկար ու յամառ աշխատութեամբ իրագործուած Հայկազեան բառգիրքը:

Մխիթար Աբբային կեանքին ու գործին այս ընդհանուր ակնարկը նետելէ վերջ, աւելորդ չըլլայ թերեւս համառօտակի արձանագրել նաեւ Մխիթարեան միաբանութեան կազմութեան պայմաններն ու պատճառները: Վիեննական միաբանութիւնն եւս հարազատ է մեծ Մխիթարին եւ հայ մտաւոր զարկին իր բերած նպաստը այնքան առատ ու թանկագին եղած է:

Մխիթար Աբբահօր մահէն վերջ Միաբանութիւնը ծանր տագնապ մը կ'անցընէ եւ Մխիթարեան շրջանի բարեբար խաղաղութիւնը պահ մը կը խռովի հետեւեալ պարագաներուն տակ:

Մխիթար Աբբահօր վախճանով թափուր մնացած աբբայութիւնը դարձեալ կանգնելու համար, 1750ին միաբանները աբբահայր կ'ընտրեն Պոլսեցի Հ. Ստեփաննոս Մելքոնեան վարդապետը: Նորընտիր աբբահայրը սակայն չունենար Մխիթարի հեզահամբոյր բնաւորութիւնն ու համերաշխութեամբ կառավարելու կարողութիւնը: Ընդհակառակն ըլլալով խստաբարոյ, կամապաշտ ու ինքնիշխան, շուտով դժգոհութիւնը ծայր կուտայ իր դէմ:

Այդ օրերուն Հնդկաստանէն քանի մը ազգայիններու կարեւոր մէկ նպաստը կը հասնի Ս. Ղազար եւ անուղղակի պատճառ կը դառնայ աղէտին: Միաբաններէն ոմանք կ'ուզեն այդ գումարը օգտագործել վանքին մէջ աշխարհիկ աշակերտներու կրթարանի մը հաստատումին, ինչ որ Մխիթարի ծրագրին ալ մաս կը կազմէր: Մելքոնեան աբբահայր կը մերժէ, յայտարարելով թէ ինք յարմար չի տեսներ եւ իրմէ զատ ուրիշներ իրաւասու չեն ծրագիրներ յղանալու կամ որոշումներ տալու:

Այս միջադէպին վրայ միաբաններէն ոմանք կ'ըմբոստանան, անախորժ դէպքեր կը պատահին Ս. Ղազարի մէջ եւ Վենետիկի պատրիարքը կը հարկադրուի միջամտել:

Գատրիարքը ըմբոստներուն կը պարտադրէ հանդիսաւոր ներում խնդրել Աբբահայրէն: Կամայ ակամայ կը հնազանդին, բացի երկուքէն, Աստուածատուր Բաբիկեան եւ Մինաս Գասպարեան վարդապետներէն, որոնք ոչ միայն կը մերժեն ներողութիւն խնդրել, այլ կը կրկնեն իրենց մեղադրանքները աբբահօր դէմ, ի ներկայութեան պատրիարքին:

Գատրիարքը իբրեւ վտանգաւոր տարրեր Բաբիկեանն ու Գասպարեանը արտաքսել կուտայ Իտալիոյ սահմաններէն: Անոնք կ'ապաստանին Թրիէսթէ՝ որ այն ատեն Աւստրիոյ կը պատկանէր:

Մելքոնեան Աբբահայրն ալ իր կողմէն, կարեւոր ըմբոստները ժամանակ մը վանքէն հեռացնելու մտքով կը ծրագրէ Պոլիս ղրկել զանոնք: Բայց անոնք Պոլիս երթալու համար մեկնելով Վենետիկէն կը հասնին Թրիէսթէ եւ կը միանան Բաբիկեան ու Գասպարեան վարդապետներուն:

Բաբիկեան վարդապետ կը յաջողի համոզել իր նորեկ ընկերները որ Մխիթարեան միաբանութիւն մը կազմեն եւ ազգային կրթարան մը բանան Թրիէսթէի մէջ: Առաջարկը կ'ընդունուի, միաբանութիւնը կը կազմուի, թէեւ ծայրայեղօրէն անձուկ պայմաններու մէջ եւ իրենց մեծաւոր կ'ընտրեն Աստուածատուր Բաբիկեան վարդապետը, որ յետոյ կը ստանայ աբբայութեան աստիճանը եւ կ'ըլլայ երկրորդ Մխիթարեան Միաբանութեան անդրանիկ աբբահայրը:

Ժամանակ մը վերջ Աւստրիական կառավարութեան ջանքերով միաբանութիւնը փոխադրուած է Վիէննա եւ ծանօթ է վիեննական Մխիթարեան անունով: Վիեննական Մխիթարեանց մատուցած ծառայութիւնը մեծ եղած է եւ արդիւնաշատ՝ ի շահ հայ մշակոյթին՝ որուն շատ սիրելի կը մնան:

Պէտք է յիշատակել որ Թրիէսթէի միաբանութիւնը Բաբիկեան աբբահօր օրով իսկ պահ մը առաջարկած է վերադառնալ մայր միաբանութեան ծոցը, պայմանաւ որ Վենետիկի միաբանութիւնը ստանձնէ վճարել Թրիէսթեցիներուն պարտքը: Մելքոնեան աբբահայր մերժած է, առարկելով որ նախ պէտք է իրենց պարտքերը վճարեն եւ ապա ուրեմն Մխիթարի տունը վերադառնալու դիմում կատարեն:

Մելքոնեան աբբահօր անհեռատես ու ոխակալ խառնուածքը արգելք եղաւ երկու միաբանութեանց վերախմբումին:

Դեռ կան Սամուէլ — Մուրատի եւ Ռափայէլ Ղարամեանի կտակներն ու յարակից անցքերն ու դէպքերը՝ որոնք սերտ կապ ունին վիեննական թէ վենետիկեան Մխիթարեանց հետ եւ սակայն դուրս կը մնան ներկայ յօդուածին նիւթէն ու նպատակէն, գրուած միայն Մխիթար Սեբաստացիի մահուան երկրորդ հարիւրամեակին առթիւ, իբրեւ յարգանքի տուրք մը իր անվախճան յիշատակին, իրմէ դարեր վերջ իր լոյսը վայելած սանի մը կողմէ:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԷՋ

Գրական երեկոյթ Ա. Ահարոնեանի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ, 29 Ապրիլ.— Մշակութային միութեան նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած երեք գրական հաւաքոյթներուն, առաջինը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 28ին, հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8.30ին Քօլիզէի սրահին մէջ, նուիրուած մեծ Հայուն Ա. Ահարոնեանի, իր մահուան տարելիցին առթիւ:

Այս առթիւ հաճոյքով կ'ողջունենք Մշակութային Միութեան վերերեւումը եւ բոլորդրասէր հայրենասէր զաղութին կողմէ կը մաղթենք որ գործէ եւ յարատեւէ նոյն եռանդով:

Օրուան նախագահը, Տօքթ. Ց. Սիվրիհիսարլեանը աւուրպատշաճի քանի մը խօսքերէ վերջ, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեծ Հայուն յիշատակը: Այդ պահուն երկիւղածութեամբ լսուեցաւ տիկին Մորընոնի երգած «Տէր ողորմեա»:

Առաջին բանախօսն էր Ա. Քէօսէեան որ «Ազատութեան ճանապարհին» գրքէն պատկերներ յիշելով, ներկայացուց յեղափոխական Ահարոնեանը: Ցետոյ Պ. Ց. Քիւրքճեանի տաղանդաւոր աշակերտը, Լեւոն Ղեւոնդեան նուագեց «Երեւանի էթիւտ»ները մեծ յաջողութեամբ: Պ.Ց. Աղայեան գրաւոր ճառով մը ուրուագծեց Ահարոնեանի գրական եւ հանրային աշխատանքը: Այս առթիւ պատմեց քանի մը յուշեր, այն օրերէն երբ բախտը ունեցած էր աշխատակցելու անոր գրական ընդօրինակութեանց, Փարիզի իր տան մէջ:

Տիկին Մորընոնի «Քնիր իմ բալիկ» երգէն վերջ խօսեցաւ մեր երիտասարդ գրագէտը, Կ. Փօլատեան: Ընդհանուր ակնարկով մը բնորոշելէ վերջ Ահարոնեանի տեղը հայ գրականութեան մէջ, «լաւագոյն արձակագիրը արեւելահայ գրականութեան, մեծագոյն գրագէտը, Րաֆֆիէն վերջ, ժամանակագրական կարգով, եզրակացուց.

— «Ահարոնեանը, ամէնէն խոր կերպով, եւ գեղեցկօրէն կը մարմնաւորէ իր ցեղը, կը հանդիսանայ ամէնէն գրական դէմքը մեր ժողովուրդի 60 տարուան կեանքին մէջ: Այնպէս որ, այդ ամբողջ շրջանին, մեր ժողովուրդին բոլոր ցաւակները իր մէջ տեսան առաքեալը, մոգը, եւ այս՝ հերոսներէն մինչեւ մեր մեծագոյն բանաստեղծները, գիւղացիէն մինչեւ կռուող զինուորը: Ան եղաւ մեր պատմական բոլոր կարեւոր վայրկեաններուն տառապող ժողովուրդին մէջ, անոր մէկ անդամը: Նախագահ, պատուիրակութեանց նախագահ, իր անունը կայ Սեւրի դաշնագրին տակ, երբ իր ժողովուրդը ներկայ էր հոն: Ինքը բացակայ էր Լոզանի դաշնագրէն, երբ չկար նաեւ իր ժողովուրդը: Ահարոնեան կը կրէ իր ամբողջ ցեղին տառերը, ... իր ամենակամ ողբերգութեան վերջին արարին մէջ: Ինչ կ'ուզէիք որ աւելցնէի, այս մեծ ողբերգութեան դիմաց: Ինչպէս կ'ուզէիք որ խօսէի տակաւին Ահարոնեանի գրականութեան արժէքին, ըսէի թէ ինչ պիտի մնայ անոր գործերէն, որքա՞նը պիտի դիմանայ ժամանակին: Ես չունիմ ոչ այդ չափը, ոչ ալ կշիռը: Թող դարերը կշռեն, թող գալիք սերունդը չափէ: Ես հիմա ունիմ աչքերուս առջեւ իր խօսքերը՝ իր ցեղին ուղղուած: Կ'առնեմ զանոնք եւ կը վերադարձնեմ իրեն ըսելով.— «Ո՞վ չափեց երբեւիցէ քո տառապանքի անդունդները, ո՞ր սդաւոր կարապը եկաւ մի օր յուզելու հոգուդ խորունկ ցաւի խորունկ լիճերը. Ինքդ գիտես միայն, անօրինակ ցաւիդ մեծութիւնը ...»:

«Ես հիմա ունիմ նաեւ ականջներուս մէջ եւ հոգիիս մէջ իր ձայնը իր շրթունքներէն ելած ասկէ 15 տարի առաջ այս քաղաքին մէջ, երբ հայրցնփորձէ մը վերջ ըսաւ.— «Բալա, շարունակէր, շարունակիր, մենք գնալու ենք, պէտք է Նոր հասնող սերունդները շարունակեն մեր ճամբան»: Եւ այդ վայրկեանէն սկսեալ, թերեւս աւելի գիտակցօրէն ես ալ մտայ այդ ճամբուն մէջ, դողդոջուն սրունքներով ու շրթունքներով, մտայ ճամբուն մէջ որ հայութեան ճամբան է, մեր ցեղին ճամբան, ազատութեան ճանապարհին, դարերէն եկող ու դարերն ի վեր երկարող, ուրկէ քալած են մեր բոլոր մեծութիւնները, ու կը նշմարեմ թէ անկէ քանի մը չքեղ քիլոմեթր կը պատկանի Ահարոնեանի որ կը կրէ «Ազատութեան ճանապարհին»ի հեղինակին անունը: Վայրկեան մը կանգ կ'առնեմ այդ անունին դիմաց եւ յուզուած, երկիւղածութեամբ, հնաւաքով, իրմէ դարձեալ առնելով իր խօսքերը կը գոչեմ,— Ցարգանք քեզ, նահատակ գրագէտ:

Երկար ծափերէ վերջ արտասանեց Նոր Սերունդէն Ս. Սարգիսեան Ահարոնեանի «Ուխտաւորը» խոր յուզումով:

Չորրորդ բանախօսն էր Պ. Բ. Միլտոնեան որ նոյնպէս գրաւոր ճառով մը անդրադարձաւ Ահարոնեանի գրականութեան և անոր բազմակողմանի տաղանդին, մէջբերումներ ընելով իր գրքերէն:

Վերջին խօսողն էր մեր սիրելի եւ անմահ Նարդունին որ կարճ ժամանակի մը մէջ, ծանրացաւ մանաւանդ Ահարոնեանի լեզուին վրայ: Բացատրեց թէ Ահարոնեանի լեզուն գրագէտին շինած լեզուն էր, ինչպէս Աբովեանինը ժողովուրդինն էր: Հաստատեց անոր լեզուին և ոճին բացառիկ գեղեցկութիւնները, նկարագեղ եւ երաժշտական: Դժբախտաբար Նարդունին ժամանակ չունեցաւ աւելի տարածուելու, հակառակ ներկայ խանդավառ բազմութեան բուռն փափաքին:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ Լ. Ղեւոնդեանի «Քելէր — ցոլէր» եւ «Կռունկ»ը նուագով:

ՑՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

Ապրիլեան սգատօնը Լիոնի մէջ

ԼԻՈՆ, 1 Մայիս (Ցառաջ) — Մեր գաղութը, համերաշխութեան չնաչհաւորելի ընթացք մը ունեցաւ, 1915ի նահատակներուն սգահանդէսը կատարելով իր բոլոր կազմակերպութեանց մասնակցութեամբ: Գաղափարով կամ դաւանանքով տարբեր հոսանքներու այս եղբայրական եւ խիկալէս հայրենասիրական գործակցութիւնը, համազգային սուգի առթիւ, մենք եւս կ'ողջունենք, «Յառաջ»ի քրոնիկագրին հետ գոչելով — «Կեցցէ Լիոնը: Նոյն ատեն, ափսոսանք մըն ալ ուղղելով Հայկական Փարիզի, որ դժբախտաբար չունեցաւ նոյն հանդէսը միասնաբար տօնելու համերաշխական ոգին, մինչդեռ օրինակը ինք պէտք էր տար, իբրեւ մայր գաղութը՝ Ֆրանսաբնակ հայութեան:

Լիոնի սգատօնը, անշուշտ այդ երջանիկ համերաշխութեան շնորհիւ, պիտի կատարուէր ի ներկայութեան խուռներամ բազմութեան, զոր պարփակելու համար Սէնթ Սէսիլի սրահը նեղ կուգար այդ գիշեր: Բեմը զարդարուած էր սգաւոր յուշարձանով մը՝ շրջապատուած երփներանգ ծաղիկներով: Նոյնպէս մեծադիր պաստառ մը դետեղուած էր, վրան գրուած խոշոր տառերով — «Ցարգանք նահատակաց յիշատակին»: Դարձեալ, բեմին վրայ, պատուոյ աթոռ էին գրաւած օրուան նախագահը, երկու գլխաւոր բանախօսներուն հետ, ինչպէս եւ չորս կղերականներ, մէկը՝ Ֆրանսացի հայագէտ վարդապետ մը որ սակայն չբանախօսեց:

Հանդէսը սկսաւ ներդաշնակ «Տէր Ողորմեա»ով մը, զոր յատակօրէն երգեց Նորակազմ երկսեռ երգչախումբ մը: Անմիջապէս վերջ նախագահը ,նախկին ուսուցիչ՝ Գ. Ա. Կիւլպէնկեան, իր բացման ճառը խօսեցաւ պատկերացնելով այն անօրինակ բարբարոսութիւնը, զոր թշնամին ի գործ դրաւ, արմատապէս փճացնելու համար հայ ցեղը:«Թուրքը,հայկական ատրճանակին կամ թնդանօթին դէմ իբրեւ նախազգուշական միջոց, դրութեամբ չէր որ կը ծրագրէր հայ ժողովուրդին հալածանքը, այլ, կ'ուզէր պարզապէս անհետացնել հայ ազգը, քայքայելու համար, անոր՝ դեռաղանց միտքը, յառաջդիմութիւնը, ճարտարութիւնը, որոնց առջեւ ինք կը մնար որպէս ամօթահար պարտեալ մը: Ան զարկաւ նախ ցեղին գլուխն, անոր մտաւորական ընտանիքը ջախջախելով, բայց կոտորածներէն վերջ, տոկունով եւ ապշութեամբ դիտեց որ վիրաւոր մարմինը, կրկին առաւ եւ գլուխ եւ թռիչք, եւ որ այսօր, ինչպէս հայրենիքի նոյնպէս ի սփիւռս աշխարհի, կը գտնուի շատ աւելի բարձր մակարդակի մը վրայ քան ինք»: Վերջացնելէ առաջ, բանախօսը մեղադրեց երկինք ու երկիր, իր քրիստոնեայ աշխարհով, իրենց քար անտարբերութեանց համար:

Գօյուցի մտաւորական Գ. Ցակոբ Վարժապետեան, խնամեալ ճառով մը, մանրամասնօրէն յիշեց հայ ցեղին գրական, գիտական եւ մարտական արժանիքները, որոնց շնորհիւ կրցաւ նոյնիսկ գրական վարդաստան մը ծաղկեցնել, պանդխտութեան մէջ: Այս առթիւ յիշեց նաեւ մեր հերոսամարտերը եւ ներբողեց Խ. Հայաստանի վերելքը, ամէն մարզի մէջ:

Իրմէ վերջ Գ. Անդրանիկ Մանուշեան խօսեցաւ, ի վեր հանեց այն քաջարի կեցուածքը զոր ունեցան մեր անհամար նահատակները, նախընտրելով մահը քան ապգուրացութիւնը:

Ցաջորդաբար խօսք առին Հայ .Եկեղեցւոյ երկու քահանաները՝ Տէր Վռամշապուհ եւ Տէր Թորգոմ, դրուատելով հայհոգեւորականներուն ալքաջութիւնը արհաւիրքի օրերուն: Ցորդորեցին նոր սերունդին ամուր պահել հայկական ընտանեկութիւնը եւ նկարագիրը:

Հմտալից բանախօսութիւն մը ըրաւ նաեւ կաթոլիկ համայնքին հովիւ Մոմճեան վարդապետ, պանծացնելով անմահ նահատակներուն յիշատակը: «Գաղափարական վերելքի համար, անոնք մեռան մարմնապէս, բայց յաւէտ կ'ապրին հոգեպէս: Անոնք ինկան հայրենի զգացումներով եւ անխորտակելի կամքով: Որպէսզի ըլլանք անոնց արժանի յաջորդները, գիտնանք ժառանգել անոնց մեծութիւնը: Ապրիլեան այս օրերուն, գարնանային ծաղիկներ թող թարմացնեն, մանաւանդ նորահաս երիտասարդութեան մէջ, անոնց պանծալի յիշատակը»: Կարդացուեցաւ նաեւ ոտանաւոր մը, զոր գրկած էր պատուելի Գարոնեան, անհանգիստ ըլլալով:

Տասնեակ մը հայորդիներ եւ հայուհիներ, իրենց տենդագին բաժինը բերինդեղարուեստական մասին մէջ, օրուան պատշաճ արտասանութիւններով եւ երգերով: Երիտասարդ գրող Միսաք Միրզէ եւ դերասան Այեմեան իրենց վայելչ կորովի եւ յուզիչ արտասանութիւններով ճոխացուցին հանդէսին գեղարուեստական մասը: Երիտասարդ օրիորդ մը, որուն անունը դժբախտաբար չեմ յիշեր, շատ յաջողութեամբ թէ երգեց թէ արտասանեց, խոր տպաւորութիւն ձգելով:

Դիտողութիւն մը, այս առթիւ.— Անհրաժեշտ է աւելի մանրակրկիտ, բծախնդիր փորձերու ենթարկել երգողներն ու արտասանողները, մանաւանդ երբ անոնք ըլլան պատանիներ, որպէսզի չուարումներու չմատնուին ինչպէս պատահեցաւ քանի մը անգամ: Ցետոյ կարելի եղածին չափ տալ դիւրին կտորներ, համաձայն տարիքին:

Կէս գիշերին հանդէսը կը փակուէր խրոխտ «Ով մեծասքանչ»ով մը, երգուած երգչախումբին կողմէ եւ նախագահին երկու խօսքերով:

Անգամ մը եւս,— «Կեցցէ Լիոնը, որ հետզհետէ կը դառնայ ինքնաբաւ իր բանախօսներով եւ երգիչներով, եւ մօտ ատենէն, այլեւս իր հանդէսներուն համար — երբ վերոյիշեալ թերիներն ալ ուղղուին— պէտք պիտի չունենայ «օգնական ուժ» խնդրել ... «արտասահմանէն»:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

ՊԱՂՏԱՏԻ «Գոյամարտ»ը կը հերքէ այն լուրը թէ Հայ մը մահուան դատապարտուած է: Քանի մը երիտասարդ համայնավարներ դատապարտուած են բանտարկութեան, ինչպէս գրած էինք արդէն:

200.000 ԳԵՐՄԱՆՆԵՐ Ֆրանսա պիտի փոխադրուին. աշխատելու համար հողագործութեան եւ հանքերու մէջ:

10.153 ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐ այս ամսու Մ. Նահանգները պիտի փոխադրուին արեւմտեան Գերմանիայէն:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ը ՎԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՎԱՐՏԱՆ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբը ստանձնած էր Ապրիլ 11-24ի սգատօնի նախաձեռնութիւնը:

Սգահանդէսը տեղի ունեցաւ Ապրիլ 24ին Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահին մէջ:Սրահը ժամանակէն առաջ լեցուած էր կոկիկ բազմութեամբ: Բացումը կատարեց Նոր Սերունդի երգչախումբը: Ցետոյ ընկ. նախագահը մէկ վայրկեան հանդիսականները ոտքի հրաւիրեց ի յարգանս մեր մեռելներուն եւ քանի մը խօսքով բացատրեց տօնին իմաստը: Օրուան բանախօսն էր երիտասարդ գրագէտ Գ. Կ. Փոլատեան որ խօսեցաւ մօտ մէկ ժամ: Ցաւ յայտնեց որ Ապրիլ 11-24ը չի տօնուիր արժանավայել կերպով բոլոր Հայերու կողմէ անխտիր: Գովասանքով յիշեց այն քաջ բազուկը որ պատժեց Թալէաթը:

Ցաջողապէս արտասանեցին եւ երգեցին Նոր Սերունդի անդամներէն Օր. Օր. Մարի Նաւօեան, Զարուհի Մանկոյեան, Ս. Գինոսեան: Ջութակով նուագեցին Ա. Մաթոյեան եւ Վ. Աւետիսեան: Բոլորն ալ ծնած Ֆրանսայի մէջ, ներդաշնակօրէն երգեցին եւ արտասանեցին: — Թղթակից

Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բնակչութեան թիւը, ըստ 1939ի վիճակագրութեան 170 միլիոն հինգ հարիւր հազար էր: Այդ թուականէն ի վեր Խ. Միութեան մէջ մտած է մօտ 24 միլիոն ժողովուրդ պարունակող հողամաս մը, որով 1946ի Սովետ Միութեան քարոզչութեան ներկայացուցած թիւը կ'ըլլար 193 միլիոն: Օտար հեղինակներ այս թիւը իրականութենէն վեր կը նկատեն: Ըստ անոնց 180 միլիոն է: Սակայն Գ. Քիւլէշէր, որ այս հարցը ուսումնասիրած է, այս վերջիններուն կարծիքն ալ չընդունիր: Իր հաշիւներուն համաձայն, Խ. Միութեան բնակչութեան թիւը պէտք է ըլլար 217 միլիոն: Ուրեմն 193 միլիոնը 22էն 24 միլիոն պաց մը ցոյց կուտայ: Այս՝ թիւէն պակսեցնելով 2 միլիոն հոգի, որոնք գաղթեցին, 8—10 միլիոն ծնունդներու պակասը, 10—14 միլիոն քաղաքական եւ զինուորական կորուստները, կը մնայ ներկայիս 200 միլիոն բնակիչ:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.—

«ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՆՈՐԱՎԷՊԵՐ» Մոսկուայի մէջ հայերէն լեզուով լոյս է տեսած «Հայկական Նովէլներ» խորագիրը կրող ժողովածու մը: Այդ ժողովածուին մէջ կան Գրիգոր Զոհրապի, Նար — Դոսի, Երուխանի, Երուանդ Օտեանի, Վ. Փափազեանի, Ահանձարի, Շիրվանզադէի, Արփիար Արփիարեանի, Թումանեանի, Իսահակեանի եւայլ գրողներու լաւագոյն նորավէպերը:

ԱՒԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ «Ընտիր երկեր»: Լոյս տեսած Մոսկուայի մէջ ստուար հատոր մը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՑՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Քանի մը օր վերջ Եուսուֆ Զիյա պէյն ալ հրաժարեցաւ:

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՎԱԽՈՒԵՑԱՒ ՋԱՐԴԱՐԱՐ ՔԷՄԱԼ

Այդ օրերուն Պօղազլեանի գայմագամ սուրբ նահատակ Քէմալ պէյ իր առանձնացուած խցիկէն դուրս հանուելով մեր «գօվուշ»ը բերուեցաւ: Թերթերը այս սուրբ նահատակին դէմ «մարդասպան», «կողոպտիչ» եւ այլ անարգականածականներ կուտային: Ամէնքս ալ իր չուրջ հաւաքուեցանք, զինքը գգուեցինք, մեզմէ ոմանք համբուրեցին ալ: Խեղճը չուարած վիճակ մը ունէր:

— Ամա՜ն Աստուած, ըսաւ, նոր աշխարհ եկայ: Մեռնելուս չեմ ցաւիր, բայց քիչ մնաց պիտի խելագարէի, մտածելով որ զաւակներուս վզէն «հայրենիքի դաւաճանին տղաքը» վերտառութեամբ տախտակ պիտի կախեն:

— « Հայրենիքի դաւաճաններ»ը ատիկա ըրողներն են, դուն իսկական հերոս ես», ըսելով մխիթարեցինք զինքը:

Մէկ շաբաթի չափ մեր մօտ մնաց. Թուխ դէմքով, մեծ հոգիով Թուրքի զաւակ մըն էր:

Խեղճը սենեակի մը մէջ թիմեր էին: Իրեն դէմ յօղուածներ պարունակող թերթերը խցիկին մէջ լեցուցեր էին: Քանի մը անգամ դատարան գնաց ու եկաւ: Վերջին դատավարութենէն առաջ սկսաւ աղաչել ու պաղատիլ.

— Ամա՜ն պաշտպանողական մը գրեցէք ինծի:

Պաշտպանողական մը գրելով տուի իրեն: Դատարանին մէջ կարդացեր է: Վերադարձին եկաւ գիս գտաւ: Վիզս փաթթուեցաւ:

— Պէյս, ըսաւ, փառք Աստուծոյ ինքզինքս պաշտպանեցի, ձայնս ազգիս լսելի ըրի, պատմութեան փոխանցեցի, այլեւս կախուիմ ալ հոգս չէ, պատերազմական ատեանի նախագահն անգամ լացուցի:

Իսկապէս այս պաշտպանողականը մեծ յուզում առաջ բերած էր ժողովուրդին մէջ:

Երկու օր վերջ, հայրենիքին այս ազնիւ զաւակը, մեր աչքերուն առջեւ կառքով տարուելով կախուեցաւ:

Կառավարութիւնը սխալելով մարմինը հօրը յանձներ, ան ալ Սկիւտար փոխադրեր էր:Բժշկական վարժարանի ուսանողները եւ հոն գտնուող սպաները ժողովրդական հսկայ զանգուածի մը առջեւէն անցած, փառաւոր յուղարկաւորութիւն մը կատարած են, դագաղը իրենց թեւերուն վրայ բռնած տարած են: Այն ատեն իմացած էինք նաեւ, որ այս թափօրին ականատես Ֆրանսացի սպայ մը պոռացեր է — « Այս Իթթիհատ վէ Թէրագգըյին ինչ ահռելի ուժ է»:

Հետեւեալ օրը մեզ առանձնացուցին, զատ զատ սենեակներու մէջ դրին, մեր քովերնուն առջեւ թուրք զինուորի կողքին մէկ մէկ Ֆրանսացի զինուոր տեղաւորեցին:

Իմ դրանս առջեւ բարձրահասակ, սպիտակամօրթ, գեղադէմ Գարթընցի զինուոր մը կար: Գլանիկ մը տուի իրեն ու հարցուցի.

— Ուրտեղացի ես, տղաս:

— Գարթընցի եմ, ըսաւ:

Ու դիմացը կանգնած Ֆրանսացի զինուորին նայելով վիզը ծռեց:

— Պէյս, աղգը ձեզ կ'ուզէ. այս «կեավուր» բարեկամներուն չենք կրնար կոր տաքնալ, աւելցուց:

Պէքիրաղա Պէօլիւկը ամէն օր նոր նոր բանտարկեալներով կը լեցուէր: Ասոնք զաւառի Իթթիհատի մարմնի անդամ ընտանիքի հայրեր էին, որոնք իբրեւ իթթիհատական ձերբակալուած էին «մասնաւոր լրատուութեանց վրայ», սրտիս դըպաւ:

Այդ օրերուն Եգիպտոսէն եկեր էր գնդապետ Սատըգ պէյ, զոր ճանչցեր էի Սահմանադրութեան սկիզբները, հասարակաց պարտականութեան մը գլուխը: «Լիտըր Սատըգ պէյ» ածականով երկար բարակ կը գրէին իր մասին: Հեռագիր մը քաշելով բանտ հրաւիրեցի զինքը: Եկաւ:

— Պատերազմ մը տեղի ունեցեր է, երկիրը պարտութեան տառապանքին ենթարկուեր է: Ասոր որոշում տուողներէն ոմանք արտասահման կը գտնուին, այստեղինները ալ ձեր ձեռքն են: Պատերազմական ատեան կազմած էք. ի հարկին զանոնք կախելով կ'ազատիք:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

(13)

Ամերիկա 20.000 զինուոր կորսնցուց։ «Կը յուսամ թէ այլեւս պիտի չմասնակցիմ այդքան արկածալի ձեռնարկի մը»։

Թելադրելով անյապաղ վերազինել Ատլանտեանի զինակիցները, զօրավարը դիտել տուաւ թէ եթէ կը կարծեն որ եւրոպական պետութիւնները չեն աշխատիր զօրացնել իրենց ինքնապաշտպանութիւնը, «այն ատեն հարկ է փոխել քաղաքականութիւնը»։ Ուրիշ հարցումի մը պատասխանելով ըսաւ.

— «Եթէ Նախայարձակ պետութիւն մը Անգլիոյ վրայ քալէ առաւելաթիւ ուժերով, ամերիկեան ծերակոյտը պարտաւոր է լրջօրէն քննել պատերազմի յայտարարութեան խնդիրը. բայց եթէ միայն մոլորեալ սաւառնակ մը ռմբակոծէ Անգլիան կամ ափ մը անհատներ Նորվեկիա մտնեն, պէտք չէ պատերազմ յայտարարել»։

★ Քանատայի խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը։ Վաւերագիրը յանձնուեցաւ Մ. Նահանգներու արտաքին Նախարարութեան։ Առաջին պետութիւնն է որ կը վաւերացնէ դաշինքը։

★ Պելժիոյ վարչապետը, Պ. Սփաք (ընկերվարական), Ատլանտեանի դաշինքին քննութեան առթիւ ճառ մը խօսելով երեսփ. ժողովին մէջ, ազդարարեց համայնավարներուն թէ դաշինքը ուղղուած է «բոլոր հաւանական նախայարձակներուն դէմ, ինչ որ անպատճառ չի նշանակեր Խ. Միութիւնը։ Ուրիշ խնդիր, եթէ ան փորձէ բանի գլուխ հանել համաշխարհային տիրապետութեան ծրագիրը։ Արեւմտեան ժողովրդապետութիւնները չեն կրնար զինաթափութիւն կատարել, ցորչափ տիեզերական իրականութիւն մը դարձած չէ մեր պաշտպանած ժողովրդապետութիւնը»։

★ Եւրոպական Միութեան ժողովին մէջ (Լոնտոն), առաջարկուեցաւ Յունաստանը եւ Թուրքիան եւս ընդունիլ, քանի որ շատ հաւանական չէ Միջերկրականեան դաշինքի մը կազմութիւնը։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲՈԼՈՐ ՄՍԱՎԱՃԱՌՆԵՐԸ գոց են այսօր, հինգշաբթի, իբրեւ բողոք այն կարգադրութեան դէմ որ առաւելագոյն գիներ կը պարտադրէ փոքրաքանակ վաճառման համար։

ԿԱԶԻ ԵՒ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ բանուորներն ալ գործադուլ պիտի յայտարարեն այսօր, հինգշաբթի, չորս ժամուան համար, եթէ գոհացում չստանան վերջին պահուն։ Կը կարծուի թէ աշխատանքը պիտի դադրի առաւօտեան ժամը 8—12։ — Գչ. օր քաղաքապետական պաշտօնեաներու գործադուլին կը մասնակցէին 4000 այրեր եւ կիներ, ջլատելով նահանգապետութեան վարչական գործերը։ Բանուորական խլրտումները վերսկսած են ամէն կողմ։

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ կ'աճի Մարսէյլի մէջ, համաձայն «Իւմանիթէ»ի, որ կը գրէ թէ 15 օրուան մէջ 1300 հոգի աւելցած են 5300 նպաստընկալ գործազուրկներու վրայ։ Ամէնէն աւելի ազդուած են քիմիական արտադրութիւնները, օճառի ճարտարարուեստը եւ նպարեղէնի ճիւղերը։

116 ՏՈՒՓ ՓԵՆԻՍԻԼԻՆ, 1167 տուփ սթրեփթոմիսին, 360 կրամ քոքային, համագումար 1.300.000 ֆրանք արժէքով դեղեր գողցուեցան Պիւէթրի անկելանոցին դեղարանէն։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՐԱՄԱԿԱՆ ՎԷՃ մը ծագած ըլլալով Զուիցերիոյ հետ, Ֆրանսական կառավարութիւնը արգիլեց զուիցերիական ֆրանքին առուծախը ազատ շուկային մէջ։

ԻՍՐԱՅԷԼԻ անդամակցութեան խնդիրը նորէն արծարծուեցաւ Ազգաժողովին մէջ։ Լիբանանի եւ Իրաքի ներկայացուցիչները ուժգնօրէն ընդդիմացան, պահանջելով նախ կարգադրել արաբ տարագիրներու տեղաւորման եւ Երուսաղէմի միջազգայնացման խնդիրները։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ պաշտօնաթերթը օրէնք մը հրատարակեց որուն համաձայն քաղաքացիները այսուհետեւ չափահաս պիտի համարուին, երբ 18 տարեկան ըլլան, փոխանակ սպասելու մինչեւ 21 տարեկանը։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կռիւները կը շարունակուին նոյն կատաղութեամբ։ Կարմիրները կը սպառնան նաեւ Քանթոնի, յառաջ խաղալով դէպի հարաւ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ).— Սթեռլին 1097 (1050), զուից. ֆրանք (արգիլուած), տոլար 328.80 (345), նափոլէոն 4070, զուից. ոսկի 3840, սթեռլին 4610, տոլար (20) 18.720, ձուլ ոսկի 556.500 ֆրանք։

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Խուպիկեանի բնակարանը։ Կը դասաւանդեն ընկերուհիներ Ն. Շէհէրլիեան, Հ. Աստուրեան եւ ընկ. Ս. Պիլալեան։

ՕՏԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ։

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու։

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert։

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգի Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ)։

Մուտքը ազատ է։

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐՈՒԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Ազգ. եւ Եկեղ. հոգաբարձութեան եւ մասնակցութեամբ Աւետարանական, կաթողիկէ եկեղեց., Սթանօզի Հայր. Միութեան եւ Հ.Յ. Դ. Անդրանիկ խումբի, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Patronageի գեղեցիկ սրահին մէջ։

Նոյն օրը պատարագէն վերջ հոգեհանգիստ պիտի կատարէ Լիոնի Թորգոմ քահանան։

Կը հրաւիրուին բոլոր կազմակերպութիւնները։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry։ métro Porte de Choisy։

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիներու։

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին։ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊՈՒՖԷ։

Մուտք 100 ֆրանք։

★

Անիէռ Պուա Քոլոմպի մէջ

Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղին Օրը, կը տօնուի, այս կիրակի ժամը 15—24, Centre Administratif et Social սրահին մէջ, Place de l'Hôtel de Ville, Անիէր։ Կը ներկայացուի «ՎԱՐԶՈՒ ՍԵՆԵԱԿ»Ը զաւեշտը, Ազատեան թատերախումբին կողմէ։ Կը խօսի ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ

Երգ Օր. Աներ Մուրատեան եւ Քէօսէեան։ Պիտի նուագէ Օր. Աւետիսեան։

Ժամը 6էն վերջ եւրոպական եւ հայկ. պարեր Կ. ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով։ Ճոխ պուֆէ

★

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ

14 Մայիս երեկոյեան, Գոմոնի դպրոց սրահին մէջ։ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ՃՈԽ ԲԱԺԻՆ։ Մուտքը ազատ է։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԻՍԻԻ ՄԷՋ, մեծ պատրաստութեամբ, 11 Յունիս շաբաթ իրիկուն, մինչեւ լոյս։

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղին ԵՐԳԱՀԱՆԴԷՍԸ Մայիս 21ին։

★ Թատերական - գեղարուեստական երեկոյթ ի պատիւ ԱՇՕ ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ, 13 Յունիսին, Théatre La Potinièreի մէջ 7 rue Louis le Grand։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան, Պ. Վահրամ Ստեփանեան (վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ), 1 rue Abel Vacher (Meudon) կը խնդրեն իրենց ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ իրենց ամուսնոյն, զոքանչին, հօր եւ մեծ մօր՝ Պ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի եւ
Այրի Տիկին ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի
(Ծնեալ ՔԷՇԻՇԵԱՆ)
մահուան տարեդարձի հոգեհանգստեան, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, առտուան ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ։

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եաթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին ժանթիյիի վերջին ժողովին տեղը։ Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԱՐՍԷԼ - ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿ ԵՒ ԱՐԱՄ ՍԱՐԳՍԵԱՆՆԵՐ ուրախութեամբ կը յայտնեն բարեկամներին եւ ծանօթներին ծնունդը իրենց անդրանիկ թոռնիկին եւ զաւակին ԱՆՆԻԿի, ապրիլ 20ին, Անկենում։

ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Նախաձեռնութեամբ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ։

Նուիրուած Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻԻ
5 Մայիս, Հինգշաբթի իրիկուան ժամը 8.30ին,
Կը նախագահէ Պ. ՎԱՀԱՆ ԳՈՒՅՈՒՄՃԵԱՆ
Կը խօսին՝ Պ. Պ. Տ. ՓԻՐԱՆԵԱՆ, Բ. ՄԻԼՏՈՆԵԱՆ, Յ. ԱՂԱՅԵԱՆ, Կ. ՓՕԼԱՏԵԱՆ, ՏՈՔԹ. Յ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ։
Գեղարուեստական բաժին։
Մուտքը ազատ է

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ

Եկեղեցւոյ կրթական մարմնոյ Գանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը կազմակերպած է դպրոցական հանդէս մը, այս կիրակի 8 Մայիս, ժամը 15ին, Քաշանի քաղաքապետարանի սրահին մէջ։

Արտասանութիւն, երգ, պար եւ տրամախօսութիւն 80 աշակերտներու կողմէ, ղեկավարութեամբ ուսուցչուհի Օր. Բերկրուհի Ծալեանի։

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Porte d'Orléansէն առնել 187 թիւ օթօպիւսը եւ իջնել Mairie de Cachan։

ՎՐԱՑԱԿԱՆ ՊԱՐԻ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓԱՌԱՏՕՆ

Այսօր հինգշաբթի ժամը 8.30ին 10 Ave. d'Iéna

Հասոյթը պիտի յատկացուի վրացի հիւծախտաւորներու։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

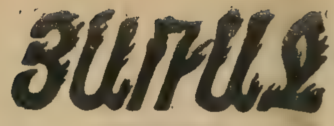

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 6 MAI 1949 Ուրբաթ 6 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5839—Նոր շրջան Թիւ 1250

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԲԱՆԿԱԼԻ ԽՆԴԻՐ ՉԷ

Տեսակ մը խրախոյսով կը տիրէ Փարիզի ժամուն բոլորտիքը, 1949 Յունուար 9ի ընդհ. ժողովէն ի վեր։

Ամէնէն առաջ՝ Նոր եւ յարաճուն արձանագրութիւններ, որոնց շնորհիւ երկու հազարի շատոնց անցած է անդամներու թիւը։ (Տարիներ առաջ, բախտ մը կը համարուէր քանի մը հարիւրը)։

Երկրորդ՝ յայտնի թէ դաղտնի խորհրդակցութիւններ, ինչպէս եւ խմբակցութիւններ՝ Վարչութեան պակսած անդամներու ընտրութեան եւ ուրիշ ձեռնարկներու առթիւ։

Եւ երրորդ՝ նորէն դոհէկ փափսուքներ Դաշնակցութեան դէմ, գրաւոր թէ բանաւոր։ Այն ամբաստանութեամբ թէ կ՚ուզէ ձեռք անցընել եկեղեցին, «մենատիրութիւն» հաստատելու համար։

Յունուար 9ի Ժողովին առթիւ, իրազեկ դաշնակիցներ պարզեցին ամբողջ անցուդարձը, միեւնոյն ատեն յայտնելով Դաշնակցութեան տեսակէտները։

Փորձենք անգամ մը եւս յիշեցնել զանոնք։ Ոչ թէ իբրեւ պատասխան զանազան քսութեանց, այլ իբրեւ պարզ լուսաբանութիւն։

Թող հանգիստ մնան անոնք որ իրական բանկալի մը վերածեր են Փարիզի Հայոց եկեղեցին,— Դաշնակցութիւնը աչք չունի իրենց գրաւած դիրքերուն։ Ոչ ալ թեկնածուներ՝ սակարանի վերածելու համար ժամուն բակը։

Շատ յստակ են եւ գործնական՝ Դաշնակցութեան պահանջները,—

Հանարակ բանկալի վիճակէն ազատել Փարիզի եկեղեցին։ Դնել զայն իր կոչումին, դերին համապատասխան բարձրութեան վրայ։

Բանկալէն, անոր շրջապատէն հեռացնել անոնք որ զայն կը չփոթեն խնամիական օրջի մը հետ, արհամարհելով հանրային կարծիքը։

Թարմացնել վարչութեան կազմը, գործօն եւ վստահելի տարրերով։ Զօրացնել պատասխանատուութեան զգացումը։

Եւ ուրիշ տարրական պահանջներ, որոնց մասին միշտ ալ կարելի է խօսիլ, հրապարակաւ կամ դլուխ դլխի։

Այդ բոլորին հետ զուգընթաց՝ աշխատանք, որպէսզի Եկեղեցին դառնայ կորիզը ոչ միայն Փարիզի, այլեւ ամբողջ Ֆրանսայի թեմական կազմակերպութեան։

Թող չըսեն թէ կանոնադրին տրամադրութիւնները թոյլ չեն տար այդքան յառաջ երթալ։

Օրէնքները եւ կանոնագիրները միշտ ալ կարելի է վերաքննել, յարմարցնելով օրուան պահանջներուն։

Նոյնիսկ ներկայ վիճակին մէջ, երբեք դժուար չէ ընդլայնել անոր տրամադրութիւնները, ոգին, փոխանակ տառին կառչելու։

Օրինակ, եթէ եկեղեցին կրնայ հովանաւորել քանի մը դպրոցներ, ինչո՞ւ իրաւունք պիտի չունենայ կազմակերպելու ամբողջ կրթական գործը։

Այս կարգի խնդիրները կարելի է քննել ընդհ. ժողովներու մէջ։ Կը բաւէ որ մէկդի դրուին կանխակալ կարծիքները։

— Իսկ Էջմիածնի հետ յարաբերութիւննե՞րը։

Այս հարցին մէջ ալ շատ պարզ է Դաշնակցութեան տեսակէտը, ինչպէս ամէն տեղ։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան հետ յարաբերութիւնները պիտի ըլլան միայն կրօնական։ Ոչ մէկ «յառաջդիմական» — քաղաքական մարզանք։

Էջմիածինը ինքն ալ աւելին չի կրնար պահանջել, ներկայ պարագաներուն մէջ։

Անոնք որ ուրիշ ուղեգիծ կը թելադրեն, պարզապէս իրենք զիրենք կը խաբեն։

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ իւրաքանչիւր գաղութ պարտաւոր է նկատի առնել իր միջավայրին պայմանները, ինչպէս եւ Հայ. Եկեղեցւոյ կանոնները եւ աւանդութիւնները։

Կաթողիկոսը ինք հարկ դատած էր յիշեցնել կարգ մը պարտականութիւններ, իր Ամանորի կոնդակով։ Թող բարեհաճին այդ կէտերն ալ սերտել։

Ոչ ոք իրաւունք ունի քմահաճ մեկնութիւններ տալու, պղտորելով միտքերը։

Գաղութներն ալ խաղաղութեան կը կարօտին։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԲ ՎԱՆԵՑԻՆ ԱԼ ԿԸ ՄՈՌՆԱՅ ...

Խոշոր թռուցիկ մը, Մարսէյլէն, «Յառաջ»ի մէկ էջին մեծութեամբ.—

Վասպուրականի Հերոսամարտին 34րդ տարեդարձը պիտի տօնուի, Մայիս 15ին, նախաձեռնութեամբ Հայր. Միութեան։ Ինչպէս ամէն տարի։

Ահա նորէն «Գաւառոն» է որ դաս կուտայ ինքնահաւան, ամբարտաւան Փարիզին։

Այս անգամ՝ Վանեցիներուն, որոնք մոռացութեան տուած են ամէնէն եղերական, հերոսական, նուիրական յիշատակները, 1945էն ի վեր։

Իրազեկներ կ՚ըսեն թէ այս անփառունակ, անպատիւ դասալքութեան ասպետներն են չորս-հինգ երեւելիներ, որոնք զանազան դիրքերու հասած ըլլալով, «պոչ կը խաղցնեն»։

Ուրեմն անզօ՞ր են մնացեալ Վանեցիները, այդ դրոց-բրոցներուն դիմաց։

Ամէնէն անճարն ալ, տարին քանի մը անգամ իր հարազատին գերեզմանը օրհնել կուտայ, Մեռելոցի առթիւ։

Այս տարրական յարգա՞նքն ալ շատ կը տեսնեն Փարիզ հաստատուած ջոջ ազաները։

Այս այն ժողովո՞ւրդն է որ ողբաձայն աղաղակ մը կ՚արձակէր, տարիներ առաջ։ 1915ի Հերոսամարտէն շատ առաջ.

Ա՜խ, Վասպուրական, աշխարհ Հայաստան,
Անթիւ հերոսներ քեզ մէջ ծաղկեցան.
Անեղ կռուի մէջ այնքան դիմացան,
Ի սէր ազգութեան նահատակուեցան։

Եթէ պատմական Վասպուրականի մնացորդները տէր չեն ըլլար իրենց փառքերուն, կազմակերպութի՞ւն կը պակսի։

Թո՛ղ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի ստանձնէ տօնակատարութիւնը, իր կարգին «լուսաւորելու» համար Վասպուրականի նոր սերունդը։

ՎԱՀԷ

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ

ՄԻԼԱՆՕ, 3 Մայիս (Յառաջ).— Ապրիլ 27ին, Մուրատ Ռափայէլ վարժարանի չքեղ դահլիճին մէջ պաշտօնապէս սկսան Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դարադարձին նուիրուած յոբելինական հանդիսութիւնները։ Հանդէսին կը նախագահէր Վենետիկի Նորընտիր պատրիարքը։ Մխիթարեան Ուխտին Աբբահայրդերապայծառ Հ. Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեան օրուան պատշաճ երկու խօսքով բացաւ հանդէսը, նախ շնորհակալութիւն յայտնելով Արեւելեան ժողովի քարտուղար Տիրանաւոր Թիսըրանի գեղեցիկ նամակին համար զոր կարդաց Միաբանութեան ատենադպիր Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան։

Օրուան բանախօսն էր Ճիովաննի արք. Ուրպանի, նիւթ ունենալով «Մխիթար եւ Վենետիկ», որ իր շուրջ ստեղծեց ջերմագին խանդավառութիւն։

Հանդէսին գեղարուեստական մասը վերապահուած էր մեր անմահ Կոմիտաս վարդապետին երաժշտական հոգեյոյզ ստեղծագործութիւններուն։ Կ՚երգէր մեր յայտնի եւ համակրելի դաշնակահար երգչուհին Օր. Մառի Գոտուրեան, ընկերակցութեամբ Փասքուալէ Բիասոլիի (արինգ) Րենցօ Ֆերրակուցցիի (ջութակ), եւ Էմմա Գիանքիի (տաւիղ)։ Մեծ ձեռնահասութեամբ կը ղեկավարէր երաժշտագէտ Կապրիէլէ Գիանքի։

Առաւօտեան ժամը 10.30ին տեղի ունեցած էր հանդիսաւոր ձայնաւոր պատարագ Ս. Ղազարի մէջ ի ներկայութեան Հայ եւ իտալացի հաւատացեալներու խուռն բազմութեան մը։

Կարգադիր յանձնախումբին կը նախագահէ գերապայծառ Աբբահայրը, Հ. Սրապիոն Վ. Ուլուհոճեան։ Անդամներն են՝ Աթոռակալ Հ. Քերովբէ Վ. Չրաքեան, Հ. Կիւրեղ Վ. Քիպարեան, Հ. Եղիա Վ. Փէչիկեան, Հ. Կարապետ Վ. Ամատունի, Հ. Հմայեակ Վ. Կէտիկեան, Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան եւ Հ. Սերոբէ Վ. Աքըլեան։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ԽՄԲ.— Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով։

Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին

ՉՈՐՍԵՐՈՒ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ՝ ՄԱՅԻՍ 23ԻՆ

Չորեքշաբթի օր, 4 Մայիս, վերջնապէս համաձայնութիւն գոյացաւ Չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչներուն միջեւ, որոնք պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեցին անմիջապէս։

Տրուած որոշման համաձայն, Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին, իսկ Չորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի Մայիս 23ին, Փարիզի մէջ։

Այսպէս ուրեմն, տասնըմէկ ամիսէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Պերլինի արեւմտեան շրջանը նորէն ելեկտրական լոյս պիտի ունենայ գիշերը, հանրակառքերը պիտի բանին, թարմ բանջարեղէն, պտուղ եւ միսպիտի գտնուի։ Եւ ինքնին պիտի դադրի օդանաւային փոխադրութիւնը, որ մինչեւ հիմա 37.500.000 տոլարի արժած է Ամերիկայի, տասնեակ միլիոններ ալ՝ Անգլիոյ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Անգլիացիները առաջարկած էին պաշարումը վերցնել Մայիս 9ին, փոխադարձաբար, բայց Ռուսերը, որոնք նախապէս կ՚ուզէին թուականը յետաձգել մինչեւ Յունիս, առարկեցին թէ շատ կանուխ է, անհրաժեշտ հրահանգները տալու համար իրենց հրամանատարներուն։ Ի վերջոյ համաձայնութիւն գոյացաւ Մայիս 12ի համար։ Խորհրդակցութիւնները տեւեցին 1ուկէս ժամ, դռնփակ, Նիւ Եորքի մէջ։ Երէկ նոր ժողով մը գումարուեցաւ, ճշդելու համար կարգ մը մանրամասնութիւններ։ Դրամական խնդիրը պիտի քննուի Չորսերու Խորհուրդին մէջ։

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը պաշտօնական յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ՚ըսէ.

— «Չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները քննեցին այն բոլոր խնդիրները որ ծագած են Պերլինի կացութեան հետեւանքով։ Համաձայնութիւն գոյացաւ սկզբունքի բոլոր հիմնական խնդիրներու մասին։ Կարգ մը մանրամասնութիւններ դեռ պիտի քննուին. բայց համաձայնութիւն գոյացած է արդէն եւ բոլոր սեղմումները պիտի վերցուին, փոխադարձաբար։ Արտաքին Նախարարներու Խորհուրդը պիտի գումարուի ատեն մը վերջը։ Խորհուրդը պիտի քննէ Գերմանիոյ վերաբերեալ խնդիրներ, ինչպէս եւ Պերլինի կացութենէն բխած հարցեր, մէջն ըլլալով դրամական խնդիրը»։

ԱՌԱՋԻՆ ՏՊԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Գ. Էվըթ, Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովին նախագահը, գոհունակութեամբ հաստատեց գոյացած համաձայնութիւնը, «որ դրական յառաջդիմութիւն մը կը ներկայացնէ մեծ տագնապի մը պահուն»։

Զափաւոր լաւատեսութիւն մը՝ կը տիրէ Փարիզի եւ Լոնտոնի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ։ Երկու մայրաքաղաքներուն մէջ ալ կը սպասեն որ վերջնապէս պարզուի Խ. Միութեան դիրքը։

Փարիզի մէջ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, Չորսերու Խորհուրդին գումարման համար, թէեւ օրակարգը ճշդուած չէ տակաւին։

Տոքթ. Ռէօյթըր, Պերլինի արեւմտեան շրջանին գերման քաղաքապետը, իր եւ բնակիչներուն ջերմ գոհունակութիւնը յայտնեց գոյացած համաձայնութեան առթիւ, «պատմական անկիւնադարձ մը» համարելով զայն։ Մօտաւորապէս մէկ տարիէ ի վեր 2.500.000 բնակիչներ անտանելի զրկանքներու մատնուած են եւ գիշերները յաճախ մոմ կը վառեն։ Քաղաքապետին կարծիքով, անհրաժեշտ է վճռական դեր մը բռնել Խ. Միութեան հանդէպ, ապահովելու համար խաղաղութիւնը։

«Ատլանտեան Դաշնագիր»

ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ ՏԱՍԸ ԱԶԳԵՐՈՒ

Երէկ, հինգշաբթի, պիտի ստորագրուէր Միացեալ Եւրոպայի Խորհուրդին — առաջին Խորհրդարանին — կազմական կանոնագիրը, մասնակցութեամբ տասը ազգերու։ Այս մասին կատարուած խորհրդակցութիւնները, որոնք տեղի կ՚ունենային Լոնտոնի մէջ, վերջացան չորեքշաբթի օր։ Մասնակցող ազգերն են Ֆրանսա, Անգլիա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Իտալիա, Իրլանտա, Տանըմարքա, Շուէտ եւ Նորվեկիա, որոնց ներկայացուցիչներն էին իրենց արտաքին նախարարները կամ Լոնտոնի դեսպանները։

Անգլ. թերթերը կը գրեն թէ Յունաստան եւ Թուրքիա եւս պիտի ընդունուին, բայց ոչ իբրեւ հիմնադիր պետութիւններ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹԷՀՐԱՆԻ «Ալիքը»ն կ՚իմանանք թէ Իրանի Սահմանադիր ժողովին անդամ ընտրուած են Տոքթ. Վարդան Յովհաննէսեան եւ Տոքթ. Ա. Աղայեան։

ԸՆԿ. ՏՈՔԹ. ԱՐՄ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ

Երէկ, ընկերներու եւ համակիրներու խուռն բազմութեան մը մասնակցութեամբ, ցուրտ հողին յանձնեցինք մարմինը ընկեր Տոքթ. Արմենակ Բարսեղեանի, որ յաւիտենապէս իր աչքերը փակեց ամսոյս 8ի Ուրբաթ առաւօտ՝ Գոթքնի Մէսէչուսէց Ճէնըրըլ հիւանդանոցին մէջ:

1948 Հոկտեմբեր 15ի Ուրբաթ առաւօտ մը, երբ մեր ընկերը սովորականին պէս խմբագրական աշխատանքներ կը կատարէր իր սենեակին մէջ, անակնկալ կերպով զգաց տկարութիւն մը: Բժիշկներ եկան, որոնք քննեցին իր վիճակը եւ փոխադրեցին զինքը հիւանդանոց: Շաբաթներ հազիւ պահ մը ունեցանք այն պատրանքը, որ պիտի փրկուի մեր ընկերը եւ նորէն դառնայ մեզի: Զուր էին մեր յոյսերը: Հարուածը հասեր էր սրտին եւ ուժգնօրէն զգետներ զայն: Հետզհետէ ծանրացաւ ու բարդացաւ վիճակը, ու թէեւ հնարաւոր ամէն խնամք ու հոգածութիւն ստացաւ ան, բայց այլեւս անզօր եղաւ դիմանալու զինքը կրծող ցաւին. օր օրի հիւծեցաւ, կաթիլ-կաթիլ քամուեցաւ, մինչեւ որ բոլորովին սպառեցաւ:

Առողջ ու ամուր կազմուածք ունէր մեր ընկերը. ան ալ մէկն էր անոնցմէ, որոնք իրենց կեանքի ընթացքին քիչ անգամ կը հիւանդանան. կարելի է ըսել՝ հանդարտ ու անխռով կը սահէին տարիները անոր գլխուն վրայէն. գէթ այդպէս կը թուէր մեզի. երեւութապէս զօրեղ էր ան ու առոյգ. եւ մենք անոր այդ վիճակը կը համարէինք բնական հետեւանքը այն չափուած, զգուշաւոր ապրելակերպին, որուն հետեւեցաւ ան շարունակ: Անոր անակնկալ հիւանդութիւնը եւ ամիսներու տառապանքը, որոնցմէ չկրցաւ ան ազատել ինքզինքը, անըմբռնելի զարտուղութիւն մը եւ տխուր դիպուածներ էին, որոնք մէկէն մթագնեցին անոր պայծառ երկինքը եւ ընդմիշտ խորտակեցին անոր կեանքը:

Մեր շուրջը, մեզի մօտիկ, մահը անընդհատ կը գործէ: Միայն վերջին մէկ-երկու տարիներուն քանի մեծարժէք ու վաստակաւոր ընկերներ, հայ մշակոյթի եւ ազգային կեանքի ընտիր մշակներ հողին յանձնուեցան: Ընկեր Բարսեղեան եւս կը հետեւի անոնց: Մեկնողները չեն ունենար իրենց արժանի յաջորդները, եւ աս է որ ամէնէն աւելի մեզի խոր վիշտ կը պատճառէ եւ ապագայի վերաբերմամբ մեզ կը դարձնէ տխուր, մտահոգ եւ նոյնիսկ յուսահատ: Ընկեր Բարսեղեանի անդարձ մեկնումը այս տխուր ժամանումը անգամ մը եւս կը շեշտէ մեր մէջ:

★

Ընկեր Արմենակ Բարսեղեան աւարտած էր Էջմիածնի Ճեմարանը. բարձրագոյն կրթութիւնը ստացած էր Գերմանիա՝ նախ Լայբցիկ, ապա Պերլին, ուր սորված էր մանկավարժութիւն եւ ստացած՝ փիլիսոփայութեան տոքթորի տիտղոսը: Շատ կանուխէն անդամակցած է ան Հ. Յ. Դաշնակցութեան, եւ վերջինիս միջոցաւ ծառայած է մեր ժողովուրդին:

Կոչումով, պատրաստութեամբ եւ խառնուածքով ան հայ կրթական ասպարէզին նուիրուած մշակ մըն էր: Երկար տարիներ ըրած է ուսուցչութիւն Թաւրիզ, Սամսոն, Պոլիս եւ այլուր: Հոգեւին սիրած է դպրոցը եւ անոր յարկին տակ հասակ նետող հայ պատանին: Մեծ է թիւը անոնց՝ տղաներ ու աղջիկներ, որոնք տարիներով աշակերտած են մեր ընկերոջ, մեծապէս օգտուած անկէ եւ հետագային հայ կեանքի մէջ գրաւած կարեւոր դիրքեր: Ընկեր Ա. Բարսեղեան Ամերիկայի մէջ ալ ըրած է ուսուցչութիւն. բայց այդ եղած է անոր համար կողմնակի զբաղում մը միայն: Եթէ մենք ունենայինք կանոնաւոր դպրոցներ Ամերիկայի մէջ, անկասկած, մեր հանգուցեալ ընկերը պիտի կրնար լրիւ իր ուժերը տրամադրել հայ կրթական գործին եւ մեր աչքերուն առջեւ մեծցող սերունդի մը հայացման ու փրկութեան գործին մէջ պիտի կատարէր մեծ ու նախանձամական դեր մը: Մեր կեանքի անպաստ պայմաններով պէտք է բացատրել, որ մենք չկրցանք այս գետնի վրայ, ինչպէս ուրիշներու, նոյնպէս անոր ուժերէն լրիւ օգտուիլ յօգուտ հայ նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեան:

Ընկեր Բարսեղեան ունեցած է նաեւ աչքառու գործունէութիւն կուսակցական եւ ազգային գետնի վրայ: Իբրեւ այդպիսին ալ ան ենթարկուած է հալածանքներու՝ դրսէն ու ներսէն: Դրսէն՝ հալածուած է մեր ընդհանուր թշնամիին կողմէ, ներսէն՝ մեր ներքին հակառակորդներուն կողմէ: 1915 թուի մեր ազգային ողբերգութեան օրերուն ինչպէս շատերը, ընկեր Բարսեղեան եւս ձերբակալուած է եւ աքսորուած Չանղըրը, ապա ղըրկուած՝ Հալէպ: Ան եղած է հազուագիւտ բախտաւորներէն մէկը, որ հրաշքով ազատած է եւ վերադարձած՝ իր սիրելիներու գիրկը:

Ան եղած է անդամ եւ քարտուղար Հ. Յ. Դ. Պոլսոյ Կեդր. Կոմիտէին՝ 1919 թուին. այդ օրերուն եղած է նաեւ անդամ Պոլսոյ Ազգային Երեսփոխանական Ժողովին, անցած է Փարիզ եւ մասնակցած Ազգային Համագումարին՝ իբրեւ մէկը պոլսահայութեան ներկայացուցիչներէն: Իսկ վերջին մօտ մէկ քառորդ դարու ընթացքին անոր կեանքը սերտօրէն կապուած էր Ամերիկայի մեր կուսակցութեան կեանքին ու գործունէութեան: Երկար տարիներ ան աշխատած է իբրեւ մէկ անդամը խմբագրութեան՝ բնելով իր ուժերուն մէջ իր բոլոր կարելին:

Հաստատուն ու բիւրեղացած համոզումներ ունէր մեր ընկերը: չէր գործեր րոպէական մղումներով. կիրթ էր. իր խօսքին ու գործին մէջ զգուշաւոր ու հաւատարիմ. ունէր չափի զգացում մը: Ոմանց կը թուէր թէ դիւրահաղորդ հոգի մը չէր, բայց այդ՝ անոր բնաւորութեան արտաքին մասն էր, ներքնապէս ջերմ էր, սիրալիր ու անկեղծ. իր մտերմութիւնը վայելող ընկերներ միշտ ալ անոր կապուած մնացած են՝ սիրելով զայն ու սիրուելով անկէ:

Հայ կեանքի ամէնէն գործօն կազմակերպութիւնն է Դաշնակցութիւնը, եւ ահա այդ կազմակերպութեան առաջաւոր դիրքերուն վրայ կանգնած ուժերէն մէկն ալ կ'իյնայ: Իր մեկնումը խորունկ վիշտ եւ պատճառէ մեզի: Մեր ընկերոջ սիրելի յիշատակը պիտի պարտադրէ մեզի, որ մենք՝ ապրողներս, աւելի մեծ սիրով ու նուիրումով տանինք այն գործը, զոր Դաշնակցութիւնը եւ հայ ժողովուրդը դրած են մեր ուսերուն:

(Խմբ. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ, 13 Ապրիլ)

Վեղարաւոր պատուհաս

Ա.

Փոքրիկ ժաքօն մեզի կը պատմէ Chaperon rougeի մանրավէպը: Կը նայիմ իր դէմքին, մանչուկը յուզուած է, ներթ կը շփոթի, կը դողդղայ ահաբեկ: Իրաւացի կը գտնեմ իր երկիւղը: Ի՞նչ կ'ըլլայ վիճակը անմեղ գառներուն, երբ մօր փոխարէն իրենց գլխին ցցուած կը տեսնեն գայլին կարմիր դունչը...

Է՛հ, այո, ճիշդ այսպէս, Գէորգ արք. Արսլանեան այս անարժան հովիւը շուրջ քառորդ դարէ ի վեր թառած Պոլսոյ դժբախտ հայութեան վզին, կը կեղեքէ, կը ծծէ, կը քամէ իր արիւնը:

Արսլանեան շատոնց մոռցած է իր նուիրական գաղափարը, մոռցած է իր անձնուէր կնոջ՝ Նազենիի նահատակութիւնը բոցերուն մէջ, ու հոգւով մարմնով նուիրուած է ոսկիէ կուռքին:

Զինադադարի շրջանին կարճ լուր մը կար Պոլսոյ թերթերուն մէջ,— անարժան կղերիկոսին գլուխը պատռած էին բիրերով, Ատանայի եկեղեցիին խորանին վրայ: Դժբախտաբար այս տխուր պատմութեան ներքին ծալքերը կը խուսափին յիշողութենէս: Ամէն պարագայի մէջ, ոչինչ կար բարենչան:

Կեդրոնականի ուսանողութեանս շրջանին, լսած եմ զինքը անգամ մը, Ղալաթիոյ Ս. Լուսաւորիչ եկեղեցին: Առաջին պահէն իսկ poseurի մը տպաւորութիւնը թողած է վրաս: Մասնաւոր ճիգ մը նպաստաւոր մթնոլորտ մը ստեղծելու, բանաքօսիկ շարժուձեւերով, ոսկեզօծ եւ խրթին բառերով, որոնք սահմանուած էին հմայելու ռամիկ ժողովուրդը իրենց առեղծուածային դարձուածքներով:

Մեր ընթերցողներուն մտքին մէջ դեռ թարմ է Իզմիրի աղէտին յաջորդող անձկալից շրջանը: Զաւէն պատրիարք, հազիւ երեք տարի գահակալած Պոլսոյ աթոռին վրայ, կը հարկադրուէր գիշերանց փախչիլ անգլիական մարտանաւով մը: Ծանօթ է նաեւ Թուրք մամուլին հանած ժխորը դժբախտագահակալին եռեւէն: Գաղափար մը տալու համար, կը յիշեմ «Ժուռնալ տ'Օրիան»ի խորագիրը — Յո՞ երթաս, Պատրիարք ...

Ահա, այդ ահ ու սարսափի օրերուն, պատեհապաշտ եկեղեցականը կը յաջողէր տեղաւորուիլ Պոլսոյ աթոռին վրայ, իբրեւ տեղապահ:

Պոլսոյ Յունաց հզօր պատրիարքը՝ Մելիտէոս, տեղէն չէր շարժեր: «Մեղալին Իտէա»ի այս առաքեալը, որ բիւզանդական դրօշը ցցած էր իր կառքին վրայ, հաւատարիմ կը մնար ինքն իրեն, հակառակ բոլոր յուսախաբութիւններուն: Փոքր Ասիոյ յունական բանակը, շատոնց խաղացած էր իր վերջին թուղթը ի հաշիւ Անգլիոյ, բայց պատկառելի եկեղեցականը ամուր կը կենար պատնէշին վրայ:

Փափա Էֆթիմի գործին չէր գար ասիկա: Ցնէր հաւաքած էր իր համախոհները, իրեն պէս Գարամանցիներ, ինչպէս նաեւ տխրահռչակ Դամիանոսը, անդամ պատրիարքարանի վարչական խորհուրդին: Պայքարը շատ սուր եղած էր: Յունաց կրօնապետը ժամեր դիմադրած էր գիշախանձ ամբոխին,— աւելի թուրք քան բուն թուրքը— որ կը ճգնէր զինքը բզկտել, պատրիարքարանի դահլիճին սանդուղներէն վար գլորել: Հեռաձայնի թելերը կտրած էին, ամէն արտաքին աջակցութիւն խափանելու համար... Տերքօզի մետրապոլիտը, ուրիշ քանի մը հաւատարիմ եկեղեցականներու հետ, քաջարի պատրիարքը պաշտպանած էր կուրծքով, մարմինը խոցոտուած բազմաթիւ տեղերէ, աքեմը պատառ պատառ եղած:

Դէպքէն մէկ օր վերջ տեսայ Մելիտէոս պատրիարքը. Միտիլէնի առջեւ խարսխած լուսազարդ շոգենաւին մէջ: Մազերը ճեփ ճերմակ եղած էին մէկ գիշերուան մէջ...

Արսլանեան քաջալերուած Փափա Էֆթիմի օրինակէն, կը ճգնի Գարամանցի տէրտէրին դերը խաղալ Պոլսոյ անճար ժողովուրդի գլխուն:

Բազմամեայ ուսուցիչ-հրապարակագիր Պ. Յովհան Փալագաշեան արհամարհելով ամէն բռնանալիք, «Մեղու»ի մէջ հրատարակած յօդուածաշարքով մը կը մերկացնէր Արսլանեանի ապազգակործան գործունէութիւնը: Իրեն կը հետեւին իրաւապէտ Աւետիս Սուրէնեան, Ժիրայր Շիրակացի եւ ուրիշներ, մինչեւ որ ապաշնորհ տեղապահը կը տապալի:

Մեսրոպ արք. Նարոյեանի բովանդակ պաշտօնավարութեան ընթացքին, ճշմարիտ մղձաւանջ մը կը դառնայ ան: Շատ եմ կարդացեր Պոլսոյ պատրիարքարանի մէջ անցած դարձած մեքենայութիւններու մասին, հին ամիրաներու օրերուն, բայց այս մէկը կը դէ կ'անցնի գիտցածներս, իր քսութեամբ, վատութեամբ եւ դաւաճանութեամբ:

Արսլանեան, կռնակ տուած հայ Դամիանոսին՝ Դաւիթ Ըրլմազի, Բերայի եկեղեցւոյն միւթէվէլլին (մատակարար), ինչպէս նաեւ տխրահռչակ Շահին Գայայի, (Յովհ. Շահինեան), ամէն ճիգ ի գործ կը դնէ պատրիարքութիւնը վարկաբեկելու, տապալելու համար յանս Թրքական կառավարութեան:

Բուռն պայքար մըն է որ կը բացուի, մէկ կողմէ այդ սրիկաներու վոհմակին, միւս կողմէ՝ պարկեշտ ուժերուն միջեւ, որոնց ամէնէն անվեհեր դէմքը կը հանդիսանար Գեւորգ Ատրունին:

Կեդրոնականի ողբացեալ տնօրէնը ձեռք կ'անցընէ Արսլանեանի մարդոց թուղթիկները, դեռ չցրուած ազգ. վարչութեան անդամներուն, կեցնել կուտայ ինքնաշարժերու այն թափօրը, որ ճամբայ պիտի ելլէր դէպի Գում-Գափու, Նարոյեան պատրիարքը վար առնելու համար աթոռէն:

Դաւիթ Ըրլմազ, Շահին Գայա եւ բախտախնդիր Արթաքի Ճէպէլի, գլխաւորութեամբ Արսլանեան արք.ի, Թաքսիմին գլուխը գետեղած էին Իսմէթի եւ Մուսթաֆա Քէմալի մեծադիր նկարները, աւելի հեշտօրէն իրագործելու համար իրենց հրէշային դաւադրութիւնը...

Հայ-Տաճիկներու ջոկերը, ձախողած Նարոյեան պատրիարքը տապալելու դաւին մէջ, ամբողջ վատաղութիւնը կը թափէ Կեդրոնականի վրայ, լեկաղ... ութեամբ Գ... աթիոյ եկեղեցւոյ «Միւթէվէլլի»ի» Շահին Գայայի.

Գեւորգ Ատրունի գործեալ պատնէշին վրայ է, խիզախօրէն կ'երթ... կուտայ բոլոր դրոհներուն մինչեւ որ կաշառ... թեան ճնշումին վրայ կը յանձնէ վարժարանին բանալիները:

Պոլսահայութեան շահերուն անվեհեր պաշտպանը կը մեռնի վշտահար, հալ ու մաշ եղած քաղցկեղէն: Բայց չուշանար վերահաս արդարութիւնը: Եպերելի դաւադրութեան նախաձեռնարկները իրենք ալ կը կրեն իրենց արժանաւոր պատիժը:

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Խ. Հայաստանը թիւերով

«Կոմունիստ», Մոսկուայի կառավարական օրկանը, հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ:—

Խ. Հայաստանի պետական ծախքը 1948 թուին եղել է 1.050.4 միլիոն րուբլի, եկամուտը 1.082.5 միլիոն րուբլի: 1949 թ. նախահաշւով ծախքը լինելու է 1.103 միլիոն րուբլի:

Բանուորները, ծառայողներն ու որակեալ մասնագէտները եռանդով նուիրուած են աշխատանքի, որպէսզի հնգամեայ ծրագիրն ի կատար ածեն ժամանակից առաջ: Արդէն 1948 թ. արտադրական ծրագիրն իրականացուած է 110.6 %ով, 1948 թւին Խ. Հայաստանի ճարտարարուեստի արտադրութիւնը նախապատերազմեան 1940 թւի արտադրութիւնից աւելի է 66 %: Առանձնապէս գերազանց արդիւնքի են հասել՝ թեթեւ ճարտարարուեստի, միս-կաթնեղէնի, անտառային, տեղական արդիւնաբերութեան, շինարարական նիւթերի նախարարութիւնները:

Անցեալ տարիների հետ բաղդատելով 1948 թ. շատ աւելի բարձր է արտադրութիւնն այնպիսի ճիւղերում ինչպէս մետաղակտրիչ մեքենաների, «տրանսֆորմատոր»ների, ելեկտրաթելերի, կրաղիւսի (ճիմենթ), շինանիւթերի, սոդայի, դեր-ֆոսֆատի, առօրեայ գործածութեան ապրանքների եւայլն:

Միջին բանուորի արտադրական կարողութիւնը 1948 թ. 11 % աւելի է 1947 թւից, իսկ ապ-

բանջների ինքարժէքը 2.9 առ հարիւր աւելի պակաս է նախորդ տարուանից: 1949 թւին Խ. Հայաստանը պիտի իրականացնէ բոլոր արդիւնաբերական ձեռնարկների շահութաբերութեան նկատմամբ աւելի ծախքերը սկզբունքը:

1948 թ. գիւղատնտեսութեան մէջ եղել է յաջող տարի: Կոլխոզները լրիւ կատարել են իրենց պարտաւորութիւնները պետութեան հանդէպ: Հացահատիկ արտադրուած է 42 առ հարիւր աւելի քան նախապատերազմեան 1940 թ.: Ծխախոտի եւ գետնախնձորի բերքը կրկնապատկուել է, ճակնդեղի ցանքն աւելացել երկուսուկէս անգամ:

1948ին ոռոգուած հողերի տարածութիւնն աւելացել է 4300 հեկտարով:

1949 թւին պիտի ընդարձակուին խաղողի, խաղողի եւ պտուղների մշակութեան դաշտերն ու այգիները:

1949 թ. Խ. Հայաստան պիտի կիրառէ ուսուցչապետ Միչուրինի գիւղատնտեսական գրութիւնը եւ սկիզբը պիտի դնէ մերձհասարակածային պտուղների, նուռի, նուշի, թուզի, ձիթենիի, սերկեւիլի եւայլն մշակութեան 10.000 հեկտար տարածութեան վրայ:

Նշանակալից չափով ընդարձակուած է մշակութային հիմնարկութիւնների ցանցը: Որակի տեսակէտից եւս զգալապէս բարձրացել է 1948ին Խ. Հայաստանում կրթական մշակութային մակարդակը: 1948ին այդ նպատակով ծախսուած է 35 միլիոն րուբլի աւելի, քան 1947 թ. 1949 թ. ծրագրուած է ծախսել 693.8 միլիոն րուբլի, 1186 դպրոցներում, կան 303 հազար աշակերտ:

Շինարարութեան վրայ 1948 թ. ծախսուած է 259.6 միլիոն րուբլի 48.5 հազար քառ. մեթր տարածութեամբ բնակարաններ են շինուած: Բացի այդ անհատական նախաձեռնութեամբ շինուած է 2333 տուն — 97 հազար քառ. մեթր տարածութեամբ բնակարան: Գիւղերում վերջին երեք տարիների ընթացքում շինուած են 6322 բնակելի տուներ:

Համամիութենական պետական նախահաշւում Հայաստանին յատկացրուած են մեծ գումարներ կեդրոնական կառավարութեան ենթակայ արդիւնաբերական միաւորների շինարարութեան համար:

1949 թւին ելեկտրական ուժ 45 առ հարիւր աւելի պիտի արտադրուի քան 1948 թ. ինքնաշարժի անիւածածկ (փինէօ) 17 առ հարիւր, բուրդի գործուածքներ 40 առ հարիւր, շաքար 7 անգամ, գինի եւ գոնեաք երկու անգամ աւելի:

1947 թւին Խ. Հայաստանի անասունների քանակը հաւասարուել էր 1940ի քանակին: 1948 խոշոր եղջիւրաւոր անասուններ 8 առ հարիւր, ոչխար եւ այծ 12.6 առ հարիւր, խոզ 22 առ հարիւր, ձի 10 առ հարիւր աւելի էին քան 1947 թւին: 1948 թւին 200 կոլխոզներ ելեկտրական հոսանք ստացան: 1949 թ. Խ. Հայաստանի բոլոր կոլխոզները պիտի օժտուին ելեկտրական հոսանքով: Տաք հողմերից եւ երաշտից պաշտպանուելու համար այս տարի Խ. Հայաստանում պիտի անկուին անտառային գօտիներ 120 քիլոմեթր երկայնութեամբ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ, 1 Մայիս.— Երեսուն չորս տարիներ վերջն ալ, երբ Ապրիլ ամիսը կը մօտենայ անպատմելի սարսուռ կը զգանք.— Բայց եւ այնպէս, տակաւին չսորվեցանք միաձայնաբար լալ մեր սուգը եւ միակամ պահանջել արդէ հատուցումը..

Շարաթ իրիկուն հայկական դպրոցի սրահը լեցուն էր իրենց մեռելները յարգող գիտակից հայութեամբ:

Խոր լռութեան մէջ, Նոր Սերունդի կրակոտ տղաներէն Մկրտիչ Դաւիթեան կը բանայ Սգահանդէսը, կարդալով իր գրաւոր ճառը,— «Մենք, մեծցած Ֆրանսական բարձր մշակոյթով եւ պատմութեամբ, կրնայինք բնաւ չհետաքրքրուիլ հայ ազգին մօտիկ եւ եղերական անցեալով, բայց ցեղին արիւնը եւմեր անբախտ հայրերուն վրէժը, մեզի համար ամէն բանէ վեր են»:

Օրուան սուգին համապատասխան արտասանութիւններ ըրին, պատանի Ստեփան Գույումճեան, Ռ. Զարդարեանի «Բագինին փառաբանութիւնը»: Օր. Լուսաբեր Փոչայեան, Տիկին Փափազեանի «Պատմութիւնը իմ ցեղիս» զոր այնքան յուզումով արտասանեց: Պատանի Աղնաւորեան «Հայ քոյրերուս» շատ մաքուր առոգանութեամբ: Սարգիս Թիւթիւնճեան, Յովհ. Թումանեանի «Հոգեհանգիստ», երիտասարդ Յ. Պետիկեան Սիամանթոյի «Հայրենի աղբեր», իսկ փոքրիկն Ջուարթ Սարգիսեան անուշիկ հայերէնով մը արտասանեց «Հէյ Ջան Երեւանը»:

Նոր Սերունդի երգչախումբը հնչեցուց «Անդրանիկի» եւ «Ի զէն Հայեր» խմբերգները: Օրուան բանախօսը, Պ. Կ. Խրայեան (Լիոնէն) յուզումով եւ մաքուր հայերէնով պատկերացուց հայաջինջ սարսափները, զորս սերունդները պարտին յիշել դարէ դար:

Կեցցէ Նոր Սերունդը: Թող ամչնան անոնք որ իրենց հայրերուն արիւնը իսկ մոռնալով կը բաշակայէին:

Ցանուն Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէին յարգանքի քանի մը խօսք ըրաւ Ս. Ընտրիկեան եւ մաղթեց որ ողջ մնացողները, անոնք որ արիւնը տեսան, հայրենի երկրին մոխիրը տեսան, գոնէ ըղձահաղէսը հաւաքաբար տօնելու քաջութիւնը ունենան:

Ս. Տարագիր

ԼԻԲԱՆԱՆԻ երեսփ. ժողովը միաձայնութեամբ վաւերացուց այն պայմանագիրը որուն համաձայն Քարիւղի Ֆրանսական Ընկերութիւնը նոր զտարան մը պիտի հաստատէ հիւսիսային Լիբանանի մէջ:

ՄԱՅԻՍ 10Ը վերջին պայմանաժամն է կատարելու համար 1948ի տուրքերուն երկրորդ մասնավճարը: Պարտաւորեալները 10 առ հարիւր աւելի պիտի վճարեն:

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ Կեդր. Կոմիտէի վաղեմի անդամներէն ընկեր Կարապետ Պէյլէրեանի յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Թաւրիզի մէջ, մեծ բազմութեամբ: Ծաղկեպսակներ դրուած են Հ. Յ. Դ. Իրանի կազմակերպութեան, մարմիններու, եւ մասնաւորներու կողմէ: Տախտակը հողաց «Վան» ոսկերչատան արհեստանոցը, որուն հիմնադիրն էր ողբացեալ ընկերը, եւ ուր կ'աշխատէր մինչեւ վերջին ամիսները, երբ զրկուեցաւ իր աչքերէն: Թաղուած է Թաւրիզի Հայոց գերեզմանատունը, Գասպար Ցակոբեանի, Բժ. Ռուբէնի, Մ. Շաթիրեանի, Սամսոնի, Հ. Պանիրեանի եւ ուրիշներու կարգը:

ԹԱՒՐԻԶԻ մէջ մշակութային կեանքը դրեթէ մեռած է: Նախորդ սերունդին պատկանող ուժերը ցրուեցան Իրանի զանազան կեդրոնները, իսկ օտար դպրոց մտած նոր սերունդը չկրցաւ լեցնել նախորդներուն ձգած պարապը:

«Սասունցի Դաւիթ» մարզական միութիւնը բռնած է նախկին Մշակութային Միութեան շէնքին մեծ մասը, սակայն անոնք ալ խաղերով եւ զուարճութեամբ կ'անցընեն իրենց ժամանակը, ինչպէս կը գրէ «Ալիք»ի թղթակիցը: Վերջերս Թեմական Խորհուրդը իր մէջէն ընտրեց չորս հոգինոց յանձնախումբ մը, մշակութային գործը հաստատուն հիմքերու վրայ դնելու համար: Ան պիտի կազմէ Մշակութային Միութեան ծրագիրն ու կանոնագիրը:

Կայ միայն «Ռոստոմ — Գասպար» գրադարանը, միակ աղբիւրը պատանեկութեան եւ երիտասարդութեան ինքնազարգացման եւ իրանահայութեան ամէնէն հարուստ գրադարանը: Օրական 15 օրաթերթեր եւ պարբերաթերթեր կը ստանայ: Ունի 16.00 գիրքեր, եւ 300իմօտ բաժանորդներ, ինչպէս եւ ընթերցասրահ, տրամադրելի ամէն խաւի ընթերցողներուն:

Կեդրոնականի շրջափակին մէջ կը գտնուի նաեւ մանկավարժ Տիկին Աստղիկ Ցակոբեանի մանկապարտէզը: Ան ոչ միայն հասցուցած է սերունդ, այլեւ իրանահայութեան տուած է 33 վրկայեալ մանկապարտիզպանուհիներ: Այս մանկապարտէզը կը կոչուի Դաշնակցական վաստակաւոր գործիչ ու մանկավարժ հանգուցեալ Գասպար Ցակոբեանի անունով: Տիկ. Շուշանիկ Խանազատեան, որ նոյնպէս ունեցած է բեղուն գործունէութիւն, այժմ հանգստեան կոչուած է:

ԹԷՀՐԱՆԻ մէջ Հայուհի մը, Օր. Լիլի շահած է Փինգ — փոնգի ախոյեանի անունը: Նոյնպէս 1947ին չմուշկի ընդհանուր մրցման «Փիգուր քլասիք» խաղի մէջ առաջին ելած է: 800 մեթր մրցման մէջ կը գրաւէ երկրորդ տեղ: Մարզական իր յաջողութիւններուն համար ցարդ իբրեւ մրցանակ ստացած է 12 շքանշաններ եւ շահած 14 ծաղկամաններ:

ԵՐԴՈՒԵԱԼ.— Գլխաւոր ոճրագործը դատապարտուեցաւ ցկեանս բանտարկութեան: Իսկ մեղսակի՞ցը:

ԴԱՏԱՒՈՐ.— (Մտացիր) անոր ալ՝ 5 տարի պակաս ....:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Սակայն բանտերը կը լեցնէք բազմաթիւ ընտանիքի հայրերով, որոնք պատերազմի ոճրշման հետ ոչ մէկ առնչութիւն ունին, իրենց միակ յանցանքը «իթթիհատական» ըլլալն է: Անատոլուի մէջ այս տարագրութեան գործին մէջ մաս չունեցող Թուրքը շատ քիչ է: Այսպէս սարսափի մատնելով, ահագին թիւով մարդիկ լեռը պիտի հանէք: Այս սարսափելիկացութեան մէջ միայն միութեան եւ միասնականութեան միջոցաւ է, որ երկիրը կրնայ վերականգնիլ, ըսի:

Իբրեւ պատասխան, ըսաւ.

— Խալիլ պէյ, ես Իթթիհատ վէ Թէրագգըի մէջ մեծցայ: (Մէկ ձեռքը միւս ափին քսելով) մինչեւ որ արմատէն սրբես, ազատում չկայ: Մի նայիր «լիտըր» ըսելնուն: Ձեռքս ոչ մէկ ուժ կայ: Եթէ ըլլար, ընելիքս գիտեմ: Երեք օրուան մէջ մէջտեղը կը մաքրեմ:

— Դուն գիտես որ, ըսի, երկրին բոլոր հայրենասէրներն ու ծառայողներն այս կազմակերպութեան մէջ մտած են, եթէ արմատէն սրբես, քեզի ի՞նչ պիտի մնայ:

Լռեց: Սաւոըդ պէյի խօսքերէն հասկցայ, որ հին իթթիհատական ըլլալուն, Վահիտէտտինը անոր վրայ ալ վստահութիւն չունէր:

Քէմալ պէյի յուղարկաւորութիւնը ժողովրդական ցոյցիմը տպաւորութիւնն ըրաւ ընդդէմ կառավարութեան:

Իզմիրի գրաւման առթիւ Պոլսոյ մէջ ցոյցերը կը ծաւալէին ու կը մեծնային: Քանի յաջողութեամբ կը զարգանար ազգային պայքարը, այնքանկը կոտրէր կառավարութեան բարոյականը եւ կ'աւելնար ազգին քաջարութիւնը:

Օր մը, երբ թերթերուն մէջ կարդացինք թէ Ներքին Նախարար Ալի Քէմալ այցելած է ծովակալ Կալթորփի ժիրաբու մէջ խօսած էինք թէ մեր մասին կարեւոր որոշման մը պէտք է սպասենք:

Յաջորդ օրը մութնուլուսին Անգլիացիք զոց բեռնատար կառքերով Պէքիրաղա Պէօլիւկին առնելով տարին մեզ:

Նաւ նստեցնելով Մալթա ղրկեցին:

★

Խալիլ Մէնթէշէ մանրամասնօրէն կը նկարագրէ իթթիհատական ջարդարարներու կեանքը Մալթայի մէջ: Անգլիացիները սկիզբը շատ խոստումներ գործած են, սակայն եւքէն քանի Մուսթաֆա Քէմալի ազգայնական շարժումը յաջողութիւն գտած է, հետզհետէ սիրալիր վերաբերում ցոյց տուած են իրենց հանդէպ, ի վերջոյ բոլորովին ազատ ձգելու համար:

Իր յուշերու վերջաւորութեան կը հրատարակէ Խամէթ փաշայի հետ 1925ին փոխանակած նամակներու պատճէնները: Ցետոյ Մուսթաֆա Քէմալի եւ Էնվէրի իրարու մասին ունեցած կարծիքները պարզելէ վերջ, հետեւեալ ձեւով կը խօսի շանսատակ Թալէաթի մասին.

— 1909ին, երբ Պոլիս գացի իբրեւ Մէնթէշէի երեսփոխան, անձամբ չէի ճանչնար Թալէաթ պէյը, սակայն նոյն ճանապարհին ճամբորդն ըլլալով, իրարու մասին լսած էինք եւ գիտէինք: Առաջին իսկ հանդիպումին, եղբայրական անկեղծութեամբ մը իրարու փարեցանք: Մինչեւ Սահմանադրութեան վերջը նոյն ճակատին վրայ ձեռք ձեռքի տուած, ազգին ծառայելու ճամբուն վրայ միասին շարունակեցինք պայքարը:

Թալէաթ ունէր լայնկուրծքի մը վրայ լայն ուսեր, պողպատեայ բազուկներ, գլուխը գեղեցիկ սեւ մազերով զարդարուած, դէմքը վերջին ծայր գեղեցիկ, մասնաւորաբար խոշոր, սեւ ու սիրուն աչքերը թափանցող եւ գրաւիչ բացառիկ կարողութեամբ մը օժտուած՝ իմաստութիւն կը ժայթքէին: Հոգին լի էր անկեղծութեամբ, անձնազոհութեամբ, հայրենասիրութեամբ եւ անշահախնդրութեամբ. վերջապէս նիւթական եւ բարոյական ամէն յատկութիւն ներկայացնող կորիճ Թուրքի զաւակ մը, պատմութեան մէջ մեծ պարտականութիւններ կատարելու համար ստեղծուած արտակարգ դէմք մը: Մարդ մը, որ իր մէջ եռացող ազատութեան եւ հայրենասիրութեան շնորհիւ մէկիկ մէկիկ տապալած էր իր առջեւ ցցուած խոչընդոտները եւ իր ծրագրած ճամբան շարունակած մինչեւ վերջ:

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Դաշինքին ստորագրութենէն վերջ, ընդհանուր հրաւէր մը պիտի ուղղուի, որպէսզի ուրիշ պետութիւններ ալ մասնակցին :

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը առաջարկեց նոր կազմակերպութիւնը կոչել «Եւրոպական Միութիւն», բայց մեծամասնութիւնը որոշեցպահել «Եւրոպայի Խորհուրդ» անունը :

Կը կարծուի թէ Խորհուրդին առաջին նիստը պիտի գումարուի յառաջիկայ օգոստոսին, Սթրազպուրկի մէջ : Առաջին առթիւ ծախքերը պիտի հոգայ Ֆրանսա, իբրեւ հիւրընկալ պետութիւն. բայց յետոյ փոխարժէքը պիտի ստանայ միւս կառավարութիւններէն : Խորհուրդը պիտի բաղկանայ 87 անդամներէ : Նախարարական յանձնախումբը եւ այս Խորհուրդը առ այժմ պիտի չզբաղին Եւրոպայի պաշտպանութեան եւ տնտեսութեան վերաբերեալ խնդիրներով :

ՀԵՏԱՊՆԴՈՒՄՆԵՐ ԹԵՐԹԻ ՄԸ ԴԷՄ

Ապահովութեան տեսչութիւնը Դշ. օր հարցաքննեց երեք սպաներ եւ նոր խուզարկութիւններ կատարեց համայնավար շաբաթաթերթի մը՝ France d'Abordի խմբագրատան մէջ :

Ներքին գործերու նախարարութեան պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ բացատրութիւններ պահանջուեցան շաբաթաթերթին խմբագրապետէն՝ Պ. Իվ Մոռոյէ, «կարգ մը անգաղտնապահութեանց մասին որոնք կապ ունին ազգ. պաշտպանութեան հետ» : Այս առթիւ հարցաքննուած է նաեւ քաղաքացի մը, Հէօզէ, որ Իվրի կը բնակի : Զեկոյցը կ'ըսէ թէ կարելի չէ ուրիշ մանրամասնութիւններ հաղորդել, քանի որ խնդիրը կը քննուի զինուորական ատեանի մը կողմէ :

Թերթերը կը գրեն թէ Ապահովութեան Տեսչութեան պաշտօնեաները նախ Պ. Մոռոյի բնակարանը երթալով խուզարկութիւններ կատարեցին, յետոյ միասին խմբագրատուն գացին եւ դարձեալ խուզարկեցին : Այս գործողութիւններէն վերջն էր որ խմբագրապետը Ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնատունը տարուեցաւ, դէզ մը փաստաթուղթերով : Պ. Մոռօ առժամապէս ազատ ձըգուած էր անցեալ ամիս : Խնդիրը կապ ունի լրտեսական գործունէութեան հետ : Հարցաքննուած սպաներէն մէկը գնդապետ մըն է : Թերթերը կը գրեն թէ երեքն ալ գործօն բանակին կը պատկանին : Աջակողմեան թերթերը մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն այս հետապնդումներուն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԷԹԷՆ, որ 94 տարեկան է, իր աքսորավայրին մէջ պիտի մնայ, բայց խումբ մը բժիշկներ եւ հիւանդապահներ պիտի ղրկուին, դարմանելու համար : Նախկին մարէշալը յաճախ յիշողութեան վրիպումներ եւ սրտի տկարութիւններ կ'ունենայ : Առաջարկուած էր տեղափոխել, բայց ընկերվարական նախարարները ընդդիմացան :

ԻՍՐԱՅԷԼ իր անկախութեան առաջին տարեդարձը տօնեց Մայիս 4ին չտեսնուած խանդավառութեամբ : Մեծ զօրահանդէս մը սարքուած էր Թէլ Ավիվի մէջ, բայց յետոյ չեղեալ համարուեցաւ, վասն զի հարիւր հազարաւոր հանդիսականներ խափանած էին անցուդարձը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը, զօր. Քլէյ, որ 1945 մարտ 20էն ի վեր կը վարէր այդ պաշտօնը, հրաժարած ըլլալով, հրաժեշտ առաւ ի ներկայութեան 37 զօրավարներու :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները նորէն հաշտութիւն առաջարկած են, Ազգաժողովին չէզոքական պատուիրակութեան միջոցաւ : Կ'ըսեն թէ պատրաստ են զինուիլ ընելու, պայմանաւ որ ազատ ընտրութիւններ կատարուին : Յունական կառավարութիւնը կը պահանջէ զէնքերը վար դնել, որ եւ է բանակցութենէ առաջ :

31 ՀՈԳԻ ՄԵՌԱՆ Իտալիոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք օդանաւային արկածի մը : Օդանաւը, որ գնդախաղի խումբ մը կը փոխադրէր Փորթուկալէն, Թորինոյի վերեւ զարնուեցաւ մայր եկեղեցւոյ աշտարակին եւ ջարդուփշուր ինկաւ գետին, բոցավառ : Բոլորն ալ ածխացան : Զոհերուն մէջ են եօթը աշխարհահռչակ խաղացողներ — Կլասկոյի մէջ ալ (Սկովտիա) նորաձեւութեանց վաճառատուն մը բռնկելով, 14 աղջիկներ ողջ ողջ վառեցան, 19 հոգի վիրաւորուեցան :

ՔՈՒՐՔԻՈՅ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատակ, հիւանդացած է Լոնտոնի մէջ :

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱՅ, ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ եւ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ դէմ կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնուին, այն ամբաստանութեամբ թէ խախտած են հաշտութեան դաշնագիրներու տրամադրութիւնները, բռնաբարելով մարդկային իրաւունքները :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ) — Սթերլին 1097 (1080), տոլար 328.80 (350) : Նափոլէոն 4160, զուից. ոսկի 3950, սթերլին 4790, տոլար (20) 19.400, ձոյլ ոսկի 572.000 ֆրանք :

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ ԷՆ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆի հոգեհանգիստը եւ Ֆր. Կ. Խաչի Անիէռ Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին հանդէսը :

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ — Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու :

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert :

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ուղերձ մը Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ : Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ընկերուհի ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ (1949ի երգի Ա. մրցանակ), ընկեր Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ (1949ի արտասանութեան Ա. մրցանակ) :

Մուտքը ազատ է :

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փոքր տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ : Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11 : Պէն Տուչի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry : métro Porte de Choisy :

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու :

Կը ներկայացուի « ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար :

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օննեանի նուագախումբին : ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊՈՒՖԷ :

Մուտք 100 ֆրանք :

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ :

ԱՐՇԱՒ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին արշաւը այս կիրակի դէպի Pierrefonds, վարձուած ինքնաշարժով :

Արձանագրութիւնները տեղի կ'ունենան մինչեւ Ուրբաթ իրիկուն, Պետրոսեանի նպարավաճառատունը (rue Et. Dolet) : Հաւաքավայր Պուլվար Դարմօ : Մեկնում առաւօտ ճիշդ 7ին :

Վասպուրականի յաղթական ճակատամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ :

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մարտիկներէն) : Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն. :

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն :

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ :

Ընտիր նուագախումբ : Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր : Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով :

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւետյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՎԻՆԵՈՆ — Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 2ին ընկեր Ք. Մատոյեանի բնակարանը (Մոնֆաֆէ) : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բացականները նըկատի պիտի առնուին :

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէի ժողովը՝ այս ուրբաթ 6 Մայիս ժամը 8.30ին դպրոցին սրահը (78 rue Rabelais) : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ :

ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Վահան Խորէնի խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 9ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ Եգիպտացի կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին Ժանթիյիի վերջին ժողովին տեղը : Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ԻՍԻ — Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Թոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին : Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը :

ԿԱՐՏԱՆ — Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէրի «Գեղունի» սրահին մէջ : Կարեւոր օրակարգ :

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հրապարակագիր՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայ. եկեղեցւոյ մէջ : Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող հայրենակիցները :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ — Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Արիստակէս Մկրտիչեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Խանոյեան եւ զաւակները իրենց խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնեն Ալիքսանեան ընտանիքին Պ. ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ :

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎՌԱՄԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ : Մեծ պատրաստութեամբ կըբեմադրուի « ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ», կարող ուժերու կողմէ :

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Bar Internationalի մէջ :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

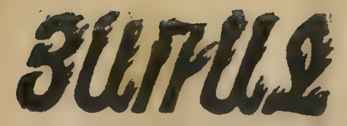

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 7 MAI 1949 Շաբաթ 7 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5840-Նոր շրջան թիւ 1251 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՀԱ ԹԷ ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ԾԱՂԿԻՆ

Երիտասարդական գործունէութեան աւետաբեր ձայն մըն ալ՝ Աթէնքէն եւ Սելանիկէն։

Մեր ամէնէն երիտասարդ գաղութն էր Յունաստան ապաստանած բազմութիւնը։ Տարիներ առաջ, 1922—23ին 60—70.000 կը հաշուէին թիւը։ Յետոյ իջաւ 30—35.000ի, մինչեւ վերջին պատերազմը։

Այժմ հազիւ 10—12.000 տարագիրներ մնացած են, ջախջախիչ մեծամասնութեամբ տեղաւորուած Հին Յունաստանի մէջ։

Աւելի քան տասը հազար հոգի հայրենիք վերադարձած եղան 1946—47ին։

Աննշան համրանքներ միայն մնացած են Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ մէջ, բացի Սելանիկէն, ուր 1200 — 1500 կը հաշուեն մեր թիւը։

Դժբախտաբար արտագաղթը հետզհետէ կը նօսրացնէ այս համրանքն ալ, իբրեւ հետեւանք տնտեսական դժուարութեանց, բայց մանաւանդ նոր մոլորանքի մը։

Այս չորուցամաք տեղեկութիւնները կարդալէ վերջ, կրնաք գատել թէ ո՛րքան ջերմ խանդավառանքի արժանի են այն ճիգերը որ կը թափուին այնտեղ, նոր սերունդին փրկութեան համար։

Այնտեղ ալ ունինք Հ. Յ. Դ. Երիտ. Միութիւններ, որոնք իրենց Օրը տօնած են մեծ խանդավառութեամբ, Աթէնքէն մինչեւ Սելանիկ։

Այս առթիւ, բացառիկ թիւ մը հրատարակած է Աթէնքի մեր պաշտօնակիցը, «Ազատ Օր» (10 Ապրիլ)։

Դաշնակցական երիտասարդութեան շունչն է որ կը սաւառնայ 12 մեծադիր էջերու վրայ։ Ափ մը երէցներու հետ, նորեր եւ նորահասներ են որ կ'արտայայտուին պայծառօրէն, եւ հասուն հայերէնով մը։

Որքան համեստ են եւ հաւատաւոր, նոյնքան ալ գիտակից եւ հպարտ.

— «Այս տղաքը չեն մեր հասարակութեան «բա՛րձր» խաւէն, որ գաղափար չունի զոհողութեան մասին։ Անոնք ընդհանրապէս ուղղակի պարզ ժողովուրդի զաւակներ են։ Աշխատաւորներու եւ արհեստաւորներու տղաք, մանրավաճառներու աղջիկներ եւ կամ՝ մեր անկախութեան պայքարի հին մարտիկներու սերունդ»։

Ինչպէս այստեղ եւ ամէն տեղ։

Քով քովի՝ պատանին ու պարմանուհին, իրենց ուղերձներով, այնքան վճիտ եւ խանդավառ։

Իւրաքանչիւր յօդուածագիր կը պատկանի խումբի մը որ պերճախօս վկայութիւնն է կատարուած աշխատանքին։

Ահա երկու ընկերուհիներ՝ Ձիքսի «Արշալոյս» խումբէն։ Ուրիշ մը՝ նոյն գաղթակայանի «Սաթենիկ» խումբէն, որ «Իմ երկրորդ դպրոցս» կ'անուանէ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը։ Երրորդ մը՝ Գոքինիոյ «Ռուբինա» խումբէն, երկու ընկերուհիներ՝ նոյն թաղի «Սօսէ» խումբէն։ Եւ պատանի մը «Սերգօ Օնպաշեան» խումբէն (նահատակ Մ. Փափազեանի միամօր որդին էր քսանամեայ Սերգօն, դազանօրէն խողխողուած՝ հայրիկին եւ մայրիկին՝ ընկերուհի Արշալոյսի հետ, հայ հրէշներու ձեռքով)։ Եւ դեռ «Արսէն Գալեան», «Բարգէն Սիմոնի» (Լիփազմա), «Ջամալեան» խումբերէն։

Բոլորն ալ տոգորուած՝ նոյն գաղափարական ջերմութեամբ։ Գործելու, ծառայելու նոյն վճռականութեամբ։

Ահա թէ ինչպէս կը ծաղկին այս տղաքն ու աղջիկները, շնորհիւ ափ մը նուիրեալներու յարատեւ աշխատանքին։ Աճելով եւ զարգանալով՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շունչին տակ։

Կրնաք վստահ ըլլալ թէ տասնէն մէկն իսկ օր ու արեւ տեսած չէ, ինչպէս իրենց հայրերն ու մայրերը, երբ հիւրընկալ Ելլադայի ափերը կը նետուէին Փոքր Ասիայէն եւ Պոլսէն։

Եւ սակայն, իրենց անհատական - ընտանեկան հոգերուն հետ, չեն մոռցած հանրային պարտականութիւնը։ Ժամանակ են գտեր վաղուան համար ալ պատրաստուելու։ Կը կարդան, կը սերտեն, կը գործեն, խտացնելով Հ. Յ. Դ. «Երիտասարդաց»ի շարքերը։

Ողջո՜յն իրենց կանանչ արեւուն։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՑԱՐԳԱՆՔ ՔԵԶ… ՔՈՒԳԱ

Լեզուի տեսակ մնա՞ց որուն քսուած, վարժուած, նոյնիսկ տիրապետած չըլլանք։ Մայրենիքը ծամծմելու, անտեսելու, մոռնալու ասարնան։

Փորձեցէք հաշուել,—

Ռուսերէն, թուրքերէն, ֆրանսերէն, անգլերէն, արաբերէն, յունարէն, գերմաներէն, ռումաներէն, պուլկարերէն, ալպաներէն, չեխերէն, հունգարերէն, սերպերէն, հոլանտերէն։ Նոյն իսկ չինարէն եւ ճափոներէն…

Եւ այժմ ալ սպաներէն, ի Հարաւային Ամերիկա, ուր քերական, գրուցատրութիւն եւ բառարան ալ հրատարակած են արդէն։

Երէկ չորս էջէ բաղկացած թռուցիկ մը ստացայ Վիքթորիա տէ Լաս Թունասէն (Քուպա), ուր նոյնպէս հայկական համրանք մը կը շնչէ։

Ղրկողը, Գ. Հմայեակ Սիմիթեան, հետեւեալ երկտողը գրի առած է մէկ էջին վրայ.

— «Ողբացեալ Ա. Ահարոնեանի «Ցարգանք քեզ»ը եւ «Հայրենիքդ իմ, ների՛ր ինձ»ը սպաներէնի թարգմանեցի, իբրեւ վերջին յարգանք իր յիշատակին։

«Այս թարգմանութիւնը մեծ ընդունելութիւն գտած է օտար շրջանակներու մէջ, ուր կը հիանան Ահարոնեանի գրական տաղանդին վրայ։

«Նոյնպէս արտասանուեցաւ տեղական անթելին վրայ»։

Երկու թարգմանութիւններուն սկիզբը կարճ յառաջաբան մը, Ահարոնեանի կեանքի եւ գործի մասին։

Այսպէս ուրեմն, հայկական տաղանդին ցոլքերը կը կայծկլտան մինչեւ հեռաւոր Քուպայի ափերուն վրայ։ Կը թարգմանուին, կը տպուին, կ'արտասանուին.

Միայն մեր երանելի Երեւանն է որ մոլեռանդօրէն կառչած կր մնայ միջնադարեան հաւատաքննութեան մը Indexին։ Սկսելով Ահարոնեանէն։

Անշուշտ օր մը կը սթափին, հրամանաւ Մոսկուայի։

Տարինե՛ր սպասեցինք, մինչեւ որ «գտան» Րաֆֆին, Վարուժանը, Սիամանթօն եւ միւսները։

ՎԱՀԷ

ՍԱՐՈՅԵԱՆ ԵՒ ՓԻԹՈՅԵՒ

Les Nouvelles Littéraires տեսակցութիւն մը հրատարակած է իր վերջին թիւին մէջ, հետեւեալ խորագրով,— «Սարոյեան, Ամերիկահայը, Փարիզ է»։ Յօդուածին մէջտեղն ալ՝ երիտասարդ գրագէտին դիմանկարը։

Յօդուածագիրը, Ժանին Տէլփէշ, պատմելով Սարոյեանի հայկական ծագումը, կ'ըսէ թէ գրել սկսաւ երբ դեռ պատանի էր։ Իր առաջին գրութիւնը երեւցաւ հայերէն հանդէսի մը մէջ (ԽՄԲ. — «Հայրենիք Ուիքլի», անգլերէն)։ Յետոյ հրատարակեց ժողովածու մը որ մէկ անգամէն իր հռչակը տարածեց 1934ին։ (Այս գործը թարգմանուած է թէ հայերէնի եւ թէ ֆրանսերէնի)։

Երկրորդ հաւաքածոյ մը եւս հրատարակելէ վերջ, կը նուիրուի թատերական գրականութեան։ Ինքն է որ կը պատմէ.

— «Սիրտս իմ ի բարձունս» թատերախաղէս վերջ, 1939ին հիմնեցի Սարոյեան Թատրոնը, որ կրեց ժամանակին տաժանելի պայմանները։ Շատ ուրախ եմ որ Փարիզի մէջ պիտի ներկայացնեն «Ձեր կեանքին ժամանակը», թատերախաղին ընտեղծումէն տասը տարի վերջը։ Ես շատ ճամբորդած եմ եւ կ'ուզէի թատերախաղ մը գրել տեսած բոլոր երկիրներուս վ…ոյ»։

Ուրիշ տեղեկութիւններ յաջորդով։

★ Ժոռժ Փիթոյեւի մահուան տասնամեակին առթիւ, ջերմ ներբողական մը հրատարակած է Գ. Հ. Ռ. Լընօրման, Carrefour շաբաթաթերթին մէջ։

Յօդուածագիրը, արդէն ծանօթ՝ իր գրքով, անգամ մը եւս կը պանծացնէ հայազգի արուեստագէտը.

— «Ան թատրոնը կը սիրէր ինչպէս կը սիրեն կին մը, սիրոյ յամառութեամբ, հաւատքով, անձնուրացութեամբ, քաղցրութեամբ, զայրոյթով»։

Եւ «թատրոնի սուրբ մը, մարտիրոս մը» համարելով զայն, կը բացատրէ թէ հանդուցեալ դերասանապետը «բոլորովին անտարբեր էր քաղաքական տեսակէտով։ Ան պայքարը կ'ընդունէր միայն իր արուեստի գետնին վրայ»։

Պաշտօնական զեկոյց Չորսերու համաձայնութեան մասին

ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ ՊԷՏՔ Է ՎԵՐՋԱՆԱՅ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒՆԻՍ 15

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, չորս մեծ պետութեանց ներկայացուցիչները համաձայնութիւն մը կնքեցին, որով Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին, եւ Չորսերու Խորհուրդը պիտի գումարուի Մայիս 23ին, Փարիզի մէջ։

Ահաւասիկ այս առթիւ հրատարակուած պաշտօնական զեկոյցը.—

«Ֆրանսայի, Խ. Միութեան, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ամերիկայի, Մ. Նահանգներու կառավարութիւնները հետեւեալ համաձայնութիւնը կընքեցին.—

1.— Մայիս 12ին պիտի վերնան այն բոլոր սեղմումները որ հաստատուած են Խորհրդային կառավարութեան կողմէ, 1948 Մարտ 1էն ի վեր, Պերլինի եւ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջաններուն հաղորդակցութեանց, փոխադրութեանց եւ առեւտուրին վրայ։

2.— Նոյնպէս 1949 Մայիս 12ին պիտի վերնան այն բոլոր սեղմումները որ հաստատուած են, Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Մ. Նահանգներու կառավարութեանց կողմէ, Պերլինի եւ արեւելեան շրջանին, Գերմանիոյ արեւմտեան եւ արեւելեան շրջաններուն հաղորդակցութեանց, փոխադրութեանց եւ առեւտուրին վրայ։

3.— Ա. եւ Բ. յօդուածներով յիշուած սեղմումներուն բարձումէն տասնըմէկ օր վերջը, այսինքն 1949 Մայիս 23ին արտաքին գործերու նախարարներուն Խորհուրդը պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, ուսումնասիրելու համար Գերմանիոյ եւ Պերլինի վերաբերեալ խնդիրները, ինչպէս եւ Պերլինի դրամական հարցը։

Այս պաշտօնական զեկոյցը միաժամանակ հրատարակուեցաւ Փարիզի, Լոնտոնի, Մոսկուայի եւ Ուաշինկթընի մէջ։

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒ ՎՃՌԱԿԱՆ ԴԻՐՔԸ

Այս առթիւ իրազեկներ կը հաւաստեն թէ Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն արտաքին նախարարները Փարիզի ժողովին պիտի ներկայանան շարք մը առաջարկներով, ճշդելու համար Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ապագան, իբրեւ ամբողջութիւն։ Այդ առաջարկները կ'ամփոփուին վեց կէտերու մէջ։ Առաջինը կը վերաբերի Պերլինի դրամական հարցին։ Արեւմտեան պետութիւնները պատրաստ են միջին ճամբայ մը բռնելու այս հարցին մէջ, գոհացում տալու համար Խ. Միութեան։

Միւս գլխաւոր խնդիրներն են.— Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա կը կասկածին թէ Խ. Միութիւնը պիտի փորձէ վիժեցնել արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ պետութիւն մը կազմելու ծրագիրը։ Այսպէս, Պ. Վիշինսկի կրնայ նոր ծրագիր մը ներկայացնել, ամբողջովին միացեալ Գերմանիա մը կազմելու համար։ Այդ պարագային, երեք դաշնակիցները պիտի առաջարկեն որ Գերմանիան անմիջապէս միացեալ ամբողջութիւն մը կազմէ տնտեսապէս, բայց յետաձգուի քաղաքական միութիւնը։ Անոնք երաշխիքներ պիտի պահանջեն Խ. Միութենէն թէ միացեալ Գերմանիա մը կռուախնձոր պիտի չդառնայ արեւելքի եւ արեւմուտքի միջեւ, դարձեալ վտանգելով Եւրոպայի խաղաղութիւնը։

Յետոյ, երեք պետութիւնները պիտի պնդեն որ բոլորովին ազատընտրութիւններ կատարուին, իբրեւ հիմնական պայման գերմանական միութեան։

Ֆրանսական տեսակէտով, ամէն բան պէտք է ընել, տարածելու համար դաշնակցային պետութեան գաղափարը Գերմանիոյ մէջ։ Այս առթիւ կ'առաջարկուի տեսակ մը յանձնախումբ նշանակել ամբողջ Գերմանիոյ համար, Պերլինի մէջ։ Ծրագրուած յանձնախումբը մասնաւոր իրաւասութիւններ պիտի ունենայ, միացնելու համար արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն քաղաքականութիւնը։

Արեւմտեան պետութիւնները կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը աթոռ մը պիտի պահանջէ Ռուրի շրջանին վերատեսչական յանձնաժողովին մէջ։ Այդ պարագային իրենք ալ պիտի առաջարկեն որ Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանի մասին գոյացած համաձայնութիւնները գործադրուին նաեւ արեւելեան շրջանին մէջ։

★ Նախագահ Թրումըն ջերմ գոհունակութիւն յայտնեց գոյացած համաձայնութեան առթիւ, լրագրական ասուլիսի մը մէջ։ Երբ հարցուցին թէ չորս նախարարներու խորհուրդէն վերջ նոր ժողով մը պիտի գումարե՞ն, ժամանակցութեամբ Սթալինի եւ Անգլիոյ վարչապետին, պատասխանեց թէ անհրաժեշտ չի գտներ այդպիսի ժողով մը։

Նախագահը այս առթիւ ճշդեց թէ Պերլինի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՅԻՇԱՏԱԿ ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ

ՎԵՆԵՏԻԿ, 1 Մայիս (Յառաջ) — Մայիս 1-ին, Ս. Ղազարու Մայրավանքին մէջ պաշտօնապէս սկսան Մխիթար Աբբահօր մահուան երկրորդ դարադարձին յոբելենական հանդիսութիւնները :

Առաւօտեան ժամը 10.30ին երկսեռ հոծ բազմութիւն մը լեցուած է Մայրավանքին եկեղեցին: Կը պատարագէ Մխիթարեան Ուխտին Աբբահայր Հ. Սրապիոն Գերապայծառ Ուլուհոճեան: Սարկաւագներու եւ դպիրներու դասը կը շողշողայ իրենց թանկարժէք զգեստաւորման մէջ: Զայնաւոր պատարագը խոր յուզումով կը պտըտեցնէ Իտալիոյ զանազան քաղաքներէն Ս. Ղազար փութացած հայրենակիցները:

Պատարագէն վերջ՝ յարգանքի եւ սիրոյ ցոյց Մխիթար Աբբահօր շիրմին: Գերապայծառ Աբբահայրը ծնրադիր՝ կ'աղօթէ, յափշտակուած իր մեծ հիմնադրին տեսիլքէն:

Ժամը 12.30ին գրական — երաժշտական հանդէս՝ մեծ մատենադարանին մէջ:

Հանդէսը կը բացուի Մխիթար Աբբահօր քայլերգով, «Զարթիր աշխարհ Ասքանազեան»· երաժշտութիւն՝ Ա. Փոնցիլաքուայի: Խմբերգ՝ վանքի աշակերտութեան: Ապա բեմ կը բարձրանայ երիտասարդ Հ. Սերոբէ Վ. Աքըլեանը, որ յուզուած շեշտով եւ մեր դասական լեզուով գեղեցիկ ներբող մը կ'ուղղէ Մխիթար Աբբահօր, որուն մեծադիր լուսանկարը կը շողայ լոյսի եւ ծաղիկի բոլորաջումներու մէջ:

Օրուան բանախօսներն են Միլանոյէն, բժիշկներ՝ Երուանդ Արղումանեան եւ Արամայիս Սրապեան: Ճառախօսներուն կեդրոնական գաղափարն է Մխիթար Աբբահօր անձն ու գործը, իբրեւ վերանորոգիչ, իբրեւ քարոյական եւ իմացական հորիզոններու վրայ փայլող աստղ: Ճառախօսները կ'անդրադառնան Մխիթար Աբբահօր ժամանակաշրջանին վրայ, կ'ընդգծեն ընկերային բարքերու անկումը եւ Մխիթարի յողնատանջ աշխատանքները, պատրաստելու համար հայութեան վերածնունդը, յեցած կրօնքի, գիտութեան եւ սիրոյ սիւներուն:

Եզ. Յովսէփ Պէհէսնիլեան գրաւոր ուղերձով մը վանքի աշակերտութեան երախտագիտութիւնն ու սէրը կը յայտնէ Մեծ Սեբաստացիին:

Պ. Յակոբ Ադամեան նոյնպէս գրաւոր ուղերձով մը Թարգմանը կր հանդիսանայ Մուրատ — Ռափայէլ վարժարանի նախկին սաներու զգացումներուն :

Մէջ ընդ մէջ կ'արտասանուին Հ. Ղեւոնդ Ալիշանի «Հայցուած Մխիթարայ» եւ Դիւցազունի «Զօն Մխիթարայ» քերթուածները: Արտասանողներն են Անդրանիկ եւ Աւետիս Գասմաճեան եղբայրները, 10—11 տարեկան անուշիկ տղաք, որոնք իրենց արտասանութեան մէջ կը դնեն խանդ եւ ոյժ:

Տիկին Հայկանուշ Ադամեան խոր յուզումով կը մեներգէ «Երանուհի»ն, քերթուած եւ եղանակ Մխիթար Աբբահօր: Քսանամեայ Օր. Նուարդ Յակոբեան, արուեստի նուրբ ըմբռնումով կը մեներգէ մեր անմոռանալի Գուրգէն Ալէմշահի «Իմ երգը»ն ու Կոմիտաս Վ.ի «Քէլէ քէլէ»ն: Ապա վանքի աշակերտները կ'երգեն «Զքեզ Ս. Հայր Անտոնիէ»ն, քերթուած եւ եղանակ Մխիթար Աբբահօր:

Մեր համակրելի երգչուհիներուն եւ խմբերգներուն Հ. Ներսէս Տէր Ներսէսեան երիտասարդ վարդապետը կ'ընկերակցի դաշնամուրով, իսկ պարոն Վազգէն Մուրատեան՝ ջութակով:

Հանդէսը կը փակուի Աբբահօր խօսքով: Երախտագիտութեան եւ որդիական սիրոյ զգացումներով կը յիշէ իր Ուխտին մեծ հիմնադիր Մխիթար Աբբահայրը, որուն համար ամէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր գոյութիւն ունէին կրօնքը, գիտութիւնն ու սէրը, որոնցմով Մեծ Սեբաստացին փափաքեցաւ հիմը դնել Հայութեան վերածնունդին :

Հանդիսութենէն վերջ տեղի կ'ունենայ հիւրասիրութիւն: Այս առիթով խօսք կ'առնէ Հ. Մեսրոպ Վ. Ճանաշեան: «Բազմավէպ»ի խմբագիրը առաւելապէս կ'անդրադառնայ Մխիթար Աբբահօր կատարած այն դերին՝ որ յեղաշրջում մը պիտի բերէր մեր մշակոյթի եւ ընկերային բարքերու անդաստանին մէջ: Ապա խօսք կ'առնէ բժ. Մանուկ Խանպէկեան, որ անթերի իտալերէնով մը յուզիչ թարգմանը կը հանդիսանայ Հայոց զգացումներուն Իտալիոյ եւ մասնաւորապէս Վենետիկի հանդէպ:

Վերջին բանախօսն է Վենետիկի մամուլին ներկայացուցիչը: Իր խօսքը համակ սքանչացում է Հայոց հանդէպ, Մխիթարեան Միաբանութեան հանդէպ, որմէ ճառագայթող լոյսին քաջածանօթ է մտաւորական Իտալիան :

Ժամը 17ին գոհաբանական աղօթքով եւ օրհնութեամբ կը փակուի Մխիթար Աբբահօր անմահ յիշատակին նուիրուած այս օրը:

Այցելուները կը մեկնին Ս. Ղազարէն խորապէս տպաւորուած: Կ'անձրեւէ: Երկինքը ամպոտ

Վեղարաւոր պատուհաս

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դուրիթ Երյմազ (Սավուլեան) պտոյտի կ'երթայ Փոքր Ասիոյ կողմերը, յանկարծ հանրակառքը կը տապալի, տասներկու հոգի ողջ առողջ դուրս կուգան արկածէն, ինք միայն շանսատակ կ'ըլլայ տեղն ու տեղը:

Արուսեակ Թոխման (Թուխմանեան), իր բարեծագիկ քենին, կը շնորհազրկուի եւ արգէն դատի յանձնուած է էվգաֆի վարչութեան կողմէ, ինչպէս հաղորդեցին Պոլսոյ թերթերը:

Հապա՞ Շահին Գայան, Ղալաթիոյ եկեղեցիին աւարառո՞ւն: Այս մարդուկն ալ կը մախէ իր բոլոր ունեցածը, հիւանդ, անտէր, կճառներ (մէկօ) կը հաւաքէ փողոցներէն, ու կը մահանայ տարապայման թշուառութեան մէջ:

Սակայն, Գէորգ արք. Ասլանեան կենդանի է, անգղի գիշատիչ աչքերով կը հետամտի պատրիարքական աթոռին: Բախտը դարձեալ կը ժպտի իրեն. Նարոյեան արք. քանի մը տարի առաջ կը փոխճանի Պոլսահայ ջոջի մը տունը: Դեռ դագաղին մէջն է, մայր եկեղեցիին պահարանը, երբ ապաշնորհ եկեղեցականը հազար քարի կը կարնէ գլուխը, իր տեղը բազմելու համար:

Հայ աւազանին տեղի կուտայ, քնտկանաբար խարուելով իր խոստումներէն եւ երդումներէն: Ասլանեան երբեք չի հետեւիր սահմանադրական կանոններուն, բոլորին քթին կը խնդայ: Ոչվարչութիւնը, ոչ Տնտես. Խորհուրդը, ոչ ալ կրօնական ժողովը կը գումարէ, կը լծուի սանձարձակ գործունէութեան մը, որուն համարատուն ինք միայն կ'ըլլայ ...

Սահման չունի պատր. պաշտօնանկ տեղապահին ընչաքաղցութիւնը: Մեծ Սպանդէն փրկուած եկեղեցական անօթներ, սպասներ եւ շուրջառներ, ոսկի, արծաթ, բեհեզ, շատ անցած են իր ձեռքէն եւ վաճառուած Պոլսոյ շուկային մէջ:

Պոլսոյ Տեղապահը դիակապուտ մըն է, որուն առջեւ անտարակոյս բարեւի պիտի կենար Ռաֆֆիի խաչագողը :

Ժամանակին Օհանեան եպիսկոպոս մը կայ եղեր, Էյուպի եկեղեցիին նուիրած էզմրուխտի ընդելուզուած Ս. Յակոբի աջը: Վեղարակիր Թարթիւֆը այդ թանկարժէք մասունքն ալ ծախած է 70 ոսկիի:

«Գերաշնորհ»ին ապերեւլի գործերէն մէկն ալ Ազգ. Հիւանդանոցին դէմ բացած դատն է, որ այնքան ծանր վնասներ պատճառեց ազգին:

Ս. Փրկչի հաստատութիւնը դարերէ ի վեր կը վայելէ մահմետական կառավարութեան նիւթական եւ պարենային աջակցութիւնը, մինչ լուսաւորչական կրօնապետ մը դատարանի կրդիմէ Թշուառներու հիմնարկութեան մը դէմ, Նարոյեան պատրիարքի թոռնները իւրացնելու համար... ։

Ասլանեան կնճիթը խօթած է ամէն բանի մէջ, կալուածոց, Թոգաթլեան, Սանասարեան խնամակալութիւն, Պարդեւ վրդ.ի թոռն, Նուանեաքոյի կտակ, Զաւէն պատրիարքի 8 հազար անգլիական, Գալպալեան կտակ, Բինկեանի եկեղեցւոյ կալուածներ եւ... Գալըգլիի գերեզմանատան մարմարները: Հարիւր հազարաւոր ոսկիներ սահած են Տեղապահին ափին մէջ եւ ոչ ոքի բարեհաճ է հաշիւ տալ, միշտ համարատուն ինք եղած է...

«Գեղջուկ Տէրտէր»ը՝ Սերովբէ քահանայ Գումայեան, կը գրէ իր մասին.— «Իր հիւանդի անկողնէն կ'ելլէ կը վազէ առաջին հրաւէրին իսկ, հարսանիքի եւ ննջեցեալի ու առանց պայմանի ազգ. նուիրատուութեան, միւս կողմէ սակայն պատրիարքական սակագնի պայմանով»:

Ասլանեան ինքզինքը պատուակալ քարոզիչ կարգել տուած է Ղալաթիոյ, Բերայի Ս. Երրորդութիւն եւ Ս. Յարութիւն եկեղեցիներուն, ճոխ թոշակներ կը ստանայ, բայց տարին հազիւ քանի մը անգամ կը հանդիպի...: Քարոզիչ եղած է նաեւ Ֆէրիգիւղի եկեղեցւոյն, 40 ոսկի ամսաթոշակով: Ի վերջոյ կարելի եղած է ճամբու դնել ինքնակոչ կղերիկոսը :

Տեղապահը գտած էր իր գործակիցը յանձին կաթոլիկ պատրիարքարանի վարչ. ատենապետ Տոքթ. Գասապեանի, որ երդուած էր արմատէն թրքացնել Պոլսոյ իր հասարակութիւնը: Այս աշխարհական Փափա էֆթիմը անցեալ տարի մեռաւ, գործողութեամբ հետեւանքով: Հայ հռոմէական կղերը մերժեց թաղել զայն: Ասլանեան որուն պատւոյ ըմբռնումը տարբեր է, քանի մը ոսկիի փոխարէն Բերայի Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին փոխադրել կուտայ հաւատուրաց ջոջին դիակը եւ առօք փառօք կը հիւրընկալէ Ասպետ Ջօնդի դամբարանը ...

«Գերաշնորհ»ը ամէն կերպով աշխատած է խափանել վարչ. ժողովին գումարումը, անցեալ տարի արդէն դիմած էր Անգարա: Այս անգամ միեւնոյն պատմութիւնն է, հայ եկեղեցականներուն առարկած կրօնական համագումարի մը խնդրանքին առթիւ, որուն ներքին ծալքերը յայտնի են մեր ընթերցողներուն :

Ասլանեան ականջ չի կախեր նաեւ իրեններուն թախանձանքներուն.— «Մեծ հայրիկ, մեղք ես, խնայէ ինքզինքդ, հրաժարէ եւ խաղաղութեամբ անցուր վերջին օրերդ»: Որո՞ւ կ'ըսես: Ծեր, հիւանդ, երկու անգամ կաթուածահար, ան կը յամառի կառչած մնալ իր աթոռին :

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կերչ...

ՏԱՍՆԵԱԿ ՀԱԶԱՐԱՒՈՐ ՀԱՅԵՐ ԱՄԲՈՂՋՈՒԹԵԱՄԲ ՈՉՆՉԱՑԱՆ

Կերչ... Որքան վիշտ, տառապանք ու արիւն կայ այս մէկ հատիկ բառի մէջ, խորհրդային ժողովուրդների եւ մասնաւորապէս հայ ժողովրդի համար:

Կերչ ...

Տասնեակ հազարաւոր հայ զաւակներ առյաւէտ փակեցին իրենց աչքերը արիւնոտ Թերակղզու ստորերկրեայ մութ ու մռայլ քարահանքերում ու Հաջիմուշկայի անհրապոյր ժայռերում :

Ղրիմում մարտնչող երեք բանակներից երկուսը կազմուած էին Անդրկովկասում, իսկ նրանցից մէկի կազմի մէջ կար մի զօրադումդ, միայն Հայերից բաղկացած, որը 1942 թ. Մայիսին, խորհրդային զօրքերի նահանջի ժամանակ. ամբողջութեամբ ոչնչացաւ :

Երկրորդ համաշխարհային պատերազմի պատմութեան մէջ դժուար թէ հնարաւոր լինի գտնել այնպիսի ամօթալի ու ապիկար ռազմավարութիւն, որպիսին տեղի ունեցաւ Ղրիմում 1942 թըւականին :

Խորհրդային հրամանատարութիւնը ցուցաբերեց կատարեալ անճարակութիւն: Երեք բանակ կենտրոնացուած էին մի փոքրիկ ու նեղ տարածութեան վրայ, առանց բաւարար ռազմամթերքի, անհրաժեշտ հանդերձանքի ու սննդամթերքի :

Գերմանական զօրքերի առաջին իսկ լուրջ հարուածի հետեւանքով նրանք չպրտուեցին մինչեւ Կերչի նեղուցը: Դա, ոչ թէ ծրագրուած նահանջ էր, ինչպէս այդ մասին Կերչը յանձնուելուց մի քանի շաբաթ վերջ հաղորդեց խորհրդային ռադիօն, այլ ամենախայտառակ խուճապային փախուստ:

Բազմաթիւ ու բոլորովին անվնաս հրասայլեր, փախչող անձնակազմի կողմից լքուած ու նետուած էին ճանապարհների վրայ ու այսպիսով աւելի անանցանելի դարձրել առանց այդ էլ խըճողուած ու խցուած նահանջի ճանապարհները:

Շրջուած հրասայլերն ու գրահապատ ինքնաշարժերը յիշեցնում էին իրենց օրհասի վերջին վայրկեաններն ապրող վիրաւոր, մահամերձ գազաններին, իսկ այդ նմանութիւնն աւելի ուժեղացնում էին՝ երբեմնի ահարկու մարտական մեքենաների վրայ նստած կամ փախչող զօրքերի վերեւ է ու ծովը տրտմութեամբ լեցուն, սակայն, մեր հոգիներուն մէջ լոյս կայ եւ ուրախութիւն:

Մոռցայ յիշել թէ Պապն ալ շնորհաւորական հեռագիր — նամակ մը ուղղած էր, զոր կարդաց Հ. Եղիա վրդ. Փէչիկեան ։

ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

★ Իտալական «Կածծէթթինօ Սէրա» թերթը կը գրէ այս հանդիսութեանց երաժշտական բաժնին առթիւ (Ապրիլ 28—29).—

Մխիթար Աբբայի երկրորդ հարիւրամեակի հանդիսութեանց շրջանակին մէջ, որ երէկ տեղի ունեցաւ հայկ. Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանին մէջ, ի ներկայութեան Վենետիկի պատրիարքին, կատարուեցան նաեւ նոր երաժշտութիւններ, երգով ու միաբանութեամբ տաւիղի, օրինգի ու մեծ ջութակի (վիօլա), Կարբիէլէ Պիանքիէ՝ներշնչուած Կոմիտաս Վրդ.ի «Հայկական երգեր»էն: Արեւելեան նուրբ ու գունագեղերաժշտութիւն մը, որ յաճախ կը թափանցէ իր եզական հոգեկանութեամբ :

Տաւիղը, օրինգը եւ ջութակը մեներգողին ձայնին շուրջը կը ստեղծեն մթնոլորտ մը՝ ուր «Պանդուխտին երգը» սաստկապէս հայրենադարձ, «Քելէր ցոլերը» ու «Գնա, գնա»ն, «Զեմ կրնար» ու «Հօյ Նազան»ը՝ թարմ կենդանութեամբ չափակցեալ եւ ներդաշնակ, ու «Պարի եղանակներ»ը, կը հնչեն կարծես կորսուած աշխարհի մը կամարներուն տակ :

Գործադրութիւնը խիստ յաջող էր: Զախական մասին մէջ Մարի Պօտուրեան իր երաժշտականութեամբ եւ կէս սոփրանոյի գեղեցիկ ձայնով, թեքուն՝ երգին կարծրութեան մէջ, մաքրմիկ արտայայտութիւն մը տուաւ իր հեռաւոր երկրի նուագներուն. մինչդեռ Միլանոյի «Նոր խումբը» — Էւ'մա Պիանքի, Փասքուալէ Թիսբոլի եւ Թէնցօ Ֆէրրակուցցի — կը փոխանցէին ներդաշնակ հնչականութեամբ Կարբիէլէ Պիանքիի ազնիւ աշխատանքը, ջերմօրէն ծափահարուած իր ընտիր գործակիցներուն հետ ։

ճախրող սեւ ագռաւները, որոնք այդ օրերին ոռնումի պակաս չէին զգում ։

Նեղուցի Եփի Կալէ կոչուող ամենանեղ մասում աներեւակայելի մի բան էր կատարւում ։Այնտեղ կուտակուել էին տասնեակ հազարաւոր խեղկտող մարդիկ, տարուած միայն մէկ յոյսով, ինչ գնով էլ լինի անցնել նեղուցը, դուրս գալ «մայր հողից եւ ազատուել անխուսափելի մահից»։

Ամբոխն այնքան խուռն էր, որ նորեկները, ետեւից սեղմելով, ծովափում կանգնածներին ջուրն էին թափում ։ Եւ այդ բազմութեան անընդհատ խփում էր գերմանական հրետանին ու ականանետը, իսկ յարախինդ ռմբոցով խոյացող ռմբակոծիչները իրենց ռումբերը թափում էին կուտակուած մարդկանց վրայ ։

Արիւնթաթախ ու ցեխի մէջ կորած ամբոխը սարսափահար այս ու այն կողմ էր նետւում, բայց նորից ու նորից սուլում էին ռումբերը, տանում ականները ու շաչելով պայթում ։Փրկութիւն չկար ։

Երեկոյեան աղջամուղջին, հրակէզ քաղաքի վիթխարի բոցերը բոսորագոյն ճառագայթներով լուսաւորեցին ծովափին խռնուած ամբոխը եւ այդ զարհուրելի տեսարանը վերածեցին մահաստուերու մի դժոխքի ։

Մարդկային կերպարանքը կորցրած զինուորները ինքնաշարժերից պոկում էին տախտակները եւ մէկը միւսին մի կերպ միացնելով լաստանման բաներ շինում, դիմացի ափը անցնելու յոյսով, շատերն էլ ինքնաշարժի ռետինէ անիւները իրենց հագցրած ջուրն էին նետւում ։

Սակայն նեղուցի արագ հոսանքը այդ թշուառներին քշում տանում էր դէպի բաց ծովը. շատպով միացուած տախտակները անջատւում էին իրարից եւ անտարբեր ալիքները այդ թշուառներին յաւիտեան ընդունում էին իրենց սառը գիրկը ։

Անընդհատ լսւում էին սրտաճմլիկ աղաղակներ,— «օգնեցէք, փրկեցէք»... սակայն ի զուր, ոչ օգնող կար- ոչ էլ օգնելու հնարաւորութիւն ։

Սեւծովեան նաւատորմիղից ոչ մի նաւ օգնութեան չուղարկուեց այդ թշուառներին, քանի որ «կարմիր բանակը նահանջել չգիտէ»...

Նոյնիսկ այն հատ ու կենտ «երջանիկները», որոնց յաջողւում էր լողալով անցնել նեղուցը եւ ոտք դնել այնպէս կոչուած Չուշկա ծանծաղուտին, չէին կարողանում փրկել իրենց կեանքը, որովհետեւ այնտեղ, արգելափակիչ զօրամասերը դիմաւորում էին նրանց գնդացիրային կրակով ։

Ահա թէ ինչպէս էր գործնականում արտայայտւում «սթալինեան հոգատարութիւն» մարդու վերաբերմամբ, ահա թէ ինչպէս էր հասկացւում խորհրդային քաղաքացու, կարմիր բանակի մարտիկ լինելու «պատուաւոր իրաւունքը»։

Բայց միթէ՞ միայն Կերչում եւ միայն կռուող զինուորներն էին, որ տանջւում էին ու մեռնում..

Ամբողջ լայնածաւալ երկիրն է, որ հեծում էր ու հառաչում այդ օրերին, ինչպէս հեծում ու հառաչում է այսօր ։

ՏԱՐԱԳԻՐ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ մէջ լուսանկարչատուն մը ծախու հանած է հռչակաւոր ծովանկարիչ Յովհ. Այվազովսկիի թանկագին մէկ նկարը, որ կ'ենթադրուի թէ գծուած է Կրետէի մէջ եւ կը ներկայացնէ այդ կղզիին ծովային մէկ տեսարանը ։ Մասնագէտներու կարծիքով, մեծ նկարիչին գործերուն մէջ բացառիկ արժէք մը կը ներկայացնէ Կրետէի համայնապատկերը որ երկար ատեն զարդը կազմած է Պոլսոյ պալատներուն ։ Նկարը կը պատկանի հանգուցեալ կոչուած սպայի մը ։

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ առաջն. փոխանորդը, Պրոտկ վրդ. Թումայեան, արտաքսուած էր եգիպտական կառավարութեան կողմէ, Ամման հասնելով, մեկնած է Երուսաղէմ ։ Իր արտաքսման մասին եղած հարցումներուն պատասխանած է թէ ժամանակ անգամ չէ ունեցած գոյքերը հաւաքելու ։

ԱՆԴՐՅՈՐԴԱՆԱՆԻ մայրաքաղաքին՝ Ամմանի ազգ. կեանքին մէջ գլխաւոր տեղը կը գրաւէ երիտասարդական շարժումը ։ Հ. Մ. Ը. Մ.ը խանդավառ աշխատանքի լծուած է ։ Ունի կանոնաւոր ֆութպոլի խումբեր ։ Շուտով պիտի ունենան սկաուտական ակումբ ։ Դժբախտաբար անդորրններու թիւը սկսած է աւելնալ ։ Ծաղկախտն ալ աւերներ կը գործէ, մանաւանդ կայաններու մէջ ։

Ամման — Երուսաղէմ երթեւեկը վերահաստատուած է ։Զատկի առթիւ Երուսաղէմ ուխտիգացողներ եղած են ։ Վանքէն մխիթարական լուրեր չեն հասնիր ։ Թշուառութիւնը մեծ համեմատութիւններ առած է ։ Բազմաթիւ Հայեր ձգած իրենց տունն ու տեղը, վանք ապաստանած են ։

ՓՐԱԿԱՅԻ քաղաքապետութիւնը որոշած է Փրակայի պողոտաներէն մէկը «Արմէնսքա Դրեւտա» (հայկական պողոտա) կոչել ։ Պողոտային բացումը պիտի կատարուի մեծ հանդիսութեամբ ։

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան հիւանդանոցին մէջ մեռած է Կարպիս Միրապեան, անդամ Գամբըլէի քաղաքապետութեան ։ Սիրուած էր բոլորէն, իր անձնուիրութեան, անշահախնդրութեան պատճառով ։

ԻՐԱՆԻ մարմնակրթական թերթերը գովեստով կը խօսին Քիւրքճեան երեք եղբայրներու մասին ։ Լեւոն Քիւրքճեան 312.5 քիլօ վերցնելով կոտրած է երկրի ախոյեանական յաւագոյն մրցանիշը, եւ հանդիսացած առաջին ախոյեան ։ Յակոբ Քիւրքճեան հռչակուած է երկրորդ ախոյեան վերցնելով 310. քիլօ ։ Անդրանիկ Քիւրքճեան համալսարանին մէջ առաջին հանդիսացած է սկաւառակ նետելու եւ երկրորդ ծանրութիւն վերցնելու մրցումներուն մէջ անցեալ տարի ։ Իսկ այս տարի առաջին է ծանրութիւն վերցնելու մէջ ։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 1 Մայիս — Այսօր կիրակի՝ Մայիս մէկ, Վալանսի Հայ Մարզականի խումբը Finaliste Promotion d'honneur՝ առտուն ժամը 7ին մեկնեցաւ La Talaudière, (120 քիլոմեթր), մրցելու համար, տեղւոյն յաղթական նոյնպէս « Ֆինալիստ » խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ ։ Մերոնց երկրորդ մրցումն էր ախոյենական inter-poolին ։ Առաջինը շահեցանք անցեալ կիրակի, մեր դաշտին վրայ, ջախջախիչ, 5—1 ։

Նախ քան մերոնց մեկնումը, շաբթուան ընթացքին տեղական թերթերու մարզական մասնագէտները՝ երկար տեսութիւններ հրատարակեցին ։

Հակառակ աննպաստ օդին, մեծ բազմութիւն մը հաւաքուած էր ։ Ժամը 3ին բոլոր ծափերու մէջ կողմերը մտան դաշտ ։ Մեծ թիւով հայրենակիցներ եկած էին, Սէնթ Շամոնէն եւ Սէնթ Էթիէնէն ։ Բոլորին հոգին կը խայտար, տեսնելով հայկական բարձրագոյն խումբ մը որ հայերէն հրահանգներ կուտար խաղի ընթացքին ։

Մրցումը սկսաւ կատաղօրէն ։ Երկու կողմերու ալ հանդիսականները կը ծափահարէին, երբ առաջին նշանակէտը շահեցան տեղացիները ։ Մեր յաւագոյն ուժերէն Անթուան Գազանճեանը եւ Ա. Ժամագործեանը սրունքներէն վիրաւոր՝ կը կաղան գրեթէ, բայց բնաւ չեն ընկճուիր ։ Առաջին կիսախաղը փակուեցաւ տեղացիներու 2, մերոնք 1 ։

Երկրորդ կիսախաղին մերոնք աւելի կատաղութեամբ յարձակողականի անցան հաւասարելու ճիգով ։ Ուշադրաւ էր Ռսկիին մէկ աքանչելի «շիւթ»ը, գնդակը ցիցերուն զարնուելով ետ եկաւ ։ Այս իրարանցումին հակառակորդ յառաջապահը որուն նմանը ցարդ չէինք տեսած, նշանակէտ մը եւս շահեցաւ ։ Մերոնք դարձեալ կը տիրապետէին ։ Այս անգամ մեր ձախ ծայրէն Կիւլ. Թէպոյեանը, գեղեցիկ նշանակէտ մը շահեցաւ, 26րդ վայրկեանին 2—3 էր արդիւնքը ։ Երբ կը փորձէինք դարձեալ հաւասարիլ, հակառակորդն էր որ շահեցաւ, միեւնոյն ատեն գնահատելով մերոնց խաղարկութիւնը ։ Յոգնութիւնը զգալի էր ։ Խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբը, 2—5 ։ Խաղէն ետք, բոլոր մարզիկները տաք ջուրով լոգանք առին եւ սիրալիր բաժնուեցանք ։ Տեսնենք թէ դարձի մրցումին Talaudiere ինչ ուժ պիտի ներկայացնէ մեր դաշտին վրայ ։

Մայիս 8ին մեր մրցումը Rhodia Clubեի դէմ է որ այս շրջանին ամէնէն զօրաւորը եւ անպարտելին է ։ Ուժ եւ կորով կը մաղթենք մեր տղոցը ։

Թղթակից

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՎԵՆԵՏԻԿԻ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՄԻԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ԳՐԱԿԱՆ ՅՈՒՔԵՐ մատենաշարին հետեւեալ հատորները :—

1.— ՀԱՅՐՈՒՆԻ (Հ. Ղ. Ալիշան) — 1944 ։

3.— Յուշիկք Հայրենեաց Հայոց (նոյնպէս) ։ 1946 ։

5.— ՍԱՐՍՈՒՌՆԵՐ - ՑԵՂԻՆ ՍԻՐՏԸ (հատուածներ), Դանիէլ Վարուժան. 1944 ։

6.— ՀԵԹԱՆՈՍ ԵՐԳԵՐ - ՀԱՑԻՆ ԵՐԳԸ ։ (Հատուածներ) Դ. Վարուժան. 1944 ։

7.— ԵՐԳԵՐ, ՔԱՌԵԱԿՆԵՐ, ԼԵԳԵՆԴՆԵՐ, ՊԱՏՄՈՒԱԾՔՆԵՐ եւայլն ։(Հատուածներ) ։ Յովհ. Թումանեան ։ 1944 ։

8.— ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԳԵՐ (հատուածներ) ։ Յովհ. Թումանեան. 1944 ։

9.— ՏԱՂԵՐ, ՆԱՄԱԿՆԵՐ (հատուածներ), Պետրոս Դուրեան, 1945 ։

10.— ՑԱՑԳԱԼՈՅՍ (հատուածներ), Ռուբէն Զարդարեան ։ 1944 ։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Պերլինի մէջ զէնքը հետապնդող հայ «քոմիթաճը»ի ետեւէն արձակած ատրճանակին ալ աչքէն ելած գնդակով գետին տապալեցաւ. այսպէս՝ ազգի փրկութեան ճամբուն վրայ վերջ գտաւ իր կեանքը, զոր նուիրած էր հայրենիքի ծառայութեան ։ Թող խայտայ իր հոգին ։

Տոքթ. Նազըմի նամակին մէջ մանրամասնութիւններ կային Թալէաթի սպանութեան մասին ։ Մարտ 15ին երեքշաբթի օր ժամը 11ին առեններ տունէն առանձին դուրս ելեր է, ձեռնոց, առնելու համար վաճառատուններ կ'երթայ եղեր ։ Երբ կը հասնի Հարտէնպէրկ փողոցի մասնաւոր տան վանդակորմին առջեւ, ետեւէն եկող ոճրագործը 3—4 մատնաչափ հեռաւորութենէ փարապէլլումով գնդակ մը կ'արձակէ գլխուն, անմիջապէս հոգին աւանդելով կը մեռնի ։ Յուղարկաւորութիւնը շատ փառաւոր եղած է ։ Ներկայ գտնուած են Գերմանացիներ եւ արեւելեան ազգերու պատուիրակներ ։ Զուիցերիոյ դեսպանը առաջարկեր է, որ յուղարկաւորութեան արարողութիւնը դեսպանատան մէջ տեղի ունենայ, սակայն կարգ մը Թուրք պաշտօնատարներ վախցեր են եւ յայտնելով թէ Թալէաթ մահուան դատապարտուած է, ատոր արգիլք եղած են ։ Գերմանիա եկած ատեն Թալէաթ 70.000 մարք ունի եղեր. վերջին ամիսներուն այս դրամը հատեր է, կարասի, պատուանշան եւ գոհարեղէն ծախելով կ'ապրի եղեր ։

(«Թանին», Ճահիտ պէյի յուշերէն, 23 Յունիս 1946) ։

Թալէաթի մասին միայն իր գործակից Խալիլները չէ որ այսպէս կըմտածէին, այլ բոլոր Թուրքերը, անխտիր ։ Վերջին պատերազմի ընթացքին, գերման կառավարութեան բարեհաճ տնօրինութեամբ, Թալէաթի դիակը փոխադրուեցաւ Պոլիս եւ փառաշուք արարողութիւններով թաղուեցաւ Ազատութեան Բլուրին վրայ ։ Այսօր ուխտատեղի դարձած է իր գերեզմանը. հայութեան դահիճը կը պաշտուի իբրեւ հայրենիքի ազատարար ։

Խալիլ պէյ հետեւեալ կերպով կ'արտայայտուի Էնվէրի մասին .

— Կուսակցութիւնը մտածած էր ազատութեան հերոսներէն մէկքանիին ամուսնացնել սուլթանուհիներու հետ ։ Նպատակն էր յեղափոխութեան սկզբունքները տարածել օսմանեան դերդաստանին մէջ եւ ազատութիւնը սիրցնել անոնց ։ Այս բանին համար ընտրած էր Էնվէր եւ Իսմայիլ Հագգը պէյերը, որոնք մաքուր բարոյականի տէր էին, ոգելից ըմպելի չէին գործածեր, խաղամոլ եւ կնամոլ չէին, ինչպէս կ'ըսեն «Թուչգուր»ը եւ բերանը մաքուր մարդեր էին ։

Էնվէր 15.000 ոսկիի գնած էր Աբրահամ փաշայի ագարակը ։ Ահա թէ ինչպէս.— Օր մը Թալէաթ պէյի քովն էի. Էնվէր եկաւ ու «Ինծի դրամատուներէն 8000 ոսկի գտիր», ըսաւ ։ Թալէաթ այն ատեն միաժամանակ ելմտական փոխնախարար էր ։

— « Ի՞նչ պիտի ընես 8000 ոսկին» հարցուց ։ Էնվէր ըսաւ.

— « Գիտես որ սուլթանուհիին 6000 ոսկի օժիտը կեցած է (Սուլթան Րէշատ Նաճիյէ սուլթանուհիին օժիտի ծախքերը ինք ըրած էր) ։ Էրէնքէօյի մէջ դղեակ մը կ'ուզէ առնել, ոչ պիտի երթայ, ոչ ալ պիտի տեսնէ, Սուլթանուհիին դղեակըն է ըսելով վարձու ալ պիտի չտրուի, պիտի փըճանայ երթայ ։ Աբրահամ փաշա կ'ուզէ Սարըեարի իր ագարակը 15.000 ոսկիի ծախել ։ Մէջը դղեակ ալ ունի ։ Իսմայիլ Հագգը փաշա ըսաւ որ առիկա առնենք, մէջը անտառ ալ կայ ածուխ չինելու համար, ոչխար ալ կարելի է պահել ։ Այս ձեւով շահաւոր գործ մը ըրած կ'ըլլանք ։ Ատիկա պիտի առնենք», ըսաւ ։

Թալէաթ դիտել տուաւ.— « Փաշա, քու ամէնէն մեծ առաւելութիւնդ անձնազոհութիւնդ է ։ Այն պահուն երբ ընկերներդ ճակատին վրայ կէս անօթի, կէս կուշտ կը կռուին, քու ագարակ գնելդ շիտակ չեմ գտներ ։Անշուշտ բոլորս ալ գիտենք թէ Սուլթանին տուած դրամով, քու ամսականովդ եւ սուլթանուհիին եկամուտներով այս պարտքը դիւրութեամբ կրնաս վճարել. սակայն այս 15.000ը Պոլսոյ մէջ 150.000, մինչեւ ճակատ հասնիլը մէկ միլիոն կ'ըլլայ» ։

Շատ չանցած, սուլթանուհիին կարգ մը գոհարեղէններ Հիւսէյին Հիլմի փաշայի միջոցաւ Վիէննայի մէջ ծախուեցան եւ պակաս դրամը ամբողջացուելով ագարակը գնուեցաւ ։

ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

պաշարումը վերցնելու համար բոլոր բանակցութիւնները կատարած է Պ. Ճէսըփ եւ թէ ինք որեւէ յարաբերութիւն չէ ունեցած Սթալինի հետ։

★ Երկու ամերիկացի եւ մէկ անգլիացի թղթակիցներ փորձեցին անցնիլ Պերլինի պաշարման գօտին, օր առաջ լուր տալու համար իրենց թերթերուն։ Ռուսները ձերբակալեցին երեքն ալ, եւ մէկ օր բանտարկելէ վերջ ազատ ձգեցին ։

★ Անգլիոյ երեսփ. ժողովին մէջ, արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին, հաղորդելով գոյացած համաձայնութիւնը, յայտարարեց թէ անխախտ պիտի պահեն իրենց հիմնական քաղաքականութիւնը՝ Գերմանիոյ մասին։ Պ. Չըրչիլ ալ շնորհաւորելով Անգլեւսաքսոններու յաջողութիւնը, ազդարարեց թէ «դեռ շատ մը դժուարութիւններ կան իրենց ճամբուն վրայ»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ կազմական կանոնադիրը ստորագրելով, տասը ազգերու արտաքին նախարարները ճառեր խօսեցան ընդհանուր գործակցութեան մասին։ Անգլիոյ ներկայացուցիչը յայտարարեց թէ Խորհուրդը պիտի նպաստէ աւելի սերտ կապեր հաստատելու, բայց «ապագան անստոյգ է»։ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը բացատրեց թէ իրենք «ոչ ոքի կը սպառնան, այլ պիտի ծառայեն ընդհանուրին, նոր Եւրոպայի մը կորիզը ստեղծելով»։ Կոմս Սֆորցա (Իտալիա) այս նոր կազմակերպութեան կը վերագրէ Խ. Միութեան քաղաքականութեան փոփոխութիւնը»։— Յունաստան եւ Թուրքիա եւս անդամ պիտի ընդունուին յառաջիկայ օգոստոսին, երբ գումարուի առաջին ընդհ. ժողովը, Սթրազպուրկի մէջ ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ապագայ վարչաձեւի մասին վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Ազգաժողովին առջեւ, Եչ. օր։ Իսրայէլի ներկայացուցիչը մերժեց 1947ի ծրագիրը, որուն համաձայն Երուսաղէմը պիտի վերածուի միջազգային քաղաքի մը, բոլորովին անջատ՝ հրէական եւ արաբական պետութիւններէն։ Իսրայէլի առաջարկն է միայն միջազգային կարգուսարք մը հաստատել, Ս. Տեղեաց պաշտպանութեան համար։ Միեւնոյն ատեն յանձն կ'առնէ գործակցիլ, 800.000 արաբ տարագիրներու տեղաւորման համար։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը յառաջ կը խաղայ դէպի Քանթոն, համաձայն վերջին լուրերու։ Ազգայնական ուժերը դիրք բռնած են Շանկայէն 700 մղոն անդին։ Եթէ Քանթոնը իյնայ, ազգայնականները պիտի չկրնան փրկել Շանկայը։ Կռիւները կը շարունակուին լայն ճակատի մը վրայ, կատաղօրէն։ Անգլ. կառավարութիւնը որոշեց նոր ուժեր ղրկել, Հոնկ Քոնկի պաշտպանութիւնը զօրացնելու համար ։ Այս քաղաքը Ծայր. Արեւելքի Ճիպրալթարն է Անգլիոյ համար, ինչպէս յայտարարուեցաւ Երեսփ. ժողովին մէջ։

ՃԱՓՈՆԻ վրայ հաստատուած հսկողութիւնը մեղմացնելու ծրագիր մը ներկայացուց ամերիկեան կառավարութիւնը միւս տասը պետութեանց, առաջարկելով իրաւունք տալ փոխանակութիւններ եւ առեւտրական համաձայնութիւններ կնքելու..։ Ֆրանսա եւ Անգլիա կ'ընդդիմանան, առեւտրական պատճառներով։ Ճափոնի գրաւումը տարին 400 — 500 միլիոն տոլար կ'արժէ Մ. Նահանգներուն համար, որոնք կ'ուզեն թօթափել այդ բեռը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ամբաստանեալ մարէշալներէն Ռունտշթէտ (74) տարեկան եւ զօր. Շթրաուս (69 տարեկան), որոնք արգելափակուած են Անգլիոյ մէջ 1945էն ի վեր, իբրեւ պատերազմի ոճրագործներ, ազատ պիտի արձակուին, ծանրապէս հիւանդ ըլլալով։ Իսկ մարէշալ Մանշթայն, ռուսական ճակատին սպարապետը, որ 77 տարեկան է, պիտի դատուի անգլիական ատեանի մը առջեւ ։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՕԴԱՆԱՒԵՐԸ պիտի չբանին շաբաթէն մինչեւ երեքշաբթի առտու, համաձայն իրենց սէնտիքային որոշման, եթէ կառավարութիւնը ելք մը չգտնէ վերջին պահուն։

ԱՌԺԱՄԱՊԷՍ ԱԶԱՏ արձակուեցան France d'Abord շաբաթաթերթին խմբագրապետը, իր գործակիցը եւ երեք սպաներ, որոնք հարցաքննուած էին առջի օր, ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիքներու առթիւ։— Ազգ. պաշտպանութեան նախարարը դատ բացաւ համայնավար առաջնորդին՝ Ժաք Տիւքլոյի դէմ, գրգռիչ գտնելով անոր մէկ յօդուածը՝ «Իւմանիթէ»ի մէջ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ.) — Սթերլին 1097 (1090), տոլար 320 (359)։ Նափոլէոն 4170, զուից. ոսկի 3990, սթերլին 4810, տոլար (20) 19.560, ձոյլ ոսկի 581.000 ֆրանք ։

ՄԱՀՈՒԱՆ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ Փոլ տը Լեսեփս, որ փորձած էր Գերմանիոյ ծախել Սուէզի ջրանցքին բաժնեթուղթերը եւ զինուորական ծրագիր մը առաջարկած էր։ Մահապարտը շատոնց փախած է։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

21 Մայիս Շաբաթ երեկոյ ԱՐՏԱՍՈՎՈՐ

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սերունդի 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու։

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert ։

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ
Մուտքը ազատ է ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ։ Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11։ Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry։ métro Porte de Choisy։

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ - աշակերտուհիներու ։

Կը ներկայացուի « ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար։

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օննեանի նուագախումբին։ ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊՈՒՖԷ։
Մուտք 100 ֆրանք։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Զարուհի Ստեփանեան, Պ. Վահրամ Ստեփանեան (վիրաբոյժ - ատամնաբոյժ), 1 rue Abel Vacher (Meudon) կը խնդրեն իրենց ազգականներէն եւ բարեկամներէն որ հաճին ներկայ գտնուիլ իրենց ամուսնոյն, զոքանչին, հօր եւ մեծ մօր՝ Պ. ՃԻՎԱՆ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի եւ

Այրի Տիկին ՇԱՀՆԱՐ ՍՏԵՓԱՆԵԱՆի
(Ծնեալ ՔԷՇԻՇԵԱՆ)

մահուան տարեդարձի հոգեհանգստեան, որ տեղի պիտի ունենայ այս կիրակի, առտուն ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին ։

ԱՐՇԱՒ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին արշաւը այս կիրակի դէպի Pierrefonds, վարձուած ինքնաշարժով ։

Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ։ Մեկնում առաւօտ ճիշդ 7ին։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.—Պ. Կարապետ Խրիմեան եւ իր զաւակները (Պրօն), Տէր եւ Տիկին Վ. Խրիմեան եւ զաւակները (Սէնթ Էթիէն), ինչպէս նաեւ Խըրիմեան եւ Սարաֆեան ընտանիքները կը ծանուցանեն որ ողբացեալ Տիկին ԱՆԱՀԻՏ ԽՐԻՄԵԱՆի մահուան տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն - պատարագ պիտի մատուցուի այս կիրակի, Մայիս 8, առաւօտեան ժամը 10ին, Հայ կաթոլիկ մատուռին մէջ, 78 rue Rabelais։ Կը հրաւիրուին բոլոր իր յիշատակը յարգողները ։

1923 — ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ — 1949

Ժողովրդական մեծ ցերեկոյթ, 8 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.45ին, Իէնայի թատրոնին մէջ, 10 Ave. d'Iena։ Տրդատ Նշանեան կը ներկայացնէ երկար ժամանակէ ի վեր սպասուած եւ յայտնի ակադեմական՝ Ժան Էքառի

ՀԱՅՐ ԼԸ ՊՕՆԱՌ

(Le père Lebonard), (Comédie Françaiseի խաղացանկէն), թարգմ. եւ բեմադրութիւն Տ. Նշանեանի։ Գիները սովորական։

Հատոյթին 15 % Պէլվիլի դպրոցին։

Կը խնդրուի նկատի ունենալ թուականը եւ չի խաչաձեւել ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ Ւ ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին։ Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգինները եւ փակել հին հաշիւները ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏՕՏԻ

ԱՎԻՆԵՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Մուրատ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս կիրակի կէսօրէն վերջը ժամը 2ին ընկեր Ք. Մատոյեանի բնակարանը (Մօնֆաֆէ)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Բացակաները նըկատի պիտի առնուին։

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Ազբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընկերական ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Ժանթիյիի վերջին ժողովին տեղը։ Պարտաւորիչ է բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ ։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Ջաւարեան կոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ Խրիմեան սրահին մէջ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտացի» կոմիտէի ներկայացուցիչը ։

ԿԱՐՏԱՆ.— Հ. Յ. Դ. Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր ընկերները, այս կիրակի ժամը 3.30ին, Պիվէռի «Գեղունի» սրահին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ԵՐ. ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Վաստակաւոր ուսուցիչ եւ հրապարակագիր՝ ԵՐՈՒԱՆԴ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի այս կիրակի Լիոնի Հայ. եկեղեցւոյ մէջ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող հայրենակիցները ։

ՕՏԵԱՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ։

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ։

ՄԵԾ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՎՌԱՄԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ։ Մեծ պատրաստութեամբ կըբեմադրուի « ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ», կարող ուժերու կողմէ։

Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, Bar Internationalի մէջ ։

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

ՆՈՒԷՐՆԵՐ.— Vauzellesէն (Nièvre) Պ. Տիգրան Կոնեանց 2000 ֆրանք կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին։ Ստանալ «Յառաջ»էն ։

★ Մարսէյլէն ընկեր Քարաքեհեանի անուան տօնախմբութեան առթիւ ընկեր Յ. Քարաքէհեան հազար, ընկեր Ջեթեկեան 200 եւ Պ. Փաքլաճեան 200 ֆրանք նուիրած են Վ. Ֆոնտին։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

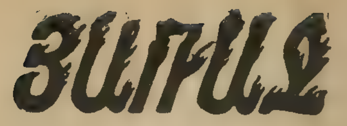

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 8 MAI 1949 Կիրակի 8 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5841-Նոր շրջան թիւ 1252 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅԻՍՈՒՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՎԱՍՏԱԿ

«Հայրենիք»ի բացառիկ թիւ մը՝ օդային թղթատարով, թերթին հրատարակութեան յիսնամեակին առթիւ:

Ողջոյն՝ Հ. Յ. Դ. Բիւրոյէն: Ողջոյնի խօսք՝ Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէէն: Եւ ապա շարք մը յօդուածներ, հին ու նոր խմբագիրներու եւ աշխատակիցներու ստորագրութեամբ: Յուշեր եւ յայտնութիւններ, այնքան պերճախօս վկայութիւններով:

Մէկ ակնարկով ուշագրութիւն կը գրաւէ առաջին խմբագիրը, Թովմաս Զարչաֆճեան, իր այնքան սրտառուչ պատմութեամբ, — «Հայրենիք»ի Ծնունդը, Մկրտութիւնը... եւ Ցաւութիւնը »:

Ինչպէս կը պատմէ ալեւոր ծերունին, թերթին հրատարակութեան ձեռնարկած են այնպիսի ատեն մը երբ — « ոչ խմբագիրները ժամանակ ունէին եւ ոչ ալ խմբագրելու կարողութիւնը պարտաւորիչ էր... թերթ հրատարակողներուն համար »:

Այս առթիւ կը յիշէ կարգ մը թերթեր,— «Աբեղակ», «Ազատութիւն», «Սուրհանդակ», «Արարատ», որոնք շատ կարճ կեանք ունեցած են, եւ Տոքթ. Ս. Գաբրիէլեանի «Հայք»ը, որուն առաւելագոյն սպառումը եղած է 300, ապա իջած 75-80ի:

Ու կը պատմէ թէ ինչպէս խումբ մը անձնուէր ընկերներ հիմը դրած էին «Հայրենիք»ին, նախաձեռնութեամբ Նիւ Եորքի Կոմիտէին:

Իր պատմութեան համաձայն, Կեդր. Կոմիտէն 100 տոլար տրամադրած էր, երկու – երեք համակիրներ՝ 10ական, 20ական տոլար:

— « ... Դրամագլուխնիս ... 200 տոլարը կ'անցնէր... ա'լ ինչերնի՞ս պակաս էր:

« Փրովիտէնս, Մարկոսին սենեակը, գիշեր մը, ընկերա–բարեկամական ժողով մըն ալ ունեցանք: Տեսանք որ խմբագիր մըն ալ անհրաժեշտ էր: Այդ դիպին պաշտօնն ալ ծառանուդ բաժ[ին] հանեցին»:

Դեռ աւելի պատկերալից մանրամասնութիւն մը՝ իր «լիազօր» պաշտօնի մասին.

— « Խմբագիր, աւագ գրաշար (կէս–գրաշար մը եթէ ունենայինք, ես ալ աւագն էի), քարտուղար՝ բոլոր կարեւոր եւ անհեթեթ թղթակցութեանց, սրբագրիչ՝ «ֆորմա»ներուն, գոհար բանաստեղծութիւններուն, նաեւ թերթերը ծալլող, փաթթող, հասցէները գրող, թերթերուն պարկը շալկած սուրհանդակին հասցնող բեռնակիր... »:

Եւ այսպէս « Հայրենիք» լոյս կը տեսնէ 1899 Մայիս 1ին, իբրեւ շաբաթաթերթ: (Յետոյ եղած է եռօրեայ, երկօրեայ եւ վերջապէս ամէնօրեայ):

Անոնք որ գաղափար չունին հայերէն թերթի մը հրատարակութեան մասին, դժուար թէ կարենան ըմբռնել յիսուն տարուան վաստակի մը տաժանքը: Այն ալ օտար ափերու վրայ: Համայնակուլ միջավայրի մը մէջ որ կը հարթէ, կը լափէ, կը տրորէ ամէն բան, եթէ չկարենաս դիմանալ:

« Հայրենիք» այդ յարատեւութիւնը կը պարտի ոչ միայն իր յաջորդական խմբագիրներու, աշխատաւորներու եւ աշխատակիցներու զոհաբերութեան, այլեւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերուն եւ բարեկամներու յարաճուն եւ առատաձեռն աջակցութեան:

Այդ զոհողութեանց շնորհիւ է որ 1899ի մուրը վերածուեցաւ փառաւոր խմբագրատուն–տպարանի մը, արդիական բոլոր յարմարութիւններով:

Վերելքը չսահմանափակուեցաւ միայն օրաթերթով: Անոր հետ ծաղկեցան «Հայրենիք» ամսագիրը (1922), «Հայրենիք Ուիքլի»ն (անգլերէն շաբաթաթերթը): Իսկ անցեալ տարի ալ՝ Armenian Review-ն, անգլերէն եռամսեայ պարբերական մը, եւրոպական հասկացողութեամբ :

Տակաւին չենք խօսիր այլազան հրատարակութեանց մասին, հայերէն թէ անգլերէն, որոնք պատկառելի դէզ մը կը կազմեն եւ նոր թափ ստացած են վերջերս :

Անշուշտ չէք սպասեր որ այս հարեւանցի ներկայացումով պարզենք յիսնամեայ «Հայրենիք»ի դերն ու արժէքը: Ոչ միայն իբրեւ դրօշակիրը Հ. Յ. Դաշնակցութեան, այլեւ իբրեւ ազատ անդաստան մը՝ ի պաշտպանութիւն հայկական շահերու:

Այսօր այսքան՝ իբրեւ եղբայրական ողջոյն մեր երէց պաշտօնակցին, նորանոր յաջողութեանց բաղձանքներով:

Շ.

«Հայրենիք» օրաթերթի յիսնամեակը

ԽՄԲ.— Մայիս 1ին լրացաւ Ամերիկայի մեր պաշտօնակցին՝ «Հայրենիք» օրաթերթի յիսնամեակը: Այս առթիւ Հ. Յ. Դ. Բիւրոն հետեւեալ ողջոյնը ուղղած է «Հայրենիք»ի խմբագրութեան եւ վարչութեան, Ապրիլ 10 թուականով.—

Սիրելի ընկերներ,

1950ին կը լրանայ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 60ամեակը, իսկ յառաջիկայ Մայիսին կը լրանայ 50ամեակը «Հայրենիք» օրաթերթին:

Այն զոյգ երկիրներուն մէջ — Թուրքիա եւ Ռուսիա — ուր ապրեցաւ եւ գործեց Դաշնակցութիւնը, չկայ այսքան հին անցեալով այլ կուսակցութիւն մը, որ պահած ըլլար ոչ միայն իր գաղափարական ... թարմութիւնը, այլեւ իր բազմահոծ ու ամրակուռ կազմը :

Դաշնակցական մամուլը, գլխաւորութեամբ «Դրօշակ»ի, իր կարեւորագոյն տեղը ունի այն պայքարին մէջ, որ յանուն Հայկ. Դատի անընդմիջաբար մղեց Դաշնակցութիւնը վեց տասնամեակ շարունակ :

«Դրօշակ»ը հնագոյնն է մեր օրկաններուն մէջ, սակայն տեւականը չէ:

Միակ թերթը, որ կէս դար անընդհատ ամերիկեան Մեծ Հանրապետութեան մէջ հնչեցուց եւ դեռ կը շարունակէ հնչեցնել Դաշնակցութեան խօսքը — «Հայրենիք»ն է: Այս մարզին մէջ ան մրցակից չունի: Անչափելիօրէն մեծ է այն գործը, զոր այս յիսուն տարիներու ընթացքին տարաւ «Հայրենիք»ը՝ հոգեպէս միշտ կենդանի պահելով ոչ միայն ամերիկահայութիւնը, այլ յաճախ խանդավառելով նաեւ հեռաւոր գաղութները:

Ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստան, — ահա այն նուիրական դրօշը, որուն անդաւաճանօրէն ծառայեց « Հայրենիք»ը կէս դար անընդհատ:

Եթէ չըլլար «Հայրենիք»ը, մենք այսօր թերեւս չունենայինք այն փառաւոր կազմակերպութիւնը, զոր ունինք Հիւսիսային Ամերիկայի մէջ :

Եթէ չըլլար «Հայրենիք»ը, ապահովաբար նոյնը չըլլար այսօր նաեւ ամերիկահայ գաղութը, — այնքան հաւատաւոր ու հայրենասէր, այնքան պատրաստ ամէն զոհողութեան :

Հ. Յ. Դ. Գերագոյն Մարմինը ջերմօրէն կ'ողջունէ սիրելի «Հայրենիք»ի 50ամեակը՝ ի սրտէ բաղձալով անոր ճշմարիտ յոբելեանը համաժողովրդական ցնծութեան մէջ տօնակատարել հայրենի երկրին մէջ, որուն ազատագրութեանը համար ամբողջ կէս դար պայքարեցաւ «Հայրենիք»:

Հաւատք եւ կորով ձեզի,
ընկերական համբոյրներով,
Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԲԻՒՐՕ

★ Այս յիսնամեակին առթիւ մեր պաշտօնակիցը բացառիկ թիւ մը հրատարակած է (ութ էջ, պատկերազարդ) եւ տեղի ունեցած են մտերմական հաւաքոյթներ որոնց մասին պիտի խօսինք յաջորդ շաբթու :

ՄԱՀ ՄՈՐԻՍ ՄԵԹԵՐԼԻՆԿԻ

Ուրբաթ օր, 6 Մայիս, Նիսի մէջ մեռաւ Պելժիացի մեծ բանաստեղծ – գրագէտը, որ «վերջին իմաստունը» կը համարուէր: Ութսունեւեօթը տարեկան էր, եւ աչքերը փակեց խաղաղօրէն, ժպիտը դէմքին: Չէ՞ որ ինքն ալ այնքան մեղմ գոյներով նկարագրած էր «Մահը»:

Հանգուցեալը զաւակն էր մեծահարուստ քաղքենի ընտանիքի մը եւ երկար անուն մը ունէր, — Մորիս Փոլիտոր Մարի Պեռնար Մեթերլինկ, բայց կը նախընտրէր կոչուիլ միայն Մեթերլինկ: Չէր գործածեր նաեւ «Կոմս» տիտղոսը զոր իրեն շնորհած էր իր բարեկամը՝ Պելժիոյ Ալպէր թագաւորը:

Նոպէլի գրական մրցանակը շահեցաւ 1911ին: Նախագահն էր Գրողներու Միջազգային ընկերութեան: Իր գործերը թարգմանուած են բազմաթիւ լեզուներու: Կը գրէր թէ ֆրանսերէն եւ թէ անգլերէն:

Վաթսուն տարի առաջ, Մեթերլինկ անծանօթ անուն մըն էր: Իր առաջին փորձերը աննշմար անցան: Բայց քանի մը տարի վերջը, երբ հրատարակեց «Փելէաս եւ Մելիզանդ»ը, անմիջապէս ուշադրութիւն գրաւեց, քանիերորդ դարու արշալոյսին:

Երկու տարի վերջը, Տէպիւսի երաժշտութեան կը վերածէր զայն, նոյնքան նուրբ եւ դիմացկուն որքան բուն գործը: Մեթերլինկ այնքան համեստ էր որ երբեմն կ'ըսէր.— «Ես կոյր մըն եմ թանգարանին մէջ, երբ խնդիրը կը վերաբերի երաժշտութեան»:

Թատերախաղը ոչ միայն համբաւ շահեցուց իրեն, այլեւ բեմ հանուեցաւ իր կնոջ՝ Ժորժէթ լը Պլանի կողմէ:

1901ին կը հրատարակէր Մեղուներու կեանքը, — առաջինը բնապատմական շարքի մը, լի գիտութեամբ եւ փիլիսոփայական խորհուրդներով: Այս շարքն ալ բարձրացուց իր հռչակը եւ հետզհետէ հրատարակուեցան «Ծերմակ Մրջիւնը» (տերմիտ, 1926ին), «Մրջիւնը» (1931), «Աղաւնիներ եւ Սարդեր» (1935): Միեւնոյն ատեն լոյս կը տեսնէին իր գրական եւ փիլիսոփայական ստեղծագործութիւնները,— «Խոնարհներու գանձը», « Իմաստութիւն եւ Ճակատագիր», եւայլն: Աւելի վերջը՝ «Մոննա Վաննա», «Մարիամ Մագթաղենացի», եւ հռչակաւոր «Կապոյտ Թռչունը», որ թարգմանուած է բազմաթիւ լեզուներու եւ ներկայացուած միջազգային բեմերու վրայ, Մոսկուայէն մինչեւ Ամերիկա :

Ժամանակին մեծ գայթակղութիւն պատճառեց «Մոննա Վաննա»յի ներկայացումը, որ գրաքննութեան ենթարկուեցաւ, վասնզի հերոսուհին պիտի երեւար միայն վերարկուով մը :

Իր գործերէն յիշենք նաեւ «Անկոչ հիւրը», « Թաղուած Տաճարը», «Մաղիկներու Իմացականութիւնը», «Կապոյտ Պղպջակներ» (մանկութեան եւ երիտասարդութեան յիշատակներ) եւն.: Վերջին պատերազմը պայթած ատեն նախ Փորթուկալ, յետոյ Ամերիկա գնաց :

Աւելի յայնօրէն կը խօսինք իր գործերու մասին, որոնցմէ ամբողջ մասեր կամ հատուածներ հայերէնի թարգմանուած են տարիներ առաջ, Պոլսոյ, Կովկասի թէ արտասահմանի մէջ:

Առժամեայ կառավարութիւն Արեւմտ. Գերմանիոյ մէջ

Պերլինի պաշարումը չվերցած եւ Չորսերու Խորհուրդը չգումարուած, առժամեայ կառավարութիւն մը կազմուեցաւ Պոնի մէջ (արեւմտեան Գերմանիա), նախաձեռնութեամբ գերման քաղաքական հոսանքներու, բայց ի համաձայնավարներէն:

Նոր կառավարութիւնը, որ կը բաղկանայ 18 անդամներէ, պիտի վարէ արեւմտեան երեք շրջաններու գործերը, մինչեւ գերմանական պետութեան վերջնական կազմակերպութիւնը, համաձայն Դաշնակիցներու կողմէ վաւերացուած սահմանադրութեան :

Նոր կառավարութիւնը, (կոմիտէ) որուն մէջ ընկերվարականները ունին եօթը ներկայացուցիչներ, իր առաջին ժողովը պիտի գումարէ Մայիս 9ին, Սահմանադրութեան երրորդ ընթերցումէն վերջ: (Այս հիմնական օրէնքին քննութիւնը կը շարունակուի ութ ամիսէ՛ի վեր):

Կոմիտէ – կառավարութիւնը կազմելու աւա – ջարկին առթիւ, բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան Սահմանադիր ժողովին մէջ: Երկու համայնավար ներկայացուցիչներէն մէկը երկու անգամ կարգի հրաւիրուելէ վերջ արտաքսուեցաւ :

Թերթերը կը գրեն թէ ամբողջ ձեռնարկը անակնկալ մըն էր: Ներկայացուցիչները ժողովի հրաւիրուած էին գիշերանց, հեռագրով: Կը թուի թէ Գերմանները կ'ուզեն կատարուած իրողութեան առջեւ դնել չորս մեծ պետութիւնները, Պերլինի պաշարման բարձումէն եւ Փարիզի ժողովէն առաջ:

ՊԵՐԼԻՆԻ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՓԱՐԻԶԻ ԺՈՂՈՎԸ

Այս շաբթու Փարիզ եւ Լոնտոն պիտի գայ Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Փ. Ճէսըփ, որ անցեալ Փետրուարէն ի վեր կը բանակցէր Խ. Միութեան պատուիրակին՝ Պ. Մալիքի հետ, Պերլինի պաշարման եւ ուրիշ խնդիրներու մասին: Իր պաշտօնն է խորհրդակցիլ Ֆրանս. եւ անգլիական կառավարութեանց հետ, Չորս Մեծերու յառաջիկայ ժողովին մասին, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ, Մայիս 23ին:

Փարիզի պաշտօնական շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ արտակարգ պատուիրակը պիտի ջանայ հաշտեցնել անգլիական, ֆրանսական եւ ամերիկեան տեսակէտները, որպէսզի համախորհուրդ գործեն եւ կարենան համոզել Խ. Միութիւնը՝ օր առաջ լուծելու համար գերմանական կնճիռը:

Տոքթ. Ճէսըփ նախ պիտի տեսնէ Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, եւ քանի մը օր վերջ պիտի երթայ Լոնտոն, խորհրդակցելու համար Պեւինի եւ ուրիշներու հետ: Այս խորհրդակցութեանց ար–

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՇԽԱՐՆԵՐ

ՈՒՂԵՒՈՐԻ ՄԸ ՕՐԱԳՐԷՆ

Ա.

ԽՄԲ.— Հատուած մը ողբացեալ Զօհրապի օրագրէն.—

Նորէն աստանդական կեանքս սկսայ. Բոլոր օթէլներով եւ վակոն–լիներով ընդելուզուած ուղեւորի կեանքը, անվերջ հոսանուտութիւնը Եւրոպայի մէկ ծայրէն միւսը. անպատակ, սկեպտիկ, բաժանումներու տրտմութեամբը վարագուրուած։

Հիմա Սէն Ժէռվէ Լէ Պէն եմ. Հարաւային Ֆրանսայի մէկ անկիւնը. ինչ ընելու եկած եմ այս լեռներուն մէջ. բժշկական վերջին նորութեան համեմատ cure d'altitudeով, բարձր տեղուանքներու օդովը կազդուրուելու, մտքի ու սրտի մաշումներուն տեղը լեցնելու համար. անհընարին եւ ծիծաղելի ակնկալութիւն։

Սալլանշէն դէպի հարաւ, կեդրոնական Եւրոպայի դաշտերուն անսահման տարածութեանը քով, կանանչ թաւիշի այդ անհուն սփռուածքին դէմ, հեռուն՝ հորիզոնին վրայ վիթխարի եւ անմռունչ զանգուած մը կը կանգնի, երկնքին վճիտ կապոյտին մէջ թաթխելով իր ձիւնապսակ սարերուն ելեւէջը, տեղ տեղ ամպէ շղարշի մը մէջ պարուրելով զայն։

Այդ ծուռումուռ գիծը մեծ բացուած կզակի մը, առասպելական տիրոլոզիւսի մը վարի ատամնաշարը, անվերջ կերկարի երկինքի խածնելով շարունակ։ Ալբեան լեռնաշարին առաջին հանգոյցները կը յայտնուին ահա։ Թիրոլը, բարձր Սավուան, Զվէցիան է ան, էտըլվայսներու աշխարհը։

Տափակութիւններու սիրահարները թող հոս չգան. տարօրինակ երկիր, ուր քալել չկայ, մագլցիլ կայ, ուր կանգ առնել չկայ, բարձրանալ կամ իյնալ կայ։ Մեր դարուն նշանաբանն ու ճակատագիրը. վեր, աւելի վեր. գերագոյն ճիգը, ուրկէ քայլ մը անդին մահը կը սպասէ։ Այս է 20րդ դարուն կեանքը, մեծ վայելքներու հետ մեծ վտանգները. մեծ անձնասիրութիւններու քով մեծ անձնազոհութիւնները. վերջապէս մեծ մեղքերու դէմ մեծ թողութիւնները։ Դիւցազնութեան դար, որ մահը արհամարհելու մէջ իրեն հաւասարող պիտի չունենայ։

Ոչ այն մահը, որ մարդ պատերազմի դաշտին վրայ կը փնտռէ իր նմանները սպաննելով, այլ այն որ իր նմանակներուն օգտին կը նուիրուի։

Տեսէք երկրախոյզները, լեռնախոյզները, բեւեռախոյզները. նոր աշխարհ բացողները մեր առջեւ. շատերը իրենց առաքելութենէն չեն դարձած, Քրիստոսի առաքեալներէն ապահովապէս աւելի սուրբ անձնազոհութեամբ մը։

Տեսէք, ծովերուն տակը պտըտող եւ յանկարծ անհետացող նաւաստիները, օդերուն մէջ ճախրող եւ յանկարծ գահավիժող կորիճները, որոնք անդարձ գացին, հողին տիրապետութեան վրայ աւելցնելով ծովին եւ օդին տիրապետութիւնը։ Մեր դարուն սուրբերն են անոնք. իրենց մահուան տարեդարձները մարդկութեան մեծ տօներն են եւ օրացոյցը, որ զանոնք կ'արձանագրէ, կը կոչուի քաղաքակրթութեան պատմութիւնը 20րդ դարուն մէջ։

Բ.

Ես ալ Ալբերուն վերելքը կատարեցի. ինչո՞ւ կը ծիծաղիք. ի՞նչկ'ուզէք որ ընեմ այս բարձր Սավուային մէջ։ Դժնդակ եւ անհնարին վերելքը կատարեցի յաջողութեամբ. անդունդներու եզերքներէն կախուած՝ հասայ մինչեւ անմատչելի բարձրութիւններ եւ ան Սառոյցէ Ծովը, որ երկու դիէն կանգնող սխոյեան լեռներու ծոցը իր կապոյտի զարնող ճերմակ եւ հոլանի միսովը կը լեցնէ. անհամար ցիղերով, երակներով, գծուած գծագրուած մարմին, որ ալբասէրներու զարշապարներուն դրոշմը կը կրէ ամէն տեղ։

Իմ վերելքիս համար անտարակոյս ոչ ոք մտքէն կ'անցընէ արձան մը կանգնել ինծի, ինչպէս կանգնած են Շամոնիի մէջ արձանը անոր, որ առաջին անգամ Մոն Պլանի կատարը բարձրացաւ։

Ես իմ վերելքս կատարեցի հանգիստի եւ ապահովութեան բոլոր բաղձացուած պայմաններուն մէջ, funiculaireին կարմիր թաւիշէ նստարանին վրայ լաւ մը տեղաւորուած, վայելելով հիացած աչքիս առջեւ հետզհետէ պարզուող լայն կանանչ հովիտը, որ Սէն Ժէրվէէն մինչեւ Շամոնի կ'երկննայ, հսկայ եւ անշարժ երկու դիէն բարձրացող լեռներովը, նոճիի անտառներուն դողդողացող շուքը ձգելով անոր վրայ։

Ան՝ որ առաջին անգամ սրածայր երկաթով ցուպը ձեռքը, սայթաքելով ամէն քայլափոխին, վտանգելով իր կեանքը ամէն մէկ շարժումին, մինակը ելլացաւ այդ ապալերկ կողերէն վեր, ան իմ ունեցած միջոցներէս բոլորովին զուրկ էր. իր տաժանքին փառքը ոչ ոք իրմէ կրնայ կապտել։ Վախճանը՝ մէկ. միջոցները՝ տարբեր։

Վախճան եւ Միջոց, բնազանցութիւնը ասոնց վրայ կը վիճի մինչեւ հիմա։ Ոմանք վախճանը կը դաւանին ամէն ինչ, ուրիշներ՝ միջոցներուն առջեւ կը վարանին, ես այս վարանողներէն եմ. Վախճան եւ Միջոց անբաժանելի են իրարմէ. մին բարձր, միւսն ալ պէտք է բարձր ըլլայ. չէ՞ մի որ Միջոցն ալ Վախճան մըն է ինքնին։

Դ.

Մինչեւոր Ալպերուն վերելքը աժանցաւ եւ ապահովուեցաւ, որքան կեանքեր զոհուեցան։ Այս Սառոյցէ Ծովը, որուն վրայ կանգնած եմ ահաւասիկ. սա միւս հեղուկ ծովին պէս քանի արկածախնդիր ուղեւորներ կուլ տուաւ։

Ինչ բազմավէպ դիւցազներգութիւններ կըրնան գրուիլ իրեն վրայ։

Քանի կը նայիմ անմեղունակ եւ ցուրտ երեսին, այնքան կը զարհուրիմ անկէ։ Դալարագեղ ու սօսերոտ գերեզմաննոցը չէ, այլ սպիտակ եւ միապաղաղ կայանը, ճերմակ սուգն է ան։

Pêcheur d'Islandeէն էջ մը միտքս կ'իյնայ, Պրըթանիի մէջ գերեզմանատան մը նկարագրութիւնը, շիրիմներ՝ որոնց տակ մարմիններ չեն հանգչիր, վասնզի ծովերուն յատակը պառկած են, միայն համեստ փայտէ խաչեր, որոնց վրայ անուն մը եւ սա պարզ վերտառութիւնը։—

Ծովին մէջը կորած

Սառոյցէ Ծովն ալ այս պահուս այդ կերպ անթիւ խաչերու անտառով մը ծածկուած կը թուի աչքիս։

Սառոյցին մէջը մահացած

Մահացա՞ծ թէ անմահացած, դուք պատասխանեցէք, ով իմ ընթերցողներս։

Այս բարձունքէն՝ հիմա Շամոնին, իր կարմիր տանիքներովը, երփներանգ ծաղկի փունջի մը կը նմանի դալար խոտերուն մէջէն եւ լեռներու կողքին վրայ՝ արեւմուտքին բոցավառութեանը մէջ՝ նոճիներուն անտառները իրենց ուղղաձիգ բուներուն անհատնում ու կանոնաւոր շարքը կը տարածեն ասեղէ տերեւներով, վարագուրուած շարքը երբեմն դէպի վեր, երբեմն դէպի վար կախուած, կանանչ թելբէշէ դրած հարսերու պէս։

Հոս, վերէն, տեսարանը զմայլելի է, մինչդեռ քիչ մը զանազանել կարելի չէր։ Ուրկէ կը հետեւցնեմ, թէ Մարդոց եւ իրերուն վերէն նայելու է միշտ. նայիլ գիտնալու է. լայն, ազատ, մաքուր նայուածքով, որպէս զի ամէն ինչ ընդգրկես անոր մէջ. ոչ թէ անձուկ եւ յաչաղկոտ ակնարկով մը, որով պզտիկութիւնները ու տգեղութիւնները միայն կը տեսնես միշտ, իսկ մեծութիւններն ու գեղեցկութիւնները՝ երբեք։

ԳՐԻԳՈՐ ԶՕՀՐԱՊ

ՊԱՏԵՐԱԶՄ ԼԵՌՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Փաշարիսք

Առտուան ժամը 7ին, Փրիէփոլիէի Տոմ կոչուած արդիական դեղեցիկ շէնքին մէջ, որուն կողքին կը բարձրանան Մուրատ եւ Իպրահիմ էֆէնտիներուն բնակավայրերը՝ ես հետամուտ եմ իմ դումարտակիս հիւանդները աչքէ անցընելու։ Երբ, ամէն ինչ վերջացուցած, կը պատրաստուիմ ինծ օգնական Վիտոյէ Լազարեւիչի հետ դուրս ելլելու, առջեւս կը գտնեմ քառասունի վրայ մարդ մը, միջահասակ, թխադէմ եւ կրակուրտ աչքերով։ Անոր արտաքինը կը մատնէ ամենայետին չքաւորութիւն։ Մօրուքը երկնցեր է, մազերը խառնակ, խօսակցութիւնը չափազանց յարգալիր։ Մօտենալով, կը բարեւէ զիս, եւ հաստատ ու անթերի թուրքերէնով մը կը փափաքի իմանալ թէ ե՞ս եմ արդեօք թուրք ծագում ունեցող իտալացի սպան։— Ոչ։

— Ներողութիւն, ինծի այսպէս ըսին։

— Ի՞նչ կ'ուզէիք։

— Կինս հիւանդ է. կրնա՞ք գալ այցելել։

— Սիրով։

Ճամբու ընթացքին, Փաշարիսը ինծ կը պատմէ որ Սկիւպէն է, թէ սուրպուեր է փախչիլ Պուլկարիայէն, թէ ոխերիմ թշնամի է սերպ ազգայնականներուն, որոնք կը կռուին Տրակի Միխայլովիչի հրամանատարութեան տակ, թէ…

— Սկիւպի մէջ Հայեր կա՞ն …

Հարցումս զայն կը շփոթեցնէ։ Սակայն, վայրկենապէս ինքզինք գտնելով՝ կը պատասխանէ.

— Այո, աշխատասէր մարդիկ են. ոչ ոքի վընաս չեն հասցներ։

Փաշարիս հասկցեր էր որ Հայ եմ։

Փաշարիսի տունը տուն կոչուելու իրաւունք չունի։ Վաքուալ թաղամասին մէջ կը գտնուի. փայտաշէն կամուրջէն անդին։

Փաշարիսի կինը երկնցեր է թափթփած անկողինի մը վրայ. աչքերը կ'այրին ջերմի մէջ։ Անոր շուրջ ամէն բան անխնամութիւն կը մատնանշէ։ Բայց, հիւանդը գեղեցիկ է։ Կոկորդին գեղձերը բորբոքած են։ Մերթ ընդ մերթ կը հազայ, կոկորդն ու կուրծքը բռնելով։

Ցուցուած այս մանկամարդուհիին գեղեցկութենէն եւ անծայր թշուառութենէն՝ կը հարցնեմ.

— Տիկին, մասնաւոր բանի մը պէտք ունի՞ք..

— Քիչ մը շաքար, պարոն բժիշկ, փոքրիկիս համար…

— Շատ լաւ. մի յուզուիք, տիկին, շուտով կ'ունենաք պէտք եղածը …

Ճամբու ընթացքին, Լազարեւիչը լուռ է։ Գիտեմ որ մարմնով եւ հոգիով Սերպ է, թէ իր հոգիին բոլոր զայրոյթով կ'ատէ Գերմանները, կ'ատէ Մոնթենեկրոյի իսլամ փոքրամասնութիւնը, որ, ըստ իրեն՝ միշտ օրուան զօրաւորին հետ է, քծնող եւ անողնայար իսլամ փոքրամասնութիւնը։

Ամիս մը վերջ, ենթասպայ Փեթրանցիոյի հետ, կ'անցնիմ Փրիէ Իոլիէի գեղեցիկ շէնքերէն մէկուն առջեւէն։

— Արամէ յիս, գիտե՞ս որ այս շէնքը պիտի յանձնուի Փաշարիսին…

— Ի՞նչ …

— Այո, Ալպեան հրամանատարութեան կարգադրութեամբ։ Փաշարիսը համախմբած է 500 Ուսթաշաներ, զորս զինած ենք մենք, եւ որոնք ասկէ վերջ մեր կողքին պիտի մարտնչին ապըստամբներուն դէմ։

— Ինչպէ՞ս կ'ըլլայ որ դուն ինձմէ առաջ գիտնաս այս բաները…

— Մեր խումբին հրամանատարը ըսաւ։ Քիչ առաջ անոր քովն էի։ Մի զարմանար. դարձեալ աղջկան մը խնդրին համար։ Խօսքս Ալիօշային մասին է… կը ճանչնա՞ս Ալիօշան…

Շէնքը մեծահարուստ սերպ քրիստոնեայ ընտանիքի մը կը պատկանի։ Կը զգամ որ առնուած քայլը հոգեբանական սխալ մըն է։ Արդարեւ, առնելով քրիստոնեայ սերպին ձեռքէն իր շէնքը եւ զայն յանձնելով իսլամ Փաշարիսին՝ մենք մեր վրայ հրաւիրած կ'ըլլայինք քրիստոնեայ Սերպերուն դիւրագգածութիւնը, որուն հետեւանքները կրնային զգալ լեռներուն մէջ…։Կարճ բառերով կը յայտնեմ մտահոգութիւնս Ալպեան հրամանատարութեան, առաջարկելով որ Փաշարիսի յանձնուի Իսլամի շէնք մը։ Այսպէսով ոչինչ կորսնցուցած կ'ըլլայինք, եւ շահած՝ շատ բան։

Փաշարիսը գործի վրայ է։ Աւելի քան երեք ամիսէ ի վեր զայն տեսած չունինք։ Ամէն ոք Փաշարիս կը հոլովէ։

Երբ, տարեկան արձակուրդս վերջացուցած, Իտալիայէն կը հասնիմ Փրիէփոլիէ՝ ճամբու վրայ կը հանդիպիմ սերպ սպայի մը, սքանչելի համազգեստով մը պճնուած։ Անոր կ'ընկերանան երկու քերթ զինուորներ։ Երրորդութիւնը այնպէս մը կը յառաջանայ որ ինծ անկարելի կ'ըլլայ չմտաբերել «վա՞ր մը պանա եան պաքան, եան պաքանա եան…» բացատրութիւնը։ Սպան, ժպտուն եւ դիւրահաղորդ ինծ մօտենալով.

— Զիս չճանչցա՞ք, պարոն բժիշկ … — Փաշարիսն եմ, որուն կինը խնամեցիք, որուն հետ այնքան ազնիւ եղաք… Եթէ կրնաք՝ այս իրկուն մեզի հրամեցէք… միասին սուրճ մը առնենք … կինս հաճոյքով կը յիշէ ձեզ։

Զայն կը վերագտնէի 5 — 6 ամիս վերջ, բոլորովին փոխուած։ Դէմքը առնական գեղեցկութեամբ մը կը շողար, մազերը սանտրուած, քալուածքը ինքնավստահ, շարժուձեւերը պաշտօնական, խօսելակերպը առողջ եւ ուժեղ։

Կէսօրուան ճաշին, սպայ բարեկամներս զարմանազան բաներ կը պատմեն Փաշարիսի մասին։ Կ'ըսեն թէ ճարտար նշանառու է, սքանչելի ձիաւոր, հեղինակաւոր հրամանատար, որ գիտէ ժպտելով հրամայել եւ մտրակով շոյել, որուն կամքին դէմ ծառանալը աւելորդ է, եւն.։

— Ի՞նչ տուն տրուեցաւ անոր…

— Սերպին տունը …

Հիմա, հիւանդներու այցելութեան ժամանակ, կը լսեմ դժգոհութիւններ, որոնք ձիւնի գնդակի նման կը մեծնան, տունէ տուն կ'անցնին, սիրտ ու միտք խռովելով։ Քրիստոնեայ Սերպերը վայրագ ատելութեամբ լեցուեր են դէպի Փաշարիսն ու իր Ուսթաշաները։ Անոնք լեցուեր են նաեւ մեզի դէմ։ Շատոնց ի վեր սերպ երիտասարդները կը հեռանան Փրիէփոլիէէն, երթալ ուռեցնելու համար ապստամբներուն շարքերը։ Կարծես ցաւ կը պակսէր մեր Ալպեան քաջարի զինուորին, որուն դէմ են որ կը դարձուին ատելութեան լուսաւոր գնդակները, որուն երիտասարդութեան համար է որ անողորմ Գարատաղցին կը լարէ իր հազարումէկ որոգայթները։

Սակայն, ես հետաքրքիր էի Փաշարիսը տեսնել պատերազմի դաշտին վրայ։ Այդ օրը պիտի չուշանար։

Անցած իր 500 Ուսթաշաներուն գլուխը, որոնք բառին բուն նշանակութեամբ առեր է իր երկաթէ բռունցքին մէջ՝ Փաշարիս կը քալէ Պիէլոփոլիէի ուղղութեամբ, ապստամբներէն մաքրելու համար Փրիէփոլիէէն Պիէլոփոլիէ տանող կիրճի ապառաժուտ ճամբան, ուրկէ հարկադրուած են անցնիլ մեր բեռնակառքները, իրենց ռազմամթերքի եւ ուտեստի թանկագին պաշարով։ Փաշարիսի կը հետեւին մեր գումարտակներէն երկուքը։ Ուր որ կիրճը կը լայննայ, ձեւացնելով ցուլի զոյգ աւազաններ՝ Փաշարիսը կանգ կ'առնէ։ Վայրկեան մը կը դիտէ շուրջը, ապա իր խումբը կը բաժնէ հինգ մասերու, որոնք կը սկսին մագլցիլ լերան կողերն ի վեր։ Իր հրամանները միավանկ բառերէ կազմուած են։ Իր առաջարկին վրայ՝ մեր թնդանօթները կ'ուղղենք շրջակայ բարձունքներուն վրայ։ Իր առաջարկին վրայ՝ կը դադրեցնենք կրակը։

Ուսթաշաները կը բարձրանան։ Փաշարիս հե-

ԳԵՂԱՐԴ

Թող քար կտրիմ, եթէ իրեն պէս վճիտ
Զըլլայ հոգիս արշալոյսի ոսկեթով,
Եթէ չըլլամ ծունկի եկած՝ միամիտ
Տըղու մը պէս իր առաջին դիւթանքով։

Եւ կուրանան թող իմ աչքերըս, եթէ
Իր սիւներուն չի տեսնեն հրաշքն անսահման,
Քանդակներու ոգին խունկէ ու վարդէ
Զի յանյանուի ըստուերին մէջ իրիկուան։

Ալ ոչ մէկ խօսք իմ շրթունքներս երգեն,
Այս երկիւղած ուխտաւորին աղօթքէն
Եթէ խորհուրդը բացարձակ չի ծաղկի...

Իսկ եթէ Լոյսն ողողէ սիրտըս համակ,
Ըլլամ, Վանքին հայրենաբոյր շուքին տակ,
Փոխակերպուած փոքրիկ աղբիւր մը ոսկի ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

ռադիատկով կը հեռեւի անոնց։ Ան գիտէ որ շուտով պիտի սկսի ընդհարումը։ Գլխու նշանով մը իր երկու օգնականներուն կը ցուցնէ տափարակ ժայռ մը։ Անոնցհետ, հանդարտ քայլերով կ՚ուղղուի դէպի ժայռը։

Գնդակները կը սկսին տեղալ։ Ան կը շարունակէ բարձրանալ, միշտ նոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ։ Ժայռերէն վար կը գլորին քանի մը Ուսթաշաներ։ Փաչարիս կը շարունակէ բարձրանալ, միշտ նոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ։ Թշնամիին գնդակները հիմա կ՚ուղղուին Փաչարիսի վրայ, ապա մեր վրայ։ Ան կը շարունակէ բարձրանալ, միշտնոյն քայլով եւ նոյն հանդարտութեամբ։ Ուերբ կը հասնի տափարակ ժայռին վրայ՝ կանգ կ՚առնէ։ Զարմանալի անտարբերութեամբ մը հեռադիտակով դարձեալ կը դիտէ իր շուրջը, ձեռքը տանելով իր ահաւոր հըրացանին, որուն կոթին վրայ սատափէ զարդանըկարներ կան։ Հեռախօսի գործակալութիւն չունի։ Քանի մը լրաբերներ կ՚երթան ու կուգան։ Այս է իր ռազմագիտութիւնը ։

Հիմա, ապստամբներն ու Ուսթաշաները դէմ դիմաց են։ Կը սկսի գործել Փաչարիսի հրացանը ։ Իւրաքանչիւր գնդակ չեչտակի կը դիմէ իր հասցէին։ Սակայն, այսՄկիւպցի մոլեռանդին ուժը իր հասուն երիտասարդութեան մէջ չէ, եւ ոչ ալ իր նշանառութեան անողոք ճշգրտութեան մէջ։ Անոր ուժը իր ապշեցուցիչ հանդարտութեան մէջ է, որ հաւատք կը ներշնչէ, որ իր անձը կը կերպարանափոխէ տարբեր անձով մը, որ Ֆիզիքական Փաչարիսէն անդերազանցելիօրէն բարձր է, որ գիտէ անտեսել մահը, որովհետեւ կարեւորութիւն չի տար կեանքին։

Փաչարիսը այս տպաւորութեամբ է որ ձգեցի։ 1943 Սեպտեմբեր 8 Իտալիոյ զինադադարէն վերջ չեմ գիտեր ինչ կրնայ պատահած ըլլալ անոր։ Թերեւս փախած է։ Բայց, ո՞ւր։ Ատելութիւնը ծովու նման առատ էր անոր շուրջ եւ անտառի նման խիտ։ Եթէ սերպ յեղափոխականները յաջողեցան զայն բռնել՝ կրնաք վստահ ըլլալ թէ ողջ ողջ խորովեցին։ Այս երկրորդ պարագային, կը կարծէք որ ան դողա՞ց մահուան խարոյկինառջեւ։

Ես տարբեր կը մտածեմ ։

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

ՊՈՒՏ՚Մ ԾԻԾԱՂ

Ի՞ՆՉ Կ՚ՈՒԶԵՆ, ՈՐՄԷ՞ Կ՚ՈՒԶԵՆ...

«Մայիս 1ի առաւօտ էր։ Զուարթագեղ գարունը պճնուած իր...ծով մը պիտի սկսէր 1860ի քերթող մը ։

- Այսօր։ «Մայիս 1 » ։ Մորտադրու բացուկները պճնուած պողպատէ բռունցքով...

Այս է այսօրուան շարականը ։

« Բանուորական Տօն » մկրտած են ծաղիկներու եւ վարդի այս ամիսը։

Գառնուկներու մայիսը՝ կանաչ մարգագետիններու վրայ — Մայի՛ս։

Կը վախնամ, բառալոյծները խնդիրցնեն հաճեն թէ Մայիսը «մայիսն»էն եկած է ...

Լրջանանք։ Այս նազելի ամիսը, խոտոր կը համեմատի յեղափոխական տենդենցին հետ։

Գոնէ Մարտ ամիսը նշանակէին իբրեւ տօն մարտականութեան եւ բողոքի ։

Ճակատագիրդ այս է եղեր, ով ծաղկանուշ Մայիս ...

Թափորներ, Թափորներ։ — Մեր մանկութեանը, եկեղեցական, կրօնական արարողութեան կը պատկանէր այս բառը, հիմա Հայր Աբէլին պէս սքեմաթող եղած, հրապարակ է իջած։

Հազար - հազար աշխատաւորներ շարժուն բերդի պէս կը տողանցեն հրապարակներէն։ Դրօշակներով զինուած, որոնց վրայի վերտառութիւնները եթէ հաւաքենք, հատոր մը կարելի է կազմել՝ «Անընչեններու Պահանջագիրը»անունով։

Կ՚ուզե՛նք։ Կը պահանջե՛նք։ Աշխատանք, հաց, բաւարար աշխատավարձ ։

Իրաւացի, արդար եւ սուրբ պահանջներ բոլորն ալ։ Կը ձայնակցիմ եւ կը ստորագրեմ ։

Եթէ հոս վերջանար խնդիրը, աշխարհի բոլոր կապիտալիստները բանուորական շարքերու մէջ կը մտնէին։ Եկուր տես որ պահանջներու ցանկը այնքան շատ է։ Ոեւէ կառավարութիւն, որքան ալ բարեացակամ ըլլայ, կ՚անճրկի եւ կը ճզմուի այդ պահանջատախտակներուն տակ ։

« Ոչ մէկ վարկ պատերազմի համար»։ Անտարանական պահանջ մըն ալ այս։

Եթէ նոյնիսկ թշնամին յարձակի քու հայրենիքիդ վրա՞յ, յանուն դեմոկրասիի։

Այս ալ աւետարանէն հատուած մը.— «Մի կալ հակառակ չարին »...

Այս բոլորն ալ լաւ, ըսինտ։ Համաձայն եմ։

Հոս, այս իմպերիալիստ - կապիտալիստ երկիրներու մէջ, հասկնալի է այս բողոքատօնը, բայց խելքս կ՚անճրկի, երբ կը կարդամ Սոցիալիստ Սովետ Ռեսպուբլիքաներու մայրաքաղաք Մոսկուայի մէկ միլիոնէ աւելի աշխատաւորներու տողանցքը ։

Ախ, ինչ դժբախտ բան է ճկուն միտքէ զուրկ ըլլալը։ Մատներով հաշիւ կ՚ընեմ, մէջէն չեմ ելլեր։ Գրիչը, Թուղթը օգնութեան կը կանչեմ ։ Անօգուտ։

Մոսկուան, 5—6 միլիոն բնակիչ ունի։ «Մի - նիստր»ներէն մինչեւ աւելածուն տավարիշ-պրոլետարներ են։ Մէկ միլիոնը Թափորին կը մասնակցի։ Հապա ո՞ւր են միւս 4—5 միլիոնները ։

Արդեօք, ասոնք բանուորութեան շրջանէն աւարտելով, պուրժուայութեան աստիճանի՞ն բարձրացած են... Հանելուկ ։

Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

ՍԵՐՄՆԱՑԱՆԸ

Դաշտ դուրս եկան սերմնացաններն արշալոյսին,
Ու կանգնեցին սեւ հերկերում խոնաւ հողի
Եւ նետեցին առաջին բուռը միասին,
Նրանք շիթեր էին սփռում լոյսի շողի։

Նայեց նրանց առաւօտը խաղաղ ու լուռ,
Իր ծիրանին փռեց արեւը դաշտերին,
Սերմնացաններն հատիկների հետ բուռ առ բուռ
Խաղաղութիւն էին սփռում մեր աշխարհին։

Տեսան նրանց արտադիրները կարմրատա
Հովը փարեց նրանց այրուած ճակատներին,
Սերմնացաններն ինչպէս բացուող մի առաւօտ՝
Ուրախութիւն էին սփռում մեր աշխարհին ։

Օրհնութեան պէս կանգնեց արեւը զենիթում
Գոյներ տուեց արտերին, կանաչներին,
Սերմնացաններն՝ ինչպէս արեւը երկնքում՝
Բարօրութիւն էին սփռում մեր աշխարհին։

Սեմնացանները նայեցին վերջալոյսին,
Ուրախ էին սեւ հերկերը խոնաւ հողի.
Ու նետեցին եւ վերջին բուռը միասին,
Նրանք շիթեր էին սփռում լոյսի շողի ։

ԳԵՂԱՄ ՍԱՐԵԱՆ

Աւելի կնճռոտ խնդիր մը։ Այդ գերազատ եւ աշխատաւորական հայրենիքին մէջ ի՞նչ կը պահանջեն տողանցականները։ Երբ հոն առատաշխատանք կայ, նոյնիսկ ստախանովեան։Հաց, աշխատավարձք ուզածիդ չափ։ Մարդ, երբ աշխատաւոր է այդ երկրին մէջ, ունի հաւի կաթէն զատ ամէն ինչ։ Կապիտալիստներ, պուրժուաներ, իմպերիալիստներ արմատէն չորցած։ Բանուորները տէր - տիրական։

Արդ, ի՞նչ են պահանջում եւ ումի՞ց են պահանջում։

Ահա խելքի պտուկը ճաթեցնելիք խնդիր մը ։

Որքան հետաքրքրականպիտի ըլլար, գիտնալ Մոսկուայի մէջ, Մայիս 1ի տողանցքին մասնակցող նշանատախտակների պարունակութիւնը...

— Աս ի՞նչ բթամտութիւն, քաղաքացի։ Աւելի դիւրին բա՞ն։

Որպէսզի տարորոշուին կապիտալիստ երկիրների բանուորներից, որոնք անշուշտ պէտք է պահանջեն, նուազ օրավարձքով՝ օրական 25 ժամ աշխատանք՝ հնգամեակը միամեակի վերածելու համար ։

Կ՚ենթադրեմ — « պատերազմ կ՚ուզենք » նշանատախտակ մըն ալ, ոչ անշուշտ «իմպերիալիստական» իմաստով, այլ արեւմտեան աշխարհի բանուորներուն հակաճելու եւ «կապիտալիստ»ները սարսափի մատնելու համար։

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ԽԱԼԻԼ ՊԷՅԻ ՅՈՒՇԵՐԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Էնվէր մաքուր եւ բարձր խոէալով տոգորուած հոգի ունեցող եւ խոէալին համար կեանքը միշտ արհամարհող դիւցազն մըն էր։ Երկրին մէջ երբ դրօշը ձեռքէն ինկաւ, Պուխարայի մէջ կրկին թրքական դրօշին փաթթուեցաւ եւ այնտեղի Թուրքերը ազատելու համար Բոլշեւիկներուն դէմ առիւծի պէս կռուած ատեն, անմահ հերոսի մը պէս փառահեղ մահ մը ունեցաւ ։

Հոս կը վերջանան Խալիլ Մէնթէշէի յուշերը, զորս ամփոփեցինք, զանց առնելով բազմաթիւ գլուխներ, ուր մանրամասնութիւններ կային Իթթիհատի կազմութեան, այս վերջնոյն Սելանիկի « Օսմանլը Հիւրիյէթ Ճէմիյէթի»ին հետ միանալուն, Ռումէլիի մէջ նախ քան Սահմանադրութեան հռչակումը կատարուած յեղափոխական շարժումներուն, 1908ի Օսմանեան Սահմանադրութեան, 1911ի Իտալեւթուրք եւ 1912ի Պալքանեան պատերազմներուն, Թուրքեւգերման զինակցութեան կնքումին, 1914ի Մեծ Պատերազմի հռչակման եւ յարակից զանազան դէպքերու մասին։

Ինք պարզ ականատես մը չէ, յաճախ գլխաւոր դերակատարն է եղած իր պատմած դէպքերուն։ Այդ պատճառաւ ալ մասնաւոր արժէք մը կը ստանան իր յուշերը եւ տեղ տեղ կը լուսաբանեն Թուրքիոյ ժամանակակից պատմութեան կարգ մը թաքուն մնացած կէտերը ։

Զարմանալի է սակայն, որ Հայկական Բարենորոգումներուն վրայ երկարօրէն ծանրացող Խալիլ պէյ բառ մը չի գրեր 1915ի Մեծ Եղեռնին մասին։ Այդ շրջանին ինք արտաքին նախարար էր, ինչպէս նաեւ ոճրածին Իթթիհատի կեդրոնի անդամ։ Իր այս կրկնակ հանգամանքներով մեղսակից եղած է Հայկական ջարդերուն եւ տարագրութեանց։ Իր խղճին վրայ ծանրացող այդ ոճիրները չէ ուզած գրի առնել։ Սակայն իր անվերապահ համակրութիւնը ցոյց կուտայ հայութեան դահիճներուն՝ Թալէաթի եւ Պօղազլեանի զայմագամ Քէմալի հանդէպ, զորս «սուրբ նահատակ» կը կոչէ։ Ոչ մէկ զղջման խօսք՝ կատարուածին համար։ Ընդհակառակն «հայրենիքի ազատարար» կը կոչէ Պերլինի մայթերուն վրայ քաջարի Հայու մը անվրէպ գնդակով զգետնուածդահիճը, «որ մէկիկ մէկիկ տապալած էր իր առջեւ ցցուած խոչընդոտները»։

Նիւրէնպէրկ չկար առաջին պատերազմի վաղորդայնին, յաղթական Դաշնակիցներու միջազգային դատարանին առջեւ հանելու համար Թուրք ջարդարարները եւ կախաղանով պատժելու համար զանոնք։ Ընդհակառակն, անոնք Մալթա տարուեցան՝ պաշտպանուելու համար հայ վրիժառու գնդակներէն եւ մեծ պատիւներով հիւրասիրուեցան, հուսկ յետոյ վերադարձուելու համար Թուրքիա, ուր այլեւս ոեւէ վտանգ չէր սպառնար անոնց կեանքին ։

Այնուհետեւ Մեծ Դաշնակիցները բոլորովին իր բախտին լքեցին «փոքր դաշնակից»ը եւ իրարու հետ մրցումի ելան՝ ոտքի կանգնեցնելու համար երէկի թշնամին, ի մեծ զարմանս նոյնինքն պարտեալ, ջախջախեալ եւ ամօթապարտ Թուրքին։ «Դարաւոր Թշնամի» հռչակուած Ռուսը,այս անգամ բոլշեւիկեան ծիրանի հագած, բոլորը գըլեց անցաւ՝ իր ռազմական,նիւթական եւ բարոյական աջակցութեամբ,յանուն «համաշխարհային յեղափոխութեան»։ Ալ չենք խօսիր միւսներուն մասին, պատմութիւնը շատ թարմ է եւ տեղը չէ զայն արծարծելու ։

Հայկական բարենորոգումներու մասին խօսած ատեն, Խալիլ պէյ տեղ մը կ՚ըսէ թէ Հայերը սխալ ճամբու կը հետեւէին, շարունակելով կըռթնիլ օտար պետութեանց, «նոյնիսկ Ռուսերուն վրայ, որոնք իրենց գիրքին եւ շահերուն բերումով հակառակ էին Հայերուն»։

Մեծ պատերազմի դէպքերը, Թրքահայաստանի գրաւումն ու յանկարծական պարպումը եւայլ իրողութիւններ հաստատեցին Թուրք դիւանագէտին բառերը.— « Ռուսիա ոչ մէկ ատեն կը փափաքի, որ Միջերկրականի ճամբուն վրայ կազմուի միջազգային աջակցութեան կռթնած Հայաստան մը»։

Ցատկանշական է Խալիլ պէյի այն ակնարկը թէ՝ երբ Արեւելեան Նահանգներուն համար Քըրիստոնեայ մարզպաններ նշանակուեցան, « Ռուսիա սկսաւ գրգռել Քիւրտերը՝ ըսելով թէ կառավարութիւնը առանձնաշնորհներ տուաւ Հայերուն եւ երեսի վրայ ձգեց Իսլամները »։

Պատմութիւնը պիտի պարզէ ամէն ինչ, երբ մարդիկ թօթափեն կիրքերը եւ պաղարիւն տրամաբանութեամբ քննեն անցեալի դէպքերը, օրինակներ դասեր հանելով ։

(16րդ եւ վերջ) ՀՐ. ՍԱՄՈՒԷԼ

թիւ պիտի ճզմեն բանակցութեանց եզանակը, Զօր-սերուխորհուրդին մէջ: Այս առթիւ դիտել կը տրուի թէ Ֆրանսա տրամադիր է զիջումներ կատարելու՝ դիւրացնելու համար արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միացումը. բայց չուզեր զոհել իր հիմնական տեսակէտը,— ժողովրդավար Գերմանիա մը՝ Դաշնակցային պետութիւններով: Միեւնոյն ատեն երաշխաւորութիւններ պիտի պահանջէ, որպէսզի Խ. Միութիւնը նոր Գերմանիան չօգտագործէ, քանդելու համար Եւրոպական միութիւնը:

★ Անգլեւսաքսոն թերթերու հրատարակու-թեանց համաձայն, Մ. Նահանգները պատրաստ են համաձայնութեան մը յանգելու Խ. Միութեան հետ, հետեւեալ հիմերով.—

1.— Տնտեսապէս միացնել արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիան.— 2.Հինգ տարի սահմանափակ թիւով ամերիկեան, ռուսական, անգլիական եւ ֆրանսական զօրամասեր պահել գրաւեալ շրջաններուն մէջ.— 3. Փոխադարձ իրաւունքներ արեւմտեան եւ խորհրդային շրջաններուն միջեւ:

★ Պերլինի խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը արտօնեց որ արեւմտեան թաղամասերու բնակիչները ուտեստ գնեն եւ վերադառնան: Կը նշանակէ թէ պաշարումը թուլցած է արդէն, պաշտօնական բարձումէն առաջ:

«ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՑԷՔ, ԵԹԷ ՈՉ ՊԱՏԵՐԱԶՄ...»

Պ. Ճէրըրտ, որ Պերլինի ամերիկ. դեսպան էր Ա. Մեծ պատերազմի նախօրեակին եւ գիրքմըն ալ գրած է Հայկական Սարսափներու մասին, զեկուցում տալով Ծերակոյտի արտաքին յարաբերութեանց յանձնաժողովին առջեւ, ազդարարեց թէ «պատերազմը պիտի պայթի մէկ տարիէն», եթէ չվաւերացնեն Ատլանտեանի դաշինքը: Եւ շեշտեց.

— «Եթէ չվաւերացնէք դաշինքը եւ չվերազինէք արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը, հետեւանքը պիտի ըլլայ պատերազմ, ժողովրդապետութեան ջնջում ամէն տեղ եւ համաշխարհային տիրապետութիւն ռուսական համայնավարութեան»:

★ ՄԱԿի քաղաքական յանձնաժողովի ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, խորհրդային պատուիրակը, Պ. Կրոմիքօ, ծանրապէս ամբաստանեց արեւմտեան պետութիւնները, պնդելով թէ ուժ կուտան Ֆրանքոյի կառավարութեան, որպէսզի «Սպանիան ալ օգտագործեն ապագայ նախայարձակ պատերազմի մը ատեն»: Այս առթիւ պատմեց թէ Անգլիա եւ Մ. Նահանգները Ֆրանքոյի կ'օգնեն զէնքով, ինչպէս եւ քաղաքական եւ տնտեսական միջոցներով: «Ֆրանքոյի Սպանիան նշանակալից տեղ մը կը գրաւէ ամերիկեան խմբակցութեան մէջ որ համաշխարհային տիրապետութեան կը ձգտի: Ահագին պատրաստութիւններ կը տեսնուին, օդակայաններու ցանց մը հաստատելու համար Սպանիոյ եւ սպանիական Ափրիկէի մէջ»:

Օրակարգի խնդիրն էր՝ վերցնել Սպանիոյ դէմ հաստատուած սեղմումները, որոնք կը տեւեն 1946էն ի վեր:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԻՆԱԿԱՆ կառավարութիւնը կը հերքէ այն լուրերը թէ դիմում կատարած է Մ. Նահանգներուն, օգտուելու համար Մարշըլի ծրագրէն:

ԱՆՏՐԷ ԺԻՏ, որ 82 տարեկան է, հիւանդանոց փոխադրուեցաւ, հիւանդացած ըլլալով Նիսի մէջ:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ ՄԷԿ ՄԻԼԻՈՆ իտալացի բանուորներ վերսկսան աշխատանքը, երկար գործադուլէ մը վերջ որ ջլատած էր երկրին տնտեսական կեանքը:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ 20 միլիառ ռուբլիի փոխառութիւնը, որ յայտարարուեցաւ Գշ. օր, 21ուկէս միլիառի հասած էր Եշ օր:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակները վերսկսան զարնել Շանկայը, որ պաշարուած է շաբաթներէ ի վեր:

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՎԱՐՁՔԵՐՈՒ մասին վէճ ծագած ատեն, հաշտարար յանձնաժողով մը պիտի միջամտէ, համաձայնութիւն գոյացնելու համար տանտէրներուն եւ վարձակալներուն միջեւ:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ խորհրդարանին նախագահը, Համիտ Կուտա պէյ, մահափորձի ենթարկուեցաւ ձեռնառումբով, երբ տուն կը վերադառնար, բայց կրցաւ ազատիլ: Ահաբեկիչը, որ ձերբակալուած է, կը պատկանի Իսլամական Եղբայրութեան (արգիլուած):

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1105), տոլար 328.80 (372), Նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 4140, սթերլին 5010, տոլար (20) 20.520, ձոյլ ոսկի 607 հազար ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ Խաչի Պանեէօ Քաշանի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Շնորհիկ Մխճեանէ հազար ֆրանք իր տղուն զինուորութենէ վերադարձին առթիւ:

ԱՊՐԻԼ 11-24Ի ՍԳԱՏՕՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ.— Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ Շրջ. վարչութեան, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Շրջ. ենթակոմիտէներու, Նոր Սեբաստիոյ 12 խումբերու, Ֆ. Հ. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու եւ Հայ Արենուշներու:

Այս կիրակի առաւօտեան ժամը 9.30ին, Cinéma Roxy, Rue Tapis Vert:

Կը նախագահէ ընկեր ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Մուտքը ազատ է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

Կը տօնուի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին կողմէ: Կիրակի 8 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն 11: Պէն Տուշի սրահը, Rue Jules Ferry, Petit Ivry: métro Porte de Choisy:

Կը բանախօսէ Ֆ. Կ. Խ. ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉԸ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մասնակցութեամբ համակիր երիտասարդներու եւ մասնաճիւղի դպրոցի աշակերտ-աշակերտուհիներու:

Կը ներկայացուի «ԳԼԽՈՒ ՓՈՐՁԱՆՔ» զաւեշտը, մէկ արար:

Եւրոպական պարերը կը սկսին ժամը 6ին, ղեկավարութեամբ Պ. Օնոսեանի նուագախումբին: ԱԺԱՆ ԵՒ ԱՌԱՏ ՊՈՒՖԷ:

Մուտք 100 ֆրանք:

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ, Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, պիւֆէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել, թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատետրերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին: Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգինները եւ փակել հին հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՌՇԱՏԵՏՐ

ՊԷԼՎԻԼԻ Հ. Յ. Դ. «Թոռոսեան» խումբի ժողովը՝ այս կիրակի առաւօտ ժամը 10ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Ներկայ պիտի ըլլայ «Եգիպտոսի» կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ՍԱՐՍԷԼ – ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ Վարդան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Սարսէլի սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀՕՏԵՐ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԷՍԸ

Այս կիրակի (8 Մայիս) ժամը 20.30ին, Sociétés Savantesի մէջ:

Կը մասնակցի նաեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameame - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

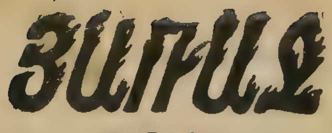

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 տեղլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 10 MAI 1949 Երեքշաբթի 10 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5842 Նոր շրջան թիւ 1253

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԽՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Թուրքիոյ մէջ ալ յուշերու գրականութիւն մը կը մշակուի, առաջին Աշխարհամարտին դաղարումէն ի վեր։

Այս գրականութիւնը աւելի ծաղկեցաւ, լեզուները աւելի ազատ եւ աւելի լայն բացուիլ սկսան Սուլթան - Խալիֆայութեան տապալումէն եւ Հանրապետութեան հաստատումէն վերջ։

Ամբողջ Թուրք մամուլը յուշապատումի գլուխ մը բացաւ, զարմանազան յայտնութիւններով։ Շատ մը գրողներ ալ մէկ անգամէն գրքի վերածեցին իրենց յուշերը։

Այս հրատարակութեանց մէջ կան հատարակ շաղակրատութիւններ, վառ երեւակայութեամբ, պատկերազարդ հէքեաթներ՝ սուլթաններու, սուլթանուհիներու եւ փաշաներու կեանքէն, ինչպէս եւ պատմական վկայութիւններ, որոնք արժէք ունին իբրեւ հում նիւթ։

«Ցառաջ» թարգմանեց շարք մը յուշեր՝ տարիներու ընթացքին։ Նիւթեր՝ պատմութեան համար։

Եւ անհաւասիկ վերջինը, Խալիլ պէյի յուշերուն ամփոփումը, որ վերջացաւ կիրակի օր։

Պիտի ջանանք ուրիշներ ալ ճարել,— անշուշտ այն հրատարակութիւնները որ կապ ունին մեր ժամանակակից պատմութեան հետ, ուղղակի կամ անուղղակի։

Ինչպէս դիտել տուած էր մեր աշխատակիցը, Օսմ. կայսրութեան երբեմնի արտաքին նախարարը «բառ մը չի գրեր 1915ի Մեծ Եղեռնի մասին»։

Ինչո՞ւ գրէր, երբ արդէն ճշդած է դիրքը, անասելի չնականութեամբ։ Իր դերը կատարած չէ՞ հերոսացնելով չանատակ Թալէաթը, «սուրբ» հռչակելով ջարդարար հրէշ մը՝ Քէմալ պէյ, եւ փառապսակներ հիւսելով միւսներու ճակտին։

Իր պատմելու, դէմքերը նկարագրելու ձեւն անգամ վայրենի հոգեբանութիւն մը կը մատնէ։ Կը կարծես դիմացդ գտնել Քէսար ծուռ դրած «զապթիյէ» մը, որ հէքեաթ կը պատմէ, արեւելեան սրճարանի մը մէջ, կլկլակը բերնին։

Եւ սակայն ի՛նչ խոստովանութիւններ։

— «Ամա՛ն Խալիլ պէյ, ըսաւ Հօճան (Եագուպ Շէվքի փաշա), ո՞ւր են աս Հայերուն պատուիրակները... հաշտութեան խնդիրը վերջացնենք. «Հէրիֆ»ները սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան։ Ձեռքս 12.000 հոգի կայ, եռեւս բնաւ պահեստի ուժ չունիմ։ Մէհմէտը եթէ անգամ մը ճահանջի սկսի, մեր չունչը Էրզրումի մէջ կ՚առնենք»։

— «Փաշա՛, ըսի, եթէ դուն այս վիճակով Հայերուն առջեւ ելլես, հաշտութիւն չըլլար։ Գնա բաղնիքդ առ, քունդ քնացիր, կէսօրէն վերջ կը տեսնուինք»։

«Կէս օրէն վերջ ժամը 4ին խնդալով եկաւ.

— Գործը լմնցաւ, «հէրիֆ»ները ցրուեցան, ըսաւ։ Հայերը 5000 մեռեալ տուեր են։

Եւ այսպէս ուրիշ պատմական դրուագներ։

Խալիլ պէյ մանաւորապէս յեղու կը թափէ՝ ջարդարարներու ձերբակալութեան եւ ծրագրուած դատավարութեան առթիւ, որ կատարեալ խեղկատակութեան մը յանգեցաւ, իբրեւ հետեւանք Դաշնակիցներու յեղյեղուկ, հակամարտ քաղաքականութեան։ Ներքին թէ արտաքին դաւերու։

Եւ այս առթիւ, խոստովանութիւն մը որ ամբողջ պատմութիւն մը կ՚արժէ։

Խօսակցելով դոկ. Սատրք պէյի հետ, որ թէեւ իթթիհատական, անոր հանած էր իբրեւ ընդդիմադիր, Օսմ. կայսրութեան արտաքին նախարարը (նաեւ նախագահ երեսփ. ժողովի) կը յայտարարէ.

«... ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ ԱՅՍ ՏԱՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԻՆ ՄԷՋ ՄԱՏ ՉՈՒՆԵՑՈՂ ԹՈՒՐՔԸ ՇԱՏ ՔԻՉ Է։ Այսպէս սարսափի մատնելով անհագին թիւով մարդիկ լեռը պիտի հանէք»։

Այս մէկ հատիկ վկայութիւնը բաղդատեցէք այն քնարեր առասպելներուն հետ, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը կրկնուին, համոզելու համար թէ Թուրք ժողովուրդը որեւէ յանցանք չունի Հայաջինջ Սարսափներուն մէջ։

Խոստովանութիւնը կատարողը այն Խալիլ պէյն է որ երկու շաբաթ Զօհրապի տունը ապաստանեցաւ լեզապատառ, 1909 Մարտ 31ի յետաշրջական շարժումին առեն, բայց ոչ իսկ իր բարեբարին կեանքը փրկեց...

Շ.

Օտար ընկերվարականներու հանդէսը

(ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ)

Կիրակի գիշեր ինչպէս յայտարարած էր «Յառաջ», Sociétés Savantesի մեծ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ֆրանսայի Օտար Ընկերվարականներու Դաշնակցութեան (Fédération) հանդէսը։

Այս Դաշնակցութեան կը մասնակցին տասնըմէկ ազգերու ընկերվարականներ։— Գերմանիա, Սպանիա, Հունգարիա, Ռումանիա, Իտալիա, Հայեր (Հ. Յ. Դ.), Վրացիներ, Աւստրիացիներ, Ցոյներ, Հրեաներ (Պունտ)։

Ներկայ էին Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ՝ Ծերունի վեթերանը, Պրաք, իսկ ընդհ. քարտուղարութեան կողմէ Ռիպալ եւ ուրիշներ։

Գեղարուեստական մասին իրենց մասնակցութիւնը բերին.— Սպանիացիները երգ եւ նուագ, Իտալացիները երգ, Վրացիները Կովկասեան պար, Հրեաները երգ, իսկ Հայերը հայկական տարազով երգ եւ պար։

Երբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Գամէսօ Քաչաճի մասնաճիւղին անդամները սկսան «Մշակ բանուոր»ը երգել հայկական տարազներով, ղեկավարութեամբ Ա. Մեսումենցի (դաշնակ), ամբողջ սրահը յոտնկայս ունկնդրեց։ Ջերմ ծափեր խլեցին աղջիկներու պարխումբը ինչպէս նաեւ Օր. Մուրատեան իր երկու մեներգներով։ Հանդէսը վերջացաւ կէս գիշերին։

Արեւմտեան Գերմանիան իր սահմանադրութեամբ

ԱՆԳԼԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՕՐԷՆՔ ՄԸ 46.000.000 ԲՆԱԿԻՉՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Քիչ անդին պիտի կարդաք արեւմտեան Գերմանիոյ Նոր սահմանադրութեան վաւերացումը, որ տեղի ունեցաւ գերման բանակին անձնատուութեան օրն իսկ, 8 Մայիս (1945)։ Ահաւասիկ այդ սահմանադրութեան հիմնական տրամադրութիւնները, որոնք նոր շրջան մը կը բանան Գերմանիոյ պատմութեան մէջ.—

Արեւմտեան Գերմանիոյ Դաշնակցային Հանրապետութեան նոր սահմանադրութիւնը օրէնքէ դուրս կը հռչակէ նախայարձակ պատերազմը, Եւրոպայի Միացեալ Պետութեանց փոխանցելով խաղաղութիւնը եւ տեւական բարեկարգութիւն մը ապահովելու գերիշխանութիւնը։

Սահմանադրութիւնը կը բաղկանայ 147 յօդուածներէ, ժողովրդավար եւ դաշնակցային պետութիւն մը տալով 46 միլիոն բնակիչներու։ Կառավարական կարգուսարքը հիմնուած է ամերիկեան եւ անգլիական դրութեանց վրայ։ Շատ աւելի ազատութիւն կ՚ընծայէ գերման ժողովուրդին քան նախահիթլէրական շրջանի օրէնքը։ Կը պարտադրէ յարգել միջազգային օրէնքները։ Ցկեանս բանտարկութեան պատիժներ կը սահմանէ ոեւէ դիկտատորի որ կը փորձէ բռնութեամբ կամ սպառնալիքով փոխել սահմանադրութիւնը կամ իր օրինական իրաւունքներէն զրկել վարչապետը։

Նոր Սահմանադրութեամբ վաւերական կը համարուին Նիւրընպէրկի մէջ արձակուած վճիռները։

Սահմանադրութիւնը առժամեայ համարելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ հաստատուած կարգուսարքը, դուռը բաց կը թողու արեւելեան Գերմանիոյ միացման համար։

Հակասահմանադրական կը համարուին այն բոլոր ձեռնարկները որ կը ձգտին խանգարել ազգերու խաղաղ յարաբերութիւնները ու մանաւորապէս նախայարձակ պատերազմ մը պատրաստել։ Օրէնքը մասնաւոր պատիժներ կը սահմանէ այս կարգի գործունէութեանց համար։

Սահմանադրութիւնը որեւէ տրամադրութիւն չի պարունակեր պատերազմի յայտարարութեան իրաւունքի եւ բանակի մը կազմութեան մասին։ Բայց նաեւ չարգիլեր բանակի մը կազմութիւնը։

Մասնաւոր յօդուածի մը տրամադրութեամբ, կարելի չէ ոեւէ գերման զինուորագրել պատերազմի համար, «հակառակ իր խղճին»։ Կը թոյլատրէ

Ֆրանսա, Թուրքիա եւ Անգլիա կը մնան զինակից

Թուրքիոյ արտաքին նախարարը, Պ. Նէճմէտտին Սատակ, որ Լոնտոն կը գտնուէր, Անգարա վերադառնալով հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.— «1939ի Անգլեւֆրանքեւթուրք դաշնագիրը ի զօրու կը մնայ թէ Ֆրանսայի եւ թէ Թուրքիոյ համար։ Կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ այս մասին։

Նախարարը Լոնտոնի մէջ տեսակցած է իր ֆրանսացի պաշտօնակցին՝ Պ. Ռոպէր Շումանի հետ։ Քաղաքական շրջանակներու մէջ մասնաւոր կարեւորութիւն կ՚ընծայեն այս յայտարարութեան։ Այս դաշնագրով, որ կնքուեցաւ Բ. Աշխարհամարտի նախօրեակին, 15 տարուան համար (ԽՄԲ.— Ջոհելով Ալեքսանդրէթի Սանճաքը) Ֆրանսա եւ Մեծն Բրիտանիա յանձն կ՚առնեն Թուրքիոյ ընծայել իրենց կրցած օգնութիւնը եւ աջակցութիւնը, եթէ Թուրքիա յարձակում կրէ։ Նոյն պարտականութիւնը պիտի կատարէ Թուրքիա, եթէ Ֆրանսա եւ Անգլիա յարձակում կրեն Միջերկրականի շրջանին մէջ։

Այս առթիւ տեղական թերթերը դիտել կուտան թէ դաշնագիրը կորսնցուցած էր իր արժէքը, 1940ի ֆրանքեւգերման զինադադարին հետեւանքով։ Ներկայ քաղաքական կացութիւնը ստիպեց որ երկու պետութիւնները քննութիւն մը կատարեն։ Ուսումնասիրութիւնը տեւեց քանի մը շաբաթ, եւ երկու կողմերը համաձայնեցան, վերահաստատելու համար անոր վաւերական հանգամանքը եւ ուժը։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՎԱՒԵՐԱՑՈՒՄԸ

Ութ ամիս վիճելէ եւ քաշքշելէ վերջ, արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադիր ժողովը Մայիս 8ին 12ի դէմ 53 ձայնով վաւերացուց Նոր Սահմանադրութիւնը։ Դէմ քուէարկողներն էին երկու համայնավարներ եւ Պաւարիայէն (ամերիկեան շրջան) խումբ մը աջակողմեան երեսփոխաններ, որոնք անբաւական կը նկատեն տրուած իրաւունքները։ Համայնավար առաջնորդը, Ռայման, դանգատեցաւ թէ Նոր Սահմանադրութեան կուսակիցները խափանարար դիրք բռնած են, մերժելով իրենց առաջարկները՝ արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ միացման մասին։ «Դուք դիտմամբ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

պատերազմական զէնքերու շինութիւնը, բայց միայն դաշնակցային կառավարութեան արտօնութեամբ։

Նոր Հանրապետութեան քաղաքացիներուն իրաւունքները ճշդուած են 19 յօդուածներով։ Իրաւունքներու այս յայտարարութիւնը կ՚ըսէ.—

Անբաժանելի է մարդու արժանապատուութիւնը։ Պետական իշխանութեան պարտականութիւնն է յարգել եւ պաշտպանել զայն։ Հետեւաբար գերման ժողովուրդը մարդկային անբռնաբարելի իրաւունքները կը նկատէ հիմը ամէն մարդկային հասարակութեան, խաղաղութեան եւ արդարութեան։

Յայտարարութիւնը յետոյ կը թուէ այդ իրաւունքները.— բոլոր մարդիկ հաւասար են օրէնքին առջեւ։ Ազատ են մամուլը, ռատիօն եւ շարժանկարը։ Գրաքննութիւն չկայ։ Բոլոր Գերմանացիները իրաւունք ունին ժողովներ գումարելու խաղաղօրէն եւ անզէն, առանց նախապէս լուր տալու կամ արտօնութիւն խնդրելու։ Անբռնաբարելի են բնակարանները։

Ոչ մէկ խտրութիւն կամ առանձնաշնորհ սեռի, ծագումի, լեզուի, ծննդավայրի, ցեղի, դաւանանքի կամ կրօնական եւ քաղաքական կարծիքներու համար։

Պետութեան գլուխը — դաշնակցային նախագահը — սահմանափակ իրաւունքներ պիտի ունենայ, որպէսզի չկրկնուի 1933ի պարագան, երբ Գերմանիան կորսնցնելով իր քաղաքական ազատութիւնը՝ դիկտատորութեան վերածուեցաւ քանի մը շաբաթէն։ Բուն գործադիր իշխանութիւնը կը պատկանի վարչապետին (անգլիական դրութիւն)։ Օրէնսդիր իշխանութիւնը պիտի բաղկանայ երկու ժողովներէ, մէկը՝ ընտրուած՝ ժողովուրդէն, միւսը՝ նշանակուած բաղկացուցիչ պետութիւններէն։

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ՔԱՌՍԸ կը շարունակուի։ Մայիս 2ի թերթերէն կ՚իմանանք թէ կիրակի օր ցաւալի դէպք մը պատահած է Պէշիկթաշի եկեղեցին, ուր պատարագելու հրաւիրուած էր Նորընտիր Պատր. տեղապահը, Հմայեակ Ծ. Վ. Պախթիարեան։ Արարողութեանց պահուն ոմն Ստեփան բեմ ցատկելով պոռացեր է.—«Վար իջիր, արժանի չես պատարագելու»։ Վարդապետը նուաղեր է։ Այս արարքը խորհրդուոում պատճառած է թաղին մէջ։ Ոստիկանութիւնը միջամտելով, ձերբակալած է Ստեփանը։

ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ

Օրաթերթը — հանդէս չէ, ոչ ալ լրագրութիւնը բարոյախօսութեան դասընթացք է կամ ընտանեկան յիշատակարան:

Առօրեայ կեանքը, ԱՅՍՕՐն է, որ կը կազմէ օրաթերթին սահմանադիծը. անկէ անդին՝ գրականութեան բաժինն է: Օրաթերթի աշխատակից մը կրնայ երէկը վերլուծել, կրնայ վաղը գուշակել, բայց այսօրը պիտի գրէ:

Մեր կեանքի պայմանները, ուրիշ շատ մը բաներու հետ, դժբախտաբար շրջած են նաեւ այս կանոնը: Մեր գրականութիւնը մշակուած ու զարգացած է օրաթերթի մէջ: Անկէ սուտած են մեր հանդէսները, որոնք հարկադրաբար օրաթերթի դեր կատարած են յաճախ: Իսկ օրաթերթը; մեր կամքով կամ հակառակ մեր կամքին, շեղած է իր կոչումէն:

Այս շեղումը կրնար ներելի ըլլալ, եթէ չունենայինք գրական հանդէսներ: Քիչ մըն ալ մեզմէ կախուած է իրենց բուն դերին մէջ դնել օրաթերթերթն ու հանդէսները: Այս կէտը հաշուի առնելու են ամէնէն առաջ անոնք, որ գրականութեան եւ հրապարակագրութեան սահմաններըկըշփոթեն իրարու հետ: Այս շփոթանքէն կը տուժէ նախ գրողը, ապա՝ հանդէսը, վերջապէս նաեւ՝ օրաթերթը:

Ջենք կրնար պահանջել, որ օրաթերթը ամէն կապ խզէ գրականութեան եւ արուեստի հետ եւ գոհանայ տեղեկատուի, լրատուի անշուք դեր մը միայն կատարելով: Մասնաւորաբար հայ օրաթերթը ստիպուած է հաղորդ մնալ գրական շարժումին, բայց այն չափով միայն, ինչ չափով որ այդ շարժումը կապ ունի օրուան կեանքին հետ եւ մաս կը կազմէ անոր: Աւելին — հանդէսին բաժինն է: Զուտ մասնագիտական ուսումնասիրութիւնները «արգիլուած գօտի» են օրաթերթին համար եւ յաճախ դատապարտուած են կորսուելու, առ նուազն չկարդացուելու:

Ենթադրենք պահ մը, որ մեր օրուան լուրերուն, ծանուցումներուն եւ նուիրատուութեանց քովիկը բերենք դնենք «ՀանդէսԱմսօրեայ»ի պատմա - բանասիրական գրականութիւնը եւ ամէն օր այս գրականութիւնը մատուցանենք մեր ընթերցողներուն՝ իբրեւ «հոգեւոր սնունդ»: Պարզ է, որ այս պարագային՝ կամ մատուցուած գրականութիւնը չի ծառայեր իր նպատակին, կամ օրաթերթը: Երկուքէն մէկը դուրս է իր տարերքէն:

Մեր աշխատակիցները պէտք է ընդունին մեզի հետ, թէ օրաթերթ մը չի կրնար ծանր, դժուարամարս, երկարաշունչ նիւթեր տալ, նոյնիսկ եթէ մեղր ու կարագով ծեփուած ըլլան անոնք: Մանաւանդ երբ այդ նիւթերը չունին՝ քաղաքական անհրաժեշտ արդիականութիւն եւ չեն շօշափեր օրուան կեանքը, մասնաւորաբար հայ կեանքը: Անիկա մեղադրանք մը չէ մեր եւ առհասարակ օրաթերթի աշխատակիցներուն համար: Պարզապէս հրաւէր մըն է օրաթերթի դերն ու կոչումը ըմբռնելու՝ իրենց ճիշդ տարողութեանը մէջ:

Այսքան՝ ըստ էութեան:

Մեզ հետաքրքրող խնդիրը ունի նաեւ իր ձեւական կողմը:

Որեւէ նիւթ կարելի է մշակել այնպիսի ձեւով, որ ոչ միայն արթուն պահէ ընթերցողին ուշադրութիւնը, այլեւ հաճելի դարձնէ ընթերցումը: Արդի մարդը, յափրացած եւ ցիրուցան, հանդէսի թէ օրաթերթի գրականութենէն կը պահանջէ անակնկալ եւ ուժգին զգայութիւններ, ամէն ինչ որ կը յուզէ զինք կամ բան մը կը սորվեցնէ իրեն: Նիւթին շահեկանութիւնը, անկախ իր ձեւէն, կրնայ ծառայել այս նպատակին: Բայց յաճախ ըսելու ձեւն է, որ նիւթին կուտայ ինք իր մէջ եւ իրմէ դուրս ապրելու բաւարար տարրեր: Կարելի է խիստ հետաքրքրական մանրավէպ մը պատմել այնպիսի ձեւով, որ ունկնդիրները ոտքի վրայ քնանան: Կարելի է նաեւ նուազ շահեկան բան մը ըսել այնքան «մեթոտ»ով ու արամտութեամբ, որ քնանալու տրամադիր: Պոլոնիուսներն անգամ արթուն մնան:

Արդ՝ օրաթերթի ընթերցողը, որ ոչ գրական ճշտուած նախասիրութիւններ ունի, ոչ ալ արուեստի մտահոգութիւն, ճշդիւ կը ներկայացնէ «արդի մարդ»ու տիպարը. քովէն կ'անցնի անոնց, որոնք ոչ կը յուզեն զինք, ոչ բան մը կը սորվեցնեն իրեն, ոչ ալ իր հետաքրքրութիւնը կը խթանեն: Օրաթերթը տեսակ մը փոքրձաղաշտ է. շատեր կը ձախողին հոն, մինչ կրնային յաջողութիւն գտնել հանդէսի կամ գրքի գրականութեան մէջ:

Մեր աշխատակիցներուն գլխաւոր ջանքը պէտք է ըլլայ, ուրեմն, ոչ միայն կարճ գրել, ոչ միայն պարզ ու յստակ գրել, այլեւ գրել այնպիսի ձեւով մը, որ ընթերցողը ձանձրոյթէն չյօրանջէ, եւ իր դժգոհութիւնը տհաճութեան չվերածուի: Անգամ մը որ գրողը կորսնցուց առիթը՝ շահելու ընթերցողներուն վստահութիւնն ու համակրանքը, ապառողջ տարր է լրագրութեան համար: Կրնայ ուրիշ տեղ եւ ուրիշ բանի մէջ փորձել իր բախտը:

Անշուշտ չենք կրնար պահանջել, որ ամէն մարդ Պղատոն ըլլայ իր ասպարէզին մէջ: Մեր ըսել ուզածը տեսակէտ մը պարզել էր. անոր թերն ու դէմը կը յանձնենք շահագրգռուողներու քննարկութեան ու դատաստանին:

Մեր բառերով եւ ըսել ուզածներով թերեւս պաշտպանած եղանք միայն հանդէսին իրաւունքները ի վնաս օրաթերթին: Ցամենայն դէպս մենք առաջնորդուեցանք ասպարէզին ու փորձառութեան մեզի թելադրած մտահոգութիւններէն: Այսքանը մեր իրաւունքն էր:

Ուրիշ պարագայ մը, որ յաճախ անախորժ վիճակի մէջ կը դնէ մեզ ալ, այն դժուարութիւնն է, որուն կը մատնուին հայ թերթերու փորձ կամ անփորձ թղթակիցները, երբ հարկին տակ դրտնուին զանազանելու կարեւորը անկարեւորէն, տեղականը՝ ընդհանուրէն, օգտակարը՝ անօգուտէն:

Գրականութեան մէջ ընդունուած կարելի է համարել այն տեսակէտը, թէ ինչ որ անհրաժեշտ չէ — աւելորդ է: Զուտ տեղական բնոյթ ունեցող դէպքեր եւ իրադարձութիւններ չեն շահագրգռեր ուրիշ վայրի մը մէջ ապրողները: Ամերիկահայ ընթերցողին ի՞նչ հոգն է, օրինակի համար, որ Եգիպտոսի մէջ մէկը աժան է կամ սուղ, շաքարը քաժնեչափով կը տրուի կամ առանց քաժնեչափի: Կամ ինչո՞վ մեզի համար կրնայ շահեկան ըլլալ գիտնալը, թէ Նիւ Եորքի տուները քանի՞ յարկ ունին: Պէ՞տք է այս մանրամասնութիւնները երկրէ երկիր ղրկել իբրեւ «սեփական թղթակցութիւն»:

Քաղաքական մեծազդեցիկ դէմքեր բախտորոշ կշիռ ներկայացնող ճառեր կը խօսին աշխարհի այս կամ այն անկիւնը. 8 — 10 էջնոց մեծածաւալ թերթեր քառորդ սիւնակի մէջ կ'ամփոփեն այդ ճառերը: Իսկ մեր բարեմիտ թղթակիցները յաճախ կ'ուզեն, որ ամբողջ սիւնակներ յատկացուին խառնուռիկ հանդէսներու, ուր Ա.ը արտասանութիւն մը ըրած է, Բ.ը երգած է, իսկ Գ.ը ուղերձ մըն է խօսած: Կ'ընդունինք, որ հայ կեանքի հետ կապ ունեցող ամէն ինչ թանկագին վաւերաթուղթ մըն է վաղուան համար եւ կրնայ շահագրգռել ապագայ պատմիչը: Բայց լաւ է պահել չափի զգացումը:

Այս պարագային է, որ ընտրողութեան զգայարանքը կոչուած է կատարելու իր փրկարար դերը:

Կ'անդրադառնանք դեռ, ուրիշ առիթով, մեր ուրախութիւններուն, ինչպէս ցաւերուն ալ:

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Ապրիլ 24ի Սգատօնը Մունիխի մէջ

ՄԻՒՆԻԽ, 2 Մայիս (Յառաջ).— Այս տարի Միւնիխն ալ հանդիսաւորապէս տօնեց Ապրիլ 24ի Նահատակաց Սգատօնը:

Մայիս մէկ, կիրակի առաւօտ ժամը 11ին, ռուսական օրթոտոքս եկեղեցիին առջեւ, տարագիր Հայերու խումբեր՝ քաղաքէն ու շրջաններէն հաւաքուած իրար կը շնորհաւորէին՝ «Քրիստոս յարեաւ ի մեռելոց» ըսելով: (Քահանայ չունենալով, իրենց Զատիկը այսօր պիտի տօնէին՝ շնորհիւ Շթութկարտէն հասնող այցելու պատարագիչին՝ Գրիգոր Ծ. Վ. Շահլամեանի): Ըստ յայտարարութեան, պիտի կատարուէր նաեւ 915ի մեծ Եղեռնին նահատակներուն եւ Սգատօնը:

Տխուր ու անձրեւոտ օդը, կարծես կը մասնակցէր Ապրիլեան սուգին: Ժամը 11.15ին, Թուսերու արարողութիւնը վերջ գտնելով, եկեղեցին մեր տրամադրութեան տակ դրուեցաւ:

Առաջին անգամն էր որ Միւնիխի Հայերը ժամերգութիւն պիտի տեսնէին գեղեցիկ ու ընդարձակ եկեղեցիին մէջ:

Արարողութիւնները անցան բաւական յաջող ու ներդաշնակ, սարկաւագութեամբ Պ. Ս. Ղազարեանի ու դպրութեամբ Ս. Փոյաճեանի: Ժամերգութիւնը սիրող երկսեռ խումբ մը, գնահատելի յաջողութեամբ հետեւեցաւ երգեցողութեանց, հակառակ նախապատրաստուած չըլլալուն:

Պատարագիչ վարդապետը օրուան յատուկ քարոզէն վերջ, յայտնեց թէ յաւարտ պատարագին հոգեհանգիստ եւ սգատօն պիտի կատարուէր:

Հոգեհանգստի պաշտօնը կատարուեցաւ խիստ յուզիչ ու հանդիսաւոր: Վերջին «Հայր մերէն» վերջ (որուն մասնակցեցան բոլոր բարեպաշտները միահամուռ), սկսաւ յարգանքի բաժինը Մեծ Եղեռնի նահատակներուն ինկելի յիշատակին առջեւ:

Սգարեմին առջեւ, Հ. Յ. Դ. «Դարպաս» խումբը զետեղած էր խոշոր ու գեղեցիկ ծաղկեպսակ մը: Նոյնպէս Ազգ. կոմիտէն ունէր իր ծաղկեպսակը:

Ընկեր Ս. Փոյաճեան յուզիչ բառերով ուրուագծեց քստմնելի ոճիրին մանրամասնութիւնները՝ հետեւանք արիւնարբու Թալէաթին եւ ընկ. Հայաջինջ քաղաքականութեան, մանաւանդ Պոլսահայ մտաւորականութեան անգութ կոտորածը Անգարայի շրջակայ ձորերուն մէջ: Թալէաթ դիւային ծրագրով մը կ'ուզէր տապարը արմատին զարնել, հայ միտքը սպաննել ու ցեղը անդամալուծել: Ու վերջացուց սա խօսքերով.—

— Նիւրընպէրկի դատարանը, մի առ մի դատեց ու պատժեց նացի ոճրագործները, սակայն, մէկուկէս միլիոն անմեղ զոհերու ոճրագործներուն համար չկար ոչ դատաւոր, ոչ դատարան: Փա՛ռք, հայ ժողովուրդին ծոցէն ծնունդ առած Հ. Յ. Դաշնակցութեան՝ որ իր զոհերուն դատախազն ու պաշտպանը եղաւ, մի առ մի գետին փռելով Ապրիլեան ոճիրին գլխաւոր հեղինակները: Վերապրող Հայերուս կ'իյնայ, գոնէ տարին անգամ մը ծնրադրել, անթաղ ու անգերեզման մեր բիւրաւոր զոհերուն ինկելի յիշատակին առջեւ եւ հաստուցում պահանջել անոնց արեան համար:

Հանդիսականները տամուկ աչքերով ու յուզումով ունկնդրեցին այս խօսքերը:

Տիկին Խանճեան նոյնպէս զգածուած ու կնոջական յուզիչ շեշտերով արտասանեց, Սիամանթոյի «Մօր մը հրազը»: Ընկեր Օննիկ Խօլմէզեան, իբրեւ առաջնակարգ արտասանող, գեղեցիկ արտայայտութիւններով, կենդանացուց Վարուժանի «Զարդը»: Ուրիշ խօսողներ եւ արտասանողներ ալ ունէինք, սակայն եկեղեցւոյ սրահին համար մեզի տրամադրուած ժամանակը լրացած ըլլալով, ստիպուեցանք կրճատել:

Դժբախտաբար Միւնխէնի գաղութը սեփական սրահ մը չունենալով, յաճախ դժուարութիւններ կը կրէ, ազգ. տօներու եւ հաւաքոյթներու համար:

Զատկի հոգեզմայլ շարականներու եւ Սգատօնին տխուր տրամադրութեան տակ, կատարուած ազգ. պարտականութեամբ մը գոհունակութեամբ, հաւատացեալները մեկնեցան եկեղեցիէն, փոխադարձ ողջագուրումներէ վերջ:

Բժշկուհի Տիկին Մխիթարեան, արարողութեանց պահուն պնակ մը պտտցնելով, կոկիկ.հասոյթ մը ապահովեց Աղքատախնամին համար:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Փորձենք մեր կարելին

Ս. ՍԱԹՈՒՌՆԷՆ (Վօքլիւզ).— Սիրելի «Յառաջ», կարդալով Ապրիլ 9ի խմբագրականդ («Քիչ մըն ալ պրպտում») ,ահաւասիկ առաջին ձեռքվերցնողը ես կ'ըլլամ եւ, իմ կարգիս կ'առաջարկեմ մեր բոլոր թղթակիցներուն, որ այս կարեւոր խնդրին համար չխնայեն իրենց աշխատանքը, կազմելու համար մեր գաղութին (Ֆրանսայի) վիճակագրական պատկերը: Ես հարցարանս կազմեցի հետեւեալ երեք նիւթերով.—

Ա.— Ներկայիս ձեր ընտանիքը քանի՞ անդամներէ կը բաղկանայ: Բ.— Ֆրանսա հաստատուելէն ի վեր քանի՞ ծնունդներ ունեցած էք եւ, Գ.— Նոյնպէս Ֆրանսա հաստատուելէն ասդին քանի՞ կորուստ:

Հոս ծնած, մեծցած ու ամուսնացածներուն համար հետեւեալ ձեւը գործածեցի,երկու անգամ չարձանագրուելու համար.— Նախ՝ իրենց ծնողքին անգամ իբրեւ հոս ծնածներ, երկրորդ՝ իրենցմէ ծնածները աւելցնել «յաւելում»ի բաժինին վրայ: Ես այս ձեւը ընտրեցի, դուք կրնաք նոր ձեւ մը ցոյց տալ թղթակիցներուն:

«Յառաջ»ի բարեկամները, իրենց վիճակագրութիւններու կազմութեանը ընթացքին կրնան նաեւ արձանագրել սեփական գործի տէրերը — արհեստաւոր, առեւտրական — ու կալուածատէրերը, ու նաեւ օտարներու հետ եղած ամուսնութիւնները:

Փորձենք մեր կարելին, թղթակիցներ, բարեկամներ եւ ազգային մարմիններու անդամներ այս կարեւոր խնդրին համար:

Մեր գաղութը կը բաղկանայ 15 ընտանիքէ եւ չորս այրիներէ (երկու այր, երկու կին) որոնց ներկայի համրանքն է 64 անձ: Հոս ծնածներուն ընդհ. թիւը՝ 36, մահերու ընդհ. թիւը՝ 12:

Այսպէս, անցնող չուրջ քառորդ դարու ընթացքին մեր գաղութը զուտ յաւելում տուած է 24 հոգի: Ահա ձեզի պարզ պատկեր մը: Կարեւոր է գիտնալ մեր համրանքը:

Տեղացիի հետ ամուսնացած մէկ հոգի ունինք, որուն ընտանիքը չհաշուեցինք մեր համրանքին մէջ ....:

Ունինք երեք սեփական գործ ունեցող արհեստաւորներ(երկու կօշկակար, մէկ դերձակ) ու մէկ ալ կալուածատէր (հող, տուն):

Երկու սեռէ բանուորներն ալ կ'աշխատին թուղթի պզտիկ գործարանը եւ, մինչեւ այսօր 48 ժամ կը շահին շաբաթական: Ժամավարձերն է 50 ֆրանքէն մինչեւ 65 եւ քիչ մըն ալ աւելի: Բնակարան, լոյս, պարտէզ ձրի տրամադրուած են գործատիրոջ կողմէ: Հաւ, ճագար եւայլն ալ պահելու յարմարութիւն ունին:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Ողբ. ընկ. Արմ. Բարսեղեանի յուղարկաւորութիւնը

ՊՈՍԹՈՆ, 16 Ապրիլ.— Ողբացեալ ընկեր Արմենակ Բարսեղեանի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ անցեալ Երեքշաբթի օր, Ապրիլ 12, Ուոթըրթաունի Ս. Յակոբ եկեղեցիին մէջ:

Վշտակից պարագաներու եւ բարեկամներու հոծ բազմութիւն մը եկած էր յարգանքի իր վերջին տուրքը տալու մեր սիրելի ընկերոջ որ վեց ամսուան տաժանելի հիւանդութենէ մը ետք անվերադարձ մեկնեցաւ Ապրիլ 8ին:

Արարողութիւնը կատարեց Նիւ Եորքէն յատկապէս հրաւիրուած Տիրայր Արք., որ կուռ դամբանականով մը ներկայացուց ողբացեալ ընկերոջ անբասիր կեանքը, եւ անոր նուիրումը հանրային ու մանաւորաբար կրթական աշխատանքներու:

Ծանօթ ըԱլաւոկԳէորգեան ճեմարանի օրերէն, Սրբազան Հայրը գուրգուրանքով վերյիշեց Արմենակի պատանութիւնը, անոր ժրաջան աշխատանքը եւ յետոյ երկար տարիներու վաստակը՝ հայ կեանքին ու մշակոյթին: Շեշտեց մարդոց համար ներքին, «հոգեկան ճրագ»ի անհրաժեշտութիւնը, կեանքի մէջէն շիտակ քալելու եւ բարձր գաղափարականներու հասնելու համար: Վկայեց որ մեր հանգուցեալ ընկերը ունէր այդ ճրագը, որուն լոյսով առաջնորդուեցաւ տասնեակ տարիներ եւ գեղեցկացուց իր կեանքը, ինչպէս հայ կեանքը:

Դագաղը կը կրէին իր մօտիկ ընկերներն ու բարեկամները — Լութֆի Մինաս, Արամ Գեսամոր, Յ. Տէր Յովհաննէսեան, Գուրգէն Մխիթարեան, Գաբրիէլ Տ. Գաբրիէլեան եւ Ժիրայր Մխաքեան:

Ծաղկեպսակներ ղրկած էին Հ. Յ. Դ. Կեդր. Կոմիտէն, «Հայրենիք»ի խմբագրութիւնը, Հ. Օ. Միութեան, Հ. Երիտ. Դաշնակցականներու Կեդրոնական Վարչութիւնները եւ Ազգ. Կեդր. վարչութիւնը:

Հողաթումբին վրայ՝ Դաշնակցութեան, «Հայրենիք»ի խմբագրութեան եւ վարչութեան, Հ. Օ. Միութեան եւ Հ. Երիտ. Դաշնակցականներու կողմէ յարգանքի վերջին խօսքը արտասանեց ընկեր Գուրգէն Մխիթարեան, վեր առնելով ընկեր Բարսեղեանի կեանքն ու արդիւնաւոր գործը:

Ընկեր Մխիթարեան քանի մը կենսագրական գիծեր տալով, յայտնեց թէ ընկեր Բարսեղեան սովորական մտաւորական մը չէր. գաղափարապաշտ մէկն էր եւ հաւատաւոր, այդ պատճառով ալ նուիրուած էր ազգային, կրթական, մշակութային գործերուն եւ իբր հայ հայրենասէր՝ անդամակցած էր Հ. Յ. Դաշնակցութեան, շատ կանուխէն: Արդիւնաւոր եղած էր անոր կեանքը, այդ բոլոր ասպարէզներէն ներս: Զօրաւոր էր անոր մօտ ծառայութեան զգացումը. առոր համար ուր որ կրնար՝ հասած էր: Զօրաւոր էր հաւատարմութեան զգացումը, եւ այդ պատճառով ալ հաւատարիմ մնացած էր իր ազգային ու կուսակցական գաղափարականութեան մինչեւ իր վերջին շունչը, ինչ որ սովորական երեւոյթ մը չէր:

Եզրակացնելով իր խօսքը, յայտնեց թէ մեր ողբացեալ ընկերը մեզմէ կը հեռանայ՝ իր պարտքը կատարած, թողլով լուսաւոր յիշատակ մը բոլորին մօտ: Վերջին յարգանքը ընծայեց բոլոր ընկերներուն կողմէ, այն խոր համոզումով, որ մեր սիրելի ընկերոջ կէս ձգած գործը պիտի շարունակուի երիտասարդ ընկերներու կողմէ, որոնք պիտի չմոռնան այս պարտաճանաչ եւ հաւատաւոր ընկերոջ յիշատակը:

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄ.— Տեղական թերթերը կը գրեն թէ Ֆրանսայի կրթական նախարարը Officier d'Académieի տիտղոսը տուած է քիմիագէտ Պ. Առաքել Զաքըրեանի, ի գնահատութիւն խլիրդի (cancer) մասին իր կատարած հետազօտութեանց, Սորպոնի քիմիական աշխատանոցին մէջ: Իր բնակավայր Ժանթիյիի քաղաքապետը պաշտօնապէս յանձնած է իրեն համապատասխան վկայականը:

Ինչպէս կը յիշուի, երկու տարի առաջ ալ կրթական նախարարը պատուոյ Լեգէոնի ասպետի պատիւին արժանացուցած էր մեր հայրենակիցը, նոյն ճիւղին մէջ իր կատարած աշխատանքներուն եւ ձեռք բերած յաջողութեանց համար:

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

«Սով. Հայաստան» ամսագիրը կը ծանուցանէ հետեւեալ նոր հրատարակութիւնները.—

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ «Շունն ու Կատուն»: Մանուկներու համար գունաւոր: Իր տեսակին մէջ այս հրատարակութիւնը աչքի զարնող երեւոյթ է սովետական տպագրական արուեստի մէջ: Նկարիչն է Յովհ. Շաւարշ:

★ Բանաստեղծ Սուրէն Վահունին թարգմանած է «Իգորի ճակատամարտի մասին», ռուս հին գրականութեան յուշարձաններէն մէկը:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ (Յապաղած).— Մարսէյլ քիչ մը կը նմանի Միջին Արեւելքի գաղութներուն՝ իր հայկական ջերմ մթնոլորտով:

Տնտեսական տագնապը, ապրուստի սղութիւնը եւ անգործութիւնը մեծ մտահոգութիւն կը պատճառեն բոլորին: Ժամանակ մը ժողովուրդը կը տառապէր փիւթի պակասէն, հիմակ նիւթը առատ է, դրամը պակաս:

Հակառակ այս աննպաստ պայմաններուն, մեր քաղաքին մէջ հանրային աշխատանքը եռուն շրջան մը կ'անցընէ: Մարզահանդէսներ, երեկոյթներ եւ ցերեկոյթներ, ազահանդէսներ իրարու կը յաջորդեն: Իսկ այս վերջերը Մշակութային Միութեան կողմէ կազմակերպուած գրական երեկոները պսակը դարձան մեր շրջանին մէջ կազմակերպուած բոլոր հանդէսներուն:

Մարսէյլ քաղաքի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը այս տարի անյարմար օր մը ընտրած էր իր տարեկան պարահանդէսին համար: Մայիս 1ի նախօրեակին էր, երթեւեկի բոլոր միջոցները դադրած ըլլալով, հեռաւոր շրջաններէն հանդէսի մասնակցողները հնարաւորութիւն չունէին վերադառնալու: Բայց եւ այնպէս պարահանդէսը յաջողութեամբ պսակուեցաւ (30 ապրիլ, շաբաթ իրիկուն): Հակառակ տեղացող անձրեւին, Palet d'Orի սրահը լեցուած էր հանդիսականներով:

Կը նուագէր Նոր Սերունդի նուագախումբը: Եւրոպական պարերու հետ միջանկեալ վայելեցինք գեղարուեստական բաժին մը: Հաճոյքով լսեցինք Օր. Զէյթունցեանի հայերէն եւ ֆրանսերէն երգերը: Մարսէյլցին շատ ճարպիկ է իր հիւրերը առաւել չափով օգտագործելու տեսակէտէն: Երգեցին նաեւ Օրիորդներ Զորպաճեան եւ Նշանեան: Օր. Զորպաճեան պարեց հայկական պարեր, տոհմիկ տարազով:

Հանդէսը բացաւ Կ. Խաչի Մասնաճիւղին նախագահը՝ Տիկին Հազարեան: Տարիներէ ի վեր Հ. Կ. Խաչը աշխատած է ոչ միայն կարօտեալներուն օգնելու, հիւանդներուն այցելելու, օդափոխութեան ղրկելու ամէն տարի 60է աւելի հայ մանուկներ, այլեւ բացած է արուարձաններու մէջ դասընթացքներ՝ ուր հայերէն կը սորվին հարիւրաւոր պատանիներ: Նիւթապէս օժանդակած ենք Պէյրութի Հայ. Ճեմարանին եւ Յունաստանի դպրոցներուն, քաղաքին մէջ ալ հաստատեցինք դասընթացք մը՝ «Ահարոնեան» սրահը, հինգշաբթի օրերը: Մայրեր, եթէ կ'ուզէք փրկել ձեր երախաները այլասերումի վտանգէն, ղրկեցէք զանոնք մեր բացած դպրոցները:

Խօսքը ընկեր Նարդունիինն է: Հանդստանալու եկած մեր սիրելի Նարդունին, շաբաթ եւ կիրակի օրերը ճառեր խօսիլը բաւական չհամարելով, շաբթուան մէջ ալ մինչեւ ուշ գիշեր բեմերու վրայ լոյս եւ յոյս կը ցանէ զինքը շատ սիրող Մարսէյլցիներուն:

— «Մեր պատմութեան սկիզբէն ի վեր երգուած է հայ կինը եւ կոչած են զայն «Արարատեան տիխակ»: Խորենացին երգած է «Տիկնայք փափկասունք» եւ յաջորդաբար կաթողիկոսներ եւ աշուղներ երգած են հայ կինը: Մեր ժողովրդական բանաստեղծութիւնը երբ գերմաներէնի կը թարգմանուի, Գերմանացիները կը զարմանան եւ չափազանցութիւն կը նկատեն հայ կնոջ տրուած գովաբանութիւնը: Այս մասին աւանդավէպ մը ունինք: Մեր վախճանած կաթողիկոսները բողոքի կ'երթան Աստուծոյ քով եւ կ'ըսեն.— «Տէր Աստուած, ամէնէն շատ մենք կռուած ենք քեզի համար: Առաջին անգամ մենք քրիստոնեայ եղանք եւ շատ արիւն թափեցինք, եկեղեցիներ, վանքեր շինեցինք քեզի համար, մշակոյթի տէր ժողովուրդ ենք, ինչո՞ւ մեզի այսքան գէշ ճակատագիր սահմանեցիր»: Աստուած Գաբրիէլ հրեշտակը կը կանչէ եւ բարկանալով կ'ըսէ.— «Ես խաւարին հետ լոյսն ալ ստեղծեցի, մահուան հետ ծնունդն ալ հաւասարապէս, դուն ինչո՞ւ միայն ցաւը բաժին հանած ես այս ժողովուրդին»: Գաբրիէլ հրեշտակապետ Աստուծոյ ականջին բաներ մը կը փսփսայ: Աստուծոյ դէմքը կը պայծառանայ, ժպիտ մը կը տեսնուի անոր երեսին եւ Աստուած կ'ըսէ հայ կաթողիկոսներուն.

— «Ձեզի ամէն բան տրուած է, ձեզի տուած եմ հայ կինը: Եթէ կ'ուզէք՝ փոխեմ զայն ձեր փափաքած որեւէ մէկ գանձին հետ»: Մեր կաթողիկոսները չեն փոխեր հայ կինը աշխարհի ամենաթանկարժէք գանձին հետ: Շատ մը ազգեր նախանձած են եւ ուզած են ունենալ հայ կնոջ նման կին՝ չեն յաջողած: Թուրքը շատ փորձեց հարեմին մէջ թրքացնել՝ չյաջողեցաւ: Երբ ուրիշ ազգերու մայրեր իրենց զաւակներուն կերակուր կերցնելու մասին միայն կը մտածեն, հայ կինը կ'աշխատի Ա. Բ. Գ. սորվեցնել:

«Հայ կիներ՝ եթէ կ'ուզէք պատմութիւն շինել, պահեցէք ձեր տեղը: Փառասէր եղէք, մղեցէք ձեր այրերը դէպի բարձունքները: Հսկեցէք ձեր այրերուն եւ զաւակներուն վրայ: Հայ ժողովուրդ, մեծ եւ դուն եւ աշխարհի վրայ մեծ դեր ունիս կատարելիք, ուրիշներ պէտք է ծունկի գան քու առջեւ: Դժբախտաբար գէշ եղած է ճակատագիրդ: Մեսիա մը պէտք է մեզի՝ հասնելու համար մեր երազին: Դուք էք հայ աղջիկներ, որ պիտի իրականացնէք զայն: Դուք էք, որ պիտի բերէք մեր Մեսիան»:

Հանդէսը շարունակուեցաւ մինչեւ առաւօտ Կ. Խաչին ապահովելով կոկիկ շահ մը:

ԱՍԱՏՈՒՐ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՅՈՒՇԱՀԱՆԴԷՍԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՕ.— Ապրիլ 30ի գիշերը Խըրիմեան սրահը նեղ կուգար բազմութեան համար, հաւատաւոր, ընտրեալ եւ մանաւանդ միջին սերունդի ներկայացուցիչներով: Բեմին մէջտեղը դրուած էր Մայր Հայաստանի մեծադիր նկարը որուն երկու կողմերը կը ծածանէին հայկական եւ ֆրանսական դրօշները:

Հայկական խորհրդանշան եռագոյնը ծածկուած էր սեւ ժապաւէնով մը եւ երեք արենոյշներ պատուի կեցած էին:

Օրուան նախագահը, ընկեր Հր. Սամուէլ իր բացման խօսքէն վերջ, յիշեց 1895—96ի ջարդերը, 1909ի Կիլիկիոյ կոտորածը, հայկական նահանգներու Բարենորոգումներու ծրագիրը, երիտասարդ Թուրքերու համաթուրանական երազը եւ ծանրանալով Հայոց պատմութեան ամէնէն եղերական էջին՝ 1915ի կոտորածներու ու տեղահանութեան վրայ, յոտնկայս յարգանքի հրաւիրեց ներկաները: Այս առթիւ գոհունակութիւն յայտնեց որ Իսիի մէջ համազգային գետնի վրայ կ'ոգեկոչենք մեր նահատակներու յիշատակը եւ ոչ թէ Փարիզի նման:

Ընկեր Արիս Գարաեան յուզիչ կերպով արտասանեց Սիամանթոյի «Պարը»: Շատերը կ'արտասուէին, երբ Օր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղին կողմէ Տիկին Վիքթոր Գէնկեան յուղումով երգեց «Սեւ հողերը»:

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Ա. Իսահակեան որ բացատրեց թէ ազգերը իրենց պատմութիւնը կերտեր են իրենց ռազմիկներու արիւնով եւ ամէնէն աւելի Հայը: «Մենք Հայերս երեք հազար տարուան պատմութիւն ունինք: Հայը շատ է տեսեր բռնակալներ, բայց միշտ ալ տոկացեր եւ իր գոյութիւնը պահեր է»:

Մանաւորաբար խօսքը Նոր սերունդին ուղղելով, բանախօսը նկարագրեց Թուրքերու բարբարոսութիւնները, բռնագրաւումները, կոտորածները եւ 1915ի Սարսափները: Թշնամին զարկաւ, բայց մենք ալ զարկինք, ինչպէս Վասպուրականը, Շ. Գարահիսարը, Եդեսիան եւն., իսկ ամէնէն վերջ Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի մէջ արիւն թափեցինք, արիւն թափել տուինք եւ այդ արեան փոխարէն ունեցանք այս օրուան Հայաստանը: Սիրելի երիտասարդներ, վարչաձեւերը փոփոխական են: Հիմնականը այն է որ հայրենիքը եւ ժողովուրդը կը մնան. մինչ այդ ինչ գաղափարի կ'ուզէք հետեւեցէք, բայց եղէք հոգիով մաքուր Հայեր, միացեալ եւ ազատ Հայաստանի ամէն մէկ գիւղին մէջ կանգնելու համար մեր նահատակներու յուշարձանը:

Ընկեր Ե. Սերոբեան արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Նոր Արհաւիրքը»: Իսիի եւ Շավիլի հանդէսներուն զարդը, Օր. Ա. Քէօսէեան երգեց «Հայրիկ, հայրիկը»:

Երկրորդ բանախօսն էր Ս. Դ. Հնչակեան կուսակցութեան Իսիի ներկայացուցիչը, Պ. Պաղտասարեան, որ ըսաւ.— Հայոց պատմութեան մէջ նուիրական թուականներ կան, ինչպէս ապրիլ 11-24ը Սպանդը: Յիշեց 90ական թուականներու դէպքերը, Աղբիւր Սերոբներու, Մուրատներու (Պօյաճեան), Գէորգ Չաւուշներու, ազատատենչ հերոսներու քաջագործութիւնները, բացատրեց կուսակցութիւններու անհրաժեշտութիւնը, եւ ծանրանալով 1915ի դէպքերուն վրայ, յուզուած շեշտով մը ըսաւ. «Յարգանք բոլոր նահատակներուն»:

Արենոյշ Լուսիա Յակոբեան արտասանեց Վարուժանի «Անկայծ ճրագը»:

Ինքնագիր ուղերձ մը կարդաց, յանուն Նոր Սերունդի Լեւոն Սէֆէրեան, շեշտելով թէ ոչ միայն սուգի օր է այսօր, այլեւ ուխտի, խոստումի եւ երդումի օր՝ Նոր սերունդին համար: Օր. Շաքէ Գէնկեան երգեց հայերէն ոդբ մը: Արենոյշներու կողմէ երեքփոքրիկներ արտասանեցին «Հին օրհնութիւնը», Յ. Թումանեանի: Ընկեր Բարսեղ Հապէշեան արտասանեց իր գրած «Մաղթանք»ը:

Երկրորդ անգամ բեմ գալով Օր. Ա. Քէօսէեանը յուզումով երգեց «Տէր ողորմեան»:

Սկիզբէն մինչեւ վերջ սրահին մէջ կը տիրէր կատարեալ լռութիւն եւ կարգապահութիւն: Նախագահին առաջարկով Տիկին Շաքէ Գալայճեան երգեց «Իմ սիրելի զաւակունքս», իսկ տիկին Ս. Ճնտոյեան «Լռեց ամպերը»:

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Զաւարեան կոմիտէի կողմէ ընկեր Նշան շնորհակալութիւն յայտնեց օրուան նախագահին, բանախօսներուն, Ս. Դ. Հ. կուսակցութեան, Կապոյտ Խաչին եւ արենոյշներուն: Ժամը 11.30ին վերջացաւ հանդէսը:

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

առաջ կը ցանէր միջազգային հասկացողութեան մեքենային մէջ, հիմա որ չորս պետութիւնները ժողով պիտի գումարեն»։ Յետոյ դիտել տուաւ թէ պաշտօնապէս սխալ են սահմանադրութեան կարգ մը յայտարարութիւնները։ «Ճիշդ չէ թէ Սահմանադիր Ժողովը կը գործէ յանուն գերման ժողովուրդին։ Դուք պետութիւն մը կը հիմնէք հպատակելով արեւմտեան Դաշնակիցներուն, որոնց հրամանները կը հակասեն Փոցտամի համաձայնութեան»։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ 200 ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պերլին հասնելով, լաւատես յայտարարութիւններ ըրաւ Չորս Մեծերու յառաջիկայ խորհրդաժողովին առթիւ։ Ընդունելով համդերձ որ կացութիւնը աւելի լաւ չէ քան 18 ամիս առաջ, երբ ձախողեցան խորհրդակցութիւնները, Նախարարը յայտարարեց թէ Եւրոպայի դիւանագէտներուն կարողութենէն վեր չէ խաղաղութիւնը ապահովել երկու հարիւր տարուան համար։

— «Պէտք է կարգադրութեան մը յանգինք այս անգամ, շիտակ ճամբու մէջ դնելով ամբողջ Եւրոպան։ Տեսաք Նափոլէոնը, Քայզէրը եւ Հիթլէրը։ Բոլորն ալ Եւրոպան միացնել կ'ուզէին բռնութեամբ, սակայն ձախողեցան։ Պէտք է աշխատինք համբերութեամբ, ապահովելու համար ազատութիւնը եւ խաղաղութիւնը։ Իմ կեանքիս փառամոլութիւնը պիտի ըլլայ ջնջել Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ պատմական ատելութիւնը։ Կ'ուզեմ ջնջել նաեւ այն կասկածամտութիւնը որ կը տիրէ մեր երկրին մէջ՝ Գերմանիոյ դէմ։ Ես կ'ուզեմ արտաքին նախարարի ասպարէզս վերջացնել այն վստահութեամբ թէ Գերմանիա եւ Անգլիա, կամ Գերմանիա եւ Ֆրանսա այլեւս երբեք պիտի չկռուին իրարու հետ։ Ահագին ընելիքներ ունինք, օգնելու համար որ Գերմանիա վերագրաւէ իր տեղը եւրոպական հասարակութեան մէջ։ Ահագին ընելիքներ ունինք, մինչեւ որ կարենանք մեր զօրքը քաշել Գերմանիայէն»։

Նախարարը բարեացակամ հաւաստիքներ ընծայեց գերման ներկայացուցիչներուն։

★ Պատրաստութիւնները յառաջ կը տարուին Փարիզի մէջ, Մայիս 23ի ժողովին համար։ Տոքթ. Ճէսըփ, Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Փարիզ պիտի հասնի ուրբաթ օր, խորհրդակցելու համար ֆրանսական եւ անգլիական կառավարութեանց հետ։ Ամերիկա կ'ուզէ որ արեւմտեան երեք պետութիւնները հաւաքական ուղեգիծ մը մշակեն, միացեալ ճակատով երեւալու համար Խ. Միութեան առջեւ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՅԱՂԹԱՆԱԿԻ ՕՐԸ եւ Ժան տ'Արքի տարեդարձը միասին տօնուեցան կիրակի օր, Փարիզի մէջ։ Յաղթանակի առաջին տարեդարձին առթեն (7 Մայիս 1946) կառավարութիւնը որոշեց միացնել այս երկու տօները։ Պաշտօնական արարողութեանց կը նախագահէր հանրապետութեան նախագահը։ Պ. Օրիոլ Թուրի մէջ ճառ մը խօսելով շեշտեց թէ «տարբեր վարչաձեւեր կրնան գործակցիլ ի շահ մարդոց բարօրութեան»։ Մասնաւոր արարողութիւններ կատարուեցան Օրլէանի մէջ, որուն ազատարարն էր Ժան տ'Արք, 520 տարի առաջ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ապստամբները նոր ուժեր կը համախմբեն Ալպանիոյ սահմանագլուխին վրայ, համաձայն պաշտօնական զեկոյցի մը։ Միեւնոյն ատեն կը կրկնուին հաշտութեան առաջարկները։

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը գրաւեց ռազմագիտական կեդրոն մը, Քաշինկ, Շանկայէն 62 մղոն դէպի հարաւ-արեւմուտք։ Միեւնոյն ատեն ճեղք մը բացած են Շանկայի ամրութեանց վրայ, որոնք 125 մղոն երկայնութիւն ունին։

ՍՊԱՆԻՈՅ խնդիրը նորէն քննուեցաւ Միացեալ Ազգերու Քաղաքական Յանձնաժողովին մէջ։ 16ի դէմ 25 ձայնով ընդունուեցաւ բանաձեւ մը, որուն համաձայն ՄԱԿի անդամները ազատ են դեսպաններ ղրկելու Սպանիա։ Բանաձեւին դէմ քուէարկեցին Խ. Միութիւնը իր արբանեակներով, ինչպէս եւ Աւստրալիա, Նոր Զելանտա եւ Հնդկաստան։ Ձեռնպահներուն մէջ են Անգլիա, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա։ Ընդհ. Ժողովը պէտք է վաւերացնէ այս որոշումը, 2/3ի մեծամասնութեամբ։

ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ գրաւեց «Ֆրանս Տիմանշ» թերթին այս կիրակի օրուան 450.000 օրինակները, անպատշաճ գտնելով Անգլիոյ Մարկարէթ իշխանուհիին մէկ լուսանկարը՝ ծովափի մը վրայ, խումբ մը բարեկամներու հետ։ Թերթը նոր տպագրութիւն մը հանեց, վերցնելով առաջին եւ վերջին էջերը։

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ զինուորական Գերագոյն Խորհուրդը մերժեց վերաքննել նախկին նախարարներ Մանիուի եւ Իոն Միհալաքէի վճիռները հաստատելով ցկեանս բանտարկութեան պատիժը։ Մերժուեցան ուրիշ 13 դիմումներ եւս։

112.500.000 ՖՐԱՆՔԻ մարոքեան թղթադրամներ գողցուեցան Փիւթոյի մէկ տպարանէն (Փարիզ)։

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր։

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ։
Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna։
Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Պար — Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ։
Նուագ Թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ռմանեան։ Երգ, Անուշ Աղամեան եւ Անահիտ Գավէզեան։ Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ։ Դաշնակ Օր. Մայտա։ Սպանիական պար Գարիօ Քանթի։
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ։
Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ
Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ։

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ

ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի նպաստ իր ձեռնարկներուն, տեղի կ'ունենայ Կիրակի, Մայիս 22ին, ժամը 16 — 24, Cercle Militaire սրահին մէջ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, պիւֆէ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատետրերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն իր խորին ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Այրի Տիկին Համբիկ Պետրոսեանի եւ պարագաներուն իր ամուսնոյն ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆրանք կը նուիրէ Հ. Յ. Դ. Վեթերաններու Ֆոնտին։

Նոյն տխուր առթիւ ցաւակցութիւն կը յայտնէ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը, հազար ֆրանք նուիրելով աղքատ ընտանիքի մը, փոխան ծաղկեպսակի։

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՀԱՆԴԷՍ _ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ։

Իր պարահանդէսով, Վիլօրպանի Պետ. Թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ։

Հանդէս _ պարահանդէսը շարժանկարի պիտի առնուի։

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսութեանց։

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Խուպէկեանի բնակարանը։ Կը դասաւանդեն ընկերուհիներ Ն. Շէհէրլեան, Հ. Աստուրեան եւ ընկ. Ս. Պիլալեան։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին։ Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգինները եւ փակել հին հաշիւները։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՐՇԱՏՕՏ

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։

ԼԱ ՍԻՈԹԱ.— Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը։ Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը։

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais)։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մառօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին։ Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ։ Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Աղգին Մարտիրոսեան։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈ՛ՒՆ ...
փարիզահայ թատրոն Մարսէյլի մէջ
ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ԵԴԻՊՈՍ

OEDIPE ԱՐՔԱ ROI

Պատմական տրամը 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ ազգ. թատերախումբին։

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէռտի Թատրոնին մէջ։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 11 MAI 1949 Չորեքշաբթի 11 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5843-Նոր շրջան թիւ 1254

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՅՈՅՍԻ ՇՈՂ ՄԸ

Այս բացատրութիւնը կը գործածէր Ռէօյթըրի Թղթակիցը, Մոսկուայէն, Չորսերու միջեւ գոյացած համաձայնութեան առթիւ (բարձում Պերլինի պաշարման):

Մէկ տարիէ ի վեր, այնքան թունաւորուած է մթնոլորտը որ, ամէնէն ուժգին բառերն ու բացատրութիւններն անգամ խոր տպաւորութիւն կը գործեն երբեմն :

Այդպէս ալ «յոյսի շողը», որուն ուրիշ մէկ պատկերն է «չափաւոր լաւատեսութիւնը»:

Ուրեմն դիւանագէտները իրենք ալ որոշ բարեփոխում կը նշմարեն միջազգային կացութեան մէջ, իբրեւ հետեւանք Նիւ Եորքի մէջ գոյացած համաձայնութեան ,

Ամէն պարագայի մէջ, բարենշան երեւոյթներ են Պերլինի պաշարման բարձումը, որ տեղի պիտի ունենայ վաղը, 12 Մայիս, եւ Չորսերու Խորհուրդին գումարումը (Մայիս 23):

Յոռետեսներ դիտել պիտի տան թէ բուն տագնապը նոր սկսի, քանի՛ որ նորէն դէմ դիմաց պիտի գան չորս յաղթականները, Փարիզի մէջ, գերմանական հարցին առթիւ:

Դիւանագէտներուն ձգելով «աստուածներու գաղտնիքները», պիտի ըսէինք թէ մենք տարբեր կը խորհինք :

Տասն անգամ նախընտրելի է որ կլոր սեղանի մը շուրջը հաւաքուին օրուան հզօրները: Թող վիճին, չափուին, երբեմն ալ կրքոտին, փոխանակ ծանուցագիրներ եւ բողոքագիրներ, ազդարարութիւններ եւ սպառնալիքներ փոխանակելու, թունաւորելով մթնոլորտը:

Անհատական կեանքի մէջ ալ, ո՛րքան վէճեր կարգադրուած են գլուխ գլխի խօսակցութիւններով՝ փոխադարձ բարեացակամութեամբ :

Յաճախ տխուր թիւրիմացութիւններ կամ կանխակալ կարծիքներ են որ արիւն կը պղտորեն:

Ի՞նչ խօսք որ չափազանց բարդ խնդիրներ կան սեղանի վրայ: Մանաւանդ որ, քաղաքական-տնտեսական շահերուն հետ խառնուած են գաղափարական-վարդապետական տեսակէտներ:

Միայն գերմանական հարցը վիթխարի հանգոյց մը կը կազմէ, իր ներկայ վիճակին մէջ :

Երկիրը բաժնուած է երկու մասերու: Ենթակայ՝ երկու օտար եւ հակամարտ ճակատներու: Պերլինի պաշարումը փակագիծ մըն է, այս աննախընթաց տագնապին մէջ:

Կը թուի թէ պարագաները աւելի նպաստաւոր են այժմ, գոնէ առժամեայ հասկացողութեան մը յանգելու համար:

Օրինակ, Ատլանտեանի դաշինքը եւ Միացեալ Եւրոպայի ծրագիրը յայտնապէս ազդած են դէպքերու ընթացքին վրայ: Այսօր աւելի ապահով կը համարուի խաղաղութիւնը, քան երէկ:

Անոնք որ «պատերազմի պատրաստութիւն» կը նկատեն այս դաշինքը, ուղղուած՝ Խ. Միութեան դէմ, կը մոռնան շատ կարեւոր պարագայ մը,—

Մոսկուան ինք արդէն կազմած է միատարր, միաձոյլ եւ սպառազէն ճակատ մը՝ արեւելեան Եւրոպայի մէջ: Սարքած է հսկայական մեքենայ մը, որուն զսպանակը իր ձեռքն է:

Արդ, ինչո՞ւ Ատլանտեանի դաշինքին անդամները — արեւմտեան Եւրոպան եւ Ամերիկան կը համարուին «պատերազմի հրձիգ», իսկ միւսները ախոյեան խաղաղութեան, ժողովրդապետութեան եւ ազատութեան:

Ո՞ր բանգէտը պիտի կրնար ապացուցանել թէ Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ, Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Ալպանիոյ եւ դեռ երէկ բանադրուած Եուկոսլաւիոյ ժողովուրդները իրենց ազատ կամքով միացած են այդ երկաթեայ ճակատին, ասպարէզ կարդալու համար Եւրոպայի մնացեալ մասին: Մինչեւ իսկ ամբողջ աշխարհի :

Ոչ թէ յոյսի շող մը, այլ իրական արեւ մը ծագած պիտի ըլլար, եթէ այդ ժողովուրդները վերագտնէին իրենց ազատութիւնը:

Ինչո՞ւ բաց դուռ ձգել արտաքին միջամտութեան համար, երբ այնքան դիւրին է վերցնել ամէն պատրուակ, վերահաստատելով իւրաքանչիւր ժողովուրդի տարրական իրաւունքը,— ինքնորոշում :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՍԵՒՑԱՒ

Շարունակելով պայքարը արեւմտեան քաղաքականութեան եւ քաղաքակրթութեան դէմ, խորհրդային իշխանութիւնը հետզհետէ կ'ընդարձակէ ճակատը :

Գիտութիւն, գրականութիւն , արուեստ, արհեստ, ամէն ինչ պէտք է նորոգուի եւ յարմարի Մարքս-Լենին-Սթալինեան վարդապետութեան: Այլապէս կը դառնայ յետադիմական : Կարճ բառով՝ «կոնտր-ռեվոլուցիոն»:

Բոլոր ասպարէզները մաղելէ , հարթելէ վերջ, այժմ կարգը եկած է մարզական շարժումին:

Անգամ մը յիշեր էի կարգ մը քննադատութիւններ: Ահաւասիկ վերջին նորութիւնը .—

«Սովետական Սպորտ» լրագիրը բարձրաձայն կը յայտարարէ թէ «Սկաուտական» շարժումը մարտական կազմակերպութիւն մըն է որ կը ծառայէ աշխարհակալ պետութեանց լրտեսութեան եւ զինապաշտութեան :

Թերթին բացատրութեամբ, «սկաուտ» բառն իսկ հոմանիշ է «զինուորական հետազօտիչի», եւ անոր հիմնադիրն ալ, Պէյտըն Փաուըլ, «լրտես մը եւ գաղտնի սպասարկութեան գործակալ մը» եղած է:

Ուրեմն շարժումը ոչ թէ խաղաղասիրական, այլ յարձակողական հանգամանք ունի :

— «Զինուորական ղեկավարութիւնը սկաուտները կը մարզէ իբրեւ հզօր կազմակերպութիւն մը, մեքենական կարգապահութեամբ, որ իրապէս կը ջնջէ մանուկներուն գործելու անկախութիւնը»:

Խորհրդային թերթը բացասական կը գտնէ նաեւ տրուած մարզանքները, ուր կը պատրաստուին զինուոր-յարձակողներ, կը քաջալերուին վտանգաւոր, կոպիտ վարժութիւնները, բռնութիւնը»:

Դեռ աւելին,— այդ մարզանքները կը նպաստեն «լրտես-գործակալներ ստեղծելու, հլու հնազանդ՝ իրենց վարիչներուն: Միեւնոյն ատեն յարձակողական եւ անգութ՝ պայքարի մէջ, հաւատարիմ՝ քաղքենի դասի շահերուն »:

Մնացեալը կ'իմանաք վաղը, անգամ մը եւս համոզուելու համար թէ ինչ որ գիտենք եւ կը փառաբանենք՝ պարզապէս հետեւանք է արեւմտեան խաւարամտութեան:

Զէ՞ որ արեւը արեւելքէն, ապա ուրեմն Մոսկուայէն կը ծագի : ՎԱՀԷ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ թերթերը մասնաւոր խմբագրականներով կ'ամբաստանեն կաթոլիկ հովուապետը, Ստեփան արք. Վիշինսկի, ըսելով թէ կը քաջալերէ արտասահմանի Լեհերը, ընդդիմանալու համար կառավարութեան, թէ գրգռիչ շրջաբերականներ ղրկած է, «եղբայրասպանութիւն եւ ստորերկրեայ յետադիմական գործունէութիւն» թելադրելով եւն.:

ՍՈՒՐԻՈՅ վարչապետը, զմդ. Հիւսնի Զայիմ ճառ մը խօսելով Եգիպտոսի Ֆարուք թագաւորին գահակալութեան տարեդարձին առթիւ, յայտարարեց,— «Սուրիա միշտ Եգիպտոսի հետ եղած է պայքարելու համար այն աշխարհակալութեան դէմ որ կը փորձեն իրեն պարտադրել կարգ մը անհատներ, գահեր հիմնելու համար անմեղ դիակներու վրայ»:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ յեղափոխական կառավարութիւնը հրամանագիր մը հանեց կայսեր՝ Պաօ Տայի դէմ, պատուիրելով «ձերբակալել զայն զինու զօրութեամբ եւ կամ զգետնել, եթէ փորձէ դիմադրել»:

ՑՈՐԵՆ պիտի գնուի Մ. Նահանգներէն, պակասը լրացնելու համար, մինչեւ նոր հունձք: — Կ'ըսուի թէ հաճար պիտի խառնուի ալիւրին :

ԲԱՆՈՒՈՐԱԿԱՆ խլրտումները կը շարունակուին: Սակարանի պաշտօնեաները ընդհ. գործադուլ յայտարարեցին անսահման. ժամանակով : Կազի եւ ելեկտրականութեան աշխատաւորներն ալ մասնակի գործադուլներ կը սարքեն: Օդանաւային գործադուլը վերջացաւ :

ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ սերնդագործութեան դէմ բանաձեւ մը քուէարկեց Բարոյական եւ Քաղաքական Գիտութեանց Ակադեմիան: Բանաձեւը խստօրէն կը դատապարտէ զայն, բարոյական, իրաւական թէ ընկերային տեսակէտով :

Պերլինի պաշարումը կը վերնայ կէս գիշերին

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԵԱՆ ՀՐԱՀԱՆԳԸ

Պերլինի խորհրդային վարչութիւնը Բշ. օր հրատարակեց այն հրամանագիրը որուն համաձայն Պերլինի պաշարումը պիտի վերնայ Մայիս 12ին (վաղը, հինգշաբթի):

Հրամանագիրը կը բաղկանայ 12 կէտերէ, հաստատելով Նիւ Եորքի մէջ գոյացած համաձայնութիւնը: Այս յայտարարութեան համաձայն, զոր ստորագրած է խորհրդային հրամանատարը , զօր. Չուքով եւ որ անմիջապէս հաղորդուեցաւ Մոսկուայի անթելին միջոցաւ, պաշարումը պիտի վերնայ չորեքշաբթիէն հինգշաբթի լուսնալու գիշերը, առաւօտեան ժամը 1ին:

Եւ անմիջապէս պիտի վերահաստատուին բոլոր հաղորդակցութիւնները, այնպէս ինչպէս կային 1948 Մարտ 1ին: Միեւնոյն ատեն կը ջնջուի ոստիկանական հսկողութիւնը Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան մասերուն միջեւ: Անհրաժեշտ հրահանգները պատրաստուած են, որպէսզի անմիջապէս վերսկսի սովորական կեանքը:

Հրամանագիրը առկախ կը պահէ դրամական խնդիրը: Ուրեմն արեւմտ. մարքը արգիլուած է արեւելեան շրջանին մէջ: Բայց այստեղ ալ բաց դուռ մը ձգուած է: Հրամանագիրը կըսէ .—«Մինչեւ որ դրամական խնդիրը լուծուի»:

Անգլիասաքսոն թերթերը այս առթիւ դիտել կուտան թէ յստակ չեն հրամանագրին 2 կէտերը : Առաջին՝ հրամանագիրը կ'արտօնէ օրական 16 կառախումբերու երթեւեկը, «պաշար հասցնելու համար Պերլինի արեւմտեան շրջանի բնակչութեան եւ գրաւման զինուորներուն»: Եւ կը յիշէ Դաշնակիցներու 1945 Սեպտ. 10ի հրահանգը, իբրեւ ուղեցոյց: Արդ, եթէ սահմանափակումը կը վերաբերի միայն պաշարաբարձ կառախումբերուն, խնդիր չի կրնար ծագիլ, քանի որ արեւմտեան պետութիւններն ալ նախատեսած են օրական 16 կառախումբ, 12.000 թոն բեռ փոխադրելու համար: Բայց եթէ ճամբորդի չորս-հինգ կառախումբերուն ալ կը վերաբերի, դժուարութիւններ կրնան ծագիլ: Երկրորդ կէտը կը տրամադրէ արտօնագիր ստանալ, ապրանք փոխադրելու համար Պերլինէն դէպի արեւմտեան շրջանը :

Բայց եւ այնպէս կարեւոր խնդիրներ չեն ասոնք: Հիմնականը՝ այն է որ պաշարումը պիտի վերնայ , փոխադարձաբար , մեղմացնելով մթնոլորտը:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ օդանաւային փոխադրութիւնները պիտի շարունակուին պաշարման բարձումէն վերջն ալ, մինչեւ որ գործնական ելքի մը յանգի Չորսերու ժողովը, Մայիս 23ին :

★ Պերլինի թերթերը կը գրեն թէ տենդագին պատրաստութիւններ կը տեսնուին Հելմշթէտի կայարանին մէջ, անհամբեր սպասելով պաշարումը վերցնելու հրամանին: Առ նուազն 12 կառախումբեր պիտի մեկնին այս կայարանէն դէպի Պերլին, պաշարման բարձումէն 24 ժամ վերջը: Հարիւրաւոր կառքեր խռնուած են կայարանին բոլորտիքը: Անթելի կազմածներ հաստատուած են խորհրդային, անգլիական, ամերիկեան եւ ֆրանսական սպասարկութեանց միջեւ:

Չորսերու ժողովը

Չորս արտաքին նախարարներու Խորհուրդը պիտի գումարուի Փարիզի Մարմարեայ պալատին մէջ, որ անհատական սեփականութիւն է: Մեծ պատրաստութիւններ տեսնուած են, հիւրերուն ընդունելութեան համար: Կ'ըսուի թէ ամերիկեան պատուիրակութիւնը պիտի բաղկանայ 70 անդամներէ, խորհրդականներով, քարտուղարներով, թարգմաններով եւ մասնագէտներով: Անգլիական պատուիրակութիւնը բաղդատաբար փոքրաթիւ պիտի ըլլայ, քանի որ դիւրին է անմիջապէս հաղորդակցիլ Լոնտոնի հետ :

Փարիզի պանդոկները խճողուած ըլլալով, դիմում կատարուած է ֆրանսական կառավարութեան, որպէսզի տեղ ճարեն:

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, արեւմտեան երեք պետութիւնները տրամադիր են որոշ զիջումներ կատարելու՝ Գերմանիոյ քաղաքական եւ տնտեսական ապագայի մասին, որպէսզի կարելի ըլլայ լեզու գտնել Խ. Միութեան հետ:

★ Մ. Նահանգներու ծերակոյտին Արտաքին գործերու յանձնախումբին առջեւ զեկուցում տալով, պատերազմական նախկին նախարարը, Փիթըրսըն յայտարարեց թէ Ատլանտեանի դաշինքը կ'ապահովէ խաղաղութիւնը: Իր կարծիքով, արեւմտեան պետութեանց միացեալ ուժը այնքան մեծ է, որ, Խ. Միութիւնը պիտի վարանի պատերազմ յայտարարել: Այս առթիւ խօսելով 1939ի պատերազմի մասին, նոյնքան յանցաւոր նկատեց Խ. Միութիւնը որքան Հիթլէրը: «Ռուսաստանը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

«ՀԱՅՐԵՆԻՔ» ՅԻՍՆԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Այս թերթը երէկ լրացուց իր գոյութեան 50 տարին եւ այսօր կանգնած է 51րդ տարուան սեմին վրայ:

Մեր պայմաններուն մէջ, որոնք երբեք նպաստաւոր չեն եղած, կէս դարու շրջան մը նշանակալից է թերթի մը համար, որ նախ սկսաւ հրատարակուիլ իբրեւ շաբաթաթերթ, ապա եռօրեայ, երկօրեայ եւ վերջապէս ամէնօրեայ թերթ: Բացի Մխիթարեան Միաբանութեանց զոյգ հրատարակութիւններէն, հայ իրականութեան մէջ չկայ թերթ մը, որ այսքան երկար կեանք ապրած ըլլայ:

«Հայրենիք»ի կէս դարեան գոյութիւնը ապացոյց է նաեւ իր բեղմնաւոր գործունէութեան: Սկիզբէն իսկ այս օտար երկինքներուն ներքեւ ան եղաւ փարոս մը մեր գաղութին համար, որ նախորդ դարու վերջը դեռ եւս գաղութ չէր, այլ անկազմակերպ զանգուած մը: «Հայրենիք» ուզած է որ այս ափերուն վրայ ինկած ցաք ու ցրիւ մեր ընկերները կազմակերպուին, իրար կապուին, եւ ապա, սրտի ու հոգիի թելերով, միանան հայութեան կոճղին, որ դարերէ ի վեր իր արմատները նետած էր, շատ հեռու, արեւելեան կողմն աշխարհի, Մասիսի քղանցքներուն ներքեւ:

Դաշնակցութեան շունչին տակ թրծուած այն խումբ մը գաղափարապաշտ ընկերները, որոնք հիմը դրած են «Հայրենիք»ին, նախ եւ առաջ իրենց խոհալ ունեցած են Երկիրը եւ անոր ծոցին մէջ ծուարած հայութեան պահպանումը:

Ինչպէս միշտ, այդ օրերուն ալ մեր ժողովուրդը երկրի մէջ կը գտնուէր վտանգի առաջին գծին վրայ: Օր ու գիշեր ջարդի ուրուականը կախուած էր անոր գլխուն վրայ. ամէն օր թալանի, հալածանքի, բանտարկութեան եւ մահուան կոտորածներու լուրերը կուգային: Գաղանութիւններ՝ զօրքի ու խուժանի: Այսպէս՝ լուռ ու անաղմուկ արիւնը կը հոսէր հայրենի քաղաքներու ու գիւղերու մէջ եւ մեր ժողովուրդը կը քամուէր կաթիլ կաթիլ:

«Հայրենիք», որ բերանն էր կազմակերպութեան մը, առաջին իսկ օրէն ձայն բարձրացուց եւ Երկրի վիճակն ու հայութեան սպառնացող ստոյգ վտանգները առարկայ դարձուց ամերիկահայ գաղութի մտորումներուն: Թղթատեցէք անոր էջերը սկիզբէն մինչեւ 1915 թուականը, եւ պիտի տեսնէք, որ ան, յստակ ու պայծառ՝ տեսած է նոյնիսկ գալիք մեծ փոթորիկը: Ան միշտ ալ գրած է, որ միջազգային բարդութեան մը պարագային, որ կրնայ ռուէ օր անխուսափելիօրէն առաջ գալ եւ Արեւելքէն կտրել Եւրոպայի ուշադրութիւնը կարճ ժամանակի մը համար, դահիճն ու զոհը կրնան դէմ դիմաց առանձին մնալ. եւ այն ատեն վայ զոհին. վերջինս պէտք է միջոցներ ունենայ չճզմուելու համար, այլապէս չտեսնուած ողբերգութիւն մը ըլլայ միշտ վերջ կուտայ անոր գոյութեան:

Տխուր ու ցնցող զուշակութիւն: Որքան պիտի շահէր մեր ժողովուրդը, եթէ ունկնդիր ըլլար այդ ձայնին:

Յանուն մեր ժողովուրդի ազատութեան եւ յանուն մեր ազգային արժէքներու պահպանման — լեզու, կրօն, գրականութիւն, բարքեր ու աւանդութիւններ, կարճ՝ ինքնութեան ու հոգեւոր մշակոյթի ամէն արտայայտութիւն — լման կէս դար, անընդմիջաբար, «Հայրենիք» մղած է պայքար, որ երբեմն ստացած է նաեւ շատ բուռն, մոլեգին թափ: Այդ պայքարի ընթացքին եթէ մեզ հետ, մեր կողքին ունեցած ենք ժողովրդական լայն զանգուածները եւ վայելած անոնց լիառատ, սրտագին աջակցութիւնը, միւս կողմէն սակայն մեզի դէմ ունեցած ենք հակառակորդներու բանակ մըն ալ —, անտարբեր մարդիկ, որոնք չեն ուզած որ իրենց հանգիստը խանգարենք եւ հայութեան ընդհանուր ցաւին մասնակից դարձնենք զիրենք. հոգեւորականներ, որ յաճախ ապրած են մեզի, չոայլ ու գեղխ կեանք մը եւ հեռու փախած՝ զոհաբերութենէ, հոգեւորականութեան այն մասը, որ ուզած է միայն խունկ ծխել ու շարական կարդալ, առանց պահ մըն ալ իր հոգու մէջ փոխադրել ուզելու այն ողբերգութիւնը, որ բաժին ինկած էր հայութեան մեծ զանգուածին:

Լման կէս դար, կեդրոնախոյս, այլամերժ ու հակազգային այս տարրերուն դէմ պայքար մղած ենք ու չենք զղջացած ատոր համար: Այդ պայքարի ընթացքին մեր ուժի պատուանդանը եղած է հայ ժողովուրդի արի, զգայուն, աշխատասէր, զոհաբերող հատուածը, այն որ այսօր ալ ունինք մեզի հետ: Ցետադարձ ակնարկ մը պիտի բաւէ համոզելու ռեւէ մէկը, որ մեր պայքարը ի զուր չէ անցած:

Եթէ անցնող 50 տարուան ընթացքին մեր գաղութին մէջ կատարուած են մեծ գործեր, անկասկած, այս թերթը բերած է անոնց իր կարեւոր մասնակցութիւնը:

50 տարի առաջ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Ամերիկայի մէջ ունէր ընդամէնը քանի մը կոմիտէներ: Եթէ անոնց թիւը արագօրէն բարձրացաւ, կազմակերպութիւնը ծաւալեցաւ, տարուէ տարի գաղափարական նոր ուժեր խտացուցին մեր շարքերը, եթէ անոնցմէ շատերն ալ Երկիր անցան, խառնուեցան Յեղափոխութեան պայքարի հոսանքին, կատարեցին մեծ գործեր, կամ նահատակուեցան, ընդունինք որ, այդ նաեւ շնորհիւ «Հայրենիք»ին էր, որ անդադար իր ձայնը հնչեցուց, մագնիսի պէս իրեն քաշեց ուժեր՝ զանոնք յետոյ զոհելու համար ազատութեան խորանին առջեւ:

Ամերիկայի մէջ, այսօր, հաստատուն կազնի մըն է Դաշնակցութիւնը. փոթորիկներ եկան ու անցան՝ առանց սակայն զայն կարենալ խորտակելու. ոչ միայն դիմացաւ հաստատ ու ամուր կաղնին, այլեւ հետզհետէ ուռճացաւ ան նոր ճիւղերով եւ հարուստ սաղարթներով: Ահա Հայ Օգնութեան Միութիւնը՝ հայ կեանքի ամէնէն հզօր ու կենսունակ կանացի կազմակերպութիւնը, որ ծնաւ եւ հասակ նետեց Դաշնակցութեան շունչին ներքեւ: Ահա Հայ Երիտասարդաց Դաշնակցութիւնը, որ մեր արիւնը եւ ոսկորն է, եւ որ կ'ապրի ու կը գործէ մեր շունչով ու գաղափարականով: Ի տես անոնց, չենք կրնար չունենալ գոհունակութեան եւ հպարտութեան զգացում մը, մտածելով նաեւ որ պիտի չըլլային անոնք այն, ինչ որ այսօր են, եթէ «Հայրենիք»ը չըլլար:

Գաղութ մը ունինք այսօր՝ հայրենասէր ու հաւատաւոր, որուն մասին անվարան կրնանք ըսել որ հազիւ թէ իր նմանը ունի զոհաբերութեան կալուածին մէջ: Եւ ընդհանրապէս տարիներու ընթացքին զոհաբերողները եղածեն անոնք. որոնք սեւ ձեռքեր ունին, քրտնաթոր ճակատ եւ սպիտակ հոգի: Այս զանգուածը տուեր է Երկրի հայութեան, անոր պայքարին, տուեր է կեանքեր եւ նիւթական միջոցներ: Այսօր ալ մեր հայրենիքի պահպանութեան, նոր սերունդի կրթութեան եւ մեր մշակոյթի զարգացման համար ան կուտայ առատօրէն: Որքան ալ սակայն զգայուն ու նուիրաբերող, մարդիկ պիտի չշարժէին այստեղ, կամ պիտի շարժէին շատ դանդաղ, եթէ մեր մամուլը չկատարէր իր մեծ օժանդակի եւ լծակի դերը:

Ինչպէս 50 տարի առաջ, այսօր ալ կը մնան նոյնը մեր նպատակները: Այսօր ալ մեր թերթի միակ մտասեւեռումը մեր հայրենիքն է, անոր լուռ ցաւերը, տառապանքը, մեր ժողովուրդի ազատութեան պայքարը, վերջապէս, մեր համրանքի, մեր լեզուի, մշակոյթի, հոգեւոր արժէքներու պահպանումն ու զարգացումը: Մեր գաղութը արձագանգ տուեր է մեզի, օգներ է լիաբուռն իրագործմանը համար մեր նպատակներուն, որոնք նաեւ իրն ալ են, եւ վստահ ենք որ ան նոյն օգնութիւնը պիտի շարունակէ այսուհետեւ ալ ընծայել մեզի:

Ծանր օրեր կ'ապրինք: Չկայ այսօր հայութեան մէկ հատուածը, անկէ մնացած են բեկորներ միայն: Հայութեան միւս հատուածը եւս բռնութեան տակ կը հեծէ: Չկան նաեւ մեր մշակոյթի նախկին փայլուն կեդրոնները: Սփիւռքի մէջ միայն, ուր հայ միտքը ազատօրէն կը գործէ, այսօր մեր մշակոյթի կեդրոնները դարձած են Պէյրութ, Հալէպ, Գահիրէ, Փարիզ, Պոսթըն, Վենետիկ ու Վիէննա: Ուժ տանք անոնց՝ վառ պահելու համար կանթեղըՀայ Մշակոյթին:

Եւ այս աշխատանքը, անդուլ, յարատեւ, պէտք է շարունակենք մինչեւ այն օրը, երբ մեր ամբողջ հայրենիքին վրայ կը ճաճանչէ լոյսը ազատութեան եւ անկախութեան:

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ, 1—3 Մայիս)

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

Դ.

Քանի մը խօսք օտար բառերու ներմուծման մասին

Վէճը բաւական հին է: Կարելի է ըսել սկսած է գիտական գիրքերու հայերէն թարգմանութեանց հետ, եւ մանաւանդաբար սուր հանգամանք առած՝ ընկերային հարցերու մեր մէջ մուտքով:

Իր ժամանակին հանգուցեալ Վարանդեանը եղած է ջերմ պաշտպանը որոշ օտար բառերու հայկական հպատակութիւն տրուելուն: Աղի-լեղի վիճաբանութիւններուն ականատես եղած չենք, բայց գրուածներէն կը հետեւցնենք, երկու կողմերն ալ ծայրայեղութեան տարած են հարցը:

Ընկեր Վարանդեանը, «Հոսանքներ»ուն մէջ երկար պաշտպանողականմը ունի ի նպաստ իր տեսակէտին: Չեմ խօսիր այդ վիճելի պաշտպանողականի մասին, որովհետեւ, տարիներ վերջ, բարեբախտաբար, ինքը եւս եղած է աւելի բծախնդիր, տեսնելով որ հայերէն բառերը արդէն տուն-տեղ են եղած եւ հասկնալի՝ բոլորին: Բաղդատեցէք իր «Հոսանքներ»ը եւ «Հ. Յ. Դաշնակցութեան պատմութիւնը» հատորները ու կը տեսնէք տարբերութիւնը լեզուին: Այսօր, ընկերվարութիւն, մշակոյթ, բարեշրջում, գործադուլ, գործադրկութիւն բառերով մենք շատ լաւ կը հասկնանք «սոցիալիզմ», «կուլտուրա», «էվոլիւցիոն», «շտրայք»(?), «չօմաժ» բառերուն իմաստը:

Վէճը գրեթէ դադրած էր ատենէ մը ի վեր: Նորէն օրակարգի վրայ դրուեցաւ Հայաստանէն եկած գիրքերու պատճառով:

Դժբախտութիւն, մեծ դժբախտութիւն է, որ լեզուական այս անորակելի բարբարոսութեան օրինակը կուգայ հայրենիքէն, պետութենէն: Փոխանակ հսկելու «մաքրենիի ցուպը» ձեռքին, զտելու, մաքրելու, պակաս բառերը կերտելու, հինէն ընդունուած եւ գեղեցիկ կերպով իրենց միտքը բացատրող բառերն. իսկ կ'անտեսէ, աղճատելով լեզուն:

Ցաւալի երեւոյթ որ չենք կրնար ըմբռնել, կամ...

Ցօղուածաշարքին սկիզբը ըսի. լեզուն եւս կը հետեւի մարդկային իմացական զարգացման: Հայկականը չափահաս է գրական ճիւղին մէջ, մանաւանդ՝ գիտականին մէջ:

Եւ հասկնալի է:

Երէկ ճարտարարուեստ, ինքնաշարժ, օդանաւ չունէինք, որով բառերու պէտքը զգալի չէր ըլլար, ներկայիս երբ ունինք, բնական է հետզհետէ պիտի չինուին համապատասխան բառերը: Եկուր տես որ շարժումը այդ տեղէն չսկսիր, այսինքն պակաս մը լրացնելու մտահոգութիւնը չենք տեսներ, այլ յետին միտքերու, օտար աղտոտ հաշիններու արդիւնքն է.

Ինչո՞ւ ըսել պրեզիդենտ, վիցէ-պրէզիդէնտ, երբ ունինք նախագահ, փոխ-նախագահի պէս քաղցրահնչիւն բառեր: Առէք օտար ադմիրալը եւ մեր Ծովակալը: Հաստատեցէք, ազգախնամութեան տարուած չէ որ կ'ըսեմ, մեր «Ծովակալը» իր մէջ կը պարունակէ արդէն, գոնէ մեզի համար ծովին տիրողի լեցուն իմաստը:

Չեմ հասկնար թէ, ինչո՞ւ աւելի լաւ պիտի ըլլան «ռեսպուբլիկա», «գեներալիսիմուս», «պարտիա», «ռեվօլիւցիոն», «պօէզիա», քան մեր հանրապետութիւնը, սպարապետը, կուսակցութիւնը, յեղափոխութիւնը, բանաստեղծութիւնը, որոնք դարերու կեանք ունին: Աջ կը դարձնեմ, ձախ կը դարձնեմ եւ ոչ մէկ առաւելութիւն կը տեսնեմ: Անցեալ օր մեր Սերժը եւս, խօսելով «Հին Աստուածներ»ու մասին, գրեր էր «պօէտիկ»: Կարծես պիտի չհասկնայինք, եթէ բանաստեղծական ըսէր:

Մեր արեւելեանը կուգայ արեւէն, որով կարելի է աւելի շուտ սորվիլ ու միտքը պահել քան «օրիէնտալ»ը, որուն մէջ արեւը յիշեցնող «սօլէյ» բառը կը պակսի:

Շարքը կարելի է երկարել: Կ'ընդհատեմ՝ որովհետեւ շատ գրուեցաւ այս մասին:

Ամէն լեզու —հարուստ թէ աղքատ — իւրայատուկ սիրուն գիւտերը ունի: Մեր տրտունջքը անտեղի պիտի ըլլար, եթէ այս գիւտերէն մին ներմուծուէր: Օրինակի համար, առէք մեր «վարչապետ» բառը: Իսկական գլուխ գործոց: Մէկը կ'ըսէ «առաջին նախարար». միւսը՝ «խորհուրդի նախագահ», «մինիստրների սովետի պրէզիդէնտ»: Ֆրանսացի ըլլայի, վարչապետի նման գեղեցիկ բառ մը գտնողին իր ծանրութեամբ ոսկի կուտայի:

Չեմ սիրեր մեր «Աստուած» բառը: Արաբերէն «Ալլահ»ը աւելի լաւ կուտայ զօրագոյն ուժի գաղափարը:

Ընթերցողները դիտել պիտի տան. մեր լեզուին մէջ օտար բառեր չե՞ն գտնուիր արդեօք:

Ճիշդ է, կը գտնուին:

Պէրպէրեան վարժարանը երբ առաջին անգամ ըլլալով սորվեցանք թէ, զուտ հայեցի կարծուած կարգ մը բառեր օտար ծագում ունին՝ բերանաբաց մնացինք:

Ցիշենք քանի մը հատ եւ մի զարմանաք՝ եթէ կրնաք:

Պարսկերէն են բախտ, հրաման, հրեշտակ, գոհար, դրօշակ, թշնամի, դժուար, վառ: Ասորական լեզուին կը պարտինք հետեւեալները. — Խնուռ(?), սատանայ, շուշան, կաթսայ, քնար, կաքաւ, կացին, եւն.: Կան արաբերէն, յունարէն, ֆրանսերէն բառեր: Ճշդուած չէ տակաւին բոլոր բառերու ծագումը:

Չեմ գիտեր ինչ պայմաններու տակ մեր լեզուին մէջ մտած են այս բառերը: Այն ատենր եթէ ունէինք վերոյիշեալ բառերու հայերէնները եւ մեր պապերը օտարամոլութենէ տարուած զանոնք իւրացուցած են, նոյնքան մեղադրելի են որքան այսօրուան «ռէվոլիւցիոն», «բէրուքմախըր», եւն. գրողները: Արդար ըլլալու համար ըսեմ. ներկայիս մենք աւելի լայն ու գործնական միջոցներ ունինք լեզուն մաքրելու, հարստացնելու քան մեր նախնիքը:

Այսօր, մեզի պակսած բառերու մասին նոյն-

Երեկոյթ Յ. Օշականի յիշատակին

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած). — Մշակութային Միութեան կազմակերպած երեք գրական երեկոներէն, երկրորդը, նուիրուած Յ. Օշականի, տեղի ունեցաւ Մայիս 2ին, նոյն սրահին մէջ եւ նոյնքան բազմութեամբ։

Կը նախագահէր ծանօթ երաժշտագէտ եւ «Արմենիա» երգչախումբի ղեկավար Պ. Վարդան Սարգսեան, որ խնամուած ճառով մը վեր հանելով հանդուցեալ Օշականի՝ բազմակողմանի տաղանդը, եզրակացուց.

— «Օշական այլապէս ուշադրաւ եւ իշխանական դէմք մըն՝ իր արժանի տեղը գրաւած է արեւմտահայ գրականութեան մէջ։ Մարսէյլի Մշակութային Միութիւնը մտադրած էր տօնել իր յոբելեանը ուր ներկայ պիտի ըլլար մեծ գրագէտը։ Բայց իր յոբելեանին տեղ, իր մահուան տարելիցն է որ կը տօնենք այսօր եւ մեր յարգանքի տուրքը կը մատուցանենք իր գործի մեծութեան։ Օշական չեղաւ անոնցմէ որ կ՚ուզեն համբաւ շահիլ աժան խնկարկութեամբ, եւ այդ պատճառաւ ալ աշխարհ մը խծբծանք յարոյց իր շուրջը։ Իր գրական ուղղութեամբ եղած է մէկը որ չէ հասկցուած իր ժամանակակիցներէն, կամ սխալ հասկցուած է։ Շատեր ալ չեն ուզած հասկնալ։ Մեծ գրագէտ ըլլալով հանդերձ, ան եղաւ հզօրագոյն քննադատ մը»։

Նախագահը հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան ոտքի՝ յարգելու համար հանգուցեալին յիշատակը։ Յետոյ Օր. Հացագործեան երգեց Ալէմշահի «Իմերգը» եւ «Ուռին»։ Օրուան առաջին բանախօսը, ընկեր Տիգ. Թաղոյեան ընդհանուր գիծերով վերլուծեց Օշականի գրականութիւնը ըստ էութեան։ Թուելէ վերջ անոր գրական վաստակին ուղղութեան գլխաւոր հիմքերը, ըսաւ թէ «Օշական իր գրականութեամբ ծանօթացուց հայ գիւղացին որ մինչ այդ անտեսուած տարր էր։ Ժողովուրդի զաւակ եւ ժողովուրդի մարդ, իր փափաքը եղաւ ժողովուրդին մէջ գտնուիլ եւ հոն ալ մեռնիլ»։ Պ. Լ. Ղեւոնդեանի երկու նուագներէն վերջ, նախագահին հրաւէրով ընկեր Յ. Պօղիկեան, պատմեց իր անձնական յիշատակները, իր հանդիպումները Օշականի հետ։ Մանաւորապէս ծանրացաւ յոբելենական տօնակատարութեան վրայ, կազմակերպուած Հալէպի մէջ, Ազգ. Իշխանութեան նախաձեռնութեամբ։ Նախագահը յիշեցնելով թէ Օշական շատ կը սիրէր կրօնական երգերը, հրաւիրեց Օր. Հացագործեանը երգելու «Տէր Ողորմեա»։

Երկրորդ բանախօսն էր Պ. Կար. Փօլատեան, որ այս անգամ՝ եւս իրեն յատուկ պերճախօսութեամբ ծանօթացուց մեզ Յ. Օշականը իր ամբողջ դիմագծով եւ մեծութեամբ։ Ուսումնասիրեց գրագէտը, «Խոնարհները»էն, «Երբ պատանի են»էն, «Մրջիւններու մեհեան»էն մինչեւ «Մնացորդաց»ը, «Մոկ պատուկը» եւ մինչեւ իր անտիպ վէպերը, «Սահակ Պարթեւեան» զոր տեսած էր Փարիզ։ «Օշականի վէպերը, իրենց ծաւալով, հասակով ու խորութեամբ, տիպարներու մանրազննին քննութեամբ ու վերլուծումով, եւրոպական իմաստով մեծարժէք գործեր են եւ պիտի կրնային որեւէ մեծ օտար վիպագիրի համբաւը շինել»։ Բանախօսը փորձեց բացատրել Օշականի լեզուին յեղաշրջումը։ «Կուռ, գեղեցիկ ոճն որ Օշականինն էր սկիզբները, ինչո՞ւ յանգեցաւ այս մութ քաոսային վիճակին»։ Թուելէ վերջ Օշականի հոգեկան եւ իմացական յեղաշրջումը, փիլիսոփական տագնապը, մահուան մղձաւանջը, մանաւանդ իր վերջին տարիներուն, «երբ մէկը կը հասնի տեղ մը ուր իր ըսելիքները կընկատէ շատ աւելի կարեւոր քան զանոնք ըսելու եղանակը որ լեզուն է, կը ստեղծուի այս քաոսը»։

Փօլատեան անցաւ, երկրորդ Օշականին՝ քննադատին, եւ գտաւ թէ հոտ ալ ան եզակի դէմք է մեր զոյգ գրականութիւններուն մէջ իր խորացումով, պայքարով, հմտութեամբ, գործերուն մօտենալու իր ինքնայատուկ եղանակով եւ անշահախնդրութեամբ։ «Կրնանք համաձայն չըլլալ իր ինչ ինչ տեսակէտներուն, բայց այդ չի փոխեր խնդրին էութիւնը, չի փոխեր Օշականի արժէքը»։ Յիշատակելէ վերջ այն տմարդի խաչակրութիւնը որ կսկիծով լեցուց անոր հոգին կեանքի վերջին օրերուն, Ա. Ծառուկեանի «Թուղթ առ Երեւան» գրքին յառաջաբանին առիթով, բանախօսը աւելցուց. — «Օշական անգամ մը եւս իրաւունք ունէր, թէ Արօփի տտանաւորը ամէնէն տխուր մտածումն է որ որեւէ հայ մարդ կրնայ ունենալ, թէ՝ Ծառուկեանի գիրքը ոչ միայն արժանի պատասխանն է անոր, այլեւ ազնիւ եւ խռհուն հոգիէ ելած պոռթկում եւ ցասում է Սփիւռքի, գրական գեղեցիկ գործ մը։ Օշական իր դերին մէջն էր, երբ կը պաշտպանէր հայ հոգին եւ անոր ամէնէն ազնիւ արտայայտութիւնը։ Հայ գրականութիւնը։ Մենք մանաւանդ այս կէտին մէջ, ամբողջովին համաձայն ենք իրեն։ Պէտք էր Օշական յայտնէր իր կարծիքը։ Հայ ժողովուրդը շատ չարչարանք կրած է, շատ դժբախտութիւններ ըրած, որպէսզի իր մտաւորականութեան տայ մօքի եւ խղճի այս ազատութիւնը»։

«Մի՛ փախցնէք Օշականները», բողոքականօրէն ուրախացէք ամէն անգամ որ կ՚ողջունէք անոնցմէ մէկը ժողովուրդի մը մէջ։ Ամէն սերունդ պէտք է ունենայ իր քն ազատը, եթէ կ՚ուզէ մեծ գործ արտադրել, ամէն սերունդ իր Օշականը, իր Նարդունին։ Իր բաց ու անկաշառ մարդիկը։ Մեծ գրականութիւն երբ ունին մեծ քննադատներ, մեծ քննադատները կ՚ենթադրեն մեծ գրականութիւն, եւ մեծ քննադատը կուգայ մեծ գրականութենէն վերջ։ Եւ այս ամէնէն մեծ պատիւն է հայ գրականութեան, պատիւը նաեւ Օշականին»։

Ներկաները բուռն ծափերով յայտնեցին իրենց համամտութիւնը։ Վերջին խօսողն էր մեր սիրելի Նարդունին, որ ինչպէս Ահարոնեանի հաւաքոյթին, յայտարարեցին թէ իր առաքինման շրջանին մէջ ի վիճակի չէ, գրաւոր ուսումնասիրութիւններ կատարելու, ինչպէս սովոր է ընել այսպիսի պարագաներու մէջ։ «Մանաւանդ որ իմ ընկերներս պակաս բան չեն թողուր իրենց ճառերով։ Տեսակ մը յաւելուած է իմ միջամտութիւնս»։

Նարդունի ծանրացաւ մանաւանդ երեք խնդիրներու շուրջ — Մթութիւնը գրականութեան մէջ, լեզուն եւ զանազան արուեստներու փոխյարաբերութիւնը։ «Օշականի վերջին շրջանի լեզուն դատապարտելի կը գտնեմ, բայց անոր ճիգը նոր ուղիներ պրպտելու, ինքնատիպ դառնալու մեծ գրագէտի գործ է, պէտք է ըսել բան մը որ ուրիշը ճգնի հասկնալ, եթէ հասկնալի պիտի ըլլէք որ ուրիշներ գիտեն արդէն, ինչո՞ւ ըսել «Մեծ գրագէտ է Օշական»։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

իսկ, կրնանք բծախնդիր ըլլալ։ Ըսեմ թէ ինչո՞ւ։

Զորս — հինգ տարուան մանուկին երբ բացատրես թէ այսինչ առարկան քարն է, միւսը հացը, շաքարը կամ միսը, անմիջապէս կ՚ըմբռնէ, միտք կը պահէ եւ չես տեսներ բնաւ, որ մին միւսին տեղը գործածէ։ Քիչ մը աւելի մեծնալով, կը սորվի խրթին բառեր, — ուրախութիւն, տխրութիւն, սէր, եւն.։ Տեսա՞ծ էք տղայ մը, որ տխուր մօրը մօտենայ եւ հարցնէ. — «Մայրիկ ինչո՞ւ ուրախ ես»։ Ուրեմն գիտէ զանազանել ուրախութիւն եւ տխրութիւն բառերը, որ չեն բնուիր աթոռի կամ սեղանի մը պէս։ Հետեւելով այս տրամաբանական գծին, երբ սորվեցնես իրեն, թէ «առսիա գաւաջօնիք» կը նշանակէ բնածխային թթու կամ «էվօլիւսիօն»ը, բարեշրջում, բնաշրջում, ինչո՞ւ այլեւս տղան պէտք ունենայ Ֆրանսերէն կամ անգլերէն բառին։ Քանի որ պիտի սորվի բառ մը, լաւ է սորվի հայերէնը։ Վստահ եղէք, նուաղ յոգնեցուցիչ պիտի ըլլայ իրեն համար։

Հոս խոշոր փակագիծ մը։

Ինչպէս կը տեսնուի գրածէս, ամբողջովին եւ կատարելապէս համաձայն եմ ընկերներու տարած լեզուական պայքարին, սակայն, լաւ է որ ընդհատուին մեր թերթորուն մէջ «հայերէն լեզուի դասընթացքներ»ը, երբ առարկան սովետական հայրենիքի լեզուն է։ Բացասական երեւոյթները քննադատելը մեր իրաւունքն է, սակայն բան մը չենք շահիր եւ մաղաշափ չենք փոխեր գծուած ուղին։ Պայքարը կրնայ հակառակ արդիւնքը տալ։ Հայրենիքի մէջ ապրող մտաւորականը — բացի ծոյլէն — հաճոյքով եւ յօժարակամ պէտք չէ գործածէ այդ բառերը։

Ով ինչ կ՚ուզէ թող մտածէ։ Հոս ոչ վախի, ոչ «դոլամ»ի, ոչ ալ սարուկի հոգեբանութեան հարց կայ։ Միակ մտահոգութիւնս է չլայնցնել խրամատը հայրենիքի ումեր միջեւ։

Աւելցնեմ անմիջապէս. այս իմ տեսակէտս չէ միայն, այլ մեծ թիւով ընկերներու։

(Մնացեալը յաջորդով)

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Ֆ. Կ. ԽԱՉԸ ԵՒ ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐԸ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի «Գթութեան շաբթուան» հանգանակութենէն Երուսաղէմի աղէտեալներուն բաժին հանած են մեր հետեւեալ մասնաճիւղերը. — Ալֆորվիլ 5000 ֆրանք, Շավիլ՝ 5000, Իսի՝ 16.350, Սեվռան՝ 3810, Իթալի՝ 9790, Փարիզ 21.405, Անկիէն 13.650, Անիէռ 6270, Մարսէյլ 6500, Պոմոն 10 հազար, Վալանս 5600, Ռոման 5 հազար, Լիոն 13 հազար, Փոն տ'Օպնա 3940, Սէնթ Անթուան 5 հազար, Սէնթ Անն 2000, Սէնթ Էթիէն 6975, Վիէն 17000, Տէսին 5 հազար, Քաշան 5680, զանազաններէ 13.030, գումար 180.000։

Այս գումարը փոխադրուած է Երուսաղէմի Պատրիարքին, խնդրելով որ 40.000ը յատկացուի Պաղեստինի մեր քոյր մասնաճիւղին, ձեռագործի նորաբաց արհեստանոցին որուն նպատակն է գործ ճարել հայ կիներու։

Այս առթիւ մեր ջերմագին շնորհակալութիւնները կը յայտնենք մեր այն հայրենակիցներուն որ մասնակցեցան Գթութեան շաբթուան» հանգանակութեան։

ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ. — Ազգ. Միութիւնը Ապրիլ 23-ին յիշատակի երեկոյ մը սարքած էր St. Ennemond սրահը, Ապրիլեան Եղեռնի տարեդարձին առթիւ։ Կապոյտ Խաչի սանուհիները երգեցին «Մեր Արիւն»ը։ Օրուան նախագահը Պ. Թ. Թորոսեան բանալով սգահանդէսը, բացատրեց թէ ինչպէս յղացաւ եւ գործադրեց Թուրքը իր դիւային ծրագիրը, բնաջնջելու համար հայ ժողովուրդը, եւ հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել մեր զոհերուն յիշատակը։ Թորգոմ քահանան սեւով ծածկուած մահարձանին առջեւ կատարեց «Պահպանիչ»ի արարողութիւնը։

Ողջերթներ կարդացին, Կապոյտ Խաչի, Կարմիր Խաչի, Հ.Բ.Ը.Մ. ներկայացուցիչները։ Հ.Յ.Դ. «Անտոք» ենթակոմիտէին կողմէ ընկեր Ն. Այտնտիրեան, գրաւոր ճառով մը ոգեկոչեց Ապրիլ 11 — 24ին ինկած մարտիրոսներուն յիշատակը։

Օրուան բանախօսն էր Պ. Կիւրեղ Խրայեան, որ մանրամասնօրէն պարզեց Թուրքերուն կատարած նախճիրը։ «Թուրքը մեզ կոտորելով ուզեց ոչնչացնել Հայկական Հարցը, բայց չյաջողեցաւ։ Այսօր մենք հաղորդուելով Տէր Զօրի, Վասպուրականի, Տարօնի մէջ ինկած մեր ծնողքներուն հետ պէտք է լսենք իրենց պատգամը։ Հայ մնալ ամէն գնով։

Խօսք առաւ նաեւ երիտասարդ բժիշկ Յ. Սարաֆեան։ Մէջ ընդ մէջ տեղի ունեցան արտասանութիւններ, — Նոր Սերունդէն Մ. Խաչատուրեան (Ես երգելով կ՚ուզեմ մեռնիլ, Սիամանթօ), Օր. Մ. Փիլիկեան, Պատանի Կարապետ Արամեան, եւ Պ. Ա. Փիլիկեան որ արտասանեց Ա. Ահարոնեանի «Աչուղ»ը։

Կիրակի 24 Ապրիլ, Հայոց մատուռին մէջ, Թորգոմ քհնյ. հոգեհանգստեան պաշտօն կատարեց, նուիրուած Ապրիլեան Եղեռնի զոհերուն։

Մ. Մանուկեան

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱ. — 1915ի Ապրիլեան սգատօնը տեղի ունեցաւ Մայիս 1ին, կիրակի օր, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Հրայր» խումբին, եւ հովանաւորութեամբ «Խաժակ» խումբին։ Հրաւիրուած էին երեք միութիւններ։ Միայն Տարօն Տուրուբերան Հայր. Միութիւնը ներկայ էր, իսկ «Պետական» Կարմիր Խաչը նամակով մը միւժած էր մասնակցիլ։

Բացումը կատարուեցաւ Նոր Սերունդի կողմէն «Փամ փորոտան»ով։ Օրուան նախագահը՝ ծերունի Պ. Լեւոն Թաշճեան բեմ բարձրանալով, առաջին խօսքը եղաւ. — «Ո՞ւր են Լա Սիոթայի Հայերը...։ Եւ աչքերը լեցուած՝ չկրցաւ շարունակել։ Ներկաներն ալ խորապէս յուզուեցան։

«Խաժակ» խումբին քարտուղարը՝ ընկեր Յ. Աճէմեան փոխանորդաբար նախագահելով, յորդորեց նորսերունդը երբեք չմոռնալ մեր նահատակները եւ անոնց աւանդը։ Յետոյ բոլորը միասին յոտնկայս երգեցին «Հայր Մեր»ը։ Տեղի ունեցան օրուան պատշաճ արտասանութիւններ. — Օր. Ե. Ադամեան (Ուխտաւորը Ա.Ա.), քաղաքի Նոր Սերունդէն ընկեր Ճարաեան (Մեռան, չկրան) ընկեր Աճէմեան։ Երգեցին Անդինէ Տոնոյեան «Մի լար մայր իմ» եւ իր քոյրը Օր. Սիրանոյշ Տոնոյեան (Մայր Արաքսին), Օր. Սիւզան Թաշճեան (Ազատութեան սիրոյն), քաղաքի Նոր Սերունդէն՝ ընկ. Թոգաթլեան (Բարձր սարեր)։

«Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք»ով վերջ գտաւ առաջին մասը։ Տարօն Տուրուբերանի կողմէ Պ. Խաչիկ Մանուկեան յայտարարեց արդար դառնութեամբ. — «Նահատակները կը պատկանին բոլոր հայութեան, պէտք էր բոլոր ժողովուրդը հոս ըլլար, ամօթ, հազար ամօթ որ սնոտի պատճառներով մոռցեր են մեզ փրկողները, մեզի հայրենիք տուողներու յիշատակի օրը, յարգանք ամէն գաղափարի եւ դաւանանքի պատկանող նահատակներուն։ Կը խոնարհիմ իմ եւիմ Միութեանս անունով անոնց առջեւ եւ յօժարութեամբ կը մասնակցիմ Նոր Սերունդի ձեռնարկին»։

Օրուան բանախօսը, ընկեր Տ. Թաղոյեան (Մարսէյլէն) նկարագրեց Հայաջինջ Սարսափները, յիշեց միլիոն նահատակներու, բազմաթիւ հերոսներու, գրողներու եւ մեր ազատութեան երգիչներու զոհողութիւնը եւ մեզի ձգած կտակը, — «Ապրիլ Հայ եւ չթողուլ օտարի ձեռքին տակ մեր հայրենիքի հողամասերը»։

Սգահանդէսը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ։ — Թղթակից

ՊԱՇՏՊԱՆ ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ. — Ոճիրը շատ ձախաւերութեամբ գործած ես ...

ՈՃՐԱԳՈՐԾԸ. — Դեռ սկսնակ եմ արհեստիս մէջ. մէյ մը որ յաջողիս զիս ազատել, տես թէ ինչ ճարպիկութեամբ կը գործեմ յաջորդ անգամին...։

փառամոլ եւ իշխանատենչ դիկտատորութիւն մըն է որ երբեք չէ խղճահարած պատերազմ յայտարարել: Վստահ եմ որ Ատլանտեանի դաշինքին զինակիցները պիտի չոկարանան Մոսկուայի յոխորտանքին առջեւ»:

ԻՐԱՆԻ ԵՕԹՆԱՄԵԱՅ ԾՐԱԳԻՐԸ

Իրանի Շահը, Մոհամմէտ Ռզա Փահլեւի (Պահլաւունի) հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է ամերիկեան գործակալութեան մը, ինչպէս կը դրէ «Ն. Ե. Հէրըլտ»:

— «Իրանը անկախ ազգ մըն է եւ մենք պիտի պաշտպանենք մեր անկախութիւնը: Ցորչափ կը տեւէ ներկայ միջազգային լարումը, ապահովութիւնը առաջին անհրաժեշտութիւն է իմ երկրիս համար»:

Ամերիկեան գործակալութեան թղթակիցը կը գրէ թէ Իրանի երիտասարդ վեհապետը, որ 30 տարեկան պիտի ըլլայ յառաջիկայ հոկտեմբերին, իրեն ունկնդրութիւն շնորհեց Թէհրանի արդիական պալատին հիւրասենեակին մէջ եւ լաւատեսութեամբ արտայայտուեցաւ իր ազգի ապագայի մասին: Իրանի բնակչութիւնը կը հաշուէ 15 միլիոն հոգի: Շահը ըսած է.

— «Իրան վեց հազար տարուան փառաւոր պատմութիւն մը ունի: Իր երկար պատմութիւնը մեզի կ'ընծայէ խոր աւանդութիւններ և հայրենասիրութիւն որոնք մեր մեծ ուժերն են այսօր: Մեր աշխարհագրական դիրքին բերումով, այս պատմութիւնը յաճախ եղած է քաոսային, նոյնիսկ ներկայ ժամանակներու մէջ: Այսօր մեր առաջին գործերն են ապահովել մեր անկախութիւնը, երաշխաւորել արդարութիւնը եւ ազատութիւնը, բարձրացնել կենցաղի մակարդակը եւ ուսումը: Մենք կ'ուզենք նոր նեանք մը ստեղծել մեր ժողովուրդին համար, բարձրացնելով տնտեսական մակարդակը արդիական մեթոտներով եւ մասնագէտներով: Կը յուսանք թէ եօթնամեայ ծրագիրը զարկ պիտի տայ մեր տնտեսութեան»:

Եօթնամեայ ծրագիրը, որ վերջերս վաւերացուեցաւ խորհրդարանին կողմէ, մշակուած է ամերիկացի մասնագէտներու կողմէ եւ կը վերաբերի ճարտարագիտական շինութեանց, ոռոգումներու, առողջապահութեան, կրթական, վարչական բարենորոգումներու: Այս մասնագէտներէն զատ, խումբ մը ամերիկացի սպաներ ալ վարձուած են բանակին եւ ոստիկան զօրքին համար:

Նոր Սահմանադրութեամբ, Իրանի Մէճլիսէն զատ (երեսփ. ժողով) պիտի ունենայ ծերկոյտ մը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒ մասին համաձայնութիւն մը գոյացած է Անգլիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Կիւրենիան պիտի յանձնուի անգլիական խնամակալութեան, ափրիկեան Տրիպոլիսը անգլ. վարչութեան տակ պիտի մնայ երկու տարի, մասնակցութեամբ ամերիկացի, Ֆրանսացի, եգիպտացի եւ տեղացի ներկայացուցիչներ, իսկ 1951ի վերջը պիտի դրուի Իտալիոյ խնամակալութեան տակ: Ֆիզանը (նախկին Թրքական աքսորավայր) պիտի յանձնուի Ֆրանսայի: Էրիթրէայի արեւելեան մասը անմիջապէս պիտի յանձնուի Եթովպիոյ, մասնաւոր վարչաձեւ մը հաստատելով Ասմարայի եւ Մասովայի համար. իսկ արեւմտեան մասը պիտի կցուի անգլօ-եգիպտական Սուտանի: Իտալական Սոմալին պիտի յանձնուի Իտալիոյ:

ՄՈՒՇԷՆ Պոլսոյ թերթերուն կը հեռագրեն թէ կիրակի օր քսան ուղեւորներ խեղդուեցան Մուրատ գետին մէջ (Արածանի), Գինկէօլի մօտ (Բիւրակն), կառք մը կամուրջին զարնուած եւ ջախջախուած ըլլալով:

ԱԹԷՆՔԻ թերթերը կը գրեն թէ 400 ապստամբներու սպաննած դիակները գտնուեցան Արօանիա լեռներուն մէջ, Փաթրասի մօտ:

ՄՈՆԱՔՈՅԻ իշխանը, Լուի, որ 78 տարեկան էր եւ կը գահակալէր 1922էն ի վեր, մեռաւ անցեալ օր: Իրեն յաջորդեց թոռը, Ռէնիէ, 25 տարեկան սպայ մը: Մոնթէ Քարլոյի հռչակաւոր քազինօն փակուեցաւ ի նշան սուգի: Ամէն տարի երկու միլիոն օտարականներ կ'այցելեն այս փոքր պետութիւնը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 1097 (1120), տոլար 378, զուից. ֆրանք 94 (երկուքն ալ սեւ շուկայ): Նափոլէոն 4480, զուից. ոսկի 4350, սթերլին 5180, տոլար (20) 21.000, ձոյլ ոսկի 625 հազար ֆրանք:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԷՍԹԱՓՈՑԻՆ դատավարութիւնը սկսաւ անցեալ օր: Գլխաւոր ամբաստանեալներն են ինը հոգի: Ամբաստանագիրը կը բաղկանայ 200 էջերէ (մատնութիւն, սպանութիւն, չարչարանք եւն.):

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐ բանակը հետզհետէ կը սաստկացնէ յարձակումը Շանկայի դէմ: Տեղ-տեղ հազիւ 25—45 քիլոմեթր հեռու են քաղաքէն:

Imprimerie DER AGOPIAN. 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ — Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ — Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ, 28 Մայիս շաբաթ երեկոյ:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:
Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Պար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:
Նուագ Թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ումանեան: Երգ, Անուշ Ադամեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վաւէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարիօ Քանթի:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.—Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ
Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՅԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հաւկթաբաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ վարչութիւնը կը խնդրէ ծանուցանել թէ ՄԻՆՉԵՒ ՅՈՒԼԻՍ 10 ԵՐԿԱՐԱՁԳՈՒԱԾ է Կրօնական Ընկերակցութեան անդամատետրերու բաշխման պայմանաժամը, որ կը լրանար Մայիս 8ին:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ և ԸՆԹԵՐՑՈՂՆԵՐՈՒՆ

ՅԱՌԱՋի վերհրատարակման 5րդ տարեշրջանը սկսաւ Ապրիլ 8ին: Կը խնդրենք փութացնել նոր բաժնեգինները եւ փակել հին հաշիւները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Ալիքսանեան ընտանիքը եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ կամ դրաւոր իրենց ցաւակցութիւնը յայտնեցին ողբացեալ Պ. ԵՐԵՄԻԱ ԱԼԻՔՍԱՆԵԱՆի մահուան առթիւ:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. Կարապետ Չըթըրեանէ (յունահայ) հաղորդակցիլ Ստեփան Աղասեանի Hôtel du Nord, 135 rue Lafayette, Tél. Tru. 44-49:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ — Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի Գ. սրահը: Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Նիւթը՝ Տեսական խնդիրներ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈԹԱ — Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէն Ժէռոմ — Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Պ. ՉՕՊԱՆԵԱՆի յառաջիկայ երկու դասախօսութիւնները, Գրիգոր Նարեկացիի մասին, տեղի պիտի ունենան, Հայ Ուսանողական Տան մէջ, (57 Bld. Jourdan), Մայիս 14ի եւ Մայիս 28ի շաբաթ օրերը, ժամը 5ին: Մուտքը ազատ է ունկնդիր ուզող բոլոր գրասէրներուն համար:

Վասպուրականի յաղթական ճակատամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մտաւորականներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

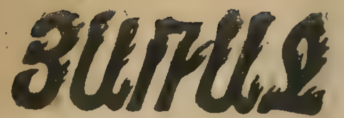

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վճարմանց 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 12 MAI 1949 Հինգշաբթի 12 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5844-Նոր շրջան թիւ 1255

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՑՈՅՑԻ ՇՈՂ ՄԸ ՆԻՍ

Տարրական պարտականութիւն մըն է օրը օրին արձանագրել այն բոլոր իրողութիւնները ու երեւոյթները որ կապ ունին միջազգային կացութեան ելեւէջներուն, հետեւաբար եւ խաղաղութեան հետ։

Պերլինի պաշարման բարձումէն եւ Չորսերու Խորհուրդին գումարման որոշումէն վերջ, առաւելիկ նորութիւն մը եւս որ յոյս կը ներշնչէ լաւատեսներուն։

Քիչ անդին պիտի կարդաք վիճաբանութիւն մը՝ Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին մէջ։

Երեքշաբթի օր, գլխաւոր ճառախօսն եղած է Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Համազասպ Յարութիւնեան, որ երեք տարիէ ի վեր մասնագէտ խորհրդականն է խորհրդային պատուիրակութեանց, Սան Ֆրանչիսկոյէն Լոնտոն, Փարիզ, Նիւ Եորք, Ժընեւ։

Օրակարգը՝ զարկ տալ արեւելեան եւ արեւմտեան Եւրոպայի առեւտրական յարաբերութեանց, ինչ որ պիտի նպաստէ բարելաւելու ժողովուրդներու տնտեսական մակարդակը։

Աւելորդ է բացատրել թէ այս հարցին մէջ ալ երկու հակամարտ վարդապետութիւններ են որ կը ճակատին։ Դարձեալ հակաճառութիւններ, ակադեմական տեսութիւններ, որոնց մէջ իրար կը խառնուին տնտեսական շահերն ու քաղաքական խաղերը։

Եթէ այդպէս չըլլար, ինքնին կը վերնար «երկաթեայ վարագոյրը» Եւրոպայի երկու մասերուն միջեւ, գոնէ տնտեսական - առեւտրական գետնի վրայ։

Մինչդեռ, տեսանք որ Մոսկուան մերժեց մասնակցիլ Մարշըլի ծրագրին. եւ իր արբանեակներուն ալ արգիլեց մասնակցիլ։ (Միայն Չեխոսլովաքիոյ պարագան ամբողջ պատմութիւն մը կը կազմէ)։

Այս արգելքին առջեւ, արեւմտեան պետութիւնները, մասնաւորապէս Մ. Նահանգները, Անգլիա եւ Ֆրանսան ալ բացառիկ միջոցներ ձեռք առին, սահմանափակումներ հաստատելով դէպի արեւելեան երկիրներ կատարուած ներածումներու դէմ։

Որոշումը շատ պարզ էր,— Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները զրկել այն ապրանքներէն որոնք կրնան զինուորական նպատակներու ծառայել, ի հարկին։

Եւ սակայն, առեւտուրը կը շարունակուի։ Եւ ամէնէն աւելի ներածում - արտածում կը կատարեն այն երկիրները որ դիրք բռնած են,— Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները։

Մասնաւորապէս Ամերիկայի վարիչները մեծ կարեւորութիւն կ'ընծայեն առեւտրական գործառնութեանց աճման, բարւոքելու համար քաղաքական յարաբերութիւնները։ Պայմանաւ որ վերահաստատուին աւանդական ազատութիւնները։

Ինչպէս կ'երեւայ, Խ. Միութիւնը դարձ մը կը փորձէ, այս ճամբուն վրայ։ Կ'ուզէ ելք մը գտնել, թէ իր հիմնական տեսակէտները արժեցնելու եւ թէ տնտեսական գործակցութիւն հաստատելու համար արեւմուտքի հետ։

Ապացոյց՝ Համազասպ Յարութիւնեանի ճառը։ Ինչպէս դիտել կուտան իրագէտներ, այդ ճառը քննադատական ըլլալով հանդերձ, չունի խորհրդային վարիչներու սովորական շեշտը։ Ոչ մէկ ձգտում՝ կոտրել - թափելու։

Բարենշան երեւոյթ մը եւս,— Մոսկուայի անթերը Գչ. օր կը հրաւիրէր Մ. Նահանգները եւ Մեծն Բրիտանիան՝ գործակցիլ Խ. Միութեան հետ, ինչպէս ըրին պատերազմի ընթացքին։

Այս առթիւ, խօսնակը, որ անգլերէն կ'արտայայտուէր, յիշեց Սթալինի երկու տարի առաջուան յայտարարութիւնը ամերիկացի Սթէսընի — յայտարարութիւն մը որ կ'ըսէր թէ տնտեսական տարբեր դրութիւններ կրնան գործել, գործակցիլ խաղաղօրէն։

Այս անգամ ալ հերթական շանթերը արձակուեցան Ամերիկայի «խելագար զինարշաւին» դէմ։ Բայց, նշանակալից էր եզրակացութիւնը։ — Եթէ երկու տարբեր դրութիւններ կրցան գործակցիլ պատերազմի ատեն, շատ աւելի դիւրաւ կրնան գործակցիլ խաղաղութեան ժամանակ։

Եւ բաղձալի կը գտնէր գործակցութիւնը, «ի շահ տեւական խաղաղութեան»։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ՍԿԱՈՒՏ»ԻՆ ՄԻՒՍ ՄԵՂՔԵՐԸ

Մոսկուայի մարզական թերթը, « Սովետ Սպորտ», ուրիշ մեղքեր ալ կը վերագրէ «սկաուտ»ին։

Բոլորդ ալ գիտէք որ սկաուտը բարեկամ է ամէնուն եւ եղբայրը ուրիշ ամէն սկաուտի։

Արդ, խորհրդային թերթը այս կանոնն ալ կը նկատէ յետադիմական։ Որովհետեւ գաղափարը «տիեզերական քաղաքացիութեան եւ միջազգային փոխադարձ աջակցութեան որ կը քարոզուի անգլօ-ամերիկեան աշխարհակալներու կողմէ»։

Գալով սկաուտներու «եղբայրական» ընկերակցութեան, խորհրդային թերթին համար այդ ալ քարոզութիւն մըն է, որ կը ձգտի կամուխէն մոլորեցնել մանուկը։ «Խեղդել տղոց գիտակցութիւնը արդի դրամատիրութեան ընկերային յարաճուն հակասութեանց մասին»։

Միշտ նոյն աղբիւրին համաձայն, արեւմուտքի մէջ սկաուտները կը գործածուին նաեւ խափանելու գործադուլները։

Անքաւելի մեղք մը եւս,— Սկաուտին ուսուցանելով հաւատալ եւ ծառայել Աստուծոյ, խորհրդաւոր ոգի մը կը ստեղծեն եւ զայն կը դարձնեն «մարդկային մեքենայ մը», փոխանակ խրախուսելու բնական գիտութիւնները։

Եւ վերջապէս բուռն բողոք մը։

Արեւմուտքի եւ մասնաւորապէս Անգլիոյ մէջ կ'ըսեն եղեր թէ խորհրդային «Պիոներական» շարժումը (ռահվիրայ) շարունակութիւնն է նախայեղափոխական շրջանի սկաուտական շարժումին։

Ի՞նչ համարձակութիւն։ « Զրպարտութի՜ւն », կը յայտարարէ Մոսկուայի բերանը։ Եւ կ'աւելցնէ.

— « Խ. Միութեան մէջ մանուկներու մարզական շարժումը ձեւ ու մարմին առաւ եւ ամրապնդուեցաւ պայքարելով սկաուտական շարժումի մնացորդներուն դէմ։ Շատ չանցած այդ մնացորդները բոլորովին ջախջախուեցան եւ մաքրուեցան (լիկվիդացիա!)։

Այսպէս համով - հոտով նորութիւն մը՝ յաջորդով։

ՎԱՀԷ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԻՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵՆԷՆ ԱՌԱՋ, ՊԻՏԻ ԿԱՐԴԱՔ ԱՅՍ ՅՈՒՇԵՐԸ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆԻ ՄԸ ՄԱՍԻՆ, ՎԱՂՈՒԸՆԷ ՍԿՍԵԱԼ։

ԳԱՂՏՆԻ ԶԻՆԱՐԱՆ ՄԸ ԵՒ ՏՊԱՐԱՆ ՄԸ երեւան հանուեցան Փարիզի 19րդ թաղամասին մէջ։ Ձերբակալուեցան վեց Սպանիացիներ եւ ուրիշներ ալ կը փնտռուին։ Թերթերը կը գրեն թէ խուզարկուած բնակարանը եւ կառատունը կեդրոնատեղին էին զօր. Ֆրանքոյի դէմ կազմակերպուած խմբակցութեան մը։ Բռնուած զէնքերն են 25 գնդացիր, չորս հրացան, 30 ատրճանակ, 30 ռումբ, 50 ձեռնառումբ, ուրիշ զէնքեր, պայթուցիկներ եւ հազարաւոր փամփուշտներ։ Ամբողջ սենեակ մը լեցուած էր Ֆրանքոյի դէմ ուղղուած թռուցիկներով, սպաներէն։ Միեւնոյն ատեն բռնուեցան փաստաթուղթեր որոնց համաձայն կեղծ փեզեթաներ պիտի տպուէին։ Կալանաւորներէն մէկը մերժեց ըսել թէ ուրկէ առնուած են զէնքերը, բայց խոստովանեցաւ թէ կապեր ունին Սպանիոյ հանրապետականներուն հետ եւ զէնքերը անոնց պիտի ղրկէին։ Միեւնոյն ատեն ձեռնարկած էին Ֆրանսայի ազգ. վիճակահանութեան տոմսերը կեղծելու։ Մաս մը (200 քիլօ) տպուած եւ թուագրուած էր։

ԼՐՏԵՍԱԿԱՆ ՑԱՆՑ մը երեւան հանուեցաւ Անգլիոյ մէջ։ Գլխաւոր ամբաստանեալն է Լոնտոնի լեհական դեսպանատան զինուորական կցորդին օգնականը, հազարապետ Քայսի։ Ամբաստանագիրը կ'ըսէ թէ այս ցանցը կազմուած էր գաղտնի տեղեկութիւններ քաղելու համար Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներու սպառազինութեանց, հիւլէական եւ օդանաւային ուժերու մասին։ Հազարապետին գլխաւոր գործակալը, Մարիան Քազմարէք, ձերբակալուեցաւ Մանչեսթըրի մէջ եւ պիտի դատուի։

Աւելցնել առեւտուրը Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ

ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՃԱՌԸ ԺԸՆԵՒԻ ՄԷՋ

Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին երկուշաբթի օրուան նիստին մէջ (Ժընեւ) Պ. Հարիմէն, Մ. Նահանգներու շրջուն դեսպանը, առաջարկեց զարկ տալ առեւտուրին՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ, աւելի ազատ յարաբերութիւններ հաստատելով։ Իր յայտարարութեան համաձայն, որքան աճի առեւտուրի ծաւալը, Եւրոպան այնքան պակաս պիտի կարօտի արտաքին օգնութեան։

Նոյնիմաստ ճառ մը խօսեցաւ Շուէտի ներկայացուցիչը, Կուննար Միրտալ, որ ազդարարեց թէ Արեւմտեան եւ Արեւելեան Եւրոպայի երկիրները չեն կրնար լաւագոյն կենցաղ մը ապահովել, եթէ առեւտուրը մեծապէս չծաւալի «երկաթեայ վարագոյրին» մէջէն։ Պատուիրակը մեղադրեց թէ արեւելեան եւ Արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը որ գործակցութիւն չեն հաստատեր նոյնիսկ իրենց յատուկ շրջանակներուն մէջ։

Յաջորդ օրը, երեքշաբթի, կարեւոր ճառ մը խօսեցաւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչը, Պ. Համազասպ Յարութիւնեան, իբրեւ պատասխան այս յայտարարութեանց։ Ճառը թէեւ քննադատական էր, մասնաւորապէս ուղղուած Մ. Նահանգներուն դէմ, բայց կ'ապացուցանէր թէ մեծ պետութիւնները տրամադիր են տնտեսական գործակցութեան, իբրեւ միջոց մը խորտակելու այն քաղաքական պատուարները որ կ'անջատեն Մարշըլեան երկիրները եւ արեւելեան Եւրոպան։

Ստորեւ կ'ամփոփենք Յարութիւնեանի ճառը.

— « Արեւելեան եւ Արեւմտեան Եւրոպայի առեւտուրին աճման ամենամեծ, եթէ ոչ միակ արգելքը Մ. Նահանգներուն խտրական քաղաքականութիւնն է։

Այս յայտարարութենէն վերջ, խորհրդային պատուիրակը հինցած - մաշած հռչակելով առեւտուրին «աւանդական» ձեւերը, դիտել տուաւ թէ նախապատերազմեան առեւտրական դրութեամբ արեւելեան երկիրները դարձեր էին «հողագործական յաւելուածները» արեւմտ. Եւրոպայի ճարտարարուեստական երկիրներուն։ Յետոյ միակողմանի գտաւ այն մեղադրանքները թէ արեւելեան Եւրոպայի երկիրները աւելի մեծ արտածումներ չեն կատարեր։ Այս առթիւ յիշեց թուանշաններ՝ Տնտեսական Յանձնաժողովին 1948ի տեղեկագրէն, հաստատելու համար թէ արեւելեան Եւրոպան, մէջն ըլլալով Խ. Միութիւնը, 1.275.000.000 տոլարի արտածում կատարած է դէպի արեւմտեան Եւրոպան, իսկ ներածում՝ 930 միլիոն տոլարի։ Արտածումի այս քանակութիւնը 37 % յաւելում կը նշանակէ, բաղդատելով 1947ի հետ, երբ յաւելման համեմատութիւնը 14 % էր։

Պ. Յարութիւնեան բացատրեց թէ արեւելքի և արեւմուտքի միջեւ բացուած անջրպետին ուրիշ մէկ պատճառն է Մ. Նահանգներու առեւտրական արտօնագրի քաղաքականութիւնը, որ խտրութիւններ կը հաստատէ։ Ամերիկան արգիլած է արեւելեան երկիրները արտածելայնպիսի ապրանքներ որոնք զինուորական արժէք ունին։ Անգլիան ալ հետեւեցաւ այս քաղաքականութեան, Ամերիկայի ճնշումով։

Հայազգի պատուիրակը երրորդ մեղադրանք մըն ալ ուղղեց Մ. Նահանգներուն դէմ։ Ըստ թէ անոնք թոյլ չեն տար որ Եւրոպան ինքնաբաւ դառնայ հանքածուխի համար, որպէսզի շահաւէտ ապահովեն ամերիկեան ածուխին համար։

Այս մեղադրանքներուն պատասխանեցին ամերիկեան եւ անգլիական պատուիրակները։ Այս վերջինը դիտել տուաւ թէ Պ. Յարութիւնեան այն տպաւորութիւնը կը ձգէ թէ «Սթալինեան ծրագիր մը, կայ, Եւրոպայի օգնութեան համար։ «Ուրախութեամբ պիտի ողջունէինք այդպիսի ծրագիր մը»։

Պերլինը լոյսերու մէջ

Այսօր, հինգշաբթի, 12 Մայիս, հաղորդակցութիւնները վերահաստատուած են Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան մասերուն միջեւ, գիշերուընէ վերցուած ըլլալով պաշարումը, փոխադարձաբար։

Այս գործողութենէն 36 ժամ առաջ, երեքշաբթի գիշեր, լոյսերու մէջ կը լողային քաղաքին գլխաւոր թաղամասերը, որոնք հազիւ 4 — 6 ժամ ելեկտրական լոյս կ'ունենային, ամիսներէ ի վեր։ Տանտիրուհիները կրցան կերակուր եփել իրենց ուզած ժամուն, կամ լուացք եւ արդուկ ընել։ Խորհրդային իշխանութիւնները հաւաստած են թէ Եչ. օրէն սկսեալ պիտի արտօնեն որ գիշեր ցերեկ լոյս տրուի Պերլինի։

Արեւմտեան պետութեանց հրամանատարներն ալ հրահանգեցին վերցնել 11 սեղմումներ որոնք հաստատուած են 1948 Մարտ 1էն ի վեր։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԽԻԹԱՐ ԱԲԲԱՀՕՐ ՄԱՀՈՒԱՆ 200ԱՄԵԱԿԸ ՊԷՅՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

ՊԷՅՐՈՒԹ, 6 Մայիս.— Անցեալ կիրակի (1 Մայիս) էր որ քաղաքիս Ֆրանսական համալսարանի հանդիսասրահին մէջ տեղի ունեցաւ Մխիթար աբբահօր մահուան երկհարիւրերորդ տարեդարձին տօնակատարութիւնը։

Հաւաքոյթը կազմակերպուած էր Նախաձեռնութեամբ վիէննական Մխիթարեան ուսումնարանի դասախօս հայրերուն։ Կը նախագահէր Ն. Վ. Կարդինալ Աղաճանեան, իր շուրջ ունենալով Միջին Արեւելքի պապական նուիրակ գերապայծառ Մարինա, Նազլեան, Գաթանեան եւ Ցոյն կաթոլիկներու առաջնորդ արքեպիսկոպոսները ու բազմաթիւ հայ եւ օտար եկեղեցականներ։ Աշխարհական դասէն պատուոյ աթոռներու վրայ տեղ կը գրաւէին Լիբանանի կրթական նախարարութեան ներկայացուցիչ Պ. Ապուճաուտէ, իտալական դեսպան Պ. Ալէսանտրինի, խորհրդարանի երկու հայ անդամները, ընկեր Մ. Տէր Գալուստեան եւ Տօքթ. Հայրապետեան։ Ամբիոնի մերձակայ աթոռներուն վրայ կը նշմարուէին ուրիշ երեւելիներ։ Աւելորդ է յիշել թէ սրահը կը յորդէր ունկնդիրներով։ Մխիթարի անունին հմայքը այնքան մեծ է հայ ժողովուրդի հոգիին վրայ որ եթէ ժողովասրահը կրկին ընդարձակութիւնն իսկ ունենար, դարձեալ պիտի չբաւէր պարփակելու Աբբահօր հիացողներուն բազմութիւնը։ Ստուարաթիւ ունկնդիրներ հարկադրուեցան ետ դառնալ, իսկ անոնք որ յաջողեցան շարքերուն ծայրը, կողմնաթոռի (strapontin) մը կռթնիլ կամ նրբանցքներուն մէջ յոտնկայս տեղ մը գտնել, իրենք զիրենք բախտաւոր նկատեցին ապահովաբար։

Լիբանանի ազգային երգին եւ Մխիթարեաններու օրհներգին ունկնդրութենէն վերջ, բեմ բարձրացաւ Նազլեան գերապայծառը։

Այն սեղմ ու վճիտ ակնարկը որով գերապայծառը աւելի մատչելի լոյս մը սփռեց Մխիթարի դիւցազնական *(բառը իրն է) գործին վրայ, աւելորդ անգամ մը եւս եկաւ ապացուցանել թէ այս արժանաւոր եկեղեցականը, հակառակ իր պատկառելի ալեւոյթին, պահած է իր ընտիր մտքի բովանդակ կորովն ու հայրենասիրական աննկուն խանդը։ Թանկագին առաքինութիւններ զորս մենք պիտի բաղձայինք տեսնել մանաւանդ մեր երիտասարդ տարրերուն մէջ։ Նազլեան գերապայծառը, իր ազգի ապագայի մասին, անթառամ յոյսերով ու պայծառ լաւատեսութեամբ լեցուն սիրտն է։ Ահա թէ ինչու փրերը դատելու եւ տրամաբանելու բացառիկ ճկունութեամբ մը գիտէ ամէնէն ցաւալի երեւոյթներն իսկ մեղմել բարեպատեհ մեկնութեամբ մը։ Տարիներ առաջ, երբ Հայր Արսէն Այտընեանի յիշատակին նուիրուած հաւաքոյթին մէջ գնահատանքը կ՚ընէր Մխիթարեաններու գրական վաստակին, փարատելու համար դժգոհանքի այն մշուշն իսկ զոր շատ մը Հայեր, բոլորովին սրտացաւօրէն, կրնան պահած ըլլալ Մխիթարեաններու բաժանումի մասին, հետեւեալ խորիմաստ արտայայտութիւնը ունեցաւ, Մօտաւորապէս.— «Մարդու հաւաքական կեանքին մէջ, բաժանումը միշտ ջլատում ու տկարութիւն յառաջ կը բերէ, բայց Մխիթարեաններու պարագային մէջ՝ բաժանումը դարձաւ ստեղծագործ մտքի եւ չինարար կորովի նոր աղբիւր մը»։ Ո՞վ պիտի համարձակէր հերքել այս դատաստանին ճշմարտութիւնը։*

Մենք լսեցինք զինք նաեւ Հայ Ճեմարանի սրահին մէջ, Հ. Յակոբոս Տաշեանի սգահանդէսին, ուր գերապայծառը, խանդավառուած Նիկոլ Աղբալեանի զգլխիչ պերճախօսութենէն, այսպէս մխիթարեց սգակիր հանդիսականները.— «Մենք հոս եկած էինք՝ դագաղի մը վրայ արտասուելու տրամադրութեամբ, բայց ահա մեզ կը գտնենք խանձարուրի մը շուրջ որուն ծոցէն մեր մեծ մեռեալը, Աղբալեանի կենդանարար խօսքերուն զօրութեամբը վերածնած կը ժպտի մեզի»։

Մխիթարի մահով ալ, Գերապայծառը սրբ-տանց կը յուսայ թէ հայութիւնը նոր սուրբ մը պիտի ունենայ տիեզերական տօնացոյցին մէջ։

Նազլեան Արք.-էն վերջ, խօսքը ընծայուեցաւ լիբանանցի ծանօթ մտաւորական Պ. Պէշարա Թապպահի որ ընտիր ու դիւրասահ ֆրանսերէնով մը, իր խոր ու անվերապահ գնահատանքը յայտնեց հայ ժողովուրդին, բայց մասնաւորաբար Լիբանանի հայ համայնքին, շնորհաւորելով այն ուղղամիտ կեցուածքը զոր անիկա գիտցած է տեւապէս ցոյց տալ զինք հիւրընկալող ժողովուրդին եւ անոր վարիչ իշխանութեանց հանդէպ։ Ցարգանքով յիշատակեց նաեւ հայ ժողովուրդի առնավայել ազգասիրութիւնը որ բնաւ չի հակասեր անոր համամարդկային ձգտումներուն։ Հռետորը, որուն խօսքերը քանիցս եռանդագին ծափահարուեցան, այսպէս եզրակացուց.— «Ոչ ոք կըցած է Մխիթար Աբբայի չափ յաջողութեամբ հաշտեցնել ու մարմնաւորել համաշխարհային պաղափարներն ու ազգային ոգին»։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ Պ. Ֆուատ Պուսթանի։ Երիտասարդ գրագէտը խօսեցաւ արաբերէն որուն մեծավայելուչ ներդաշնակութիւնը չի կրնար վրիպիլ նոյնիսկ ուշադրութենէն անոնց որ բոլորովին անտեղեակ են այս ճոխ, վաղեմի ու ազնուական լեզուին։ Հռետորը հիացումով էր որ պատկերացուց Մխիթարի դժնդակ այլ բեղմնաւոր կեանքը։ «Եթէ, ըսաւ, Մխիթար հակառակ իր տրամադրած վտիտ նիւթական ու ֆիզիքական միջոցներուն, յաջողեցաւ անցնիլ բազմաթիւ խոչընդոտներու վրայէն ու հասնիլ իր նպատակին, այդ կատարուեցաւ շնորհիւ այն անսպառելի ուխտին որ լուսաւորեց անոր կեանքի բովանդակ ուղին»։

Իր փակման խօսքին մէջ, կարդինալ Աղաճանեան ֆրանսերէնով շնորհակալութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն, ապա հայ ժողովուրդին դառնալով, Մխիթարի բարբառով, ի մէջ այլոց, ըսաւ.

— «Հայ մշակոյթի վերածնունդը իրագործողը եղաւ Մխիթար աբբան։ Ան էր որ մեր աքանչելի լեզուին վերադարձուց իր բիւրեղ մաքրութիւնը։ Անհուն զոհողութիւններով ու տաժանակիր ճիգերով էր որ անիկա վերանուաճեց Ս. Մեսրոպի վաստակը։ Ուստի, պատշաճ է, իրաւացի է որ, օր մը, Մխիթարի աճիւնը Ս. Մեսրոպի աճիւնին դամբանակից ըլլայ Օշականի մէջ»։

Կարդինալին յայտնած այս արդար յոյսը ընդունուեցաւ որոտընդոստ ծափերով։ Խոր ցաւ յայտնեց որ այսօր Լուսաւորչի հաւատքը իր իսկ հիմնած Ս. Էջմիածնի մէջ ապահով ապաստան մը չունի։ «Բայց մեր ազգին յաւերժութիւնը երաշխաւորուած է իր մտաւոր ու բարոյական առաքինութիւններով որոնց շնորհիւ անիկա անպայման պիտի տիրանայ իր նուիրական իրաւունքին»։ Իր ճառը վերջացնելու համար, յուզիչ ներշնչումով մըն էր որ մաղթեց.—Տէր, կեցո դու զՀայս։

Պապական նուիրակը, գերապայծառ Մարինա յայտնեց թէ կարդինալին հնազանդելու համար էր որ խօսք կ՚առնէր, հայ ժողովուրդին յայտնելու համար Ս. Աթոռի համակրանքը։ «Ես անցեալիս մէջ ալ բազմաթիւ յիշատակներ ունիմ հայ ժողովուրդէն։ Ամէն ուր որ հանդիպած եմ Հայերու, գտնոնք տեսած եմ մեղուաջան աշխատանքի վրայ, անոնց մէջ գտած եմ քրիստոնէական ամուր հաւատք ու ազգասիրութիւն»։ Վերջացնելով, նուիրակը կարդաց Պապին կողմէ ղրկուած հետեւեալ հեռագիրը որուն ընթերցումը ունկնդրուեցաւ յոտնկայս.—

«Մխիթար Աբբայի մահուան երկրորդ հարիւրամեակին առթիւ, Ն. Սրբութիւնը հայրական բարեմաղթութիւններ ուղղելով Պէյրութի Մխիթարեան Ուսումնարանի արդիւնաւէտ բարգաւաճման համար, ամբողջ սրտով առաքելական թախանձագին օրհնութիւններ կը ղրկէ սգահանդէսի բոլոր ներկաներուն»։

Ունկնդիրներու յուզումին ու վայելքին մէջ, բնականաբար կարեւոր բաժին մը ունեցաւ յայտագիրի երաժշտական մասը։ Սրտանց գնահատուեցան Տիկ. Ժօզէֆին Ասլանեանի մեներգը եւ Պ. Պ. Մալիքեանի, Պէրպէրեանի եւ Ճէլալեանի եռանուագ կտորները։ Իսկ երիտասարդ Հ. Հեպոյեանը, Մխիթարեան Ուխտէն, որ նուագախումբը կը վարէր, մեզի ապահով յոյսեր ներշնչեց իր երաժշտական ապագայի մասին։

Ունկնդիրները այս անգամ, գեղարուեստական ժամանցի մը վայելքէն աւելի բան մը տարին միասին.— ազգային հպարտութեան վերանորոգիչ զգացում մը։

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ ՇՈՒՐՋ

(Ծ. Խ. վերջին մաս)

Ցողուածաշարքիս սկիզբը ընդունելով հանդերձ մեր լեզուին գեղեցկութիւնները, լայնքին ու երկայնքին քննադատեցի բացասական կողմերը։ Զվարճայի աւելի երկնցնելէ, կը խօսէի նաեւ կարգ մը ցուցական դերանուններու ագեղ հոլովումներու մասին։

Կայ բազմավանկ կամ միավանկ բառերու դիմորոշ յօդերու պարագան։ Օրինակ մը.—

Եզակի		Յոգնակի
Ուղ-հայց.	*պարտէզնիս*	*պարտէզներնիս*
սեռ-տրակ.	*պարտէզնուս*	*պարտէզներնուս*
Բ.—	*պարտէզնէս*	*պարտէզներնէս*
Գ.—	*պարտէզովնիս*	*պարտէզներովնիս*

Ասոնք հայերէն են ոչ թէ թրքաբանութիւն, սիրելի Ժ. (Տեսնել Հայր Արսէնի «Մի գրէք ... այլ գրեցէք» էջ 161։ Գազանճեանի «Նոր քերականութիւն» էջ 145, Զ. Ասատուր «Գործնական Քերականութիւն» էջ 83)։

Կ՚ընդունիմ որ գեղեցիկ չեն այս հոլովներով կազմուած նախադասութիւնները, բայց ոչ մէկ կապ թրքական քերականութեան հետ։ Սկզբնական շրջանին ես եւս այս թերութիւնը ունէի, որովհետեւ աւելի դժուար է միտքը բացատրել, առանց գործածելու տասը տողի մէջ տասն անգամ մեր, ձեր, իրենց ստացական դերանունները։ Այս թերութեան սրբագրութիւնը կը պարտիմ ընկեր Շ. Միսաքեանի մկրատին եւ յանդիմանութիւններուն։

Չեմ խօսիր նաեւ կէտադրութեան օրէնքներուն վրայ։ Երբեմն կը տեսնենք բառ մը՝ վերջակէտ։ Ուրիշ տեղ մը — մանաւանդ դասականներուն մէջ — էջ մը ամբողջ ստորակէտ եւ միջակէտ։

Ուրիշ խիճեր չեն պակսիր, եթէ հեղինակաւոր հայագէտներ մաղեն մեր քերականութիւնը։

Թող չըսեն թէ ամէն լեզու իր թերութիւնները ունի, սկսեալ իմ օրինակ բերած ֆրանսերէնէն։ Այս ձեւով չենք կրնար արդարացնել ինքզինքնիս։

Հարցը դրուած է հետեւեալ ձեւով.

Ա.— Մեր լեզուն այս պակասութիւնները ունի՞.

Բ.— Կարելի՞ է սրբագրել։

Այո, լաւ իս։

Պէտք է 50—60 տարին անգամ մը որթատունկի պէս յօտել չորցած ու դօսացած ճիւղերը։ Արմատէն հանել չուրջը բուսած վայրի խոտերը։

Պէտք է անդապահ մը, մասրենի ցուցը ձեռքին — ինչպէս կ՚ըսէ Դանիէլ Վարուժան — որպէսզի խենդն ու գինովը ներս չմտնեն լեզուական — գրական պարտէզէն. իսկ եթէ մտնեն՝ մօտենան յարգանքով։ Ցուցամոլութեամբ անուն չինելու համար ոտնակոխ չընեն բոլոր ածուները։

Հոս է դժուարութիւնը։

[illegible] է միայն արժանի մասրենիի ցուցը բռնելու, իսկ այս տեսակէտէն՝ շատ ենք դժբախտ։

Միւս կողմէ իրաւունք չունինք երեսի վրայ ձգելու մեր պապերէն մնացած ժառանգին կէսը, որ ներկայիս կը գտնուի հայրենիքէն դուրս մնացած հայութեան քով։

Ուրեմն, պէտք է շարժիլ՝ եւ արագ։

«Յառաջ» եւ «Ցուսաբեր» ծրագիրներ ունին, միջոցներ կ՚առաջարկեն, սակայն չեն ըսեր թէ, ո՞վ գլուխ պիտի հանէ այդ ծրագիրները։ (Լեզուական հարցին վերաբերեալ բոլորգրուածքները պահելուս հակառակ, եթէ ուշադրութենէս վրիպած է՝ ներողամիտ կ՚ըլլան)։

Համեստաբար առաջարկ մը ունիմ։

Գաղթահայ Գրողներու համագումարին վրայ կ՚իյնայ այս ծանր աշխատանքը։

Համագումարը կ՚ընտրէ յանձնախումբ մը, որուն պաշտօնը պիտի ըլլայ Լեզուական Կաճառ մը կազմել հայրենիքէն դուրս, 20—30 հոգի։

Անոնց առաջին գործը պիտի ըլլայ.—

Ա.— Սրբագրել եւ վերջնական (գոնէ 50տարուան համար) ձեւ տալ մեր քերականութեան։

Բ.— Ուղղագրական միօրինակութիւն հաստատել։

Գ.— Հայերէն նոր բառարան մը չինել։

Դ.— Նոր բառեր կերտել։

Աւելի մանրեմ.—

Ա.—Եթէ «պարտէզներնուս», «պարտէզներնիս եւն., ձեւերը պիտի չգործածուին՝ հանել քերականութենէն։ Զե՞ն ուզեր հանել, դնել բարձրագոյն դասընթացքներուն մէջ հետեւեալ ծանօթութեամբ.— «Այս ձեւերը նախապէս գոյութիւն ունէին, բայց չեն գործածուիր ներկայիս եւ սխալ կը նկատուի գործածութիւնը ...»։

Բ.— Դժբախտը պիտի գրուի խ-ով, տ-ով, խենթը թ-ով, քօղը օ-ով, կամ հակառակը։

Գ.— Հայերէն բառարան մը չինել ուր մէկ բառ մէկ ուղղագրութիւն ունենայ եւ ոչ թէ 4-5-6 ձեւեր։

Դ.— Պակաս բառեր կերտելը բացատրութեան կարօտ չէ։

Աշխատանքի ընթացքին խուսափիլ բիւզանդական վէճերէ։ Երկար - բարակ չվիճաբանիլ թէ երրէքը պիտի գրուի ե-ո՞վ, է-ո՞վ։ Փղոսկրէ խիտ սանտրով չսանտրել մեր ամբողջ գրականութիւնը Աստուածաշունչը, ըսելու համար որ«Ծնորհալին գրած է է-ով, Նարեկացին՝ ե-ով, Լամբրոնացին՝ միանգամայն ե-ով եւ է-ով։ Եթէ այս ձեւը ընդունուի, մինչեւ մեր թոռան թոռը լուծումը չենք գտներ։ «Այսօրուընէ սկսեալ ամէնը կը գըրուի ե-ով կամ է-ով»։ Պրծաւ։

Կաճառին որոշումները պարտադիր պիտի ըլլան մեծերուն։ Անիշխանութեան օրինակը տուողները անոնք են, ոչ թէ փոքրերը։

Ո՞վ պիտի ըլլայ Կաճառին անդամ։ Իրենք գիտեն այլեւս։

Մեր շրջանէն կ՚առաջարկեմ, ընկերներ Շ. Միսաքեանը, Նարդունին, եւ Պ. Ա. Զօպանեանը։

Առաջինը կարճ ու կոկիկ, լեցուն իմաստով բառ չինելու յատուկ շնորհն ունի (ուրիշ ա-

Ուրֆայի հայրենակցականներ

Մարդիկ իրենց հոգեկան ապրումներուն դրսեւորում տալու համար ներշնչումի յիշատակներ կը ստեղծեն եւ անոնցմով կ՚ոգեւորուին, կ՚ապրին։ Ժողովուրդներու ինքնապաշտպանութեան եւ յարատեւման լաւագոյն ազդակներ են յիշատակարանները, անցեալի փառահեղ վկայութիւններով։

Հայ ժողովուրդը երբ հեռացաւ հայրենի երդիքէն, անմիջապէս սրարծրացուց զանազան յուշարձաններ, իր հոգեկան պահանջներուն դրսեւորում տալու համար։ Ժ. դարուն երբ ան տը սարսափի ճիրաններէն Լեհաստան կ՚ապաստանէր, կանգնեց փառաւոր եկեղեցիներ, մատուռներ, յիշատակարաններ, անոնց մէջ զետեղելով իր անցեալ փառքերը։

Մերձաւոր Արեւելքի որեւէ քաղաքի մէջ կը գտնենք հայկական հոգեհանգիստ մը, նշխար մը։ Հայը ուրկէ որ անցած է, ձգած է յիշատակելի հետք մը։

Ահա Ֆրանսայի մէջ ալ, քառորդ դարու ընթացքին յօրինած է տուն, մշակոյթ, յիշատակարաններ, ինչպէս հայ զինուորին արձանը Փարիզի Հայոց եկեղեցիին դրան առջեւ, Փէր Լաշէզի գերեզմանատան մէջ Անդրանիկի յուշարձանը եւն։

«Յառաջ» յաճախ յիշեցուցած է Հայրենակցականներու պարտականութիւնը,— Հաւաքել հին յիշատակներ, թիւեր, ծանօթութիւններ, վիճակագրութիւններ եւ մէկ գրքի մէջ ամփոփել իւրաքանչիւր քաղաքի եւ աւանի պատմութիւն։

Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը՝ իր կազմութեան առաջին օրէն (1928) ի վեր միշտ թծախնդիր է եղած իր փառաւոր անցեալին, պարբերաբար սարքած է հանդէսներ, հաւաքոյթներ, ոգեկոչած իր խնկելի նահատակները, լոյս է ընծայած իր անզուգական հերոս Մկրտիչ Եօթնեղբայրեանի կեանքն ու գործը, այս տողերը գրողին աշխատութեամբ։ Պէյրութիմեր հայրենակիցները հրատարակեցին Ուրֆայի հերոսամարտը Լութեքի (Ա. Սահակեան) հեղինակութեամբ։ Հիւս. Ամերիկայի մեր հայրենակիցները պատրաստուած են աւելի կատարեալ գործ մը հրապարակ հանելու։

Եթէ ամէն քաղաքացի նման աշխատանքներ կատարէր, մեր ազգային նշխարներուն մեծ մասը կը փրկուէր հարստացնելով հայ մատենագրութիւնը։

Այս մտահոգութեամբ Փարիզի Ուրֆայի Հայր. Միութիւնը կը խնդրէ բոլոր Ֆրանսաբնակ Ուրֆացիներէն մեզի ղրկել անուն, մականուն, հասցէ եւ ծանօթութիւն իրենց ընտանեկան պարագաներու մասին։ Կը խնդրենք նմանապէս արտասահմանի բոլոր Ուրֆայի Հայրենակցականներէն որ հաճին յարաբերութեան մէջ մտնել մեզի հետ։ Այս ձեւով կը յուսանք ամրապնդել մեր հոգեկան եւ բարոյական կապը եւ մանաւանդ այս դժնդակ պայմաններուն տակ սատարել սերունդի փրկութեան գործին։

Յ. ՀԻՍԱՅԵԱՆ

Միութեան քարտուղարին հասցէն է.— Issayan Hagop 38, rue du Ménil, Asnières (Seine) France։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՍԴԱՏՕՆԸ

ԿՐԸՆՈԲԼԸ, 7 Մայիս (յապաղած).— Թէեւ Գրընոպլը առաջինը եղաւ Ազգային Սգատօնը համերաշխութեամբ տօնելու ձեռնարկին մէջ, բայց թիւրիմացութեան մը հետեւանքով թղթակցութիւնը միայն այսօր կը գրուի։

Զատկի երկուշաբթի օրը, առտուն պատարագ, կէսօրէ վերջն ալ սգահանդէս ունեցանք Սադի Քէօրի սրահին մէջ։

Օրուան նախագահը՝ Գ. Քիրազեան, յիշելով սգատօնի համազգային հանգամանքը, մաղթեց որ այդ առթիւ ցոյց տրուած համերաշխութեան ոգին տեւական դառնայ։

Կապոյտ Խաչի սանուհիներու կողմէ ներկայացուած գեղեցիկ կենդանի պատկերէն վերջ, եղան արտասանութիւններ եւ երգեր, ամէնքն ալ յաջող։

Յիշենք Օր. Ներ Տօղրամաճեան, Ա. եւ Գ. Մարտիրոսեաններ, Մ. Այվազեան եւ Գ. Գ. Վ. Բարախեան եւ Ղ. Թորոսեան։ Մասնաւոր յիշատակութեան արժանի էին Օր. Սիրան Տէր Կոմսեան իր շատ յաջող երգերով եւ Տիկին Ա. Կիւմիւշեան իր այնքան յուզիչ արտասանութեամբ (Խեչդամահը՝ Սիամանթոյի)։

Խօսք առին՝ Հ. Բ. Ը. Մ. կողմէ Գ. Մարթէն Միրաքեան (ֆրանսերէն), Մարտիկներու Միութեան՝ Գ. Մարկոսեան, Կապոյտ Խաչ՝ Տիկին Սիսլեան, Հ. Յ. Դ.— Ս. Սիսլեան։

Ազգային սուգի այս տխուր առիթով հաճելի էր նկատել, որ մեր բոլոր բանախօսներն ալ նոյն զգացումները յայտնեցին, դոհունակութիւն պատճառելով բոլորին։

Հանդէսէն վերջ մասնակցող կողմերը իրար շնորհաւորեցին՝ անկեղծութեամբ, որ իւրաքանչիւր կազմակերպութիւն իր պատասխանատուութեան գիտակցութիւնն է ունեցած, շնորհիւ համերաշխ գործակցութեան։

Կ՚արժէ շնորհաւորել Հ.Ազգ.Միութեան վարչութիւնը եւ իր նախագահը՝ Գ. Քիրազեանը։

ՄԵՐ ՊԱՐԱԽՈՒՄԲԻՆ ՆՈՐ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ.—

Ապրիլ 23ին անգամ մը եւս առիթն ունեցանք ֆրանսական հասարակութեան ծափահարել տալու հայկական պարերը։

Դիտ՚ադրական Ճակատի հերոսներէն եւ նահատակներէն Doyen Gosse (doyen de la Faculté des Sciences), յիշատակը յաւերժացնող յուշարձանի մը ի նպաստ, պարերկոյթ մը կազմակերպած էին, Ֆրանսացի ընկերվարականները եւ յանձնախումբը անդամները։ Ներկայ պիտի ըլլային Իզէրի նահանգապետը, Կրընոպլի քաղաքապետը եւ նահանգապետին ...ապետը։ Այսգեղեցիկ երեկոյթին փայլ տալու համար հրաւիրուած էր մեր պարախումբը։ Դժբախտաբար ամբողջական կազմով չէր որ ներկայացաւ խումբը։ Այսուհանդերձ եւ հակառակ բեմի բացակայութեան յաղթանակ մը եւս արձանագրուեցաւ ի նպաստ Կրընոպլի հայ գաղութին, աւելին՝ հայկական գեղարուեստին։

Գ. Նահանգապետը մեկնելէ առաջ ուզեց անձամբ շնորհաւորել պարախումբի աղջիկները։ Յետոյ շնորհաւորելէ վերջ Տիկ. Սիսլեանը, գնահատութեան ջերմ խօսքեր ըրաւ ... մեր ազգային տարազի գեղեցկութեան մասին։ Տօքթ. Մարթէն, Կրընոպլի քաղաքապետը, ... խանդավառուած, նոյնպէս ջերմօրէն արտայայտեց իր տպաւորութիւնները մեր պարերէն։

Մեր պարախումբի մասնակցութիւնը այսպիսի ցոյցերուպատիւ միայն կրնայ բերել թէ պարողներու եւ թէ հայութեան։

Կը շնորհաւորենք բոլոր այն ծնողները որոնք գիտցան ողջմտութեամբ մօտենալ հարցին եւ մեզի եղած հրաւէրին իմաստն ըմբռնել այնպէս՝ ինչպէս որ պէտք է։

★ Մեծ հաճոյքով էր որ երկուշաբթի իրիկուն Կրընոպլի ձայնասփիւռէն լսեցինք Օր. Սիրան Տէր Կոմսեանի հայերէն երեք երգերը։ Օրիորդը, որ մեր բեմերու տեւական զարդն է, վերջին տարին բոլորին ուշադրութիւնը գրաւած էր իր յառաջդիմութեամբ։

Ֆրանսական ձայնասփիւռը կուգայ հաստատել այդ յառաջդիմութիւնը։

Կ՚իմանանք թէ այսուհետեւ առիթը պիտի ունենանք զինքը պարբերաբար լսելու, Կրընոպլի ձայնասփիւռէն, մերթ ֆրանսերէն, մերթ ալ հայերէն։ Կը մաղթենք աւելի մեծ յաջողութիւններ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Յարգելի Գ. խմբագիր, «Յառաջ»ի 5 Մայիս 1949 թիւին մէջ ինծի հարցում մը եղած էր Ապրիլեան սգահանդէսին ֆրանսական բանակի նախկին կամաւորներու եւ Մարտիկներու Միութեան մասնակցութեան մասին։

Քանի որ խնդիրը հրապարակային հանգամանք ստացած է, պարտք կը սեպեմ տալ հետեւեալ լուսաբանութիւնը փարիզահայ մամուլին միջոցով։

Ինչպէս գրած էր «Յառաջ»ը, ես հրաժարած եմ, թէեւ որոշ վերապահումներով, այդ կազմակերպութեան նախագահութենէն։ Այս եւ յարակից խնդիրները իրենց համապատասխան լուծումները պիտի գտնեն ընդհ. ժողովին մէջ, որ Միութեան գերագոյն մարմինն է, եւ կը յուսամ որ շուտով պիտի գումարուի։

Ինչ կը վերաբերի սգահանդէսին, մեր փաստքըն էր ու է, որ համազգային այդ մեծ ողբերգութեան առջեւ լռեն ամէն կարգի տարակարծութիւն, այլ մանաւանդ կիրք ու մոլեռանդութիւն, եւ հայ ժողովուրդը, ազգովին եւ արժանավայել կերպով արտայայտէ իր վիշտն այդ աննախընթաց դժբախտութեան առջեւ, իր յարգանքը անոր բազմահազար զոհերու յիշատակին։

Այդ մտածումով ալ, երբ երկու տարբեր հրաւէրներ ստացանք մասնակցելու Ապրիլեան սգահանդէսին, անոնցմէ մէկուն խորհրդակցական ժողովին մեր ներկայացուցիչը, ընկ. Զ. Վարպետեան առաջարկեց որ սգահանդէսի կազմակերպութեան նախաձեռնութիւնը յանձնուի անվիճելի հեղինակութիւն մը ներկայացնող անձնաւորութեան մը։ Այս պարագային Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գերագոյն պետին ներկայացուցիչը յարմարագոյն անձն էր։ Այս մօտ մեր Միութեան առաջարկը ընդունուած է ժողովին կողմէ։ Անկէ վերջ եղածի մասին ամէնէն աւելի հայրապետական պատուիրակը ի վիճակի է տեղեկութիւն տալու։

Անյարմար կը գտնեմ մտնել աւելի մանրամասնութիւններու մէջ որոնք կրնան նոր բախ-ըսաւներու դուռ բանալ, որմէ որեւէ օգուտ չէ կարելի սպասել, մանաւանդ մեր կազմակերպութեան համար որ վեր պիտի մնայ ամէն նկատումէ եւ գործէ հայ ժողովուրդին եւ մեզ հիւրընկալող երկրին անվերապահօրէն ծառայելու հաստատամտութեամբ։

Յարգանքներուս խոր հաւաստիքով

ԳԱՌՆԻԿ ՄՈՄՃԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ պետական ակադեմիան գրականութեան, գիտութիւններու եւ արուեստի Անմահներու կարգին յետ մահու (փոստ մօռթէմ) միաձայնութեամբ անդամ հռչակած է Կարապետ Իպրայլեանը։ Հանգուցեալը ծնած էր 1871ին, Եաշի մէջ, հայրն էր Յովհ. Իպրայլեանու մեծահարուստ, Թաղական տեղւոյն հայ եկեղեցիներուն, հօրեղբայրը նախագահ եղեռնադատ ատեանի։ Իպրայլեան ընտանիքը 600 տարուան հնութիւն ունի Ռումանիոյ մէջ եւ կը պատկանի Անիի մեծ դաղթականութեան, հաստատուած է Մոլտավիա։ Կարապետ Իպրայլեան համալսարանական ուսումը առած է Վիէննա, Պերլին եւ Փարիզ։ Պուքրէշի մէջ հրատարակած է «Վիաթա Ռոմանէասքը» հանդէս ամսագիրը, որ մինչեւ այսօր ալ կը շարունակուի։ Այս մեծ մտաւորականը որ ամբողջ սերունդ մը հասցուց Ռումանիոյ մէջ, 1937ին մեռաւ։ Հրատարակած է «Ատէլա Օսրա» վէպը որ 1935ին Ռումէն պետական ակադեմիին կողմէ Ա. գրական մրցանակ ստացած եւ որ եղաւ նաեւ իր անմահութեան դափնեպսակը։

Ս. ՅԱՅՏՆՔ

— BULLETIN MENSUEL du Centre d'Etudes Kurdes, No. 6, Avril, 1949, Paris:

ԽՄԲ.— Պիտի անդրադառնանք այս հարցին։

ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Այս արդէն ուրիշ հարց է։

...մատենագրութիւններու կարգին)։ Վերջինները հարուստ բառամթերք ունին։

Կաճառին մէջ անպայման պէտք է ըլլան Վենետիկի եւ Վիէննայի միաբաններէն մասնագէտներ։

Քարտուղարը կամ անդամներէն մին, վիճելի ուղղագրութիւն ունեցող բառերը կ՚ընդօրինակէ ու կը ղրկէ միւսներուն, իւրաքանչիւրը կը քուէարկէ մէկ կամ միւս ձեւին։ Մեծամասնութեան որոշումը կ՚ըլլայ օրէնք։ Ձայն բազմաց, ձայն Աստուծոյ։

Ամէն տարի մեր գրականութիւնը կը ճոխանայ... քանի մը գլուխ-գործոցներով ?. (էջի մը վրայ չորս տող սիրաբանութիւն)։ Երախտապարտ պիտի ըլլայինք անոր, որ մեզի տար լաւ քերականութեան հետ, լաւ բառարան մը։

Քաղաքական խոշոր ծրագիրներու քով՝ այս առաջարկը խաղալիկ մը պէտք է թուի։ Եթէ այսքանը չենք կրնար իրագործել, ընդունինք որ մեր հասակէն վեր են միւս ծրագիրները։

Բոլորս ալ համաձայն ենք։ Արտասահմանի մեր ինքնապաշտպանութեան գլխաւոր զէնքերն են. — Ա. Գիրն ու գրականութիւնը (հիմքը՝ լեզուն)։ Բ.— Կրօնքը։ Գ.— Ընտանիքը։

Լեզուն պէտք է ըլլայ մաքուր, յստակ, հարուստ։

Թերեւս ժամանակն է որ, փոխենք այլեւս կրօնքի հանդէպ մեր տեսակէտը (կուսակցական)։

Ընտանիքին ու անոր կապուած աւանդական սովորութիւններու ուժը գնահատելու համար ուշադրութեամբ ուսումնասիրենք ձուլման դէմ ամէնէն ըմբոստ ժողովուրդին՝ Հրեաներուն կեանքը։

Վերջացնելէ առաջ, լեզուս կը քերուի հետեւեալ հարցումով.—

Այս զէնքերը կը փրկե՞ն մեզ։

Ոչ, ընկերներ ու բարեկամներ, եթէ հարիւր տարի եւս մնանք այս երկիրներուն մէջ։ Հայրենիքէն — ըլլայ ան խորհրդային — դուրս չիք փրկութիւն։

Սակայն, նոյն Հայրենիքին սիրոյն պէտք է փարինք այս զէնքերուն, նման խեղդուելու դատապարտուած լուղորդին, նման՝ մինչեւ վերջին վայրկեանը կռուող վերջապահին։ Ժողովուրդներու կեանքին մէջ, յուսահատութիւնը հաւասար է մահուան։

ՅՈՅՑԵՐ ԵՒ ԽՐԱԽՃԱՆՔՆԵՐ

Անգլեւսաքսոն թերթերը կը գրեն թէ քաբե - կենդանային մթնոլորտ մը կը տիրէ Գերմանիոյ Նախկին մայրաքաղաքին մէջ: Ուրախութեան ցոյցեր սարքուած են ամէն կողմ: Դպրոցները պիտի փակուին այսօր, հինգշաբթի: Քաղաքապետական խորհուրդը հանդիսաւոր նիստ մը պիտի գումարէ, յետոյ հրապարակային ցոյց մը պիտի սարքուի: Ռուսական շրջանին մէջ ալ հակայական ցոյցեր պիտի կատարուին:

Պերլինէն մեկնելիք ճամբորդի առաջին կառախումբը օրեր առաջ արձանագրած էր 600 ուղեւորներ, բայց դեռ 3000 հոգի արտակարգ պարգեւներ կը խոստանային, տեղ ճարելու համար: Գերմանական ընկերութիւնները պարգեւներ խոստացած են առաջին անգամ հասնող ինքնաշարժին կամ հանրակառքին:

Երկու անջատուած շրջաններու թերթերն ալ պիտի ողողեն Պերլինը, պարզելով իրարանցում մը որ տեսնուած չէր Փոցտամի ժողովէն ի վեր (1945): Մօտ 250 խմբագիրներ, գործակալներ, ցրուիչներ պիտի աւելնան եղածին վրայ: Պերլինի մամուլի ակումբը արտօնութիւն խնդրեց 600 շիշ ուիսքի աւելի սպառելու, բայց մերժուեցաւ:

Պաշարման քարձումէն վերջն ալ, Պերլինը դեռ երկու մասի բաժնուած պիտի մնայ, մինչեւ որ կարգադրուին առկախ հարցերը: Ամէն բան կախում ունի Զօրսերու ժողովին ելքէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԵՍԹԱՓՈՅԻ (Ավրնիւ Ֆոշ) ամբաստանեալներուն դատը կը շարունակուի: Բոլորն ալ կ'ուրանան իրենց յանցանքը, ամէն բան վերագրելով փախստականներուն: Միեւնոյն ատեն կը դատուին Գուլվ. Ֆլանտուէնի Կեսթափօյին անդամները, որոնք ծանօթ են «Լիւթէսիայի խումբ» անունով: Գլխաւոր ամբաստանեալն է սպայ մը, Վիթրի, որուն 10.000 ֆր. ամսական կապած էր գերման հակալրտեսական կազմակերպութիւնը եւ որուն կը վերագրուին շատ մը մատնութիւններ ֆրանսական գաղտնի բանակին սպաներուն դէմ:

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ վարչապետը, Քոսթէլլօ, Գշ. օր բուռն ճառ մը խօսեցաւ խորհրդարանին մէջ, պահանջելով որ Մեծն Բրիտանիա վերադարձնէ հիւսիսային Իրլանտան: Այս առթիւ բողոքեց բրիտանական օրինագծի մը դէմ որ Մեծն Բրիտանիոյ մաս կը նկատէ այդ հողը, սահմանադրական իրաւունքներ տալով: Նախորդ վարչապետը, Տէ Վալէրա եւս ձայնակցեցաւ եւ ժողովը միաձայնութեամբ քուէարկեց բողոքի բանաձեւը, որ սպառնալիքներ ալ կը պարունակէ:

ԱՒԵԼԻ ՔԱՆ 700 ՏՈՒՆԵՐ խուզարկուեցան Գահիրէի մէջ, չորս հարիւր ոստիկաններու եւ բազմաթիւ քաղաքացիներու կողմէ, գտնելու համար Իսլամական Եղբայրութեան պահուած անդամները: Կասկածելիներուն մէջ կը գտնուի Մուսթաֆա Ապտիւլ Մէճիտ, որ մեղսակից կը համարուի վարչապետ Նոքրաշի փաշայի սպանութեան (1948 Դեկտ.): Մեծ քանակութեամբ զէնքեր բռնուեցան:

ՆՈՐ ԸՆԴՀԱՐՈՒՄՆԵՐ պատահած են ռուսեւիրանեան սահմանագլուխին վրայ, Աստարայի մօտ:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գշ.) — Ոսկի 1097 (1120), տոլար 329 (380), նափոլէոն 4460, զուից. ոսկի 4330, ոսկեդրամ 5220, տոլար (20) 21.000, ձուլ ոսկի 626 հազար ֆրանք:

ՌՈՒՄԱՆԻՈՅ ԱԶԱՏԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ ազգ. կոմիտէ մը կազմուեցաւ Մ. Նահանգներուն մէջ, Միհայլ Թագաւորին հաւանութեամբ: Նախագահն է զօր. Ռատեսքօ, նախկին վարչապետը:

ԱՆԳԼԻՈՅ Մարկարէթ իշխանուհին ունկնդրութեան ընդունուեցաւ Պապին կողմէ եւ ճաշեց Վատիկանի մէջ, հակառակ բողոքականներու բողոքին:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿԻ նոր հրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՅ ՄՏՔԻՆ ԹԱՓՈՐԸ: Իբրեւ յիշատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ. վերածնունդին:

Գինին վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Փարսամեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատուններ, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին. — T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6):

Գինն է 100 ֆրանք: Զեղչով 75 ֆրանք:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ. — Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, զուարճալի գիներով:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ. — Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ. — Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ, 28 Մայիս շաբաթ երեկոյ:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Պ. ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Պար. — Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:

Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆԻ:

Նուագ Թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան: Երգ, Անուշ Առոմեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարիօ Քանթի:

ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ. — Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ

Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիֆէով եւ հաւկթաքաշութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

★

ԳՈՄՈՆԻ ՄԷՋ. — Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Գոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

Այրի Տիկին Սերժ Փէքմէզեան եւ զաւակները Պ. Անտոն եւ Օր. Քամէն Փէքմէզեան, Տիկին Ստեփան Փէքմէզեան, Տիկին Հիւլիւսեան, Տէր եւ Տիկին Արշակ Փէքմէզեան եւ զաւակները, Տիկին Մաքսուտեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Գէորգեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Աթէլեան եւ զաւակները, Տիկին Փէքմէզեան եւ զաւակները, ինչպէս եւ Տէյմէնեան, Փէքմէզեան, Եղլեան, Հայկանոյշ, Սանճաքճեան, Պառաւեան, Փիլիպպոսեան, Ճամճեան, Սուքիասեան, Զուլիքեան, Ալաշեան, Տէր Թոմասեան ընտանիքները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւակին, եղբօր, քրոջ եւ ազգականին մահը՝

Պ. ՍԵՐԺ ՓԷՔՄԷԶԵԱՆԻ

(44 տարեկան)

որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, Rue des Balkans, Crosne (S. et O.):

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի այս ուրբաթ ժամը ճիշդ 11ին, Սէն Ժորժ տը Վիլնէօվ, Սէն Ժորժ եկեղեցին, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Villeneuve St. Georgesի գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանին մէջ:

Շոգեկառքը կայ տը Լիոնէն կը մեկնի 8.20 եւ 10.19ին, Cars Martelet (35 Bld. Bourdon), Paris-Bastille, pour Crosne, ժամը 9ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի դասախօսութիւնը՝ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G. սրահը: Կը խօսի ընկեր ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ: Նիւթը՝ Տեսական խնդիրներ: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈՒԹԱ. — Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ. — Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ. — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ադգին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ. — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ. — Սէն Ժէռոմ. — Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

Վասպուրականի յաղթական ճակատամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՊԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մասնակցողներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ. Պ. Վարդան Պանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հաջագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan: Մարսէյլեւ շրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին: — Կարգադիր Յանձնախումբ

ՇԱԽՈՒՐ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է կօշկակարի քանուկ եւ ընդարձակ խանութ մը, կազմուած կամ առանց կազմածի, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ ուրիշ առեւտուրի համար ալ: Դիմել. — 14 rue Vandamme, Paris (14):

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Կը փնտռուի, այր կամ կին: Դիմել. — Behard, 13 Rue Vineuse, Paris (16):

TOUS LES FROMAGES ORIENTAUX

ԲՈԼՈՐ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՆԻՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Դիմել 12 Rue de Lisieux à Livarot (Calvados)

Téléphone : 15 et 105

Կամ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ Chez Mr. ANTOINE

69 rue Montorgueil, Paris (2) Métro Halles

Ներկայացուցիչներ կ'ուզուին բոլոր մեծ քաղաքներուն համար:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678.63

Vendredi 13 MAI 1949 Ուրբաթ 13 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5845-Նոր շրջան թիւ 1256

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՐՔԱԳԱՏՈՒՄ

Այսօր, երկրորդ էջին մէջ հրատարակուած թղթակցութիւն մը շահեկան տեղեկութիւններ կը հաղորդէ Թուրքիոյ ներքին կացութեան մասին։

Ցօղուածագիրը, Անգլիացի, բաւական ծանօթ կ'երեւայ անցուդարձին։ Բայց, իրերը կը դատէ բրիտանական ակնոցով։ Քիչ մըն ալ՝ հարեւանցի։

Եթէ իրեն հաւատանք, «համայնավարական հինգերորդ զօրաթեւ» չկայ Թուրքերուն մէջ։ Կամ գրեթէ չկայ։

Մինչդեռ, թուրք մամուլին հրատարակութիւնները եւ կառավարութեան ձեռնարկները տարբեր տպաւորութիւն կը ձգեն։

Այսպէս, ամէն օր նոր ախտանշան մը երեւան կը հանուի։ Իրարու կը յաջորդեն կասկածելի ձեռնարկներ, գաղտնի թռուցիկներ եւ ձերբակալութիւններ։

Դեռ երէկ հասած թղթարերը կը հաղորդէր թէ Իզմիրի ծանր պատիժներու առեանին առջեւ հանուած են Ալաչաթըի թաղապետութեան նախագահը, Եուսուֆ Կէնճալփի, տղաքը եւ ազգականները։ Բոլորն ալ միեւնոյն ամբաստանութեամբ,— դիմադրած են ոստիկան-զօրքին, զէնքով սպառնալիք ըրած, համայնավար քարոզութիւն կատարած են։ Իրենց դէմ հանուած են 40է աւելի վկաներ, փոխան 3—4 պաշտպաններու։

Քիչ անգին պիտի կարդաք համայնավարութեան դէմ սարքուած ժողով մը, ուր արտասանուած խօսքերը մեկնութեան չեն կարօտիր։

Եւ վերջապէս, իրողութիւն է որ կառավարութիւնը օրինագիծ մը յօրինած է, օրէնքէ դուրս հռչակելու համար համայնավարութիւնը, իբրեւ հայրենադաւ արարք։ Օրէնքը մահապատիժ կը տրամադրէ, այս յանցանքին համար։

Ճիշդ է որ աջակողմեան խլրտումներուն դէմ ալ միջոցներ ձեռք առնուած են։ Բայց պատիժները աւելի թեթեւ կ'երեւան։

Կացութիւնը աւելի կը պարզուի, երբ Ազգ. Ժողովը սկսի քննել օրինագիծը։

Ուշագրաւ են թուրք մամուլին հրատարակութիւնները՝ այս դէպքերուն առթիւ։

Համայնավարութեան դէմ ըլլալով հանդերձ, շատ մը թերթեր դիտել կուտան թէ նոր խառնութիւնները կրնան հաւատաքննութեան առաջնորդել, կաշկանդել կարծիքի ազատութիւնը։

Այս առթիւ ծագած բանավէճը բարդուելով ուրիշ դժգոհութեանց վրայ, կը պարզէ պերճախօս պատկեր մը ներքին մտահոգութեանց։

Ապրուստի սղութիւնը արդէն հասած է անտանելի չափերու։

«Ժողովուրդին թիւ մէկ մտահոգութիւնը» կը կոչուի այս տագնապը, թուրք թերթերուն կողմէ։ Անոնք են որ կը պատմեն (1 Մայիս).

— «Անգարայի մէջ օրուան հողն է ապրուստի սղութիւնը։ Վարչապետը եւ առեւտրական նախարարը յայտարարութիւններ ըրին վերջերս, բայց այդ հաւաստիքները չեն գոհացներ ժողովուրդը»։

Այս առթիւ կը յիշեն սղութեան փաստեր։ Օրինակ՝ հասարակ բակլան, «որուն պաշտօնական գինը նշանակուած է 20 — 30 ղրուշ, խանութներու մէջ կը ծախուի 70—80 ղրուշի»։

Ընդդիմադիրներն ալ իւղ կը լեցնեն կրակին վրայ, անընդհատ հարուածելով օրուան վարիչները։

Դեմոկրատ կուսակցութեան վարիչը, Ճէլալ Պայար, ման գալով քաղաքէ քաղաք, ծանրակշիռ յայտնութիւններ կ'ընէ ներքին կացութեան մասին։ Եւ կը պահանջէ ազատ եւ անմիջական ընտրութիւններ, իբրեւ արմատական դարման։

Ապրուստի սղութեան գլխաւոր պատճառներէն մէկն է տուրքերու ծանրութիւնը։ Այս դետնին վրայ, շատ քիչ բան փոխած է սուլթանական եւ իթթիհատական շրջաններէն ի վեր։

Նորէն գիւղացին է որ կը ծիւրի։

Դեռ չենք խօսիր վարչական զեղծումներու եւ կողոպուտներու մասին, որոնք ահաւոր չափերու հասած են։

Անցեալ շաբթու վարչապետը կը յայտարարէր թէ հինգ տարին անգամ մը քննութիւն պիտի կատարուի, ստուգելու համար 300.000 պետական պաշտօնեաներու հարստութեան գաղտնիքները...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԿԱՑՏ»ԵՐԸ ԱՌԻՆ ՔԱԼԵՑԻՆ

Խօսքէն գործի անցնելով, Խ. Միութեան եւ արբանեակ պետութեանց «պիոնէր»ները սկսած են ճակատ յարդարել միջազգային սկաուտական շարժումին դէմ։

Քանի որ Մոսկուան յետադիմական, մարտական, հակայեղափոխական, քաղքենի - դրամատիրական եւն. կոչեց զայն, իրենց կը մնայ խզել բոլոր կապերը։

Առաջին քայլը առած է Լեհաստանի «Կըըլ - կայտ»երու (Արենոյշ) կազմակերպութիւնը։

Մայիս 10 թուակիր յայտարարութեամբ մը, այդ կազմակերպութիւնը կը ծանուցանէ թէ հրաժարած են Արենոյշներու Համաշխարհային Միութենէն։

Պատճա՞ռը.— «Այդ Միութիւնը վարակուած է կեղծ սկզբունքներով։ Արգիլելով միջամտել քաղաքական խնդիրներու, Միութիւնը թոյլ չի տար որ իր անդամները պայքարին ընկերային արդարութեան համար»։

Այս առթիւ նամակ մըն ալ ուղղելով Միութեան Լոնտոնի կեդրոնին, կը մեղադրեն մայր կազմակերպութիւնը թէ «լռելեայն համաձայն է աշխարհակալներու եւ պատերազմի հրձիգներու ճակատին, ջնջելու համար ազատութիւնը Յունաստանի, Հոլանտական Հնդկաստանի, Հնդկաչինի (Վիէթ Նամ) մէջ, եւ վաւերացնելու ցեղային խտրութիւնը սեւամորթներուն դէմ, Մ. Նահանգներուն մէջ»։

Լեհ մանկամարդուհիները քայլ մը նոյն յառաջ երթալով, կը հրաւիրեն ուրիշ ազգերու երիտասարդութիւնը հետեւիլ իրենց եւ միանալ Ժողովրդավար Երիտասարդութեան Համաշխարհային Դաշնակցութեան։ Ուրիշ խօսքով՝ բոլշեւիկեան «պիոնէր»ներու կազմակերպութեան, որուն համար «եղբայրութեան եւ ազատութեան նշանախօսքերը իրապէս բան մը կ'արժեն»։

Ուրեմն ճակատ մը եւս, կառուցելու Բաբելոնի մը վերածելու համար Եւրոպան։

ՎԱՀԷ

ՌՈՒՍԻԱՆ «ՎԵՐԱՆ», ԹՈՒՐՔԻԱ ԹՈՒՐԱՆ

«Թուրք Քիւլթիւր Օճաղը»ն (Մշակոյթի Տուն) Մայիս 3ին ժողով մը սարքած էր Պոլսոյ մէջ, «նզովելու համար համայնավարութիւնը», ինչպէս կը գրեն թուրք թերթերը։ Առաջին բանախօսը, Պէքիր Պէք ըսաւ.

— Ամէն թուրք, որուն սիրտն ու միտքը կը գործեն թրքութեան եւ հայրենիքի համար, թշնամի է համայնավարութեան։ Անկցի՛ համայնավարութիւնը, անկցին անոնք որ զայն կը պաշտպանեն եւ կամ յօգուտ իրեն կ'աշխատին։ Մեր ամենամեծ թշնամիները անոնք են որ համայնավարութեան կը հետեւին»։

Երրորդ Լիսէին անունով խօսք առաւ Գիւրհան Կիւնտողան եւ ըսաւ.

— «Մեր Ուսանողական Միութեան մէջ, անցեալները դարշելի քուրջի կտոր մը կախուեցաւ ծախուած համայնավարի մը կողմէ։ Ամբողջ թուրք երիտասարդութիւնը զզուանքով դիմաւորեց այս պարագան։ Այդ աներեւներուն կը յիշեցնենք թէ մենք զաւակներն ենք այնպիսի ազգի մը որ մեզ ծնաւ եւ դեռ մեր մօր կաթը չծծած Մոսքօֆի թշնամութիւնը սորվեցանք։

Ուրիշ ճառախօսներէ վերջ խօսք առաւ Նիհալ Ատսըզ.

— «Զօրս տարուան լռութենէ մը վերջ, երջանիկ եմ որ բախտը կ'ունենամ խօսելու ազգայնական երիտասարդներու առջեւ։ Ռուսիա եւ Թուրքիա պատմութեան մէջ եղած են միշտ երկու անհաշտ թշնամիներ։ Պիտի գայ օրը, ուր Ռուսիա վէրան, (աւերակ), իսկ Թուրքիան ալ Թուրան պիտի ըլլայ»։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դշ.) — Սթեռլին 1097 (1080), տոլար 329 (370), Նափոլէոն 4300, զուից. ոսկի 4130, սթեռլին 5030, տոլար (20) 20.200, ձոյլ ոսկի 598.000 ֆրանք։

ԻՍՐԱՅԷԼ անդամ ընդունուեցաւ (59րդ) Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան, 12ի դէմ 37 ձայնով։ Ինը ազգեր ձեռնպահ մնացին։ Արաբ ներկայացուցիչները անմիջապէս հեռացան ժողովարահէն։

Թուրքիա պիտի օգտուի Ատլանտեան դաշինքէն

Անգարայէն կը հեռագրեն Մայիս 11 թուականով — Նախագահ Թրումըն խոստացած է Թուրքիոյ թէ Ատլանտեան դաշինքը կ'աւելցնէ «ազատ ազգերու», ապա ուրեմն Թուրքիոյ ապահովութիւնը նոյնիսկ եթէ անդամ չըլլան։ Այս պարագան յայտնուեցաւ այսօր, երբ արտաքին նախարարը, Նէճմէտտին Սատաք, Ազգ. Ժողովին առջեւ կարդաց Նախագահ Թրումընի եւ Իսմէթ Ինէօնիւի միջեւ փոխանակուած նամակները։

Թրումընի նամակին մէջ հետեւեալ խօսքերը կան — «Վստահ եմ որ Պ. Սատաք Ամերիկայէն կը մեկնի այն համոզողութեամբ թէ Հիւս. Ատլանտեան դաշինքին-ստորագրութիւնը երբեք չի նուազեցներ Մ. Նահանգներուն հոգը՝ Թուրքիոյ ինչպէս եւ Ատլանտեան դաշինքէն դուրս մնացած ուրիշ ազատ ազգերու անկախութեան եւ հողային ամբողջութեան պահպանման մասին... Զօրացնելով Ատլանտեան դաշնագրով կապուած երկիրներու հաւաքական ապահովութիւնը, այս դաշինքին ստեղծումը կը ծառայէ ամրապնդելու նաեւ Թուրքիոյ ապահովութիւնը»։

★ Ֆրանսայի Նախարարական Խորհուրդը Դշ. օր վերջապէս վաւերացուց Ատլանտեան դաշինքը եւ միացեալ Եւրոպայի կազմական կանոնագիրը, բայց յետաձգեց արեւմտեան Գերմանիոյ Սահմանադրութեան վաւերացումը, վերապահում ունենալով չորս կէտերու մասին։

Այժմ Ազգ. Ժողովին կը մնայ վաւերացնել Ատլանտեան դաշինքը։ Ժողովը պիտի վերաբացուի Մայիս 17ին, Զատկի դադարէն վերջ։ Համայնավարները բուռն պայքարի մը ձեռնարկած են, վիժեցնելու համար դաշինքին վաւերացումը։

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիոյ երեսփ. Ժողովը Ատլանտեան դաշինքը պիտի վաւերացնէ ստուար մեծամասնութեամբ, ինչ որ տեսնուած չէ պատերազմին դադարումէն ի վեր։ Վաւերացման համաձայն են պահպանողականներն ալ, առաջնորդութեամբ Զըրչիլի։ Քննութիւնը տեղի պիտի ունենար երէկ, հինգշաբթի։ Ընդդիմադիր կը համարուին միայն երկու համայնավար երեսփոխանները եւ քանի մը աշխատաւորականներ։

Ազատ երթեւեկ վերահաստատուեցաւ Պերլինի մէջ

ՊԱՇԱՐՈՒՄԸ ՏԵՒԱԾ ԷՐ 327 ՕՐ

Հինգշաբթի առտու (12 Մայիս) ժամը 1ին դադրեցաւ Պերլինի պաշարումը, տեւելով տասը ամիս եւ 23 օր (համագումար 327 օր)։ Ճիշդ այն ժամուն արեւմտեան պետութեանց ինքնաշարժները ճամբայ ելան դէպի ռուսական շրջանը, որ մէկ մղոն հեռու է։ Առաջին անգամ հասած էր անգլիական կառք մը, եօթը զինուորներով եւ անթելի գործիքով մը։ Ցետոյ իրարու ետեւէ հասան 50 մասնաւոր կառքեր։ Մեծ մասով թղթակիցներ էին որ կը սուրային, ժամ առաջ լուր հասցնելու համար իրենց թերթերուն։

Ռուսական շրջանին մէջ, ոստիկանական պահականոցներուն վրայ կը շողային ելեկտրական լոյսերը՝ կարմիր աստղերով։ Մասնաւոր յուսեղէն կամարներ ալ շինուած էին մուրճ-մանգաղով։ Ռուս զինուորներ ուղեւորներուն թուղթերը կը հարցնէին ձեւականօրէն — «Անգլիա՞կ, Ամերիկա՞սկ»։

Միեւնոյն ատեն ողջոյնի խօսքեր կ'արտասանէր խորհրդային անթելը, «յանուն արեւելեան շրջանի երիտասարդութեան, հրաւիրելով արեւմտեան շրջանին երիտասարդութիւնը պայքարիլ Գերմանիոյ Միութեան համար»։ Եւ կը շեշտէր.— «Մենք կ'ուզենք բարեկամութեամբ եւ խաղաղութեամբ ապրիլ, ճիշդ ինչպէս որ արդէն սորված ենք բարեկամութիւն հաստատել շատ մը ազգերու հետ որոնց դէմ պատերազմեցանք դեռ քանի մը տարի առաջ»։

Ամբողջ Պերլինը կը ցնծար ուրախութեան աղաղակներով, քանի որ վերջ գտած էր 2.500.000 բնակիչներու տառապանքը։ Ճիշդ է որ անգլեւսաքսոն օդանաւերը ապահոված էին քաղաքին պարէնաւորումը, բայց եւ այնպէս անտանելի զրկանքներու մատնուած էր քաղաքին բնակչութիւնը։

Թերթերը կը գրեն թէ 55 օդաչուներ մեռած են պաշարման ընթացքին, իբրեւ հետեւանք 16 արկածներու։ Զոհերէն 27ը Ամերիկացիներ են, 22ը Անգլիացիներ, վեցը Գերմանացիներ։ Ուրիշ չորս Անգլիացիներ ալ ծանրապէս վիրաւորուած են եւ կը դարմանուին։

Այս առթիւ իրազեկներ կը պատմեն թէ մինչ կը սպասուէր որ Պերլինի բնակիչները ընկճուին յուսահատութենէն, ընդհակառակն զօրացաւ անոնց անկախութեան ոգին։ Անցեալ Սեպտեմբերին անոնք հրապարակային ժողով մը սարքեցին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՑ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԿԷՍ ՄԻԼԻՈՆ ԶԻՆՈՒՈՐ ԶԷՆՔԻ ՏԱԿ.— ԵԼԵՒՄՈՒՏՔԻՆ 50 %Ը ԱԶԳ. ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԵԱՆ.— ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՎՏԱՆԳԸ.— ՆՈՐ ԴԱՍԱԿԱՐԳ ՄԸ՝ ԻԲՐԵՒ ՀԵՏԵՒԱՆՔ ՌՈՒՆԵՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՐՔԻ. — ՀԻՆ ԵՒ ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ.— ԱԹԱԹԻՒՐՔԻ ԵՐԵՔ ՄԵԾ ՍԽԱԼՆԵՐԸ.—

ԽՄԲ.— « Տէյլի Մէյլ»ի մէկ աշխատակիցը, Ճիւլիըն Էմըրի, կը գրէ.—

Լոնտոնէն դէպի Իսթանպուլ օդային գիծը կ'անցնի Ֆրանսայի, Իտալիոյ, Յունաստանի վըրայէն: Այս երկիրներէն իւրաքանչիւրը համայնավարական յեղափոխութեան մը սպառնալիքին տակ կը գտնուի: Թուրքիոյ մէջ է միայն որ դետինը ամուր է անգամ մը եւս:

Համայնավար հինգերորդ զօրաթեւ գրեթէ չկայ Թուրքերուն մէջ: Քանի մը կուսակցականներ եւ ուղեկիցներ կան մտաւորականներուն մէջ ինչպէս եւ դժգոհ տարրերքիւրտերուն մէջ,որոնք երբեմն կը սիրաբանեն ռուս գործակալներու հետ, սակայն բանակը եւ քաղաքային սպասարկութիւնը, քաղաքական կուսակցութիւնները, ճարտարարուեստական բանուորներու լայն զանգուածը եւ գիւղացիները ցարդ ազատ մնացած են գաղափարական վարակումէ:

Արդի Թուրքիոյ համար առիկա շատ նշանակալից իրողութիւն է, որովհետեւ Ռուսիոյ հետ պատերազմի մը պարագային, Թուրքիա պիտի ըլլայ Արեւմտեան պետութեանց համար Մօտաւոր Արեւելքի գլխաւոր մարտկոցը: Պատճառը պարզ է,— Թուրքերը եւ Ռուսերըժառանգականթշնամիներ են, եւ Թուրքերուն համար համայնավար կուսակցութիւնը պարզապէս ռուսական բանակին յառաջապահ գունդն է:

Շատ մը Թուրքեր անխուսափելի կը նկատեն երրորդ աշխարհամարտ մը, եւ քիչեր կը հաւատան թէ Թուրքիան կրնայ նորէն չէզոք մնալ: Գիտեն թէ իրենց բանակը չի կրնար չափուիլ կարմիր բանակին հետ, բայց եւ այնպէս պատերազմի հեռանկարին վրայ կը նային սակաւախօս վճռականութեամբ: Թէեւ չունին 1939ի Լեհաստանի չափազանցուած ինքնավստահութիւնը, բայց նահանջականութեան նշան ալ չկայ:

Հակառակ վերջին պատերազմին ուրիշ ազգերու դժբախտ փորձառութեան, Թուրքերը դարձեալ վստահ են թէ Արեւմտեան պետութիւնները Թուրքիոյ օգնութեան պիտի հասնին ճիշդ ժամանակին: Մինչ այդ իրենց պաշտպանութեան համար կարելին կ'ընեն: Վերջին տասը տարիներու ընթացքին Թրքական բանակը զէնքի տակ է, աւելի քան կէս միլիոն զինուորներով:

Այսպիսի բանակի մը պահպանումը գրեթէ անտանելի բեռ մը կը կազմէ ընկերային թէ տնտեսական տեսակէտով: Միայն ազգ. պաշտպանութեան համար ելմտացոյցին 50 առ հարիւրը եւ կարող երիտասարդներու զօրաշարժը անհաշուելի նեղութեանց եւ կորուստի կը մատնեն արդէն նուաղաթիւ գիւղերը:Թէ որքան ատեն կրնան դիմանալ Թուրքերը՝ այս լարուած վիճակին՝ հրատապ հարց մըն է եւ հետզհետէ աւելի կը ծանրանայ, քանի կը մօտենայ իրենց օտար աղբիւրներու սպառումը: Տարակոյս չկայ թէ երկրին աղքատացումը եւ ընկերային վրդովումը ուր կրնայ յանգիլ այս վիճակը, մաս կը կազմեն Ռուսիոյ «Պաղ պատերազմ»ի նպատակներուն:

Շատ մը իրագէններ զօրացրումը կը նկատեն նուազագոյն չարիք մը, սակայն Թուրքերը կ'առարկեն թէ զօրաւոր բանակի մը ներկայութիւնը իրենց սահմանագլուխներուն վրայ՝ լաւագոյն ապահովութիւնն է Ռուսիոյ հրոսակային թափանցումին դէմ որ կրնայ կատարուիլ հետեւողութեամբ Զօր. Մարկոսի:

Եթէ Ռուսերը ուզեն յարձակիլ, պէտք է գան մեծ զօրութեամբ: Նոր աշխարհամարտի մը ատեն անոնց համար դժուար կրնայ ըլլայ խնայել պէտք եղած զէնքը եւ օդային ուժը՝ հիմնական յարձակում մը կատարելու համար Թրքական սահմանին վրայ:

Մինչ այդ, նոր ուժեր գործի վրայ են Թուրքիոյ մէջ: Դրամատիրական նոր դասակարգ մը երեւան կուգայ առեւտուրի մէջ, մասամբ իբրեւ արդիւնքը պատերազմի բացառիկ պատեհութեանց եւ, մասամբ «Վարլըք»ի — Ունեւորութեան անիրաւ տուրքին — որ «հաշուեյարդարի» ենթարկեց Յոյներու, Հայերու եւ Հրեաներու ձեռքն եղած առեւտուրը եւ անոնց տէրերէն շատերը:

Այս նոր դասակարգին երեւումը յառաջ բերաւ հակազդեցութիւն մը քէմալական շրջանի պետական դրամատիրութեան դէմ:

Թուրք առեւտրականներ պարզապէս չեն ուզեր դործ հիմնել ցորչափ վտանգ կայ որ կառավարութիւնը կրնայ ազգայնացնել իրենց գործարանները:

Այս նոր դրամատիրական դասակարգին մէջ տեղ գալը որ զուգադիպեցաւ արեւմտեան քաղաքական գաղափարներու տարածումին հետ, նոր թափ առաւ դաշնակից ուժերուն Գերմանիոյ վրայ տարած յաղթանակով: Աւելի ազատ տնտեսական դրութեան մը համար բացուած պայքարը կապուեցաւ աւելի ազատական քաղաքական վարչաձեւի մը պահանջին հետ:

Այս ազատական շարժումը կը բխի միջին դասակարգէն, սակայն արդէն արձագանգ կը գտնէ քաղաքներու եւ գիւղերու մէջ, ուր դատախազութեան ատրիճանական տարածումը յեղափոխութենէն ի վեր կ'արթնցնէ զանգուածները դէպի քաղաքական գիտակցութիւն:

Նախագահ Ինէօնիւ եւ իր խորհրդականները անմիջապէս հասկցան այս նոր ուժերուն պահանջները: Հետեւելով Աթաթիւրքի աւելի յառաջ փորձած այլ վիժած մէկ ծրագրին, անոնք որոշեցին ընդ առաջ երթալ, դիկտատուրան լուծելով սահմանադրական դրութեան մը մէջ: Կառավարական կուսակցութեան մէկ հատուածը բաժնուեցաւ, կազմելու համար սահմանադրական ընդդիմադիր հոսանք մը:

Այդ նոր կուսակցութիւնը, Դեմոկրատ, աւելի ազատական ձգտում ցոյց կուտայ քան կառավարութեան կուսակցութիւնը: Սակայն գլխաւոր տարբերութիւնը անձերու մէջ է, քան թէ սկզբունքներու: Արտաքին քաղաքականութեան մասին կարծիքի տարբերութիւն չկայ, եւ մրցակից վարիչները կը խորհրդակցին իրարու հետ, շատ մը կարեւոր հարցերու մասին:

Պետական ոստիկանութեան մեքենան տակաւին գոյութիւն ունի, սակայն փրբեւ պահեստի ուժ: Թէեւ զօրաւոր է, սակայն դանդաղ կը գործէ: Ներկայիս խօսքի գրեթէ կատարեալ ազատութիւն կայ եւ Մամուլը կրնայ յարձակիլ նոյնիսկ Նախագահին վրայ:

Ազատական նոր ձգտումին ուրիշ մէկ շահեկան երեւոյթն է կրօնքի աստիճանական վերադարձումը: Այս շարժումը քանի մը տարի քաջալերուեցաւ անպաշտօն կերպով, կառավարութեան կողմէ, իսկ հիմա, առաջին անգամ ըլլալով յեղափոխութենէն ի վեր, նոր մզկիթ մը կը շինուի Պոլսոյ մէջ:

Սակայն ամէնէն ուշագրաւ փոփոխութիւնը այն է որ Թուրքերը հիմա ազատօրէն կը յարաբերին օտարներու հետ եւ քաղաքական հարցերու մասին կը վիճին անոնց հետ: Օտարներու հետ տեսնուելու նախկին վախը, կարծես թէ բոլորովին անհետացած է:

Կարելի է ըսել թէ քէմալական յեղափոխութիւնը հասած է իր հեղինակին առաջադրած նպատակներուն: Ան առողջացուց «Եւրոպայի հիւանդ մարդը» եւ Թուրք ժողովուրդը դրաւ սահմանադրական զարգացման մը ճամբուն մէջ:

Երկրին ապագան մեծ մասով կախում պիտի ունենայ կառավարող մարդոցնկարագրէն: Թուրքիոյ ուժը անոր մէջ է որ կրնայ տակաւին յոյս դնել երեք քաղաքագէտներու սերունդի մը վըրայ. դիւանագէտներ որոնք մեծցած են կայսերական աւանդութիւններով եւ փորձուած պատերազմի եւ յեղափոխութեան կրակին մէջ:

Բայց եւ այնպէս անոնց օրերը համրուած են, յայտնի չէ թէ երիտասարդները որոնք կազմուեցան եւ զարգացան դիկտատորութեան տակ, պիտի ունենա՞ն քաղաքական պատասխանատուութեան միեւնոյն զգացումը: Այս առթիւ անոնց քննադատները զուարճալի պատմութիւն մը կը պատմեն:

Իր վերջին օրերուն, Աթաթիւրք կը խոստովանի իր արբանեակներուն թէ իր կեանքին մէջ երեք մեծ սխալներ գործեց,—«Առաջինըամուսնանալս էր, երկրորդը՝ Անգարան մայրաքաղաք ընելս»:

Հոս կանգ կ'առնէ, բայց երբ ունկնդիրները շողոքորթելով կը պնդեն, կը շարունակէ.

— « Երրորդն ալ ձեր բոլորին պէս արիկաներու հետ գործելս էր»:

Այս յատկանշական պատրաստաբանութիւնը որոշ ճշմարտութիւն կը պարունակէ. սակայն պատկերին միւս կողմն ալ կայ: Թուրք մամուլը գրեթէ ամէն օր կը հրատարակէ կառավարական պաշտօնեաներու զանձէն զեղծումները:

Թրքական կառավարութեան հիմնական մեղքը այնքան ապականութիւն չէ որքան չափազանց կեդրոնացումը: Ամէն բանի համար պէտք է Անգարայի դիմել: Գործելու եղանակ մը որ թոյլ չի տար երիտասարդին պատասխանատուութիւն ստանձնել:

Կառավարութիւնը տեղեակ է այս թերութեան, եւ Նախագահը այս սխալը դարմանելու համար երկու երիտասարդներ առաւ դահլիճին մէջ: Մէկը Քասիմ Կիւլէքն է,հաղորդակցութեան նախարարը, որ արդէն ուշադրութիւն գրաւած է: Ան իրերու վիճակը, փոխանակ զեկուցումի միջոցով իմանալու, ինք անձամբ կը քննէ, ինչ որ անսովոր է արեւելեան նախարարի մը համար: Եւ սակայն դեռ բացառութիւն է:

Նոր կացութիւնը որ ստեղծուեցաւ միահեծանութեան անհետացումով, արդէն իսկ երեւան հանած է նոր խնդիրներ որոնք նոր մարդոց կը

կարօտին: Քուէարկութեան իրաւունքը զանգուածներուն փոխանցուած ըլլալով, գիւղացիական հարցը առաջնակարգ տեղ պիտի բռնէ:

Ահաւոր են գիւղերու ընկերային պայմանները, նոյնիսկ պալքանեան չափանիշով: Տուրքի բեռը ծանր է գիւղացիին համար, ու թէեւ ժողովուրդին 80 առ հարիւրը հողէն կ'ապրի, սակայն գիւղը տակաւին գլխաւորաբար կը կառավարուի ի շահ քաղաքին:

Ցարդ գիւղացիին հանդէպ եղած անարդարութեան զգացումը կը մեղմանար իր յետամնացութեամբ: Այսուհետեւ ընտրական պայքարը վըճռական դեր պիտի կատարէ գիւղին եւ քաղաքին յարաբերութեանց վրայ:

Ապրիլ 11-24ը Մարսէյլի մէջ

(ՆԱԽԱՁԵՌՆՈՒԹԵԱՄԲ Հ. Ց.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ)

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Մայիս.— Ապրիլ 11-24ի Սգատօնը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. Վարչութեան, եւ մասնակցութեամբ բոլոր ենթակոմիտէներու եւ խումբերու, ինչպէս եւ Կապոյտ Խաչի եւ Հայ Արենուշներու, տեղի ունեցաւ այսօր, կիրակի, առտուան ժամը 9.30ին, սինէմա Roxy մէջ, մեծ բազմութեամբ:

Օրուան նախագահը՝ ընկեր Ց. Պետրոսեան, պարզելով տօնին խորհուրդը, ըսաւ.— « Ցուցնելով մէկուկէս միլիոն զոհերու յիշատակը, արցունքը մեր սրտին՝ ուխտենք չմոռնալ այս օրը, եւ պատրաստել մեր նոր սերունդը արժանի յաջորդները դառնալու մեր մեծ մեռելներուն »: Յոտնկայս, խոր երկիւղածութեամբ լսուեցաւ, երգչախումբի «Տէր Ողորմիա»ն: Ընկերը շարունակելով իր խօսքը, թելադրեց որ երիտասարդութիւնը, արտասահմանի թէ Հայաստանի մէջ, դառնայ աւանդապահը մեր ցեղային արժէքներուն եւ ջանայ իրականացնելու մեր դարերու երազը — «Միացեալ եւ անկախ Հայաստան»:

Ցաւոտ առոգանութեամբ եւ խոր յուզումով արտասանեց Օր. Մարի Եղդովանեանը «Մայր Հայաստանին»: Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան կողմէ կարդացուեցաւ ուղերձ մը որ իր յարգանքը յայտնելով անհամար զոհերու յիշատակին, կը յայտարարէր.— «Եթէ կ'ուզենք դառնալ արժանի ժառանգորդները մեր մէկուկէս միլիոն զոհերուն, եթէ կ'ուզենք իրականացնել անոնց երազը, մէկ վայրկեան իսկ պէտք չէ մոռնանք անոնց սրբան ձայնը: Մենք Մարսէյլի Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի անդամներս, կ'ուխտենք մեր անկարելին կարելի ընել, վերստանալու համար մեր մարդկային իրաւունքները, որոնցմէ զրկուած ենք անխղճաբար »: Սէնթ Անի Նոր Սերունդի քանի մը երգերէն վերջ, Սէն Լուէն Նոր Սերնդական Ս. Սարգիսեան արտասանեց «Վերջին Աղօթքը»: Կիպրոսի հայ երիտասարդութեան մէկ ներկայացուցիչը որ հիւրաբար հոս կը գտնուէր, յանուն իր պատկանած կազմակերպութեան ըսաւ իր յարգանքի խօսքը: Ուղերձ մը կարդաց հայ արենուշներու կողմէ Օր. Ցարութիւնեան: Ցարգանքի եւ երկիւղածութեան սրտաբուխ խօսքերէ վերջ յայտարարեց «Մենք մեծ ու փոքր արենուշներս, ուխտած ենք յարգել մեր նահատակ պապերուն սուրբ պատգամները: Երբեք չուրանալ ցեղին բոլոր սրբութիւնները եւ աւանդութիւնները: Երբեք չշեղիլ անոնց գծած դժուարին, բայց ճշմարիտ ճամբէն: ՀայԱրենուշներու սրտերուն մէջ խունկ ու մոմ կը վառուի անոնց սուրբ յիշատակին »:

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Ա. Քէօսէեան, որ ընդհանուր գծերով պարզելէ վերջ Հայաջինջ Սարսափները եւ անոնց գլխաւոր պատճառները, ցաւ յայտնեց որ մեր ընդհանուր սուգն իսկ դարձուցած ենք կռուախնձոր, երբ Թուրքը ինք խտրութիւն չըրաւ, երբ կը փորձէր անճիտել ցեղը: Օր. Տէր Արսէնեանի երգէն վերջ խօսեցաւ ընկ. Նարդունին: Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս ծանրացաւ այժմէական նիւթերու վրայ, լայն տարածութեամբ: Պիտի փորձեմ ամփոփել.—

« Գարունը, բնութեան վերազարթումի եղանակը, երբ ուրիշ ազգեր դուրս կը վազեն վերանորոգուելու եւ ուրախանալու, մենք կը փակուինք սրահներու մէջ ողբալու մեր սուգը: Հայ ժողովուրդը երգեր ունի ուր կ'ըսէ «Գարուն ա ձիւն ա արել»: Այո, գարուն էր եւ ձիւն եկաւ հայ ժողովուրդին գլխուն: Այո, սուգի մէջենք: Ո՞վ էր այդ հրէշը որ ձիւն բերաւ մեր գլխուն.— Ոճրագործ Թուրքը: Կարելի է մարդ մեռցնել պատերազմի բերումով կամ զինուորական հարկադրանքէ մըղուած: Բայց հաճոյքի համար մարդ սպաննել Թուրքին յատուկ բնազդն է: Ինչպէս մարդիկ ախորժակով ճաշելու համար ստեղծած են զանազան համեմներ, Թուրքն ալ ախորժակով ջարդելու համար ստեղծած էր չարչարանքի զանազան միջոցներ, որպէսզի իր զոհը որչափ շատ տանջուի, ինք այնչափ շատ հաճոյք առնէ: Տրապիզոնի առ-

ջեւ մանուկները ամուլներու մէջ լեցնելով ծովը ձգել, ուրիշ տեղ քարիւղ թափել եւ վառել, դեռ բազմազան չարչարանքներ, ասոնք բոլորը ծանօթ են եւ կը յուզէ մեզ: Բայց իբրեւ ամէնէն սարսափելին յիշեմ միայն մէկը,— մեր Սիամանթօն է որ կը նկարագրէ.— Թուրք կոյր մը կ'աղաղակէ որ կեավուր մը բերեն իրեն որպէսզի սպաննէ «ճէննէթ»ին արժանանալու համար: Երբ կը բերեն իրեն, որպէսզի հաճոյքը կատարեալ ըլլայ, կ'ըսէ.— «Ցոյց տուէք սիրտը, որպէսզի սրտին զարնեմ»... Թուրքը մեզ ջարդելով հանդերձ իր նպատակին չհասաւ, մեզ վերջնապէս մեռցնելու համար կը սպաննայ մեր մշակոյթը: Թուրքը կ'ըսէ.— Չի բաւեր ջարդել ժողովուրդ մը, այլ պէտք է սպաննել մշակոյթը որ մտաւորականութիւնն է: Բայց այսօր կը տեսնէ որ մէկ կողմէ պզտիկ Հայաստանը, միւս կողմէ կազմակերպուած գաղութները իրենց հսկայական յառաջդիմութեամբ սարսափ կ'ազդեն իրեն: Կ'ուզէ խլել մեր մշակոյթը ըսելով որ հայ ժողովուրդը չէ ունեցած մշակոյթ, այլ իրենցն եղած ամէն ինչ: Այս անգամ նոր պատերազմ մըն է որ յայտարարած է: Եթէ յաջողի, այն ատեն մեզ կը սպաննէ: Շնորհիւ իր ուժին եւ դրամական միջոցներուն, ան ամէն տեղ ձեռնարկած է ուժեղ փրոփականտի: Պէտք է հակազդել այս նոր պատերազմին մեր բոլոր միջոցներով: գիտնանք մեր արժէքը եւ չմեծցնենք մեր պզտիկ թերութիւնները, այլ հպարտանանք մեր մեծ առաւելութիւններով: Մենք անապատներու մէջ, ջարդի պահուն իսկ չենք ուզած մեռնիլ երբ հայ մայրեր սապոններու վրայ իսկ Ա. Բ. Գ.ը կը սորվեցնէին իրենց զաւակներուն: Թուրքը մէկ կողմէն կ'աշխատի, մենք միւս կողմէ: Ո՞վ պիտի յաղթէ.— Ես վստահ եմ որ մենք, եթէ չարունակենք աշխատիլ եւ կազմակերպուիլ: Այո, Թրքահայ Դատը կը լուծուի երբ մենք կազմակերպուած ենք: Հայաստան չի կրնար ըլլալ այն ինչ որ կը փափաքէինք որ ըլլայ, արտասահմանը արժէք է որ պէտք չէ արհամարհուի: Չկայ մարդ մը որ Հայաստանը չսիրէ, բայց գիտենք որ Հայաստան անկախ քաղաքականութիւն չունի, կապուած է ռուս մեծ ժողովուրդին: Կ'ուզենք որ Ռուսիան միշտ թշնամի մնայ Թուրքին, որպէսզի կարելի ըլլայ լուծել Հայկ. Դատը: Ցաւխանական է հայ ժողովուրդը, տաղանդաւոր է հայ ժողովուրդը, կրնայ փրկուիլ եթէ իրար հասկնանք, այն ատեն է որ կրնանք ըսել մեր մեռելներուն.— Ձեր վրէժը լուծեցինք: Ապրիլեան սուգին առթիւ երբ կը պանծացնենք հայկական մշակոյթը, այս ալ ուրիշ հերոսամարտ մըն է, Վանի եւ Շապին Գարահիսարի հերոսամարտներու կարգին, աւելի հատու եւ աւելի մահացու: Փառք հայութեան որ կապուած է իր բոլոր արժէքներուն: Պիտի ապրի Հայը»:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՑՏԱՑԱՆՔ

ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ ԱՐԴԻ ՀԱՅԵՐԷՆԻ: Տարրական դասընթացք: Վենետիկ, Ս. Ղազար, 1944:

ԵՒ ՄԱՅՐԸ ՍՊԱՍՈՒՄ ԷՐ ՏԱԿԱՒԻՆ: Գրեց Սամուէլ Խաչիկեան: Հրատ. «Էրոս» գրատուն: Թէհրան 1949: Գին 50 սէնթ:

Վասպուրականի գոյամարտը

ԽՄԲ.— Վասպուրականի Հերոսամարտին 34րդ տարեդարձին առթիւ, որ այս տարի ալ կը տօնուի Մարսէյլի մէջ, կիրակի օր, ստորեւ կ'ամփոփենք Ամերիկայի Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան կոչին հիմնական մասերը.—

Ամէն տարի Ապրիլ-Մայիս ամիսներուն Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան անդամները երկիրէ երկիր սրբազան պարտականութիւն կը զգան ոգեկոչելու հայրենի հին յիշատակները, կռուի եւ յաղթանակի օրերը եւ կ'ուզեն վերապրիլ եւ տօնել մեր գոյամարտը, ՀԱՅ ՑԵՂԻՆ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ ...

Կեդր. վարչութիւնը չէ որ կը հրահանգէ կամ մղում կուտայ: Այդ շարժումը կուգայ մասնաճիւղերէն եւ անդամներէն. «Ապրիլը կը մօտենայ, մեր Հերոսամարտի եւ Յաղթանակի տարեդարձն է. ինչպէ՞ս տօնենք»: Ինչպէ՞ս պէտք է տօնել, որ մեր լաւագոյն ուժերը գործի մղուին, որպէսզի տարուէ տարի աւելի ուժգին հնչէ մեր ձայնը, աւելի խորհուրդ ներշնչէ մեր խօսքը: Մենք որ ապրելու բախտը ունինք, ինչպէ՞ս կրնանք յաւերժացնել յիշատակը մեր անթիւ եւ անթաղ հերոսներուն: Ո՞ւր եւ ինչպէ՞ս պիտի դարձնենք մեր ազատութեան արձանը, որ արիւնէն եւ արցունքէն վեր, մեր հաւատքնու յաղթանակը շողացընէ: Ասիկա մեր ցեղին ձայնն է, մեր գոյութեան պահպանման բնազդը, հոգեկան ամուր խարիսխն է փոթորիկներուն դէմ: Այդ՝ մեր ծառացած գլուխները վեր բռնելու, հպարտօրէն անցեալին նայելու հզօր ազդակն է: Այդ՝ պահանջատէրի մեր անջնջելի վկայականնէ՝ սրբագործուած մեր արիւնով: Այդ այն հոգեկան ամուր կապն է որ նոր սերունդը կը կապէ մեզի ու մեր յոյսերուն եւ ապագայով կը խանդավառէ եւ կը ներշնչէ զայն, որպէսզի մեր կտակը արժէւորէ:

Պէտք է տօնել մեր հերոսամարտը, անոր տալ ազգային բնոյթ եւ կրկնել բարձրաղաղակ, որ մեր դարաւոր թշնամին վատ էր, բարբարոս, ստոր եւ ամբարիշտ: Պէտք է տօնել մեր հերոսամարտը չեչտելու համար որ մեր պայքարը մարդկային իրաւունքներու կռիւն էր, գրչի եւ լոյսի տարածման ճիգն էր, կրօնքի եւ խղճի ազատութեան սէրն էր, խաղաղ կեանքի, ստեղծագործ աշխատանքի եւ վերելքի ձգտումն էր: Արեւելքի խաւարը լուսաւորելու եւ նոր կեանք մը դարբնելու աստուածային գործն էր, զոր կատարեցինք՝ առոյգ հաւատաւոր առաքեալներ, տալով անթիւ զոհեր:

Դեռ երէկ էր, որ ունէինք մտաւորականներու եւ ուսուցիչներու ընտրանի հոյլ մը, որուն շնորհիւ մեր քաղաքներն ու գիւղերը արթնցան իրենց խոր քունէն եւ տարակամութենէն: Մարտական սերունդ մը ունէինք խիզախ եւ արի, ֆետայիները մեր անմահ լեռներու, որոնք արդարութեան կրակով վառուած, եղան անոր անկաշառ պաշտպանները եւ իրենց արիւնով եւ կեանքի գնով ծառայեցին մեր անիրաւուած դատին: Լոյսի եւ գիտութեան ծարաւի ուսանողներու խումբեր ունէինք եւ նուիրուած հողագործականներու առաքեալական շարան մը Ղեւոնդ Երէցներէն մինչեւ Խրիմեաններ... Հապա՞ մեր տքնաջան գիւղացիները, մշակները եւ հօտաղները, արդար աշխատանքի եւ հողին նուիրուած այս սուրբ մարտիրոսները, ցեղին ստեղծագործ ուժին եւ կամքին այդ մեծ վարպետները ...

Իսկ այսօր... Թափուր եւ ամայի հայրենիք մը եւ բնաւեր տարագիրներ աշխարհի չորս ծագերուն վրայ: Վասպուրականի դիւցազնական կռուէն եւ յաղթանակէն վերջ ՆԱՀԱՆՋ:

Բայց այդ նահանջը մերը չէր, հայ ժողովուրդը նահանջել չի գիտեր, այդ խորթ է անոր հոգիին, անոր բնազդին, անոր հաւատքին, բայց քաղաքակիրթ ազգերը այդ յուծն ալ դրին մեր վզին: Երբ թրքական թնդանօթները Ապրիլեան հերոսամարտին 12 ժամուան ռմբակոծութենէն վերջ կը քանդէին մեր պատնէշները, մենք գիշերով անոր քով կը բարձրացնէինք մէկ ուրիշը՝ յաջորդ օրուան պաշտպանութեան համար: Այդպէս կռուեցանք թրքական բանակին եւ խուժանին դէմ երեսուն օր ու գիշեր՝ առանց թնդանօթի, համրուած զէնքերով եւ փամփուշտներով: Երբ ինկան Սասունն ու Մուշը, բարձրացաւ Շապին Գարահիսարը: Անոր օրհասական կռուէն արձագանգեցին Ուրֆան, Այնթապը եւ Մուսա Տաղը: Ինկան բոլորը, ինկաւ նաեւ յաղթական Վասպուրականը, սակայն բարձրացաւ Արարատեան դաշտը, որուն վրայ սկսաւ ծածանիլ ազատութեան դրօշը: Փառք մեր անյուսալ ժողովուրդին եւ մեր նորաբողբոջ եւ ազատ Հայաստանին:

Այսօր, Վասպուրականի հերոսամարտէն 34 տարի ետք մեր հայրենիքը դեռ կը մնայ ամայի, իսկ իր զաւակները աստանդական: Բայց Վասպուրականցիի հոգիին մէջ նահանջ չկայ: Ան Երեւանի մէջ ըլլայ թէ Իրաքի եւ Իրանի մէջ կ'ապրի, կը ստեղծագործէ՝ աչքերը յառած իր Հայրենիքին: Ամերիկայի մէջ, Խաղաղականէն մինչեւ Ատլանտեան, քանի մը հարիւր հաւատաւոր հայրենակիցներ կը գործեն, կ'աշխատին, կը ցնծին, կը զոհեն Համա-Վասպուրականի Հայր. Միութեան դրօշին տակ: Տասնեւութ տարիներու պատմութիւն ունեցող այս Հայրենակցականը եղած է օտարութեան մէջ այն լուսաւոր կանթեղը, որ վառուած է հայրենի վանքերէն բերուած սրբազան եւ անշէջ կրակով եւ կը լուսաւորէ աշխարհի չորս ծագերուն ցրուած իր եղբայրներուն հայրենակարօտ հոգիները: Ան արդար հպարտութիւնը ունի իր կատարած օգնութեան փրկարար գործին, որուն մէջ դրած է սէր, նուիրում, յարդանք եւ երախտագիտութիւն, որովհետեւ այսօրուան տարագիրը երէկուան մտաւորականն է, հերոսը, սուրբ հողի ստեղծագործ մշակը:

ՊՈՒՐԳՈՆԻ գերդաստանէն իշխան մը, Ժան Ֆերման եւ աստեղագէտ Ռումանուհի մը, Սոլոբոլու (Սոլար) ձեռբակալուեցան, իւրացուցած ըլլալով պատուակ մը 1200 ոսկիէն (7.000.000 ֆրանք):

ՔՐՋԱՀԱՒԱՔ մը Կրենոպլի մէջ խենդենալով սկսաւ աջ-ձախ բաժնել իր դրամները կամ պատռել փողոցին մէջ: Կէս միլիոն կը հաշուեն փճացած թղթադրամներուն գումարը:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

ԽՄԲ.— Այս թանկագին յուշերը, որոնք պատմական շրջանի մը անցուդարձը կը պարզեն, առաջին անգամ տպուած են «Յուսաբեր»ի մէջ.—

ՏԵՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՎՈՐՈՇԻԼՈՎԻ ՀԵՏ

1918ի Յուլիսն էր:

Շղթայազերծ յեղափոխութիւնը անզուսպ փոթորիկի մոլեգնութիւնով աւերներ էր դոփում համայն Ռուսիոյ լայնքին ու երկայնքին: Երթեւեկը զաւազիր խաւարին մէջ ման գալու պէս մի բան էր: Գնացքը ոչ ժամ ունէր եւ ոչ օր: Թալաններ կողոպուտը առօրեայ երեւոյթներ էին եւ այնքան սովորական, որ անգամ ամենից զգայուն սիրտի համար ընթացիկ մի դէպքի համզամանք էին կրում: Շահադիտութեան դրդումով սպաննում էին անմեղներին եւ այդ դեռ բաւական չէր, անտէր դոհին մեղադրում էին իբրեւ սպայ կամ անգութ բուրժուա, ամբոխի առելութիւնը գրգռելու համար:

Ցարիցինից Մոսկուա գնալ, նշանակում էր սանդարամետի բաւիղներով անցնել, մահուան ուրուականը հալածել: Մուրատն ու Սեպուհը ընդմիշտ հրաժարեցան ուղեւորութիւնից, Լենինի հետ տեսակցելու միտքից: Արդէն Արմաւիրի մէջ խորհրդակցական ժողովն էլ որոշեց Ցարիցինի զինուորական իշխանութեան դիմել, որ ամէն իրաւասութիւն ունէր մեր խնդիրքը ընդունելու եւ գործադրելու:

Արմաւիրում ծանօթացանք Աւագ Կոծինեանի հետ, որ Բագուից էր գալիս, նա պատմեց թէ ինչ ահարկու գոտեմարտ էր մղւում նաւթաշխարհի մէջ թրքական լնտիր զօրամասերի դէմ՝ բոլոր կուսակցութիւնների հետ միաձայն: Պատմեց Ռոստոմի ու Գիւլխանդանեանի աշխատանքի մասին, և թէ ինչպէս Հ.Յ.Դաշնակցութիւնը համաձայնած էր բոլշեւիկների հետ:

Այն ժամանակ ճակատի ընդհ. հրամանատարն էր Կ. Վորոշիլովը, ներկայիս Սովետների հռչակաւոր մարաջախտը: Ցարիցինի մեր կոմիտէի ներկայացուցիչ ընկեր Յ. Արղումանեանի միջնորդութեամբ մեզ յաջողուեց մի հանդիպում ունենալ Վորոշիլովի հետ: Ընկ. Արղումանեանը ծանօթութեան լայն շրջանակ ունէր: Իր պարկեշտ, ուղղամիտ եւ հեզահամբոյր նկարագրին շնորհիւ բոլորի մէջ ներշնչած էր համակրանք եւ վստահութիւն: Մասնակցել էր Ցարիցինի գիւղացիական համագումարին, ուր հանդէս էր եկել իր ողջմիտ եւ գործնապաշտ թելադրութիւններով: Թէեւ Ղարսկահայ էր, բայց իր ուսումը կատարելագործել էր ռուսական համալսարանում: Նա թարգմանն էր Մուրատին եւ Սեպուհին:

Զօրամ մտանք Վորոշիլովի սենեակը, որ անզարդ, մերկ ու անպաճոյճ էր: Մի հնամաշ սեղան, մի քանի հասարակ աթոռներ եւ պատերի վրայ զանազան զինուորական քարտէզներ — ահա ամբողջ կահն ու կարասին այդ հռչակաւոր հրամանատարի խուցին: Վորոշիլովը անգլիական ֆրէնչ էր հագուած, սակայն առանց ուսադիրի: Համազգեստի միայն գլխարկն էր ռուսական: Ածիլուած էր կոկիկ ու կլոր: Ուշիմ եւ աշխոյժ աչքերով շատ համակրելի մի երիտասարդ էր, որ իր լեցունութեամբ, արտայայտիչ անհոգութեամբ երեւոյթն էր թելադրում բուրժուական նստուկացին վարժ մէկ անձի: Իր բարեհամբոյր կերպարանքը յեղափոխականի տպաւորութիւն չէր ձգում:

Մեզ ընդունեց սիրալիր ընդառաջումով: Ուրախութեան անկեղծ ժպիտով սեղմեց Մուրատի եւ Սեպուհի ձեռքերը, ու երբ հերթը ինձ հասաւ, իմ վրայ նետեց այնպիսի մի ակնարկ, որ կարծես ուզում էր ասել.— սա խլէզը ինչի՞ է այստեղ:

Ապա Վորոշիլով աշխուժով ու համբերատար պատրաստակամութեամբ լսեց Սեպուհի բացատրութիւնները: Մեր նպատակն է, ասաց Սեպուհը, Բագու գնալ կռուելու թրքական ներխուժող բանակի դէմ: Մանրամասնեց քաղաքական, զինուորական եւ ռազմագիտական այն կարեւորութիւնը, որ Բագուն է ներկայացնում Ռուսիոյ եւ Հայաստանի համար: Սակայն անիմաստ էր Բագու գնալ առանց իրենց հետ մի կարեւոր զօրամաս տանելու:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(1)

Գրանտէնպուրկի Դրան առջեւ, մերժեցին օգտուիլ ռուսական իշխանութեանց առաջարկէն, որ կը հրաւիրէր արձանագրուիլ ուսեսուի համար:

Ջօր. Քլէյ, ամերիկեան հրամանատարը, որ Մայիս 15ին պիտի ձգէ իր պաշտօնը, եւ որ բուն կազմակերպիչը կը համարուի օդնաւային փոխադրութեանց, յայտարարեց այս առթիւ.

— «Պերլինի ժողովուրդը իր քաղաքական անկախութեան տենչը ցոյց տուաւ ամիսներու ընթացքին: Եթէ այդ ոգին ցոյց տուած ըլլար 1933ին, կրնար խափանել Հիթլէրի բարձրացումը: Իրենց քաղաքական անկախութիւնը պահելու եւ ատոր համար զոհողութիւններ տանձնելու պատրաստակամութիւնը այնպիսի ոգի մը ստեղծած է Գերմանիոյ մէջ որ, գրեթէ անկարելի կը դառնայ դիկտատորութեան հաստատումը ապագային»:

Պերլինի արեւմտեան շրջանին քաղաքապետը, Էրնսթ Ռէօյթըր, պաշարման բարձումէն քանի մը վայրկեան վերջը յայտարարեց.— «Այս օրուան կը սպասէինք ամիսներէ ի վեր: Շատ վախեր եւ զրկանքներ կրեցինք: Այժմ տօնական եւ պատմական օր մըն է»:

Ի՞նչ կ'ըսեն Զօրս Մեծերը

Դեռ որոշ վերապահութիւն կը տիրէ քաղաքական շրջանակներու մէջ, ինչպէս կը հաստատեն զանազան յայտարարութիւններ.

Փ. Տին Էչիսըն, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը, յայտարարեց թէ պաշարման բարձումը միայն առաջին քայլն է լուծելու գերմանական խնդիրը: «Թէ կարելի պիտի ըլլա՞յ լուծում մը գտնել Փարիզի մէջ,— այդ կախում ունի Խ. Միութեան յօժարութենէն: Թուեր կ'ուզե՞ն առաջարկներ ընել կամ յանել փութացնելու համար Գերմանիոյ մուտքը Եւրոպայի ազատ ազգերու ընտանիքին մէջ: Պաշարման բարձումը կը վերահաստատէ այն կացութիւնը ուր կը գտնուէինք մէկ տարի առաջ եւ կը դիւրացնէ նոր բանակցութիւնները»:

Փ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, շատ կարճ յայտարարութիւն մը ըրաւ.— «Կը թուի թէ հասած ենք շրջանի մը ուր կրնանք նորէն «ընկերներ» կոչուիլ:

Պերլինի խորհրդային շրջանին գերմաներէն թերթը կը բաւականանայ ըսելով թէ «ներկայ կարգադրութիւնը առժամեայ է»: Կարեւոր գտնելով հանդերձ պաշարման բարձումը, դիտել կու տայ թէ վերջնական լուծումը պիտի գտնուի Փարիզի մէջ, երբ կարգադրուի դրամական խնդիրը»:

Մէկ խօսքով, նոր դժուարութիւններ կը նախատեսուին քաղաքական շրջանակներու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

70 ՏԱՐԻԷ Ի ՎԵՐ ՉՏԵՍՆՈՒԱԾ երաշտ մը եւ ցուրտը մտահոգութեան մատնած են Ֆրանսայի հողագործները որոնք առատ հունձք մը կը սպասէին: Ամէն կողմէ հասած տեղեկագիրներ կը հաստատեն թէ հունձքը դանդաղ կ'աճի: Ապրիլի տաքերէն վերջ, կծու ցուրտ մը կը տիրէ ամէն կողմ, նոյնիսկ Փարիզի մէջ: Հողագործները մտահոգուած են: Հացահատիկներուն մեծ վնասներ կը հասնին ցուրտին ու չորութեան պատճառով, անհաւասար պայմաններու մէջ: — Կառավարութիւնը գին չէ դրած գինի մը որոշել ցորենին համար: Վախ կայ որ հացին գինը բարձրանայ 4 — 6 ֆրանք:

ԿԻՆԵՐ ԵՒ ԱՂՋԻԿՆԵՐ հետապնդելով, կ'անպատուէր եւ կը կողոպտէր անծանօթ մը, Շաթուի մէջ (Սէն Լազարի գծին վրայ): Ոստիկանութիւնը ամիսներ ետք ձերբակալեց այս հրէշը, որ Էօժէն Հանրի անունը կը կրէ, 22 տարեկան, երբ կը փորձէր պղծել մանկամարդուհի մը, ամայի վայրի մը մէջ: Թերթերը 50է աւելի կը հաշուեն զոհերը, որոնց մէջ կան դեռատի աղջիկներ, երեխաներ մինչեւ 60 տարեկան կիներ: Ձերբակալուածը կը սպասէր վերջին կառախումբին, իր զոհերը հետապնդելու համար:

ՔԱՐԼՈՍ ՔԱՆԹԻՐ (Կարպիս Քանթարճեան) եւ իր աշակերտներուն պարահանդէսը պիտի ըլլայ երեկոյ, Յունիս 10ին, Salle d'Iénaի մէջ:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ
8 RUE MAUBEUGE
Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette
Տնօրէնութեամբ ԱԵՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆԻ
եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:
ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եզեկտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը սարքէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Փ. ՑՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Զար.— Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:
Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆԻ:

Նուագ Թառիստ Փ. Դարբինի եւ քեմէնչէ Փ. Ռուխանեան: Երգ, Անուշ Առոմեան եւ Անահիտ Դավիտեան: Արտասանութիւն Տիկին Վաոէօր եւ Այիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Պարոն Քանքի:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ.— Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ — ԱՆԱՀԻՏ
Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳՍ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՂԹԵՑ ԱԵՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մասնաճիւղի պիֆէով եւ հաւկթաբաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ.— Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ՊԱՏԱՐԱԳ — ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Ասատուր եւ Մանիկ Աչճեան կը յայտարարեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ իրենց գերդաստաններուն եւ տարաբախտ փաղաւներին Տէր ԵՒ ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ՈՎՍԱՆՆԱ ԻՆՃԻԵԱՆՆԵՐՈՒ (քենակալ եւ քենի): Կը հրաւիրուին համագուցեալներու յիշատակը յարգողները:

Փ. ԹՈՎՄԱՍ ՋԱՐԵՀ ԳԱՎԷՋԵԱՆ իր հօր մահուան քառասունքին առթիւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Ալֆորվիլի Ֆր. Կ. Խաչին, ի նպաստ անօր որբերուն սանիկին պէտքերուն: Ստանալ «Ցառաջ»էն:

ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ Գրիգոր որդին Լուսեղէնը կը փնտռէ իր որդին Մկրտիչը, որ 1941 Օգոստ. 15ին կարմիր բանակի զինուոր երեցած: Կ'ենթադրուի որ Անգլիա կամ Ֆրանսա կը գտնուի: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Ցառաջ»ի միջոցով Լուսեղէն Բարունակեանի:

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ.— Լէյէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերակուր, դիւրամատչելի գիներով:

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՀԱՆԴԷՍ — ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնադրութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ.
Իր պարահանդէսով, վիլօրպանի Պեա. Թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ:
Հանդէս — պարահանդէսը շարժանկարի պիտի առնուի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme — (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԾՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՌԱՖՖԻ խումբի ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին Café Regentի վերնայարկը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԼԱ ՍԻՈՏԱ.— Հ. Յ. Դ. Խաժակ խումբի ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, ընկերվարականներու սրահը: Ներկայ պիտի ըլլայ Մարսէյլի Շրջ. կոմ.ի ներկայացուցիչը:

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, դպրոցին սրահը, (78 rue Rabelais): Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՎԱԼԱՆՍ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիա Արամ եւ Մարօ խումբերու ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 9ին: Կը դասախօսէ ընկեր Փ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Ներկայ պիտի ըլլայ նաեւ ընկեր Ազգին Մարտիրոսեան: Կարեւոր օրակարգ:

ՏԷՍԻՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սէն Ժէռոմ — Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիա կազմակերպած է դասախօսութիւն մը, իր ակումբին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.45ին: Նիւթը՝ «Ներկայ Հայաստանը»: Դասախօս՝ Փ. Ս. ԹՌՐՈՍԵԱՆ:

Վասպուրականի յաղթական ճակատամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազէնոյի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեանս ատենապետ Փ. ՎԱՐԴԱՆ ՓԱՆՏԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Փ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մասնակցողներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Փ.Փ. Վարդան Փանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւետեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan: Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին:— Կարգադիր Յանձնախումբ

ԾԱԽՈՒ ԽԱՆՈՒԹ

Ծախու է կօշկակարի բանուկ եւ ընդարձակ խանութ մը, կազմածով կամ առանց կազմածի, որ կրնայ նաեւ գործածուիլ ուրիշ առեւտուրի համար ալ: Դիմել.— 14 rue Vandamme, Paris (14):

ԳՈՐԳ ՆՈՐՈԳՈՂ

Կը փնտռուի, այր կամ կին: Դիմել.— Behard, 13 Rue Vineuse, Paris (16):

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ETOILE d'ORIENT

ԳՈՒՑՈՒՄՃԵԱՆ ՆԱՆՕԹ SALON DE THÉ
15 Rue de la Huchette, Paris (5) Métro St. Michel

Արեւելեան եւ ֆրանսական անուշեղէններու կարգին նախկին եւ նոր յաճախորդներ պիտի գտնեն թարմ եւ լաւ պատրաստուած փախլավա, քատայիֆ, Թուլումպա, լոքմա, Բիլիկոնա, Թեքթ եւ հազար պատուական անուշեղէն:

Հեռաձայն Odé. 14-27:

Մանրաք պատուիրներու եւ մատչելի գիներ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286 -
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․
Tél. COB. 15-70 — Գին 6 ֆր․ — C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 14 MAI 1949 — Շաբաթ 14 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5846-Նոր շրջան թիւ 1257 — Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԶԱՐԿԻՆ - ԶԱՐԿՈՒԱՆ»

Ինչո՞վ պակաս էր պատմական Վասպուրական, որպէսզի դառնար կորիզը հայկական ազատ իշխանութեան, 1915ին...

Կռուած եւ յաղթած էին արդէն, փախուստի մատնելով հրէշային Ճեվտէթը՝ իր բանակով։ (1915 Ապրիլ 7 — Մայիս 3)։

Հայկական իշխանութեան մը հիմերն ալ դրուած էին։ Վէրքերը կը դարմանուէին։ Աւերակները կը վերաշինուէին։ Ընդհանուր խանդավառութիւն եւ չիմարար աշխատանք բոլոր ճակատներուն վրայ։

Հազիւ ամիսներ անցած էր, երբ դժբախտ խաղ մը վեր ի վայր շրջեց ամէն բան։

Նահանջ։ Եւ քանի՛ անգամ։ Եւ ի՛նչ դժբախտ պայմաններու տակ։ Ցարական կառավարութիւնը աւելի բարբարոսական ծրագիր մը չէր կրնար յղանալ, ողջ մնացած ժողովուրդն ալ փճացնելու համար։

Նոյն դաւը շարունակեցին յաջորդներն ալ, այլապէս նենգ եւ ամարդի քաղաքականութեամբ մը։

«Դէպի տո՜ւն»։ Եւ յաղթական բանակները ամբողջ վերածուած, լքեցին ամէն բան։ Զգեցին ճակատ, ռազմանիւթ, ժողովուրդ, օր առաջ տուն հասնելու համար։ Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Կարին եւ Վասպուրական։

Անուհետեւ հրաշք մը միայն կրնար փրկել ազատագրուած նահանգները եւ հազիւ անդամալուծուած բազմութիւնները։

Այդ հրաշքը գործուեցաւ 1918ի մայիսեան կռիւներով, Արարատեան դաշտին մէջ։ Հրաշք՝ բառին բուն իմաստով։

Բայց, կորսուա՞ծ էր արեւմտեան Հայաստանը, մնացեալ ժողովուրդն ալ յանձնելով հուրի եւ սուրի կամ փախուստի։ Անգամ մը եւս ամայացնելով Բարձր Հայքը, Տարօնն ու Վասպուրականը։

Եթէ միայն Վասպուրականը ողջ մնացած ըլլար, իր նոր կարգուսարքով, եւ Երեւանն ալ կցուէր անոր, մենք ինչո՞ւ ողբեր պիտի հիւսէինք այսօր, օտար ափերու վրայ։ Ինչո՞ւ պիտի դառնայինք հովերուն յանձնուած փետուր՝ ի սփիւռս աշխարհի...

Այն ատեն կրկին ազատուած պիտի ըլլային Տարօնն ու Բարձր Հայքը եւ մնացեալը։

Եւ պիտի ունենայինք հայրենիք մը միացեալ եւ ազատ։ Շէն ու հանգիստ։ Նուիրուած՝ ստեղծագործ աշխատանքի։ Բաց՝ իր բոլոր զաւակներուն առջեւ։

Անշուշտ անօգուտ են այս խորհրդածութիւնները, 34 տարի վերջը, երբ թշնամին հարթած է հայկական անշունչ յիշատակարաններն անգամ։

Եւ սակայն, անհրաժեշտ է, տարրական պարտականութիւն է պարբերաբար յիշել, ոգեկոչել անցեալը, ներկան սերտելու եւ ապագան պատրաստելու համար։

Եւ մանաւանդ, խղճի պարտք է ինչպէս ողբալ անհաշուելի եւ անդարմանելի կորուստները, նոյնպէս հպարտանալ կատարուած քաջագործութիւններով։

Այդ պարտականութիւնն է որ կը կատարէ Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը՝ վաղը, կիրակի։ Դժբախտաբար միայն Մարսէյլի մէջ։

Միրտ չունինք անգամ մը եւս արձանագրելու Փարիզի Վանեցիներուն անփառունակ նահանջը՝ այս պատմական տարեդարձին առթիւ։

Ի՛նչ պատրուակներ ալ ճարեն, պիտի մնան ամօթով։

Պատմութիւնը վճիռներ ունի որոնք տապանաքարի մը պէս պիտի ճնշեն իրենց վրայ։

Եւ երեւակայել որ Թուրքերը ամէն տարի հանդիսաւորապէս կը տօնեն Վանի, Էրզրումի, Մարաշի կամ Այնթապի, Պոլսոյ կամ Ատանայի ազատագրումը։

Քաղաքականութի՞ւն կը խաղան Փարիզի մէջ։

Եթէ իրենց արցունքը ցամքած է ողբ ու կոծէն, համազգային հերոսամարտին, յաղթանակին փառքե՞րն ալ բան մը չեն խօսիր իրենց սրտին։

Իրենց խիղճը չի՞ խայթեր «զարկինք - զարկուանք»ը, հոգ չէ թէ տարիներ անցած ըլլան...

Հարցումը կը վերաբերի բոլորին, առանց համրանքի եւ ծննդավայրի խտրութեան։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Բոլորդ ալ գիտէք որ մեր ողջամի՛տ ռամկավարներն ալ մաս կը կազմեն «յառաջդիմական» ճակատին։

Երբեմն կարաւանին գլուխն ալ կ'անցնին, զանազան կանչեր արձակելով։ Գարտկելով զարմանազան նլոյթներ։

Եթէ իրենց հարցնէք, պիտի ըսեն, — Մենք միշտ հետեւողական եղած ենք։

Ճի՞շդ է։ Բարեհաճեցէք բարձրաձայն կարդալ հետեւեալ յայտարարութիւնը։

— «Հայ համայնավար կուսակցութիւն մը, իր միջազգային եւ ապազգային դաւանանքով՝ կը քանդէ մեր համայնքի ազգային կեանքը, անոր ըմբռնումները, կ'եղծանէ անոր նկարագիրը եւ միտքը։ Ազգ, պետութիւն, հայրենիք, — նուազ կարեւոր են անոնց համար քան դասակարգային իրաւակարգը։ Այս ըմբռնումով՝ անոնք խօսքն իսկ չեն ըներ Թուրքիոյ մէջ կորսուած հայկական իրաւունքներուն»։

Աղբի՞ւրը.— Ամերիկայի ռամկավար պաշտօնաթերթը, «Պայքար», 1936 Յունուար 12 (խմբագրական)։

Հատուած մը եւս.

— «Ռամկավար - ազատական կուսակցութիւնը կը հաւատայ, թէ արտասահմանի մէջ համայնավարութեան տարածումը պէտքէ արգիլուի։ Մեր կուսակցութիւնը այս ուղղութիւնը որդեգրած է անոր համար, որ համայնավարութիւնը պիտի խանգարէ ազգային ներքին համերաշխութիւնը, պիտի ոտնահարէ ազգային հաստատութիւնները, ազգային եկեղեցին, եւայլն, որոնց պահպանումը անհրաժեշտ է՝ հայ գաղութներու տեւականացման համար»։

Դարձեալ նոյն տարուան «Պայքար»ն է, 1936 Յունիս 19։ Նոյնպէս խմբագրական։

Եւ դեռ ի՛նչ գոհարներ։

Միայն այս գոհարները, ռամկավար մամուլէն, հազար վկայութիւն կ'արժեն։

ՎԱՀԷ

ՄԻՇՏ ՑԻՐՈՒՑԱՆ

Տրապիզոնէն թղթակից մը կը գրէ.—

Եօթը ամիս առաջ Վէնէցուէլա մեկնեցաւ հայ ընտանիք մը։ Ներկայիս կը մեկնին չորս հայ ընտանիքներ եւս, որոնց երեք ընտանիքը Յունահայեր են։ (ԽՄԲ.— Փարիզ հասած են արդէն)։

18 հայ ընտանիքի ցանկ մը պատրաստուած է Պրազիլիոյ համար։ Հինգ հայ ընտանիքներ մեկնեցան հիւսիսային Ամերիկա։

Շթութկարտի գաղթակայանին մէջ բոլոր անոնք որ կ'ամուսնանան օտար աղջիկներու հետ, հայերէն կը սորվեցնեն իրենց օտար կիներուն։

Վեց ամիս սպասած են Միւնիխի մէջ մինչեւ որ իրենց կարգը եկած է փոխադրուելու։

ՊԵՐԼԻՆԻ ՊԱՇԱՐՄԱՆ ԲԱՐՁՈՒՄԸ առիթներով նիւթ կը ճարէ միջազգային մամուլին։ Թղթակից մը նկարագրելով ընդհանուր խրախճանքը եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը, կ'ըսէ թէ անգլիական շրջանէն մեկնած առաջին կառախումբին մէկ վակոնը բեռնաւորուած էր... փողկապներով, իսկ Պերլին հասած առաջին կառախումբը կը պարունակէր 15 թոն վարունգ։ Հազարաւոր քաղաքացիներ խանդավառութեամբ կը ծափահարէին կառախումբերը, ապրանք բերած ըլլալին թէ ճամբորդ։ Գիները հետզհետէ կ'իյնան։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եչ.) — Սթերլին 1097 (1070), տոլար 328.80 (366), Նափոլէոն 4260, զուից. ոսկի 4060, սթերլին 4930, տոլար (20) 19.800, ձուլ ոսկի 588 հազար ֆրանք։ — Սակարանի պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի հինգ օրէ ի վեր։— «Ֆիկառօ» կը գրէ թէ 5000 ֆրանքնոց նոր թղթադրամներ կը տպուին փողերանոցին մէջ։

ԱՐԺԱՄԱՊԷՍ ՄՐՋԱԿՈՒԵՑԱՒ, հիւանդութեան պատճառով, Պ. Ժան Ֆրիտյան, համայնավարական «Regards» շաբաթաթերթին խմբագրապետը, որ ձերբակալուած էր փետր. 26ին։

Ամերիկեան ծրագիր մը Գերմանիան պարպելու համար

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը ծրագիր մը մշակած է, զոր ի հարկին պիտի առաջարկէ Զօրքերու ժողովին, հետզհետէ պարպելու համար Գերմանիան։

Այդ ծրագրին համաձայն, գրաւման զօրքերը պիտի քաշուին Գերմանիոյ նաւահանգիստները։ Այս մասին խորհրդակցութիւններ կը կատարուին անգլիական եւ ֆրանսական կառավարութեանց հետ։

Ծրագիրը կը տրամադրէ խորհրդային զօրքը քաշել Շթէթին, անգլիականը Համպուրկ, ամերիկեանը՝ Պրէմէն։ Ֆրանսայի գրաւած շրջանին մէջ նաւահանգիստ չգտնուելով, ֆրանսական զօրքը պիտի քաշուի Հռենոսի արեւմտեան ափը, իրենց սեփական հողին վրայ, հաւանաբար Ստրազպուրկ։

Ամերիկեան կառավարութեան միտքն է իբրեւ իրաւախոհութիւն առաջարկել այս ծրագիրը, եթէ Խ. Միութիւնը պահանջէ ամբողջովին ետ քաշել գրաւման բանակները։ Ուաշինկթընի մէջ վնասակար կը գտնեն ամբողջական պարպումը, արեւմտեան Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան եւ ապահովութեան տեսակէտով։ Եւ դիտել կու տան թէ ամերիկեան ծրագրով Գերմանները աւելի մեծ ազատութիւն պիտի վայելեն շարժելու եւ գործելու, բայց Դաշնակիցներն ալ պահած պիտի ըլլան ապահովութեան միջոցները։

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ ուրիշ երկու ծրագիրներ ալ նկատի առնուած են Ուաշինկթընի մէջ.—

1.— Ընդունիլ Խ. Միութեան առաջարկը՝ ամբողջական պարպումի մասին, բայց պայմանաժամ նշանակել, որպէսզի լրանայ Մարշըլի ծրագրին գործադրութիւնը եւ Եւրոպայի վերազինումը։

2. Ռուսական զօրքը քաշել արեւելեան Գերմանիայէն, իսկ արեւմտեան պետութեանց զօրամասերը կեդրոնացնել Հոլանտայի, Պելժիոյ, Լիւքսէնպուրկի եւ Ֆրանսայի մէջ։

Երկու ծրագիրներն ալ մէկդի դրուած են, նկատի առնելով դժուարութիւնները եւ մանաւանդ հարեւան երկիրներու դժկամակութիւնը։

Տեղական թերթերը կը գրեն թէ ամերիկեան ծրագիրը մեծ դժգոհութիւն պատճառած է Փարիզի եւ Լոնտոնի մէջ։ Անգլիոյ քաղաքական շրջանակներուն մէջ կանխահաս կը գտնեն գրաւման բանակներուն պարպումը։

Պ. Գոնէ, Ուաշինկթընի Ֆրանսական դեսպանը, նոյնպէս կանխահաս գտնելով պարպումը, յայտարարեց.—Այս միջոցին պարպումի մասին մտածել՝ կը նշանակէ սայլը եզներուն առջեւ դնել. որովհետեւ անհրաժեշտ է նախապէս կարգադրել շատ մը կարեւոր խնդիրներ։

★ Դաշնակից հրամանատարները վաւերացուցին արեւմտեան Գերմանիոյ սահմանադրութիւնը, չորս-հինգ վերապահումներով։ Ճամբան բաց է այլեւս, հիմնելու համար Գերմանիոյ դաշնակցային հանրապետութիւնը։

Անգլիա վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը

ՊԵՒԻՆԻ ԵՒ ՉԸՐՉԻԼԻ ՃԱՌԵՐԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Անգլիոյ երեսփ. ժողովը Մայիս 12ին վաւերացուց Ատլանտեանի դաշինքը, 6ի դէմ 333 ձայնով։ Այս առթիւ կարեւոր ճառեր խօսեցան արտաքին նախարարը, Պ. Պեւին եւ նախորդ վարչապետը, Չըրչիլ։

Պ. Պեւին իր բացման ճառին մէջ բացատրեց թէ Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութիւնը չյաջողեցաւ հաստատուն երաշխիքներ ապահովել խաղաղութեան համար։ Յետոյ ընդհանուր ակնարկ մը նետելով միջազգային կացութեան վրայ, յայտարարեց.

— «Թերեւս ամէնէն անողոք արարքը, որ ցնցեց աշխարհի խիղճը, Չեխոսլովաքիոյ պետական հարուածն էր։ Հակառակ ՄԱԿի հաստատման եւ հաշտութեան դաշնագրի կնքումին՝ Իտալիոյ եւ արբանեակ պետութեանց հետ, մեր դիմացը դրտանք արեւելեան Եւրոպայի ազգերուն համախմբումը, — առաջին դիտաւորեալ քայլը Եւրոպան պառակտելու։

«Երբեք թոյլ չտրուեցաւ որ Յունաստան խաղաղի եւ իր սեփական կեանքը ապրի։ Թուրքիան ջլատարտի ներթարկուեցաւ ամիսներով, առանց շունչ առնելու։ Գալով Գերմանիոյ, չէինք կրնար մէկ քայլ յառաջ երթալ, ժողովներ կը գումարէինք ապարդիւն։ Խ. Միութեան հետեւած քաղաքականութիւնն էր խաղաղութեան մասին խօսիլ եւ իբրեւ պատերազմի հրձիգ ամբաստանել ուրիշները, բայց միեւնոյն ատեն թոյլ չտալ որ որեւէ խնդիր կարգադրուի։ Եթէ թոյլ տայինք որ այս կացութիւնը շարունակուէր, Ի ՎԵՐՋՈՅ ՊԱ–

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

ԱՅՍ ԵՒ ՈՒՐԻՇ ՁԱՅՆ

ԽՄԲ.— Վերջերս Շթութկարտի «Ալիք»էն արտատպեր էինք Ս. Նայիրիի յօդուածաշարքը, Աղասի Խանջեանի գործունէութեան, ինչպէս եւ սպաննութեան պարագաներու մասին։ Իրազեկ մը հետեւեալ ճշդումները կը հաղորդէ.—

... Ո՞վ էր Խանջեանը, եւ ի՞նչպէս հրապարակ եկաւ, այդ ծանօթ է ամէն մի Հայաստանցու, մանաւանդ Երեւանցու։

Խանջեանը որպէս ստորերկրեայ բոլշեւիկեան ծանօթ գործիչ, յայտնի եղաւ միայն իր ասպարէզ գալուց յետոյ։ Իսկ մինչ այդ թէ նա որտեղ էր եւ ինչո՞վ էր զբաղած՝ ոչ ոք գիտէ ճշմարտութեան։

Աշոտ Յովհաննիսեանի օրով՝ Հայաստանի բոլշեւիկեան ստորերկրեայ կազմակերպութեան ղեկավարը ինքն էր՝ Ա. Յովհաննիսեանը։ Հայկազ Կոստանեանի օրով՝ Կոստանեանը եւ Խանջեանի օրով էլ, ըստ օրինաց, Խանջեանը պէտք է լինէր, ինչպէս ներկայի «տիտանները»։

Բոլշեւիկեան ճշմարտութեան օրինաչափութիւնն է այդ, ուր էլ լինի։

Խանջեանը ասպարէզ իջաւ եւ գործեց այնպիսի մի ժամանակաշրջանում, երբ ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնը, որպէս դասակարգային թշնամիներ եւ որպէս բուրժուական հասկացողութիւններ՝ ոչնչացւում ու վերացւում էին։ Այդ օրերին եթէ մէկը չգիտէր խաբել, կեղծել, զրպարտել, դաւել ու հալածել, չէր կարող եւ գործել, մանաւանդ այդ բարձր պաշտօնին վրայ, եւ այդքան երկար ժամանակ։

Նախ ասեմ որ, Աղասի Խանջեանը բոլշեւիկ էր մինչեւ «ուղն ու ծուծը»։ Բոլշեւիկ էր ոչ թէ ազգային չափանիշով, այլ միջազգային, դեռ մի քիչ էլ այն կողմ։

Յօդուածագիրն էլ չի ժխտում, որ «Խանջեանը ճարպիկ բոլշեւիկ էր»։ Այո, նա որքան ճարպիկ էր, նոյնքան անողոք, մոլեռանդ եւ կատաղի։

Կարելի է ասել, որ Խանջեանը այդ բարձրութեան հասաւ պատահականօրէն։ Բախտի բերմամբ մտերիմ դառնալով Կիրովին, անոր պաշտպանութեան տակ թեւածեց անխրկիւղ, իսկ Կիրովի սպանութենէն վերջ, Խանջեանի աստղը թեքուեց դէպի մայրամուտ։

Յօդուածագիրը գրում է մի տեղ.—

« Հայկազ Կոստանեանն իր դիրքը զիջելով Ա. Խանջեանին, անշուշտ ընդունելով նրա արժանիքները, ասեց.— «Հայաստանում, մեր Աղասին պէտք է լայն հրապարակ տալ, ինչպէս երեւում է, նա շատ բան է խոստանում»։

Ո՛վ զարմանք, բոլշեւիկեան կարգերում Կոստանեանը կամովին իր տեղը զիջում է Խանջեանին, եւ ինքը, երեւի իր ոտքով եւ առանց առաջնորդողի, գնում է բանտ։ Երանի՜ հաւատացողներին։

Աղասի Խանջեանն ի՞նչ տուեց հայ ժողովրդին։— Շինարարութիւն։ Չեմ ժխտում։ Բայց այդ ժողովուրդն այնքան անճա՞ր էր, որ առանց խորհրդային իշխանութեան եւ առանց Խանջեանի պիտի չունենար ոչ մի յառաջադիմութիւն։ Ո՞ւր չի կատարուել շինարարութիւն։ Հայ ժողովուրդը ստեղծագործող ժողովուրդ է, անապատումն էլ լինի, բուրաստան կը ստեղծէ։ Ժողովուրդն է ամէն ինչ անողը, նա իր հայրենի քարին ու հողին խառնում է իր քրտինքը, իր արիւնը, արցունքը եւ կառուցանում է, կառուցանում եւ տառապում։

Մշակոյթի՞ մասին.— Փաստերը անողոք են եւ իրականութիւնը մեր աչքերի առաջ։ Յետխորհրդային մշակոյթը միջակութիւնից չի բարձրացել (չեմ խօսիր հին սերունդի ներկայացուցիչների մասին որոնց անհետացումով զգալի ամայութիւն պիտի տիրէ)։

Ուրիշ ի՞նչ տուեց Խանջեանը հայ ժողովրդին։ Խանջեանի օրով սկսաւ «կուլակութեան վերացումը որպէս դասակարգ», առաջնորդի պատգամը։

Խանջեանի օրով էր, որ հալածեցին տասնեակ հազարաւոր հայ գիւղացիներ, որպէս կուլակ (ունեւոր), բռնագրաւեցին անոնց ստացուածքը, տունը, նոյնիսկ հագուստները եւ ամբողջ ընտանիքով աքսորեցին, ով գիտէ ուր։

Ո՞վ կարող է մոռանալ 1929—30 թուականները, երբ աւելի քան 25 հազար, մտքի ու բազուկի մշակներ, Հայաստանից աքսորուեցան հեռաւոր դայգան, որպէս «ժողովրդի թշնամիներ»։

Խանջեանի օրով էր, որ վերջնապէս լուծարքի ենթարկուեց Հայոց եկեղեցին։ Կրօնաւորները, առանց բացառութեան աքսորուեցան, իսկ եկեղեցիները վերածուեցան Ակումբների, կոլխոզի պահեստների եւ ախոռների (բացի Էջմիածնից, որ չէզոքացուեց եւ հրամայուեց որ դռները միշտ դոց պահեն, արգիլելով ոեւէ հաւատացեալի մուտքը)։

Եւ հիմա, թող հազար առասպել պատմեն, ո՞ր ցնդածը կարող է հաւատալ, որ Հայաստանում եկեղեցիները բաց են հաւատացեալների առջեւ։ «Թող նետեն, տեսնենք ով աւելի հեռու կը նետի», կ՚ասի Գիւմրեցին, այդ առասպելները լսելով։

Խանջեանն ինքն էր հրամայել, որ Սուրխաթեանի կազմած Հայ Գաւառնութեան », երկու հատորները վերցնեն հրապարակից։ Այնուհետեւ այլեւս՝ Րաֆֆի, Ահարոնեան եւ ուրիշ ազգային գրողներ, մուտք չգործեցին դասագրքերում եւ ծրագրերում։ Էլ չեմ խօսում Հայոց պատմութեան եւ Հայաստանի աշխարհագրութեան մասին, որոնք վերացուել էին։

Նոյն օրերին էր, որ բռնագրաւեցին (աւելի ճիշդ աւարի տուին) բոլոր եկեղեցիների գոյքերը, սպասները ու գրքերը։ Հաւաքեցին ժողովրդի մօտ եղած հին եւ կրօնական գրքերը, ձեռագրերն ու այլ արժէքները։ Խանջեանի օրով էր նաեւ Էջմիածնի գոյքերի «հաշուառում»ը եւ Մատենադարանի բռնագրաւումը։

Այն օրերին, երբ հարեւան հանրապետութիւնների մէջ շատ մը գիւղերում կոլխոզներ չէին կազմակերպուած, Հայաստանը համատարած կոլխոզային երկիր էր դարձել։ Երբ նրանց քաղաքներում գոյութիւն ունէին մասնաւոր (անձնական) առեւտուր եւ արդիւնաբերական ձեռնարկներ, Հայաստանի վերջին կօշիկ կարկատողն էր«արտել» էր գրուել։

Լաւ, եթէ այդպէս է, ինչո՞ւ սպանեցին, պիտի հարցնի ընթերցողը։

Համայնավար միջավայրում եւ մանաւորապէս ղեկավար շրջանակների մէջ տիրում է այնպիսի գաղտնապահութիւն, որ նրանցից մէկը միւսին երբեք չի վստահում։ Ամէն մէկն իր մտերմից է վախենում եւ բոլորը մէկից։ Այնպիսի դժոխային սարսափ է տիրում, որ ոչ ոք չի կարող աչքը հեռացնել դիմացինից։ Ամենամտերիմ զրոյցն իսկ սղագրւում է գաղտագողի եւ յետոյ մեկնաբանւում, ստուգւում վերից վար։

Ի՞նչ ասեմ, այնպիսի բաներ կան, որ հասարակ մահկանացուն չի կարող երեւակայել։Շատերը կարծում են, որ ամէն ինչ գիտեն։ «Այսքան տեսնելուց եւ լսելուց յետոյ էլ չգիտենա՞լ» ։ ասում են ոմանք։ Բայց, թող ներողամիտ լինեն, եթէ ասեմ որ չարաչար սխալւում են։ Որովհետեւ այն, ինչ տեսել ու լսել են, դա միայն վերին, եօթներորդ կեղեւն է։ Դեռ քանի այդպիսի կեղեւներ պիտի պատռուեն, որքան զարմանազան նորութիւններ պիտի տեսնեն ու լսեն, մինչեւ հասնեն գաղտնիքի բուն կեղեւին, որ անհպելի է ամէն ժամանակ։

Բոլշեւիկների ձեռքով սպաննուած ամէն ոք հակաբոլշեւիկ չէ, նոյնպէս եւ Խանջեանը։ Նրանց մօտ դաւն ու զրպարտանքն այնպիսի ահաւոր չափերի են հասած, որ, եթէ ոեւէ մէկը դոյզն կասկածի ենթարկուեց, անմիջապէս հրապարակից վերցնում են։ Յետոյ սկսում են յօրինել մեղադրանքներն ու բանադրանքները։

Այնտեղ կարելի է մէկին սպանել, եւ ոչնչացնելուց յետոյ, նրա դատավարութիւնը կատարել, նոյնիսկ խօսեցնել,խոստովանեցնել եւ դատավճիռի տակ ստորագրել տալ ենթակային։ Այդ բոլորն անում են գաղտնիքի միւս կեղեւները միշտ գոց պահելու համար։

Խանջեանը անձնասպան չի եղել։ Նրա սպանութիւնից յետոյ հազար ու մի տեսակ զրոյցներ էին շրջում թերթերում ու ժողովներում։ Չմոռանամ յիշատակել, որ այդ շրջած զրոյցներից ամէնէն ծանրակշիռը «յայտնի Դաշնակցական եւ Դաշնակցութեան տեսաբան»Զօպանեանի մասին էր։ Խանջեանին դատապարտում էին նրա համար, որ նա սերտ կապ է պահել Դաշնակցական ղեկավարների հետ։ Ասում էին թէ նամակներից մէկը Առաջնորդի ձեռքն է ընկել եւ Խանջեանը լսելով այդ լուրը, դուշակել է գալիքը եւ անձնասպան է եղել։ Նման զրոյցների թիւն այնքան շատ էր եւ այնքան գունագեղ։

Զօպանեանը, ի հարկէ, տեսակցել էր Խանջեանի եւ միւս ղեկավար անձերի եւ մի շարք մտաւորականների հետ, հրաւիրուել նրանց կողմից, խօսել նրանց հետ։ Չեմ կասկածում որ այդ պատկառելի ծերունին որեւէ անիմաստ թելադրանք արած լինի։ Բայց... Խանջեանից յետոյ բաւական էր որ ոեւէ մէկի մասին իմանային, թէ նա տեսնուել է Զօպանեանի հետ, այլեւս հետեւանքը պարզ էր... Եւ պիտի ասել, ցաւօք սրտի, որ Գ. Զօպանեանի պատճառով, տասնեակ մտաւորականներ քշուեցան դէպի անյայտութիւն։ Եւ այստեղ միայն իմացայ, որ Գ. Զօպանեանը ոչ մի կապ չունի Դաշնակցութեան հետ։ Նոր հասկացայ թէ նրա անունն օգտագործել են, իրենց չար նպատակների իրագործման համար։

Ինչ վերաբերում է Խանջեանի նպատակներին եւ ծրագրերին, չեմ ժխտում, որ նա վերջին շրջանում «դարձի» էր եկել։ Միշտ այդպէս է։ Ո՛վ դէպի անկում է գնում, նորանոր յենարաններ է փնտռում, չվարանելով, նոյնիսկ, իր «թշնամիներին» ձեռք մեկնել։ Այնպէս էլ Խանջեանը։

Նաեւ, չեմ կասկածում, որ նա շատ գործեր կատարում էր իր կամքից անկախ, բայցԱռաջնորդից մի դատարկ «բռավօ» ստանալու համար պատրաստ էր ամբողջ ժողովրդին մոխիրի վրայ նստացնելու։

Ով ծանօթ է բոլշեւիկների աճպարարութիւններին, չի կարող կասկածի չենթարկել Խանջեանի փառաշուք յուղարկաւորութիւնը։ Այդ բոլորը աչքակապուկի համար էին։ Իրականում, Խանջեանի դագաղը կայարանից, յատուկ կառքով փոխադրուել է Կենտկոմի շէնքը, այնտեղից էլ, ուշ երեկոյեան, գերեզմաննոց եւ թաղուել, նախօրօք փորուած փոսում ու ծածկուել շաղախով։

Առայժմ այսքան։ Թող ոչ ոքի թիւրիմացութիւն չպատճառէ Ս. Նայիրիի գրութիւնը.— Աղասի Խանջեանը մոլեռանդ բոլշեւիկ էր, եւ բոլշեւիկ էլ մեռաւ։ Նա ազգային հերոս կոչուելու արժանիքը չունի։

Գ. ԾԻԾԵՌՆԱԿ

Երեկոյթ ի պատիւ Շ. Նարդունիի

ՄԱՐՍԷՅԼ, 8 Մայիս (Յառաջ).— Մշակութային Միութեան երրորդ հաւաքոյթը, նուիրուած Շաւարշ Նարդունիին, տեղի ունեցաւ Մայիս 5ի գիշերը, հոծ բազմութեամբ։ Կը նախագահէր Գ. Վահան Գույումճեան, որ պարզելով Նարդունիի բազմակողմանի ընդունակութիւնները, յայտարարեց.— « Երբեք մտքէս չէր անցներ թէ, իրբեւ իր ուսուցիչը, 37 տարի վերջ գերագոյն հաճոյքը պիտի ունենամ, նախագահելու հաւաքոյթի մը ուր պէտք է ներկայացնել այսօրուան Նարդունին։ Այս առթիւ կարգ մը յուշեր պատմելով, ըսաւ.— « Նարդունին լաւագոյնս ճանչցայ իր աշակերտական շրջանին, Աստաֆազարի վարժարանին մէջ, երբ օր մը առիթը ներկայացաւ գրաբար նախադասութիւն մը աշխարհաբարի թարգմանելու։ Այդ պահուն բոլորին աչքերը ուղղուեցան արտասանած է երկու բառ.«Իրիչ մը աւելի լոյս»։ Նարդունիին։ Մարդկութեան ամենամեծ դէմքերէն մէկը, Կէօթէ, իր մահուան անկողնին մէջ Ես ալ ձեր թարգմանը ըլլալով, կը մաղթեմ որ Նարդունին, բոլորիս աչքի լոյսը, երկար ապրի եւ լուսաւորէ միշտ լոյսին ձգտող մեր հանճարեղ ազգը»։

Տիկին Զապէլ Մօրընոնի երկու մեներգներէն վերջ (հեղինակութիւն Գ.Վ. Սարգսեանի), «Աղջի անաստուած» եւ «Ողբերգ հուրիներու», բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան առաջին բանախօսը, Գ. Յ. Ալպեան, որ պատկերալից մանրալէպով մը յայտարարեց.— «Նարդունին որքան յստակ, եւ սակայնխորքին մէջ աւելի բարդ գրագէտմըն է։Անոր դէմքը իր ամբողջական գրականութեան մէջ կը նմանի ծխածանի եօթը գոյներուն։ Բանաստեղծ, բժիշկ, բանասէր, հայագէտ, արձակագիր, պատմաբան եւ հուրէ մտրակով հրապարակագիր — քննադատ»։ Յետոյ վերլուծելով անոր գրականութեան գեղեցկութիւնները, աւելցուց.— «Նարդունիի աչքի զարնող գոյներէն մէկն ալ իր մտաւորական ըլլալն է։ Մտաւորականը միայն իրաւունք ունի գրագէտ կոչուելու։ Եթէ գրագէտ Նարդունին սքեմ ունենար, մեր օրերու Ալիշանն էր։ Եթէ գրէր Ֆրանսերէն եւ կամ իր հեղինակութիւնները թարգմանէին Ֆրանսերէնի, կ՚ունենայինք հայ Վալէրի մը եւ կամ Տիւհամէլ մը»։ Եւ եզրակացուց.— «Սիրելի գրագէտ, քեզ կը մաղթեմ քաջառողջ եւ երկար տարիներ, եւ Հայոց ազգին ալ քիչ մը երախտագիտութիւն, իր մտաւորականներու ողջութեանը»։

« Ես սարէն կուգայի » եւ «Ջինջ ու զինջ» նուագէն վերջ (Լ. Ղեւոնդեան) խօսեցաւ Գ. Բ. Միլտոնեան, որ յիշեց Փարիզեան «Յարդգող»ի շրջանը։ «Նարդունին եւ իր սերունդը յաճախ, կ՚ունենային այսպիսի երեկոներ, ուր ներկայ կ՚ըլլայինք նաեւ մենք։ Գիշեր մը ականջալուր եղայ յանդուգն դատումներու՝ հանդէպ մեր նախորդ մեծ գրողներու։ Ներկայ էր նաեւ Ա. Ահարոնեան։ Զկրցայ զսպել վրդովումս։Այդառթիւ էր որ լսեցի մեծանուն Հայուն վկայութիւնը, մարգարէաշունչ բառերով.— «Լաւն է, ձգէ որ իրենց ուզած անկիւնէն դիտեն հինները, որպէսզի աւելի լաւը ըլլան։ Այս օտար ափերու վրայ այն ճիգը որ կը թափեն պահելու հայկ. մշակոյթը, արժանի է քաջալերանքի։ Իսկ այն տղան Նարդունին, ան մեր տաղանդն է։ Խիզախ եւ ինքնավստահ, ան մեր ապագայ մեծ գրագէտն է, գիտցիր այս»։ Այս առնչութեամբ բանախօսը իր երախտագիտութեան եւ յարգանքի տուրքը տալով անցնող սերունդին, եզրակացուց.— « Անոնք աշխատեցան, տքնեցան որպէսզի հայ ժողովուրդի բուրվառը անկրակ եւ անխունկ ոչ մնայ։ Սիրելի Նարդունի,ձեր պարտքն է խունկ լեցնել որ այդ կանթեղին բուրումնաւէտ ծուխը տարածուի հայ երկնակամարին վրայ, որպէսզի միշտ երգուի մեր «Առաւօտ լուսոյ»ն։

Իր կարգին խօսեցաւ նաեւ Տօքթ. Յ. Փափազեան, բայց չըսաւ այն ինչ որ կը սպասէինք։ Որպէս Նարդունիի հայրենակիցը եւ մօտէն զինք ճանչցող՝ գոհացաւ մեզի ծանօթացնել Նարդունիի գիւղը, լաւագոյնս ճանչնալու համար զինքը։

Երրորդ բանախօսը, Գ. Տիգրան Փիրանեան, գրաւոր ճառով մը ներկայացուց Նարդունիի մէջ

մարդը: Ծանօթանալով Նարդունիի գրականութեան, զանազան սեռերու վրայ վեր հանեց անկախ, պարկեշտ եւ տաղանդաւոր Հայը, եւ վերջացուց մաղթելով կարողութիւն և առողջութիւն:

Հիւր մը, Օր. Զէյթունցեան ի պատիւ Նարդունիի երգեց երկու հայկական երգեր: Գ. Ղեւոնդեանի «Ղայթարման» եւ «Կռունկ»ը նուագէն վերջ, Գ. Փոլատեան յանուն Մշակութային Միութեան շնորհակալութիւն յայտնեց բոլոր անոնց որ իբրեւ նախագահ, բանախօս կամ գեղարուեստական բաժնին մասնակցող իրենց աջակցութիւնն ընծայեցին, ինչպէս նաեւ Մարսէյլի հասարակութեան: Մենք ալ մեր կարգին մեր շնորհակալութեան խօսքը ունինք Մշակութային Միութեան որ իր այս յաջորդական երեկոներով իրական վայելք մը տուաւ մեզի, մասնաւորապէս իրենց պատասխանատու եւ ժրաջան ղեկավարին, Գ. Փոլատեանի որ նուիրուած է այս գործին, տքնաջան աշխատութեամբ, նիւթական եւ բարոյական զոհողութեամբ:

Հինգ վայրկեան դադարէ մը վերջ խօսեցաւ Գ. Կ. Փոլատեան: Ծանրանալով Նարդունիի լեզուին վրայ, ցոյց տուաւ հայ լեզուին կրած բարեփոխութիւնները 1850 թուականէն մինչեւ այսօր: Կարդաց նմոյշներ այդ մէկ դարուգրականութեան զանազան շրջաններէն, Վենետիկեան լեզուն (1850), Պոլսոյ լեզուն (1875) եւ 1900էն: Վերջապէս մեր մեծ սերունդին լեզուն, որ կ'ընդմիջուի 1915ի եղերական թուականով: Նարդունիի սերունդը «այդ լեզուն իր ծոցին մէջ առաւ ու արտասահման փախցուց: Ոչ միայն պահեց, այլեւ աւելի ճոխացուց, աւելի կոկեց ու գեղեցկացուց: Այսօր մեր արեւմտահայերէնը կատարեալ գործիք մըն է, կարող ամէն մտածում արտայայտելու: Երգէ, Նարդունի, երգէ այդ լեզուով, ինչ որ կ'ուզես ան երգէ: Երգէ պտուղները, երգէ գիւղը, երգէ մանաւանդ ցեղիդ հոգին: Երկուքն ալ, թէ այդ հոգին եւ թէ այդ լեզուն գեղեցիկ են, հրաշափառ: Եթէ կ'ուզես հաւաքէ խումբ մը, եւ միասին երգեցէք, որովհետեւ պատարագը աւելի գեղեցիկ է, երբ քառաձայն է: Բայց եթէ կը խորհիս որ այդ տղաքը պիտի խանգարեն քու երգդ, ձգէ զանոնք եւ քաշուէ սենեակդ, առանձին երգէ, բաւ է որ երգդ երգուի: Եթէ կը խորհիս թէ պիտի խանգարեն քեզ այդ տղաքը, առ փողոցէն քարեր ու քշէ անոնց խումբը: Բայց գիտցիր թէ ես որ յիտինն եմ այդ խումբին մէջ, վերջէն եկողը, պիտի ըլլամ նաեւ վերջին փախչողը»:

Վերջին խօսողն էր Նարդունի, որ բեմ եկաւ բուռն ծափերու մէջ:

—«Ըսելիքներ շատ ունիմ, բայց կ'ուզէի գրաւոր ընել ըստ իմ սովորութեան: Դժբախտաբար ներկայիս ի վիճակի չեմ դրաւոր աշխատանք կատարելու: Մեր յարգելի բանախօսները շատ գովեցին զիս, գիտէի որ այստեղ պիտի փառաբանուիմ, բայց չէի կրնար արգիլել: Ժողովուրդին իրաւունքն է գովել իր մշակները, բայց ինծի համար դժուար է: Մարդիկ կան որ կը սիրեն, բայց ես ոչ: Երկու բանէ աւելի շատ կը խորշիմ.— Գարսաւ եւ գովասանքը միեւնոյն չափով, թէեւ առաջինը կ'առնականացնէ մարդը»:

Այսպէս պատկերալից բացատրութիւններով Նարդունի գրեթէ մէկ ժամ տեւող իր բանախօսութեամբ ներկայացուց տեսակէտները, նախ իր գրականութեան մասին եւ հայ գրագէտի դերին, ազգային – հանրային մարզին մէջ: «Պէտք է գրագէտը պաշտպանէ իր ժողովուրդի հոգին, երբ զայն կը տեսնէ վտանգուած: Ասոր համար ես հրապարակ կ'իջնեմ միշտ: Ես չեմ սիրեր կռիւը, բայց երբ կռիւ կ'ըլլայ կ'ուզեմ լաւ կռուիլ: Ինծի կ'ըսեն թէ միայն գրականութիւն պէտք է ընեմ: Այո, պէտք է երգել հայ գիւղը, երգել, դեղձն ու կեռասը, վարունգը երգել—բայց երբեմն ալ այդ վարունգը զարնել գլուխներուն անոնց որ չեն ուզեր խօսք հասկնալ: Ես համերաշխութեան մասին չեմ մտածեր ալ, գոնէ իրարու հանդուրժելու առաքինութիւնը ունենանք: Ես կը հանդուրժեմ եւ օգտակար կը գտնեմ որ հայ համայնավարներ ըլլան, բայց անոնք ալ պէտք է հանդուրժեն Դաշնակցականներու գոյութեան: Անոնք Հայաստանի մէջ, մենք արտասահմանի մէջ: Թող պաշտպանեն Հայաստանը որ ուրիշներ տուին, Դաշնակցականները, իսկ մեզի հետ թող համաձայն գտնուին թէ գաղութները միմիայն Դաշնակցութիւնը կրնայ կազմակերպել եւ պաշտպանել: Թող վերցնեն մեր լեզուին մէջ վերջերս ստեղծուած երկու բառեր, «Հակահայաստանեան» եւ «Հայաստանասէր»: Հակահայաստանեան Հայ չկայ, նոյնիսկ համայնավարներուն մէջ: Մենք չենք հանդուրժեր որ Դաշնակցականը կոչեն «թուրք», «մատնիչ» եւն.:

Երեկոյթը վերջացաւ խոր տպաւորութեամբ:

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՓՄԻՃԵԱՆ

Վասպուրականի ոգին

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը, պատրաստուած է մեծ շուքով տօնելու 1915ի Հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը, յաւերժացնելու համար յիշատակը այն բոլոր հերոսներուն որոնք ինկան այդ օրերուն, արհամարհելով մահը, յանուն ժողովուրդի փրկութեան:

Ապրիլի եւ Մայիսի այս օրերուն՝ Հերոսամարտի ոգին ըմբռնող իւրաքանչիւր Վասպուրականցի պէտք է յիշէ իր մազապուրծ ազատումը եւ միզմէ յաւիտենապէս հեռացած ընկերներու պայքարը: Պէտք է գոնէ տարին մի անգամ իր յարգանքը մատուցանէ անոնց որ գերմարդկային ճիգերով անհաւասար կռիւ մղեցին, յանուն իրենց դարաւոր իրաւունքներուն: Անոնք հաւատացին յաղթանակին եւ յաղթեցին: Պատիւ անոնց: Կ'արժէ յիշել դրուագ մը այդ օրերէն, երբ Վասպուրականցին կառչած իր զէնքին՝ թէ կը կռուէր եւ թէ կ'երգէր.—

Հանիր Անդրանիկ, քո հոգուն մատաղ
Դեռ չէ յանձնուեր քաջ վասպուրական:

Այսօր ամէն Վանեցի, աշխարհի որ կողմն ալ գտնուի, իր կեանքը կը պարտի այդ Հերոսամարտի յաղթանակին: Անոր շնորհիւն էր որ չքչուեցան Տէր Զօրի անապատները, եւ այսօր որոշ բաժանեցիկ դիրքեր սահղծած են ամէն տեղ, բայց այսօր չեն ուզեր պտղունց մը խունկ ծխել նրանց յիշատակին: Անոնք որ կ'ուրանան Հերոսամարտը, խուսափելով իրենց պարտականութենէն, սեւցուցած եւ ծախած են իրենց հոգին...

Հաւատաւոր Վասպուրականցին, ցորչափ չէ կրցած իրագործել իր նպատակները, ցորչափ՝ չէ յաջողած իր չքնաղ Վարագայ լերան լանջին կանգնեցնել արձանը Խրիմեան Հայրիկի, եւ անոնց շուքին տակ պանթէոնը ծանօթ եւ անծանօթ հերոսներուն, պիտի պահանջէ, պիտի տօնէ, պիտի երգէ գովքը իր երկրին, որ 34 տարիէ ի վեր կը մնայ ամայի ու աւերակ:

Յարգանք ու պատիւ հայ ժողովրդի դատին համար ինկած բոլոր հերոսներուն:

Ս. ԱՐՏՈՅԵԱՆ

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ

Աւելի քան 800.000 հոգի այցելած են Լիոնի տօնավաճառը, որ փակուեցաւ Մայիս 2ին: Ցուցադրողներու թիւը կ'անցնէր բոլոր նախընթաց տարիներու համրանքը, իր հիմնարկութենէն ի վեր (1916):

Մասնակցողները մեծ ճիգեր թափած էին, լաւագոյն ցուցադրութիւնը կազմակերպելու համար: Գնորդներ եկած էին ամբողջ Ֆրանսայէ, Ֆրանսական Միութեան երկիրներէն եւ 60 տարբեր ազգերէ:

Գործառնութիւնները հետզհետէ բազմապատկուեցան մինչեւ տօնավաճառին փակումը, գերազանցելով ցուցադրողներուն յոյսերը: Ամէնէն աւելի գոհ մնացին այն տուները որոնք նորութիւններ եւ ընտիր ապրանքներ ցուցադրած էին:

Տօնավաճառին սքանչելի ամբողջութիւնը մեծ տպաւորութիւն գործեց օտար գնորդներուն վրայ, վստահութիւն ներշնչելով բոլորին՝ Ֆրանսայի տնտեսական վերելքի մասին:

Տօնավաճառին փակումէն առաջ, ցուցադրողները մեծ մասով նորոգած էին իրենց մասնակցութիւնը՝ 1950ի համար: Նկատի առնելով ներկայ բանակցութիւնները Եւրոպայի մաքսային գործակցութեան մասին, անշուշտ շատ կարեւոր պիտի ըլլայ օտարներու մասնակցութիւնը՝ յառաջիկայ տարուան տօնավաճառին:

Յառաջիկայ Սեպտ. 24էն Հոկտ. 9 տեղի պիտի ունենայ գիւղ. բնակութեան եւ հողագործութեան կարգուսարքի միջազգային ցուցահանդէսը, Լիոնի տօնավաճառին գետնին վրայ: Այս ցուցահանդէսն ալ մեծ յաջողութիւն կը խոստանայ:

Տ.

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ազգայնական բանակին հրամանատարութիւնը կոչ մը հրատարակեց, հրաւիրելով Շանկայի 6 միլիոն բնակիչները որ պատրաստուին զոհելու իրենց կեանքը եւ ստացուածքը, ի պաշտպանութիւն քաղաքին: Կարմիրները մեծ յարձակողականի մը ձեռնարկած են, գրաւելու համար Շանկայը եւ Հանքէուն:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ Մեծ Միւֆթին եւ արաբ երեւելիները հրապարակային ցոյց մը սարքեցին, անկախութիւն պահանջելով Լիբիոյ համար: Ամէնքն ալ զայրացած էին, իմանալով որ համաձայնութիւն գոյացած է Ազգաժողովին մէջ, Իտալիոյ խնամակալութեան յանձնելու համար Տրիպոլիսը: Բողոքի հեռագիր մը ուղղուեցաւ Ազգաժողովին: Այս առթիւ թշնամական ցոյցեր կատարուեցան Անգլիոյ եւ Իտալիոյ դէմ: Անգլ. զօրքը հարկադրուեցաւ միջամտել:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Սեպուհը յայտնեց, որ իրազեկ ենք այն հոկայպայքարին, որ Սովետները այժմ մղում են. խորապէս գիտակ ենք, որ իրենք էլ զինուորի սուր կարիք ունեն: Մեր խնդրածը շատ պարզ է: Մենք տեղեկացել ենք արժանահաւատ ու վստահելի ճամբորդներից, որ Կուրսկի եւ Վորոնէժի շրջանում կան հազարաւոր հայ զինուորներ, որոնք, վստահ ենք, պիտի քաջարար ու աւելի արդիւնաւէտ կերպով կռուէին Բագուի մէջ, ուր իրենց դէմ ճակատը մեր դարաւոր թշնամին էր: Եթէ հրամանատարը միջոցներ ստեղծէ մեզանից մէկին այդ շրջանները գնալ, հաւաքելու համար հայ զինուորներին, մեծ ծառայութիւն մատուցած կը լինի ընդհանուր դատին: Եւ կամ հրամանատարը հրահանգէ այնտեղի իշխանութիւններին, որ զինուորները ուղարկուին Ցարիցին, այստեղից Բագու մեկնելու համար: Մերոնք նախամեծար էին համարում, որ մեզնից մէկը անպատճառ Կուրսկ ու Վորոնէժ գնայ, որ շփման մէջ մտնի հայ զինուորների հետ, պարզէ նրանց կացութիւնը եւ հրահրէ նրանց հայրենասիրական եռանդը: Տուն վերադառնալու կարօտը խարխլում էր յոգնատանջ զինուորի հոգին. զգուշել ու պարտասել էր նա անընդհատ կռուից: Երկիւղ էինք կրում, որ Ռուսերէն չէր կարող վստահել այդ կենսական աշխատանքը: Սեպուհը ցաւ յայտնեց, որ հնարաւորութիւն չի տրւում իրենց Մոսկուա գնալու, Լենինի հետ տեսակցելու համար: Խնդրին գործնական ծալքերը լուսաբանելու համար Վորոշիլովի մի քանի հարցումներից յետոյ, յանկարծ հրամանատարը շատ ծանր եւ հատիկ բառերով հարց տուեց.

—Դուք՝ Դաշնակցութիւնը, Սովետների հե՞տ էք:

Սեպուհի համար անակնկալ էր: Բագուի մէջ արդէն գործակցում ենք բոլշեւիկների, Շահումեանի հետ: Հարցումին էութիւնը Սեպուհի միտքին չհասաւ: Տեսայ, որ Մուրատը ձեռքով նշան արաւ ընկեր Արղումանեանին, որ ինք պիտի պատասխանէ հրամանատարին: Մինչ այդ խօսուն, անխօս ու հլու ունկնդիր Մուրատը, յանկարծ խոր քունից զարթնողի պէս, ցնցեց բաշերը ու կրկէս նետուեց: Մօտաւորապէս տասնեւհինգ վայրկեան մի ճառ ասաց Դաշնակցութեան եւ ընկերվարութեան մասին, փաստելու համար որ Դաշնակցութեան բովանդակ գործունէութիւնը եղել է կռիւ՝ յանուն ընկերվարական սկզբունքների: Չեմ յիշում իր բոլոր խօսքերը, բայց յիշում եմ վճիտ կերպով մէկ բան, որ ասաց առանձին շեշտով եւ հաստատ համոզումի թոնով: Հայ ժողովուրդը իր ամբողջութեամբ պրոլետար է. պրոլետարէն ալ աւելի վատ:

—Աղքատ, գրկուած, շղթայուած, հալածուած, կոտորուած եւ ջախջախուած: Ընկեր հրամանատար, ռուս պրոլետարը յեղափոխուեց դժգոհ իր վիճակից. մենք՝ Հայերս երջանիկ կը լինէինք եթէ ռուս պրոլետարին գէթ ազատութիւնն ունենայինք: Դուք զէնք էք վերցրել ազատութեան եւ հաւասարութեան համար, մենք որ ընկերվարական ենք մեր ուղնուծուծով, այլեւս տարակոյս կարո՞ղ է լինել, որ մենք ձեզ հետ ենք: Մուրատի խօսքերը յստակ ու անսեթեւեթ էին. բացատրութիւնները ճիշդ ու մեկին, իսկ տրամաբանութիւնը իր ճկունութեամբ եւ հետեւողականութեամբ ինձ ապշեցրեց: Նկատեցի որոշ կերպով, որ Վորոշիլով հմայուած էր Մուրատի անձնաւորութիւնով: Սեպուհը անպատում գոհունակութեան ժպիտը դէմքին, ուշադրութեամբ դիտում էր Վորոշիլովի վրայ թողած խոր տպաւորութիւնը: Ճառը աւարտած էր, սակայն Վորոշիլովը դեռ շարունակում էր դիտել Մուրատը, նրա շարժուձեւերը:

Թերեւս մտածում էր, սա ինչ մարդ էր, որ թէեւ դպրոց չէ տեսել, սակայն խորք ունէր, անսպառ եռանդ ու մանաւանդ անկեղծ նուիրում իր ժողովուրդի հանդէպ: Հակառակ որ իրան ներկայանալիս հաղորդել էինք, թէ ո՞վ է Մուրատը, այնուամենայնիւ նորէն հարց տուեց, որ խօսողը ո՞ր մէկն էր, Մուրա՞տը թէ Սեպուհը:

Վորոշիլով ցաւ յայտնեց, որ ինք վճռական որոշում տալ չէր կարող: Մի քանի օրից Ցարիցին պիտի այցելէ Ազգերի գործակատարը՝ Ստալինը, որի առջեւ պիտի դնէ հարցը եւ խոստացաւ, որ ջանք պիտի չխնայէ, որ մեր խնդիրքը նպաստաւոր լուծում ստանայ:

ԽՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(2)

ՏԵՐԱԶՄԻ ՊԻՏԻ ՅԱՆԳԻՐ ԱՆՎՐԷՊ, որովհետեւ պիտի գար վայրկեան մը երբ աշխարհի մնացեալ մասը ուժգնօրէն պիտի հակազդէր այս խաղերուն»:

Բացատրելէ վերջ թէ «խիստ վտանգաւոր կացութիւն մը ստեղծուած էր», Պ. Պեւին պատմեց, թէ ինչպէս յղացան Ատլանտեանի դաշինքին գաղափարը: Եւ շեշտեց անոր պաշտպանողական հանգամանքը: «Կը մեղադրեն թէ դաշինքը յարձակողական է եւ պատերազմի պիտի առաջնորդէ: Կը պատասխանենք թէ Ատլանտեանի դաշինքին բացակայութիւնը չարգիլեց 1914ի եւ 1939ի պատերազմները: Եթէ այդպիսի դաշինք մը ունենայինք եւ նախայարձակ պետութեան մը հաւանականութիւնը, կրնայինք խուսափիլ այդ պատերազմներէն»:

Եզրակացնելով, նախարարը յայտարարեց թէ դաշինքը չի հակասեր ոչ Ազգաժողովի ուխտին, ոչ ալ անգլեւխորհրդային դաշնագրին:

Պ. Չըրչիլ ջերմապէս գնահատեց Պ. Պեւինի «խոհեմ եւ իմաստուն քաղաքականութիւնը», եւ ըսաւ թէ «կրցանք ինքնապաշտպանութեան միջոցներ ձեռք առնել շնորհիւ այն իրողութեան որ Մ. Նահանգներու ձեռքին մէջ կը գտնուի հիւլէական ռումբը»: Ինքն ալ շեշտեց դաշինքին զուտ պաշտպանողական հանգամանքը, մեղադրանքներ ուղղեց Խ. Միութեան դէմ, յետոյ պահանջեց բրիտանական դեսպան մը ղրկել Մատրիտ եւն.: Եւ աւելցուց.

— «Խ. Միութեան զինեալ ուժերը երեք չորս անգամ աւելի են քան այն ուժերը որ կրնան իրենց դէմ դրկուիլ ցամաքի վրայ: Ասկէ զատ, անոնք հինգերորդ զօրաթեւեր ունին շատ մը երկիրներու մէջ որոնք պատեհ ժամուն կը սպասեն, դաւեր սարքելու համար»:

★ Նախագահ Թրումըն տեղեկագիր մը ուղղելով խորհրդարանին, կ'ըսէ թէ ՄԱԿը յուսախաբութեան մատնեց Մ. Նահանգները, բայց իրենք որոշած են շարունակել իրենց աջակցութիւնը: Եւ կը բացատրէ թէ այդ յուսախաբութեան հետեւանքով էր որ ստիպուեցան Ատլանտեանի դաշինքը կնքել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ Մայիս 12ին ընդունուելով Ազգաժողովին մէջ, իբրեւ 59րդ անդամ, իր դրօշը — Դաւիթի աստղը — պարզեց հանդիսաւորապէս: Այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ իր արտաքին նախարարը, Մոշէ Շարրէթ, Իսրայէլի գործակցութիւնը խոստանալով աշխարհի խաղաղութեան համար եւ ջերմագին կոչ մը ուղղելով անմիջական դրացիներուն՝ արաբական պետութեանց, ինչպէս եւ Միջին Արեւելքի միւս ազգերուն: Անդամակցութեան թեր քուէարկած էին 37 ազգեր, դէմ՝ 12 (Աֆղանիստան, Պիրմանիա, Եգիպտոս, Եթովպիա, Հնդկաստան, Իրաք, Լիբանան, Փաքիստան, Արաբիա, Սուրիա, Եէմէն): Ձեռնպահ մնացին ինը ազգեր,— Մեծն Բրիտանիա, Պելժիա, Պրազիլիա, Տանըմարքա, Թուրքիա, Յունաստան եւայլն: Ֆրանսա թեր քուէարկեց:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԻՒՆԸ զգալապէս աւելցած է վերջին շաբաթներու ընթացքին: Նպաստընկալ բանուորներու թիւը 35,150ի բարձրացած էր: Գործ չեն գտած 127.000 բանուորներ: «Իւմանիթէ» կը գրէ թէ կօշիկի չեխական մեծ հաստատութիւնը, Փիլօ, փակած է Փարիզի եւ Պոստոյի գործարանները, ճամբելով 700 բանուորներ, իսկ Անտուէի հաստատութեան բանուորները շաբաթը միայն 17 ժամ կ'աշխատին:

ԲԱՆՈՒՐԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը շարունակուին, վախ կայ որ գործադուլ յայտարարեն մեթրոյի, կազի եւ ելեկտրականութեան բանուորները:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ — Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ — 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 12ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ — Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ — Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտոսի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

Կը խօսի Պ. ՅՈՎԻԿ ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ
Պար — Օր. ՌԷԺԻՆԱ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ:
Կ'երգէ ՏԻԿԻՆ ՄԵԼԻՔԵԱՆ, դաշնակի ընկերակցութեամբ Օր. ՊԻՇՄԻՇԵԱՆի:

Նուագ թառիստ Պ. Գարեգին եւ քէմէնչէ Պ. Ունանեան: Երգ, Անուշ Առօմեան եւ Անահիտ Գավէզեան: Արտասանութիւն Տիկին Վասէօր եւ Ալիս Սամուէլ: Դաշնակ Օր. Մայտա: Սպանիական պար Գարիօ Քանթի:
Կը պարէ փոքրիկն Հրայր Թորոսեան:
ՄՈՒՏՔԸ ԱԶԱՏ Է:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ — Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին, ՍԷՐՔԼԸ ԿԱԹՈԼԻԿԻ սրահին մէջ:
Կը նախագահէ ընկեր Ե. ՆԱԼՊԱՆՏԵԱՆ
Կը խօսի ընկերուհի ՖԼՕՐԱ – ԱՆԱՀԻՏ
Գեղարուեստական բաժին սանուհիներու եւ աշակերտութեան կողմէ:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ: Պիտի ներկայացնեն մեծ պատրաստութեամբ շատ զուարճալի եւ նոր զաւեշտ մը «ՄՇԵՑԻ ՍԱԳԱ ՍԱՐԳԻՍԸ եւ կամ ԿՆՈՋ ԽՈՐԱՄԱՆԿՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՂԹԵՑ ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒՆ»: Հանդէսը պիտի փակուի մատչելի պիւֆէով եւ հաւկթաբաշխութեամբ պզտիկներուն: Մուտքը ազատ է:

★

ՊՈՄՈՆԻ ՄԷՋ — Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Պոմոնի դպրոց սրահին մէջ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է:

ԲԱՐՈՒՆԱԿԵԱՆ Գրիգորի որդին Լուսեղէնը կը փնտռէ իր որդին Մկրտիչը, որ 1941 Օգոստ. 15ին կարմիր բանակի զինուոր էրեղած: Կ'ենթադրուի որ Անգլիա կամ Ֆրանսա կը գտնուի: Տեղեկութիւն ունեցողներէն կը խնդրուի յայտնել «Յառաջ»ի միջոցով Լուսեղէն Բարունակեանի:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՏԷՍԻՆ — Հ. Յ. Դ. կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ — Սէն Ժէռոմ — Հ. Յ. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը կազմակերպած է դասախօսութիւն մը իր ակումբին մէջ, այս շաբաթ, ժամը 20.45ին: Նիւթը՝ «Ներկայ Հայաստանը»: Դասախօս՝ Պ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ:

Վասպուրականի յաղթական ճակատամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընթայի մէջ:

Կը նախագահէ Միութեան ատենապետ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԳԱՆԴԻԿԵԱՆ, կը բանախօսէ Պ. ԱԶԳԻՆ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ (Վասպուրականի մարտիկներէն): Հրաւիրուած են բոլոր յարանուանութիւնները, քաղաքական կուսակցութիւնները, Կ. Խաչերը, Բարեգործական, Երիտ. Հայր. Միութիւնները եւն.:

Օրուան տօնին առթիւ խօսք կը տրուի կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն:

Գեղարուեստական ճոխ եւ ընտիր բաժին, երգչախումբ, նուագ, արտասանութիւն, մեներգ:

Ընտիր նուագախումբ: Պար ժամը 7էն մինչեւ կէս գիշեր: Ճոխ պիւֆէ մատչելի գիներով:

Տոմսերը ապահովելու համար դիմել Պ.Պ. Վարդան Գանդիկեանի, 27 rue d'Aubagne, Յովհ. Հացագործեանի 15 Longue des Capucins, Մեսրոպ Շահինեանի, 26 rue des Petites Maries, Սիմոն Աւտոյեանի 7 Place d'Aix, Արամ Հիւսեանի 36 Bld. Rabatau:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ
ԵԿԵՂԵՑՒՈՅ 25ԱՄԵԱԿԸ

Պիտի տօնուի այս կիրակի, կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Ֆրանսական տաճարին մէջ, 15 rue Grignan: Մարսէյլի եւ շրջակայքի հայութիւնը սիրով կը հրաւիրուի այս հանդէսին:— Կարգադիր Յանձնախումբ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

ՍԷՆ ՄՈՐԻՍ — Լճէի Հայր. Միութեան ընտանեկան խնջոյքը, այս շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ս. Մորիսի S. L. T.ի սրահին մէջ: Կը հրաւիրուին Լիոնի, Տէսինի եւ Փոն տը Շէրիւի բոլոր հայրենակիցները եւ բարեկամները: Առատ կերուխում, դիւրամատչելի գիներով:

ՔԱՐԼՈՍ ՔԱՆԹԻԻ (Կարպիս Քանթարճեանի) եւ իր աշակերտներուն սպանիական պարերու երեկոն, Յունիս 10ին, Salle d'Iénaի մէջ:
Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 15 MAI 1949 Կիրակի 15 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5847 - Նոր շրջան Թիւ 1258

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԵՐԿԱՐ Է ԿՏՐՈՒԱԾ ՃԱՄԲԱՆ

Բծախնդիր աշխատակցի մը յօդուածաշարքը՝ լեզուական հարցի մասին, կը մղէ մեզ կարգ մը խորհրդածութեանց։

Նախ՝ ջերմապէս գնահատելի է երեւոյթը, — հետաքրքրուիլ, պրպտել, միխումներէ խուսափելու եւ լեզուին մաքրութիւնը, ներդաշնակութիւնը ապահովելու համար։

Ո՞վ պիտի կրնար ժխտել թէ՝ չափազանց տարածուած, համաճարակի մը վերածուած է արեւելեան անտիրութիւնը,— «Անանկ ալ կ'ըլլայ, անանկ ալ»։

Կը բաւէ հարեւանցի ակնարկ մը նետել արտասահմանի մամուլին վրայ՝ ըմբռնելու համար սպառնացող վտանգը։

Հրատարակիչները, մեծ մասով, թերթ չէ որ կը խմբագրեն, այլ պարզապէս կր թխեն, «կը լեցնեն»։

Խմբագիրներ, յօդուածագիրներ կը մրցին իրարու հետ, անճանաչելի թանապուրի մը վերածելու համար լեզուն։ Ոչ միայն լրագրականը, այլեւ հասարակ աշխարհաբարը։

Տակաւին լուրեր, զեկուցումներ, տեսութիւններ կը խմբագրուին թրքական շարադրութեամբ, մանուածապատ հիւսուածքով։

Ցետոյ կան օտար ազդեցութիւնները, — ֆրանսական, պալքանեան, ամերիկեան։

Մանաւանդ այս վերջինը իրական աւերներ կը գործէ ամերիկահայ մամուլին մէջ, ուր ծանօթ եւ անծանօթ գրիչներ անգլերէն կը մտածեն եւ հայերէն կր թխեն։

Եթէ բան - գործ ըլլէինք նմոյշներ հաւաքել, իրական սպրտուռ մը պիտի համակէր ձեզ, ի տես գործուած աւերին։ Տեսակ մը բարբարոսական արշաւանք, որ ամէն բանէ առաջ հետեւանք է տգիտութեան, ծուլութեան, անհոգութեան։

Ո՛չ մէկ մտահոգութիւն՝ քննելու կտրուած ճամբան եւ բան մը սորվելու։ Կամ իրենց թխածոյ, անամէջ գիտելիքներէն բան մը մոռնալու։

Եւ այս՝ գիտնալով հանդերձ որ, ամէն ժողովուրդի մէջ ալ, մամուլը ամէնէն անմիջական, տիրական դերը կը կատարէ, լեզու մը ազնուացնելու, զարգացնելու, կամ անտէր բանջարանոցի մը վերածելու համար։

Ֆրանսացի կամ անգլիացի հասարակ մահկանացուն — անցորդը կամ «փողոցի մարդը» — տարրական պարտականութիւն կը սեպէ դմնէ ուղիղ գրել։ Ցարգել լեզուի մը հիմնական կանոնները։

Մեր մէջ բազմամեայ եւ բազմահմո՜ւտ խմբագիրներ, գրագէտներ, բանաստեղծներ կան, որոնք փողկապ մը կապելու չափ ալ հոգ չեն տանիր իրենց շարադրութեան։

Գիտենք որ անօգուտ են այս դիտողութիւնները, մեր ամենագէտներուն համար։ Բայց, թող անգամ մը եւս արձանագրած ըլլանք։ Եթէ իրենք թմրած, բթացած են, այդ չի նշանակեր թէ անտիրութիւնը պէտք է շարունակուի։

Անդրադառնալով մեր աշխատակցին դիտողութեանց, կ'ուզէինք ուշադրութեան յանձնել հիմնական պարագայ մը։

Աւելի քան քառասուն տարի անցած է այն օրէն ի վեր որ արդի աշխարհաբարը քայլ մը եւս կը նետէր, շնորհիւ Զ. եւ Հ. Ասատուրի, Յովհ. Գազանճեանի եւ ուրիշներու յօրինած քերականութեանց։

Ահագին ճամբայ, լեռ ու ձոր կտրած ենք, այդ շրջանէն մինչեւ այսօր։ Ոչ միայն Պոլսոյ, այլեւ արտասահմանի մէջ։

Մանաւանդ վերջին 25—30 տարիներու ընթացքին արդի աշխարհաբարը մաղուած, մշակուած, հասած է նրբութեան, ճոխութեան աստիճանի մը որ երազ կը համարուէր այդ օրերուն։

Եթէ քերականագէտները ողջ ըլլային, ամէնէն առաջ իրենք պիտի հրճուէին։ Միեւնոյն ատեն պիտի սրբագրէին իրենց վրիպումներն ու պակասները։

Ինչ որ ունինք այսօր, իբրեւ հասուն եւ հոտուն լեզու, չի կրնար չափուիլ այն օրերու քերականութիւններով։

Այս պարագան ճշդելէ վերջ, փորձենք վերլուծել միւս դիտողութիւնները։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՓՐԿՈՒԹԵԱՆ ԳՕՏԻ ՄԸ

Գաւառէն եւ արուարձաններէն վերջ, հնա Փարիզի մասնաճիւղն ալ կը տօնէ Կապոյտ Խաչի Օրը, այսօր, Կիրակի։ Անշուշտ նոյն խանդավառութեամբ։

Ցաջորդ կիրակի ալ տեղի կ'ունենայ Միութեան Շրջ. վարչութեան տարեկան ձեռնարկը։

Մասնաւոր տարփողանքի չի կարօտիր Կապոյտ Խաչը, իր այդ ձեռնարկներուն առթիւ։

Շատոնց խոր արմատ ձգած եւ լայն ցանց մը կազմած գաղութին մէջ, ան տարուէ տարի կ'ընդարձակէ իր գործունէութիւնը։

Վկայ՝ իր պարբերական տեղեկագիրները, լի՝ այնքան պերճախօս փաստերով եւ թուանշաններով։

Մարդասիրական ծառայութեան հետ զուգընթաց, Կապոյտ Խաչը ստանձնած է հիմնական պարտականութիւն մը, — աջակցիլ նոր սերունդին փրկութեան։

Պիտի ուզէի որ հետզհետէ աւելի ծաւալուն եւ հաստատուն հիմերու վրայ դրուէր այս վերջինը։

Կապոյտ Խաչը, ինչպէս Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը փրկութեան գօտիներ են, այս ճակատին վրայ։

Օրինակ, ինչո՞ւ Փարիզի մէջ ալ Կապոյտ Խաչը պիտի չունենար իր տանուհիները — կամ արծուիկներ — ինչպէս ուրիշ գաւառի շատ մը մասնաճիւղերը։

Ո՛րքան հրաշուի, տաքարիւն աղջիկներ կան որոնք միմիայն ուժի մը կը սպասեն, հանրային ծառայութեան նուիրուելու համար։

Մասնաւոր դասընթացք մը՝ անոնց համար, պիտի լրացնէր Նոր Սերունդին աշխատանքը, այս ճակատին վրայ։

Զեռք ձեռքի՝ կայծ մը, թեւ մը աւելի փրկելու համար։

ՎԱՀԷ

ԼՈՆՏՈՆԷՆ ՓԱՐԻԶ հեռաւորութիւնը 21 վայրկեան 27 երկվայրկեանէն կտրեց անգլիացի օդաչու մը, Ուէյտ։ — (ժամը 1089 քիլոմեթր)։ Երէկ օդանաւային մրցումներ կատարուեցան Օրլիի մէջ, միջազգային ցուցահանդէսին փակման առթիւ։

ԱՆԳԼԻՈՑ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ մեծ յաջողութիւն շահեցան պահպանողականները, 832 աթոռներ գրաւելով։ Աշխատաւորականները կորսնցուցին 800 աթոռ։ Միայն Լոնտոնի մէջ պահպանողականները շահած են 232 աթոռ։

ՌԱԶՄԻԿԻ ՏՈՄՍ (Carte de Combattant) պիտի ստանան միայն այն գերիները որ կրնան ապացուցանել թէ իրապէս մասնակցած են պատերազմական գործողութեանց։

ՉԱՐԼԻ ՉԷՓԼԻՆԸ (Շառլօ) Մ. Նահանգներէն արտաքսելու առաջարկ մը եղած է, համայնավարական ամբաստանութեամբ։

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ կուսակցութենէն հրաժարած երեսփոխան մը, Գ. Փրօ, ի պատասխան Թորէզի նամակին ճառ մը խօսելով, ամբաստանեց իր նահանգին (Սօմ) վարիչ ընկերները թէ մեծ դեղծումներ գործած եւ մասնաւորապէս իրենց միջեւ բաժնած են վեց միլիոն ֆրանք։ (Քոնպա)։

ՍԱԿԱՐԱՆ (ուրբաթ) — Սթեռլին 1097 (1060), տոլար 329 (362), Նափոլէոն 4270, սթեռլին 4910, գուիցր. ոսկի 4040, տոլար (20) 19.920, ձոյլ ոսկի 592 հազար ֆրանք։

ԼԻԲԱՆԱՆ բաժնուած է «ֆրանքի շրջանակէն», իր դրամը կապելով սթեռլինի հետ, ինչպէս կը հաղորդէ Անգլիոյ պետական դրամատունը։

ԻՐԼԱՆՏԱՅԻ վարչապետը, Քոսթէլլօ, ճառ մը խօսելով հարիւր հազար քաղաքացիներու առջեւ, ուժգնօրէն բողոքեց անգլիական այն օրէնքին դէմ որ բրիտանական իշխանութեան կ'ենթարկէ հիւսիսային Իրլանտան։ Այս առթիւ բուռն լեզու մը գործածեց, ինչպէս ըրած էր խորհրդարանին մէջ, ըսելով թէ շարժման մէջ պիտի դնեն Իրլանտայի ժողովուրդը — «եւ իրլանտական կայսրութիւնը ի սփիւռս աշխարհի — դարմանելու համար այս անիրաւութիւնը։ Մենք այս գործը գլուխ կրնանք հանել առանց գնդակ մը արձակելու եւ համաձայն Ն. Սրբութիւն պապին բաղձանքներուն»։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ պատմութեան Ակադեմիային անդամներուն դէմ ալ մաքրագործումի ձեռնարկուած է, միեւնոյն ամբաստանութեամբ,— «Աշխարհաքաղաքացիական ձգտումներ»։

Գերմանիան պիտի չպառակտուի

Վերջին լուրերու համաձայն, մէկդի դրուած է ամերիկեան այն ծրագիրը որ կը թելադրէր Պրէմէն, Համպուրկ, Շթէթին (Լեհաստան) եւ Սթրազպուրկ (Ֆրանսա) քաշել գրաւման բանակները։

Այս լուրը կը հաստատէ նաեւ Մ. Նահանգներու արտակարգ դեսպանը, Գ. Ճէսըփ, որ Փարիզ հասաւ ուրբաթ օր, մասնակցելու համար Զորսերու ժողովին (23 Մայիս)։

Ամերիկեան պատուիրակը խոստովանելով հանդերձ թէ պարպումի ծրագիրը քննուած է արտաքին գործերու նախարարութեան կողմէ, յայտարարեց թէ ի վերջոյ մէկդի դրած են զայն, իբրեւ անգործադրելի։

Քաղաքական շրջանակներու մէջ բարեհաճ կը համարուի այս որոշումը, միացեալ ճակատ կազմելու տեսակէտով, քանի որ ծրագիրը մեծ դժգոհութիւն պատճառած էր Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի մէջ։ Երկու կառավարութիւններն ալ անպատեհ կը գտնէին այդպիսի ծրագրի մը գործադրութիւնը, որ պիտի ծառայէր — կ'ըսեն — Խ. Միութեան շահերուն։

★ Զօր. Քլէյ, Գերմանիոյ ամերիկեան հրամանատարը, որուն պաշտօնը կը դադրի այսօր իսկ, ճառ մը խօսելով Պերլինի մէջ, յայտարարեց.

— Դեռ շատ երկար ժամանակ պիտի անցնի, մինչեւ որ մեր զօրքերը քաշենք Գերմանիայէն։ Պոնի մէջ մշակուած նոր սահմանադրութիւնը կ'ապահովէ ժողովրդավար կառավարութեան մը կազմութիւնը։ Ամէն պատճառ ունինք յուսալու թէ ժողովրդավար տարրերը պիտի յաղթեն ոչ միայն համայնավարներուն, այլեւ հակատիրական եւ ազգայնական թաքուն հոսանքներուն»։

Զօրավարը այս առթիւ ալ ըսաւ թէ ամերիկեան քաղաքականութեան նպատակն եղած է ապահովել Գերմանիոյ միութիւնը։

Պատրաստութիւններ Զորսերու ժողովին համար

Տօքթ. Ճէսըփի հետ Փարիզ հասած են ուրիշ ամերիկեան մասնագէտներ, նախապէս խորհրդակցելու համար Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներուն հետ։ Այդ պատուիրակներէն մէկն է Չարլզ Պոհլըն, խորհրդական Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան եւ մասնագէտ ռուսական գործերու։ Հազիւ Փարիզ հասած, երկուքը միասին խօսակցութիւն մը ունեցան Ֆրանսայի արտաքին նախարարին՝ Գ. Ռ. Շումանի հետ։ Շաբաթ օր ուրիշ խորհրդակցութիւն մը ունեցան Անգլիոյ արտաքին գործերու նախարարութեան գերմանական բաժնի վարիչին եւ Ազգաժողովի ֆրանսական գլխաւոր պատուիրակին հետ։

Այս խորհրդակցութեանց նպատակն է հարթել բոլոր տարակարծութիւնները, որպէսզի արեւմտեան երեք պետութիւնները միացեալ ճակատով ներկայանան Մայիս 23ի ժողովին մէջ։ Յառաջիկայ չորեքշաբթի Փարիզ կը սպասուի նաեւ Անգլիոյ արտաքին նախարարը, նոր խորհրդակցութիւններ կատարելու համար։

Ամերիկեան թերթերը կը գրեն թէ երեք պետութեանց քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ մասին՝ դէչ - աղէկ ներդաշնակուած էր մէկ ամիս առաջ, Ուաշինկթընի մէջ։ Այդ առթիւ էր որ երեքն ալ համաձայնեցան, պետութիւն մը հաստատելու համար արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ։ Փարիզի խորհրդակցութեանց նպատակն է ճշդել իրենց դիրքը՝ Խ. Միութեան այս կամ այն առաջարկին հանդէպ։ Օրինակ, ի՞նչ պիտի պատասխանեն, եթէ Խ. Միութիւնը առաջարկէ պարպել Գերմանիան։

★ Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ արեւմտեան Գերմանիոյ 11 նախագահ - նախարարները (առժամեայ վարչապետներ) լուծելով փոխանցման շրջանի համար հաստատուած առժամեայ կառավարութիւնը, նոր պետութեան ստեղծումը պիտի յայտարարեն Մայիս 23ին — ճիշդ այն օրը երբ կը գումարուի Զորսերու Խորհուրդը։ Այնուհետեւ պիտի կազմուի առաջին կառավարութիւնը։

★ Անգլեւամերիկեան իշխանութիւնները անմիջապէս հերքեցին այն լուրը թէ արեւմտեան պետութիւնները չեն վերցուցած առեւտրական սեղմումները՝ Պերլինի մէջ։ Այս առթիւ կը յայտարարեն թէ Պերլին - Փարիզ կառախումբն ալ վերահաստատուած է։

Պայքարը կր շարունակուի Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջանի թերթերուն միջեւ։ Ուրբաթ օր բրիտանական թաղամասին ոստիկանութիւնը ձերբակալեց 11 ցրուիչներ որոնք խորհրդային թերթեր կր ծախէին, բայց հարցաքննելէ վերջ արձակեց։ Անգլիական եւ ամերիկեան թերթերու հրատարակիչները կը պահանջեն որ խորհրդային իշխանութիւնները ջնջեն լրագիրներու վաճառման վրայ հաստատուած մենաշնորհը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ԿՈՒԺ ԿՈՏՐՈՂՆԵՐԸ

Ս. Զաւարեանը սրամիտ բեմախօս էր, ինչպէս եւ ճարտար հրապարակագիր: Քաջազնունիին պատասխանելիս, նա հետեւեալ սրամիտ պատմութիւնն է յառաջ բերում՝ հեղինելու համար Հայաստանի Հանրապետութեան անդրանիկ վարչապետի հակասութիւնները:

« Դատաւորանի առաջ կանգնած են երկու գեղջկուհիներ: Պարոն դատաւոր, ասում է նրանցից մէկը, այս իմ հարեւանուհին վերցրել է իմ կուժը ջուր բերելու համար եւ կոտրած վերադարձրել ինձ: Խնդրում եմ՝ առնէք նրանից կուժի գինը եւ ինձ տուէք:

— Ի՞նչ կ'ասէք այս մասին, դառնում է դատաւորը միւս գեղջկուհուն:

— Պարոն դատաւոր, պատասխանում է մեղադրեալը, առաջինը. ես այդ կնոջից ոչ մի կուժ չեմ վերցրել. երկրորդը՝ երբ ես նրան վերադարձրի իր կուժը, նա ոչ մի կոտրած տեղ չունէր, եւ երրորդ՝ երբ անցեալ օր նրանից կուժը վերցրի, նա արդէն ճաքած էր»:

Հիմա՝ մեր հակառակորդները: Մեզանից կուժ չեն առել. նրանց կարծիքով՝ արդէն մենք կուժ էլ չունէինք, որ առնէին: Երկրորդ՝ երբ կուժը առին, արդէն ճաքած էր: Եւ, վերջապէս, երբ վերադարձրին, կուժը նոր-նոր էր, ոչ մէկ տեղ կոտրած չէր:

Չգիտեմ՝ դատաւորը ինչ վճիռ է արձակել երկու գեղջկուհիների վէճի մասին, բայց հաստատ գիտեմ, որ պատմութիւնը ծաղրելի պիտի դարձնէ մեր հակառակորդ «գեղջկուհիներին», որոնք ծիծաղելիօրէն խճճուած են իրենց անհաշիւ հակասութիւնների մէջ:

Պատմութիւնը ասում է, եւ իրենք էլ, երբ դեռ հաւատը չէին փոխած, հաստատում էին, որ Հայաստանի Հանրապետութիւն անունով անկախ պետութիւն մը կար ժամանակին, որ ազատընտրութեամբ խորհրդարան ունէր, սեփական կառավարութիւն ունէր, որ դաշնագիրներ էր ստորագրում, դեսպաններ էր ընդունում եւ ուղարկում օտար պետութիւնների մօտ, սեփական դրօշ եւ իշխանութիւն ունէր եւ որի անցագիրներով այսօրուայ կուժ կոտրողները ազատօրէն ճամբորդում էին երկրէ երկիր: Հիմա, եթէ մեր հակառակորդներին լսես, այդ բոլորը հէքեաթ է. բնաւ գոյութիւն չի ունեցել անկախ Հայաստան, որի դրօշակի առաջ իրենք էլ ծնրադրում էին:

Պատմութիւնը ասում է, եւ բոլշեւիկ պատմաբաններն էլ հաստատում են փաստերով ու վաւերագրերով, թէ Հայաստանի անկախութիւնը խորտակուեցաւ ոչ թէ ներքին տկարութեան հետեւանքով, այլ արտաքին, Թուրք-բոլշեւիկեան միացեալ ուժի ճնշման տակ: Եւ այսօրուայ կուժ կոտրողները, ժամանակին, իրենք եւս պայքարել են այդ ուժի դէմ, անէծք ու նզովք են թափել բոլշեւիկների գլխին, ճառեր են խօսել, յօդուածներ գրել, թռուցիկներ հրատարակել, որոնք սեւով ճերմակի վրայ գրուած այսօր էլ կան: Բայց հիմա դուրս է գալիս, որ բոլշեւիկները անմեղ դառնուկներ էին. Նրանց միակ ցանկութիւնը եղել է փրկել Հայաստանը կործանումից, ազատել հայ ժողովրդին Դաշնակցութեան «արկածախնդրութիւնից»:

Անհերքելի փաստեր վկայում են, որ բոլշեւիկները եկան Հայաստան եւ կործանեցին Հայոց եկեղեցին. վարդապետ ու եպիսկոպոս գնդակահարեցին, հոգեւորականութիւնը զրկեցին քաղաքացիական իրաւունքից, վանք ու եկեղեցի ակումբների եւ պահեստների վերածեցին, Էջմիածնից խլեցին ինչ որ ունէր, խղճի ազատութիւնը կապտեցին, կրօնը յայտարարեցին թոյն եւ անաստուածութիւնն ու պայքարը կրօնի դէմ հռչակեցին պետական քաղաքականութիւն: Այսօրուայ կուժ կոտրողները, ժամանակին, իրենք էին, որ մեզանից աւելի դատապարտում էին եկեղեցու դէմ յարուցուած հալածանքները: Այժմ դուրս է գալիս, որ ոչինչ չէ պատահել, եւ Հայոց եկեղեցին բոլշեւիկեան կարգերի տակ այնքան ապահով ու բարգաւաճ է, որքան երբեք չէ եղած պատմութեան ընթացքին:

Բոլշեւիզմը իշխանութեան գլուխ գալով, առաջին օրից, ձեռք մեկնեց Թուրք ոճրագործներին: Էնվէրը հիւրընկալուեց հայանուն կոմիսար Կարախանի մօտ: Իթթիհատական ջարդարար պետերը ապաստան գտան խորհրդային աշխարհում, եւ գործունէութեան ազատութիւն, դրամ ու ամէն տեսակ աջակցութիւն ստացան շարունակելու համար իրենց սեւ գործը: Բոլշեւիկների քաջալերանքով ու դրամով Թրքական զօրամասեր կազմուեցան, որոնք յետոյ ուղղուեցան Հայերի դէմ: Բոլշեւիկեան ռազմամթերքով, ոսկիով եւ անմիջական գործակցութեամբ Թուրքերը պատերազմի ելան Հայաստանի դէմ: Ու այնուհետեւ, 25 տարի անընդհատ, խորհրդային իշխանութիւնը կեցաւ Թուրքերի թիկունքում, պաշտպանեց եւ օգնեց նրանց: Իսկ այդ միջոցին, Դաշնակցական մարտիկները վրէժ էին լուծում արիւնարբու Թալէաթներից, Ճէմալ փաշաներից ու Պէհաէտտին Շաքիրներից՝ փռելով ջարդարարների դիակները մայրաքաղաքների փողոցներում, եւ Դաշնակցութիւնը շարունակում էր պահանջատէր մնալ ու պայքարել Թուրքիայի դէմ յանուն հայկական իրաւունքների:

Այսօր կուժ կոտրողները, առանց կարմրելու, ասում են, որ բոլշեւիկներն են Հայկական Դատի անկեղծ պաշտպանը, իսկ Դաշնակցականները ... գործակցում են Թուրք ջարդարարներին: Եւ ասում են առանց ամօթի, առանց խղճի տարրական խայթի:

Կեանքի որ կողմը ուզում էք դարձրէք — նոյնն է: Մեր հակառակորդները այրում են բոլոր այն սրբութիւնները, որոնց երէկ պաշտում էին, եւ պաշտում են բոլոր այն բաները, որ երէկ պիղծ եւ անարգ էին համարում: Եւ գոնէ խելք եւ իմաստութիւն ունենային իրենց հաւատափոխութիւնը վայելուչ ձեւով ներկայացնելու: Թէ չէ՝ ճիշդ գեղջկուհու պէս — կուժը չեմ առել: Երբ առի, արդէն իսկ ճեղքուած էր: Երբ վերադարձրի, կոտրած չէր:

Պարոններ, կուժը առե՞լ էք, թէ չէք առել: Եթէ առիք, ճեղքուա՞ծ էր: Երբ վերադարձրիք, կոտրած չէ՞ր:

Բոլշեւիզմը, որպէս վարդապետութիւն, եւ որպէս քաղաքականութիւն, չէ՞ք մերժել. չէ՞ք պայքարել նրա դէմ:

Բոլշեւիզմը, իր Թրքասիրութեամբ՝ աղէտ չէ՞ք համարել Հայաստանի եւ հայ ժողովրդի գլխին: Զարիք չէ՞ք համարել բոլշեւիզմը ընդհանրապէս:

Չէ՞ք ողբացել Հայոց եկեղեցու կործանումը բոլշեւիկների ձեռքով:

Ծունկի չէ՞ք իջել Հայաստանի Հանրապետութեան դրօշակի առջեւ, որ այժմ համարում էք «մգլոտած»:

Դաշնակցականներից աւելի կատաղի հակառակորդ չէ՞ք եղել բոլշեւիզմի՝ Դաշնակցական ընկերվարութիւնն եւս դասելով բոլշեւիզմի կարգը:

Կարծիք փոխելը մարդկային է. քի՞չ հաւատափոխներ եղած են եւ կան՝ Պօղոս առաքեալից սկսած մինչեւ մեր օրերի բոլշեւիկացած տիրացուները: Պարկեշտ հաւատափոխը դատապարտելի չէ. համոզումի խնդիր է: Բայց եղկելի են այն արարածները, որոնք դաւուլ-զուռնայով են հաւատը փոխում՝ ջանալով աղմուկով ծածկել իրենց երէկուայ դաւանանքը եւ ճգնելով ցոյց տալ, թէ միշտ նոր հաւատն են ունեցել: Եւ ուրիշներին ամբաստանելով այն մեղքերի համար, որոնց մէջ իրենք խրուած են եղել մինչեւ մազերի ծայրը՝ հաւատափոխութիւնից առաջ: Կուժը կոտրել են եւ հազար տեսակ լարախաղացութեամբ, կատուի պէս ուզում են ծածկել իրենց աղտոտութիւնը եւ ազատուել պատասխանատուութիւնից պատմութեան - դատաւորի առջեւ:

Կոտրե՞լ էք կուժը թէ չէք կոտրել — քաջութիւնն ունեցէք խոստովանելու:

Ս. ՍԱՄՈՒՐԵԱՆ

ՏԻՐԱՆ ՔԷԼԷԿԵԱՆ

ԽՄԲ. — Պոլսոյ «Աքշամ» թերթին խմբագիրներէն Նեճիփ Թահսին Բէյ իր լրագրական յուշերէն մէկը նուիրած է բազմահմուտ հրապարակագիր Տիրան Քէլէկեանի, որ չարաչար սպաննուեցաւ 1915ին, Պոլսոյ մտաւորականներուն հետ: (Թուրք խմբագիրը բառ չի գրեր այս մասին) —

1908ին, Սահմանադրութեան հռչակումէն քիչ վերջ, «Սապահ» թերթը սկսած էր հրատարակել Տ. Ք. ստորագրութեամբ յօդուածներ: Այդ լուրջ գրութիւններուն մէջ կը յիշատակուէին մօտաւոր անցեալի վերաբերեալ դէպքեր: Տ. Ք. չէր խառնուեր այն ատենի շատ բուռն վիճաբանութեանց, եւ կացութիւնը կը վերլուծէր չէզոք անձի մը պէս: Ասոր համար էր որ չափաւոր ու չէզոք մարդիկ շահագրգռութեամբ կը հետեւէին «Սապահ»ի մէջ հրատարակուած այդ գրութիւններուն:

Սակայն, ո՞վ էր այդ ծածկագիրը Տ. Ք.ն: Ամէն մարդ կը հետաքրքրուէր: Ոմանք կ'ըսէին թէ Տավուտ Քեամիլն էր ան, ուրիշներ՝ Տեւֆիք Քէնան: Բայց այդ անունները մինչեւ այն ատեն չէին լսուած:

Ի վերջոյ, այդ բանը պարզուեցաւ, երբ օրին մէկը «Սապահ» յայտարարեց թէ Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի թերթին քաղաքական խմբագիրն էր: Ամէնուն հետաքրքրութիւնը գոհացում գտաւ: Տ. Ք. Տիրան Քէլէկեանն էր: Բայց ո՞վ էր այդ մարդը, որուն անունը մինչեւ այն ատեն չէր լսուած: Այդ յօդուածները ի յայտ կը բերէին թէ քաղաքական պատմութիւնը շատ լաւ գիտէր ան: Սակայն ո՞ւր ուսած էր այդ մարդը, ե՞րբ սկսած էր լրագրութեամբ զբաղիլ: Երիտասա՞րդ էր թէ ծեր:

Ոչ ոք կրնար ուղիղ պատասխան մը տալ այդ հարցումներուն: Իմացանք որ Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի բնիկ Կեսարացի էր, միջին տարիքով: Աբտիւլհամիտի օրով, լրագրութեան մէջ մուտք գործած էր: Բայց այն ատեն տիրող ճնշումին պատճառաւ երկրէն խոյս տալով նախ Եգիպտոս, յետոյ Փարիզ գացած եւ լրագրութեամբ զբաղած էր...:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտին ճանչցայ Սահմանադրութեան հռչակումէն երկու տարի վերջ, երբ սկսայ աշխատիլ «Սապահ»ի մէջ: Երկայն մօրուք ու ներս քաշուած աչքեր ունէր: Ծնունդ Պայլան կամ Թիպէթի Լամաներ յիշեցնող դէմք մըն էր: Իբր նոր ընկեր մը՝ անոր ներկայացուեցայ: Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի մեծ բարեկրթութեամբ խօսեցաւ ինծի հետ: Զիս խրախուսեց սա խօսքով. — «Դուք երիտասարդ էք. ապագան ձերն է»:

Միեւնոյն թերթին մէջ աշխատելով հանդերձ, Տիրան էֆէնտին շատ քիչ կը տեսնէինք, որովհետեւ ան կ'աշխատէր վերի յարկը, սենեակի մը մէջ: Կէսօրէն ետքը տպարան կուգար, իր սենեակը կ'երթար ուղղակի, ու գիրքերը բանալով կը սկսէր կարդալ զանոնք: Ընդհանրապէս, քաղաքական պատմութեան վերաբերեալ երկասիրութիւններ կը կարդար: Շատ կը շահագրգռուէր Թիէրի ճառերով: Քանիցս կը կարդար զանոնք:

Տիրան էֆէնտի, ընթերցումէն յոգնած, Պապը Ալի կ'երթար եւ բարձրաստիճան պաշտօնատարներու կ'այցելէր: Երբեմն խմբագիրներու սենեակը կը մտնէր ու իր հին ընկերներէն Ահմէտ Րասիմ եւ Մահմուտ Սատըգ պէյերու հետ կատակներ կ'ընէր: Երբեմն ալ, այն օրը հասած փարիզեան թերթերը կ'առնէր, աչքէ անցնելու համար զանոնք: Օր մը, թերթերը անոր տուած ատեն ըսինք թէ «Փըթի Ժուրնալ»ի մէջ կարեւոր խմբագրական մը կար: Անոր հարցուցինք թէ յօդուածագիրը կը ճանչնա՞ր: Սա պատասխանը տուաւ մեզի.

— Յօդուածին տակ գրուած ստորագրութիւնը կեղծանուն է: Ամէն օր, տարբեր անձեր զանազան խնդիրներու մասին յօդուածներ կը գրեն, ու միեւնոյն ստորագրութիւնը կը դնեն անոնց տակ: Մէկ յօդուածի համար 100 ֆրանք (ֆրանսական հինգ ոսկի) կը վճարուի: Քանի մը յօդուածներ ալ ես գրեցի այդ ստորագրութեամբ, եւ 100 ֆրանքի վարձքը ստացայ:

Հինգ ոսկին այն ատենի համար շատ դրամ էր: Նախանձով կը դիտէինք այդքան մեծ վարձատրութիւն ստացած խմբագիրը:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի իր յոգնութեան ժամերուն կը զուարճանար պարսիկ թէյարանի մը 9—10 տարու աշկերտով: Շատ խելացի եւ սիրուն տղայ մըն էր: Տիրան էֆէնտի մեծ հաճոյք կը զգար իրեն թէյ բերող այդ փոքր աշկերտին հետ խօսելէ: Հարցումներ կ'ընէր, եւ անոր տուած պատասխանները քրքիջներով կը դիմաւորէր: Տիրան էֆէնտի «Աղա» կոչուած այդ աշկերտը կը խրախուսէր, որպէս զի գրել կարդալը առաջ տանի: Այսօր այդ աշակերտը Պապը Ալիի պողոտային վրայ թէյարան մը կը բանեցնէ, ու մազերը ճերմկած են: Տիրան էֆէնտիի գլխաւոր բարեկամն էր այն ատեն:

Տիրան Քէլէկեան էֆէնտի տարօրինակ սովորութիւն մը ունէր: Մութը կոխելէն ու լամբարները վառուելէ առաջ, չէր կրնար գրելու սկսիլ: Ասոր համար էր որ ընթերցումներ կ'ընէր, այցելութիւններ կու տար: Իրիկուն ըլլալէ վերջ գործի կը սկսէր: Յօդուած գրելու իր ձեւն ալ տարօրինակ էր: Իր աջին կը գտնուէին թուղթ, գրիչ, մելան, չիչ մը խէժ եւ մկրատ մը: Չհաւնած տողերը կը կտրէր կը նետէր: Նախապէս գրածները կը փակցնէր աջին գտնուող թուղթին վրայ: Մէկ թուղթը լեցուելուն պէս, ուրիշ թուղթ մը կ'առնէր. եւ գրուածթուղթը խէժով կը փակցնէր այն թուղթին, որուն վրայ պիտի շարունակէր իր գրութիւնը: Ասոր համար էր որ Տիրանէֆէնտիին յօդուածները բազմաթիւ էջերէ չէին բաղկանար: Մէկ էջ միայն կը գրաւէր ան: Սակայն, այդ էջին երկայնութիւնը (բառերը խոշոր գրուած ըլլալուն) մէկուկէս մեթրի կը հասնէր երբեմն: Խմբագրական քարտուղարը եւ գրաշարները էջին երկայնութիւնը չափելով կը հաշուէին թէ որքան տեղ պիտի գրաւէր ան:

Տիրան էֆէնտիին ոճը քիչ մը ծանր, սակայն բացատրութեան եղանակը կանոնաւոր էր: Հակառակ ասոր, ամէն իրիկուն իր յօդուածը կարդացնել կու տար Հասան Պէարէտտին էֆէնտիի: Ինք ալ անոր գլխուն վրայ կեցած, կարծիքը կը հարցնէր:

Տիրան էֆէնտիին հետ յաճախ չիման մէջ կը գտնուէինք Ընդհանուր Պատերազմին սկիզբը: Այն ատեն թերթերը զինուորական խմբագիր չունէին, բայց սովորութիւն եղած էր զինուորական կացութեան մասին ամփոփում մը ընել: Տիրան էֆէնտի մեծ քարտէս մը ունէր իր առջեւ: Հասած վերջին լուրերուն համաձայն, ճակատ մը կը գծէր քարտէսին վրայ, ու զինուորական կացութիւնը կը

բացառրէք ընթերցողներուն։ Այդ ճակատը դժնէլու համար ալ, մեզ կանչելով կը հարցնէր հեռագրական գործակալութեանց վերջին լուրերը, ու Մուհարրէմ Ֆէյզիի միջոցաւ կը հասկնար գերման թերթերուն խորհրդածութիւնները ։

Երբեմն Տիրան էֆէնտի մեզ կանչել կուտար, ու մենք վերի սենեակը կ'ելլէինք։Ներս մտնելուս պէս, կը հարցնէր ․

— Խեր ըլլայ, ի՞նչ կայ։

— Դուք կանչեր էք ։

— Ես ․․․։ Կ'երեւի թէ բան մը պիտի հարցնէի։ Բայց հարցնելիքս մոռցայ։ Ներեցէք, ձեզ անհանգիստ ըրի ։

Առեն անցնելէ վերջ, իր ընելիք հարցումը կը յիշէր ան ։ Այս անգամ մեզ կանչել չէր տար, ինք վար կ'իջնէր ու բացատրութիւն կը ստանար։

Տիրան էֆէնտի լաւ լրագրող էր։ Միայն խմբագրական չէ որ կը գրէր։ Ամէն տեղ մտնել կը գործէր եւ լուրեր կը հաւաքէր։ «Քաղաքական կարեւոր լուրեր» խորագրին տակ կը հրատարակուէին անոնք։ Օրը քանի մը անգամ Պապը Ալի կ'երթար եւ իրիկուններն ալ շփում կ'ունենար օտար շրջանակներու հետ ։

Լուրերու գլխաւոր կեդրոնն էր Թօքաթլեան պանդոկը։ Հոն կը հաւաքուէին օտար թղթակիցները։ Տիրան էֆէնտի անոնց հետ տեսակցելով լուրեր կ'առնէր։ Պէյօղլուի քաղաքական շրջանակներու խորհրդածութեանց համաձայն կը հրատարակէր զանոնք։

Տիրան էֆէնտի երբեմն նախարարներու հետ ալ տեսակցութիւններ կ'ունենար ու այսպէս ուժկուտար թերթին տեղեկատուութեան բաժնին։ Լրագրողի մը մասին իր մտածումները տպէխրացատրած էր այն ատեն հրատարակուող թերթի մը մէջ․

— «Լրագրող մը պէտք չէ կոյրգկուրայն գործիք ըլլայ ժողովուրդին հակումներուն, ոակայն այդ հակումները նկատի չառնել պարզապէս անմտութիւն է»։

ՊՈՒՏ'Մ ՏԻՄԱՂ

ԿԱԽԱՂԱՆԱՓԱՑՏ ՏԱԽԵԼՈՎ ․․․

Հոգիդ հրէշտակներու հետ խառնուի, ո՛վ մեծըդ Գոլոմպոս, որ Ամերիկա մը տուիր մարդկութեան, ուր միլիոնաւորներ հաց եւ հարստութիւն դիզեցին եւ մոռցան քու անունովդ մկրտել այդ երկիրը ։

Գոնէ արժանդ կոթողէին Նիւ Եորքի հրապարակներէն մէկուն վրայ։

Ապերախտնե՜ր․․․

Եթէ Ամերիկան գոյութիւն չունենար ։

Ո՞ւր պիտի ապաստանէր, Ներգաղթի մաղէն դուրս մնացած հայութիւնը ։

Ուրկէ՞ փեսացու պիտի ճարէին, ամուսնութեան քաւարանին մէջ սպասող մեր նազենիմ հայուհիները ․․․

Հապա՞ մեր նորապսակ վարդապետներն ու եպիսկոպոսները․․․ Սալմաթոմրուքի, Ալթըմէրմէրի կամ Գուզկունճուքի եկեղեցին՝ քարոզիչի մը դերին մէջ պիտի մնային՝ ամսական 5 — 10 ոսկիով,տարին վեց ամիս միայն վճարուելու պայմանով․․․

Ուիլեըմ Սարոյեանն ալ, Մշոյ մէջ, հանգուցեալ Օհան Կարոյին պէս, այծի-ոչխարի հովիւ պիտի դառնար, կամ եթէ աղուոր ձայն ունի, Ս․ Կարապետի վանքին տիրացու պիտի ըլլար։

Զաւէն Սիւրմէեան, պիտի չամուսնալուծուէր հայ լեզուէն եւ «Լոյս զուարթ»էն վերջ՝ «Առաւօտ լուսոյ» մըն ալ պիտի հրատարակէր, հայ մամուլէն «Ստացանք»ով մը վարձատրուելու գինով ։

Ուրկէ՞ պիտի բուսնէին տարօրինակութիւնները։ Ո՞վ պիտի զարմացնէր մեզ եթէ չկենար Ամերիկա մը ․․․

Հապա Մուսոլինիի կախաղանի փայտերը ի՞նչ պիտի ըլլային, եթէ Ամերիկացի մը գնած չըլլար զանոնք, ինչպէս գրեցին թերթերը։

Անշուշտ որ գնորդ ամերիկացին փաշիստ մը չէ։ Այդ տունկը արմատ չի բռներ ամերիկեան նըկարագրին մէջ։ Ան՝ հաշիւով մը գնած է զանոնք։ Իբրեւ պիզնէս․․․

Վաղը, Իտալացիները, այդ փայտերը կրնան վերագնել շատ սուղ վճարելով։ Աղուոր գումար մը շահեցնելով մեր գործնական Ամերիկացիին ։

Կարծեմ, Կէօրինկի կախաղանի չուանն ալ գնած էին։ Լաւ չեմ յիշեր։ Շահաւոր գործ մըն ալ այն։ Հիթլէրը, իր երկրին չահը մտածող մը եթէ ըլլար, չուան մըն ալ ինք անցընել կուտար վիզէն։ Ապագային գերման մհուկներ, այդ չուանին կըտորները կը գործածէին, իբրեւ հակազդող հմայեկ մը, Նացիականութեան դէմ․․․

Այս ճիւղին վրայ, մեծաքանակ ու շահաւոր գործ կարելի է ընել, Օսմաններու երկրին՝ Թուրքիոյ մէջ։

Ո՞վ գիտէ, հոն, որքան կախաղանի փայտ եւ չուան մէկ կողմ նետուած են, 1915ի ապրանք։

Թուրքերը, եթէ ուզեն օգտագործել զանոնք, կրնան մեծ շահ մը ապահովել, Ամերիկացիներէն ստացած իրենց փոխառութիւնը վճարելով կախաղանափայտերով, խեղդաչուանով եւ չարչարանքի զարմանազան գործիքներով։

Հայոց լքեալ գոյքերը մարսելէն ետքը, անոնց մահագործիքներն ալ կրնան օգտագործել՝ նոր եկամուտ մը ապահովելով ․․․

Այս կերպով կրկնապէս կը շահին։ Թէ պարտքէ կ'ազատին, թէ իրենց քաղաքակրթութիւնը կը ծանօթացնեն Ամերիկացիներուն ․․․

Կ․ ՊԵՏՈՒՇ

«Ցեղին ձայնը»

Խորագիրս՝ գիրքի մը անունն է։ Ամերիկաբնակ (Նիւ Եորք) երիտասարդ գրագէտի մը՝ Արամ Հայկազի առաջին գիրքը՝ լոյս տեսած «Հայրենիք»ի տպարանէն, այս տարուան սկիզբը ։

Ես, պարզ գրասէր մը՝ ուզեցի քանի մը խօսք ընել, ծանօթացնելու համար գիրքը։

Ընկեր Արամ Հայկազ «Հայրենիք» ամսագիրին կ'աշխատակցի տարիներէ ի վեր։ Քիչ անգամ կը տեսնենք իր թեւերուն տարածումը ամերիկահայ գրական հանդէսներէն դուրս։ «Հայրենիք»էն զատ կ'աշխատակցի նաեւ Բենիամին Նուրիկեանի (Նիւ Եորք) եռամսեայ «Նոր Գիր» սիրուն հանդէսին։

Ապրիլեան սերունդի այս տաղանդաւոր անդամը, որ ահա շուրջ քսանը հինգ տարիներէ ի վեր գրիչ կը շարժէ, կը մնայ գրեթէ անծանօթ մեր գաղութին մէջ ։

Վերջերս իր «Կաղանդի գիշերը» երեւցաւ Նոր Սերունդի «Հայաստան»ին մէջ, իսկ ուրիշ կտոր մը, «Տիտնիկը», հրատարակուեցաւ Հայ Գրողներու Բարեկամներ» մատենաշարին տասնըմէկերորդ հատորին մէջ։

Ասոնց վրայ աւելցնենք նաեւ մեր գաղութին «Հայրենիք» ամսագիր կարդացողներու փոքր թիւը։ Մնացեալ հոծ ընթերցասէրները անծանօթ են Արամ Հայկազի համով հոտով եւ տաղանդով մշակուած գրականութեան, որ կրնայ քանի մը ստուար հատորներ կազմել։

Գիտի ուզէի որ ընկեր Արամ Հայկազ այսուհետեւ իր թեւերը լայն բանար, տարածէր Ֆրանսայէն մինչեւ Մօտաւոր Արեւելք ։

Մեր սիրելի հեղինակը իր առաջին գիրքը կնքած է «Ցեղին Ձայնը» անունով։ Սակայն, ով որ հետեւած էր իր գրականութեան, սկիզբէն մինչեւ այսօր, անշուշտ նշմարած պիտի ըլլայ, որ իր բոլոր երկերուն մէջէն կը լսուի «Ցեղին ձայնը»․․․

Արամ Հայկազ, հայրենասէր գրագէտ մըն է եւ, ուր որ ալ գտնուի, «Քիւրտիստանի լեռներէն» մինչեւ եօթներորդ երկինքը․․․, նոյնիսկ չինական յարկերուն տակ, ցեղին ձայնն է որ կը թրթռայ։ Հայրենիքին պատկերն է որ կը գծուիր բոլոր պատմուածքներուն մէջը, խորունկը ։

Արամ Հայկազ տասնըհինգամեայ պատանի մըն էր երբ իր ծննդավայրին (Շ․ Գարահիսար) քաջարի զաւակները 1915ին բերդը քաշուեցան, ու քսան օր մաքառեցան աներեւակայելի հերոսութեամբ մը, առաջնորդութեամբ երկու անմահ հայրենակիցներու — փորձառու հին յեղափոխական եւ հայդուկ Ղուկաս Աղբօր եւ երիտասարդ մտաւորական ու յեղափոխական Վահան Հիւսիսեանի ։

Արամ Հայկազն ալ հոն՝ Բերդին մէջն էր այդ քսան օրուան գոյամարտին ընթացքին, ու իբրեւ ականատես վկայ, տարիներ առաջ նկարագրեց զայն Հայրենիք ամսագրին մէջ։ Այս գործը, առանձին հատորով մըն ալ լոյս տեսաւ անգլիերէն «Արծուեբոյնի Անկումը» անունով ։

Բերդէն ողջ՝ վար իջնող խլեակներուն մէջն էր․․․Եւ անոնց հետ ալ տարագրութեան ճամբան բռնեց, ու մնաց հինգ տարի ․․․։

Գրած է հատոր մըն ալ տարագրութեան շուրջ, «Մեր Խաչը», նոյնպէս հրատարակուած «Հայրենիք»ին մէջ, մաս մաս ։

Դժբախտաբար, այս երկու աշխատութիւններն ալ, Հերոսամարտին հայերէնն ու «Մեր Խաչը» — մինչեւ այսօր մնացած են «Հայրենիք»ի բազմաթիւ թիւերուն մէջ, ինչպէս իր քանի մը տասնեակ պատմուածքները ։

Այս հարեւանցի տեղեկութիւններէն շատ աւելին կ'արժէր երիտասարդ հեղինակը։ Այդ «աւելին» կը մնայ ուրիշներուն։ Ես չեմ համարձակիր աւելի յառաջ երթալ ։

Ն․ ՇԻՆԱԿԱՆ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մինչեւ այս տեսակցութիւնը մենք բոլորս ընկճուած էինք ու յուսահատ։ Զէինք հաւատում, որ ահեղ ճակատամարտների մէջ մահուան եւ կեանքի հարցն էր դրուած Սովետների համար, իշխանութիւնները կարող էին մեզ որեւէ կերպով բաւարարել։ Դուրս ելանք Վորոշիլովի մօտից յոյսի թեւերով, խանդավառ ու գոհունակ։ Սա մի անակնկալ յաջողութիւն էր։Վորոշիլովի խոստումը մեծագոյն երաշխիքն էր մեր լաւատեսութեան։ Նրա համբաւը տարածուել էր ամենուր, իբրեւ ճարտար ռազմավար, եւ համակրանքի մի տաք մթնոլորտ ստեղծուած իր շուրջ։Ենթադրում էինք, որ նա պաշտպան պիտի կանգնի մեր առաջարկին Ստալինի մօտ, մանաւանդ խոստացաւ նաեւ, որ առիթ պիտի ընծայէ մեզ Ստալինի հետ անձնապէս տեսնուելու ։

Շէնքից դուրս գալիս Մուրատի ձեռքը բռնեցի ու հիացումով ասացի — «Մուրատ ջան, գիտէի որ պերճաբան ճառախօս ես, բայց արի տես, որ հուչակաւոր էլ ընկերվարական ես եղել։ Իմ աղբէր, մինչեւ հիմա այս շնորհքը ինչո՞ւ թաքցրել էիր մեզնից։ Սա ի՞նչ ճառ էր, տնաչէն։ Մուրատը խալթ է կերել քովդ»։ Մուրատ պատասխան չտըւաւ։ Խորասուզուել էր մտատանջ խոհերի խորքում հանեց լայնածաւալ թաշկինակը ու աչքերի անկիւններն էր սրբում։ Մուրատը արցունքի խողովակների խցում ունէր։ Արտասուքը յաճախ լճանում էր աչքերի մէջ եւ տեսողութեան արգելք լինում, մանաւանդ երբ յուզուած էր եւ կամ մտախոհ էր։ Սեպուհը մի քանի զուարթ ակնարկութիւններ արաւ․ նրան էլ չպատասխանեց։ Ապա խոր հառաչով ասաւ․ «Ահ, լոյս իջնի գերեզմանիդ, Երուանդ ջան»։ Մի պահ կարծեցի, որ ինձ ձեռ է առնում։ «Այ անաստուած, ասացի, ի՞նչ է մեղքս, որ այդքան կանուխ ինձ թաղում ես»։ Սեպուհը սակայն քակեց հանգոյցը։ Երուանդը՝ յեղափոխական անունն էր հանգուցեալ Եղիշէ Թոփճեանի։ Մեր երիտասարդ, ամէնէն տաղանդաւոր հրապարակագիրներից մէկին, որ Վիեննայի ժողովում ջերմ ու անկուն պաշտպանն էր հանդիսացել ընկերվարութեան որդեգրումին ։ Մինչ տաճկահայ բոլոր մարտիկները ընդդիմանում էին, Թոփճեանն ու իր համախոհները աշխատում էին համոզել բոլորին, ք ընկերվարութիւնը իր էութեամբ ոչ միայն հայկական դատին չի վնասի, այլ նրա մեծագոյն նեցուկն է։

Մուրատը, երէկուայ խստաբիր հակառակորդը ընկերվարութեան ընդունումի մեր ծրագրին մէջ, այսօր պարտադրուած էր թափել իր բոլոր կորովը, մտապաշարը և պերճախօսութիւնը փաստելու համար, թէ Հ․ Յ․ Դաշնակցութիւնն իր էութեամբ սկիզբից ի վեր ընկերվարական էր եւ թէ Դաշնակցական մարտիկների բոլոր կռիւներն ու ընդհարումները, թէ օսմանեան եւ թէ ցարական բռնակալութիւնների դէմ ,, ընկերվարական գործ էին։ Ազատութիւնը եւ անկախութիւնը հիմնաքարն են ընկերվարական կառոյցին։ Արդարութիւնն ու հաւասարութիւնը՝ այդ դաստակերտի շինանիւթերը ։

Մուրատի առաջին ու վերջին ճառն էր այս, ուր Սասնոյ ու Զանգեզուրի անվեհեր մարտիկը, ի պաշտպանութիւն հայ ժողովուրդին եւ Հ․ Յ․ Դաշնակցութեան, ընկերվարութեան զէնքն էր գործածում ։

Կռիւ հայ ժողովուրդի ազատութեան համար, զէնքով ու ահաբեկումով,եւ երբ հարկն է պահանջում՝ նաեւ խօսքով։ Մուրատ լաւ էր իմանում գործածել այդ բոլոր միջոցները։ Անուս էր,բայց խորն էր իր հոգին, ամբողջական՝ իր նուիրումը եւ անշէջ ու հրայրքոտ՝ իր սէրը հանդէպ հայութեան եւ Հայաստանին ։

Մինչեւ Ստալինի վերահաս ժամանումը, ժամանակը օգտագործում էինք մեր ապագայ անելիքների մասին խորհրդակցելով ։ Հայկական մի գունդ պէտք էր կազմել թարմ ու երիտասարդ ուժերով, մասնակցելու Բագուի ճակատամարտներին։ Կազմակերպական ծրագիրներ էինք յղանում, աշխատանքի մանրամասներն էինք ճշդում եւ իւրաքանչիւրիս դերը որոշում ։

Այս մասնագիտական հարցերից դուրս, մեր խօսակցութիւնների գլխաւոր առանցքը Երեւանի եւ հայրենիքի հայութեան անստոյգ ճակատագիրն էր ,որի մասին թերի, երկդիմի, կցկտուր ու հակասական լուրեր էին հասնում մեզ։

ԵՐ․ ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(3)

Համաձայնութիւն Իտալական գաղթավայրերու մասին

ՄԱԿի Քաղաքական Յանձնաժողովը 16ի դէմ 34 ձայնով վաւերացուց անգլեւիտալական համաձայնութիւնը՝ Իտալիոյ ափրիկ. գաղթավայրերու մասին: Դէմ քուէարկեցին արաբական պետութիւնները, Խ.Միութիւնը եւ իր արբանեակները: Եօթը ազգեր ձեռնպահ մնացին (Թուրքիա, Իսրայէլ, Չինաստան եւն.):

Ծրագիրը յանձնուեցաւ ընդհ. ժողովին, ուրուն վաւերացման համար անհրաժեշտ է 2/3ի մեծամասնութիւն մը, մինչդեռ Քաղաք. Յանձնաժողովին մէջ կը պահանջուի միայն պարզ մեծամասնութիւն:

Համաձայնութեան գլխաւոր կէտերն են.—

1.— Կիւրենեան պիտի դրուի միջազգային խնամակալութեան տակ, իբրեւ վարչական իշխանութիւն ընդունելով Մեծն Բրիտանիան:

2.— Ֆիզանը պիտի դրուի միջազգային խնամակալութեան տակ, իբրեւ վարչական իշխանութիւն ընդունելով Ֆրանսան:

3.— Տրիպոլիսը պիտի դրուի բրիտանական խնամակալութեան տակ մինչեւ 1951, յետոյ պիտի յանձնուի Իտալիոյ:

4.— Իտալական Սոմալին պիտի մնայ իտալական վարչութեան տակ, միջազգային հովանաւորութեամբ:

5.— Էրիթրէան պիտի կցուի Եթովպիոյ, բաց ի արեւմտեան նահանգէն:

Յանձնաժողովը մերժեց հաւաքական խնամակալութիւններ հաստատել իտալական գաղթավայրերուն վրայ, ինչպէս եւ Խ. Միութեան մէկ առաջարկը որ կը թելադրէր անկախութիւն տալ Էրիթրէայի եւ Լիբիոյ, հինգ տարի վերջը:

★ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ Արաբները կը շարունակեն ցոյցեր կազմակերպել, բողոքելու համար այս համաձայնութեան դէմ: Ուրբաթ օր գործադուլ յայտարարուեցաւ եւ թափօրներ կազմուեցան փողոցներու մէջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԱԲՆԱՐԸ եւ ԻՍՐԱՅԷԼ կը շարունակեն իրենց բանակցութիւնները՝ Լոզանի մէջ, վերջնական հաշտութիւն կնքելու համար:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը գրաւեց Հանքէուն, ճարտարագործական ամենամեծ քաղաքը, որ 450 քիլոմեթր հեռու է Շանկայէն: Այս վերջին քաղաքը պաշարուած կը մնայ: Կարմիրները յաջողած են ճեղքել կարգ մը ամրութիւններ:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԵՍԹԱՓՈՑԻ (Ավընիւ Ֆոշ) անդամներուն դատավարութիւնը կը շարունակուի: Առջի օր ջախջախիչ վկայութիւններ տրուեցան երկու ամբաստանեալներու դէմ: Շաթոպէօնի «Շէ ժանին» ճաշարանին տնօրէնուհին, Տիկին Էրթէր պատմեց.— «Օր մը բոլոր յաճախորդները շարեցին, ձեռքերը վեր, հայելիներուն առջեւ: Ամուսինս փորձեց փախչիլ: Եռեւէն զարնելով սպաննեցին փողոցին մէջ: Յետոյ երբ վերադարձան, Լոնէ ըսաւ.— «Աչքդ լոյս, մարդդ սատկեցաւ»:

ԱՐԵՒԻՆ ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ արտադրելու համար զննութիւններ կը կատարէ ֆրանսացի գիտնական մը, Պրոֆ. Ֆելիքս Թրոմպ: Մինչեւ հիմա ձեռք բերուած արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿԻ նոր շրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՅ ՄՏՔԻՆ ԹԱՓՈՐԸ: իբրեւ յիշատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ. վերածնունդին:

Գնին վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Գարամեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատուները, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին.— T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6):

Գինն է 100 Փրանք: Զեղչով 75 Փրանք:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8,30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ԳԱՆԵԽՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 12ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

✕

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԵԼԻՑԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Եգիպտացի կոմիտէն, Այրի Տիկին Նուարդ Ահարոնեան եւ ամբողջ Ահարոնեան ընտանիքը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգիստ կը կատարուի ողբացեալ Մեծ հայրենասէրին մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

ՑՈՒՑԱՏԵՍՏԻ

ԱՆԻԷԻ ԳՈՒՍ ՔՈԼՈՄԳԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Գերիներու Միութեան ընդհ. ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9,30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre:

Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի 34րդ տարեդարձը

Նախաձեռնութեամբ Վասպուրականի Հայր. Միութեան, Մարսէյլի մէջ 15 Մայիս, կիրակի կէսօրէ յետոյ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր, Սալ Մազընոյի մէջ:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՓԱՐԻԶԻ մասնաճիւղը կը տօնէ Մայիս 15ին, ժամը 3—7, SALLE IENAյի մէջ 9 Ave. d'Iéna:

★

ԻՍԻԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԸ կը տօնէ Կիրակի 15 Մայիս ժամը ճիշդ 3ին ԽՐԻՄԵԱՆ սրահին մէջ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՊԱՏԱՐԱԳ - ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տէր եւ Տիկին Ասատիկ եւ Մանիկ Աչճեան կը յայտարարեն իրենց ազգականներուն եւ բարեկամներուն թէ այս կիրակի Սէն Լուի Ս. Գէորգ եկեղեցւոյ մէջ կը կատարուի պատարագ եւ հոգեհանգիստ ի յիշատակ իրենց գերդաստաններուն եւ տարաբախտ վաղամեռիկ Տէր եւ ՏԻԿԻՆ ԵՐՈՒԱՆԴ եւ ՈՎՍԱՆՆԱ ԻՆՃԻԵԱՆՆԵՐՈՒ (քենակալ եւ քենի): Կը հրաւիրուին հանգուցեալներու յիշատակը յարգողները:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ.—Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY:

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Գ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), թէնոր Գ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ):

Կ'ԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆԻ աշակերտներուն դասական պարէն:

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին:

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ՆՈՒԷՐ.— Մարսէյլէն ընկեր Ասատիկ Աչճեան իր հանգուցեալներու յիշատակին կը նուիրէ «Յառաջ»ի 1000 եւ Հ. Յ. Դ. Վեթ. Ֆոնտին 2000 Ֆր.: Ստանալ «Յառաջ»էն:

MOTO - CROSSի մրցումներ այսօր, կիրակի, ժամը 14էն սկսեալ, Buttes de Montreuil, մասնակցութեամբ Ֆրանսացի, անգլիացի, պելժիացի, իտալացի հեծելանուորդներու: Մուտք 150 Ֆր.:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286 -

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վերցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 17 MAI 1949 Երեքշաբթի 17 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5848 Նոր շրջան թիւ 1259

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԼՐԱԳՐՈՒԹԵԱՆ «ՈՃ»Ը

…Լրագրողին ոճը պէտք է լրացնէ կարգ մը պայմաններ, ունենայ մասնաւոր յատկանիշներ, գրեթէ բոլորովին տարբեր անոնցմէ, որոնք կրնան յարգի ըլլալ գրականութեան միւս սեռերուն մէջ։ Ծաղկազարդուած, մթասքող, ծանրաշնաց ոճը չէ լրագրութեան մէջ փնտռուածը։ Ինտրայի ոճով կարելի չէ խմբագրական գրել, ոչ ալ Սիամանթոյի ոճով՝ քաղաքական յօդուածներ գրի առնել։ Զօհրապի բացառիկ տաղանդը միայն կրցաւ ստեղծել «երկակենցաղ» այն ոճը, որ նոյնքան գեղեցիկ էր հրապարակագրութեան, որքան զուտ գրականութեան մէջ եւ որ չխախտեց հրապարակագրութիւնը գրականութեան մօտեցնող, զանոնք գրեթէ իրարու մէջ ձուլող ներդաշնակութիւնը։

Ծանր, ծխաշունչ, տափակ, միօրինակ ոճը միակ ապահով միջոցն է ձախողելու լրագրութեան մէջ, անկախ՝ ասպարէզին միւս պահանջումներէն։ Շարժուն, յստակ, ազդու, կենդանի, սուր ոճն է, որ կրնայ շահեկան ու հաճելի ընծայել այն գաղափարները, զորս լրագրողը կ'ուզէ տարածել եւ արմատացնել ընթերցող հասարակութեան մէջ։ Ասոր համար է, որ անհոգ, կրաւորական կամ երազուն մարդիկ չեն կրնար լրագրող ըլլալ, որքան ալ բազմապիսի թուին իրենց հնարաւորութիւնները՝ յաջողելու լրագրութենէ տարբեր ասպարէզի մը մէջ։ Պէտք է, որ, ուրեմն, լրագրողը նախ ինք ըլլայ արթուն, ապա նաեւ ունենայ ոճ մը, որ շարժի, հոսի եւ կարենայ արթուն պահել ընթերցողը, փոխանակ զայն ոտքի վրայ քնացնելու։

«Երբ գրելիք բան մը ունենաք, աշխատեցէք ձեր նախադասութիւններուն մէջ դնել միայն բայ մը, տէր բայի մը եւ խնդիր մը։ Իսկ երբ հարկ տեսնէք ածական մը գործածելու, եկէք խորհուրդ հարցուցէք ինծի», կ'ըսէր Քլեմանսօ երիտասարդ լրագրողի մը, որ ածականներու ծանրութեան տակ գրեթէ հաշմանդամ կը դարձնէր իր պարբերութիւնները։

Ածականը գրականութեան մէջ մտաւ ռոմանթիզմին հետ, որ կը սիրէ աւելի շատ «յուզուած» երեւիլ, քան «յուզուած» ըլլալ։ Դասական ոճը ժուժկալ է, կը գոհանայ գոյականով եւ բայով։ Ռոմանթիք ոճը, քնարերգական և ենթակայական, կ'ախորժի ածականներու շռայլ գործածութենէն, կ'ըսէ տեղ մը Անտրէ Մորուա։ «Ոչ մէկ հոգ կը խորշէ իր ճակատը» — ասիկա, ըստ Անտրէ Մորուայի, դասական ոճն է։ «Ոչ մէկ վաղահաս հոգ խորշոմած էր երբեք իր մանկատիպ ճակատը» — ասիկա, դարձեալ ըստ Մորուայի, կը կազմէ ռոմանթիք ոճը։ Այս երկու «ոճ»երը իրարմէ կը տարբերին անով, որ մէկուն մէջ ոչ մակբայ կայ, ոչ ածական, մինչ միւսին մէջ կայ։

«Դասական կը կոչեմ ինչ որ «առողջ» է, ռոմանթիք կը կոչեմ ինչ որ «ապառողջ» է», կը գրէր գերման գրականութեան քուրմը՝ Կէօթէ։ Իսկ ֆրանս. հանճարը, յանձին Փասքալի, կը վկայէր. «Շողշողուն բառերը գէշ նկարագրի յայտարար նշաններ են»։

Սթանտալի շիրիմին վրայ արձանագրուած է, «Գրեցի, սիրեցի, Ապրեցայ»։ Ֆրանսացի քննադատ մը աւելորդ կը գտնէ առաջին երկու բառերը. իր կարծիքով՝ վերջինը լիուլի կը բաւէր։

Գրական ուսումնասիրութիւն գրել չէր մեր նպատակը։ Ուզեցինք միայն, այս մէկ քանի վկայութիւնները յիշելով, հաստատել թէ լրագրութիւնը իրեն յատուկ «ոճ» մը ունի, որուն գլխաւոր յատկանիշներն են ժուժկալութիւնը, սեղմութիւնը, յստակութիւնը, շարժունութիւնը, կենդանութիւնը։

Միայն «տեղեկատու պրակ» մը չէ օրաթերթը իր բնոյթով ու ձգտումով։ Ան պէտք է ըլլայ մանաւանդ ուղեցոյց մը եւ առաջնորդ մը։ Օտար մեծազդեցիկ թերթի մը խմբագիրը, որ հետագային նաեւ իր երկրին վարչապետը եղաւ, հետեւեալ «ազդ»ը զետեղած էր խմբագրութեան սրահին մէջ, իբրեւ ոսկեղէն կանոն. «Լաւ յօդուած մը պէտք է բան մը սորվեցնէ ամէնէն գիտուն մարդուն եւ միաժամանակ հասկնալի ըլլայ ամենէն տգէտ մարդուն»։

Որքա՜ն այս կանոնը կը յարմարի հիմա մեզմէ ամէն մէկուն, գրող թէ լրագրող։

(Խմբագրական՝ ՑՈՒՍԱԲԵՐԻ)

Պոլսոյ պատր. խնդիրը

Պոլսոյ թերթերը կը շարունակեն հակասական տեղեկութիւններ հրատարակել պատրիարքական հարցի մասին։ «Մարմարա» կը գրէ թէ կուսակալը, Տոքթ. Լութֆի Գըրտար հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրած է լրագրական ասուլիսի մը մէջ (7 Մայիս)։

— Հայոց Պատրիարքարանի խնդրին շուրջ տեսակցեցայ Ներքին գործավարին հետ. ի վիճակի եմ յայտարարելու թէ կառավարութիւնը որոշած է արտօնել պատրիարքական ընտրութիւնը, որ պիտի կատարուի մօտ օրէն, նկատելով որ ներկայիս թափուր կը գտնուի պատրիարքական աթոռը եւ առժամեայ հանգամանք ունի տեղապահական պաշտօնը։

— Ի՞նչ եղանակով պիտի կատարուի պատրիարքի ընտրութիւնը։

— Այդ պարագան ճշդելէ առաջ քանի մը օրէն պիտի հրաւիրեմ կողմերը եւ անոնց տեսակէտները լսելէ վերջ պիտի ճշդենք ընտրութեան եղանակն ու թուականը»։

Այսպէս, անգամ մը եւս կը հաստատուի թէ կառավարութիւնը հաւատարիմ կը մնայ բացարձակ չէզոքութեան սկզբունքին եւ կը փափաքի օրինաւոր պատրիարք մը ընտրել՝ գոհացում տալու համար հանրութեան արդար բողոքներուն։

Իսկ, «Ժամանակ», Արսլանեան արք.ի օրկանը, կը հաւաստէ թէ Պատր. տեղապահը կուսակալին այցելած է՝ ընկերակցութեամբ պատրիարքարանի իրաւագէտ խորհրդական Գ. Ճավիտ Ալփի, եւ երկար տեսակցութիւն մը ունեցած է։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, կուսակալը «իբրեւ հոգեւոր պետ ճանչնալով միմիայն Արսլանեան արք.ը, պաշտօնական ազդարարութիւններ պիտի ուղղէ Գախթիյարեան Ծ. Վ.ի եւ պատժուած 5 եկեղեցականներուն։ Գալով պատրիարքական ընտրութեան, կուսակալը առաջարկած է տեղապահին՝ կանոնագիր մը պատրաստել, անոր համեմատ ընտրելու համար պատրիարքը»։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ շրջանէն Իրանի Սահմանադիր ժողովին համար պատգամաւոր ընտրուած են Պ. Պ. Արամ Բուտաղեան եւ Զօրա Սագինեան։ Թէհրանէն ալ երկու պատգամաւորներ ընտրուած ըլլալով, Իրանի հայ գաղութը կ'ունենայ չորս ներկայացուցիչներ։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ նուիրուած բաժինը Paris - Interի վրայ շաբաթ ժամը 19ին, վերջացաւ յայտնի երաժշտագէտի Արամ Խաչատուրեանի «Գայեանէ» պարերգով։ (Լեզկինքա, քիւրտ երիտասարդներու պարը, Արմէնի երգը եւն)։

5000 ՈՍՏԻԿԱՆՆԵՐ եւ զինուորներ պաշարած են Իտալիոյ թիւ 1 աւազակապետը, Ճիուլիանօ, որ առասպելական համբաւ շահած է Սիկիլիոյ մէջ։ Շուէտացի գեղուհի մը, լրագրող, սիրահարած ըլլալով այս լեռնականին, վերջերս յաջողած էր հաճելի ժամեր անցընել անոր թաքստոցին մէջ։

ԱՆԳԼԻՈՅ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ, աշխատաւորականները շահած են 395 աթոռներ, կորսնցուցած՝ 1090։ Պահպանողականները շահած են 1171 աթոռ։

ԿԻՊՐՈՍԻ քաղաքապետական ընտրութեանց մէջ (Բ. Կիրակի) երեք ընտրական շրջաններ քուէ տուած են ազգայնականներուն, ընդդէմ համայնավարներու։

ՌՈՒՄԲԵՐ ՊԱՅԹԵՑԱՆ Պարսելոնայի մէջ, Գոլիմպիոյ, Պրազիլիոյ եւ Փերուի հիւպատոսարաններուն առջեւ։ Այս երեք պետութիւնները կը պահանջէին վերահաստատել դիւանագիտական յարաբերութիւնները Սպանիոյ հետ։

ԱՐԻՒՆԱԼԻ ԴԷՊՔԵՐ պատահեցան ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ, իբրեւ հետեւանք անգլեւիտալական համաձայնութեան դէմ սարքուած բողոքներու։ Անգլ. ոստիկանութիւնը հարկադրուեցաւ արտասուաբեր կազ գործածել, երբ ցուցարարները կը փորձէին Տրիպոլսոյ վարչական պաշտօնատունը մտնել։ Զինեալ պահակներ կը պաշտպանէին Անգլուհիները։ Արաբերէն եւ անգլերէն վերտառութիւններ արձանագրուած էին դրօշներու վրայ — «Անկցի՛ Պեւին. մենք պիտի կռուինք ազատութեան համար»։ Մէկ հոգի սպաննուեցաւ, 13 հոգի վիրաւորուեցան։

Ամերիկա պիտի վերազինէ Արեւմտեան Եւրոպան

1.130.000.000 ՏՈԼԱՐ ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութիւնը հրատարակեց իր տեղեկագիրը՝ արեւմտեան Եւրոպայի վերազինման մասին։ Տեղեկագիրը կ'ըսէ թէ արեւմտեան Եւրոպայի պաշտպանութեան ներկայ միջոցները այնքան տկար են որ «կրնան զինուորական նախայարձակում հրաւիրել»։ Ուրեմն Մ. Նահանգները պարտաւոր են վերակազմել այդ պաշտպանութիւնը, 1.130.000.000 տոլար տրամադրելով առաջին տարուան համար։ «Մ. Նահանգները չեն կրնար յոյս դնել արեւմտեան Եւրոպայի իրենց բարեկամներուն վրայ, եթէ ամերիկեան ծրագիրը կը ձգտի լքել զանոնք, խոստանալով փրկել յետագային։ Արեւմտեան Եւրոպան պէտք է ի վիճակի ըլլայ իր յոյսը դնելու Մ. Նահանգներուն վրայ, կանգուն մնալու համար, իսկ Մ. Նահանգները՝ Եւրոպայի վրայ, տեւելու համար»։

Տեղեկագիրը կը բաղկանայ վեց կէտերէ. —

1.— Մ. Նահանգներու զինուորական օգնութեան բոլոր ծրագիրները պէտք է վերածուին մէկ ծրագրի։

2.— Պէտք է մասնաւոր վարկեր բանալ զինուորական օգնութեան ծախքերը գոցելու համար։ Այդ վարկերը պիտի ըլլան 1.130.000.000 տոլար առաջին տարեշրջանին որ կը վերջանայ 1950 Յունիսին, ի նպաստ հիւս. Ատլանտեանի դաշինքի անդամներուն եւ մօտ 320 միլիոն տոլար Յունաստանի, Թուրքիոյ եւ ուրիշ կարգ մը երկիրներու որոնց ապահովութիւնը կարեւոր է Մ. Նահանգներուն համար, ուրեմն համագումար 1.450.000.000 տոլար։

3.— Մ. Նահանգներու նախագահը պէտք է լայն եւ ճկուն իրաւասութիւններ ստանայ, այս վարկերուն գործածութեան համար։

4.— Մ. Նահանգներու զինուորական օգնութեան մեծ մասը պէտք է յատկացուի արեւմտեան Եւրոպայի, որուն կարեւորութիւնը՝ մեր ապահովութեան համար հաստատուեցաւ երկու աշխարհամարտներուն մէջ։

5.— Զինուորական օգնութիւնը անջատ է Հիւս. Ատլանտեանի դաշինքէն, բայց անոր լրացուցիչ մասը կը կազմէ։

6.— Ազատ ազգերու ընծայուած զինուորական օգնութիւնը պիտի ըլլայ երեք տարբեր ձեւերով.— նիւթական օգնութիւն, ուղղակի հայթայթում զէնքի ռազմանիւթի, առաքում ամերիկացի մասնագէտներու եւ մարզիչներու։

Այս ծրագրէն գլխաւորաբար պիտի օգտուին Անգլիա, Ֆրանսա, Պելժիա, Հոլանտա, Լիւքսէմպուրկ, Տանըմարքա, Նորվեկիա եւ Իտալիա։ Կեդրոնական վարչութիւն մը պիտի ստեղծուի, գործադրելու համար այս ծրագիրը։

Տեղեկագիրը այս առթիւ յոյս կը յայտնէ թէ արեւմտեան Եւրոպայի ազգերը անհրաժեշտ զոհողութիւնները պիտի ստանձնեն, զարկ տալու համար իրենց զինամթերքի արտադրութեան։

Զօրաւորք կը խորհրդակցին

Երէկ երկրորդ անգամ ժողով գումարեցին Ֆրանսայի, Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարները, Փարիզի մէջ։ Այս խորհրդակցութեանց նպատակն է ապահովել երեք պետութեանց միաձայնութիւնը, Մայիս 23ի ժողովին մէջ։ Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Վիշինսկի, Փարիզ կը սպասուի շաբթուան վերջը։

Երեք նախարարներուն խորհրդակցութիւնները գաղտնի կը պահուին։ Իրենց անմիջական խորհրդականներն ալ խոստացած են որեւէ տեղեկութիւն չհաղորդել մամուլին։ Օրակարգին վրայ կան կարգ մը խնդիրներ որոնք մեծ դժուարութիւն պիտի պատճառեն։ Մասնաւորապէս կը քննուին Խ. Միութեան ըլլալիք զիջումները։ Ֆրանսայի քաղաքական շրջանակներուն մէջ կը կասկածին թէ Մ. Նահանգները աւելի մեծ վտանգ մը կը նկատեն Խ. Միութիւնը քան Գերմանիան։ Միւս կողմէ, Մոսկուան ալ կը կասկածի թէ արեւմտեան երեք պետութիւնները ժողովին պիտի ներկայանան իբրեւ մէկ ճակատ։

Պ. Ժաք Տիւքլօ, Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութեան ծանօթ վարիչը, կիրակի օր ճառ մը խօսեցաւ որ անուղղակի կը լուսաբանէ այս պարագան։ Ըսաւ թէ «արեւմտեան պետութիւնները չեն ուզեր կարգադրել գերմանական հարցը՝ Խ. Միութեան հետ։ Անոնք կ'ուզեն Խ. Միութեան դէմ իբրեւ խարիսխ գործածել արեւմտեան Գերմանիան, որ ոչ նացիականութենէ փրկուած է, ոչ ալ ապազինուած է։ Անոնք կ'ուզեն այս գերման զինակիցը պարտադրել Ֆրանսայի, ատելութեամբ լեցուած ըլլալով Խ. Միութեան դէմ։ Միեւնոյն պատճառներով, անգամ մը եւս վտանգուած է Ֆրանսայի ապահովութիւնը, գերման

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԱՐԶԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի ՆԵՐԿԱՅՈՒԹԵԱՆ ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆՆԵՐՈՒ

ՀԱԼԷՊ, 21 Ապրիլ.— Ինչպէս կը նախատեսուէր, Հ. Մ. Ը. Մ.ի 23րդ միջմասնաճիւղային հանդիպումները եւս աննախընթաց խանդավառութեան եւ համաժողովրդային ցոյցերու առիթ ստեղծեցին Հալէպի մէջ, Զատկի Կիրակի, երկուշաբթի եւ երեքշաբթի օրերը: Հակառակ անհամ, աննպաստ օդին եւ պարբերաբար տեղացող յորդառատ անձրեւին, մարզական բոլոր հանդիսութիւնները տեղի ունեցան կատարեալ ներդաշնակութեան եւ համազգային խանդավառութեան մէջ՝ Նոր Գիւղի «Նաւասարդ» եւ Հալէպի «Քաղաքապետարանի դաշտ»ին մէջ: Մարզական այս տօնակատարութիւններուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին 23 մասնաճիւղեր՝ Սուրիայէն, Լիբանանէն եւ Ամմանէն: Կիպրոսի Հայ Երիտասարդաց Միութիւնը ղրկած էր երկու ներկայացուցիչներ: Աւելի քան 2000 սկաուտներ, մարզիկներ, արենոյշներ, գայլիկներ եւ «կակուղ Թաթիկներ»՝ մասնակցեցան երեքշաբթի օրուան փառահեղ տողանցքին, որ փայլուն ցուցադրութիւնը հանդիսացաւ փառապանծ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպական հաւաքական ուժին եւ մարզական ոգիին:

Միջմասնաճիւղային հանդիպումներու հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Հիւսիսային Սուրիոյ զինուորական կառավարիչ եւ Հալէպի նահանգապետ Հիւսնի Պարազի, որ անձամբ ներկայ եղաւ երեքշաբթիի հանդիսութեանց՝ ընկերակցութեամբ իր խորհրդականներուն, դատական, քաղաքապետական եւ վարչական զանազան պաշտօնատուններու ներկայացուցիչներուն: Զինուորական եւ ոստիկան զինուորներու հրամանատարութեանց կողմէ եւս, բազմաթիւ կարկառուն դէմքեր տեղ գրաւած էին նահանգապետին կողքին: Անկարելի է թուել անունները պաշտօնական դէմքերու եւ նախկին բազմաթիւ երեսփոխաններու, որոնց կարգին մեթր Ֆրեթ Արսլանեան, Դամասկոսի հայ երեսփոխանը:

Երեքշաբթիի մարզական հանդիսութեանց իր կը նախագահէր Հալէպի Թեմին Առաջնորդ Զարեհ եպիսկ., որուն կ'ընկերակցէր նաեւ Կիլիկեան Աթոռի միաբաններէն Եղիշէ աբեղայ Կիզիրեան: Ներկայ էին Մխիթարեան վարժարանի տնօրէն Հ. Վահան վարդապետ Յովհաննէսեան եւ Մխիթարեան հայրերէն Գուսկեան վրդ.: Զանց կ'առնենք անունները հարիւրաւոր օտար եւ հայ հիւրերու, որոնք եւս լարուած ուշադրութեամբ հետեւեցան տողանցքին:

Հալէպ — Դամասկոս ֆութպոլի առաջին խումբերու մրցումի կիսախաղին, սկսաւ տողանցքը՝ երբ յանկարծ անձրեւ տեղաց:

Յուսահատի ամենափոքր նշան մը իսկ չտեսնուեցաւ: Նոյնինքն նահանգապետ Հիւսնի Պարազի, հակառակ սաստկացող անձրեւին, իջաւ իր պատուանդանէն եւ դիրք առաւ դաշտին վրայ, յոտնկայս, մօտէն բարեւելու եւ պատուելու համար խումբերը: Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութիւնը փութացուց անմիջապէս անձրեւանոց մը՝ նահանգապետին համար: Բայց Նորին Վսեմութիւնը մերժեց, եւ կէս ժամէ աւելի, տեղատարափ անձրեւին տակ, հետեւեցաւ շքերթին, ջերմապէս ողջունելով բոլոր մասնաճիւղերը:

Տողանցքէն վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի վարչութեան կողմէ եւ ներկայ 20 հազարէ աւելի հանդիսականներու անունով, ողջոյնի հեռագիր մը ուղղուեցաւ վարչապետ գնդ. Հիւսնի Զայիմի: Նախ քան հեռագրին յանձնումը Թղթատարին, նահանգապետին հրահանգով հեռագրին պատճէնը կարդացուեցաւ նաեւ ձայնասփիւռէն, որ սփռեց անոր բովանդակութիւնը Հալէպի եւ Դամասկոսի կեդրոններէն: Յեւյայեղ ծափերու մէջ, խօսք առաւ ապա նահանգապետը, որ հետեւեալ ճառը խօսեցաւ.—

— «Ինծմէ խնդրուեցաւ քանի մը խօսք ընել մարզական այս փայլուն տօնակատարութեան առիթով: Երկար պիտի չխօսիմ, որովհետեւ խօսքերու պահը անցած է, եւ հասած է վայրկեանը գործելու: Գործելու այն ոգիով ու գաղափարական մեկնակէտներով՝ զորս յստակ կերպով պարզած է արդէն պետական յեղաշրջումի պետ Ն. Վ. Գնդապետ Հիւսնի Զայիմ: Որպէս զինուորական ներկայացուցիչը բանակի հրամանատարին՝ Հիւսիսային Սուրիոյ մէջ, եւ որպէս նահանգապետ Հալէպ պատմական քաղաքին, իր թէ իմ կողմէ կը յայտարարեմ հոս համախմբուած ծովածաւալ այս բազմութեան եւ բովանդակ սուրիացի ժողովուրդին՝ թէ մենք կ'ուզենք պատրաստել կարգապահ եւ զօրաւոր երիտասարդութիւն մը, որ դառնայ յառաջդիմական տարրը Սուրիոյ Նոր վարչակարգին, որովհետեւ մենք կը հաւատանք, թէ առողջ մարմնի մէջ միայն գոյութիւն ունի առողջ միտք: Իմ բոլոր ուժովս եւ բոլոր կարելիութիւններովս պիտի աջակցիմ մարզական միութիւններու աշխատանքներուն, երիտասարդութեան ներշնչելու համար քաղաքացիական առողջ մտածողութիւն եւ հայրենասիրութիւն:

Հալէպի իմ զաւակներս, — դուք քաղաքացիներն էք պատմական քաղաքի մը, հերոսական քաղաքի մը, որուն զաւակներէն մէկն է նաեւ պետական յեղաշրջումի ղեկավար Գնդապետ Հիւսնի Զայիմ: Կոչուած էք ըլլալու Նոր կարգերու ամէնէն յառաջապահ եւ գիտակից տարրը եւ վայելելու բարիքները երկրի մը՝ որ անհուն կարելիութիւններ ունի յառաջդիմելու եւ զարգանալու»:

★ Տեղական մամուլը լայն տեղ տուած էր Հ. Մ. Ը. Մ.ի փառահեղ հանդիսութեանց: «Շէպապ», «Նէզիր», «Իօլահ» եւ «Պարք էլ Շիմալ» արձագանգ կը հանդիսանան համաժողովրդային խանդավառութեան եւ փայլուն տողանցքին: Արաբական թերթերը 25.000 կը հաշուեն հանդիսականներու թիւը: Դամասկոսի ձայնասփիւռը եւս 24 հազար յայտարարեց ներկայ բազմութիւնը:

«Հակառակ տեղատարափ անձրեւին, կը գրեն անոնք, նահանգապետը մինչեւ տողանցքի վերջաւորութիւնը հետեւեցաւ խումբերու շքերթին, իսկ Հալէպի եւ Դամասկոսի ձայնասփիւռի կայանները՝ ծրուեն բոլոր խաղերը եւ տողանցքի մանրամասնութիւնները հաղորդեցին ժողովուրդին»:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄ

Հ. Ե. Դ. Միութիւններ Յունաստանի մէջ

ԽՄԲ.— «Ազատ Օր»ի բոլոր ընկ. թիւերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

Նախապատերազմեան Դաշնակցական Միութիւններն են անոնք, վերակազմուած աւելի լայն հիմերու վրայ, գործունէութեան աւելի լայն ծրագրով եւ շրջագծով: Քոյր կազմակերպութիւնները՝ Եգիպտոսի, Ֆրանսայի, Հիւսիսային եւ Հարաւային Ամերիկաներու եւ Միջին Արեւելքի երկիրներու հայաշատ կեդրոններու մէջ գործող համանման Միութեանց, որոնք կը կոչուին Նոր Սերունդ, Երիտ. Դաշնակցութիւն կամ Արմենիա Երիտ. Միութիւններ:

Յունահայ Հ. Ե. Դ. Երիտասարդացը իր ճիւղաւորումները ունի մայրաքաղաքի գլխաւոր երեք արուարձաններուն եւ Մակեդոնիոյ մայրաքաղաքին մէջ:

Կեդրոնական մասնաւոր մարմինի մը կողմէ պատրաստուած ծրագրի մը հիման վրայ, անոնք կ'ունենան շաբաթական կանոնաւոր դասախօսութիւններ, երեց եւ կրտսեր ժամատարականներու կողմէ, ազգային, պատմական, գրական, գիտական, արուեստի եւ առողջապահական նիւթերու շուրջ:

Վիճաբանական եւ ընթերցումի յատուկ հաւաքոյթներ, ձեռնհաս ընկերներու առաջնորդութեամբ, օրիորդաց խումբերուն, բացի վերոգրեալ նիւթերէն, աւանդուած են հայ ընտանիքի մը պարտաւորութեանց, տանտիկնութեան եւ ազգային հասարակական կեանքի մէջ հայ կնոջ վերապահուած դերի մասին չինիչ դասախօսութիւններ:

Կազմակերպուած են պարբերական հանդիպումներ՝ շրջանէ շրջան խումբերու կատարած փոխադարձ այցելութիւններով:

Խումբերը սահմանափակուած չեն միայն զուտ միութենական աշխատանքներով: Անոնց անդամները կորիզը կը կազմեն «Համազգային»ի երգչախումբին եւ թատերախումբին, իրենց շրջաններու մշակութային եւ մարզական միութեանց: Հայ Արիներու եւ արենուշներու մեծ մասը առնուած են «Երիտասարդաց»ի շարքերէն: Օրիորդաց խումբի անդամուհիներն են նաեւ մղիչ ուժը Հ. Կ. Խաչի ժողովրդական կազմակերպութեան:

Անջատ Հ. Մ. Ը. Մ.ի բերած իրենց մասնակցութենէն, իւրաքանչիւր շրջանի «Երիտասարդաց» ունի իր թռչնագնդակի (վօլէյ պօլ) խումբը:

ՏՈՒՐՂՈՒԹԻ.— Այս գաղթակայանի Երիտասարդացի երկու սեռէ խումբերը, իբրեւ հաւաքավայր, ընթերցասրահ եւ թատերասրահ, կը գործածեն Հայ Կաթողիկէ հաստատութեան կողմէ ձրիօրէն տրամադրուած ընդարձակ սրահը:

Ունի իր սեփական գրադարանը, 600է աւելի գիրքերով, որոնք տրամադրուած են Միութեան շուրջ համախմբուած երկսեռ երիտասարդութեան եւ հանրութեան: Կը ստանայ արտասահմանեան օրաթերթեր եւ պարբերաթերթեր:

Ֆիքսի Երիտասարդացը 1948 — 1949ին, մշակութային գետնի վրայ ցուցադրած է բեղուն գործունէութիւն: Գեղարուեստական ճոխ բա-

---

Ծր. Կապոյտ Խաչի օրը

Անցեալ կիրակի Իվրի, Պէն Տուշի սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Ծր. Կ. Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին հանդէսը, Միութեան Օրուան առթիւ:

Սրահը գրեթէ լեցուն էր ծնողներով, ինչպէս նաեւ թաղէն եւ արուարձաններէ եկած համակիր բազմութեամբ: Ներկաները խանդավառութեամբ հետեւեցան յայտագրին, թէեւ քիչ մը ծանրաբեռնուած էր:

Ժամը 3.30ին ընկեր Գ. Ամիրայեան հանդէսը բանալով, խօսքը տուաւ մասնաճիւղի վարչութեան քարտուղարուհի Տիկին Ս. Յովհաննէսեանի, որ գրաւոր ճառով մը պարզեց 12 տարուան բեղուն եւ անձնուէր գործունէութիւնը, մարդասիրական թէ կրթական ճակատին վրայ: Եւ հրաւիրեց բոլոր ծնողները անդամագրուիլ Կ. Խաչին, որպէսզի «Հայ կնոջ բարերար եւ շինիչ ազդեցութիւնը աւելի զգալի եւ արդիւնաւոր դառնայ հանրային կեանքին մէջ»:

Գեղարուեստական բաժինին մէջ երգեցին երիտասարդներ Կարօ Գորգիկեան, Արթ. Փանոսեան եւ Տիկին Լ. Ամիրայեան: Արտասանեցին Լեւոն Գորգիկեան եւ Օր. Շաքէ Յովհաննէսեան: Բոլորն ալ յաջող էին եւ արժանացան ջերմ ծափերու:

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ ընկեր Ա. Իսահակեան, որ մօտ կէս ժամ, գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը փառաբանեց հայ կնոջ արժանիքները, հանրային կեանքի մէջ, կազմակերպուած Կապոյտ Խաչի, Օգնութեան Խաչի անուններուն տակ: Այս առթիւ պարզեց սպիտակ ջարդին արհաւիրքը եւ շեշտեց թէ ծնողներու եւ հայ կնոջ ջանքերուն շնորհիւ միայն կրնանք նուազագոյն վնասով դուրս գալ: Օտար երկիրներու մշակոյթը ու լեզու այնքան ալ չեն վախցներ մեզ, եթէ մեր մանուկները այդ լեզուներուն հետ սորվին մեր Մեծասքանչը, մեր աւանդութիւնները եւ մեր պատմութիւնը, իր հերոսական դրուագներով:

Ծնողները ուշադիր պէտք է ըլլան: Սփիւռքի մէջ մեր Խաչուհիները սրտցաւ կերպով լծուած են սերունդի փրկութեան աշխատանքին, որուն համար արժանի են ամէն գնահատութեան եւ անվերապահ քաջալերանքի»:

Կարճ դադարէ մը վերջ տեղի ունեցաւ մասժիններով կազմակերպած է ամսական «Գրական Երեկոյ»ներ, նուիրուած մեզմէ յաւէտ հեռացած վեթերան քաղաքական գործիչներու եւ գրագէտներու:

Ունեցած է ամանորեան եւ բարեկենդանեան զուարթ եւ հաճելի հաւաքոյթներ: Գրական Երեկոներու առթիւ ներկայացուած մէկ կամ երկու արարնոց թատերակներէն զատ ան բեմադրեց նաեւ «Արշի Մալ Ալան» օփերէթը, որ մեծ յաջողութիւն ունեցաւ երկու թաղերուն մէջ ալ:

ԳՈՔԻՆԻՈՅ Երիտասարդացի խումբերը իրենց տրամադրութեան տակ ունին Զաւարեանի սրահը, ուր 800է աւելի ընտիր գիրքերով գրադարան մը կրնայ լիուլի գոհացում տալ ընթերցասէր երիտասարդութեան եւ հասարակութեան, արտասահմանէն ստացուած օրաթերթերով եւ պարբերականներով: Գոքինիոյ խումբերը եւս մշակութային մարզին մէջ ունեցած են գնահատելի գործունէութիւն:

Ունեցած է «Գրական Երեկոյ»ներ, Ամանորեան հաւաքոյթ մը: Վարդանանցի առթիւ «Դաւիթ Բէկ»ը բեմադրած է: Կազմակերպած է Մարտ 25ի առթիւ մասնաւոր հանդէս մը, ինչպէս նաեւ իր «Օր»ուայ տօնակատարութիւնը: Պատրաստուած է փոթորիկ, Ապրիլ 24ի սգահանդէսը:

ԹԱՄՊՈՒՐԻԱ - ԼԻՓԱԶՄԱ.— Զրկուած վարժարանական շէնքէ եւ եկեղեցիէ, նախկին այս շէն գաղթակայանէն մնացած ափ մը պատանի եւ երիտասարդները, փոխն ի փոխ թերթ եւ օրացոյց ծախելով եւ «Աւետիս»ի պտտելով յաջողեցան կարեւոր գումար մը ապահովել եւ Այրի Տիկին Սրբուհի Դերձակեանի եւ իր թոռան Պ. Գէորգ Խախամեանի կողմէ ձրիօրէն տրամադրուած բաւական ընդարձակ սրահը յարդարել, կահաւորել եւ ակումբի վերածել: Ակումբի բացումը շուտով տեղի կ'ունենայ:

Մինչ այդ, արդէն տեղի կ'ունենան դասախօսական եւ այլ հաւաքոյթներ: Այս շրջանն ալ ունի իր գրադարանը:

Թէ Ֆիքսի, թէ Գոքինիոյ եւ թէ Լիփազմայի ակումբները ունին նաեւ բինկ-բոնկի սեղաններ, յարակից կազմածներով եւայլն, ընթերցումի եւ դասախօսութեանց պահերէն դուրս իբրեւ անմեղ զբօսանքներ:

Ահա թռուցիկ պատկերը հարիւրներու հասնող պատանի եւ երիտասարդներու կենտրոնական կազմակերպութեան գործունէութեան, որ կ'ընդգրկէ յունահայ Նոր Սերունդի աւելի քան 80 %ը: Յամգուելու համար այս իրականութեան բաւական է մէկ անգամ ներկայ գտնուիլ անոնց կողմէ կազմակերպուած հաւաքոյթներուն:

նաճիւղի դպրոցին հանդէսին բաժինը ։ Փոքրիկ աւելի աշակերտներ, մանչ եւ աղջիկ, բեմին վրայ երգեցին, արտասանեցին եւ պարեցին հայկական տարազներով, գեղեցկօրէն հագուած ։

Դժբախտաբար Թերթին սիւնակները Թոյլ չեն տար արձանագրել իւրաքանչիւրին անունը եւ կատարած դերը։ Մէկ բառով ըսեմ որ բոլորն ալ յաջող էին եւ արժանացան խանդավառ ծափերու ։ Մնողներու ուրախութիւնը մանաւանդ անսահման էր, եւ անկեղծօրէն շնորհաւորեցին Խաչուհիները եւ ուսուցիչը՝ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանը ։

Ասկէ վերջ ընկեր Ամիրայեանի ղեկավարութեամբ ներկայացուեցաւ «Գլխու փորձանք» զաւեշտը, մէկ արար, որ մօտ մէկ ժամ խնդացուց հանդիսականները ։ Դերակատարները՝ Տէր եւ Տիկին Ամիրայեան, Օրիորդներ Մ. Գորգիկեան, Շ. Յովհաննէսեան, իսկ պարոններ Յակոբ Ուրբաթեան (Ալֆորվիլէն) եւ Լեւոն Գորգիկեան, բոլորն ալ երիտասարդներ, յաջող էին իրենց դերերուն մէջ եւ ծափահարուեցան ջերմապէս ։

Ժամը 6.30ն էր երբ սկսան եւրոպական պարերը, ղեկավարութեամբ Գ. Օնոսեանի նուագախումբին, տեւելով մինչեւ գիշերուան 10.30 ։

Զուարթ եւ ընտանեկան մթնոլորտ։ Ամէնքն ալ գոհ էին եւ ուրախ։ Երիտասարդ զոյգերու պարերը երբեք արգելք չէին որ Մ. Եօթնեղբայրեան եւ Աղբիւր Սերոբ խումբի ընկերները, բոլորուած սեղաններու շուրջ ազգային եւ յեղափոխական երգերով Թնդացնէին սրահը։

Ուտելիքը առատ էր եւ ժամը 9ին արդէն գրեթէ սպառած ։

Խաչուհիները ուրախ էին իրենց բարոյական եւ նիւթական յաջողութեանց համար ։

ՆԵՐԿԱՅ

« ՖՈՐՄԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԶՈՀ» ՄԸ ԵՒՍ

«Սովետ. Հայաստան»ի մէջ կը կարդանք (9 Մարտ) .—

Վերջերս Նկարիչներու տան մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանի Սովետական Կերպարուեստագէտներու միութեան ընդհ. ժողովը, ուր քննուեցան նկարիչ քանդակագործ Երուանդ Քոչարի վերջին շրջանի ստեղծագործութիւնները ։ Ե. Քոչար խստօրէն քննադատուած էր մամուլին մէջ, «Ֆորմալիստական ռէակցիոն ուղղութեան պատկանելու եւ այդ ուղղութիւնը իր արուեստում զարգացնելու համար»։ Երկար լռութենէ վերջ, Ե. Քոչար մէկուկէս ամիս առաջ ընդունեցաւ իր սխալը եւ խոստացաւ տալ «սովետական Թեմատիկայով ռէալիստական գործեր»։ Ինչպէս հաստատեց ներկայ քննարկումը, իր վերջին ստեղծագործութիւնները « հիմնականում նոյնպէս ֆորմալիստական են (ձեւապաշտ) ։ Այդ մասին խօսեցան ինը ընկերներ, որոնք դիտել տուին Թէ Քոչար «մինչեւ հիմա էլ չի ազատագրուել ֆորմալիստական անկումային արուեստի ազդեցութիւնից»։ Ժողովին մէջ Ե. Քոչարի «ելոյԹը ցոյց տուեց որ նա մինչեւ վերջը չի գիտակցել իր ստեղծագործական սխալները, ոչ մի եզրակացութիւն չի արել իր սխալների առողջ եւ սկզբունքային քննադատութիւնից եւ արուեստի բոլոր հիմնական հարցերում մնացել է նոյն ֆորմալիստը »։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

Մեր գիւղին հոգերը

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Սիրելի «Յառաջ », կարդալով 5 Մայիսի խմբագրականը, Թելադրութիւններուդ համաձայն պարտականութիւն համարեցի տալ կարգ մը տեղեկութիւններ մեր շրջանի ազգ. կեանքէն (Վալպարէլ - Լա Փոմ - Սէն Մարսէյլ) ։

Այս շրջանը, որ կը բազկանայ իրարմէ մօտաւորապէս 100—150 մեթր հեռու երեք Թաղամասէ, սկիզբէն ի վեր կապուած է Սէն Լուի Թաղականութեան։ Որոշ չափով ալ, բարոյապէս Թէ նիւթապէս օժանդակած է դպրոցին ու եկեղեցիին, բայց Թաղին հեռաւորութեան եւ ուրիշ կարգ մը պատճառներով կարելի չէ եղած խանդավառութիւն ստեղծել ։

Պատերազմէն առաջ կար «Հօկ»ի մասնաճիւղ մը որ լուծուած է առանց հետք մը ձգելու։

Ազատագրութեան օրերուն՝ հաւատալով աբրուած հաւաստիքներուն, հոս ալ կազմեցինք«Ազգ. Ճակատ»ի մասնաճիւղ մը եւ անկեղծօրէն փարեցանք գործի։ Կազմուեցան նաեւ Կարմիր Խաչի եւ Երիտասարդաց Միութեան մասնաճիւղեր, վարձուեցաւ սրահ մը ուր շաբաթը երկու անգամ հայերէնի եւ պատմութեան դասեր կ'աւանդէին։ Կազմակերպուեցան շարք մը դպրոցական եւայլ հանդէսներ։

Սակայն երկար չտեւեց մեր գոհունակութիւնը։ Պատմութիւնը յայտնի է բոլորին։ Մարդիկ սկսան քաղաքականութիւն խաղալ նաեւ այս միութեան մէջ։ Բոլոր բողոքները մնացին ապարդիւն եւ մենք ձեռնթափ եղանք ։

« Ճակատ»ի լուծումէն վերջ, երկու անգամ ծնողական ժողով գումարելով, ընտրուեցաւ հոգաբարձութիւն մը որուն պատուակալ նախագահն է Բարդէն քահանայ ։ Մարտ 6ի ժողովին մէջ երկու անդամներ եւս ընտրուեցան, Գ. Գ. Շահպալեան եւ Կ. Պոլիկեան ։

Ներկայիս դպրոցը անկախ է եւ համաձայն ընդհ. բաղձանքին՝ ապաւինած միայն Թաղեցիներու աջակցութեան։ Աշակերտներու Թիւն է 25, տարիքը՝ 8 — 18 տարեկան։ Կը յուսանք հետզհետէ բարձրացնել այս Թիւը եւ միշտ վառ պահել մեր շրջանի համերաշխութիւնը։

Դպրոցական ամավերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 12ին։ Կը յուսանք ունենալ լաւագոյն արդիւնք մը ։

Ուրիշ տեղեկութիւններ յաջորդով։

ԱՍՏԻԿ ԱՇՃԵԱՆ

ՏԱՐԵԼԻՑԻ ՀԱՆԴԷՍ

ՍԷՆ ՄԱՐԿՐԻԹ (Մարսէյլ), 9 Մայիս. — Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը իր երրորդ տարելիցին առԹիւ, ընկերահամակրական հանդիպում մը կազմակերպած էր մեր ազգային սրահին մէջ, Մայիս 7ին։

Ինչպէս անցնող երկու տարիներուն, այս տարի եւս Թաղեցիները եկած էին քաջալերելու այս գեղեցիկ ձեռնարկը ։

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը ղեկավարութեամբ ընկեր Նազաշեանի, երգեց Կ. Խաչի քայլերգը, իբրեւ բացում։ Եւ ապա, այս տողերը գրողը մասնաճիւղին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնելով հանդիսականներուն, կարդաց ուղերձ մը, որ կը պատկերացնէր Խաչուհիներուն եռանդուն կամքն ու կորովը։Շ. Նարդունին ալ հրաւիրուած ըլլալով, գեղեցիկ բանախօսութեամբ մը գնահատեց կատարուած աշխատանքը։ — Մասնաւորաբար ծանրացաւ Նոր Սերունդին փրկութեանը վրայ։ Թելադրեց որ իւրաքանչիւր ծնողք իր պզտիկին սորվեցնէ, սիրցնէ մայրենի լեզուն, եւ անոնց տայ այնպիսի դաստիարակութիւն մը որ, ուր ալ ըլլան, վառ պահեն ազգ.ոգին,Հայկի եւ Մամիկոնեաններու ցահը փոխանցեն սերունդէ սերունդ ։

Հ.Յ.Դ. «Թաթուլ» խումբի կողմէ խօսեցաւ ընկեր Դ. Սրապեան, գնահատելով Խաչուհիներուն անձնուիրութիւնը։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդն ու քոյր Խաչուհիները. որոնք արժանացան ջերմ ծափերու։ Ընկեր Ա. Պետիկեան որ կ'ընկերանար Շ. Նարդունիի, իբրեւ գնահատանք մասնաճիւղին նուիրեց հազար ֆրանք։ Ուրիշներ ալ հետեւեցան այս օրինակին եւ քանի մը վայրկեանէն գոյացաւ կոկիկ գումար մը ։

Երբ հիւրերը մեկնեցան, Գ. Կիւրճեան նոյն խանդավառութեամբ վարեց հանդէսը մինչեւ ուշ ատեն։

Ապրին մեր Խաչուհիները։

Վ. Մուրատեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Կիրակի՝ Մայիս 8ին Հ. Մարզականին՝ (U. S. A.) Ա. խումբին Finaliste Promotion d'Honneurի ախոյենական մրցումներուն՝inter poolի երրորդը տեղի ունեցաւ Rhodia Clubի դէմ, իրենց դաշտին վրայ։ Այս խումբը, որուն հովանաւորն է հռչակաւոր քիմիական գործարանը (Usine de Rhône), ընդհ. դասաւորման մէջ առաջին հանդիսացող եւ վտանգաւոր խումբերէն մէկն է։

Այս մրցումին ալ չկրցան մասնակցիլ մեր լաւագոյն ուժերը, վիրաւորուած ըլլալով. (Մեր երիտասարդ բերդապահը, վերջապահներէն Աւագը, եւ մեր կեդրոնի յառաջապահը Յ. Գազանճեան, որուն կոտրած սրունքը դեռ կը մնայ գաճի մէջ)։ Խումբը լրացուցին 1946ի մեր արի չորս կրտսերները հակառակ իրենց մատղաշ տարիքին։

Ժամը 3.15ին անհամար բազմութեան մը ներկայութեան, եւ խանդավառ ցոյցերով մեր եւ տեղական խումբը մտան դաշտ։ Տեղացիներն իսկ կը զարմանային Թէ ի՞նչպէս այս տարիքով եւ ֆիզիքական անհաւասարութեամբ մեր տղաքը Promotion Finaliste դիրքին հասած էին։ Խաղը սկսաւ կատաղի, սակայն վայելուչ նրբութեամբ։ Մերոնք պիտի ջանային գոնէ հաւասար դուրս գալ։ Այս եղանակին մեր ամէնէն Թոյլ կազմով մէկ խումբն էր որ կը ճակատէր՝ դասաւորման ամէնէն առաջին եւ անուանի խումբին դէմ, որուն մէջ հինգ «փրոֆէսիոնէլ»ներ կային։ Երբ անհամբեր սուլիչին կը սպասէինք, մեր բերդին առջեւ ինկած գնդակը ցանցէն 4 մատնաչափ հեռու կեցաւ։ Հակառակ ատոր իրաւարարը նշանակէտ ընդունեց զայն, ընդհ. դժգոհութիւն պատճառելով։ Առաջին կիսախաղը վերջացաւ 1—0ով։

Երկրորդ կիսախաղին Rhodia Club կ'ուզէր ամէն գնով նշանակէտ մը եւս շահիլ, որպէսզի ա-

---

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Բաշ Աբարանի, ու Սարտարապատի հրաշալի կռիւների եւ յաղթանակների մասին բոլորովին անտեղեակ էինք։ Թէ Մուրատը եւ Թէ Սեպուհը, հայ ժողովուրդի այդ առասպելական հերոսները, որոնց մրրկածուփ կեանքը եղել է համակ զոհողութիւն, որոնք անփոյթ ինքնամոռացումով տեւապէս անդունդի եզերքներն են քերել եւ առանց դոյզն հնհնուքի մահը հեգնել, խորապէս տառապում էին, որ այժմ անմասն էին այն օրհասական ու բախտորոշ դուպարներին, ուր հայութեան ճակատագիրը ահաւոր մի հարցականի տակ էր ։ Տեսնելու էիք նրանց Թանձր Թախիծը ու խոր տառապանքը։ Հեռակայութեան խայԹը կրծում էր նրանց տուայտող հոգին։

Այս անճար մենակութիւնը, անտէր ու անդոհական այս սպասումը անհամբերութեան ալիքներով խուժում էին նրանց վրայ եւ ընկճում, ուժաթափ անում նրանց։ Հայրենիքից դուրս կեանքը իմաստ չունէր. կարծես աշխարհն ամբողջ մի տխուր ունայնութիւն էր։ Տխրութեան այսպիսի պահեր յաճախ պատահում էին։ Սա պատիժ էր, մի անգութ եւ դժնէ պատիժ։Սիպիրի աքսորի հետ հաճոյքով պիտի համակերպէին, բայց սա աւելի տոկալի մի պատուհաս էր նրանց համար։ Երբեմն յուղումը այնպիսի ուժգնութեամբ խարանում էր նրանց հոգին, որ չէին ճաչում։ Արդէն ճաշարանի երես չէին տեսել Ցարիցինում։ Մերժում էին ընկերների հրաւէրները եւ բաւականանում շատ համեստ սնունդով, հակառակ որ Խոտորջուրցի մեր ընկերները ոչինչ չէին խնայում մեր հանգիստի ու բարեկեցութեան համար։ Ստեփան Ծաղիկեանը, Խոտորջուրցի այս սքանչելի մարտիկը, որ բարեհամբոյր խառնուածք ու առիծի սիրտ ունէր, մի օր պատուիրեց որ այլեւս վերջ տրուի այս դրոյցներին։ Ի՞նչ իմաստ ունէր հին վէրքերն ու ցաւերը քրքրելը։ Առանց այդ էլ խորապէս տաղտուած սիրտերը աւելի պիտի արիւնէին, եւ գանգատների ու վիրաւորանքների կսկիծը պիտի Թէժանար ։

Ակնուհետեւ մեր առօրեայ խորհրդածութիւնների մարզը փոխադրուեց դէպի պատերազմական ընԹացիկ վերիվայրումները։ Իմ կարծիքով, հիմա որ Գերմանիան, իր տարած աննախընթաց յաղԹանակներով, իրական տէրն էր ռազմական եւ քաղաքական կացութեան, որ Դաշնակիցների հզօր գործակիցը՝ Ռուսիան, դուրս էր շպրտուած ռազմաճակատից, մեզ՝ Հայերիս համար հրամայական պարտք էր անմիջական շփման մէջ մտնել գերման իշխանութիւնների հետ եւ մի ճար, մի դարման որոնել, հայութիւնը փրկելու վերահաս բնաջնջումի ուրուականից։ Բոլորն էլ տարակարծիք էին ինձ հետ, մանաւանդ Սեպուհը, որ ամուր ու անսասան հաւատքով կառչած էր Դաշնակիցների մօտալուտ յաղԹանակին։ Թէեւ մենակ էի իմ տեսակէտի փաստարկութեան մէջ, սակայն յամառ ու անտեղիտալի համոզումով պնդում էի, որ պէտք էԳերմանների հետրանակցութեանմտնել, ինչպէս Թիֆլիզում Վրացիներն էին անում։ ԵԹէ մինչեւ իսկ, ասում էի, Գերմանիոյ այս յաղԹանակը կարճատեւ է ու խաբուսիկ, եւ յարաբերութիւնների մշակումը զուր ու անօգուտ իմ ձեռնարկ, էլի պէտք է փորձը անել։ Ձէ՞, որ դա ոչ մէկ վնաս չէր կարող բերել մեզ. ընդհակառակն մի գեղեցիկ պատեհութիւն էր՝ նրանց մեզ հանդէպ ունեցած տրամադրութիւններին տեղեակ դառնալու։ Բոլորս էլ գաղափար ենք, որ հայութեան կոտորածների մէջ ուղղակի կամ անմիջօրէն Գերմանիան էլ մեղսակից է, սակայն երբ հայութեան ֆիզիքական գոյութեան հարցն է դրուած, պէտք է մեր մէջ լռեն անգամ արդար ցասումն ու ինքնեկ ատելութիւնը, եւ բոլորանուէր փարինք հայութիւնը փրկելու աշխատանքին։

Բոլորն էլ ինձ մերթ մեղադրում էին մանկամտութեան մէջ եւ մերթ ծաղրուծանակի էին ենթարկում իմ հիացումը, որ տածում էի գերման միտքի եւ մշակոյԹի հանդէպ։ Ահա սա է կորիզը իմ ջերմեռանդ «գերմանասիրութեան» , որով ինձ մեղադրում էր Սեպուհը՝ իր Յուշերի երկրորդ հատորին մէջ։ Մուրատը աւելի լրջօրէն էր ըմբռնում հարցը։ Թէեւ հակառակ չէր ձեռնարկին, սակայն առաջարկս համարում էր անգործնական եւ տուեալ պայմանների մէջ անիրագործելի։

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(4)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ ։

պահովէ իր յաղթանակը: Իրաւ ալ երկրորդը նշանակեցին «քու Փրանսով 30 մեթրի վրայ :

Մերոնց յոգնութիւնը զգալի էր: Խաղին ձեւը փոխուեցաւ եւ հակառակորդը, ամբողջ 25 վայրկեան տիրապետեց դաշտին եւ ինչպիսի՜ դիմադրութիւն ցոյց տուին մեր տղաքը, մանաւանդ պատանի բերդապահը որ հազիւ 20 տարեկան՝ անհկարագրելի շիւթեր կեցուց: Այս խուարանցումին հակառակորդը երկու նշանակէտ եւս շահեցաւ, եւ խաղը վերջացաւ մերոնց պարտութեամբը 4 — 0 :

★ Իտալացի մարզիկ դոհերուն համար մէկ վայրկեան լռութին պահուեցաւ խաղէն առաջ:

Թղթակից

զինապաշտութեան վերածնութեամբ, որ տրամաբանական հետեւանքն է ամերիկեան աշխարհակալներու քաղաքականութեան »:

Իր կարծիքով, պատերազմի վտանգը նուազած չէ, հետեւաբար «պէտք է զգոյշ եւ վերապահ ըլլալ Ցորսերու յառաջիկայ խօսակցութեանց մասին » :

Համայնավար երեսփոխանը անգամ մը եւս կրկնեց թէ Ֆրանսա պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան դէմ :

★ Գ. Կրոմիքօ, Ազգաժողովին խորհրդային պատուիրակը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ Նիւ Եորքի մէջ.— Մենք պատրաստ ենք միասին աշխատիլ խաղաղութեան համար.Ամերիկացիները եւ Ռուսերը կրնան միասին աշխատիլ,եթէ ուզեն»: Թղթակիցները հարցուցին թէ կարելի՞ է Պերլինի պաշարման բարձումը քայլ մը նկատել այդպիսի հաշտարար գործակցութեան մը համար, Կրոմիքօ պատասխանեց.— «Այդպէս պիտի վճռէ »:

★ Գ. Ժիւլ Մոք, Ֆրանսայի Ներքին նախարարը, ճառ մը խօսելով Եռոյի նահանգին կուսակցական ժողովին մէջ, յայտարարեց թէ «օդանաւային փոխադրութեանց յաջողութեան հետեւանքով էր որ Խ. Միութիւնը ստիպուեցաւ վերցնել Պերլինի պաշարումը»: Իր կարծիքով, հաւանական է որ Ֆրանսայի համայնավար կուսակցութիւնը փոփոխութեան ենթարկէ իր քաղաքականութիւնը :

Աղմկալի ձերբակալութիւն մը

Անգլիոյ գաղտնի ոստիկանութիւնը քանի ձերբակալեց գերմանացի Կէրհարտ Այզլէրը, Մ. Նահանգներու համայնավարներուն գլխաւոր վարիչը, որ Նիւ Եորքէն փախած էր, լեհական «Պաթորի» շոգենաւը նստելով, գաղտագողի եւ առանց տոմսակի: Փախստականը ձերբակալուած, սակայն ազատ արձակուած էր 24.500 տոլար երաշխաւորութեամբ: Ամերիկեան ոստիկանութիւնը իմանալով փախուստը, հեռագրած էր Լոնտոն, որպէսզի ձերբակալեն եւ իրենց յանձնեն :

Երբ լեհական շոգենաւը Սաութէմփթընի նաւահանգիստը հասաւ, անգլիացի ոստիկաններ նաւ մտնելով պահանջեցին փախստականը: Նաւապետը մերժեց, ամբաստանեալն ալ ընդդիմացաւ, իսկ լեհական դեսպանատունը օգնութեան հասնելով բողոքեց: Անօգուտ: Զօրս ոստիկաններ ձերբակալեցին փախստականը, եւ ուղղակի բանտ առաջնորդեցին, համաձայն իրենց տրուած հրահանգին:

Դէպքը մեծ աղմուկ յարուցած է, իբրեւ բռնաբարում ազատանի իրաւունքին: Անգլիացիները կ'ըսեն թէ բրիտանական իշխանութիւնները իրաւունք ունէին ձերբակալելու, քանի որ շոգենաւը խարիսխ նետած էր իրենց ջուրերուն մէջ: Գալով Ամերիկացիներու յանձնելու խնդրին, դատարանն է որ պիտի վճռէ այդ հարցը :

Լոնտոնի լեհական դեսպանատունը բուռն բողոքագիր մը յանձնեց անգլիական եւ ամերիկեան իշխանութեանց դէմ եւ յայտարարութիւն մը հրատարակեց որ կ'ըսէ թէ Այզլէր «առեւանգուեցաւ բրիտանական իշխանութեանց կողմէ, որոնք շարժեցան իբրեւ ոստիկանները ամերիկեան յետաչըրջութեան »:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ երբ լեհ նաւապետը եւ լեհական դեսպանատունը կը բողոքէին ձերբակալման հրամանագրին դէմ, Անգլիացիները կարդացին Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարութեան մէկ հեռագիրը որ կը սպառնարգելէր լեհական շոգենաւը, եթէ Ամերիկա վերադառնար, ինչպէս եւ ուրիշ միջոցներ ձեռք առնել շոգենաւային ընկերութեան դէմ »:

ԳԱՀԻՐԷԻ ոստիկանութիւնը ձերբակալեց Մոհամմէտ Մալէքը, որ թիւ մէկ ահաբեկիչը կը համարուի լուծեալ Իսլամական Եղբայրութեան: Կառավարութիւնը 4000 տոլար պարգեւ խոստացած էր ձերբակալման համար: Մալէք պահուած էր Աղեքսանդրիոյ իր բնակարանին մէջ, անկողնին տակ, եւ դիմադրեց մինչեւ վերջին փամփուշտը: Ցետոյ ձերբակալուելով Գահիրէ փոխադրուեցաւ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ. —Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY :

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Գ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), Թէնոր Գ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ :

ԿԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱՔԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պարէն:

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին :

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի պատիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն :

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville):

Հաճելի անկիւնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ :

Հաղորդակցութեան միջոցներ. — Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Իսիի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Գ. Կոնեանցի որ 2000 Փրանք նուիրած էր «Յառաջ»ի միջոցաւ :

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 2000Փրանք Տիկին Հանրմիկ Գեարոսեանէ, իր ամուսնոյն Տիգրան Գետրոսեանի մահուան առթիւ:

ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ ԱԿՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

Հ. Յ. Դ. Ահարոնեան Ակումբի արդիական կահաւորումը եւ գոյնզգոյն լոյսերով զարդարումը լրացած ըլլալով, այսուհետեւ տրամադրելի պիտի ըլլայ ժողովներու, նշանտուքի, հարսանիքի, կնունքի եւ ուրիշ հանդիսութեանց:

Սրահը վարձել փափաքողները կրնան դիմել ամէն երեքշաբթի կէսօրէն վերջ ժամը 5—7, տեղւոյն վրայ, 26 rue des Convalescents:

ՌՈՄԱՆԻ Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Սանուհիներու հայերէնի դասընթացքները 5 Մայիսէն սկսեալ ամէն հինգշաբթի իրիկուն ժամը 8ին ընկեր Խուպիկեանի բնակարանը: Կը դասաւանդեն ընկերուհիներ Ն. Շէհէրլիեան, Հ. Ասատուրեան եւ ընկ. Ս. Գիլալեան :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Շուտով կը հրատարակուի Թ. ԳԱՌՆԻԿԻ նոր շրջանի երկերէն Ա. հատորը՝ ՀԱՅ ՄՏՔԻՆ ԹԱՓՈՐԸ: իբրեւ յիշատակարան հայ հանճարին եւ փառաբանութիւն Հայկ. վերածնունդին :

Գինին վրայ 25 % զեղչ ունենալու համար փափաքողները կրնան արձանագրուիլ նախապէս Մ. Գարասմեան եւ Հր. Սամուէլեան գրատուններ, ինչպէս նաեւ հեղինակին մօտ, հետեւեալ հասցէին.— T. Karniguian, 13 rue Saint Sulpice, Paris (6):

Գինն է 100 Փրանք: Զեղչով 75 Փրանք:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒՍ. ՔՈԼՈՄԳԻ Հ. Յ. Դ. Արամ Ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Զորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Գերիներու Միութեան ընդհ. ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre :

Սկաուտական երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) :

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ : Կը ներկայացուի հայերէն, ԽԱԲԵԲԱՅ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin) :

Մուտք 100 Փրանք

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ 21 ՄԱՅԻՍ ՇԱԲԱԹ ԵՐԵԿՈՅ
Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԼԻՈՆԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ
ՀԱՆԴԷՍ _ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Մեծ պատրաստութեամբ Հ. Բ. Ը. Միութեան հիմնարկութեան 43րդ տարեդարձին առթիւ :

Իր պարահանդէսով, Վիլօրպանի Գեո. Թատրոնի մեծ եւ շքեղ սրահին մէջ:

Հանդէս _ պարահանդէսը չարժանկարի պիտի առնուի:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 Ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

Գործաւոր կ'ուզուի

ԴԵՐՁԱԿԻ ՔՈՎ աշխատելու համար գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Տէր Յարութիւնեանի, 8 rue Maréchal Maison. Epinay s/Seine:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 18 MAI 1949 Չորեքշաբթի 18 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5849—Նոր շրջան Թիւ 1260

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՑՔԱՐԸ Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

Շաբաթ չանցնիր, որ Երեւանի ձայնասփիւռ կայանը, Սփիւռքի հայութեան յատկացուած հաղորդումի ժամուն, «ելոյթ» չունենայ Դաշնակցութեան դէմ։ Շարունակ կրկնուող այդ թունալի ելոյթները դղումի համ սկսած են տալ շատոնց։ Բայց մեր «գրախտավայր» հայրենիքի մայրաքաղաքը, իբրեւ երեւանեան արտադրութիւն, պարտք կը սեպէ զանոնք կրկին ու կրկին տաքցնելու եւ հրամցնելու կարօտաբաղձ հայութեան։

«Սով. Հայաստան» թերթի 1949 Փետրուար 10ի թիւը պաշտօնապէս կը տեղեկացնէր թէ Երեւանի ռատիոկայանի դասախօսելիք նիւթերու շարքին մէջ, «1949 թ. առաջին եռամսեակում», կայ նաեւ հետեւեալը՝ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՈԽԵՐԻՄ ԹՇՆԱՄԻ» ...

Օգտաշատ եւ փրկարար դասախօսութիւն, արդարեւ։ Հայաստանի կառավարութիւնը չլուսաբանէ մեր ժողովուրդը իր ոխերիմ թշնամիներու մասին, հապա ո՞վ լուսաբանէ։

Դարձուցէք կոճակը եւ ականջ դրէք համբերութեամբ։ Երեւանն է խօսում։ Կոլխոզի եւ սովխոզի մասի՞ն է խօսքը, բամպակամշակութեան բերքե՞րը կը ցուցադրուին, կարմիր բանակի հերոսութի՞ւնը կը գովաբանուի — տարբերութիւն չըներ։ Հաղորդումը պիտի համեմուի կամ վերջանայ Դաշնակցութեան հասցէին նետուած փաղաքշական որակումով մը։ Խօսնակը կոկորդին ուժ պիտի տայ եւ մասնաւոր ախորժակով պոռայ. «ՀԱՅ ԺՈՂՈՎՐԴԻ ՈԽԵՐԻՄ ԹՇՆԱՄԻ ԴԱՇՆԱԿՆԵՐԸ»։

Եւ ի՛նչ որակումներ, ինչ չքնաղ գիւտեր, երեւակայութեան ինչպիսի թռիչքներ։ Մէկը միւսէն համեղ ու յանկուցիչ։

Ամբողջ բառարան մը կարելի է կազմել Դաշնակցութեան նուիրուած ածականներով, որոնք բոլորն ալ առնուած են ու խնամքով զտուած ռուս-պոլշեւիկեան ինքնատիպ բառամթերքէն։

«Ալիք»ի աշխատակիցը անցեալներս ձանձրոյթը յանձն առած էր նօթագրելու Երեւանի խօսնակին, մէկ զեկուցման մէջ, տասը վայրկեանի ընթացքին թափած դոհարները — «Ճիւաղներ, աբրիկաներ, բանդիտներ, դաւաճաններ, Անգարայի գործակալներ, հրէշներ, շներ, աւազակներ, իժեր, ագենտներ, եւայլն»։

Այս ամէնը մենք ենք՝ Դաշնակները։ Եւ ասոնցմէ ամէն մէկը, տասը վայրկեանի ընթացքին, գործածուած է մինչեւ հինգ անգամ։

Բոլշեւիկը չճանչցողը լոկ կրնայ զարմանալ իւր այս գարշանքներուն, որովհետեւ սուտերու վրայ հիմնուած ամբաստանութիւնները, մատնութիւնները եւ զրպարտութիւնները բոլշեւիկեան պայքարի մեթոտին էութիւնն իսկ են։

Ամբողջ երեք տասնեակ տարիներ խորհ. Հայաստանի վարիչները (որոնցմէ շատեր այսօր դնդակահարուած ու աքսորուած են իրենց տէրերուն կողմէ) հրապարակային միթինկներ սարքեցին, հանդիսաւոր դատաստաններ վճռեցին, դամբանականներ արտասանեցին՝ Դաշնակցութիւնը մեռցնելու, Դաշնակցութիւնը մահացած ցոյց տալու եւ անոր «ննջած դիակը» թաղելու համար։

Այսօր, քառորդ դար ետք, կատաղութեամբ կը պարտաւորուին խոստովանիլ անոր յարութիւնը։ Երեւանէն մինչեւ Փարիզ նիզակ ճօճել անոր գոյութեան դէմ։

Եօթը գլխանի դե՞ւ է, ի՞նչ է, Դաշնակցութիւնը, որ փախցուցած է քունը պետութեան եւ կառավարութեան տէր իշխանաւորներուն։

Բոլշեւիկ վարիչներու բերնին փրփուրը եւ մոլեգնութիւնը կը բորբոքի օրէ օր այն պատճառով, որ անոնք անզօր կը մնան Դաշնակցութեան բարոյական ուժին եւ գաղափարական զօրութեան առջեւ։ Անոնք շատ լաւ կը գիտակցին, որ հակառակ բոլոր քսութեանց, հայ ժողովուրդը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կառչած կը մնայ Դաշնակցութեան ազգային ու քաղաքական խտէալին եւ անոր մէջ կը տեսնէ իր գոյութեան միակ իրական ու անձնուէր պահակը։

Հայհոյաբանութեան մրցանիշ կոտրող ձայնասփիւռ կայանը եւ անոր ձայնակից թութակները մինչեւ այսօր ոչ իսկ մէկ փաստ կրցած են գտնել իրենց կատարած վերագրումները ապացուցանող։

Ահա թէ ո՞ւր է գաղտնիքը հեռուէն ու մօտէն հնչող անզօր կատաղութեան։ Եւ ահա թէ ինչո՞ւ կարաւանը կ՚անցնի անայլայլ եւ ինքնավստահ ...

(ԱԶԴԱԿ)

Պոլսոյ Պատր. խնդիրը

15 ՕՐԷՆ ՊԱՏՐԻԱՐՔԻ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Պոլսոյ վերջին թղթաբերին մէջ կը կարդանք նոր մանրամասնութիւններ, որոնց համաձայն պատուիրակութիւն մը բաղկացած կախակայեան կրօնաւորներէն, Վահրամ Կեսարէ, Տոքթ. Փէշտիմալճեանէ եւ Ստեփան Պարոնեանէ, ներկայանալով կուսակալին՝ Տոքթ. Գըրթարի, պարզած են բոլոր թիւրիմացութիւնները պատրիարքական խնդրին մասին։

Կուսակալը առանձին առանձին եւ համաքաբար լսած է զանոնք 75 վայրկեան եւ ապա իր որոշումները հաղորդած է հետեւեալ կերպով. — Ա. Արսլանեան արք. պարտաւոր է ճանչնալ եւ ենթարկուիլ ընդհ. ժողովին, վարչութեան եւ կրօն. ժողովին՝ համաձայն պատրիարքարանի կանոնագրին որ ի զօրու է։

Բ — Այդ օրէնքի տրամադրութեան համաձայն ձեռնարկել պատրիարքի ընտրութեան մինչեւ 15 օր։ Այս որոշումները պաշտօնագրով կը հաղորդուին Արսլանեան արք.ի անմիջապէս գործադրուելու համար։ Հակառակ պարագային կուսակալը Իսթանպուլահայ եկեղեցականութեան երեցագոյն անդամը պիտի արտօնէ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կրօնական համագումարը նիստի հրաւիրելու, ընտրելու համար նոր տեղապահ մը, որ իրաւասու մարմիններու հետ անմիջապէս պիտի ձեռնարկէ պատրիարքի ընտրութեան։

Առեւտուր Արեւմուտքի եւ Արեւելքի միջեւ

Հ. ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ՆՈՐ ՃԱՌԸ

Պ. Համազասպ Յարութիւնեան, Խ. Միութեան պատուիրակը նոր ճառ մը խօսեցաւ երկուշաբթի օր, Եւրոպայի Տնտեսական Յանձնաժողովին առջեւ, Ժընեւ։ (Առաջին ճառը հրատարակեցինք անցեալ շաբթու)։

Հ. Յարութիւնեան յայտարարեց ի ներկայութեան 27 պետութեանց պատուիրակներուն. — «Արտաքին առեւտուրը լաւագոյն հիմքն է տնտեսական գործակցութեան Եւրոպայի երկու տարբեր կարգուսարքերու միջեւ։ Մենք մեր կողմէ կը մաղթենք այդպիսի գործակցութիւն մը։ Անշուշտ կան դժուարութիւններ, բայց դժուարութիւններ միշտ ալ կը ծագին միեւնոյն քաղաքական դրութեամբ երկիրներու, նոյնիսկ դրացիներու միջեւ։ Այդպիսի դժուարութիւնները անյաղթելի չեն, եթէ իրական բաղձանք կայ գործակցութեան»։

Պ. Յարութիւնեան պնդեց թէ Մ. Նահանգներն են պատասխանատուն Արեւելքի եւ Արեւմուտքի առեւտուրի նուազման, որովհետեւ կը ճնշեն Արեւելեան Եւրոպայի երկիրներուն վրայ։ Այս առթիւ բսաւ թէ մէկ տարի առաջ Խ. Միութիւնը առաջարկեց որ տնտեսական Յանձնաժողովը մասնաւոր մարմին մը ստեղծէ, զարկ տալու համար Արեւմուտքի եւ Արեւելքի առեւտուրին, բայց Մեծն Բրիտանիա մերժեց, մէկ տարի կորսնցուցինք եւ կացութիւնը աւելի վատթարացաւ։

Յայտարարեց նաեւ թէ առեւտուրի ծաւալումը կը խափանուի Մ. Նահանգներուն կողմէ, որոնք կը պահանջեն Մարշըլեան երկիրներէն արգիլել կարգ մը ապրանքներու արտածումը դէպի Արեւելք։ Այսպէս Միացեալ Նահանգները երեք ցանկեր ղրկած են արգիլուած ապրանքներու։ «Առաջին ցանկը կը պարունակէ զինուորական պիտոյքներ, միւս երկուքը գաղտնի ցանկեր են որոնք կը լրացնեն առաջինը։ Ո՞վ կ՚երաշխաւորէ թէ այդ ցանկերը չեն պարունակեր խաղաղութեան շրջանի վերաբերեալ ապրանքներ»։

Յարութիւնեանի ճառէն առաջ ամերիկեան պատուիրակը Պ. Փորթըր մեղադրեց Խ. Միութիւնը թէ կը շահագործէ եւ կ՚աղքատացնէ իր արեւելեան արբանեակները, «այնպիսի եղանակով» մը որ կը յիշեցնէ 17րդ դարու գաղթային յարաբերութիւնները»։ Այս յայտարարութիւնը ծանր տպաւորութիւն գործեց ժողովին հաշտարար տրամադրութեանց վրայ։

Պատուիրակը շարունակեց. — «Արեւելեան ճակատին վրայ հզօր պետութիւն մը կը տիրապետէ իր տկար դրացիներուն վրայ առանց նկատի առնելու անոնց օրինաւոր շահերը։ Պարզ իրողութիւնը այն է որ Արեւելեան Եւրոպայի տնտեսական զարգացումը ստորադասուած է քաղաքական եւ գաղափարական մտահոգութեանց եւ առեւտուրը կը ծառայէ քաղաքական նպատակներու, բռնութեամբ»։

Ծրանսայի ներքին հոգերը

Երէկ կէսօրէ յետոյ Երեսփ. ժողովը վերաբացուեցաւ զատկական արձակուրդը աւարտած ըլլալով։ Ժամանակէ մը ի վեր խմբակցութեանց մէջ մեծ ոգեւորութիւն մը սկսած էր կառավարական նոր ծրագիրները ընդառաջելու համար, իւրաքանչիւրը իր տեսակէտին համաձայն։ Օրակարգի վրայ են զինուորական նոր վարկեր Հնդկաչինի պատերազմը ուժեղացնելու համար, աղգայնացուած հաստատութեանց ելմտական տխուր վիճակը, Ատլանտեանի դաշինքին քննութիւնը, ցորենի, կազի, հրանիւթի եւ երկաթուղիներու խնդիր եւայլն։

Նախարարաց խորհուրդը իր վերջին նիստերը յատկացուց այս խնդիրներուն շուրջ համաձայնութիւն մը գոյացնելու եւ որոշ ծրագրով մը երեսփոխաններուն ներկայանալու համար։ Զինքը զբաղեցնող կարեւոր խնդիրներէն մէկն ալ հարկային ներումի հարցն է։ Յայտնի թէ արտասահման փախցուած են ֆրանսական մեծ հարստութիւններ եւ ով որ իր դրամը Ֆրանսա բերել ուզէ, պետութիւնը 100էն 25 տուրք մը կը պահանջէ։ Այս արգելքը վերցնել, կը պահանջեն շատերը որոնց մէջ նաեւ Մամուլը, որպէսզի անգործութեան դատապարտուած այդ հարստութիւնները ազատ ձգուին հայրենիք մտնելու, ինչ որ պիտի ծառայէ երկրին տնտեսական բարւոքումին։ Ելմտական նախարարը 100 միլիառի պէտք ունի իր ելմտացոյցը հաւասարակշռելու համար։ Ո՞ւրկէ գտնել այդ դրամը, ահա տագնապին հանգոյցը։

Զօրսերու ժողովին շուրջ

Գերմանական խնդրին կարգադրութեան համար իրենց միջեւ համաձայնութիւն մը գոյացնելու նպատակով երէկ կրկին հաւաքոյթ մը ունեցան Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի պատուիրակները։ Խորհրդակցութիւնները խիստ գաղտնի կը պահուին։ Գերմանական աղբիւրէ հաղորդած էին թէ արեւմտեան Գերմանիոյ կողմէ պաշտօնական պատուիրակութիւն մը Փարիզ պիտի գայ որ լսուի երեքներու կողմէ։ Այս մասին Ֆրանսական աղբիւրները վերապահ են։ Սակայն Վիւրթէնպէրկ-Հօէնձօլըրնի վարչապետը ու երկու նախարարները արդէն Փարիզ գտնուելով, Գերմաններուն կարծիքները լսուին լսուած են արեւմտեան պետութեանց կողմէ եւ հարկ չտեսնուիր պաշտօնական պատուիրակութեան մը գալուն։

Զօրսերու ժողովին խորհրդային պատուիրակը Պ. Կրոմիքօ Փարիզ հասաւ, բայց մերժեց որեւէ յայտարարութիւն ընել։ Ըսաւ թէ Մոսկուա պիտի երթայ ու վերադառնայ։

Մոսկուայի «Փրավտա»ն երկարօրէն զբաղելով Զօրսերու ժողովին խնդրով կ՚ըսէ թէ Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա կ՚աշխատին համաձայնիլ «Սովիէթներու կռնակին ետեւը», խորհրդաժողովին բացումէն առաջ։

★ Առնուած տեղեկութեանց համաձայն արեւելեան Եւրոպայի կառավարութիւնները հրաւիրուած են Մոսկուա Կոմինֆորմի ժողովին, որպէսզի Զօրսերու ժողովէն առաջ ճշդուի սովիէթական արտաքին քաղաքականութիւնը եւ Փարիզի ժողովին մէջ իրենց բռնելիք դիրքը։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ

Կազի եւ ելեկտրականութեան գործաւորները սկսան իրենց գործադուլները։ Երէկ Փարիզի մէջ կազի ճնշումը այնքան նուազած էր որ տանտիրուհիները երեք անգամ աւելի ժամանակ դրին ճաշ պատրաստելու համար։ Այսօր կազը տեղ տեղ կանոնաւորուած էր, բայց կարգը եկած էր ելեկտրականութեան։ Մասնաւորաբար ընդհատուած են գործարաններու հոսանքը, իսկ տնական սպասարկութիւնը չխանգարուեցաւ գրեթէ։ Մեթրոյի երթեւեկն ալ յապաղումներ կրեց։ Գաւառներու մէջ ալ կազի ու ելեկտրականութեան աշխատաւորները նման գործադուլի շարժումներ սկսան։

Եթէ գործաւորական պահանջներուն գոհացում չտրուի, վախ կայ որ տեւական գործադուլ յայտարարուի։

★ Սակարանի աշխատաւորներուն գործադուլը կը շարունակուի։ Երէկ 6000 բանթողներ հաւաքուեցան Փալէ Րուայալի պարտէզը եւ պատուիրակութիւն մը ղրկելով ելմտական նախարարին իրենց պահանջները ներկայացուցին։

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱ՛Ն ՄԵՐ ԱՇԽԱՐՀ

ՔՈ ՑԱՂԹԱՆԱԿԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԻՆ

1915 Մայիս 3:

Ու հիմա, 1949 Մայիս:

Երեսունըչորս տարի առաջ, հոն, գեղածի-ծաղ-Վանայ Ծովակին նայող Վարագն ու Սիփան, Գրգուռն ու Նեմրութ լեռները, բազմադարեան Վանայ ժայռն ու բերդը, հողածածուկ Ջիմ-Ջիմ Մաղարան, Գղնձէ Քաղաքն ու Մըհերի Դուռը, Շամիրամի Առուն ու Արտամետ,— բոլոր Այգեստանն ու Քաղաքամէջ, գիւղն ու շէնը, մէկ աղաղակ միայն լսեցին,—

— Կը փախին..., Թուրք ու քիւրտ խառնիճաղանճ ոճրագործները՝ կը ձգեն Վան ու կը փախին...: Թշնամի բանակը ետ ետ կը փախի ...:

— Ազատութի՜ւն...: Վեց հարիւր տարուան գերութեան շղթաները կտոր կտոր եղան...:

— Կամաւորները կը հասնին: Ռուս բանակը կը մօտենայ ....:

Եւ այս խելայեղ աւետիսին հետ մէկտեղ՝ անկախութեան առաջին դրօշակը կը ծածանի Վանայ Բերդաժայռին կատարէն, — 1915 Մայիս 3ի արշալոյսին:

Այդ անմոռանալի օրն է որ Վասպուրականի Հայութիւնը, — Արծրունիներու կորիւններ—, առանց կուսակցական ու դաւանական բաժանումի, օրհասական կռիւներու ամսեակէ մը վերջ, վանեց Թշնամին եւ դարերէ ի վեր կորուսած իր ազգային անկախութիւնը ձեռք բերաւ:

1915 Մայիս 3, ազատութեան, անկախութեան ու պետականացման տօնն է բովանդակ Հայութեան:

Այդ փառքի օրն ստեղծող նոր քաջերը, Արմենական, Հնչակեան, Դաշնակցական, Ռամկավար եւ Ոչ-Կուսակցական համախումբ ուժերն էին:

Անոնք՝ բոլորն ալ Հայ էին ու բոլորն ալ Հայութեան համար կռուեցան:

Անոնք կռուեցան առիւծներու պէս: — Պատանի, կին, երիտասարդ, տարէց, անզէն, տկար, բազուկ թէ միտք՝ ամէնքն ալ մարտնչեցան հարիւրգլխանի մահուան դէմ, ու յաղթական դուրս եկան:

Փառք ու պսակ ձեզի, ով իմ առիւծասիրտ արենակիցներ: Անմահութեան լոյսերով էին վառուած ձեր ամէն մէկի սիրտն ու հոգին: Անմահ լոյսերու մէջ մնաք ամէնքդ ալ:

1915 Մայիս 3.— Ահա բուն պատմական թուականը՝ մեր նորածագ Ազատութեան:

Այդ օրէն է որ կազմուեցաւ մեր Հինգերորդ Հարստութեան Իշխանութիւնը: Քաղաքային ու Զինուորական Վարչութիւնը:

Վան Վասպուրական՝ ինքնիշխան կառավարուեցաւ երեք ամիս:

Երեք ամիսը՝ կրնար, եւ պիտի ըլլար, ամիսներ ու տարիներ, եթէ սահմանակից մեծ ազգին բանակները չհահանջէին:

Խականը՝ եռամսեայ իշխանութեան փաստացի գոյութիւնն է: Մնացածը՝ քաղաքական գերզօր դէպքերու դասաւորումին հետ կապ ունի:

1915 Մայիս 3ը՝ փառաւոր յաղթանակի օրն ու տօնն է, տարուած Անատոլուի մէկուկէս միլիոն անզէն ու անմեղ Հայ զոհերուն անյայտ հողվրոտիքին վրայ:

Ցարդանք՝ անոնց սրբազան աճիւններուն, որոնցմէ յարութիւն կ'առնէր Նոր Հայութիւնը:

Փառք՝ Վահագնի Արեւին, որ՝ երկնայայց ոստումով՝ Թորան Սարի գագաթէն, նուիրական Մայիս երեքի առաւօտը, հազարփնըհարիւր տասնըհինգին:

Փառք՝ բոլորուող Սուրբ-Խաչայ Լուսնին, որ ճաճանչափայլ կամարեցաւ Մայիս երեքի գիշերը, Վարագէն Կուռուպաշի վրայ, դէպ արեւմուտք, դէպի Ծովը:

Ըսենք ու ողենք մենք ալ,—

— Լուսնա՛կ, ա՛լ լուսնա՛կ,
Սըբ-Խաչա՛յ լուսնակ,
Իջի՛ր, արի՛ տակ,
Ես ու դու նըստինք,
Մեր փառքերը գրենք:
Ես՝ կտրած գըրիչս,
Դու քո շէն-շող լոյս,
Ջարնենք վեր թըղթին,
Ծովը թանա՛ք լինի,
Գըրի՛չ՝ թող գըրէ, —
Երգենք ու գովենք,
Վան-Վասպուրական՝
Իր Նոր Քաջերով:—
ՑԱՂԹՈՒԹԵԱՆ ՕՐ՛Ն Է:

Փարիզ ԶԻԹՈՒՆԻ

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ. ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ— 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ:

Զրոյցներու խաղալը - Պոլիս

Թուրքերը կը սիրեն համադամ կերակուրները, դէր կիները եւ... զրոյցները: Ու քանի որ այս երեքէն, զրոյցները ամէնէն աժանն են, այս «արտադրութիւնը» կը յորդի երկրի մը մէջ, ուր բուն բնակիչները մտահոգութեամբ մէկ ականջնին կը տնկեն դէպի Ռուսիա ու միւսը կը ցցեն դէպի արեւելեան Եւրոպայի արբանեակ պետութիւնները:

Տեղեկութիւնները, «բամբերը», զրոյցները, պայթակղութիւններն ու շշուկները, ծանօթներ են, որոնցմով կը սնանի Սթամպուլը կամ Պոլիսը, որ կէս-արեւելեան, կէս-արեւմտեան քաղաք մըն է: Փարք Օթէլ պէտք է մնալ ու հրաժարիլ ոսկեղջուրի կախարդական տեսարանէն ու Մարմարայի հաճոյալից ու հանդարտ մթնոլորտէն, չկորսնցնելու համար մէկ սեղանէն միւս սեղանը ցատկող «կըսեն»ները:

Անոնք որ Պոլիսը լաւ կը ճանչնան, կ'ըսեն թէ քաղաքը երկրորդ համաշխարհային պատերազմի օրերուն հրապոյրը չունի, երբ գերմանացի եւ դաշնակից գործակալներ հանճարամտութեամբ իրար կ'ուզէին գերազանցել՝ վարելու համար անդադրում ճակատամարտ մը. երբ չէզոքական հունգարացի եւ ռումէն Մաթա Հարիներ իրենց լաւագոյնը կ'ընէին իրենց հմայքին կապուած Ամերիկացիներէն ու Անգլիացիներէն գաղտնիք մը կորզելու համար: Մեր օրերուն, Ռուսերն ու Ամերիկացիները աւելի բարդ մեթոտներ կը գործածեն: Բայց եւ այնպէս Պոլիս կը մնայ մեքենայութեանց կեդրոն մը:

Բարեխառնութիւնը կ'եռայ ու կ'իջնէ զարմանալի արագութեամբ մը: Ահաւասիկ Ամերիկացի հարիւրապետ մը, որ քաղաքը կ'այցելէ: Մտայլ կ'երեւի, մտահոգ: Սրճարանին ամենօրեայ յաճախորդները իմաստալից եղանակով մը իրենց գլուխները կը ծռեն ու կը փսփսան... «Պատերազմ կը հոտի»: Կը յայտնուի օդաչու մը եւ կը յայտնէ թէ իր սպասարկութեան գծէն բազմաթիւ օդաւաւեր վերցուցին, որոնց պէտք ունին Ֆրանքֆորթ քաղաքային բնակչութիւնը պարպելու համար: Շատ չանցած սրճարանին ռահվիրաները «Դեկտեմբերին պատերազմ կայ» կ'ըսեն:

Վերջերս իր ընտանիքը Պուլկարիայէն Պոլիս փոխադրած Ամերիկացի մը շաբաթ մը ամբողջ բամբասանքի սքանչելի նիւթ ծառայեց: Իր այցելութեան առաջին երկու օրերուն — կ'ըսէր թէ օգնականով կարճ այցելութիւն մը պիտի տայ Իտալիա եւ Գերմանիա: Սկսաւ բնակարան մը փնտռել: Անմիջապէս զրոյց շրջեցաւ թէ «Պուլկարները սկսած են սեղմել Ամերիկացիները»: Երկու օր ետք, ճամբորդութեան գաղափարէն հրաժարեցաւ, ըստ երեւոյթին Սօֆիա վերադառնալու հրահանգ ստացած ըլլալով: Փարք Օթէլի մէջ, ամէն մարդ համոզուած էր թէ «տագնապի մէջ կը գտնուինք», Քառասուն ութ ժամ ետք, ամերիկացի հարիւրապետը իրենները Ֆրանքֆորթ ղրկեց, անկէ Ամերիկա անցնելու համար: Անմիջապէս սրճարանին յաճախորդները լրջօրէն մտածեցին ամենամօտիկ հակօդային ապաստանարանները նորոգել տալ:

Երբ Պոլսեցիներու խօսակցութեան գլխաւոր նիւթը պատերազմն է, ուրիշ հրատապ խնդիր մը եւս կայ, որ կը դառնայ «Թշնամի կայաններու շուրջ: Պուլկարիայէն, Ռումանիայէն, Հունգարիայէն եւ Չեխոսլովաքիայէն մեծ թիւով փախստականներ կը հասնին: Կարգ մը դիւանագէտներ հրահանգ ստացած են իրենց երկիրը վերադառնալու, սակայն յանկարծ տեսած են որ կը նախընտրեն... արեւմտեան ազատութիւնը: Կասկած չկայ որ այս գաղթականներէն շատեր օգնութիւն ստացած են, ըլլայ Թուրքերու, ըլլայ Ամերիկացիներու կողմէ:

Այս «փախուստները» անշուշտ կը հրահրեն խօսակցութիւնները: Ու այն օրը որ գաղթականներու ալիքը դանդաղի, բնակիչները հարց կու տան, այժմ կարգը որո՞ւնն է: Կը պատահի որ այս խօսակցութիւնները չփոթութեան մասնեն զանոնք յօրինողները, ինչպէս եղաւ պարագան Անգարայի ռումանական դեսպան Կրեկորի Մուսագիլին:

Զրոյցներ սկսան շրջան ընել ճիշդայն օրը յետմիջօրէին, երբ Մուսագիլ Թուրքիոյ արտաքին նախարարութիւնը գնաց՝ պահանջելու համար որ Ռումանիա գանուող բազմաթիւ թուրք դիւանագէտներ ետ կանչուին: Զրոյց պատրաստողները կ'ըսէին թէ դեսպանը ուզած է նաեւ որ իրեն ապաստան տան Թուրքիոյ մէջ: Նոր «փախուստ» մը կը գծուէր հորիզոնին վրայ: Նոյն իրիկուան իսկ զրոյց շրջան ըրաւ թէ Մուսագիլ մեռած է, թունաւորուած ռունկեր կերած ըլլալով: Ուրիշ ըստ բասի մը համաձայն՝ սպաննուած էր: Ոմանք նոյնիսկ կ'ըսէին թէ ինքնաշարժի արկածի մը զոհ գացած է: Մամուլի ներկայացուցիչները հեռաձայնի հեռաձայնի վրայ ղրկին ռումանական դեսպանատունը, որ ի վերջոյ ըսաւ. «Այո, այժմ կը պատրաստենք յուղարկաւորութիւնը, որ պիտի կատարուի վաղը»:

Ի վերջոյ հասկցուեցաւ թէ Մուսագիլ ողջ առողջ է: Առաջին քարտուղարը այնքան ձանձրացած էր հեռաձայնի հարուածներէն, որ ի վերջոյ ըսած էր թէ դեսպանը մեռած է:

Այսպիսի մթնոլորտի մէջ, ճշմարտութիւնը սուտէն զանազանելը դժուար է: Հակառակ այս դժուարութեան Պոլիսը կը հանդիսանայ սքանչելի «լրտեսական կայան» մը, ռուսական ազդեցութեան գօտիին քովը հաստատուած: Սոֆիայի, Պուքրէշի, Պուտափէշտի, Վարշաւիոյ եւ Փրակայի պէս քաղաքներէն դուրս եկած լուրերը ճշմարտութեան մասնիկ մը կը պարունակեն: Մէկը որ սուր ականջ ունի եւ գնահատումի շատ զարգացած զգայարանք մը, շատ մը մանրամասնութիւններ կրնայ իմանալ սովետական միութեան մէջ անցած դարձածներէն:

Սակայն ասիկա արհեստաւորի գործ է, ու անոնք սրճարաններու մէջ չեն շաղակրատեր... եթէ անշուշտ մաս չեն կազմեր թուրք գաղտնի ոստիկանութեան:

Թուրքիոյ գաղտնի ոստիկանները տարօրինակ մարդիկ են: Անոնցմէ շատեր գէր են ու հարիւր քայլ անդիէն կը ճանչցուին: Ուրիշներ աւելի ծածուկ են, սակայն անոնք ալ կը ճանչցուին ոտաւրականներուն վրայ հսկելու իրենց կերպէն:

Իսկապէս շատ տաղտկալի է թուրք գաղտնի ոստիկանին գործը:

Ք.

Կատօտանը՝ երէկ եւ այսօր

Երբ Ֆրանսա եկայ, 1926ին, առաջին անգամ գացի, Կարտան: Հալէպի մէջ պայմանագիր էի ստորագրած, մէկ տարի ածխահանքը աշխատելու համար: Այդ օրերուն դժուար էր Ֆրանսա մտնել առանց աշխատանքի պայմանագրութեան, ինչպէս հիմա:

Մեծ թիւ մը կը կազմէին հայ բանուորները, բոլորն ալ երիտասարդ, սեւ մազերով: Ամէն օր կ'իջնէին այդ խոր վիրապը սեւ աշխատանք կատարելու, ի խնդիր պատառ մը հացի: Հակառակ դժուարին եւ վտանգաւոր աշխատանքին՝ մեծ եռ ու զեռ կար ամէն կողմ, տուներէն մինչեւ սրճարաններն ու փողոցները: Ազգային ոգին վառ էր բոլորին մէջ:Կազմուած էին բազմաթիւ միութիւններ եւ քաղաքական խումբեր, որոնց մէջ ամէնէն կենսունակն ու ժողովրդականը, Հ. Յ. Դաշնակցութեան կոմիտէն էր: Քանի մը հին Դաշնակցականներ, Արդար Քէշիշեան, Սարգիս Տէր Նազարէթեան, Խորէն Տէր Նազարէթեան, Տիգրան Սահփանեան, Եղիազար Ջատուրեան, Խաչիկ Արզումանեան, Մաղաք Ասլանեան եւ ուրիշներ: Յաճախ հոն կուգային քանի մը երիտասարդ ուսանող ընկերներ, Սիսակ Սիսլեան, Յովհաննէս Զերչեան, Վազգէն Շուշանեան եւ Յովհաննէս Մահտէսեան, որոնք կ'ուսանէին Վալապրի մէջ (Կարտանի մօտ): Այս ընկերներէն ոմանք զոհ գացին հանքային արկածներու, ուրիշներ ալ հետզհետէ հեռացան անկէ:

Դաշնակցութեան կոմիտէն իր շուրջը համախմբած էր հարիւրներով երիտասարդներ, բոլորն ալ խանդավառ եւ հաւատաւոր: Բոլորին մտահոգութիւնն էր ունենալ հաւաքավայր մը, հոգեկան սնունդ տալու համար անապատէն նոր վերադարձող հայորդիներուն որոնք տասնեակներով կը խուժէին դէպի Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, տոգորուած՝ վրէժխնդրութեամբ: Անոնք շատ յաւակնէին թէ միայն Դաշնակցութեան շարքերը մտնելով է որ պիտի կրնային ծառայել յեղափոխութեան եւ հայրենիքին: «Կամքը ամէն բանի կը յաղթէ, կ'ըսէ հայկական առածը», ընկեր մը հող տրամադրեց ակումբ մը շինելու համար: Մնացեալը դիւրին էր: Տարէց թէ երիտասարդ ընկերներ լծուեցան գործի, հիմերը փորողներ, ցեխը պատրաստողներ, քարտաշներ, որմնադիրներ, դուռ պատուհան շինողներ: Հայ միտքն ու բազուկը սկսան գործի: Մըջիւնի աշխատանք եւ քանի մը ամիսէն շէնքը պատրաստ էր: Երբ հարիւրաւոր մը հայ երիտասարդներ համախմբուած են, ո՞ր արհեստը կը պակսի շէնք մը շինելու համար: «Հայը ապառաժին վրայ անգամ տուն կը շինէ»:

Փառաւոր բացումով մը կը մտնենք շէնքէն ներս: Բայց տակաւին վերջացած չէ ամէն ինչ: Պէտք են դարակներ, գրադարան մը հիմնելու համար: Շուտով այդ ալ կ'ըլլայ: — Հոգ մի ընէք ընկերներ, մեր անմոռանալի Աբգարն է որ դարձեալ կը յուսադրէ բոլորը,— ով որ գիրք ունի քովը թող բերէ, քանի մը օրէն գրադարանը պատրաստ կ'ըլլայ: Առաջին օրինակը ինքը կու տայ, նուիրելով քանի մը կտոր գիրք որոնց կարգին Ա. Ահարոնեանի «Ազատութեան ճանապարհին»ը: Շուտով կազմուեցաւ նաեւ դրադարանը, ժողով, դասախօսութիւն, հանդէս, ներկայացում եւ բանախօսութիւն իրարու կը յաջորդեն: Ցետագային հաւաքատեղին, դպրոց եւ եկեղեցի

զարծաւ, — ժողովրդային տուն Կարտանի հայ գաղութին համար ։

Ես հեռացայ 1929ին, բայց միշտ ալ կապուած մնացած եմ տակաւին հոն ապրող ընկերներուս եւ ծանօթ բարեկամներու հետ։ Շատ անգամ այցելութեան գացած եմ անոնց, բայց ոչ մէկ անգամ այնքան ծանր տպաւորութիւն կրած էի որքան այս վերջին այցելութեան առթիւ ։

Մեր երբեմնի այդ չէն գաղութը այսօր բոլորովին փճացուած է։ Ազատագրութեան օրերուն Կարտանի մէջ պատահած դէպքերը հիմնովին ցնցած են ամէնքը։ Հայեր են սպաննուած հոն, հայ աւազակներու ձեռքով։Ամբողջ հայ առեւտրականներ են կողոպտուած, թրքավարի վայրագութիւններով։ Մէկիկ մէկիկ կ'այցելեմ իմ վաղեմի բարեկամներուս եւ ընկերներուս։Ամէն մէկը ականատեսի պատմութիւն մը ունի կատարուած դէպքերու մասին։

Ընկերոջ մը հետ կը պտտինք փողոցները, կանգ կ'առնենք սրբավայր մը — Ահա մեր սիրելի ընկեր Լեւոն Գեղունիին սպանութեան տեղը, ու կը սկսի պատմել ընկերս.

— Գեղունին 1944 Օգոստոս 25ի առտուն ժամը 7ին բրիչը առած կ'երթար իր մշակած պարտէզը գետնախնձոր քաղելու։ Իրեն կը հանդիպին խումբ մը արիւնկզակ հայ աւազակներ, «դիմադրական ճակատ»ի անունին տակ, առանց այլեւայլի քանի մը գնդակով գետին կը փռեն մեր այդ խոստմնալից երիտասարդ ընկերը։ Դժբախտ Գեղունին սարսափելի գալարումներ կ'ունենայ արեան ճապաղիքներու մէջ ու կ'ըսէ — Ի՞նչ ըրած եմ որ զիս կը սպաննէք։ Հայեր են զիս սպաննողները… Եւ հոգին կ'աւանդէ ։

Այսքանով չեն գոհանար գազանները, բռնաւոր կառքով մը կրպատին ամբողջ գիւղը։ Կը ձերբակալեն ուրիշ 11 անմեղ Հայեր եւ կը տանին անտառ մը, սպաննելու, ճիշդ ինչպէս Թուրքերը կ'ընէին 1915ին ընդհանուր ջարդի օրերուն։ Բարեբախտաբար Կարտանի ազնիւ քաղաքապետ, Victor Savine, իմացած կ'ըլլայ ոճիրին լուրը եւ վճռապէս կ'ազդարարէ.

— Եթէ յանցաւորներ կան, մենք դատարաններ ունինք, անոնք են որ պիտի պատժեն յանցաւորները, ուրիշ ոչ ոք իրաւունք չունի ինքզինքը դատաւոր հռչակելու։ Ցառաջիկային պատասխանատուութեան պիտի կանչուին։

Այս յայտարարութեան վրայ սպանութենէ կ'ազատին 11 անմեղները, որոնց երեքը կիներ էին։

Պատմութիւնը երկար եւ աննկարագրելի։ Հայը Հայուն դահիճ։ Ինչեր բսէք որ չեն ըրած այս նոր օրերու կայէնները։ — Հայ կնոջ մազերը խուզել, անպատուել, հայ առեւտրականը կողոպտել ու անոր դուկին հագուստն եւ վերջին կտոր չաքարը տանիլ։ Եւ այս բոլորը կատարուած են քանի մը տասնեակ տարիներէ իվեր սեւ աշխատանք կատարող հայ բանուորներուն մէջ, դարմանք պատճառելով օտարներուն անգամ։

Այս չտեսնուած ոճիրներուն հեղինակներէն ոմանք պատճառելով օտարներուն անգամ ։
ալ իրարու վրայ կը նետեն գործուած ոճիրները։ Շչմած է Կարտանի հայ գաղութը, լռած են յառաջդիմող կազմակերպութիւններն եւ միայն Հ. Յ. Դ. կոմիտէն է որ կը գործէ, իր շուրջը համախմբելով մի քանի տասնեակ ընկերներ եւ նոր

Սերունդի անդամներ, ընկեր Գեղունիին յիշատակը յաւերժացնելու համար իրենց սեփական չէնքը մկրտած են անոր անունով ։

ՊԵՏՐՈՍ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Հինէրէն մէկը

ԽՄԲ. — «Հայրենիք»ի մէջ կը կարդամք. —

Հիներէն մէկն էր ընկեր Վարդօ Ինճէեանը, զոր Ապրիլ 5ին հողին յանձնեցինք Նէշուէի մէջ ։ Վարդօն մեռաւ իր 91 տարեկան հասակին։

Նահապետ մը՝ նախ եւ առաջ իր տարիքին բերումով։ Մեզմէ անդարձ բաժնուածներուն մէջ քանի՞ ընկեր կարելի է ցոյց տալ, որ 80ին հասած ըլլան, չըսենք 90ին, որուն հասաւ ու անցաւ Վարդօն ։

Բնիկ Կիւրինցի էր մեր ընկերը։ Եկած է ան Ամերիկա այն օրերուն, երբ դեռեւս մուտք իսկ գործած չէր այստեղ Դաշնակցութիւնը, նոյնիսկ Հնչակեան կուսակցութիւնը։ Ան ուրեմն մէկն է ականատեսներէն այդ երկու կուսակցութեանց Ամերիկա մուտքին, անոնց գործունէութեան, պայքարներուն, մէկուն զարգացման, ծաւալման ու խոյանքներուն, միւսին պառակտումին ու անկումին ։

Ընկեր Ինճէեան մօտ 50 տարիառաջ միացած է դաշնակցութեան ու այդ օրուընէ մինչեւ այսօր, ան ծառայած է այդ կազմակերպութեան հաւատարիմ պահակի մը անձնուիրութեամբ։Հակառակ իրենց ուժգին գրոհներուն, Դաշնակցութեան հակառակորդները եթէ չեն կրցած խորտակել մեր կազմակերպութիւնը, տարիք շնորհիւ Վարդօ Ինճէեաններուն է, որոնք կուրծք տուած են փոթորիկներուն եւ մնացած են միշտ ամուր ու անկեր ։

Վարդօ Ինճէեան երկար տարիներ եղած է Ամերիկայի Կեդր. Կոմիտէի անդամ, եղած է մօտիկ գործակից մը մեր շրջանի հին եւ անուանի գործիչներուն. իսր բանախօս յաճախ երեւցած է ան մեր բեմերուն վրայ։ Բնաւորութեամբ ջերմ եւ դիւրահաղորդ, ուր որ ապրած է, եղած է ընկերներու միջեւ հաշտարար ու համադրող ուժ մը ։ «Դաշնակցութիւնը ուժ է, կ'ըսէր ան, որովհետեւ միութիւն է». եւ մեր Վարդօն կ'աշխատէր Դաշնակցութեան միջոցաւ միութեան ու գործակցութեան գաղափարը տարածել ամէն տեղ ։

Վերջին աւելի քան 15 տարիներուն Նէշուէի մէջ գաղութ գրեթէ չկայ. շատեր ցրուած են հրս հոն կամ մեռած արդէն։ Ընկերներ եւս չունինք այնտեղ։ Վարդօն իր ընտանիքին հետ մինակ էր հոն կամ գրեթէ մինակ։ Իր կապը սակայն ան կը պահէր կազմակերպութեան հետ՝ կուսակցական տարուան սկիզբին իսկ ուղարկելով Կ. Կոմիտէին իր կազմակերպական տուրքերը. «Այս տարիքին մէջ ոեւէ ժամանակ կրնամ մեռնիլ, կը գրէր ան. պիտի չուզէի երբեք որ առանց կազմակերպութեան պարտքս լրիւ վճարելու՝ հողը դրկեմ »։

Մեր կազմակերպութեան մէջ Վարդօն կը ներկայացնէր միջին Դաշնակցականը — գաղափարական, մաքուր, գործօն եւ զոհաբերող։ Դաշնակցութեան չէնքին մէկ աղիւսն էր ան. մեռաւ՝ իր պարտքը կատարելէ եւ իրեն յաջորդներ ունենալէ յետոյ։ Իրեն ծանօթ բոլոր ընկերներու հոգիին մէջ երկար տարիներ կենդանի պիտի մնայ անոր գեղեցիկ յիշատակը ։

ԲԱՆԱՒԱԾ ՏԱՐԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍԻՆ

Մայիս 4ին Մոսկուայի ձայնասփիւռը հրատարակեց Անգլիան, Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսան ով գործադրեն հայրենադարձի իրենց համաձայնութիւնը Խ. Միութեան հետ։ Յօսնակը ըսաւ թէ անգլեւամերիկեան եւ ֆրանսական զինուորական հրամանատարութիւնը դիտմամբ կը խզէ համաձայնութիւնը, թէ 400.000 սովետ քաղաքացիներ կը տառապին անօթութենէ եւ զրկանքէ, գաղթակայաններու մէջ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, այն տարադիրները որ Բրիտանիա կամ ուրիշ երկիրներ փոխադրուեցան, կ'ապրին ամէնէն թշուառ պայմաններու մէջ եւ աւելի լաւ չեն քան Եւրոպայի գաղթակայաններուն մէջ մնացած տարագիրները։ «Հարիւր հազարաւոր տեղափոխուած անձեր Եւրոպայի մէջ թշուառ գոյութիւն մը կը քաշկռտեն։ 600 հազարէն աւելի կը գտնուի Իտալիոյ, Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մէջ։ Մնունդը գէշ է եւ տարագիրները կը հիւծին։ Աւելի լաւ չէ Միացեալ Նահանգները, Արժանթին, Քանատա, Պրազիլիա եւ ուրիշ դրամատիրական երկիրներ զրկուած տարագիրներուն վիճակը ։

Եալթայի մէջ 1945 Փետրուարին Մեծն Բրիտանիա, Մ. Նահանգները եւ Խ. Միութիւնը, որոնց միացան նաեւ Ֆրանսա եւ Պելժիա, համաձայնած էին փոխադարձաբար վերադարձնել Դաշնակից ազգերու քաղաքացիները։ Մոսկուայի անթելը կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը միակն էր որ գործադրեց համաձայնութիւնը։

1945 Ապրիլին եւ Մայիսին ամերիկեան հրամանատարութիւնը 1500սովետ քաղաքացիներ փոխադրեց Գերմանիայէն, բայց փոխանակ հայրենիք դարձնելու, աշխատցուց մասնաւորներու մօտ Մ. Նահանգներուն մէջ։ Միեւնոյն առեն քանի մը հազար սովետ քաղաքացիներ Մեծն Բրիտանիա զրկուեցան եւ գաղթակայաններու մէջ դրուեցան։ «Գերմանիոյ գրաւման բրիտանական շրջանին մէջ, սովետ հայրենադարձի յանձնախումբերու արգիլուած էր այցելել սովետ տեղափոխուած քաղաքացիներու։

Սովետական գիրքերն ալ անոնց համար արգիլուած են 1948 Փետրուար 16էն ի վեր։

Գերմանիոյ ամերիկեան շրջանի սովետական հայրենադարձի մարմինը արտաքսուեցաւ այդ շրջանէն ամերիկեան զինուորական իշխանութեանց կողմէ 1949ին։

★ Տարագիրներու Միջազգային Կազմակերպութիւնը (IRO) անմիջապէս հերքեց Մոսկուայի անթելին այս մեղադրանքները։ Ֆիլիփ Բայնս, Գերմանիոյ IROյի վարիչը պաշտօնապէս յայտարարեց. — Մեր գործունէութեան մէջ բռնութիւն չկայ։ Տարագիրները ազատ են իրենց հայրենիքը վերադառնալու կամ այլուր գաղթելու։ Աւելի քան 25.000 տարագիրներ ցուցակագրուած են, Աւստրալիա, Պրազիլիա, Քանատա, Իսրայէլ, Մ. Նահանգները եւ ուրիշ երկիրներ երթալու համար, իրենց ազատ կամքով։ Անոնք նամակներ փոխանակած են եւ գիտեն տեղական պայմանները ։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԹԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այդ օրերին, համայնավար դրականութեան ամէնից ուշագրաւ երկերն էին Լենինի «Պետութիւնն ու յեղափոխութիւնը» եւ Լենին Զինովիեւի «Հոսանքին դէմ»ը։ Մի անգամ պարզաբանեցի համայնավար հասկացողութիւնը պետութեան մասին։ Ըստ համայնավարութեան պետութիւնը դրամատիրական երեւոյթ է, հետեւաբար ժամանակաւոր եւ անցողիկ բնոյթ ունի։ Դա մի հզօր զէնք է շահագործումը նուիրականացնելու ու օրինականացնելու։ Դա մի միջոց է բանուորների ստրկութեան շղթաները ամրապնդելու եւ դրամատիրական գերիշխանութիւնը յաւերժացնելու ։ Համայնավար յեղափոխութիւնը եկել է տապալելու եւ ոչնչացնելու այդ պետութիւնը եւ նրա աւերակների վրայ հաստատելու պրոլետարիատի մենատիրութիւնը, դիկտատուրան։ Բանուորական իշխանութիւնը պիտի ջնջէ շահագործումի բոլոր միջոցներն ու ձեւերը եւ բոլոր երկիրներին պիտի պարտադրէ տնտեսական եւ ընկերային արդար ու հաւասար կարգեր ։

Երբ ընկերվարական հասարակարգը իր լրումին հասնի, պետութիւնն էլ մենատիրութեան հետ պիտի անհետի ինքնաբերաբար։ Ոչ թէ անհատներն են, որ պիտի կառավարեն ընկերութիւնը, այլ իրերի կացութիւնը ու արտադրական եղանակն է, որ պիտի ստեղծէ չինիչ եւ բարեբար համակեցութիւնը ։ Անիշխանականները համայնավարութեան թշնամիներն են, որովհետեւ բռնի ուժով ուզում են ոչնչացնել պետութիւնը, ոչնչացնելու մոլուցքով բռնուած միայն։Նրանցմէջ բացակայում է բանուոր. չահերի գիտակցութիւնը ։ Նրանց համար բանուորների մենատիրութիւնն էլ անբաղձալի իշխանութիւն է, որին ոչ մէկ ձեւով չեն հանդուրժում։ Անկարելի է պետութիւնը պիտի թօշնի, ինքնիրեն պիտի գօսանայ, նոր իրաւակարգերի աստիճանական հաստատումով։

Օրերով վիճեցինք այս նիւթի շուրջ։ Վիճաբանութիւնը տարածուեց, ճիւղաւորուեցաւ եւ այնքան ճապաղեց, որ հասաւ մինչեւ մարդկային բնազդները, չարիքի ու բարութեան ակունքները եւ կրօնական սկզբունքները ։

Սեպուհն էր ընդդիմախօսների պարագլուխը եւ վիճաբանութեան թնճ տուողը։ Թէեւ ուսում առած, մարդ չէր, բայց ինքնազարգացումով եւ միշտ սովորելու մարմաջով, բաւական գիտելիքներ ու տեղեկութիւններ ամբարած էր։ Բնաւորութեամբ [illegible], հարցասէր ու [illegible] Պայքարը՝ իր խառնուածքին ամէնէն ցցուն գիծն էր։ Շատ կը սիրէր նորութիւններ իմանալ եւ իր գիտելիքները յաւալէս հիմնաւորել։ Տաճկահայ մարտիկների մէջ միակ «ինտելիգէնդ»ն էր, ամէնէն ունեւոր եւ զարգացած անձը։ Նրան համոզելը ոչ միայն հեշտ չէր, այլեւ միագամ որ վէճի նըստէիր, այլեւս դժուար կարող էիր օձիքդ ազատել նրա անհատնում հարցապնդումներից ։

Մուրատը, կարծիքների փոխանակութեան ու ընդդիմախօսութեան ամբողջ ընթացքին լուռ մնաց, միակ անխլիրտ ունկնդիրը եղաւ։ Այդ անուս «բոշա»ն, որ ճկուն ու բնատուր իմացականութեան տէր մէկն էր, յարատեւ համբերութեամբ լսեց բոլորի տեսակէտները եւ հակաճառութիւնները. կ'երեւի իր մտքին մէջ չափեց ու կշռեց արտաբերուած բոլոր խօսքերի արժէքը եւ իր մէջ յանգեց վերջնական մի եզրակացութեան։

— Ուրեմն, ասաց Մուրատ, այս համայնավար դիկտատորները, երբ ժամանակը գայ, պիտի հրաժարին իշխանութիւնից։

—Ոչ, պատասխանեցի, հրաժարելու խնդիր չկայ …

— Լսիր, ասաց խօսքս ընդհատելով։ Դուն ձին կը ճանչնա՞ս։ Մի անգամ, որ մատակին համը առնէ, ոչ թէ կը յագենայ, այլ այնպէս կը կատղի, որ նրան զսպելը անկարելի կը դառնայ։ Իշխանութիւնն էլ էդպէս մի բան է։ Աղի ջուր է, որքան խմես, այնքան կը ծարաւնաս։ Լենին Մենին, սրանք բոլորն էլ միայն լզողներ են, էդ ամբողջ ասածները վրաս գրէ։ Իշխանութեան սէրը ճնպէս մէկ բան է, որ կնիկ սիրելուն չի նմանիր։ Կնիկը վրայ կը տայ, իշխանութիւնը չի տար։ Դուն էս սոնց խօսքին ականջ մի կախեր, վաղը պիտի տեսնես, որ նոր ցարեր պիտի գան ու իրար պիտի ուտեն ։

Խօսեց ու լռեց։ Սա եղաւ իր վերջին խօսքը համայնավարութեան մասին, որ վերջակէտ դրաւ վիճաբանութեան։ Ոչ ոք այլեւս խօսք առաւ։ Դէմքերի վրայ նշմարելի էր խոր տպաւորութիւն։

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԵՌԱԽՕՍԻ 15.000 նոր գիծեր պիտի տրամադրուին այս տարի Փարիզի ժողովուրդին, կը յայտարարէն նոյն վարչութեան մէջ: 1948 տարիի ընթացքին 650 միլիոն հաղորդակցութիւն կատարուած է միայն Փարիզի մէջ, եւ բաժանորդներուն թիւն ալ 70.000 աւելցած է :

ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ատեանը հինգէն տասը տարուան թիապարտութեան դատապարտեց Փարիզի ֆ.ֆ.ի.ներէն երեք հոգի որոնք սպաննած էին զինուորական տեղակալ մը Օրսէնի եւ իր քար-տուղարը, ըստ իրենց ,հնազանդելով իրենց պետին հրամանին :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ պատերազմը կը շարունակուի կատաղութեամբ: Կարմիրները մտած են Հանքէու: Շանկայի պաշարումը աւելի սեղմուած է եւ վերջին շոգենաւերը բեռնաւորուած են փախստական պաշտօնէութեամբ :

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ վերջին ժողովին մէջ 15 ի նպաստ եւ 16 ձեռնպահութեան դէմ 26 ձայնով մերժուեցաւ Սպանիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց սկսելու առաջարկը: Մ. Նահանգներն ու Անգլիա ձեռնպահներու մէջ են: Առաջարկը ընդունուելու համար երկու երրորդի մեծամասնութեան հարկ էր, ինչ որ չգոյացաւ, որով Սպանիա դեսպան չպիտի ղրկուի Միացեալ Ազգերու պատկանող պետութեանց կողմէ:

ԷՅՖԷԼԻ աշտարակին վրայ մետաղեայ նոր սենեակ մը կը շինուի, հաստատելու համար հեռապատկերի (թէլէվիզիոն) ուժեղ կայան մը :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ.) — Սթերլին 1097 (1090), տոլար 329 (370), Նափոլէոն 4330, զուիցր. ոսկի 4140, սթերլին 5000, տոլար (20) 20.280, ձոյլ ոսկի 605 հազար ֆրանք:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՏՐԻՊՈԼՍՈՅ մէջ ցոյց մը տեղի ունեցած է երկրին հոգատարութեան Իտալիոյ թողուելուն դէմ: Ընդհարման պահուն բազմաթիւ ցուցարարներ վիրաւորուած են, ինչպէս նաեւ անգլիացի եւ տեղացի ոստիկաններ :

ԴԻԱԿԻ ՄԸ ԽՆԴԻՐԸ — Օրնի նահանգին Հաղէ գիւղին մէջ հայ դերձակի մը՝ Պ. Քիւրտեանի քով կը ծառայէր Օտէթ Փորէլ անուն աղջիկ մը որ Պանեօլ տը լ'Օրնի մէջ աւելի շահաւոր գործ մը գտած ըլլալով պիտի մեկնէր: Վերջին օրը իր տիրոջը լուացքը կատարելու համար, լաթերը ծրար կ'ընէ եւ կ'իջնէ գետեզերք: Նոր սպասուհին երբ վար կ'իջնէ զայն ճաշի կանչելու համար կը գտնէ միայն անոր ոտնամանները: Յաջորդ օրը աղջկան դիակը կը գտնեն գետակին մէջ քիչ մը հեռուն: Եւ որովհետեւ ջուրը շատ ցած էր եւ հոսանքը թեթեւ, խեղդուելու կասկած չգտնուելով, տճիրի կասկածներ արթնցան: Օտէթ ասկից առաջ սիրուհին եղած էր դատապարտեալի մը Մագիւր անունով որու հետ գողութիւններ ալ ըրած էր: Հարցաքննիչ դատաւորը զայն դէմ առ դէմ բերած էր Մագիւրի հետ եւ աղջիկը ճշմարտութիւնը խոստովանած ըլլալով, Մագիւր սպառնացած էր անոր որ շուտով վերջ կը գտնէ իր կեանքը: Կասկածուեցաւ որ գողը հետապնդելով զայն խեղդած եւ ջուրը ձգած էր: Բժշկական քննութիւնը կ'ըսէ թէ ուղեղային համախռնումէ մեռած է: Քննութիւնները պիտի շարունակուին քանի որ Օտէթ անձնասպանութեան չէր կրնար դիմած ըլլալ, վերջին օրերը ան զուարթ եւ գոհ ըլլալով: Այս առթիւ կը յայտնեն թէ Պ. Քիւրքճեան որ նախապէս Փարիզ, Պուլվար Պօն Նուվէլ հաստատուած էր, 1943ին ծախելով իր տեղը, քաշուած էր այդ գիւղը եւ մինակ կ'ապրէր: Իր մասին տեղացիները ոեւէ դիտողութիւն չունին, այլ դիտած են որ յաճախ կը փոխէր իր սպասուհիները, նախընտրելով երիտասարդներն ու գեղեցիկները, կ'ըսեն ֆրանսական թերթերը :

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԵՒ ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ մէջ կատարուած թաղապետական ընտրութիւնները կատարուեցան ըստ ծրագրին, միակ ցանկի վրայ եւ համայնավարները շահեցան 100ին 95 համեմատութեամբ: Սոֆիայի ընտրեալներու ցանկին գլուխն էր նախագահ Տիմիթրօֆ:

ՄՕՆԱՔՈՅԻ իշխանի մահուան վրայ Շապրէյլանի մարքիզը դիմեց հանրապետութեան նախագահին յայտնելով թէ ինքն է օրինաւոր ժառանգորդը այդ գահին եւ ոչ թէ իշխան Կրիմալտիի թոռը իշխան Րէնիէ որ կը յաջորդէ հանգուցեալին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ — Այրի Տիկին Գեղանուշ Փէքմէզեան եւ զաւակները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր կամ հեռագրով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ ազգականին ՍԱՐԳԻՍ ՓԷՔՄԷԶԵԱՆի մահուան առթիւ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ — ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 ֆր.:

Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ — Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ — 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՂԱՔԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ — Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

✕

ԻՍԻԻ ՄԷՋ — Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):
Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈ՛ՒՆ ...
Փարիզահայ թատրոնը Մարսէյլի մէջ

ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

ԵԴԻՊՈՍ

OEDIPE ԱՐՔԱ ROI

Գասմական տաամը 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆի եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆի, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆի, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ ազգ. թատերախումբին :

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը՝ 3ին, Վէռտի Թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չյապաղել:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՆԻԷՌ ԳՈՒԱ ՔՈԼՈՄԳԻ Հ. Յ. Դ. Արամ ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս Չորեքշաբթի, ժամը 21ին, ընկերվարականներու սրահը :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հայ Գերիներու Միութեան ընդհ. ժողովը 22 Մայիս, կիրակի առաւօտ ժամը 9.30ին, 1 Bld. Dugommier «Au Club» des Prisonniers de Guerre :

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ — Հ. Յ. Դ. Մ. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ — Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Ահարոնեան խումբի ընկերական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Սկաուտական Երեկոյթ Շավիլի մէջ

Կազմակերպուած Հայ Արիներու Միութեան Փարիզի շրջանի սկաուտներուն եւ երէցներուն կողմէ: Այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Salles des Fêtes de Chaville (rue de Stalingrad) :

Երգեր, պարեր, արտասանութիւններ սկաուտներուն կողմէ : Կը ներկայացուի հայերէն, ԽԱԲԵԲԱՅ ՍՔԱՓԷՆԸ (Les Fourberies de Scapin) :
Մուտք 100 ֆրանք

ԼԵՀԱՍՏԱՆԷՆ Օփերայի երգչուհի Իննա Բաղովիչ կը փնտռէ եղբայրը՝ ճարտարապետ Օլեգ Իվանովիչ Շահվէրտեան, ծն. 1890ին : Զարմիկը գիւղատնտես Միքայէլ Անդրէեւիչ Նազարեան (Նազարով): Տեղեկացնել Pologne Gorzow Wlkp, Ul. Lokiatka:

Գործաւոր կ'ուզուի

ԴԵՐՁԱԿԻ ՔՈՎ աշխատելու համար գործաւոր մը կ'ուզուի: Դիմել Տէր Յարութիւնեանի, 8 rue Maréchal Maison. Epinay s/Seine:

SALON DE THE CHEZ JACQUES
La Ciotatի plageին վրայ Casinoին եւ Hôtel Miramarին մէջտեղ :
ԸՆՏԻՐ ԸՄՊԵԼԻՆԵՐ, ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ եւ ՀՐԱՇԱԼԻ ՊԱՂՊԱՂԱԿ :
Տնօրէն Յ. ԱՃԷՄԵԱՆ

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՌՍՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

ՄԱՅԻՍ 15ԻՆ
8 RUE MAUBEUGE
Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette
Տնօրէնութեամբ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆի եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,
Կըհրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով - հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:
ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ. —Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY :

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթօն), Թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ :

ԿԱՐՏԱՍԱՆԵՆ — Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պարէն:

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին :

ՃՈԽ ԳԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 19 MAI 1949 Հինգշաբթի 19 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5850-Նոր շրջան թիւ 1261 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՅ ԹԵՐԹԸ՝ ՏԻ՛ՒՆՆ է ՀԱՅՈՒՆ

Հայ խմբագիրը իր ափ մը սեղանին ու չորս մը սենեակին մէջ,— երբ կը կքի թուղթին վրայ, — ունի իր առջեւ մեր ազգային, քաղաքական, ընկերային, մշակութային, բարոյական եւ հոգեկան կեանքի բոլոր նուաճելի բարձունքները։ Եւ եթէ ԿՈՉՈՒՄ մըն է իրեն համար այս քաղցր լուծը տանիլ, անպայման որ սահմանուած է դրական դեր կատարելու. ձուլուելու իր ժողովուրդին՝ եւ զայն շրջապատող բոլոր երեւոյթներուն։ Տագնապներուն, փորձութեանց, ժպիտին եւ արցունքին։ Զուր բացատրութիւն կամ քմայք չէ «հայ կեանքի հայելի»պարզ բայցխորիմաստպարզունակ բացատրութիւնը՝ մամուլին համար։

Սակայն, այդ մամուլը իրեն վերապահուած դերը յաճախ չի կրնար ի կատար ածել, ոչ թէ անոր համար որ հայ խմբագիրը անատակ է այդ կոչումին, այլ որովհետեւ նիւթական կարելիութիւններ կը պակսին՝ զայն տէր դարձնելու իր գործին եւ պատասխանատուութեանց։ Մեզմէ շատեր գաղափար չունին, թէ ինչպէս կը խմբագրուի թերթ մը. ինչպէս կը համադրուին սա երկու կամ չորս էջերուն մէջ՝ զանազան գոյնի ու սեռի լրագրական կամ հրապարակագրական լուրեր եւ յօդուածներ։ Եւ այսպիսիները քննադատ եւ խստաբիր ընթերցողի դերին մէջ են յաճախ։ «Ի՞նչ կուտան մեզի՝ մեր թերթերը», կը մտածեն անոնք. բայց երբեք չեն ուզեր անդրադառնալ՝ թէ ի՞նչ կուտան իրենք՝ մեր թերթերուն։ Մենք չենք մեղադրեր մեր ժողովուրդը, երբ թերթ մը դնելէ առաջ՝ գումարը կ'ընէ հանապազօրեայ հացին եւ մնունդին վճարելի դահեկաններուն։ Բայց կը սպասենք նաեւ, որ ան գիտակցի՝ թէ տնտեսականը խարիսխն է թերթի մը։ Անդրադառնայ մանաւանդ, որ թերթ մը խմբագրել՝ կը կարօտի նիւթական եւ բարոյական հսկայ զոհողութիւններու։ Ո՞րչա՞փ են այնպիսիները, թէ մեր օրաթերթերէն շատեր 1էն 3 խմբագիր կամ մնայուն աշխատակից միայն ունին այսօր, ու այդ սուրբերը վանականի կեանք կ'ապրին իրենց խցիկներուն մէջ, մինչ ՊԱՐՏԱԻՈՐ են շրջիլ, չփում պահել իրենց անմիջական միջավայրին թէ արտաքին աշխարհի հետ։ Տեսնել, սերտել, ծանօթանալ, կշռել, մարսել բոլոր հում նիւթերը։ Թղթակիցներ պահել՝ աշխարհի բոլոր կեդրոններուն մէջ. բաժանորդագրուիլ հեռագրական բոլոր գործակալութեանց. ապահովել ուղղակի աշխատութիւնը հայ թէ օտար արժէքներու։ Ժաք Սուվերան, Ֆրանսական թերթի մը աշխատակիցը, իր յօդուածին մէջ դիտել կուտայ՝ թէ բրիտանական 1700 օրաթերթերէ ԻՒՐԱՔԱՆՉԻՒՐԸ, 3600 — 200 աշխատակից եւ թղթակից ունի։ «Թայմզ»ի, «Տէյլի Տէլէկրաֆ»ի, «Տէյլի Էքսփրէս»ի, «Տէյլի Մէյլ»ի, «Նիւզ Քրոնիքլ»ի, «Տէյլի Հէրըլտ»ի, «Տէյլի Միրըր»ի, «Մանչեսթըր Կարտիըն»ի եւ «Տէյլի Կրաֆիք»ի նման թերթեր՝ 3600 — 3000 աշխատակից-թղթակիցներ ունին (իւրաքանչիւրը)։ Եւ օրական աւելի քան 10 միլիոն սպառում՝ հաւաքաբար։ Մինչդեռ, Հալէպի «Արեւելք»ը... հեռագրական գործակալութիւն մը իսկ չունի։ Ձայնասփիւռին առջեւ չորս կտոր պիտի ըլլայ, օրուան լուրերը որսալու համար...։ Ահա թէ ուր է սրբութիւնն ու ծանրութիւնը հայ լրագրողին եւ հրապարակագրին աշխատանքին։ Մեզմէ շատ աւելի բախտաւոր չեն մեր այն պաշտօնակիցները, որոնք կը հրատարակուին լուսացնցուղ հրապարակներու վրայ, միջազգային ոստաններու մէջ։ Հայ գրի մարդը իր գրիչը կը թաթխէ արիւնի եւ քրտինքի մէջ։ Յաճախ, նաեւ, արցունքի։ Բայց՝ դժգոհ չէ։ Գիտէ իր դառնութիւնները վերածել ուրախութեան. իր լացը՝ ծիծաղի։ Զարքաշ է ան՝ ինչպէս իր ցեղը։ Գիտէ զոհուիլ ու բազմապատկուիլ՝ ինչպէս իր զաւակները։

Եւ հոս է գաղտնիքը անոր ապրելու «հրաշք»ին։ Այս արագ ու հալանցիկ հաստատումներուն մէջ է իր ողբերգութիւնն ու հրաշափառ յաղթանակը՝ կեանքի եւ ճակատագրի դաւերուն դէմ։ Թղթակից չունի, մեքենայ չունի, նիւթական յենակ չունի։ Բայց ունի Հայու անվկանդ կամք եւ զոհաբերումի ոգի։ Մեծութիւն՝ հոգիի, եւ հաւատք՝ իր սահմանափակ ուժերուն վրայ։

«ԱՐԵՒԵԼՔ»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԵՒ ԴԵՌ ԻՆՉԵ՞Ր

Մարդիկ կան, աւելի ճիշդ՝ այսպէս առած մետասաներորդ ժամու «հրապարակագիրներ», որոնք ոչ միայն հանրային կարծիքը, այլ իրենց անձը կամ տունը վարելու իսկ ձեռնհասութիւնը չունին։

Այս խորհրդածութիւնը կ'ընէին անոնք որ ներկայ եղած էին «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներուն» շաբաթ օրուան հաւաքոյթին։ Վկաներ որոնք իրենց սեփական ականջներով լսած էին չքնաղ ելոյթները իր քչոցովը հրապարակը աղմկող ծանօթ աբեղային։

Եւ ի լրումն ամէնայնի, կարդացինք շարունակութիւնը իր թուղթէ պատին վրայ։

Խնդիրը ըստ էութեան քննել չէ միտքս։ Բաներներ հոն իսկ ըսեր են իրենց ըսելիքին մէկ մասը։ Բայց, իբրեւ մասնիկը մէկ միլիոննոց գաղթահայութեան, չեմ կրնար մահուան դատապարտութիւն յսել անտարբերութեամբ։

Ուրեմն մենք ոչինչ ենք։ Մենք իրաւունք չունինք գրականութիւն մշակելու։ Մենք մի միայն սովետ. Հայաստանի մշակոյթով պէտք է սնանինք։ Տող մը բան ոչ պիտի կարդանք եւ ոչ ալ պիտի գրենք առանց փառաբանելու մեր հզօր տէրը։

Այդ ալ ոչինչ։ Պէտք է ամբողջ օրը դէմ վազենք սովետական Հայաստանէն «փչող քամուն»։ Բայց այդ բոլոր հրամանները եթէ ինծի տուողը պիտի ըլլայ մէկը որ «Արտասահմանում նստած ծառայում է հայրենիքին», իր ապսպրած հայրենասիրութեամբ եւ օրն ի բուն վարկաբեկելով, ժխտելով հայ ժողովուրդին կէսին, Սփիւռքի հայութեան արժէքը, մշակոյթը, գոյութեան իրաւունքը, կարծեմ թէ «շատ կ'ըլլի՛», ինչպէս կ'ըսէ գիւղացին։

ՍՕՍԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՏԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԸ մահուան դատապարտեց Լորիսթոն փողոցի գերման կէսթափոյին Ֆրանսացի երկու գործակալները՝ Աբէլ Տանօս եւ Րէյմօն Մոնանժ, իսկ 20 տարի թիապարտութեան Վիքթոր Փոլը։

★ Մարսէյլի զինուորական ատեանը ցմահ թիապարտութեան դատապարտեց կեղծ գնդապետ Միշէլ Մոլէն որ Գերմանացիներուն մատնած էր իր դիմադրական ընկերները։

ՍՈՒՐՃԻ բաշխումը Մայիս ամսուան համար պիտի սկսի այսօրէն։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 1097 (1140), տոլար 329 (378), նափոլէոն 4330 (4410), զուից. ոսկի 4140 (4240), ոսկի տոլար 1014 (1040), ձուլ ոսկի 605 հազար (620.000)։

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ էքսփորթ – Իմփորթ դրամատունը մերժեց Սպանիոյ փոխ տալ 1250 միլիոն տոլար, ինչպէս որ ան պահանջած էր։

ԳՈՐԾԱԴՈՒԼՆԵՐԸ առժամաբար դադրեցան, բացի սակաւաթիւ աշխատաւորներունը։ Եւ սակայն, կազի, ելեկտրականութեան, Մէթրոյի եւ երկաթուղիի աշխատաւորները կը շարունակեն իրենց բանակցութիւնները կառավարութեան հետ, գոհացում չստանալու պարագային գործադուլի սպառնալիքով։

ՄԱՐԴ ՄԸ կար երէկ առաւօտ Քօնքորտի հրապարակին եգիպտական կոթողին վրայ, ձեռքը կարմիր հովանոց մը շարժելով։ Ո՞վ էր, ի՞նչպէս բարձրացած էր անոր գագաթը։ Հարցումներ որոնց լուծումը չուշացաւ։ Քիչ ետք հրշէջները եկան իրենց երկար սանդուխներով եւ մարդը վար իջաւ։ Դրած էր գլխարկ մը որուն ճակատը գրուած էր «Briquet à réaction»։ Հասկցուեցաւ որ ճարպիկ հնարիչ մըն էր որ կ'ուզէր աղմկալից ձեւով յայտարարութիւն ընել իր շինած նոր վառիչին։ Մարդը ոստիկանութեան դիմած էր ըսելով թէ եգիպտագէտ մըն է, կ'ուզէ ուսումնասիրութիւն մը ընել այդ կոթողին գագաթը որով իրեն տրամադրուած էին հրշէջի սանդուխները հոն բարձրանալու եւ ապա իջնելու համար։ Իր րէքլամը ըրած եղաւ այս մարդը, հոգ չէ թէ զինքը դատի յանձնեցին իբր իշխանութիւնները խաբող։

ՊԵՐԼԻՆԻ վերաշինութեան համար գերման Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը որոշեց մէկ միլիառ մառք (133 միլիոն տոլար) պահանջել Մարշըլի ծրագրէն 1949—50 տարիներուն համար։

Կառավարութեան ծրագիրը

Հանրային կարծիքը զբաղեցնող խնդիրը այս պահուս Նախարարաց խորհուրդին կողմէ Ազգային Ժողովին տրուելիք ելմտական ծրագիրն է։ Ազգ. Ժողովը երէկ վերաբացուեցաւ շատ հանդարտ մթնոլորտի մը մէջ, առանց ոգեւորութեան, քանի որ կառավարական ծրագիրը իրեն պիտի ներկայացուի առաջիկայ երեքշաբթի օր։

Նախարարաց խորհուրդը իր երէկի նիստին մէջ վերջնական ձեւ մը տուաւ ելմտական նախարար Պ. Փէչի պատրաստած ծրագրին որ կը պարունակէ կարգ մը խնայողութիւններ, բայց նաեւ անուղղակի տուրքի յաւելումներ։

Ըստ այդ ծրագրին 100ին 6ուկէս խնայողութիւն մը պիտի կատարուի բոլոր ելմտացոյցներուն վրայ։

Պարէնաւորման բարձր քոմիսէրութիւնը պիտի ջնջուի, անոր 34 հազարպաշտօնեաները ջնջելով եւ պահելով միայն հազարեակ մը։

Ընկերային ապահովագրութեան ծախքերը զեղչել։

Վերակազմել ազգայնացուած հաստատութիւնները, անհատական դրութիւնը մասամբ ընդունելով անոնց մէջ։

Քաջալերել արտածումները մասնաւոր ծրագրի մը համաձայն։

Հարկային թեթեւ պատիժներու ներում, կարեւորներու մասին կարգադրութեան կարելիութիւն, արտասահման պահուած դրամագլուխներու վերադարձի նոր պայմանաժամ։

Ոսկիի պահեստին վերագնահատումը, որմէ 60 միլիառ շահ կը նախատեսուի ապագային։

Հրանիւթի գիներուն յաւելումը 50էն 60 ֆր.ի միջեւ, ազատ վաճառման պայմանով, եւն.։

Այսպէսով կը կարծուի թէ կառավարութիւնը պիտի կրնայ փակել իր ելմտացոյցին 83 միլիառի վարկը։

Միւս կողմէ սակայն զինուորական ելմտացոյցը 100ին 25 յաւելում կրած է անցեալ տարուան վրայ, առանց հաշուելու Հնդկաչինի պատերազմին վարկերը։

Աւելորդ է ըսել թէ այս ծրագրին շուրջ բուռն վիճաբանութիւններ կը սպասուին Ազգ. Ժողովին մէջ, բայց վարչապետ Պ. Քէօյլ ի հարկին վստահութեան խնդիր պիտի յարուցանէ զայն ընդունիլ տալու համար, քանի որ, մանաւանդ այս պահուն երբ Չորսերու Ժողովին բերմամբ կառավարութիւնը քաղաքական էական խնդրով մը պիտի զբաղի, ժողովը չպիտի ուզէ կառավարութիւնը տապալել։

★ Ազգ. Ժողովը վաղը կը սկսի քննել Քոչինչինի (Հնդկաչին) համար պատրաստուած վարչական նոր ծրագիրը, որ բաւական աղմկայարոյց պիտի ըլլայ։

Գերմանական խնդրին շուրջ

ՍՈՎԻԷԹՆԵՐՈՒ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՄԷԿ ՁԱԽՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Չորսերու ժողովին ի պատրաստութիւն երեք երկիրներու մասնագէտները կը շարունակեն իրենց խորհրդակցութիւնները որոշ ծրագիր մը պատրաստելու համար։

★ Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ Ծերակոյտի արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահ Թոմ Քօննըլի յայտարարեց որ նախընտրելի է յետաձգել Աւստրիոյ դաշինքին վաւերացումը «որպէսզի ժողովուրդը ժամանակ ունենայ զայն իւրացնելու»։

Այս այն ծերակուտականն է որ տասը օր առաջ կը պահանջէր փութացնել դաշինքին ինչպէս նաեւ արեւմտեան Եւրոպայի զինուորական օգնութեան ծրագրին վաւերացումը Յուլիս 1էն առաջ։ Այժմ կը նախընտրէ յապաղեցնել այս բոլորը սպասելով Չորսերու Ժողովին արդիւնքին։

★ Պերլինի ամերիկեան հրամանատար զօր. Քլէյ օրագրողի մը պատասխանելով ըսաւ.— Սովիէթական կառավարութեան գործին կուգայ, միացեալ Գերմանիոյ մը ստեղծումը այն յոյսով որ նման Գերմանիա մը օր մը կրնայ ըլլալ գործիք մը իր ձեռքը արեւմտեան պետութեանց հետ բանակցութեանց ընթացքին։ Գերման միութեան մը գաղափարը զօրացնելու համար է որ Պերլինի պաշարումը վերցուցին, առժամեայ գործակցութիւն մը պիտի փորձեն, որ եթէ յաջողի իսկ, համայնավարութեան եւ ժողովրդապետութեանց միջեւ պայքարը պիտի շարունակուի տարիներով։

Զօրավարը ըսած է նաեւ որ եթէ կարելի ըլլայ Գերմանիոյ խնդիրը կարգադրել, անոր պիտի յաջորդեն Աւստրիոյ եւ Թրիէսթէի խնդիրները եւ թէ այժմ պատերազմի մը վախերը զգալի կերպով պակսած են, քանի որ Ամերիկա իր գրաւման բանակները կը պահէ, օդային պարէնաւորումը յաջողեցաւ եւ Մարշըլի ծրագիրը գործադրուեցաւ։

★ Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին մէջ ժողովրդային քուէարկութիւն մը կատարուեցաւ կիրակի օր ընտրելու համար «Գերման Ժողովուրդին

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՌԱՆՑ ՈՒԺԻ ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՉԿԱՅ...

ՔՈՒՊԱ.— Այս էր բնաբանը յայտնի հայդուկ Միշէլի Աւետիսին, մեր գիւղին՝ Արմուտաղի մէջ կատարուած բանախօսութեան :

Օր մը,— Թուականը չեմ յիշեր — դպրոց մը սկսաւ շրջան ընել մեր գիւղին մէջ, փախստական— Ֆէտայի եկեր էր:

Ֆէտային ի՞նչ է, շատ հասկցած չէի, լսած էի միայն: Կ'ենթադրէի թէ Ֆէտայի՝ ծնած գերբնական էակներ էին: Մաքրովս կ'ըսէի նրանք թէ տեսնէի ու գիտնայի թէ ան ինչ է: Դպրոցի տղոցմէ ալ բոլոր էին բանտր մը եւ խմբովին հարց կուտային — «Ֆէտային ի՞նչ բան է»: Իսկ թէ դիտողը չփորձողին կը բացատրէր: Ֆէտային Սամսոնի պէս հսկայ մըն է, որ այս սեւը բանէ ու քիչ մը ցնցէ, այս դպրոցին շէնքը տակնուվրայ կ'ըլլայ: Թուֆանկ ունի, երկու բերանով սուր ունի, անոր զուրցուծը հէչ պարապը չերթար եղեր:

Ցաջորդ օրը խօսուեցաւ թէ Ֆէտային ժամ պիտի գայ իրիկուան եւ «քարոզ ընէ»: Նորութիւն մըն ալ այս: Քարոզ պիտի ընէ, ուրեմն կամ տէրտէր է Ֆէտային կամ վարդապետ, ես ինքնիրենս հետեւցուցի: Ալ անհամբեր էինք դպրոցին «խելահաս» պատանիներս վայրկեան մը առաջ տեսնելու: Մեր առջեւ կային երկու անլուծելի առեղծուած,— Ֆէտային եւ Ֆէտայիին քարոզը: Եթէ կրնայինք, արեւը բռնելով հովրովին ետին պիտի նետէինք, շուտով օրը իրիկուն ընելու, երթալ տեսնելու համար Ֆէտային:

Դժբախտաբար այդ օրը բոլոր օրերէն երկար եղաւ եւ ուշ անցաւ: Դպրոցի արձակման առենն էր, վերջապէս հնչեց ժամուն կոչնակը: Եկեղեցի վազողներու առաջիններէն մէկն եղայ ես: Գիրք ու պայուսակ անութիս տակ մտայ ժամ: Աչք ու ականջ կտրած՝ տեղ գրաւեցի դպրոցդատին մէջ ու սպասեցի: Քանի մը վայրկեան ետք գլուխս դարձուցի ետ: Գաւիթ պատ լեցուած էր եկեղեցին: Կերնատան մէջ առաջին կարգը գրաւեր էր Սարօն, որուն համար կ'ըսէին թէ գաղտնի կազմակերպութեան անդամ է, որ անծանօթ մարդոց հետ տեսակցութիւն ունի եւ լաթերուն տակէն վեց-հարուած կապած է: Մըրի, կնիկմարդը ո՞վ, այդ բաներն ընողը ո՞վ: Սարօն ոչինչ է, ոչինչ, կ'ըսէին շատեր իր մասին:

Արտորողութեան լռման ճշտիկ մոգականօրէն բոլորին վիզը ընդոստ դարձաւ մուտքի դրան :

— «Ան է, ան է, եկաւ: Խոֆլու մարդ է»: Իրաւ ալ ան էր: Համբարձ քայլերով եկաւ ու կեցաւ դպրոցդատի պատուակալին վրայ: Ֆէտային սովորական մարդ մըն էր, միջակ հասակով, կուռ կազմով, 35—40 տարեկան Հայ մը: Տարազն էր տարբեր միայն: Լազի շալվար ու սալթա, գլխին սեւ փափախ: Կուրծքին խաչաձեւ նշան եւ մէջքէն կախուած երկարերան սուրը զինքը կ'ընէին «խոֆլու» (պատկառելի — վախազդու):

Ցաւարտ ժամու տէրհօր «Օրհնութեամբ»էն անմիջապէս առաջ դարձաւ ժողովուրդին: Այդ րոպէին տիրեց խոր լռութիւն: Մէջտեղին սկսաւ խօսիլ: Թերեւս լսեր, թերեւս չէք լսեր, ատոր համար նախ կ'աւետեմ որ հայ ազգը որդի մը ծնաւ, անունը յեղափոխութիւն է: Որդին է ան իր ցեղին, բայց փրկութիւնն է իր ծնող ազգին: Անիկա կոչուած է Հայը ռայայի դիրքէն հանել եւ մարդու կարգ անցընել: Ցարդ մեզ մարդու տեղ դնող չեղաւ: Ալ հերիք է, եկած է ատամն ընդ ատամանի ժամը: Թող օրհնեալ ըլլայ Մովսէսին այդ պատգամը Հայերուս համար, Թրքաստանի մէջ: Հօրկաւ մենք ալ մարդ ենք նոյն եւ նման իրաւունքներով: Հաւասարէ հաւասար: Որքան շատ գլուխ ճկեցինք, այնչափ շատ հալածուեցանք: Քիչ մըն ալ վեր բռնենք գլուխնիս: Հերիք է: Նորածին յեղափոխութեան գործը այդ պիտի ըլլայ՝ յարգել տալ մեր իրաւունքը որ կը վլացուի մեզի որպէս գերի: Ալ կրնա՞նք համբերել, կրնանք թոյլ տալ որ յետամնաց ցեղ մը կողոպտէ մեզ, չարչարէ ու սպաննէ մեզ: Մեր պատիւը անարգէ, մեր հարսն ու աղջիկը առեւանգէ, մեր ժամն ու սուրբը պղծէ: Մեր Աւետարանն ու խաչը թնթռելէ, մեր լեզուն արգիլէ, մեր մշակոյթը կանխէ: Ալ սպառած է Հայուն համբերութիւնը: Գիտցած եղէք, Արմուտաղցի աղբրտիք, որ մեր բանը բուրդ է, եթէ ոսկրի դէմ սուր չհանենք: Այս աշխարհի վրայ իրաւունք չունիս, եթէ ուժ չունիս: Ցեղափոխութիւնը մեր ուժն է, որով մեր իրաւունքը: Առնէ դուրս ճամբայ չկայ: Զօրավիգ եղէք, կանգնեցէք անոր կողքին ալ, թիկունքին ալ: Ձեր բառով ըսեմ՝ ամէն մէկդ դարձէք մէկ — մէկ յունակ (Արմուտաղցիները յունակ կ'ըսէին Ֆէտայիներուն), մէկ մէկ յեղափոխական մշակներ: Մի վարանիք ձեր ունեցածի մէկ մասը ծախել, թուր ու թֆանգ գնել, հարստահարիչներէն պաշտպանելու համար միւս մասը: Եթէ այսպէս չընէք, օր մը թէ մէկ, թէ միւս մասը վրայ կուտայք, գլուխնիդ ալ հետը: Միացէք եւ միաձայն պաշտպանեցէք ձեր պատիւը, ձեր արժանիքը՝ ձեր կեանքն ու իրաւունքը: Վեց հարիւր տարի միայն աղօթեցիք եւ ամէն ինչ Աստուծոյ դատաստանին թողուցիք: Առնէ օգտուեցան տիրողները: Որքան շատ աղօթեցինք, այնքան շատ փարեցան մեր վզին: Սորվինք ասկէ վերջ խունկի ծուխին հետ խառնել վառօդի ծուխ, խաչին հետ սուր բարձրացնել եւ աղօթքի հետ ըմբոստ բողոք: Սորվինք ճակատել հարստահարիչներուն դէմ: Սորվինք խորտակել մեզ դերող շղթան: Տէր կենանք մեր իրաւունքին, մեր կեանքին, մեր ճակատագրին: Դարու պահանջը այս է, փրկութեան, ապահովութեան միջոցը այս է»:

Խօսքը ընդմիջելով քահանայէն խնդրեց Աւետարանը, ցոյց տուաւ ժողովուրդին, համբուրեց եւ վերակալաւ.

— «Օրինակի համար ահա մեր պաշտած Աւետարանը: Ահա նաեւ սուրը: Սուրն է որ պիտի պաշտպանէ զայն, Քանի այս սուրն է մեր ձեռքին մէջ, ոչ ոք պիտի յանդգնի անարգել զայն, գիտնալով որ անպատիժ պիտի չմնայ երբեք. մինչդեռ առանց սուրի կ'առնեն մեր ձեռքէն ու կ'աղտոտեն զայն մեր աչքերուն առջեւ: Սուրն ըրէք ձեր սուրբ հաւատքին պաշտպան: Զէնքը ձեր ինչքին ու կեանքին պահապան: Քաջ ու անվախ եղէք: Անիկա է ձեզի յեղափոխութեան պատգամը: Երբ յայտնուին մատնիչներ՝ անխնայ եղէք անոնց հանդէպ, ջախջախեցէք ու կրակի տուէք ինչպէս որ ձեր արտերէն մկան փուշերը կը քաղէք եւ կ'այրէք որ ցորենի հասկերը ազատին եւ զօրանան: Մատնիչները հայ կեանքի մըկլրիփուշն են: Լաւ յիշեցէք ինչ որ լսեցիք այսօր ինձմէ: Անիկա յեղափոխութեան առաջին պատգամն է, դուք ըրէք կոնդակ, որ իմ միջոցաւ ձեզի կը հասնի»:

Քարոզը ժամ խօսեցաւ պարզօրէն: Ցիշողութեամբ վերարտադրեցի զայն ինչ որ կրցայ: Գրեցի իմ հայերէնովս, ան կը խօսէր պարսկահայի բարբառով: Շատ ուժեղ եղաւ սակայն տպաւորութիւնը :

Երանելի հերոս, չեմ գիտեր ո՞ղջ ես թէ մեռած: Ի՞նչ պիտի ըսէիր հիմա, երբ մատնութիւնը սանձարձակ կը գործէ ազատ ախերու վրայ :

Մէջտեղին լսողներու առաջիններէն եղայ ես ու որոշեցի երբ որ մեծնամ Ֆէտայի պիտի ըլլամ : Ֆէտայի չեղայ, մեղքը իմս չէ, բայց ամէն պարագայի մէջ բան մը եղայ: Վկայ՝ Թրքահայաստանի լեռն ու քարայրը ...

Ա. Փ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

Կեանքը Խ. Հայաստանի մէջ

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԸ.— Ապրիլ 13—16 տեղի ունեցած է Երեւանի Մոլոտովի անուան համալսարանին գիտական նստաշրջանը: Առաջին լիագումար նիստը կայացած է Համալսարանի մեծ դահլիճին մէջ: Ներածական խօսք ըսած է համալսարանին ռեկտոր պաշտօնակատար (ռեկտոր Ցօվ. Գօղօսեան յանկարծամահ եղաւ քանի մը ամիս առաջ) պրոֆ. Զ. Բաշինջաղեանը (Մշակութային կապի ընկերակցութեան փոխ-նախագահ), որմէ յետոյ «Լենինի ժողովրդավարութիւնը» նիւթին շուրջը զեկուցում մը կարդացած է դասախօս (դոցենտ) Դ. Վարդապետեանը: Այս ընդհանուր նիստին կարդացուեր են նաեւ երկու ուրիշ դասախօսութիւններ, որոնցմէ մէկին վերնագիրն է... «Ժամանակակից բուրժուական սոցիոլոգիան իմպերիալիստական ռէակցիայի իտէոլոգիական զէնքն է» («Սով. Հայաստան» օրաթերթ, 16 ապրիլ, էջ 4), իսկ միւսին՝ «սեռական մէնտորի երեւոյթները բոյսերի մօտ»: Այս զուտ գիտական նիւթին վրայ զեկուցումը ըրած է Հայկական Գիտ. Ակադեմիայի իսկական անդամ Գ. Բաբաջանեան կողմնակից Միչուրինի եւ Լիսենկոյի) :

Ցաջորդ օրերուն նստաշրջանի աշխատանքները տարուեր են բաժին հատուածներու եւ զեկուցումներ կարդացուած են Ֆիզիքօ-մաթեմաթիկական, քիմիական, կենսաբանական, երկրաբանական-աշխարհագրական, տնտեսական, պատմական, փիլիսոփայական, իրաւաբանական եւ բանասիրական նիւթերու շուրջ: Հետաքրքիր մի քանին այդ զեկուցումներէն.— «Օդային զանգուածներու Հայաստան ներթափանցելու մեխանիզմը», դասախօս Մ. Կիւրեղեան, «Հայաստանի հիմքային եւ ուլտրահիմքային ապարները» երկրաբանակ. գիտ. թեկնածու Փ. Թադէոսեան, «Հայաստանի չորրորդական ֆաունան» (կենդանական աշխարհը)՝ երկրաբ. գիտ. թեկնածու Լ. Աւագեան, «Կոլխոզային ծուխը եւ նրա իրաւական դրութիւնը» (վիճակը)՝ պրոֆ. Ա. Եսայեան, «Ծնողների պատասխանատուութիւնը երեխաների իրաւախախտումների դէպքում»՝ Վ. Թադէոսեան, «Նատուրբիոլոգիզմի ռէակցիան» (բնականաբանութեան յետադիմական) տեսութիւնը լեզուաբանութեան մէջ» Պրոֆ. Է. Աղայեան, «Սովետաբարբառագիտութեան մի քանի հարցերը» դոց. Ա. Գրիգորեան, «Հայերէնի ոճաբանական միջոցները», դոց. Գ. Սեւակ եւայլն:

ԹԷԶԵՐՈՒ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱՅԼ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.— Ապրիլի մէջ Համալսարանի պատմական ճիւղի գիտ. խորհուրդին առջեւ պաշտպանուած են հետեւեալ թէզերը գիտական թեկնածուի աստիճան ստանալու համար:

Մնացական Սաֆարեան պաշտպանած է «Արեւմտահայերի ազգային սահմանադրութիւնը» թէզը, իսկ Տաճատ Սահակեանը՝ «Սիւնեաց թագաւորութիւնը» թէզը:

Ապրիլ 14 եւ 16ին երկու դասախօսութիւններ կազմակերպած է քաղաքական եւ գիտական գիտելիքներու տարածման ընկերութիւնը: Առաջին դասախօսութիւնը կարդացած է ծանօթ գրող Հր. Քոչար, որ իրեն նիւթ ընտրած է վերջերս Խորհ. Միութեան գրական շրջանակներու մէջ այնքան շատ ծեծուող ձեւապաշտութեան եւ աշխարհաքաղաքացիութեան հարցը: Դասախօսը իր այդ նիւթը վերտառած է «Ընդդէմ Ֆորմալիզմի եւ Կոսմոպոլիտիզմի գրականութեան եւ արուեստի մէջ»:

Երկրորդ դասախօսութիւնը «Սովետական հայրենասիրութեան մասին» նիւթին շուրջը կարդացած է վերոյիշեալ ընկերութեան անդամ Գ. Իսահակեանը :

ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ.— Տրուած ըլլալով Մոսկուայի ծանօթ հրահանգը գրականութիւնը եւ արուեստը մշակել այսուհետեւ այնպիսի ուղղութեամբ մը, որ անոնք նպաստեն «Ստալինեան հնգամեակի յաջող կատարման», Երեւանի Արուեստի աշխատողներու տունը կազմակերպեր է հանդիպում մը Հայաստանի արդիւնաբերութեան ձեռնարկութիւններու նորարարներու (նոր բան մը հնարողներու) եւ մայրաքաղաքի արուեստի մըշակներու միջեւ: Ժողովը բացած է Սէնտիքաներու նախագահ Վ. Ղազարեանը, որմէ յետոյ հանդէս եկած են փոխնիփոխ կարգ մը բանուորներէն եւ գրողներէն ու արուեստագէտներէն քանդակագործ Արա Սարգսեան, գրագէտ Ստ. Զօրեան, բանաստեղծ Սարմէն եւ ուրիշներ: Բանուորները պատմած են իրենց ձեռք բերած նուաճումներու մասին եւ խօսք առած են նոր մրցանիշներ կատարել: «Արուեստի բնագաւառի աշխատողները, կը գրէ «Սով. Հայաստան» (Ապրիլ 14), պարտաւորուեցին անուանի առաջաւորականների կերպարը տալ արուեստի ու գրականութեան մէջ» :

Ժողովը վերջացեր է համերգով մը :

ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍ ՆԿԱՐԻՉ Ս. ԹԱՐԵԱՆԻ.— Երեւանի նկարիչներու տունը տեղի ունեցած է նկարիչ-քանդակագործ, արուեստի վաստակաւոր գործիչ Ստեփան Թարեանի ստեղծագործութիւններու ցուցահանդէսին բացումը: Ցուցադրուեր են աւելի քան 300 աշխատանք՝ քանդակ, գեղանկար, գծանկար, վիմագրութիւն եւ թատերական ձեւաւորման նմոյշներ: Ցուցահանդէսին բացումը կատարեր է գրողներու Միութեան նախկին քարտուղար եւ ներկայիս Արուեստի գործերու վարչութեան պետի տեղակալ Գուրգէն Բորեանը, ողջոյնի խօսք ըսած են նկարիչ Մ. Սարեան եւ Սէնտիքաներու կոմիտէի նախագահ Վ. Ղազարեան :

ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ.— Հայ Պետհրատի հրատարակութեամբ լոյս տեսած է ժողովրդային երգերու նոր «Երգարան»: Անոր մէջ տեղաւորուած են ժողովրդական քնարական եւ զանգուածային 400 երգ: Երգարանը կազմեր է Վ. Սամուէլեան իսկ խմբագիրն է՝ արուեստի վաստակաւոր գործիչ Մուշեղ Աղայեան (որդին յայտնի գրող եւ մանկավարժ Ղազարոս Աղայեանի):

ԵՐԵՒԱՆԻ ԾԱՌԱՊԱՏՈՒՄԸ.— Երեւանի կարգ մը պողոտաներու (Ստալինի, Միկոյեանի, Օրջոնիկիձէի) եւ փողոցներու (Էնգէլսի, Տէրեանի, Թումանեանի, Շահումեանի, Բերիայի եւն.), այգիներու, պուրակներու եւ զբօսավայրերու մէջ Բուսապատման վարչութեան կողմէ պիտի տընկուին այս գարունքին աւելի քան 50 հազար դեղատես (դեկորատիվ) ծառեր: Ծառեր կը տնկուին նոյնպէս Ցաղթանակի կամուրջին շրջակայքը, մօտ 4 հեկտար տարածութեան վրայ եւ ընդհանուր թիւով 12 հազար հատ: Ծրագրուած է ընդարձակել Խարբերդի նոր անտառը, ուրեք պիտի տնկուին մօտաւորապէս 400 հազար զանազան տեսակի ծառեր 100 հեկտար տարածութեան վըրայ: Վարչութիւնը ծաղկազարդման համար աճեցուցեր է հոտաւէտ ծաղիկներու շուրջ 3 միլիոն սածիլ: Սովիէթ Միութեան տարբեր վայրերէն նոր տեսակի ծառեր կը ներմուծուին Հայաստան բուսապատման վարչութեան ջանքերով :

ՊԱՅՔԱՐ ԵՐԱՇՏԻ ԵՒ ԽՈՐՇԱԿՆԵՐՈՒ ԴԷՄ.— Արտասահմանի օտար թերթերը արձագանգ տուին այն հսկայ ծրագրին, զոր կը մշակէ խորհրդային կառավարութիւնը եւ որու նպատակն է Վոլգա գետէն դէպի արեւմուտք իյնող հսկայական տարածութիւններու վրայ անտառներ տնկել եւ այդ անտառային պարիսպներով ապահովել Ռուսաստանի արեւելեան հողամասերը արեւմուտքէն եկող խորշակներու դէմ: Օգտուելով այս ծրագրէն Հայաստանի վարիչները որոշած են նոյնը ընել նաեւ մեր հայրենիքին մէջ, անշուշտ շատ աւելի փոքր չափանիշով: «Սով. Հայաստանի» ապրիլի 16ի թիւէն կ'իմանանք, որ դաշտա-

Կին հրոսակներ Յունաստանի մէջ

Ամերիկեան թերթի մը թղթակիցը կը գրէ թէ Հիւսիսարեւմտեան Յունաստանի յետնային գիծին մէջ, սպաննուած հրոսակներուն գրեթէ կէսը կիներ էին։

Յունական բանակին հաշւով Յունաստանի համայնավար ըմբոստ տարրերուն 30—40 առ հարիւրը կիներ են։ Հինգ հրոսակէն մէկը իգական սեռին կը պատկանի։ Յոյն եւ ամերիկացի իրազեկներ կը կարծեն թէ կիներու գործածութիւնը հրոսակային կռիւներու մէջ ապացոյց է տկարութեան, որովհետեւ անոնք չեն ուզեր որ իրենց թիւը 20.000էն պակաս ըլլայ։

Վաւերական տեղեկութեանց համաձայն յոյն համայնավար զօրահաւաքներ թէ կը համոզեն եւ թէ բռնի ուժ կը գործածեն զօրք հաւաքելու համար։ Արական զօրքերուն մէկ չորրորդը համայնավարութեան կամաւոր ծառայողներ են։

Կին հրոսակները մասնաւոր ձեւ մը տուին յարդարելու համար իրենց երկար մազերը։ Ամերիկեան թերթին թղթակիցը երկու բանտարկուած կին հրոսակներու հետ իր ունեցած տեսակցութեան միջոցին, անոնք խոստովանած են թէ անցեալ Նոյեմբերին Քէլլի գիւղին վրայ յարձակման ատեն բռնուեցան հրոսակներու կողմէ։ Քէլլի գիւղը վեց մղոն հեռու է համայնավար Եուկոսլաւ սահմանէն, եւ երկար ատեն եղած է մէկը այն շրջաններէն ուր համայնավարները, իրենց ամէնէն մեծ ուժը ունէին։

Անոնք տարուած են Ալպանիա, որ Ֆլորինայի արեւմուտքէն 25 մղոն հեռու է, եւ մէկ ամիս շարունակ վարժեցուցած են անոնց տեղաւորելու ականներ, կտրելու հեռագրաթելերը եւ ընդհանուր ռազմափորձի։ «Երբ ընդհարումը սկսաւ, ջոբեները պակսեցան, ամէն մէկ աղջիկ 250 գնդակ կը տանէր»։

Աղջիկները պնդեցին թէ հրոսակները իրենց հանդէպ շատ շիտակ կեցուածք ունէին, թէ հրոսակներէն մէկը գլխատեցին, որովհետեւ աղջիկներու վրայ բռնութիւն ի գործ դրած էր։

Հրոսակուհիները բրիտանացի զինուորներու պէս կը հագուին։ Ամէն մէկը իր տարիքէն աւելի կը ցուցնէ։ Այս աղջիկները պնդած են թէ պիտի փախէին առաջին առթիւ։ Երբ անոնք լային, կը ստիպէին անոնց որ պարէին։

Ճակատին վրայ կռուող կիներ ճշմարտութեան մէջ ստորադաս են ներկայ յունական բանակի զինուորէն, սակայն աւելի լաւ են քան այն նախկին յոյն զինուորները, որոնք տակաւին ամերիկեան զինուորական դաստիարակութիւն չէին տեսած։ Անոնք պահուելու գաղտնիքը չեն գիտեր։

Միայն իբրեւ քարոզիչներ կին հրոսակներու դերը օգտակար է յառաջապահ գծերու վրայ։ Անոնք կը համոզեն յոյն զինուորները թէ իբրեւ «եղբայր» պիտի ընդունուին եթէ որոշեն դասալիք ըլլալ։ Եւ թերեւս հազարին մէջ մէկ երկու դասալիքներ գտնուեցան։

Պաշտպան անտառաշերտեր ստեղծելու աշխատանքները արդէն սկսուած են Ստեփանաւանի շրջանին մէջ։ Այդ աշխատանքները կը կատարեն կոլխոզները, որոնք բոլորն ալ ապահովուած են տունկերով։ Այսպէս, օրինակ, շրջանի Կուրթան գիւղի կոլխոզը ձեռք բերած է 9200 տունկ, Գեառգեառինը՝ 10.400, Գիւլագարակինը՝ 7.200 եւայլն։ Աշխատանքները արագացնելու համար մինչեւ Մայիս մէկը շրջանի մէջ որոշուեր է կազմակերպել 3 շաբաթօրեակ, որոնց, կոլխոզնիկներէն զատ, պիտի մասնակցին շրջանային կենդրոնի աշխատաւորները եւ հազարէն աւելի Կոմ. երիտասարդներ։

ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱՑՈՒՄ. — Հայաստանի մէջ մարզեր կամ երկիրներ չկան եւ կենտրոնը վարչական տեսակէտէն կապուած է անմիջապէս շրջաններուն, որոնք, թւով աւելի շատ եւ սահմաններով աւելի փոքր, ստեղծուեցան տարիներ առաջ՝ փոխարինելու համար գոյութիւն ունեցող վարչական տրոհումները, որոնք կը կրեն հինէ ի վեր ընդհանրացած գաւառ անունը։ Վարչական մանր միաւորներու անմիջական ենթարկումը կենտրոնին կը նպաստէր այս վերջինի հսկողութեան զօրացմանը Հայաստանի բոլոր մասերու վրայ եւ այդ պատճառով ալ մինչեւ վերջին ժամանակները շրջաններու թիւը կ'աւելցուէին, փոքրացնելով անոնց սահմանները։ Այժմ, կ'երեւի, այդ գործը ծայրայեղութեան հասցուցած ըլլալու պատճառով, սկսած են հակառակը կատարել։ «Սով. Հայաստան»ի Ապրիլ 13ի թիւէն կը տեղեկանանք, որ Երեւանի մէջ այդ օրերը տեղի ունեցած Գերագոյն Խորհրդի IV նստաշրջանը որոշեր է փոփոխութիւն մտցնել Հայաստանի սահմանադրութեան համապատասխան կէտերու մէջ եւ վերացնել «Ալագեազի» եւ «Ղարաքաղլարի» շրջանները, «տրուած ըլլալով, որ այդ շրջաններու ինքնուրոյն գոյութիւնը տնտեսական, մշակութային եւ վարչական տեսակէտներէն ինքզինքը չէր արդարացներ»։ Ալագեազի շրջանը նոյն որոշումով միացուած է Ապարանի շրջանին, իսկ Ղարաքաղլարինը՝ Վէդիի։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԻՐԱՔԻ մէջ, Մարտ 29ի տեղատարափ անձրեւներու հետեւանքով, հեղեղը քանդած է Իրաքի հիւսիսային շրջանին՝ Հաւրէզքի հայկական գիւղին պարտէզներն ու փայտէ երկու կամուրջները։ Ցամքած են խմելու ջուրի աղբիւրները եւ վնասուած ցանքերը։ Մարդկային կորուստ չկայ։

ՍԱՆ ՖՐԱՆՉԻՍԿՈՅԻ մէջ մեռած է Նոր Ջուղայեցի Գ. Ս. Մ. Գալուստեան, 65 տարեկան։ Աւարտած էր Կալկաթայի Հայոց Մարդասիրական Ճեմարանը։ 1907ին հիմնած էր Ճաւայի մէջ բրինձի գործարան մը։ Սան Ֆրանչիսկոյի մէջ մօտ տասը հազար տոլարով գնեց գետին մը եւ նուիրեց գաղութին, պատրաստակամութիւն յայտնելով, վրան կառուցանելու հայկ. եկեղեցի մը յարակից մասերով։ Գաղութին օժանդակութեամբ 22.500 տոլարով գնուեցաւ քաղաքին ներկայ Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ շէնքը։ Ունի ընդարձակ մարզարան, հանդիսասրահ, խոհանոց, ժողովատեղի, դասարաններ, եւ երկու բնակարաններ։ Եկեղեցին կ'օծուի հովանաւորութեամբ Ս. Գալուստեանի։

Ս. Գալուստեան փափաքեցաւ ապահովել եկեղեցիին տնտեսականը, Եկեղեցւոյ շինութեան համար իր գնած հողը ծախեց 34 հազար տոլարի եւ հիմնեց Սան Ֆրանչիսկոյի Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ Տէր եւ Տիկին Սամուէլ Մ. Գալուստեանի հիմնադրամը, որ որոշ Յանձնախումբի մը հոգածութեամբ կ'օգտագործուի ի նպաստ Ս. Յովհաննէս Եկեղեցւոյ։ Գալուստեան հիմնադրամը անձեռնմխելի է։ Եթէ Սան Ֆրանչիսկոյի եկեղեցին դադրի գոյութենէ, Գալուստեան հիմնադրամի եկամուտը Ամենայն Հայոց Հայրապետի կամ Երուսաղէմի Հայոց պատրիարք Հօր կարգադրութեամբ պիտի յատկացուի Հայ եկեղեցականներու բարձրագոյն ուսման, եւ կամ Հայ եկեղեցւոյ համար Ծիսական եւ Աստուածաբանական գիրքերու հրատարակութեան, ի յիշատակ Տէր եւ Տիկին Ս. Մ. Գալուստեանի։ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսը գնահատելով, Մայիս 18ին 1948 Ա. կարգի Աղամանդազարդ շքանշան տուաւ բարերարին։

ՆԻՒԵՈՐՔԻ Քոլըմպիա համալսարանին հայագիտական ամպիոնը ցարդ ստացուած նուէրներով՝ հաստատած է հիմնադրամ մը «The Friends of Armenian Culture Scholarship Gift»։ Նպատակն է Հայկ. մշակոյթին համար գիտնականներ պատրաստել։ Հիմնադրամէն պարգեւ պիտի տրուի ո եւ է գիտական ճիւղի արձանագրուողի, պայմանաւ որ հետեւի ուղղորէն նաեւ հայագիտական ամպիոնի դասերուն։ Այս հիմնադրամին նուէրներ ընող անձերու անունները իրենց հասցէներով, պիտի գրուին Քոլըմպիա համալսարանի տոմարին եւ հրատարակութեանց մէջ։

Շնորհիւ եղած նուէրներու, ուսանողներու թիւը հասած է 35ի, 25 Հայ, 10 Ամերիկացի։ Ընդհանրապէս լեզուագիտական, աստուածաբանական, ճարտարարուեստական, բժշկական եւ այլ ճիւղերէ եկող լուրջ ուսանողներ են։ Կան նաեւ ոչ համալսարանական ուսանողներ, որ կը հետեւին մեծ մասով աշխարհաբարի, ոմանք՝ գրաբարի, ուրիշներ գրականութեան, կրօնական պատմութեան, բաղդատական քերականութեան։ Գալ տարի հայագիտութեան նիւթի մը շուրջ «թէզ» մը գրելով, Դոկտորայի տիտղոսի կրնան հասնիլ։

Այս ուսանողներէն կազմուած է Միութիւն մը, որուն նպատակն է կազմակերպել կրթական, մշակութային եւ ընկերային գործունէութիւն։ (1) Ունենալ Քոլըմպիա համալսարանին մէջ գրադարան, հայ լեզուի, արուեստի, գրականութեան, պատմութեան, երաժշտութեան, (2) Գոյացնել ուսանողական թոշակ, (3) Լոյս ընծայել հայ ուսանողներու հրատարակութիւն մը, (4) Գործակցիլ նոյն նպատակները հետապնդող կազմակերպութեանց հետ, (5) յարաբերութեան մտնել միւս համալսարաններու հայ ուսանողներու կազմակերպութեանց հետ, (6) Կազմակերպել լսարաններ հայագիտական նիւթերու շուրջ։

ԵՐԱԺՇՏԱԳԷՏ ՌՈՒԲԷՆ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆԻ քառասնամեայ գործունէութեան յոբելեանը տօնուած է Սան Ֆրանչիսկոյի Ս. Յովհաննէս եկեղեցւոյ մէջ։ Տիգրանեան միակը եղած է գաղութին մէջ որ վառ պահած է հայերէն երգը։ Շնորհիւ անոր ամերիկահայ գաղութը իր մէջ կը համրէ նոր սերունդէն բազմաթիւ երգիչներ։ Յոբելինական յանձնախումբին կողմէ հազար տոլարի չէք մը նուիրեցին Գ. Ռ. Տիգրանեանի։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԵԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Լոյսի մի ճառագայթ էր փայլում ներկաների աչքերի մէջ։ Բոլորն էլ համակարծիք էին Մուրատին եւ գոհ՝ նրա եղբայրակցութիւնից։

Մուրատի համար «մելան լզող» էին բոլոր մտաւորականները, որոնք տեսական հարցերի մէջ էին խորանում։ Բոլորն էլ գետնից կտրուած, աշխարհից անտեղեակ, անփորձ մարդիկ էին, որոնք մտքի վերացական թռիչքներով, խօսքի լարախաղացութիւն են անում։ Անգործնական մարդիկ են, որ տեսական հայեացքներով կը կշտանան։ Նրանց լաւագոյն գործը գրելն է, մելան լզելը։ Դրանից յետոյ, մեր շրջանակին մէջ, բոլորի բերնի ծամոցը դառայ։ Ես էլ մելան լզող էի։

Ցարիցինը դեռ Ստալինկրատ չէր եղած։ Ժամանցի, պտոյտի, զբօսանքի ու պատմական կամ հնագիտական վայրեր չունէր, ուր կարողանայինք այցելել մեր առօրեայ կեանքի տաղտուկը փարատելու համար։ Մի մեծ ու սիրուն հանրային պարտէզ ունէր, որ տակն ու վրայ էր եղել։ Յեղափոխութեան քայքայիչ ալիքները չորացրել էին ծառերն ու կանաչը։ Պարտէզներն իսկ կործանարար շարժումների խարշակն էին տեսել։ Մի անասելի խառնաշփոթ, անկարգութիւն ու խառնափնթորութիւն ամենուրեք։ Վոլգա գետի վրայ երկարող հանգստաւէտ ու գեղակերտ լողարանները կորցրել էին իրենց բոլոր բարեմասնութիւնները։ Տեղ տեղ կոյանոցի զզուելի գարշահոտութիւնը աշխարհ բռնել էր։

Ո՞ւր գնալ, ի՞նչ անել։ Եթէ միտքը զբաղեցնող նիւթ չկար, առայժմ ունէինք մարմինը բանեցնելու։ Ձեռնարկեցինք գօտեմարտի մարզանքներին։

Կարծում էի եւ ուրուցիկ յաւակնութիւնն ունէի, որ ընկերների մէջ միակ գօտեմարտիկն էի։ Սեպուհին, Ստեփան Ծաղիկեանին ու Գրիգոր Ամիրեանին ծանօթ էի իբրեւ սիրող ըմբիշ։ Կամաւորական շարժումների ընթացքին, ճակատամարտների միջնադարին, յաճախ զինուորների հետ ըմբշական մրցումներ տեղի կ'ունենային։ Ինձ կը ճանաչէին իբրեւ գօտեմարտիկ։

Ցարիցինում ինձ հետ չափուող չկար։ Ուրեմն, յանձն առի գօտեմարտի զանազան հնարքներն ու խաղերը սովորեցնել։ Ըմբշամարտի բազմաթիւ տեսակներ կան։ Գօտեմարտը, որ կոչւում է յունահռոմէական, այն ըմբշամարտն է, ուր հպումները պէտք է կատարուին մէջքից, գօտիից վեր։ Ոտքերին ու սրունքներին ձեռք կամ ոտք տալը բացարձակապէս արգիլուած է։ Արեւելեան ըմբշամարտը, ուր բոլոր հնարիմաց խաղերը կարող են ազատօրէն կիրառուել, թէ ձեռքերով եւ թէ ոտքերով։ Իսկ ամերիկեանը, որ ծանօթ է catch as catch can, մի բարբարիկ կռիւ է, ուր հակառակորդները արտօնուած են կռուիլ, ոտնահարութեամբ ու հնարաւոր բոլոր միջոցներով իրար փողոտել։ Զարգ, կոտրտուք ու արիւնահոսութիւն, սովորական տեսարաններն են այս վայրագ մենամարտին։ Սա մրցում չէ, այլ բիրտ ու կոպիտ ուժի ամենից խուժդուժ ցուցադրութիւնը, նախամարդու անասնական բնազդների վերապրումը. հեզ ու չուայտ մարդկութեան ախտաժէտ անդրադարձը։

Իսկ գօտեմարտը մարդկային ֆիզիքական ու մտաւոր ուժերի հնարամիտ գործադրութիւնն է։

Պառկում էի ծունկերիս ու արմունկներիս վրայ եւ թողնում որ ինձ շրջեն, քամակս ու ուսերս դպցնեն գետնին։ Ցոյց էի տալիս բազմաթիւ հնարքներ հակառակորդը անակնկալի բերելու, թակարդելու ու ապա զգետնելու։ Այս խաղերը սովորել էի Պոլսում, Րապըրթ Քոլէճում, մի գերման ճարտար ըմբիշից, որ դպրոցի մարզանքի ուսուցիչն էր։ Գօտեմարտի այս ցոյցերին յատուկ հետաքրքրութեամբ հետեւում էին բոլորը։ Մանաւանդ Սեպուհը, որ վառ հաճոյքով դիտում էր կռիւները եւ ամէն օր աւելի զօրեղ եւ թիկնեղ մէկին էր հանում իմ դէմ։ Մուրատը միշտ լուռ էր եւ կարծես մասնակից չէր տիրող խանդավառութեան. իր ներկայութիւնը սոսկ պարտադիր մի արարք էր։ Նկատում էի, որ մերթ ընդ մերթ Սեպուհը դառնում էր Մուրատին, հարցեր էր տալիս, որ նրա հաւանութիւնը կորզէ իր անչափ սքանչացումը վաւերացնելու համար։ Մուրատն անփոյթ էր, նրա կեցուածքին ու նայուածքին մէջ ոգեւորիչ շող չկար։ Հոգին պատել էր տրտմութեան մի խիտ մշուշով։ Աչքերն ասում էին, որ այս ամէնը չէքուչէք է։

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(6)

համաժողովը» : Քուէթուղթերը բաժնուած էին պատասխանելու համար այո կամ ոչ : Քուէթուղթին վրայ հաստուած մըն ալ կար հարցնող թէ կ'ուզե՞ն գերմանական միութիւնը :

Այս քուէարկութեան արդիւնքը յուսախաբ ըրաւ Սովիէթական իշխանութիւնները քանի որ մինչ անոնք 100էն 95 արդիւնք կ'ակնկալէին, ինչպէս սովոր է իրենց սարքած ընտրութեանց մէջ, առացան միայն 100էն 66 :Մասնակցողներու համեմատութիւնը 100էն 95 էր : Շուրջ 12 միլիոն քուէներէն ութը միլիոնի մօտ պատասխանեցին «այո» ; իսկ չորս միլիոնը «ոչ» : Ուրեմն 66 այոյի դէմ 34 ոչ :

Անիկա պարտութիւն մը կը համարուի ռուսական վարչութեան համար :

★ Պերլինէն կը հաղորդեն թէ քաղաքին սովիէթական եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ տնտեսական հաղորդակցութեանց վերսկսման համար համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ :

ՑԵՆՈՒՋԱԿԱՑԻՆ նոր յարձակում մը կատարուեցաւ Սէնթ Ուէնի մէջ : Սիւզեր ձուլարանին հաւաքիչը երէկ առտու ժամը 11ին երբ դրամատունէն 750.000 ֆրանք դանձած կը դառնար, փողոցի մը մէջ երկու անծանօթներ զէնքի սպառնալիքով յափշտակեցին կապոցը եւ կառք մը ցատկելով հեռացան : Ոստիկանները սկսան հալածել, բայց ի զուր : Գողերու կառքը ճամբան բեռնատարի մը զարնուելով անիւը պայթեցաւ, բայց անոնք յաջողեցան փոքր փողոց մը դառնալ, եւ դրպանելով դրամը հեռանալ, լքելով իրենց կառքը :

★ Ձերբակալուեցաւ Բէփիւպլիքի մէթրոյին դրամը յափշտակող գողերուն պետը որ նախկին ոստիկան մըն է :

ԼՈՒՑԿԻՆԵՐՈՒ վաճառումը նուազած ըլլալով (տարիին 4 առաջին ամիսներուն մէջ 55 միլիոնով սպառած է մինչ անցեալ տարի նոյն շրջանին 180 միլիոն էր), Րէժին որոշեց Մայիս 20էն սկսեալ կէս ֆրանք իջեցնել փոքր տուփերու գիները, եւ նոր տեսակ մը հանել 24 լուցկին 2 Ֆր.ի :

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէվերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր :

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :
Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ.Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը :

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին :

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ : Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ : Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ :

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ : Ըմպելին տեղւոյն վրայ :

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Կապոյտ Խաչի Իթալիի մասնաճիւղը ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկերուհի եւ ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի եւ Տէր եւ Տիկին Մ. Ալթունեանին, իրենց մօր եւ քրոջԱյրի Տիկին Յովհաննէսեանի մահուան առթիւ (Յունաստան), եւ 1000 ֆրանք կը նուիրէ Վեթ. Ֆոնտին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՅԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի մէջ բնակող եւ Փարիզի կրօնկ. ընկերակցութեան անդամ եղող բոլոր ազգայինները, կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9—13 տեղւոյն եկեղեցին, ուր պիտի կատարուի անդամական քարթերու բաժանումը Շավիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ յանձնախումբին կողմէ :

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն յետոյ ժամը 2.30ին : Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Նօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդ Ահարոնեան խումբի ընկերական ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի G սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի ընդհ. ժողովը այս ուրբաթ ժամը 9ին դպրոցի սրահը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ, բացակաները նկատի կ'առնուին :

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրկուն ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Խիստ կարեւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ :

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին : Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ : Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ :

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին : Խիստ կարեւոր օրակարգ : Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի :

Կը հրաւիրուի Շավիլի հայ գաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Հանըմիկ Պետրոսեան եւ պարագաները իրենց խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնեն, բոլոր անոնց որանձամբ կամ գրաւոր իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին իր ողբացեալ ամուսնոյն Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ մահուան առթիւ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Լեւոնէն Տէր Պետրոսեան եղբայրներ եւ Օր. Ծովինար Տէր Պետրոսեան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց՝ որոնք անձամբ եւ նամակով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր՝ ԱՂԱՒՆԻ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ մահուան առթիւ, որ տեղի ունեցած է Արաբկիրի գիւղերուն մէջ:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին Կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ.—Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY :

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ) : Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ :

ԿԻՐՏԱՍԱՆԵՆ— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵՒՈՆԵԱՆ, Օր. Հ. ԱՎՆԱԹԱՄԵԱՆի աշակերտներուն դասական պարէն :

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին :

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins :

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վերամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 20 MAI 1949 Ուրբաթ 20 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5851-Նոր շրջան թիւ 1262

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

«ՆԱՀԱՏԱԿ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ»Ը

Մայիս 14ին «Հայ Գրագէտներու Բարեկամ - ները» հրապարակ հանեցին իրենց Մատենաշարի 16--- հատորը, Գարեգին Եսայեան. Սրուանձտեանցի «Համով Հոտով»ի առաջին մասը:

Ինչպէս նախորդ հատորներու հրատարակու- թեան առթիւ, այս անգամ եւս մամուլն ու խումբ մը մտաւորականներ հրաւիրուած էին՝ լսելու ըն- կերութեան գործունէութեան բարոյական եւ նիւ- թական հաշուետուութիւնը :

Տրուած զեկոյցը ցոյց կուտար թէ «Հայ Գը- րագէտներու Բարեկամները» իրենց հրատարակ - չական գործը բաւական հաստատ հիմերու վրայ դրած են: Ներկայիս սնտուկին մէջ պատրաստ ունին 89.173 ֆրանք եւ իրենց դրամագլուխին մաս կը կազմեն նախորդ 15 հատորներէն անվա- ճառ մնացած 6511 օրինակ գրքերն ու նոր հրատա- րակուածը՝ 1500 օրինակ:

1929 Սեպտեմբերին էր, որ քանի Դաշնակցա- կան մտաւորականներ հիմը դրին հրատարակչա- կան այս ընկերութեան «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ» յատկանշական անունին տակ :

Հիմնադիրները հետեւեալ կերպով կը ձեւա - կերպէին իրենց նպատակը :

« Բազմաթիւ արեւմտահայ տաղանդաւոր գրող- ներ պատերազմի ընթացքին զոհուած են՝ առանց հայ գրականութեան կտակած ըլլալու առանձին հատորով իրենց գեղարուեստական էջերը: Ու- րիշներ, դեռ պատերազմէն առաջ, մեռած են, ցանուցիր թողլով իրենց երկերը զանազան օրա- թերթերու եւ պարբերականներու մէջ: Պատե- րազմի դադարումէն ահա տասը տարի յետոյ, տակաւին եռանդական որեւէ լուրջ ձեռնարկ չէ եղած, ամփոփելու եւ հրատարակելու համար հայ գրչի այդ ազնիւ աշխատաւորներուն ցրուած էջերը :

« ... Ահա այս նպատակով կազմեցինք «Նա- հատակ Գրագէտներու Բարեկամներ » անունով հրատարակչական մը, որ կ'առաջադրէ հաւաքել ու հրատարակութեան տալ արեւմտահայ նահա- տակ կամ մեռած գրողներու երկերը, կցելով գը- րողի կեանքին եւ գործին շուրջ ուսումնասիրու- թիւն մը» :

Ն. Գ. Բ.ը, ինչպէս կը կոչէինք զայն, իր իր Մատենաշարի առաջին շարք, կը խոստանար մեզի տալ 12 հատոր, ընդամէնը 200 ֆրանքի փո- խարէն, կանխիկ բաժանորդագրութիւններում :

Պայմաններու բերումով այս խոստումը լրիւ չիրագործուեցաւ: 12ի փոխարէն ունեցանք 10 հատոր միայն, գեղարուեստական կողքով, ընտիր թուղթի վրայ եւ մաքուր տպագրութեամբ, եօթը տարուան ընթացքին 1930էն 1937:

Առաջին շարքը այսպէսով փակուեցաւ: Անկէ դուրս մնացին, նախապէս յայտարարուած երկը- տասաններէն, Երուանդ Սրմաքէշխանլեան, Թու- քէն Սեւակ եւ Տիրան Չրաքեան: Ասոնցմէ առա- ջին երկուքը տեղ գտան Բ. շարքին մէջ, իսկ վեր- ջինը տակաւին ցարդ չէ հրատարակուած: Առաջին շարքին մէջ մտաւ հիմնադիրներէն Օհան Կարօ (թիւ 8), որ մեռած էր 1933ին՝ թողլով արժէքաւոր անտիպ ձեռագիրներ եւ որուն յիշատակը յաւերժացնել ուզեցին իր ընկերները, մանաւանդ որ վաղամե- ռիկ գրագէտը կենդանի նահատակի մը կեանքը ապրած էր :

Արդէն առաջին օրէն իսկ «նահատակ» բառին լայն սահմանում մը տուած էին հիմնադիրները: Այդ պատճառով ալ Մատենաշարին մէջ տեղ գտան Արփիար Արփիարեան, որ Մեծ Եղեռնէն տարիներ առաջ՝ 1907ին Գահիրէի մէջ զոհ գացած էր եղ- բայրասպան դնդակի մը, եւ Երուանդ Օտեան, որ տարագրութեան մղձաւանջային տարիները Սու- րիոյ մէջ անցընելէ վերջ, վերապրող սակաւաթիւ մտաւորականներէն մէկն էր եւ որ հիւանդու - թեան հետեւանքով 1926ին մեռած էր Եգիպտոսի մայրաքաղաքին մէջ :

Օհան Կարոյի մահով եւ 1932ին հիմնադիր - ներէն երեք հոգիի ինքնաչէզոքացումով, հրա- տարակչականը իր գործունէութիւնը շարունակեց հինգ հոգիով: Տարիներու ընթացքին, ինքնալրա- ցումով, իր կազմին մէջ կարեւոր փոփոխութիւն- ներ տեղի ունեցան: Այժմ դարձեալ ինը հոգի դարձած են, առանց հաշուելու հիմնադիր ան - դամներէն Սիմոն Վրացեանն ու Կարօ Սասունին, որոնք տարիներէ ի վեր Փարիզէն հեռու կը գըտ- նուին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՑԱՒ

Դպրոցներ ունինք, որոնցմով կը պարծինք ամէն տեղ: Անոնց մէջ կան աշակերտներ որոնք ի- րաւամբ արժանի են մեր ուշադրութեան :

Ճիշդ է որ բառին իսկական առումով մեր գիտցած նախակրթարանները չենք ունինք: Կիսկա- տար դասընթացքներ են, ուր շաբաթը մէկ օր մի- այն հայ մանուկը կուգայ լսել, գրել ու կարդալ իր մայրենի լեզուն:

Ասոնք ալ պահելու համար ի՜նչ դժուարու- թիւններ կը քաշեն թաղեցիներ, հոգաբարձու- թիւն, Կապոյտ Խաչ եւ ուրիշ միութիւններ :

Եթէ դրամը կայ, ուսուցիչը չկայ, եթէ ու- սուցիչը գտնես, սրահը կը պակսի: Եթէ յաջողիս բոլորը իրար բերել, ահա անճոռնի մրցակցու- թիւն մը Միութիւններու միջեւ, որոնց մէջ աշա- կերտներ ալ կան որ ժողովուրդին սեփական չէն- քըն իսկ կը զլանան իր մանուկներուն, եթէ չես երկրպագեր Արքային ?:

Մեր հայաշատ արուարձաններէն մէկուն դպ- րոցին հոգաբարձուներէն մին այս բոլորը թուե- լէն վերջ աւելցուց.

— Այս նեղութիւններուն սիրով կը յաղթենք: Եւ վարձատրուած ենք արդէն, երբ կը լսենք երկու դողդոջուն բառ, հայերէն երգ մը կամ արտասա- նութիւն մը աղոց բերնէն: Սակայն ծանր է բոլո- րիս համար երբ կը տեսնենք մեր գիտակից հայրե- նակիցներուն, բանիք՝ գրոց-բրոցներուն, մտաւո- րականներուն անտարբերութիւնը:

Օրինակով խօսիմ: Աւելի քան 15 տարիէ ի վեր դասընթացք մը ունինք Իսի լէ Մուլինոյի մէջ, սեփական սրահ միշտ 100էն մինչեւ 150 աշակերտ, կանոնաւոր շաբաթական դասեր: Պարբերաբար հրապարակային հանդէսներ տեղի կ'ունենան: Արդ, մէկ հատիկ անուն չեմ կրնար տալ մեր ծա- նօթ դէմքերէն որ տեսնուած ըլլայ գոնէ այդ հան- դէսներէն մէկուն մէջ: Մնացածը դուք ամբողջա- ցուցէք ...

ՍՕՍԻ

ՊՈԼՍՈՅ ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթարերէն կ'իմանանք թէ Արսլանեան արք. նոր խաղեր կը սարքէ, խափա- նելու համար կուսակալին կարգադրութիւնը պատրիարքական ընտրութեան մասին: Փոխանակ հիմնուելու նախորդ ժողովներու եւ օրէնքներու վրայ, դիմումներ կը կատարէ, անոնց գոյութիւ- նը ժխտելով եւ նոր կանոնագիր մը մշակելով :

Այս առթիւ յատկանշական են իր օրկանին՝ «Ժամանակ»ի հետեւեալ խօսքերը —

«Ընդհ. ժղովը 1931էն ի վեր, վարչութիւնը 1937էն ի վեր, Թաղ. Խորհուրդները 1940էն ի վեր գործունէութենէ դադրած են. իսկ Ասլանեան Ս. 1944ին տեղապահ եղած է: Եղբակացութիւնը ու- րիշներուն կը թողունք »:

Ն. Գ. Բ.ի հրատարակութեանց շարքը մեծ ընդունելութիւն գտաւ Ֆրանսայի եւ արտասահ- մանի մէջ, դառնալով գրասէրներու մատենադա- րանին գլխաւոր զարդը :

Գեղեցիկ էր գաղափարը, Մեծ Եղեռնի զոհե- րուն գործերը կորուստէ փրկել եւ վառ պահել անոնց յիշատակը վերապրող սերունդի սրտերուն մէջ: Ո՞ր հայրենասէր հայու հոգիին չէր խօսեր :

Գտնուեցան բարեսէրներ, որոնք նիւթապէս աջակցեցան ձեռնարկին յաջողութեան համար, ո- մանք տրամադրելով սկզբնական դրամագլուխը (ողբացեալ Վահան Խորասանճեան), ուրիշներ ստանձնելով հատորի մը հրատարակութեան ամ - բողջական ծախքը (Բ. Տամլամեան եւ Խ. Սվա - ճեան):

Ն .Գ. Բ.ը գործեց տնտեսական տագնապի ծանր օրերուն, տագնապ՝ որ սկսաւ 1931ի սկիզբը եւ տեւեց մինչեւ 1939, երբ պայթեցաւ ահաւոր պատերազմը :

Գնահատանքի խօսք միայն ունինք իր կատա- րած աշխատանքին եւ ձեռք բերած արդիւնքին համար :

Բայց ինչո՞ւ Ն. Գ. Բ.ը դարձաւ Հ. Գ. Բ.: Ի՞նչու լքուեցան նահատակները եւ ընկերութիւնը շեղեցաւ իր հիմնական նպատակէն:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Պաղեստինեան խնդիրը կ'արծարծուի

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ, ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ՌՈՒՍԻՈՅ

Լոնտոնի լաւատեղեակ շրջանակներուն մէջ կը հաւաստեն թէ Միացեալ Ազգերու ժողովին գու- մարման պահուն կողմնակի խօսակցութիւններ եղած են Պալքանեան խնդիրներու մասին: Ռուս պատուիրակ Գ. Մալիք տեսակցած է հելլէն պատ- ուիրակներուն հետ, ըսելու համար թէ Կրէմլին կարգ մը պայմաններով պատրաստ է Յունաստանի համայնավար ըմբոստութեամբ չհետաքրքրուիլ : Կրոմիքօ ալ, իր կարգին, նոյն բանը հասկցուցած է ամերիկեան պատուիրակութեան եւ ժողովի նախագահ՝ Աւստրալիոյ արտաքին նախարար Իւ- վէթի: Իսկ ի վերջոյ անգլիական պատուիրակն ալ մասնակցած է կարծիքներու այս փոխանակու - թեանց :

Այս բոլոր նախապատրաստութիւններէն կը կարծուի թէ խնդիրը պիտի բերուի Փարիզի Չոր- սերու ժողովին առջեւ: Յունաստանի եղած հա- մայնավար օժանդակութիւնը եթէ դադրի, պալ- քանեան չփոթութիւնը կը պարզուի. որով, արեւ- մտեան պետութիւնները պիտի պահանջեն Յու- նաստանէն որ կարծիքի ազատութեան մասին ա- պահովութիւններ տայ, բայց նաեւ պիտի առա- ջարկեն 'ր խորհրդային ազդեցութեան տակ գտ- նուող երկիրներու մէջ ալ ոչ-համայնավար կու- սակցութիւններու ազատութիւն տրուի:

Կը կարծուի թէ Կրէմլին պիտի պահանջէ ա- րեւմտեան պետութիւններէն ճանչնալ Եուկոսլա- ւիոյ տնտեսական կախումը Ռուսիայէն: Ասիկա ապացոյց մըն է որ Սովիէթները կը նեղուին Թի- թոյի վերջին ջանքերէն իր երկրին տնտեսական փոխանակութիւնները աւելցնելու համար ժողո - վրդապետութեանց հետ :

Յայտնի չէ թէ Չորսերու մէջ ո՞րքան յաջո- ղութիւն պիտի գտնէ Յունաստանը Արեւմուտքի, իսկ Եուկոսլաւիան Ռուսիոյ ենթարկելու խնդիրը:

Իտալական գաղութներու վէճը

Միացեալ Ազգերու ընդհ. ժողովը իր վերջին նիստին մէջ մերժեց իտալական գաղութներու վարչաձեւին մասին Անգլիոյ եւ Իտալիոյ արտա- քին նախարարներուն՝ Պեւին - Սֆորցայի միջեւ գոյացած համաձայնութիւնը:

Այս համաձայնագրով Ափրիկեան Տրիպոլսոյ վարչութիւնը մինչեւ 1951 կը թողուէր Անգլիոյ եւ անկէ յետոյ Իտալիոյ: Այս առաջարկը մէկ ձայնի պակասով մերժուեցաւ, որովհետեւ Եթովպիա Հնդկաստան եւ Հայիթի դէմ քուէարկեցին, ինչպէս նաեւ արաբական բոլոր երկիրները :

Իտալական գաղութներէն Լիբիա տասը տա- րիէն անկախ պիտի ըլլայ, այսինքն 1959ին, Սիրէ- նայիք՝ պիտի մնայ անգլիական, իսկ Ֆէզզան ֆը- րանսական հակակշռի տակ: Այս կարգադրութիւ- նը առայժմ չիանգարուիր մինչեւ որ Միացեալ Ազգերու ժողովը իր առաջիկայ նստաշրջանին լու- ծէ իտալական գաղթավայրերու խնդիրը :

★ Ափրիկեան Տրիպոլսոյ ցեղախումբերը կը սպառնան ապստամբիլ եթէ Տրիպոլիս Իտալիոյ թողուի: Ցոյցեր եւ գործադուլներ ալ կ'ըլլան :

Գերմանիոյ խնդրին շուրջ

Չորսերու ժողովին պատրաստութեան համար երեքներու մասնագիտական գումարումները կը շարունակուին: Երէկի նիստին մասնակցեցան Պերլինի անգլիական հրամանատարը զօր. Րօ- պէրթսըն եւ ֆրանսական հրամանատարին դիւա - նագիտական խորհրդական Գ. Ֆրանսուա Փոնսէ:

Հակառակ գաղտնապահութեան, Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ գոհացուցիչ առաջդիմութիւններ եղած են համաձայնութեան, երեքները միաձայն են որ գերման միութիւնը մերժուի, ինչպէս նաեւ Րուրի հակակշռին մէջ Ռուսեր չընդունուին:

★ Պերլինի ռուսական իշխանութիւնները ար- գիլեցին անցքը 200 բեռնակառքերու որ ուտելիք կը տանէին քաղաքին արեւելեան շրջանին համար:

Ամերիկեան սպասարկութեան պետը անմիջա- պէս գնաց բացատրութիւն ահանջելու: Պատաս- խանուեցաւ որ սովիէթական գօտիէն երբ վաճա- ռական մը յանձնարարութիւն մը տայ արեւմտեան շրջանին պէտք է որ իր պօն տը քօմանտը կնքուի սովիէթական իշխանութիւններէն եւ այդ կնիքը պէտք է ցոյց տրուի ապրանքին ներածման պա - հուն :

Ամերիկեան պաշտօնատարը Նիւ Եորքի համա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՅԻՍ 28Ի ՎԵՐԱԲԵՐԵԱԼ յօդուածները խմբագրութեան հասցնել մինչեւ հինգշաբթի, 26 Մայիս :

ՄԻԱԿ ԵԼՔԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ Է

Քիչ առաջ գերեզմանատունէն վերադարձայ ։ Գացեր էինք հողին յանձնելու երիտասարդ մը, Վազգէնը, 35 տարեկան, բազմանդամ ընտանիքի մը նեցուկը ։

Երէկ թաղեցինք ուրիշ հայորդի մըն ալ, աւելի երիտասարդ, քան այսօրուան՝ ննջեցեալը։ Հազիւ 26 տարեկան Համբիկը։ Ցրտակիտանցի ընտանիքի մը շառաւիղը, որ բոլորովին առանձին ինկեր էր այս հողերուն վրայ ։

Երկու մեռել, երկու օրուան մէջ։ Երկուքն ալ երիտասարդ իրենց տարիքի բովանդակ լիութեան մէջ։

Ու տակաւին կը խօսուի, թէ 15 եւ 12 տարեկան երկու Թարմատի փոքրեր նոյնպէս կ'ապրին իրենց վերջին օրերը, հիւանդանոցին մէջ ։

Ասոնք՝ մեռածներն ու մահամերձները։

Հապա միւսնե՞րը, որոնք, տասնեակներով, տարիներէ ի վեր գամուած են իրենց անկողիններուն, հիւանդանոցներու մէջ։ Ու պարզապէս կը քաշկռտեն կեանք մը, որ առողջանալու դրեթէ ոչ մէկ յոյս կը ներշնչէ։ Ամիս մը առաջ կամ վերջը, մահը զանոնք եւս պիտի ըզգետնէ անխուսափելի կերպով ։

Ցանկը, սակայն, այսքանով ալ չի փակուիր։ Կայ դեռ բազմութիւնը այն «ենթականերուն», որոնք կը գտնուին մահացու վտանգին դէմ յանդիման՝ իրենց նիհար կազմով, անբաւարար սննդառութեամբ ու բնակարանային անյարմարութիւններով։

Շատ է այսքան զոհ մեր տարադիր ու փոքրաթիւ գաղութին համար ։

Գերեզմաններու թիւը 60ը անցաւ Շթութ-կարտ — Պատ Քրանշթաթի ընդարձակ գերեզմանատան մէջ։ Հայերու յատկացուած բաժինը արդէն իսկ լեցուած է։ Փոքր տարածութիւն մը միայն զատուած էր մեր մեռելներուն համար, հաշուելով անշուշտ, որ հայ տարադիրներու բնակութիւնը երկար չի տեւեր այստեղ։ Իսկ այդ տարածութիւնը անբաւարար կուգայ այսօր, օրըստօրէ շատցող հայ մեռելներու համար։

Անխնեալ հիւծախտն է, որ առ հասարակ կը հալածէ մեր բեկորները։ Հիւծախտը, որ երթալով տուն - տեղ կ'ըլլայ Ճամբարին մէջ, հակառակ ձեռք առնուած միջոցներուն ։

Ձեռք առնուած միջոցներուն կ'ըսեմ, գիտնալով հանդերձ, որ անբաւարար են անոնք եւ անզօր՝ պայքարելու վտանգին դէմ ազդու կերպով։

Խճողումը այնքան շատ է բնակարաններու մէջ եւ նիստ ու կացը այնքան նախնական, այնքան հակառողջապահական, որ մաքրութիւնը ընդհանրապէս եւ հակառակ ամէն ճիգի, յարաբերական իրականութիւն մըն է միայն այս ընդարձակ գաղթակայանին մէջ։ Երբ բազմանդամ ու երախաներու տէր ընտանիք մը կը բնակի մէկ սենեակի մէջ, հոն կ'եփէ հոն կը ճաշէ, հոն կը լուայ, ու մանաւանդ հիւանդը, հիւանդկախը եւ առողջը բոլորը միասին հոն կը նստին, կ'ելլեն ու կը քնանան, կրնաք երեւակայել թէ հայ տանտիկնոջ համբաւեալ մաքրութիւնը ինչպէս անկարող կ'ըլլայ պայքարելու այս կացութեան ստեղծած անպատեհութիւններուն ու յատկապէս վտանգներուն դէմ ։

Ուրիշ հոգ մը՝ սնունդի պակասը։

Առաջ, այսօրուան պէս ծանր չէր սննդառութեան հարցը տարադիրներուն համար։ Հոգատար կազմակերպութեան — «Իրոյի» — այսօր տըւածը, դժբախտաբար, իր քանակութեամբ ու միօրինակութեամբ, չի կշտացներ։ Պէտք է վրան բան մը աւելցնել սեփական միջոցներով, անօթի չմնալու համար։ Աշխատանքը, ցարդ, այդ միջոցները կը հայթայթէր։ Մինչդեռ այսօր երբ աշխատանք չկայ, չկայ հետեւաբար այդ միջոցները ապահովելու հնարաւորութիւնը ։

Հայ տարադիրները, միւս բոլոր տարադիրներուն հետ բաղդատելով, աւելի լաւ պայմաններու մէջ կը գտնուէին անկէ առաջ, շնորհիւ իրենց աշխատանքին, որ մեղուանոցի վերածած էր Հայկական Ճամբարը։ Հիմա, մերիններն ալ վերածուեցան մէկ յայտարարի, օտար ու բախտակից միւս տարադիրներուն հետ միասին։ Ճամբարը ամիսներէ ի վեր անգործ մնացած է։Մեռաւ կօշկակարութիւնը։ Աչքի ինկան մեր կօշկակարները։ Անոնք այլեւս ի վիճակի չեն արժեցնելու իրենց արհեստը, որովհետեւ կօշիկի մեծ գործարանները առատագին կօշիկներով ողողեցին հրապարակը այս հինգ վեց ամիսներու ընթացքին։ Այս պատճառով ալ կը տիրէ համատարած գործազրկութիւն։ Եւ բնականաբար աղքատութիւն, որ իր առաջին ու անմիջական անդրադարձը կ'ունենայ մարդոց սննդառութեան վրայ։ Իսկ սնունդի այս պակասը, իր կարգին, ատտիճանաբար կը պակսեցնէ մարմնի դիմադրական ուժը հիւանդութիւններու եւ մանաւանդ հիւծախտի դէմ ։

Այս ընթացքով, ուր չունի այս կացութիւնը։ Ելքը՝ միայն փոխադրութիւնն է, այստեղէն հեռանալը, ովկիանոսէն անդին այլուր տեղաւորուիլը, որ սակայն կը դանդաղի ու կը դանդաղի, յուսահատութիւն պատճառելու աստիճան։ Մինչեւ հիմա մէկ տարուան ընթացքին, երբ տարագիրներու փոխադրութիւնները սկսան մեծ թափով հազիւ հարիւրի չափ բախտաւորներ կըցան երեսներին կայել ու հեռանալ այս անհրապոյր միջավայրէն։ Մնացածը դեռ կը սպասէ։ Եթէ մինչեւ այս տարեվերջ հազար հոգի փոխադրուին, հրաշք մը պիտի ըլլայ։ Մարդիկ այնքան յուսալքեալ դարձած են, որ չեն հաւատար այս կարելիութեան։ Ու գործերը, ձեւակերպութիւնները այնքան դանդաղ կ'երթան, որ կարծէք կ'արդարացնեն այս յոռետեսութիւնը ։

Դեռ չեմ անդրադառնար այն ողբերգութեան, որուն պիտի ենթարկուին փոխադրուելու անկարող եղողները, — հիւանդներն ու անոնց պարագաները, հաշմանդամները, ծերերը, տէր ու հոգատար ազգական չունեցողները։ Եթէ բոլոր առողջներն ալ մեկնին, Շթութկարտի մէջ դարձեալ պիտի մնայ հազարնոց համայնք մը, որ այս անգամ բացարձակ անկարներէ, չքաւորներէ եւ թշուառներէ պիտի բաղկանայ, հեղեղը պիտի երթայ, աւազը պիտի մնայ։ Ի՞նչ ճակատագիր կը սպասէ այդպիսիներուն, երբ տարի մը երկու տարի վերջը «Իրօ»յի գրասենեակներուն հետ ճամբարներն ալ փակուին եւ հոգատարութիւնը դադրի։ Ո՞վ տէր պիտի կանգնի անոնց։ Ո՞վ պիտի հոգայ, խնամէ ու ապրեցնէ զանոնք։

Ահա թէ ինչու մեր բոլոր բեկորները, իրենց աչքերը յամառող անձկութեամբ մը սեւեռած են Պ. Ճորճ Մարտիկեանի վրայ, նկատելով զայն իրենց միակ յոյսն ու ապաւէնը։ Եթէ իր այնքան անձնուէր ճիգերէն վերջ, յաջողեցաւ ան մեր տարադիրներու ամբողջութեան ազատարարը դառնալ, նոյնիսկ յառաջիկայ մէկ երկու տարիներու ընթացքին, փրկութիւն է։ Այլապէս ողբերգութիւնը պիտի հասնի իր լրումին եւ վաղաժամօրէն շիջելիք դեռ շատ սիրելիներու յուղարկաւորը պիտի դառնայ Շթութկարտի դժբախտ Հայոց գաղթակայանը...

(Յուսաբեր) ԿԱՐՕ ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Մկրտիչ Թադէոսեան

Անծանօթ անուն մը։ Արաբկիրի շրջաններու գիւղերէն։ Մէկը այն հարիւրաւոր հազարաւոր հայորդիներէն որոնց 1915ի եղեռնի շրջանին ունեցած առնական կեցուածքը հպարտանքով կը լեցնէն մեր սիրտերը ։

Մկրտիչ Թադէոսեան զինուոր էր ու քանի մը օրուան հրամանով գիւղ եկած։ Այդ օրերը կը զուգադիպէին Ապրիլի չարագուշակ շրջանին ...

Կառավարութիւնը ճակատի զինուորին պարենաւորում հասցնելու համար կը բռնադատէր մանաւանդ գիւղական բնակչութիւնը, որպէսզի այսինչ կամ այնինչ օրը ներկայ գտնուին կառավարութեան մօտ իրենց կենդանիներով, «մի կամ էշ» գէպի Էրզրում պարենաւորում փոխադրելու համար։

Այդ շարթուան սկիզբը մեր գիւղէն տասնեակ մը անձեր պատասխանելով այդ կոչին՝ կը գտնուէին փոխադրութեան ճամբուն վրայ։ Գիւղին մէջ գրեթէ այր մարդ չէր մնացեր, կային ծերեր, պատանիներ ու անչափահասներ ։

Այդ օրը գիւղը ունեցաւ քանի մը անբաղձալի հիւրեր, դըրացի գիւղին Միւտիւրը, չորս Եարբլուկ ոստիկաններով։ Անոնք իրենց մօտ կանչելով գիւղապետը պահանջեցին որ անմիջապէս իրենց բերէ քանի մը անձեր, տալով անոնց անունները։

Առանց վարանումի գիւղապետը պատասխանեց որ՝ պահանջուած անձերը արդէն կառավարութեան կողմէ կանչուած ու իրենց կենդանիներով կը գտնուէին Էրզրումի ճամբուն վրայ ։

— Քեզմէ ոչ խելք կ'ուզեմ, ոչ ալ կարծիք, այս անձերը կէս ժամէն պէտք է հոս ներկայանան, ըսաւ Միւտիւրը, մորակի քանի մը հարուած տալով գիւղապետին ուսերուն՝ զայն սենեակէն դուրս վռնտեց, ետեւէն կրկին պոռալով. ուրեմն կէս ժամէն ։

Ցայտնի էր որ մարդիկը պատրուակ կը փընտռէին միջադէպ ստեղծելու, հայ ժողովուրդի գլխուն պատահելիք աղէտը նախապատրաստելու համար ։

Միւտիւրը սեղան մը պատրաստել տուած, ու իր արբանեակներով օղի կը խմէր ու անհամ կատակներ կ'ընէր անեցիներուն հետ։ Այս տրամադրութեան մէջ էր, երբ որոշեալ ժամուն գիւղապետը կրկին մինակը ներկայացաւ։

Միւտիւրը եւ ոստիկանները սկսան յարձակիլ անոր վրայ, անխնայ ծեծել ծերունի գիւղապետը, կիցերով եւ հրացանի կոթերով։Այս սրտաճմլիկ տեսարանը պատուհաններէն դիտող կիներ կը հեկեկային ։

Փողոցի ո՞ր անկիւնէն եկաւ ու դէմերնին յանկարծ ցցուեցաւ մեր կայտառ ու հուժկու երիտասարդը Մկրտիչ Թադէոսեան։ Ոչ ոք ուշադրութիւն ըրած էր։ Եւ ահա սկսաւ անհաւասար կռիւ մը, մէկի դէմ չորս, ոստիկաններուն մորակներուն ու հրացաններուն ցոյց տուաւ իր բռունցքը։ Առաջին բռունցքով ոստիկանին մէկը գետին տապալած իր արիւնոտած քիթն ու բերանը կը շըփէր։ Ճարպիկ շարժումով մը երկրորդին հրացանը ձեռքէն առնելով մէկ հարուածով պատռեց գլուխը, երրորդին հաղուստները։ Միւտիւրը որ հեռուէն նախապէս հրճուանքով կը դիտէր տեսարանը, այս անգամ մտահոգութեամբ մօտենալով կռուարարներուն զանոնք բաժնել կ'ուզէր, ըսելով որ թիւրիմացութիւն կայ, եւ այդ թիւրիմացութեան մէջ Միւտիւրն ալ իր բաժինը ստանալէ վերջ քաշուեցաւ իրենց սենեակը։

Մկրտիչ պոռաց «հիւրերուն երեսին» «կէս ժամէն ձեր ուզած մարդիկը պիտի բերեմ»։

Ու կէս ժամ վերջ զինուորական հագուստները հագած ներկայացաւ Միւտիւրին, ու բարեւեցզինուորական ձեւով։ Միւտիւրը իր արբանեակներով սկսաւ աւելի մտահոգուիլ երբ տեսաւ որ զինուորի մը հետ է եղեր գործերնին։Ժպիտով մը սկսաւ [redacted]

բառերը ծամծմել, ներողութիւն խնդրելու ձեւեր առնել ։

Այդ միջոցին գիւղապետն ալ ներս մտաւ։ Քիչ առաջուան հրէշի կերպարանք առնող ու զինքը մորակող Միւտիւրը քաղցր ժպիտով մը ընդունեց զայն «հրամեցէք, էֆէնտի», ըսելով, եղածը թիւրիմացութիւն է եղայլն։

Մէկ ժամ վերջ «հիւրերը» գիւղէն մեկնեցան, ոստիկաններէն մէկը դրացի գիւղէն նորընծայ մը, առաջին քաջութիւնը Հայերուն վրայ փորձել կ'ուզէր, սակայն իր չար բախտէն, երկու օր վերջ իր դիակը գտնուեցաւ իրենց գիւղի սահմաններուն մէջ ....

Մ. ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՅԱՐՑՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

«Կոմսոմոլ»ի համագումարը

(ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԻՒՆ)

Le Mondeի թղթակիցը կը գրէ .—

Մարտ 22էն Ապրիլ 4 Կոմսոմոլը իր 11րդ համաժողովը գումարեց 1362 պատգամաւորներով, որոնց 590ը երիտասարդ կիներ եւ աղջիկներ էին։ Երկրին ամէն կողմէ եկող պատգամաւորները, բոլորն ալ կը կրէին շքանշաններ իբրեւ «Հերոս Սովետական Միութեան» եւ «Հերոս Ընկերվարական աշխատանքի»։ Պաշտօնապէս Կոմսոմոլը կը կոչուի Համամիութենական Լենինեան Երիտ. Միութիւն (ՀԱՄԸԿԵՄ կամ V. L. K. S. M.) կազմուած է 1918 Լենինի կողմէ եւ անցեալ տարի իր 30րդ տարեդարձը տօնեց ։

Երիտասարդական այս Միութիւնը նախապէս ունէր 22 հազար անդամ, 1936ին Սթալինեան Սահմանադրութեան հրատարակութեան ատեն թիւը հասաւ 4 միլիոնի։ Այսօր Կոմսոմոլն ալ լայն բացած է իր դուռները երիտասարդ զինուորներու առջեւ, ինչպէս եւ բոլոր անոնց որոնք իրենց հօրը տեղը բռնեցին դաշտին թէ գործարաններուն մէջ, պատերազմի ատեն։ Աւելի քան 9 միլիոն անդամներէ բաղկացած մեծ բանակ մըն է։ Միխայլով, Կեդր. Կոմիտէի ընդհ. քարտուղարը, ըսաւ թէ այս թիւր բաւարար չէ, թէ պէտք է երիտասարդներու մօտ ուժեղցնել քարոզութիւնը աւելի մեծ թիւով անդամներ ունենալու համար։

Միխայլով իր զեկուցումին մէջ ըսաւ նաեւ թէ երեք միլիոնէ աւելի անդամները շքանշան ստացան, իրենց քաջութեան համար, եւ եօթ միլիոն ալ «Սովետական Միութեան հերոս» կոչումին արժանացան։ Ժողովը մասնաւոր մեծարանք ըրաւ Մաթրոսովին, զինուոր մը, որուն զոհաբերումը հայրենիքին համար՝ վերջերս շարժանկարի նիւթ դարձաւ, առասպելական Զոյա Կոզմոդեմիանսքայայի որ մարտիրոսուեցաւ Գերմաններու կողմէ (մայրը Փարիզի խաղաղութեան համաժողովին պատուիրակներէն մէկն էր), Կրասնոտոնի արձակագէններուն, որոնք ներշնչած են Ֆադէյեւի «Երիտասարդ պահակ» վէպը, դաշտի խմբակներու հազարաւոր կազմակերպիչներուն, որոնք հարուած տուին գերման գրաւող բանակներուն ։

Թշնամութեանց դադարումէն վերջ՝ Կոմսոմոլը ժրաջան աշխատանքով զարկ տուաւ երկրին վերաշինութեան եւ հնգամեայ ծրագրին գործադրութեան ։

1948ի աշնան, երեսունամեակին, արդէն երկու միլիոնի մօտ երիտասարդներ կուսակցութեան նշանակած ժամանակէն առաջ աւարտեցին իրենց գործը։ Զորս հարիւր յիսուն հազար հիմակուընէ կատարեցին իրենց հնգամեայ ծրագիրը։ Համայնավար երիտասարդութիւնը յառաջապահն է արտադրութեան, եւ ստանձնած է հայրենասիրական բազմաթիւ նախաձեռնութիւններ ։ Սթալինկրատի, Քուրսքի, Զքալովի կազմակերպութիւնները գործի լծուած են ժամանակէն առաջ (տասնըհինգ տարուան մէջ) կատարելու ստալինեան մեծ ծրա-

դիրը, որ է պայքար կրօնքի ու դէմ։ Ուզբէքիստանի երիտասարդութիւնը 20 հազար անդամէն աւելի տուած է Տօնէցի աւազանի հանքերը ի վիճակի դարձնելու համար։ Քսանըհինգ հազար երիտասարդ բանուորներ որոնք Խ. Միութեան ամէն կողմերէն եկած էին, մասնակցեցան Ստալինկրատի վերանորոգման։ Միւս կողմէ 25 միլիոն կը հաշուեն յաւելեալ աշխատանքի ժամերը որ Կոմսոմոլի անդամները տրամադրեցին այն ուսեալ տասնըհինգ քաղաքներու վերաշինութեան համար, որոնք ամէնէն աւելի վնասուեցան Գերմաններէ։

«Միշտ Կոմսոմոլն է որ ամէնէն եռանդուն կերպով կ'աշխատի որեւէ ձեռնարկի մէջ, աւելցնելու արտադրութիւնը, պայքարելու վատնումի դէմ եւ արժէքինը պակսեցնելուն մէջ։ Կոլխոզներուն մէջ աւելի քան երկու հարիւր հազար կազմակերպութիւններ կան, որոնք ունին ընդամէնը երկու միլիոն երկու հարիւր հազար անդամներ։ Երիտասարդ համայնավարները առաջնակարգ դեր կը կատարեն գիւղերու ելեկտրականացման գործին մէջ, եւ անոնցմէ են մեքենաչարժ արօրներու կայաններու մեքենագէտներու եւ վարիչներու մեծ մասը։ Աւելի քան վեց հազար հողի չքանչան ստացած են եւ 451 «ընկերվարական աշխատանքի հերոսները կան»։

1936էն ի վեր դպրոցներուն մէջ Կոմսոմոլի անդամները հինգուկէս անգամ աւելցած են, 49 հազար «տարրական կազմակերպութիւններ» եօթնամեայ դպրոցներու մէջ մօտ մէկ միլիոն երեք հարիւր հազար անդամներ ունին։ Ասկէ զատ, 224 հազար երիտասարդ ուսուցիչներէն աւելի Կոմսոմոլի անդամ են։ Այս վերջիններին պարտականութիւնն է վարժեցնել ռահվիրաները (տասներչորս տարեկանէն վար տղաք որոնք 13 միլիոնի չափ են։

Կոմսոմոլը կը զբաղի նաեւ Ֆիզիքական դաստիարակութեամբ ինչպէս եւ մարմնակրթանքի զարգացումով։ Հաստատուած է որ 1948ին «պատրաստ աշխատանքի եւ պաշտպանութեան» վկայական տրուեցաւ մէկ միլիոն չորս հարիւր հազար տղոց եւ աղջիկներու։ Սակայն համաժողովը բաւարար չհամարեց եւ առաջարկեց որ աւելի համայնավարներ բերէին քարոզչութեան նոր ընկերութեանց մէջ, բանակին, օդանաւորդութեան եւ ծովայինի համար։

Քարտուղարը եւ բոլոր խօսողները չնշեցին թէ Կոմսոմոլը իր յառաջդիմութիւնները, յաջողութիւնները, պատերազմի թէ խաղաղութեանատեն, կը պարտի միմիայն համայնավար կուսակցութեան։ Առաջնորդուած ընկեր Ստալինի կողմէ, «Մեր Դրօշակ»ը, կուսակցութիւնն է որ կը շարունակէ զարգացնել երիտասարդութիւնը ամբողջական նուիրումի ընկերվարական հայրենիքին համար, որ կը սորվեցնէ երբեք չնահանջել խոչընդոտներու առջեւ եւ յաղթել անոնց։ Սակայն բազմաթիւ քննադատներ ձայն բարձրացուցին Կոմսոմոլի այն դասերուն դէմ որոնք բաւարար ուշադրութիւն չեն դարձուցած իրենց անդամներուն քաղաքացիական դաստիարակութեան, մանաւանդ նորերուն մէջ։

Կոմսոմոլի ամէն մէկ անդամ հրամայական պարտականութիւնն ունի ուսանելու մարքսականութիւն եւ լենինականութիւն, եւ ամէն կարելիութիւն ունի սորվելու։ Դասական բազմաթիւ գիրքերը ինչպէս Ստալինի «Համայնավար կուսակցութեան համառօտ պատմութիւնը», Լենինի եւ Ստալինի գործերը, անոնց կենսագրականները, դասախօսութիւնները, եւայլն, այս բոլորը երիտասարդութեան տրամադրութեան տակ են, անոնք պէտք է տեսնեն կուսակցութեան հոգածութեան ապացոյցը իրենց հանդէպ։ Կոմսոմոլի գլխաւոր ճիգն է իր անդամներուն քով զարգացնել «սովետական հայրենասիրութեան նուիրական զգացումը», պայքարիլ ձգտումներուն դէմ այն յետադէմ տարրերուն, որոնք կը հիանան օտարին վրայ, մասնաւորաբար արեւմտեան գիտուններու իրագործութեանց վրայ, պայքարիլ նաեւ կրօնական նախապաշարումներու դէմ։ Շատ մը կազմակերպութիւններ, ըսաւ Միխայէլով, «չէզոք» են կրօնքի հանդէպ, երբ ան անհաշտ է գիտութեան հետ։ Պէտք է զարկ տալ բնական գիտութեանց եւ կենսաբանութեան մէջ, նիւթապաշտական վարդապետութեանց։

Համաժողովը կոչ ուղղեց սովետական գրագէտներուն՝ խնդրելով որ պաշտպանեն «համայնավար գաղափարաբանութեան մաքրութիւնը»։ Մենք չենք թոյլ տար, ըսաւ Միքայէլով, «մեր երիտասարդութեան կասկած եւ յոռետեսութիւն հաղորդել»։ Լաւատեսութիւնը անհրաժեշտ է Ս. Միութեան մէջ, «չէ՞ որ սովետական երիտասարդութիւնը ամէնէն յառաջդիմականն, եւ ամէնէն երջանիկն է աշխարհի»։ Ան երջանկութիւնը ունի նշանակ ունենալու Ստալինը։

Որուն ի պատիւ խեյացնոր հուռաներ եղան ժողովի ընթացքին։ Կեդրոնական կոմիտէի ընտրութենէն վերջ (103 անդամներ եւ 47 փոխանորդներ) որոշուեցաւ ըստ սովորութեան ղրկել սիրայորդ պատգամ մը Ստալինի «մեր շատ սիրելի տէրը, մեր իմաստուն առաջնորդը»։

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՏՕՆԸ

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐՒԻ.— Ապրիլեան Սգահանդէսը հոս եւս տօնուեցաւ եկեղց. հոգաբարձութեան նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ բոլոր կազմակերպութիւններու, Մայիս 8ին կիրակի առաւօտ մատրան մէջ։ Հոգեհանգստեան պաշտօնը կատարեց Լեոնէն Թորգոմ քհնյ. ի ներկայութեան հոծ բազմութեան։ Նոյն օրը կէսօրէ վերջ ժամը 3.30ին, Փաթրօնաժի գեղեցիկ սրահին մէջ կատարուեցաւ սգահանդէսը։ Բեմը զարդարուած էր սեւ շղարշներով, եւ խորհրդանիշ — դագաղը ծածկուած էր գեղեցիկ ծաղկեպսակներով։ Բեմի ճակատը կը կարդացուէր Ա. Ահարոնեանի «Այսքան չարիս թէ մոռանան մեր որդիք, թող ողջ աշխարհ հայուն կարդայ նախատինք» վերտառութեամբ։ Հանդիսականները վայրկեան մը ոտքի կանգնիլ հրաւիրուեցան ի յարգանս մէկ միլիոն նահատակներու, սրահը եւս լեցուած էր խուռն բազմութեամբ եւ շատեր դուրսը մնացին։ Հանդէսը բացուեցաւ Տ. Սիմոնեանի ղեկավարութեամբ «Հալածուած Հայաստան»ը խմբերգով։ Տիկին Ա. Գասպարեան արտասանեց «Աշուղ»ը Ա. Ահարոնեանէն, Լեոնէն Թորգոմ քհնյ. կարդաց գեղեցիկ ուղերձ մը, փոքրիկն Սիմոնեան արտասանեց «Կամաւորի յուշարձանը»։ Կաթողիկէ Հայերու ներկայացուցիչը Վիէնէն Լեւոնեան վարդապետը գեղեցիկ հայերէնով մը փառաբանեց Ապրիլեան զոհերու յիշատակը եւ յանձնարարեց չմոռնալ մեր աւանդական սովորութիւնները, եւ հրաւիրեց ծնողները ուժ տալ Նոր Սերունդի հայեցի դաստիարակութեան։

Բանախօսութենէն վերջ մեներգեց Տիկին Կէորեան «Բանուից ղոները»։ Վեր, Սիսեանը հակիրճ կերպով խօսեցաւ օրուան տօնակատարութեան մասին եւ թելադրեց տանիլ դրական աշխատանք, եթէ չենք ուզեր ուշ կամ կանուխ կորսուիլ օտարութեան մէջ։

Փոքրիկն Ֆ. Կուրինեան արտասանեց «Որբը եւ Թռչունը»։ Պ. Յ. Ահարոնեան կարդաց օրուան պատշաճ գեղեցիկ ուղերձ մը, Սթանօզի Հայր. Միութեան կողմէ, Հայկ Պիչաքճեան արտասանեց «Ապրիլեան Զոհերը»։ Օրուան անակնկալը եղաւ «Այրի կինը» Ն. Ահարոնեանի կողմէ։ Հ. Յ. Դ. Անդրանիկ խումբին կողմէ խօսեցաւ ընկեր Այվազեան, ամփոփելով օրուան եղերական դէպքերը, պարտականութիւն դրաւ մատաղ սերունդին, հետեւիլ նախնիքներու թողած լաւ օրինակին եւ մաղթեց որ տեսնենք այն օրը երբ պիտի կարենանք տօնել մեր նահատակներու տօնը մեր սեփական, անկախ հայրենիքին մէջ։ Տէր Թորգոմ քհնյ. պահպանիչով մը փակեց սգատօնը։ Ժողովուրդը միաբերան երգեց Կոմիտասի «Հայր Մեր»ը եւ մեկնեցաւ սրահէն խորապէս յուզուած։

Յ. Մ. Պիչաքճեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ.— Շաբաթ 14 Մայիս, Վալանսի Հայ Մարզականին, (U. S. A.) առաջին խումբը կէս օրին մեկնեցաւ Annecy le Vieux, 180 քիլոմեթր Վալանսէն, մրցելու համար ախոյենական Promotion d'honneur, Finaliste inter Pouleի չորրորդ tourը, հակառակորդին դաշտին վրայ։ Նկատելով հեռաւորութիւնը, մեր տղաքը մեկնեցան մէկ օր առաջ եւ գիշերեցին Annecy քաղաքը, որպէսզի յոգնած դաշտ չելլեն։

Division d'honneurի բարձրանալու փափաքով, մեր մարզիկները իրենց անկարելին կը փորձեն։ Խաղերը իրարու կը յաջորդեն ժամանակ չտալով ուժերը թարմացնելու։ Անշուշտ կրնան դիմանալ եւ վերջնական յաղթանակը տանիլ անոնք որոնք իրենց ետին յոգնածները եւ վիրաւորները փոխարինող ուժեր ունին։ Գնդախաղիմէջ նման առաւելութիւններ կ'ունենան, մեծահարուստ քաղաքարներու հովանաւորութիւնը վայելող խումբեր։ Վալանսի Հայ Մարզականին հարուստ բարերարը մեր աննման Նոր Սերունդն է, 1946ի մեր կրտսերներէն վեցեակ մը, հազիւ 18 տարեկան, որոնք այժմ տիրապետած են գնդախաղի թեքնիքին, եւ կը փոխարինեն իրենց յոգնած ընկերները։ Տեղական մամուլը գոնէ միշտ գովեստի խօսքեր ունի անոնց հանդէպ։

Կայարանէն մինչեւ Լճափը, գլխաւոր սրաճարաններուն ճակատը, կը կարդացուին մեծատառ գիրերով «U. S. A. Arménien, Valance», կիրակի օրուան մրցումին մանրամասնութիւններով։ Մեր մարզիկները Հայու հպարտ նախանձախնդրութեամբ մաքուր հագուած, կը շրջին քաղաքին մէջ։ Յաջորդ օրը դաշտը եղերող անհամար բազ-

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓԵԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մի օր, Սեպուհը յայտարարեց թէ Մուրատն էլ համբաւաւոր ըմբիշ է։ Զհաւատացի, Սեպուհի արտայայտութեան շեշտը ինձ թուաց հեգնական, առնուազն կատակի դիմակով քաշքշուք։ Վահագն Նալբանդեանը, Հնչակ. ծանօթ թրքահայ գործիչը, որ Մուրատի հայրենակիցն էր, վերջօրէն հաստատեց Սեպուհի ասածը։ Ու համոզելու համար ներկաները, նրա վաղեմի կեանքից դրուագներ պատմեց։ Մուրատի մկրտութեան անունը Տօնական է եղել։ Մուրատը իր յեղափոխական անունն է։ Պատանութեան հասակից, ամէն տարի Սեբաստիոյ Ս. Առաքելոց վանքի տօնական հանդիսութեանց ներկայ կը լինի եւ շատ յաջող կերպով կը գօտեմարտի իր տարեկիցների հետ։ Հռչակը այնքան կը տարածուի, որ իր չափահաս տարիքին արդէն կը սկսի մարտահրաւէր կարդալ փորձառու եւ հանրածանօթ ըմբիշներին։ Իր վերջին տարին մենամարտել էր մեծահռչակ մի հայ ըմբիշի դէմ եւ անպարտելի էր եղել։ Պոլսում էլ գօտեմարտել է Սահմանադրութեան տարեդարձի տօնակատարութեան ժամանակ, որպէս Տօնական «փեհլիվան»։ Մուրատը լսեց այս բոլոր պատմութիւնները եւ մունջ մնաց։ Զհաստատեց, սակայն ոչ էլ հերքեց։ Հետագային ինձ առանձին խոստովանեց, որ իրան անուանում էին Տօնական փէհլիվան, եւ իր Պոլիս ժամանումին՝ իբրեւ այդ դիմաւորել են նրան իր սեբաստացի հայրենակիցները։

Մուրատ ծալապատիկ նստած էր գետնի վրայ։ Մօտեցայ նրան, ախս փակցրի ծոծրակին ու ամբողջ ուժովս քաշեցի, վզին դիմադիր տոկունութիւնը փորձելու համար։ Ամուրէր պողպատի պէս։ Բացայայտ էր, որ Մուրատը ըմբիշ էր, դիմացկուն ու հաստամեստ վիզ ունէր։

— Դէհ վեր կաց, որ բռնդ չափեմ, ասացի, միշտ ձեռս ծոծրակին դէմ դրած, ուժգնօրէն քաշելով սարսելու համար վիզը։

— Ինձնից վազ անցիր. տարիքս առած մարդ եմ։ Տես — քունքը ցոյց տալով,— մազերս սկսել են ճերմկել։ Քառասունից յետոյ ջահե՞լ դառնամ, հալս հա՞լ է, որ քեզ հետ խաղ անեմ։ Ահա քեզ Սեպուհն ու Արշակը, ինձնից վազ անցիր։

Արդարեւ թէ Սեպուհը եւ թէ Բժ. Արշակ Պօղոսեանը երկուսն էլ ուժեղ ու յաղթանդամ մարդիկ էին։ Գէթ աւելի տեսքոտ, քան Մուրատը։

Խումբը խանդավառ կերպով տրամադիր էր, որ Մուրատը կրկէս ելնէ։ Սեպուհը նշան էր անում, որ նրա օձիքը թող չտամ, միւսները՝ աչքով յօնքով հասկացնում էին, որ հրապարակ քաշեմ նրան։ Միմիայն Հնչակեան Վահագն էր, որ անպատում դուրգուրանք ու անսպառ հիացում ունէր Մուրատի հանդէպ, դառն սրդողումով բողոքում էր այս անպատշաճ վարմունքի դէմ։

— Իր դարդը քա՞չ է։ Աստծու սիրոյն, հանգիստ թողէք խեղճ մարդը։ Գէթ հանգիստ թողէք, որ իր խղճով տապկուի։

Մուրատը իշխան էր, Վահագնի աչքին։ Իշխան՝ իբրեւ մեծահոգի եւ ազնուական խառնուածք. իշխան՝ իբրեւ անպարտելի պաշտպանը հայութեան, ախոյեանը նրա ազատագրութեան. իշխան՝ իբրեւ անտրտունջ բեռնաւորը իր ժողովուրդի լեռնակուտակ ցաւերին։ Անզուսպ զայրոյթով բողոքում էր այս խայտառակութեան դէմ, եղածը համարում էր ազգային սրտակեղեք վիրաւորանք, անքաւելի սրբապղծութիւն։

Սակայն ականջ կախողն ո՞վ էր։ Մթնոլորտը տաքացած էր ու բոլորը միահամուռ պահանջում էին, որ Մուրատը վեր կենայ գօտեմարտելու։

Մէկ էլ յանկարծ ընդոստ վեր թռաւ Մուրատը իր նստած տեղից։

— Տօ տղայ, ուզածդ թող լինի, ասաց. պինդ բռնեց ձախ թեւս, շուռ տուաւ թիկունքս դէպի իրեն, ջլապինդ թեւերով կպաւ մէջքիս։ Մէկ էլ տեսնեմ ամբողջ մարմնով օդին մէջ առկախ մնացի, թեւերս պարապին մէջ ու... մէկ րոպէ յետոյ ինքս ինձ գտայ գետնին փռուած, երկայնքիս։ Այշա՞նք թէ հիացում, լեզուս ամօթից բռնուած էր։ Վահագնը անհուն գոհունակութեամբ փքացած, ասաց.

— Դասդ լաւ առիր, դէ, գնա տխտիկ արա։

Իսկ միւս ընկերները բողոքում էին, թէ ընդունելի չէ, որովհետեւ ես յանկարծակիի էի եկել եւայլն։

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(7)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

մուլթեան մէջ տեղացի մէկ հայ ընտանիք կար, որ խնդութեամբ եկած էր քաջալերել իր հայրենակիցը: Հակառակորդ խումբը լման կազմով մեզ դիմաւորեց, իսկ մեր խումբը դարձեալ լրիւ չէր:

Առաջին առթիւ իսկ կատաղի յարձակողական մը դիմեց հակառակորդը, իր Վալանսի պարտութիւնը փրկելու յոյսով: Տեղացիները դաշտը կը թնդացնէին իրենց կանչերով: Մերոնք իրենց կարգին սկսան պատասխանել: Այս կատաղի խաղին ընթացքին երկու կողմերն ալ նշանակեցին մէկ մէկ նշանակէտ: Առաջին կիսախաղը վերջանալէն 10 վայրկեան առաջ մեր ձախ ծայր Ն. Սեւազեան երկրորդ նշանակէտ մը եւս շահեցաւ: Սակայն գլխաւոր իրաւարարը առարկեց թէ օֆսայտ է եղածը: Անշուշտ մերինները reclamation մը ըրին, կը սպասենք արդիւնքին:

Բ. կիսախաղին որքան ալ երկու կողմերը ջանացին յաղթական նշանակէտը շահիլ անկարելի եղաւ, մնացին հաւասար, եւ խաղը վերջացաւ 1—1: Այժմ այս ճակատագրական մրցումներուն ընդհ. դասաւորման մէջ U. S. A.ն Գ. է: Սպասուած «honneur»ին դժուար թէ տիրանանք: Կըմնան երկու յաջորդական մրցումներ, երկուքն ալ մեր դաշտին վրայ: Պիտի ճակատինք ամէնէն զօրաւոր եւ առաջին հանդիսացողներուն դէմ, Talautier եւ Rodia Clubը:

ԹՂԹԱԿԻՑ

ճանչնութեան դէմ դրաւ այս կարգադրութիւնը եւ բողոքագիր մը ուղղեց ռուս իշխանութեանց:

★ Նախագահ Թրումըն Գերմանիոյ մէջ ամերիկեան բարձր կոմիսէր ընտրեց Միջազգային դրամատան նախագահ Պ. Ճօն Մէք-Քլոյը: Այս պաշտօնատարը պիտի վարէ բոլոր տնտեսական ու վարչական գործերը, բացի զինուորականէն:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԸ կը բացուի Մայիս 21ին: Պիտի տեւէ մինչեւ Յունիս 6: Արձանագրուած են 9500 ցուցադրողներ: Կը սպասուին երկու-քուկէս միլիոն այցելուներ:

ՏԱՍԸ ՕՐԷ Ի ՎԵՐ անընդհատ կը փռնգտայ 14 տարեկան անգլիացի պատանի մը: Մինչեւ հիմա 200.000 անգամ փռնգտացած է: Բոլոր դարմաններն անօգուտ անցած են:

ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼԻ զինադադարի բանակցութիւնները ձախողեցան, մօտ եօթը շաբաթ քաշքշուելէ վերջ: Իսրայէլ կը պահանջէ որ Սուրիացիները Պաղեստինէն քաշուին նախկին միջազգային սահմանագիծը. իսկ Սուրիա կ'ուզէ գօտի մը պահել վիճելի շրջանին մէջ:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութիւնը իր շարքերէն վտարեց իր վարիչ-անդամ եւ երեսփոխան Զիլլիաքուսը՝ անոր ծայրայեղ ձախակողմեան հակումներուն համար, ինչպէս նաեւ երեսփոխան Սօլլին:

ՍՈՒՏ ԲԺԻՇԿ մը, Փիէր Լաքուր, 74 տարեկան, Շուազի լը Րուայի մէջ ձերբակալուեցաւ, որովհետեւ 300 ֆրանք այցելինի փոխարէն իր հիւանդները կը դարմանէր ձեռքի հպումով, տեսակ մը բամպակով եւ «սիւլֆաթ տը սուտով»: Իր այս ձեւով դարմանած 14 տարեկան մէկ աղջիկը որ շաքարախտէ կը տառապէր երեք շաբաթէն մեռած էր կակծալի հոգեվարքով մը:

ԱՌԱՏ ՑՈՐԵՆ գտնուելով Թունուզի մէջ, ներքին բերքը երբ անբաւական ըլլայ, հոնկէ պիտի գնուի, եւ ոչ թէ Ամերիկայէն:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՐՈԶՎԷԼԹԻ չորրորդ տղան Ֆրանքլէն կրտսեր, հակառակ ռամկավար եւ հանրապետական կուսակցութեանց թեկնածուներուն եւ Նախագահ Թրումընի ցանկութեան, յաջողեցաւ ընտրուիլ Մանհաթթանի կողմէ երեսփոխան, իր հօրը անունը բնականաբար մեծապէս ազդեց քուէներուն վրայ: Նոր Րոզվէլթը 34 տարեկան է եւ Փարիզ պիտի գայ իր յաջողութիւնը տօնելու:

ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐ կուսակցութենէն հրաժարեցաւ նաեւ Մարթինիքի երեսփոխան Լէոփոլտ Պիսսօլ: Այս երկրորդ երեսփոխանն է որ կը հեռանայ համայնավարութենէ:

ՄԱՐԱՋԱԽՏ ՓԷԹԷՆԻ անձնական գոյքերն ալ գրաւման դատապարտուած էր չորս տարի առաջ դատական ատեանը: Երէկ աճուրդով ծախու հանուեցան այդ գոյքերը, մինչ որ այս բոպէին, պիտի ղառնացնէ բազմաթիւ Ֆրանսացիներ, կ'ըսէ «Ֆիկարօ»:

235 ԿՐԱՄ ուրանիում գողցուած էր Միացեալ Նահանգներու Հիւլէական հաստատութենէն, մեծ աղմուկ յարուցանելով թէ Ռուսերը ձեռք ձգած են զայն: Այժմ կը յայտարարուի թէ գողօնին մեծ մասը կտոր կտոր ձեռք բերուած է արդէն, իսկ մնացեալ կտորները որ մեծ արժէք չեն ներկայացներ, կը փնտռուին:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ: Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ: Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ:

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ: Ըմպելին տեղւոյն վրայ:

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ
Ի ՊԱՏԻՒ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Չաւուշ» խումբի կողմէ: Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Արամ Պէրպէրեանի ճաշարանը, 29 rue Paganini: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Այրի Տիկին Մարտիկ Սերոբեան եւ զաւակը Ժան-Գատրիկ, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փամպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Գարեթ Փամպուքճեան եւ զաւակները Պ. Յակոբ Խնճուճեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սերոբեան, եւ որդին (Պոլիս), Օր. Զապէլ Իսպիրեան, ինչպէս նաեւ Մոստիչեան, Գասապեան, Մարթէն, Խնճուճեան, Նարլեան, Մալխասեան, Թոփաքեան, Ասլանեան, Ճնկրտըրեան եւ Կարապետեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, զաւկին, փեսին, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

Պ. ՄԱՐՏԻԿ – ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 13 Մայիսին, 37 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ 10 rue Chateaudun, Փարիզ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առտու ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին: Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէնի Փարիզեան գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):
Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ.— Շավիլի մէջ բնակող եւ Փարիզի կրօնք. ընկերակցութեան անդամ եղող բոլոր ազգայինները, կը հրաւիրուին այս կիրակի ժամը 9—13 տեղւոյն եկեղեցին, ուր պիտի կատարուի անդամական քարթերու բաժանումը Շավիլի եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան եւ յանձնախումբին կողմէ:

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ մեծ նուագահանդէսը, Հոկտեմբեր 14ին Salle Playelի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՊՈՄՈՆԻ մանկապարտէզի տարեվերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 19ին, կիրակի: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 4ԻՆ
Սկաուտական խնճոյքը Շավիլի մէջ

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան այս կիրակի Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարէ քահանայական ձեռնադրութիւնը Պ. Աւետիս Կատարինեանի: Շաբաթ առաւօտ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի տրուի դպրութեան աստիճան եւ երեկոյին Մայր եկեղեցւոյ մէջ քահանայական կոչում:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Նօթնեզրայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը՝ այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ:

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Խիստ կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՊԱՆԵԻՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին: Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ: Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի:

Կը հրաւիրուի Շավիլի հայ գաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը:

ՁԲՕՍԱՊՏՈՅՏ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին զբօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆօնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով: Արձանագրուիլ մինչեւ ուրբաթ իրիկուն ընկեր Գեւորգեանի մօտ, 3 rue des Violettes – Ent. 15–67 հեռախօսել ժամը 9էն 2: Հաւաքավայր Գուլվար Գարնօ: Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէրօեան ընտանիքէն գեղեցիկ սեղան մը, իրենց կողմէ շինուած, հանդէսին մէջ աճուրդի դրուելու համար: Հայ արենուշներէն, թէյի սպաս մը ձեռագործ, Պ. Տէր Զաքարեանէ 2000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Մուշկամպարեաններէ հազար Ֆր., Պ. Ներսէսեանէ հազար, Պ. Փափազեանէ 1500, Պ. Պապանեանէ հազար, վարչութիւնը շնորհակալութիւն կը յայտնէ նաեւ իր տարեկան պարահանդէսին յանձնախումբի անդամներուն, որոնք պիւֆէի ուտելիքներուն մեծ մասը հայթայթեցին իրենց նուիրատուութիւններով:

ԴԵՐՁԱԿՆԵՐ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 21 MAI 1949 Շաբաթ 21 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5852 Նոր շրջան թիւ 1263

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ն. Գ. Բ.Ի ՏԵՂ Հ. Գ. Բ.

« Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ »ը եօթը տարուան ընթացքին տասը հատոր հրատարակելէ վերջ, 1937ին յանկարծ կանգ առին։

Ամբողջ երկու տարի ոչ մէկ գիրք լոյս ընծայեցին, խոստացուած երկու հատորն ալ չտուին կանխիկ վճարող բաժանորդներուն, որոնք գնահատելով հրատարակիչներու ոչ - առեւտրական նպատակը, անտրտունջ համակերպեցան եղած կարգադրութեան։

Ու օրին մէկը, 1939ին, Ն. Գ. Բ.ը հրապարակ հանեց իր Երկրորդ Շարքին առաջին հատորը (թիւ 11), «Կարեւոր յայտարարութիւն»ով մը, որուն մէջ կ'ըսուէր.

« ... Կը գտնուինք գործունէութեան նոր շրջանի մը սկիզբը։ Նահատակ կամ մեռած գրագէտներուն հրատարակութիւնը վերջացած չէ անշուշտ ։ Մէկէ աւելի դէմքեր իրենց կարգին կը սպասեն։ Եւ սակայն մեր նոր կեանքը ունի նաեւ իր նոր պարտադրութիւնները։ Անցեալի անսպառ նիւթերու կարգին, արդէն կազմուած է Արտասահմանի նոր գրականութիւն մը, գրական բոլոր սեռերով։ Հրատարակչական ուրիշ որեւէ մարմին գոյութիւն չունի այդ նոր հողը ստանձնելու համար։ Նկատի ունենալով ուրեմն օրուան պահանջները, Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ հրատարակչական մարմինը նպատակայարմար կը գտնէ ինքզինքը կոչել ասկէ յետոյ ՀԱՅ ԳՐԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵԿԱՄՆԵՐ, իր գոյութեան տալով աւելի ընդհանուր եւ ընդարձակ իմաստ մը »։

Եւ որպէսզի չկարծուի թէ «շեղում» մըն է կատարուածը, «Յայտարարութիւն»ը կ'աւելցնէր.

« Առանց երբեք շեղելու իր հիմնական նպատակէն, կ'ընդարձակէ իր գործունէութեան դաշտը, եւ կ'առաջադրէ հրատարակել նաեւ երիտասարդ կամ տարեց, կենդանի հեղինակներուն գործերն ալ, պահանջին եւ իր կարելիութիւններու սահմանին մէջ» ։

Այսպէս ուրեմն, երկրորդ աշխարհամարտը դեռ չսկսած, առաջին աշխարհամարտի նահատակ գրողները երկրորդական գիծի վրայ դրուեցան։

Հակառակ իրենց կարեւոր «Յայտարարութեան», «Նահատակ Գրագէտներու Բարեկամներ»ը չշեղեցան իրենց հիմնական նպատակէն եւ ուզեցին դառնալ համահայկական (չըսելու համար Ամենայն Հայոց) հրատարակչական ընկերակցութիւն մը։ Երեւութապէս թեթեւ անուանափոխութեամբ մը, մէկ օրէն միւսը դարձան «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»։ Ն. Գ. Բ.ը եղաւ։ Հ. Գ. Բ.։

Քիչ մը յաւակնոտ էր «իր գոյութեան աւելի ընդհանուր եւ ընդարձակ իմաստ մը» տալու այս ձգտումը ։

Նման լայնածաւալ ձեռնարկի մը համար, մեր դրասէր բարեկամները չունէին անհրաժեշտ նիւթերն ու դրամագլուխը։ Համեստ էին իրենց միջոցները, համեստ ալ պէտք է ըլլային իրենց առաջադրութեանց մէջ։

Բոլորէն անխտիր սիրուած էր իրենց սկզբնական գործը։ Բոլորին սիրելի էին մեր նահատակ գրողները։ Անոնց գեղարուեստական ստեղծագործութեանց հաւաքումն ու հրատարակութիւնը գովելի ձեռնարկ մըն էր, որ առաջին օրէն իսկ քաջալերուեցաւ հայ հասարակութենէն։ Ամերիկայի մէջ Ն. Գ. Բ.ի օժանդակ մարմին մըն ալ կազմուեցաւ՝ լոյս ընծայուած գրքերը տարածելու համար արեւմտեան կիսագունդին մէջ։

Այս պայմաններուն տակ, հրատարակչականը պէտք է կառչած մնար իր հիմնական նպատակին, մանաւանդ որ, ըստ իր յայտարարութեան, մէկէ աւելի նահատակ գրագէտներ «կարգի կը սպասէին»։ Կասկած չկայ որ այդպիսով շատ աւելի օգտակար գործ մը կատարած կ'ըլլար ։

Արտասահմանի կամ Հայաստանի մէջ ներկայիս ապրող նոր կամ հին գրագէտներու գործերը կրնան հրատարակուիլ անհատական նախաձեռնութեամբ կամ պետական միջոցներով ։

Վերջին պատերազմի ընթացքին տեսանք թէ քանի՛ հատորներ հրատարակուեցան միայն Փարիզի մէջ՝ կենդանի երիտասարդ կամ տարեց գրողներու կողմէ, որոնք այսպէս թէ այնպէս յաջողեցան ճարել տպագրութեան ծախքերը ։

Ողջերը կրնան իրենց գլխուն ճարը նայիլ։ Մեռեները, մանաւանդ նահատակներն են, որ հոգացողի պէտք ունին։ Ն. Գ. Բ.ը արժանաւոր կերպով ստանձնած էր այդ գեղեցիկ պարտականութիւնը. ինչո՞ւ կէս ճամբան մնար ։

Վերամկրտուած «Բարեկամներ»ը 1939էն ըսկսեալ, երեք հատոր յատկացուցին «Արդի Հայ Գրականութեան», երկուքը արտասահմանի, մէկը Հայաստանի կենդանի գրողներուն։ Տեսակ մը «հաւաքածոյ ընտիր գրուածոց», իւրաքանչիւր գրողի գործերէն տալով քանի մը նմոյշներ, անոնց նկարներով եւ հակիրճ կենսագրականով։

Տարակոյս չկայ, որ շատ աւելի դիւրին էր նման հատորներու հրատարակութիւնը, քանի որ ընթակաները ողջ ըլլալով, իրենք կը հայթայթէին նիւթերը, «Բարեկամներ»ուն ձգելով միայն դասաւորելու հոգը։ Մինչդեռ նահատակ գրագէտներու զանազան թերթերու մէջ ցրուած գրութիւնները արտագրելու համար լուսահոգի Հ. Արսէն վրդ. Ղազիկեաններու տքնաջան աշխատանքին եր կարօտէին ։

Նոր շարքին չորրորդ եւ հինգերորդ հատորները յատկացուեցան երկու նահատակ գրողներու, Երուխանի եւ Ռ. Սեւակի, որոնք քիչ մը երկար «կարգի սպասեցին »։

Ու ահա վեցերորդ հատորը — Գարեգին եպս. Սրուանձտեանցի «Համով - Հոտով»ը ։

Ինչո՞ւ այս հատորը ։

ՀՐԱՆԴ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՊԱՏՈՒԱՆՇԱՆ՝ ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆԻ

Պէյրութէն կը հաղորդեն թէ Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահը տեղւոյն հայ կաթողիկէ եկեղեցիին մէջ ներկայ գտնուած է Զատկական պատարագին։

Եկեղեցական արարողութիւններէն յետոյ տեղի ունեցած է պաշտօնական ընդունելութիւն մը, որուն ընթացքին նախագահը Կարտինալ Աղաճանեանին յանձնած է Մայրիներու առաջին կարգի մեծ սպայի պատուանշանը ։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱ

Ամերիկացի խումբ մը երեսփոխաններ եւ ծերակուտականներ օրինագիծ մը ներկայացուցին խորհրդարանին որպէսզի կազմուի ուսումնասիրական յանձնախումբ մը Միջին Արեւելքի երկիրներու տնտեսական բարգաւաճման համար ծրագիր մը պատրաստելու նպատակով ։

Այս երկիրներն են Եգիպտոս, Իրան, Իրաք, Իսրայէլ, Անդրյորդանան, Լիբանան, Պաղեստին, Սէուտական Արաբիա, Սուրիա, Թուրքիա եւ Եմէն։ Առաջարկողները կեդրոն կը նշանակեն այս բանին համար Իսրայէլը ։

Ծրագիրը կը պարունակէ ոռոգման ձեռնարկները Յորդանանի հովիտին, Սուրիոյ եւ Լիբանանի մէջ, իսկ Եփրատն ու Տիգրիսը օգտագործել ելեկտրակայաններու համար։

★ Նախագահ Թրումըն 50 միլիոն տոլարի վարկ մը պահանջեց խորհրդարանէն Թուրքիոյ եւ Յունաստանի օգնելու համար։

ԹԷՀՐԱՆԻ «Ալիք»ը մանրամասնութիւններ հրատարակելով Սահմանադիր ժողովի ընտրութեանց մասին, կը գրէ թէ երկու հայ պատգամաւորները, դոկտ. Վարդան Յովհաննիսեան (թերթին արտօնատէրը) եւ դոկտ. Ալէք Աղայեան ըստացած են 3151ական քուէ։ Մնացեալ 49 ձայներէն դոկտ. Ռաֆայէլ Ազարարեան ստացած է տասը քուէ, Վահրամ Դաւիթեանեան 31, ուրիշներ 8 ։ Քուէարկութեան համար պայմանաժամ տրուած էր երեք օր։ Եթէ մէկ օր եւս շարունակուէր — ինչպէս խնդրած էին — հայ պատգամաւորները պիտի շահէին առնուազն 4000ական քուէ ։

ՊՈԼՍՈՅ թերթերը կը գրեն թէ մեծ հրդեհ մը մոխիր դարձուցած է Մարաշի հիւանդանոցն ու չորս տուներ ։

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը փակեց Լիբանանի սահմանագլուխը եւ արգիլեց արտածումները, իբրեւ հետեւանք Սուրիացի սպայի մը ձերբակալութեան։ Այս վերջինը ամբաստանուած է թէ հրեայ լրտես մը սպաններ է Լիբանանի մէջ ։

★ Լիբանան մերժած է յանձնել Հարիւրապետ Թապպարան եւ ընկերները, անոնց վերագրելով Զայիմ, Հիւսէյնի սպանութիւնը։ Արգիլուած է ուտեստ փոխադրել Սուրիայէն Լիբանան ։

Թուրքիա կ'ուզէ ազատ ըլլալ Ռուսիոյ դէմ

Անգարայէն կը հեռագրեն թէ Թուրք քաղաքական շրջանակներու մէջ վիճաբանութեան նիւթ է եղած Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի հետ 1939ին կնքուած դաշնագրին կարգ մը յօդուածներուն վերաքննութիւնը, ի նպաստ այս երկու դաշնակիցներուն։ Փափաք յայտնուած է որ կառավարութիւնը նախաձեռնութիւն ստանձնէ այս մասին ։

Յայտնի է թէ վերջերս Անգլիա եւ Ֆրանսա յայտարարեցին թէ 1939ի դաշինքը ի զօրու է, որով այս երկու կառավարութիւնները պիտի օգնութեան հասնին երբ Թուրքիա յարձակում կրէ։

Խնդիրը այս յօդուածին մասին չէ, այլ կցեալի մը որուն համաձայն Թուրքիա ոեւէ պարագայի չպիտի կրնայ մտնել Խորհրդային Միութեան դէմ եղած պատերազմի մը մէջ ։

Կիսապաշտօն «Ուլուս » թերթը այս խնդիրը արծարծած է եւ եղած հարցումներուն պատասխանելով երեսփոխանները դրեթէ մեծամասնութեամբ նպաստաւոր արտայայտուած են ջնջելու դաշինքին այդ տրամադրութիւնը որ կը սահմանափակէ Թուրքիոյ յանձնառութիւնները։ Կը յայտնեն թէ այսօրուան միջազգային կացութիւնը բոլորովին տարբեր է տասը տարի առաջուանէն, եւ թէ, Թուրքիա միանալով արեւմտեան խումբին դժուար թէ կարենայ խուսափիլ իր ստանձնած այդ պարտաւորութիւններէն։

★ Թուրք Արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատակ ազգ. ժողովին առջեւ երկարօրէն պատմեց իր այցելութիւնն ու տեսակցութիւնը Նախագահ Թրումընի հետ, կարդաց անոր եւ Իսմէթ Ինէօնիւի միջեւ փոխանակուած սիրալիր նամակները եւ ի մէջ այլոց յայտարարեց .—

« Ամերիկա ամենամեծ բարեկամութիւն ցոյց կուտայ Թուրքիոյ հանդէպ եւ այս բարեկամութեան մեծագոյն գրաւականն է Թրումընի վարդապետութիւնը եւ զինեալ օժանդակութիւնը որ կ'ընծայուի Թուրքիոյ։ Թուրքեւամերիկեան բոլոր խնդիրները աչքէ անցուցինք եւ քննեցինք Ատլանտեանի ուխտին անդրադարձները։ Այլեւս կրնանք սրտի հանգստութեամբ եւ ապահովութեամբ նայիլ ապագային »։

★ Պրուսայի «Մէրինոս» գործարանին մէջ գրքոյկ մը բաժնուած է որուն մէջ ամերիկացի համայնավար պետը կը փառաբանէր համայնավարութիւնը եւ կոչ կ'ուղղէր Թուրք աշխատաւորներուն միանալ։ Այս գրքոյկը գրաւուեցաւ եւ այրուեցաւ, բայց կը փնտռուի զայն բաժնողը։

Չորսերու ժողովը պիտի սկսի

Չորսերու ժողովին բացումին համար վերջին պատրաստութիւնները կը տեսնուին։

Արեւմտեան մասնագէտներու տեղեկագիրը պատրաստ է եւ պիտի յանձնուի երեք արտաքին նախարարներուն։ Բովանդակութիւնը գաղտնի կը մնայ ։

Այսօր Փարիզ կը հասնի ամերիկեան պատուիրակութիւնը նախագահութեամբ Պ. Էչիսընի, բաղկացած 69 անդամէ։ Անգլիոյ արտաքին նախարարը երէկ ժամանեց իր խումբով։ Ռուսական պատուիրակութիւնը՝ արտաքին նախարար Պ. Վիշինսքիի գլխաւորութեամբ կը բաղկանայ 70 անդամէ։ Ֆրանսական պատուիրակութիւնն ալ 30 անդամներէ ։

Պ. Էչիսըն մեկնելէ առաջ ծերակոյտի յանձնաժողովին առջեւ յայտարարեց թէ ուժեղ դիրք մը պիտի բռնէ ժողովին մէջ։ «Նպատակ չունինք, ըսաւ, որչափ ալ համաձայնութեան մը գալու մեծ փափաք ունենանք, ընդունելու լուծում մը որ կրնայ խանգարել ինչ որ կատարուած է արդէն եւ ուշացնել մեր ուղեգծին գործադրութիւնը»։

★ Նախկին դեսպան Պ. Ֆրանսուա Փոնսէ Գերմանիոյ համար բարձր քոմիսէր նշանակուեցաւ ։

ՓԷԹԷՆԻ ԳՈՑՔԵՐՈՒՆ ՎԱՃԱՌՈՒՄԸ ԿԸ ԽԱՆԳԱՐՈՒԻ

Ինչպէս գրած էինք, մարաջախտ Փէթէնի տնական գոյքերը հրապարակաւ պիտի ծախուէին Բըշըլիէօ փողոցի մէկ սրահին մէջ։ Վաճառումը հազիւ սկսած սպիտակահեր մարդ մը գաւազան մը ճօճելով մօտեցաւ աճուրդողին եւ յայտնեց թէ կը դադրեցնէ այս վաճառումը։ Նախկին հեծելազօրաց դեր - գնդապետ Պէլըվալի մարքիզն էր։ Բազմութիւնը ծափահարեց եւ գոչեց «կեցցէ Փէթէն, կեցցէ Մարէշալը» «պէտք է արձակել զայն» եւայլն։ Աղմուկը շատցաւ, մարքիզը սկսաւ Մարսէյյէզը երգել որուն ձայնակցեցան ներկաները ։

Ոստիկանութիւնը միջամտեց պարպելու համար սրահը, բազմութիւնը ցրուեցաւ կրկին երգելով Մարսէյյէզը եւ փողոցին մէջ ալ շարունակելով վիճաբանութիւնը։ Մարքիզն ու զօր. Սէրինեի

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԼԻՈՆԸ ԻՐ ԱՆՑԵԱԼՈՎ ԵՒ ՆԵՐԿԱՅՈՎ

Ընդառաջ երթալով «Յառաջ»ի կոչին, կարելին փորձեցի տալու համար ընդհանուր պատկերը՝ Լիոնի հայ գաղութին, իր տնտեսական եւ ընկերային գիծերուն մէջ: Բնականաբար շատ դժուարին, եթէ ոչ անհնարին աշխատանք մըն է, պահանջած ճշդութեամբ ներկայացնել Լիոնի նման հայաշատ գաղութ մը, իր թիւերով կամ հոգերով: Եւ սակայն, շնորհիւ պրպտումներու եւ իր մէջ անցուցած երկար տարիներուս, կրնամ կարելի եղածին չափ ճշգրիտ «կենսագրական»ը տալու, Ֆրանսայի երրորդ մեծ քաղաքին հայ գաղթականութեան:

Նախ երկու տող Լիոն քաղաքի վրայ: Ռոնի եւ Սօնիափերուն տիրապետող այս քաղաքը, իր լայնատարած ծառուղիներով, հրապարակներով, պողոտաներով եւ բազմաթիւ կամուրջներով, ինչպէս եւ անհամար վաճառատուններով, աշխատանոցներով եւ գործարաններով, ոչ միայն կը հանդիսանայ Եւրոպայի ճարտարարուեստական առաջին կեդրոններէն, այլեւ ամբողջ աշխարհի ամէնէն բանուկ շուկաներէն մին: Մետաքսեղէնը իր արտադրութեանց առաջին տեղը կը գրաւէ: Բայց իբրեւ քաղաք, բաղդատաբար Փարիզի կամ Մարսէյլի, մռայլ ըլլալու աստիճան հանդարտ է: Աշխատանքի սկզբնաւորութեան եւ դադարումի պահերուն ստեղծուած եռուզեռէն զատ, կիրակիի կամ տօնական օրերէ դուրս բոլոր փողոցները, բացի կեդրոնական պողոտաներէ, կը պարզեն դատարկ ամայութիւն մը, օրուան մնացեալ ժամերուն, այլ մանաւանդ գիշերները: Վեց հարիւր հազարէ աւելի բնակչութիւն ունեցող այս քաղաքը, ունի միայն երեք թատրոններ, որոնց մին՝ իր օփերան: Կայ միայն մէկ երգախառն պարի նուագասրահ մը (Միւզիք Հօլ) եւ անշուշտ շարժանկարի սրահներ եւ բաւական պարասրահներ:

Լիոն անուն հանած է իբրեւ աշխատանքի քաղաք մը եւ ճիշդ այդ պատճառով հազուադէպ է օտար զբօսաշրջիկներու այցը, հակառակ իր գեղատեսիլ շինուածքին եւ շրջակայքին:

Թուրքիայէն զանգուածային կերպով գաղթող Հայերը սկսան Լիոն տեղաւորուիլ 1922էն մինչեւ 1926: Անկէ վերջ, մինչեւ 1930, դարձեալ մաս մը հայրենակիցներ հասան Սուրիայէն, Յունաստանէն եւ այլ վայրերէ: 1922էն առաջ, գոյութիւն ունեցած են 10—15 Հայեր, որոնցմէ հանրածանօթ Գ. Կարապետօղլու, մետաքսեղէնի գործակատար, շատ փայլուն դիրքի տէր, վայելած է ջերմ համակրութիւնը Ֆրանսական գործի եւ պաշտօնական շրջանակներու մէջ: 1918ին տեղական իշխանութեան կողմէ սատացած է Ազգ. Միութիւն մը կազմելու արտօնութիւն, ինչ որ այդ միջոցին, անուն մըն էր միայն, ի ներկայութեան տասնեակ մը ազգակիցներու: Այդ Ազգ. Միութիւնը գոյն եւ ծաւալ ստացաւ 1924ին, երբ արդէն հոծ գաղութ մը հաստատուած էր քաղաքին մէջ: Այդ մարմինը նախագահութեամբ Գ. Ս. Փափազեանի, կը տեւէր մինչեւ 1927: Անկէ ի վեր Միութիւնը կը վերակազմուի ամէն չորս տարին անգամ մը ժողովրդային ազատ քուէարկութեամբ: Այժմեան նախագահն է Գ. Ա. Կէլպէնկեան:

1923—1924 հիմը դրուած է Հ. Յ. Դաշնակցութեան ենթակոմիտէի մը եւ պատանեկան միութեան մը: Յետոյ կազմուած է «Վարանդեան» կոմիտէն իր գրադարանով:

Այդ թուականներուն գոյութիւն ունեցած է նաեւ հայրենիքի օգնական կոմիտէն (ՀՕԿ) տեւելով մինչեւ 1936:

Լիոնի մէջ այժմ կան Արաբկիրի, Մալաթիոյ, Բարձր Հայքի, Մարաշի, Գոլուի, Խարբերդի Հայրենակցական միութիւնները: Այս վերջին պատերազմէն եաք, ազատագրումի շրջանին ծնունդ առաւ «Ազգային Ճակատը»: Այժմ վերակազմուած Ֆրանքեւհայկական անունին տակ, առնելի մշակութային գետնի վրայ զբաղելու ձգտումով: Նոյնպէս 1945ի առեններ, կազմուեցան Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ Հայ Երիտասարդաց միութիւնները: Երկուքն ալ յաջորդական հաւաքոյթներով եւ հանդէսներով ոգեւորութիւն մը ստեղծեցին գաղութին կեանքին մէջ, որ մեռեալ վիճակ էր ստացած պատերազմի հինգ տարիներու ընթացքին: Ժամանակ մը Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդը դասախօսութեանց շարք մը կազմակերպած էր ամէն շաբաթ, բայց վերջերս ընդհատուեցաւ, չեմ գիտեր ինչու:

Նախապատերազմեան շրջանին, թատերական փայլուն ներկայացումներ կը տրուէին, դուրսէն եկած դերասաններու կողմէ: Տեղւոյս մէջ ալ կան քանի մը դերասաններ որոնք եւս յաջող ներկայացումներ տուած են, անոնք են՝ Ժիւտէքս Զուլճեան, Հացադործեան, Գայթանճեան, Ալէմեան: Բայց Լիոնի գեղարուեստական կեանքի պարծանքըն է յայտնի երգչուհի Ըովինար Տէր Գէորգեան, որ դրեթէ բոլոր հանդէսներու իր սիրայօժար մասնակցութիւնը կը բերէ, եւ որ քանիցս Լիոնի օփերային մէջ «Լաքմէ»ի դերով բեմ ելած է մեծ գոհունակութեամբ յեցնելով ներկայ Հայերու սրտերը, նոյն ատեն ջերմ գնահատանքին արժանանալով Ֆրանսացի հանդիսականներուն:

Բայց Լիոնը սկիզբէն մինչեւ այսօր երբեք չէ եղած կեդրոն մը հայ մտաւորականներու, նման Փարիզի եւ կամ Մարսէյլի: Անոնցմէ միայն Երուանդ Տէր Անդրէասեանն է որ ապրած է հոն երկար տարիներ եւ ուր իր հոգին աւանդած: Ողբացեալը խոր դառնութեամբ լեցուած էր, մանաւանդ պատերազմի օրերուն, իր այդ մեկուսացումին համար, հեռու Փարիզի իր գրչի եղբայրներէն: Կը յիշեմ այսօրուան պէս, մինչ տկար ալ էր, իր զգացած անհուն հրճուանքը Շաւարշ Միսաքեանի յանկարծական այցելութիւնը ընդունելով: Իր ցաւն իսկ մոռցաւ այդ պահուն ... Իր Լիոնի մէջ ըլլալն էր դարձեալ որ արդիւնք եղաւ իր ինքնագիր եւ թարգմանածոյ երկերուն հրատարակութեան, մանաւանդ դերմաներէնէ հայերէնի վերածած՝ «Առիւծարքայ Հայոց Տրդատէս եւ Գրիգոր Լուսաւորիչ» մեծ հատորը, որուն համար կ'ըսէր թէ նոյնիսկ «Մուսա Տաղը» կը գերազանցէր: Լիոնի մէջ սակայն կան գրական կարողութեան, որոշ զարգացումի եւ պաշարի տէր անձեր որ ազգասիրաբար նուիրուած են մշակութային ձեռնարկներու: Անոնք են՝ Կիւրեղ Խրայեան (հեղինակ «Արիւնի ճանապարհին», «Մոխ Կէօլ(իւքի»), Յակոբ Վարժապետեան, Թադէոս Արվազեան, Ա. Կիւլպէնկեան, Միսաք Միրզէ, Հրանդ Թադէոսեան, Սարգիս Փողհարեան, Մամբրէ Տէր Գէորգեան, Սօղիկեան, Գ. Քիլէրճեան, եւ ուրիշներ: Կան երեք ծաղկոցներ երկսեռ աշակերտներով: Մին կը կառավարէ Ազգ. Միութիւնը, միւսը կաթոլիկ համայնքը, իսկ երրորդը՝ բողոքականաց եկեղեցին: Գոյութիւն ունին Աղքատախնամ մարմին մը, Կրթասիրաց միութիւն մը, Կապոյտ Խաչ, Կարմիր Խաչ, Բողոքական Երիտասարդաց Միութիւն իր նորակազմ երգչախումբով: Կան Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբեր որ փայլուն յաղթանակներ կ'ապահովեն գնդախաղի մրցումներու մէջ:

Հինցած շէնքի մը ընդարձակ սրահը կը ծառայէ իբրեւ եկեղեցի Լիոնի հայ գաղութին: Հոն մտնելու համար պէտք է ելլել անճոռնի սանդուխէ մը վեր ինչ որ դէչ տպաւորութիւն կը թողու, մանաւանդ դուրսէն եկողի մը վրայ: Ցաւալի է որ Լիոնի նման հայաշատ գաղութ մը սկիզբէն ի վեր չէ կրցած ունենալ ներկայանալի եկեղեցի մը. մինչ իրմէ շատ աւելի փոքր Տէսինը կրցաւ ունենալ: Այնպէս կը թուի որ անհոգութեան արդիւնք է այդ. այլապէս, հակառակ տիրող աննպաստ պայմաններուն, Լիոն կրնար ամէն պարագայի մէջ, քէիկ մը կամքով եւ ջանքով տէր դառնալ շէնքի մը: Գաղութին մէջ չեն պակսիր ունեւոր հայրենակիցներ որոնք իրենց շօշափելի նուիրատուութեամբ եւ աշխատաւոր բազմութեան ալ սրտաբուխ մասնակցութեամբ, կրնան կանգնել Տէսինի կամ Ալֆորվիլի նման եկեղեցի մը: Մաղթենք որ իրականանայ այդ: Երկար տարիներ Լիոնի հոգեւոր հովիւ եղած է պատուական եկեղեցական մը՝ Անանիա վրդ. Հարէլեան, վախճանած: Երկար ատեն գործած են նաեւ Վարդան Քհնյ. Ժամկոչեան — այժմ Նիս — Տ. Թաթուլ, վախճանած, ամէնէն վերջ Տ. Գիւտ Միքայէլեան — այժմ Հայաստան—: Ներկայիս կը քարոզեն եւ կը պատարագեն երկու նորընծայ քահանաներ՝ Վռամշապուհ եւ Տ. Թորգոմ:

Մօտաւորապէս ութ հազար Հայեր կ'ապրին Լիոնի եւ իր անմիջական արուարձաններուն մէջ, Վիլէօռպան, Քալիւիռ, եւայլն: Կարելի է ըսել որ այդ թիւին կէսը կը բաղկանայ մանուկներէ եւ երիտասարդներէ, մնացեալն ալ չափահասներէ կամ ծերերէ:

Լիոնի մէջ կան երկու փողոցներ, Ռապըլէ եւ Տիւնուառ, ուր Հայերը մեծ թիւով կ'ապրին հաւաքաբար: Շատ Հայեր կան նաեւ Լաֆայէթ, Մօնսէյ, Կառիպալտի, Փօլպէռ, Տիւկէքլէն, Քուէքի, Գօնէլ եւ շրջակայ կարգ մը փողոցներու մէջ: Հայեր կան նաեւ հեռաւոր թաղամասերու մէջ, ինչպէս Քրուա Ռուս, Վէզ, Մօնշա եւն.:

Լիոնի գործարաններու երկնասլաց ծխնելոյզները ապրուստի հրաւէր կը կարդային եկւոր հայութեան: Սկզբնական օրերուն, Լիոնի հայութեան մեծամասնութիւնը կ'աշխատէր մասնաւորաբար մետաքսի գործարաններու մէջ, մանաւանդ Վիլէօռպանի համբաւաւոր Ժիլէն եւ Սօսիէթի Լիօնէզը, այժմ քանդուած, նաեւ Գէոլիէ ինքնաշարժի գործարանին մէջ: Ներկայիս հազարի չափ այր թէ կին հայրենակիցներ իբրեւ բանուոր կ'աշխատին զանազան գործարաններու կամ աշխատանոցներու մէջ: Տարիներու ընթացքին շատեր սորվեցան զանազան արհեստներ, մանաւանդ դերձակութիւն եւ կօշկակարութիւն: Այսօր Լիոնի մէջ գոյութիւն ունին յիսունի չափ հայդերձակատուններ որոնք իրենց վարպետի աշխատանքով անուն հանած են տեղացիներու մէջ: Ծանօթ են մանաւանդ Մեսրոպեան եղբարք, Մոմճեան տուները: Անոնցմէ դուրս, կան տասնեակներով դերձակ, դերձակուհիներ որ խանութներէ գործ առնելով կ'աշխատին իրենց տան մէջ: Քառասունի մօտ կօշկակարներ որ ունին իրենց խանութները: Կան տասնի չափ ալ մեծաքանակ կօշիկ պատրաստող արհեստանոցի տէրեր: Երեսունէն երեսունեւհինգ սափրիչներ, տասնական (մօտաւորապէս) ատաղձագործ, կահագործ, շինութեանց ներկարար, հանդերձեղէնաց ներկարար, ելեկտրագործ, հիւսն, ծխախոտագործ: Կան հինգ ոսկերիչ - ժամագործներ, նոյնքան մեքենագործ, երեք դարբիններ. Կը գործեն հինգ ատամնաբոյժ, երկու բժիշկներ՝ Տոքթ. Սեփեթճեան եւ Թոմասեան: Երկու տպարան՝ Թադէոսեան եւ Փողհարեան, կը գտնուին երեսունի չափ մեծ ու փոքր նպարատուն, նաեւ մէկ երկու մեծաքանակ նպարեղէնվաճառողներ: Մետաքսեղէնի եւ ներքնազգեստի տասնի մօտ վաճառականներ: Մեծ գորգավաճառ մը, Գէյլէրեան: Հողաթափի երկու կարեւոր հաստատութիւններ, (Թորիկեան եւ Օպոզեան), ինչպէս եւ մետաքսագործութեան աշխատանոց մը: Կան ամերիկեան վրանով զանազան զգեստեղէններ պատրաստող տուներ: Ունինք նաեւ շատ կարող դիմանկարիչ արուեստագէտ մը, Զարեհ Մոսկոֆեան, բնիկ Իզմիրցի: Մետաքսի հրապարակին վրայ ծանօթ անուն մըն է, Ֆէրմանեան տունը, անուշահոտութեան հաստատութիւն մը՝ Մօթեան: Ժամանակին կային մետաքս արտադրող կամ ներկող 2 — 3 հայկ. մեծ գործարաններ, Ալթունեան, Սրմաքէշեան, ներկայիս դադրած են գործելէ: Մսավաճառներու թիւը կը հասնի տասնի: Կան վեց հայկական սրճարաններ, նաեւ երեք ճաշարաններ: Շատերու գործերը անշուշտ ազդուած են ներկայ տնտեսական տագնապէն: Մօտաւորապէս ութ հարիւր հոգի Լիոնէն մեկնեցան դէպի Հայաստան 1947ի եւ 48ի յաջորդական ներգաղթերուն: Լիոնի գաղութէն ալ տասնեակ մը դժբախտ հայրենակիցներ զոհ գացինահաւոր աշխարհամարտին, պատերազմի դաշտին վրայ կամ ռմբակոծութեանց տակ: Դեռ անցեալներն էր որ Լիոն փոխադրուեցաւ, գաղութին լաւագոյն երիտասարդներէն՝ Կարօ Կէնճեանի մարմինը, որ ինկաւ 1940ին կռուի կրակին տակ:

Մինչ այս մինչ այդ, Լիոնահայը, նման Սփիւռքի բոլոր իր բախտակից ազգակիցներուն, իր պանդուխտի օրերը կ'անցընէ սպասելով այն օրուան, որ պատեհութիւնըպիտի ընծայէիրեն դէպի երկիր հաւաքական խոյանքին, որպէսզի, օտար աստղերու տակ, գարնան վարդի պէս ծաղկած հայ մանուկը, իր զուարթուն դէմքին նայուածքը յառէ դէպի արեւը հայրենի, որ չարքաշ ու խեղճահաս հայ պատանին ու երիտասարդը իր մաքին ու բազուկին ուժը նուիրէ հայրենիքի վերելքին եւ ալեւոր ծերունին ալ իր հայրենակարօտ համբոյրը դրոշմէ հայկական հողին եւ ապա մեռնի:

ԳԵՂԱՄ ՏԷՐ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Փրկենք երիտասարդութիւնը

Մեր նախընթաց երկու յօդուածները աւելի շուտ մեր ազգային զգացողական թելերը շարժման մէջ դնելու կը ծառայէին: «Յառաջ»ի ընթերցողները ապահովաբար տեղին կը գտնէին երբ կը թելադրէինք ազգային հաւաքական ջանքերով անպայման պահել մեր երիտասարդութեան մէջ ցեղային արիւնը եւ ոգին, որպէս զի ապահոված ըլլանք մեր ազգին յարատեւութիւնը:

Վսեմ ցանկութիւններ որոնց գործադրութիւնը առանց ունէ հիմնական ծրագրի՝ պիտի նմանէր գեղեցիկ պալատ մը շինելու, առանց ճարտարապետութեան մասին տարրական ծանօթութիւններ ունենալու:

Մենք մեր այս պարտականութեանը մէջ, այնքան մեծ դժուարութիւններու պիտի չհանդիպէինք, եթէ մեր հայրենիքին մէջ գտնուէինք: Մեր այսօրուան պայմաններու մէջ ուր մէկ օրէն միւսը կրնանք կորսնցնել մեր յոյսի ծաղիկը, բաւական չեն պարզ ցանկութիւնները եւ պատմական երազները:

Օժտել մեր երիտասարդութիւնը ազգային առողջ դաստիարակութեամբ, տալ անոր ազգասիրութեան ճաշակը, ցուցնել ազգային վերելքի ճանապարհը, առանց ապահովելու անոր ֆիզիքական առողջութիւնը՝ պիտի նշանակէր փխրուն աւազի վրայ բարձրացնել ազգային շէնքը:

Մեր հայրենիքի վերջնական ազատագրութիւնը եւ մեր անզուգական մշակոյթին ու պատմութեան պահպանումն ու զարգացումը նաեւ՝ հայկական երջանիկ բոյներ ստեղծելը ներշնչման այնպիսի աղբիւրներ են, որոնք կրնան ազատ թեւեր տալ մեր երիտասարդութեան բարձրանալու կեանքի ճախճախուտներէն վեր:

Վտիտ, տկարակազմ մարմինները սակայն ի վիճակի չեն կրելու այդ բարձրացման թեւերը, ոչ իրենց մէջ ամփոփելու այն ոգին, որ միակ ուժն է վերելքին եւ ոչ ալ այն անհրաժեշտ կամքը որ անոր զսպանակն է:

Անհրաժեշտ է նկատի առնել ամէն մէկ երի –

տարարդի անհատական արժէքը, բաղդատութեան դնել անոր մարմինը եւ հոգին, որոնք այնքան սերտօրէն իրարու կապուած են: Զատել մէկը միւսէն՝ պիտի նշանակէր խանգարել ներդաշնակութիւնը, ինչ որ հակառակ է բնութեան օրէնքներուն: Եթէ միայն մտային աշխատանքին ուշ տանք, միակողմանի գործ մը կատարած պիտի ըլլանք, ընդհակառակն, եթէ միեւնոյն ատեն աշխատինք մարդկային մկաններու զարգացման, այն ատեն ապահոված պիտի ըլլանք ներդաշնակ զարգացումը անհատի ամբողջական կեանքին:

Անհատը պարտաւոր է իր կեանքը սիրել, սիրել իր հոգին, նաեւ մարմինը, բայց բարձր գաղափարով: Սիրել մարմինը ոչ թէ մարնապաշտ դառնալու, այլ ապահովելու համար անոր առողջութիւնը, ուժը եւ գեղեցկութիւնը:

Համաշխարհային երկու պատերազմները տակնուվրայ ըրին հայկական բնականոն կեանքը, Ծնողական գուրգուրանքի եւ սիրոյ պակասը, սնունդի եւ առհասարակ ապրուստի անբաւարար պայմանները, կլիմայական եւ միջավայրի փոփոխութիւնները, նաեւ բարքերու ապականացումը խորապէս ազդեցին մեր ցեղի զաւակներուն վրայ, հետեւաբար աւելի քան ուրիշ ոեւէ ազգ մենք պարտաւոր ենք ապահովել առողջապահական գիտելիքներու գործադրութիւնը:

Էականօրէն պարտականութիւնը կատարած պիտի ըլլանք, եթէ կարենանք հաճոյքի եւ վայելքի մաշեցնող չափազանցութիւններէ զգուշացնել զիրենք, նաեւ ալքոլի եւ ծխախոտի գործածութենէն: Ճաշակը տալ իւրաքանչիւրին ամէն առաւօտ պզտիկ մարզանք մը կատարելու, նաեւ օրուան մէջ մէկ ժամուան բացօթեայ պտոյտ մը: Այս ամէնը պիտի ծառայեն մկաններու զօրացման, ներքին գործարաններու առողջութեան:

Անհատը կր ձգտի միշտ երիտասարդ մնալ: Այս ձգտումը այսօր համաշխարհային հաւատամք մը դարձած է: Վստահ է եւ արհամարհելի այն անհատը որ իր կեանքէն ձեռք քաշած է: Պէտք է գիտնալ սիրել իր կեանքը իր ամբողջական գեղեցկութեամբ, առողջութեամբ եւ բարիքովը:

Այս առաջադրութիւններով մարմնակրթութիւնը ոչ անօգուտ ժամանց մը եւ ոչ ալ ձանձրացուցիչ պարտադրութիւն մըն է, այլ բարոյական, ֆիզիքական եւ մտային յառաջդիմութեան կարեւոր ազդակ մը:

Ուժի եւ զօրաւոր ֆիզիքականի գիտակցութիւնը կ՚ապահովէ ամէն կարգի ազնիւ ու բարձր զգացումները: Կա՞յ աւելի գեղեցկութիւն անհատի մը համար երբ ան զօրաւոր կամքով իր մարմնին ամէն մէկ մասնիկին կ՚ապահովէ բնականոն աճումն ու զարգացումը եւ հնարաւորութիւն կուտայ ներդաշնակօրէն ապրելու:

Բնութիւնը կը ծնի միշտ գեղեցիկը, բայց դժբախտ աճումը, երեխայի դաստիարակութիւնն ու խնամքը, հիւանդութիւնները եւ վատառողջ բարքերը կը կործանեն այն ուժը որ պիտի չինէր կատարեալ մարմիններ: Այսուհանդերձ ամէն անհատ իր մէջ ունի գեղեցկութեան տարրեր, բաւական է որ ան գիտակցութիւնը ունենայ զանոնք արժեւորելու: Այդ կարելի է միայն մարմնակրթութեամբ:

Մեր երիտասարդութեան մէջ այսօր ընդհանուր փափաք մը կայ գնդախաղի: Ի հարկէ շատ գովելի ձգտում մը, բնութեան ծոցին մէջ մաքուր օդով, հեռու քաղաքներու ծուխէն, սրճարաններու եւ սինէմաներու ապականած մթնոլորտէն, վազել գնդակի ետեւէն: Հակառակորդի վրայ «կօլ»ը (նշանակէտ) չահելու ձգտումը միանգամայն ապահովութիւնն է անոր կամքի զօրացման եւ մարմնի մկաններու զարգացման: Այս ճանապարհով միայն մեր բուն նպատակին պիտի չհասնինք, եթէ գնդախաղի, թռչնախաղի, վազքի եւ նիզակ նետելու սիրահար մեր երիտասարդներուն չտանք ընդհանուր մարմնակրթութեան սէրը եւ գիտելիքը:

Ծուլութիւնը մարդկային բնութեան անբաժան ընկերն է, մանաւանդ երբ հարցը մարմնակրթութեան կը վերաբերի: Ծոյլերու պատճառաբանութիւնը կը կայանայ «ժամանակս չի ներեր»ի եւ կամ «եմ, ինչ որ եմ»ի նման առարկութիւններու մէջ: Այսպիսիներ իրաւունք կ՚ունենային, եթէ մարմնակրթութիւնը պարզ ժամանցի զբաղում մը նկատուէր: Տիրող դարուն բոլոր քաղաքակիրթ երկիրներու մէջ մարմնակրթութիւնը անհրաժեշտութիւն կը նկատուի, նաեւ նուիրական պարտականութիւն, պարտականութիւն մը որ թէ անհատական է եւ թէ ընկերային: Մենք իրաւունք չունինք մեր մարմինը աղօրելու եւ չարչարելու, ու այդ վիճակով փոխանցելու մեր յաջորդներուն:

Իմաստակութիւն է ըսել թէ մեր նախնիքները երկար կ՚ապրէին առանց մարմնակրթութեան: Մենք այսօր զրկուած ենք անոնց պայմաններէն: Անոնց ժամանակին գոյութիւն չունէին այսօրուան գործարանները, աշխատանոցները, փոխադրութեան միջոցները եւ կեանքի այլազան ապականութիւնները:

«Ինչ ինչ որ ենքը» ծոյլերու եւ թուլամորթներու գործն է: Մեր աշխատանքը պիտի ըլլայ ուրեմն արթուն պահել երիտասարդութիւնը, որպէսզի դառնայ այն որուն կը ձգտին բոլոր գիտակից Հայերը:

Հ. ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԳՐԻԼ 11-24Ը ԷՔՍԻ ՄԷՋ

ԷՔՍ ԱՆ ՓՐՈՎԱՆՍ.— Մարսէյլի թեմին պատկանող եւ 28 քիլոմթ. հեռու գեղեցիկ քաղաք մըն է, ուր ունինք մօտաւորապէս 80 տունով հայ գաղութ մը, ընդհանրապէս առեւտրական եւ արհեստաւոր: Քահանայ չունենալով երկար ժամանակէ ի վեր զրկուած էին հոգեկան մխիթարութենէ: Ազգ. երեսփոխան եւ գաղութին «հայրիկը» Պ. Սիմոն Մաքինաճեանի ջանքերուն շնորհիւ, Մայիս 15ի կիրակին տեղի ունեցաւ Ապրիլ 11-24ի մեր բիւրաւոր նահատակներուն նուիրուած պատարագ հոգեհանգիստը մեր բողոքական հայրենակիցներու նախկին ժողովարահին մէջ, որ սիրայօժար տրամադրուած էր: Պատարագիչն էր Մարսէյլի Առաջ. փոխանորդ եւ Գոմոնի հոգեւոր հովիւ Սահակ քհնյ. Շամլեան, մասնակցութեամբ Գոմոնի Դպրաց դասու ամբողջական կազմին, ղեկավարութեամբ, դպրապետ Պ. Լեւոն Ճէրահեանի: Եթէ էքսի հայգաղութը ամբողջութեամբ ներկայ ըլլար, սրահը շատ փոքր պիտի գար, չեմ գիտեր թէ բացակաները ինչո՞վ կ՚արդարացնեն ինքզինքնին, արդեօք իրենք նահատակներ չունէի՞ն մեծ եղեռնին մէջ: Որպէս կազմակերպութիւն ներկայ էին Հ. Յ. Դ. Քեռի խումբը, Նոր Սերունդ, Հայ Կապոյտ Խաչ, եւ Հ. Բ. Ը. Մ. մասնաճիւղը:

Փափաքելի էր որ նման համդիսաւոր արարողութիւններ յաճախ տեղի ունենան, որպէսզի գաղութը չուծանայ: Պէտք է գուրգուրանքով պահենք մեր աւանդութիւնները, որպէսզի Ս. Լուսաւորչի կանթեղը յաւիտեան չմարի:

Յ. Նիկողոսեան

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԻԷՆ.— Կիրակի 15 Մայիս Հ. Մ. Ը. Մ.ի մեր տղաքը մեկնեցան Լիոն, մրցելու համար A.S. P. T. T.ի ուժեղ խումբին դէմ, տըմի ֆինալ:

Այս խումբին հետ Ա. մրցումը, մեր դաշտին վրայ, հաւասար մնացած էր:

Տարակոյսով կը մեկնէին մեր տղաքը, իսկ Վիէն մնացողներս անհամբեր կը սպասենք արդիւնքին: Երեկոյեան մեր խումբը ուրախ զուարթ կը վերադառնայ: Յաղթած էին 4—2 նշանակէտով:

Այս առթիւ հարցում մը, ինչո՞ւ մեր դաշտին վրայ, լրիւ կազմով, նոյնիսկ աւելի զօրացած՝ հաւասար կը մնան 1—1ով, իսկ վերադարձի մըրցումը նոյն հակառակորդ խումբին դէմ, իրենց դաշտին վրայ, յաղթանակը կ՚ապահովեն իրենց, 4—2: Անգամ մը եւս կը համոզուինք որ ինչպէս բազմաթիւ անգամներ դիտել տուած ենք, երբ մեր դաշտին վրայ են 1ուկէս ժամ առաջ կը սկսին խաղալ եւ կը յոգնին:

Կը յուսանք որ այս գեղեցիկ յաղթանակը օրինակ պիտի ըլլայ իրենց ու լաւ պատրաստուած պիտի կատարեն վերջին «ֆինալ» մրցումը: Այդ մրցումն ալ շահողը կը յառաջանայ Ախոյեան (3ème série):

Բ. խումբը մասնակցեցաւ նոյն օր Փոնթ Էվէքի խումբին կազմակերպած բաժակի մրցումին: Դժբախտաբար դէմը ունեցաւ իրմէ շատ աւելի ուժեղ խումբ մը, եւ հակառակ իր լաւ խաղարկութեան, ինչ որ զարմանք պատճառեց, դիմացի խաղացողներուն, իսկ խաղը կորսնցուցինք 4—0:

Հ. Մ. Ը. Մ.եռական մը

ՔԱՆԻ մէջ 84 տարեկան մեռաւ Լիոնի յայտնի Պէրլիէ ինքնաշարժի գործարանին հիմնադիր Մարիուս Պէրլիէ: Հանգուցեալը իր նախաձեռնարկ ոգիով եւ յամառ աշխատանքով ստեղծեց Ֆրանսական ճարտարարուեստի այդ կարեւոր գործարանը, զոր սակայն զրաւեցին եւ զինքը դուրս ձգեցին ազատագրութեան շրջանին Գերմաններուն ծառայած ըլլալու մեղադրանքով: Համակրելի եւ պարզ անձ մըն էր եւ յաճախ կը հսկէր եւ կ՚ընկերանար գործաւորներու աշխատանքին:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Գեղանատարած գիտում էի Մուրատին: Ինք դուհ չէր: Նայուածքին եւ կեցուածքին մէջ մարտակոչ կար: Կանգնած էր ամրապինդ, լարուած էին իր լայնաբաց սրունքները, թիկունքը՝ կոր, թեւերը՝ ջղաձիգ, պատրաստ էր դրոհ ընդունելու:

Իր յայտնաբերած ճկունութիւնը, մարմնի ճապուկ զալարումները ու դիւրաթեքութիւնը, հնարքի ճշգրիտ, արագ ու վարպետ հոլովումը, անժխտելի ապացոյցներ էին, որ Մուրատը իրական ու վաւերական զօտեմարտիկ էր, իր համբաւին արժանի Տօնական փեհլիվանը: Իր ծանօթները նկատած են, թէ առօրեայ քայլուածքին մէջ այնքան դանդաղաշարժ էր ու այնքան ծանր, որ իր կոխած գետնին վրայ լաւ հետք կը չինէր: Սա՝ այդ Մուրատն էր:

Հակառակ մերոնց բողոքներին ու անընդհատ բացագանչութիւններին, ոտքի ելայ ու յայտարարեցի.

— Հոդ չէ թէ ձեզ համար ընդունելի չէ: Ես կ՚ընդունիմ, որ Մուրատը իմ վարպետս է:

Ծոստովանանքս չողոքեց Մուրատի արժանապատուութիւնը: Անսպառ հրայրքով շողում էին իր աչքերը: Այդպիսի յաղթանակի չէր սպասեր վեհանձն Մուրատը: Ուզում էր բռնուել հետս, բայց ես խոյս տուի ու վերջապէս յաջողեցայ պրծիլ:

Ինչո՞ւ այլեւս զօտեմարտել: Նա արքայ էր:

Եւ ես յիշեցի մեծապանծ փառքը իր հայրենակիցին, Սեբաստացի Սիմոն Փեհլիվանին, որի արժանաւոր կտրիճն էր Մուրատը: Միթէ՞ կարելի էր տապալել մէկին, որ Սվազից մինչեւ Պաթում, առասպելական ախտահարի նման, պատուարները քանդելով, յաղթահարել է դաւադիր թշնամու բոլոր սադրանքները, կոտրել է մահաբեր հիւանդութեան թունաւոր մագիլները եւ սուրացել մարտադաշտ, անդօսնելով կատաղի Սեւ Ծովի փրփրախ կոհակները:

Մուրատը զօտեմարտիկ էր ու նաեւ հոգեմարտիկ:

Մի օր, ինքնիրեն, մեզ այցի եկաւ մի շիկահեր երիտասարդ, որ տեսքով այլազգ էր, գեղագէմ էր ու բարեկազմ, ծաւի, ազնու ու անմեղ աչքերով, իր վարմունքն ու շարժուձեւը հեշտիւ մատնում էին կիրթ ու ուսումնավարժ մարդու իր ինկութիւնը: Այնքան ամուշ աստղ ունէր, որ բոլորս էլ չուտով համակուեցինք տաք համակրանքով: Իր խօսքին ու վերաբերումին մէջ նկատելի էր զմայլանքի ու խանդաղատանքի թափը, որ տածում էր Հայոց աշխարհի երկու յեղափոխական տիտանների, Սեպուհի ու Մուրատի հանդէպ: Հայերէնը խօսում էր շատ ծանր, հատիկ հատիկ, մի քիչ տաժանքով, տարահունչ առոգանութեամբ, բայց մաքուր, անսխալ ու գրքունակ չարայարութիւնով: Թէպէտ վրան - գլուխը ան - փոյթ էր, անխնամ եւ զինուորական համազգեստը կարկտանով վիրաւոր, սակայն փնթի չէր եւ ոչ էլ թափթփած:

Մեր ինքնակոչ հիւրը զաւակն էր Ցարեթագիտութեան մեծանուն հիմնադիրին ու նշանաւոր հայագէտ պրոֆ. Ն. Մառի: Անունն էր Եուրի Մառ, հարաւի ռազմաճակատից վերադառնում էր Ցարիցին, հէնց որ լսել էր Մուրատի ու Սեպուհի մասին, շտապել էր գալ իր «հիացումն ու յարգանքը մատուցելու հայ ժողովուրդի հերոսներին»: Մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց ռազմական ու քաղաքական կացութեան մասին: Սովետական բանակը ծանր տագնապ էր ապրում: Անկարգապահութիւն, ինքնագլուխ գործողութիւններ, իրար դէմ նենգամիտ որոգայթ, անգրլուխ ու փեռեկտուած ղեկավարութիւն: Սա էր ներքին ճակատի տխրական գոյնը, իսկ արտաքին ճակատում, մարտնչող զինուորութիւնը ահեղ հարուածներով խոցոտուած էր: Մէկ կողմից Դումինկոյի եւ այլ ցարական սպաների դրուժան ու դաւաճան մեքենայութիւնները, որոնք հազարաւոր բոլշեւիկներին բնաջնջումի ենթարկեցին, միւս կողմից զօրավար Կրասնովի, Տօնի կազակների ահարկու ու մահացու հարուածները եւ Դենիկինի կամաւորական բանակի նուաճումները, թարմ ու կազմակերպուած ուժերով գործուած անսպասելի գրոհները, շփոթ ու խուճապ էին առաջացրել յեղափոխական պատասխանատու շարքերի մէջ:

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(8)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՁՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

որ սարքած էին ցոյցը յայտնեցին թէ այս բանը նախատինք մըն էր բանակին համար։

Վաճառման դրուածները զանազան առիթներով մարաջախտին նուիրուած փոքր առարկաներ էին, քանի մը անտուկ գիրք եւ նկարներ, որոնք մեծ արժէք մը չեն ներկայացներ։

Չըրչիլի մէկ խոստումը Սպանիոյ

Սպանիոյ դիկտատորը Ֆրանքօ խորհրդարանին մէջ բուռն ճառ մը խօսեցաւ Միացեալ Ազգերու այն որոշումին դէմ որով մերժուած էր Սպանիոյ հետ դիւանագիտական յարաբերութեանց վերսկսումը։ Մեզի օգնեն կամ ոչ, մենք արդէն կտրած ենք մեր ճամբան եւ կրնանք շարունակել։

Յիշեց մանաւանդ որ 1944ին Ամերիկա եւ Մեծըն Բրիտանիա առաջարկեցին նոր ճակատ մը բանալ Սպանիայէն բայց Ռուսիա արգիլած էր։ Իսկ 1941ին Լոնտոնի սպանիական դեսպանը իրեն կը հաղորդէր.—

« Այսօր ճաշի էին Չըրչիլ, Իտըն եւ դեսպան Հօր եւ ուրիշներ։ Չըրչիլ ըսաւ թէ կը փափաքի որ Սպանիա աւելի բարգաւաճի ու զօրանայ. եթէ Անգլիա շահի պատերազմը, եւ պիտի շահի, Ֆըրանսա շատ պարտական պիտի ըլլայ Անգլիոյ, իսկ Անգլիա ոչ անոր։ Այն ատեն Անգլիա պիտի կրնայ ճնշել Ֆրանսայի վրայ որ գոհացում տրուի սպանիական արդար պահանջներուն հիւսիս Ափրիկէի մէջ։ Իտալիա Ֆրանսայի պէս պիտի տկարանայ որով Սպանիա, շնորհիւ անգլիական օժանդակութեան պիտի ըլլայ Միջերկրականի ամէնէն զօրաւոր պետութիւնը։ Որոշած ենք ամէն կերպով օգնել Սպանիոյ, միայն թէ Սպանիա թոյլ չտայ որ Գերմանները անցնին իր հողէն»։

Այս յայտարարութիւնը մեծ աղմուկ հանեց։ Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը «արտառոց» կը գտնէ զայն, իսկ Չըրչիլ կը լռէ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԲԸՆՈՅԻ գործարանին մէջ մասնակի գործադուլ մը եղաւ երէկ մէկ ժամուան համար, աշխատավարձի խնդրով։ Միւս կողմէ սակայն կը յայտարարուի որ նոյն հաստատութեան 750 միլիոն շահին վրայէն 300 միլիոնը կը պատկանի պաշտօնէութեան։ Ուրեմն շահագրգռուողներուն պիտի բաժնուի 27 ֆրանք պարգեւ ներկայութեան մէկ օրուան վրայ։

700 ՄԻԼԻՈՆ արժէքով ոսկեդրամի մաքսանենգութիւն մը երեւան հանուեցաւ ոստիկանութեան կողմէ։ Սակարանի միջնորդ Սալամվէն երկու ընկերներ գտած էր որոնք փոքր կառքով մը շաբաթը անգամ մը Զուիցերիայէն 2000 զուիցերիական կը բերէին կառքին գաղտնի մէկ պահարանին մէջ։ Ոստիկանութիւնը գրաւեց 3000 ոսկի։

ԿՈՅՐԵՐՈՒ աչքերը մահամերձի մը աչքերը պատուաստելով բանալ փորձելու արտօնեց Ազգային Ժողովը մասնաւոր օրինագծով մը։ Միայն թէ մահամերձը նախապէս իր աչքը կտակած պէտք է ըլլայ այդպիսի նպատակի մը համար։

ԱՍԼԱՆՏԵԱՆԻ դաշինքը ընդունուեցաւ Լորտերու ժողովին կողմէ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Եշ.)— Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329 (365)։ Նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 4100, սթերլին 4990, տոլար (20) 19.960, ձոյլ ոսկի 597 հազար ֆրանք։

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՕԴԱՁՈՒ մը փախչելով Շուէտ իջաւ։ Տեղակալի համազգեստ հագած էր, բայց անունը գաղտնի կը պահեն։

ՎԱՐՁՔԻ ԿՌԻՒ ՄԸ.— Փարիզ, էթուալի կողմը Վիլլարէ տը Ժուայյէօզ փողոցին մէջ յարկաբաժնի մը վարիչը իր վարձակալներուն հետ վէճի կը բռնուի գիշերանց։ Անոր սպառնական դիրքին վրայ, քանի մը վարձակալներ Տիկիններ Միլքաէ, Արրահամեան, Եկեան եւ Օր. Այտա կը հաւաքուին եւ յարձակելով կը ծեծեն ու կը ճանկռտեն զայն։ Մարդը ատրճանակ մը կը հանէ, բայց կիները առանց ընկրկելու կը յարձակին եւ սանդուխներէն վար կը հրեն զայն։ Վարձակալներուն բողոքին վրայ ոստիկանութիւնը քննութիւն մը բացած է։

ՓԱՐԻԶ - ՊՈՐՏՕ գիծի վրայ սըլնթաց նոր կառախումբ մը սկսաւ բանիլ, որ փոխանակ 6 ժամի հինգ ժամէն կը հասնի Պորտօ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ հրէական համալսարանին մէջ բժշկական բաժին մըն ալ բացուեցաւ, մինչեւ բուն համալսարանին հաստատումը։

15 ՄԱՀԱՊԱՏԻԺ արձակեց դատական ատեանը երէկ։ Ավընիւ Ֆօշի Կէսթափոյի ֆրանսացի գործակալներէն 8 հոգի, իսկ Գերմանացիներէն հինգ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ԴԱՇՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻՆ ՇՐՋ. ՎԱՐՁՈՒԹԵԱՆ։ Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻ։ Այս կիրակի ամբողջ օրը Bouc Bel - Airի ակին մօտ։

Զանազան գնդախաղերու մրցումներ եւ դրօշարշաւ։ Ըմպելին տեղւոյն վրայ։

Փոխադրութեան միջոցներու համար դիմել Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի անդամներուն կամ Aixի օթոքարով իջնել Bouc Bel Air։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻԻՆ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նիսի «Գէորգ Չաւուշ» խումբի կողմէ։ Այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Արամ Պէրպէրեանի ճաշարանը, 29 rue Paganini։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Այրի Տիկին Մարտիկ Սերոբեան եւ զաւակը Ժան - Պատրիկ, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան, Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Փամպուքճեան, Տէր եւ Տիկին Պարեթ Փամպուքճեան եւ զաւակները Պ. Յակոբ Ինճուճեան, Տէր եւ Տիկին Փափազեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Կարապետ Սերոբեան, եւ որդին (Պոլիս), Օր. Զապէլ Իպլիբեան, ինչպէս նաեւ Մոստիչեան, Գասապեան, Մարթեն, Ինճուճեան, Նարլեան, Մալխասեան, Թոփաքեան, Ասլանեան, Ճնկըրըբեան եւ Կարապետեան ընտանիքները, սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն իրենց սիրելի ամուսնոյն, հօր, զաւկին, փեսին, քեռորդւոյն եւ ազգականին՝

Պ. ՄԱՐՏԻԿ - ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ

մահը՝ որ տեղի ունեցաւ 13 Մայիսին, 37 տարեկան հասակին, իր բնակարանին մէջ 10 rue Chateaudun, Փարիզ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ առտու ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցին։ Մարմինը պիտի ամփոփուի Փանթէն Փարիզէն գերեզմանատունը, իր ընտանեկան դամբարանին մէջ։

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի)։

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՕՀԱՆ ՏՈՒՐԵԱՆԻ մեծ նուագահանդէսը, Հոկտեմբեր 14ին Salle Playelի մէջ։ Կը խնդրուի չխաչաձեւել։

ՊՈՄՈՆԻ մանկապարտէզի տարեվերջի հանդէսը տեղի կ'ունենայ Յունիս 19ին, կիրակի։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ։

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՅՈՒՆԻՍ 4ԻՆ

Սկաուտական Երեկոյթը Շավիլի մէջ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ.— Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի կողմէ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ, ժամը 3էն մինչեւ 7ը, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը։ Կը խնդրուի բոլոր ընկերուհիներէն եւ սանուհիներէն ներկայ գտնուիլ։ Պիտի խօսի Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը, Օր. ՖԼՕՐԱ ՇԷՕՀԼԷԵԱՆ։

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Սէնթ Անթուանի Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ թաղական խորհուրդը կը ծանուցանէ թէ հայրապետական պատուիրակ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեան այս կիրակի Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ պիտի կատարէ քահանայական ձեռնադրութիւնը Պ. Աւետիս Կատարինեանի։ Շաբաթ առաւօտ Ս. Թադէոս եկեղեցւոյ մէջ պիտի տրուի դպրութեան աստիճան եւ երեկոյին Մայր եկեղեցւոյ մէջ քահանայական կոչում։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Ժանթիյիէն Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Մուրատեան կը յայտարարեն որ հոգեհանգիստի պաշտօն պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի առաւօտ, իրենց զաւկին ԱՐԱՄ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշատակը յարգող ազգակիցներ ու բարեկամներ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէին ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին Հ. Օհանջանեան ակումբը։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ Հ. Յ. Դ. «ԱՐԾԻՒ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, Հրայր Ակումբին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼ - ՍԷՆ ԼՈՒ.— Հ. Յ. Դ. Ակնունի ենթակոմիտէի ընդհ. անդամական ժողովը, այս շաբաթ իրիկուն ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ։ Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ պիտի ըլլար Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ՏԷՍԻՆԻ մէջ Ֆր. Հայ Կ. Խաչի օրը կը տօնուի Հ. Յ. Դ. Տան մէջ, այս շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին։ Կը խօսի ԸՆԿԵՐՈՒՀԻ ՖԼՕՐԱ - ԱՆԱՀԻՏ։ Գեղարուեստական բաժին Կ. Խաչի դպրոցի աշակերտներուն կողմէ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԶԳԱՅԻՆ ՄԵԾ ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ԱՒԵՏԻՍ ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ մահուան առաջին տարելիցին առթիւ, այս կիրակի Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ մատրան մէջ, մասնաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի։

Կը հրաւիրուի Շավիլի հայ գաղութը յարգել ողբացեալին յիշատակը։

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին զբօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆօնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով։ Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ։ Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին։

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ՋՈՒԼԼԵՐԵԱՆԷ խմբագրատուն հանդիպիլ։

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chemie, 28bis, Rue St. Dominique։

Ֆրանքօ-հայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, ֆրանսահայկական բաժնին։ Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ։ Պարահանդէս մը դեղ. բաժնէն վերջ Fenrnand-Bouillonի նուագախումբով։

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք։

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 28ին Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ։ Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց։

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ 34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին։ Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 22 MAI - 1949 Կիրակի 22 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5853-Նոր շրջան Թիւ 1264

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՎԵՐԱԴԱՐՁԷՔ ՆԱՀԱՏԱԿՆԵՐՈՒՆ

Գարեգին եպիսկ. Սրուանձտեանց մէկն է մեր այն հազուագիւտ եկեղեցականներէն, որոնք կրօնականի սքեմին տակ անգնահատելի ծառայութիւններ մատուցած են հայ ռամիկ գրականութեան, դաւառի մութ ու խուլ անկիւններէն լոյս աշխարհ բերելով հայկական folklorei թանկարժէք գանձերը: (Ցեղագային իր արժանաւոր հետեւորդն եղաւ Կոմիտաս վարդապետ):

Վասպուրականի այս հայրենասէր զաւակը, նախ իբրեւ ուսուցիչ, յետոյ իբրեւ կղերական տարիներով հայկական գաւառներու մէջ ապրելէ ղատ, պաշտօնով շրջագայած է բոլոր հայաշատ քաղաքները եւ իբրեւ անխոնջ մշակ անսպառ հում նիւթ հաւաքած է բուն իսկ ժողովուրդին բերնէն, ուսումնասիրած է հայրենի բարքերն ու սովորութիւնները, գրի առած է ժողովրդական հէքեաթներն ու աւանդները, արտագրած է վանքերու մէջ պահուած թանկարժէք ձեռագիրներու «Յիշատակարան»ները, ու այդ բոլորին մէջ իր հոգին դրած է:

Ոչ մէկ տարակոյս, որ Սրուանձտեանցի «Համով - Հոտով»ը, — ինչպէս «Թորոս Աղբար»ը, «Մանանայ »ն, «Գրոց Բրոց»ը, «Սասունցի Դաւիթ»ը, «Հնոց Նորոց»ը եւայլ գրուածքները — շատ արժէքաւոր գործեր են: Այս մասին վէճ չկայ:

Սակայն «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ»ուն չէինար անգտանելի դարձած այս հատորներուն վերահրատարակման հոգը:

Հ. Գ. Բ.ը նիւթական անսպառ միջոցներ չունի նման բազմածախս հատորներ հրատարակելու համար: Արդէն նիւթականի պակասին պատճառաւ է, որ չէ կրցած 350 էջնոց «Համով հոտով»ը մէկ հատորի մէջ տալ մեզի եւ հրատարակած է միայն երեք հինգերորդ մասը, իբրեւ առաջին հատոր, այն ալ հասարակ թուղթի վրայ: Գրասէրները դժուար թէ համակերպին դնել զայն նախորդ աւելի մաքուր տպագրութեամբ լոյս ընծայուած հատորներու կողքին:

Ու դեռ պարտաւոր է մնացածն ալ հրատարակել, քանի որ երկրորդ մասին մէջ են «Գեղջկական երգեր»ն ու Բառգրքոյկը, որոնք աւելի արժէք կը ներկայացնեն:

Իր այս նոր հրատարակութեամբ, Հ. Գ. Բ.ը բոլորովին կը շեղի իր հիմնական նպատակէն: Եթէ այս ատրճանն պիտի տարածուի, կէս ճամբան պիտի մնայ եւ իր առաջադրած նպատակին երբեք պիտի չհասնի:

Մայիս 14ի հաւաքոյթին, երբ ներկաներէն մէկը թելադրեց— թէեւ անտեղի կերպով— որ Հ. Գ. Բ.ը այսուհետեւ հրատարակէ այնպիսի գրական երկեր, որ «համապատասխանեն մեր հայրենիքի ներկայ գոյավիճակին», ընկերակցութեան քարտուղարը իրաւացիօրէն պատասխանեց թէ՝ իրենք որոշ մէկ ուղղութիւն եւ ծրագիր ունին որմէ չեն կրնար շեղիլ, ուրիշներ կրնան ձեռնարկել տարբեր տեսակ հրատարակութեանց:

Մենք ուրախ կ'ըլլայինք, եթէ իրապէս այդ որոշ ուղղութիւնն ու ծրագիրը անշեղ գործադրուէին: Մինչդեռ կարգ մը հատորներու հրատարակութիւնը ցոյց կուտայ թէ ընկերակցութիւնը խարխափումի մէջ է եւ կորսնցուցած է իր ճամբան:

Շիտակ ճամբան գտնելու համար, վերադարձէք Նահատակներուն, սիրելի «Բարեկամներ»: Արժեցուցէք ձեր գոյութիւնը, պրպտումներ կատարելով, փոշեթաթախ թերթերու եւ պարբերականներու մէջէն լոյս աշխարհ բերելով մեր նահատակներու մաքին թանկագին նշխարները: Արդէն իսկ երկու անգամ տպուած գիրք մը երրորդ անգամ հրատարակութեան տալով, ձեր անցեալ փառքի դափնիներուն վրայ նոր մը չէք կրնար աւելցնել: Փնտռեցէք, գտէք Մեծ Եղեռնին զոհուած մեր պաշտելի նահատակներու գործերը: Այս էր ձեր սկզբնական նպատակը, առով է որ պիտի արդարացնէք ձեր գոյութիւնը, ու նաեւ արժանի պիտի ըլլաք հայ ժողովուրդի երախտագիտութեան:

Վերադարձէք նահատակներուն: Եղէք իսկական բարեկամները Նահատակ Գրագէտներուն:

Նահատակ Գրագէտներ չէ որ կը պակսին մեր ազգին մէջ: Հին նահատակներուն յաջորդած են նորերը: Սիամանթոյէն, Վարուժանէն, Զարդարեանէն, Զօհրապէն, Ակնունիէն եւ ընկերներէն վերջ այսօր ունինք նոր նահատակ գրագէտներ, որոնք կը կոչուին Զարենց, Բակունց, Մահարի, Ալազան, Թոթովենց, Զապէլ Եսայեան, Ռոբէն Միքայէլեան եւ ամբողջ երկար շարքը այն գրողներուն, որոնց ձայնը չի լսուիր երկար տարիներէ ի վեր, անոր համար որ կամ անդարձ հրաժեշտ տուած են այս անցաւոր աշխարհին եւ կամ իբրեւ կենդանի նահատակ կ'ապրին հայրենիքէն հեռու աքսորավայրերու մէջ:

Եթէ հին նահատակներէն ձեռք քաշած էք, նորերուն վրայ դարձուցէք ձեր գուրգուրոտ ուշադրութիւնը:

Բայց ամէն պարագայի վերադարձէք նահատակներուն: Այս կը պահանջէ ձեր կոչումը:

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԽԵԼՔԻՆ ՋՈՒՐ ՏԱԼՈՎ Է… »

« Ցիմարն ալ իմաստուն է կարծում իրան»:

Ամէն օր եւ օրը քանի մը անգամ Աշուղ Ջիւանիին այս բառերը կուգան միտքս, երբ դիպուածով աչք մը նետեմ ծանօթ մամուլին վրայ:

Ի՜նչ չնաշխարհիկ յօդուածաշարքեր: Մէկը իր «չունեցած անկիւնը», ծալապատիկ նստած կը թխէ հա՛, կը թխէ: Երկրորդը «Անելիքներու» բեղուն ծրագիր մը շալկած կը պտտայ երեսիդ «Անելիք չունիս, գնա՛ մեռիր»:

Խեղճերը ոչ միայն չեն յիշեր Ջիւանիի իմաստուն խօսքը, այլեւ մոռցած են իրենց մօտաւոր անցեալը, երբ նոյնքան մոլեռանդութեամբ, կանգնած «Անելիք չունեցողներու» շարքին մէջ գետնէ գետին կը զարնէին իրենց այսօրուան ուղեկիցները:

Թերեւս յիշողութեան այս վրիպումն ալ պատերազմին աղետալի հետեւանքներէն մէկն է: Երեւութապէս անվնաս, բայց իրականին մէջ կործանարար՝ ենթակային համար: Երբեմն կը կարդաս իբրեւ զուարճալիք, յաճախ ձանձրոյթով: Բայց կը պատահի որ փորձուիս բանալ «Յառաջ»ի եւ իրենց իսկ թերթերուն հաւաքածոները եւ արտատպել կամ պզտիկ գրքոյկի մը ձեւով հրապարակ նետել այս մարդոց երէկուան գոհարները:

— «Սրանք երէ՞կ էին ասում թէ այսօր » պիտի ըսէր ողբացեալ Շահրիկեանը:

Այսպէս, «Խելքին զօռ» տուողներու խմբակ մը ունինք, քանի մը հատընտիր նմոյշներով, որոնք միայն իրենց անցեալը, ըրածը-թողածը չէ որ կը մոռնան, այլեւ իրենց առջի օրուան գրածը:

Եթէ այդպէս չըլլար, ի՞նչպէս հինգ տարի անընդհատ նոյն «Արջին պատմութիւնը»պիտի կրկնէին, բերնէ բերան փոխանցելով, ոտքի վրայ քուն բերելու աստիճան:

ՍՕՍԻ

ՌՒ. ՍԱՐՈՅԵԱՆԻ ՊՏՈՅՏՆԵՐԸ

Պ. Ռւ. Սարոյեան, որ Փարիզէն անցած էր վերջերս, Մայիսի առաջին օրերուն գացած է Միլան, յետոյ Վենետիկ, ջերմ ընդունելութիւն գտնելով Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ: Այս առթիւ զանազան յայտարարութիւններ ըրած է իտալական մամուլին, միշտ յիշելով իր հայկական ծագումը:

Ի պատասխան Միլանի Ազգ. Միութեան ցաւ յայտնած է որ գործադուլներուն պատճառով չէ կրցած յարաբերութեան մէջ մտնել իր հայրենակիցներուն հետ:

Շարունակելով իր պտոյտները, երիտասարդ գրագէտը պիտի հանդիպի Մերձաւոր Արեւելք, Եգիպտոս, Լիբանան եւ Սուրիա: Խոստացած է վերադարձին հանդիպումներ ունենալ հայկական շրջանակներու հետ:

ՍԱՆԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ) — Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329 (362), Նափոլէոն 4310, զուից. ոսկի 4090, սթերլին 4940, տոլար (20) 20 հազար, ձոյլ ոսկի 597 հազար ֆրանք:

«ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ մօտալուտ չէ, ըսաւ մառէշալ Թիթօ, որովհետեւ պետութիւնները պատրաստ չեն եւ աշխարհակալ երկիրներու ժողովուրդները պատերազմ չեն ուզեր»: Բայց եւ այնպէս, մառէշալը կարելի կը գտնէ նոր պատերազմը, առանց ժամանակ որոշելու:

Ռուսական առաջարկ մը Յոյն խնդիրը լուծելու

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ՄԵՐԺՈՒՄԸ

Գրած էինք արդէն թէ Միացեալ Ազգերու զումարման պահուն ամերիկեան եւ ռուս պատուիրակներուն միջեւ խօսակցութիւններ կ'ըլլան Հելլենական խնդիրը լուծելու համար, եւ թէ Յունաստան Արեւմուտքի պիտի թողուի, իսկ Եուկոսլաւիա՝ Ռուսիոյ:

Մոսկուայի «Թաս» գործակալութիւնը հրատարակեց զեկոյց մը որ խնդիրը հրապարակ կը դնէ:

Ըստ այդ զեկոյցին անգլեւամերիկեան ներկայացուցիչները առաջարկած ըլլալով Պ. Կրոմիքոյի միասնաբար լուծել Հելլենական խնդիրը, Խորհրդային Միութիւնը հետեւեալ առաջարկները ըրած է. —

Ա.— Կոչ մը ուղղել հակառակորդներուն դադրեցնել թշնամութիւնները:

Բ.— Ընդհանուր ներում հռչակել:

Գ.— Ազատ ընտրութիւններ կատարել խորհրդարանի ընտրութեան:

Դ.— Պետութեանց ներկայացուցիչները որոնց մէջ նաեւ Խորհրդային Միութիւնը հսկաչիւ մը պիտի կատարեն որպէսզի ընտրութիւններ տեղի ունենան կանոնաւոր կերպով:

Ե.— Խորհրդային Միութեան մասնակցութեամբ խառն յանձնաժողով մը կազմել Յունաստանի հիւսիսային սահմանագլուխները հսկելու համար:

Ռուսական զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ որ Պ. Կրոմիքօ ահանջած է որ դադրին պետութեանց կողմէ Յունաստանի եղած զինուորական եւ մարդկային օգնութիւնները, Թուական մը որոշուի օտար զօրքերը ետ քաշելու համար: Անգլեւամերիկացիները խոստացեր են ուսումնասիրել խնդիրը եւ պատասխանել առաջիկայ առթիւ:

Ռուսական այս զեկոյցը աւելորդ է ըսել անմիջական մեծ արձագանգ գտաւ դաշնակից մայրաքաղաքներուն մէջ: Կը յայտարարուի թէ ոչ թէ Անգլեւամերիկացիները այլ Ռուսերն էին որ առաջին անգամ խօսք բացին Հելլենական խնդրին վրայ. բայց Արեւմտեանները իրենց վերապահումները առաջ քշեցին:

Անգլիոյ արտաքին նախարարութիւնը կը զեկուցանէ թէ կը մերժէ ռեւէ բանակցութիւն կատարել «Աթէնքի կառավարութեան գլխուն վրայէն», միշտ համամիտ է որ դադրին թշնամութիւնները, բայց նախ պէտք է որ Յունաստանի դրացիները չօգնեն ըմբոստներուն, ըմբոստները ճանչնան իբր կառավարութիւն եւ թէ վերջապէս այս խնդիրը Յունաստանի համար ներքին հարց մը ըլլալով, չեն ուզեր միջամտել:

Ուշագրաւ է որ ռուսական զեկոյցէն քիչ առաջ ըմբոստները նոր կոչ մը ուղղած էին հաշտութեան գալու քաղաքացիական պատերազմը դադրեցնելու համար:

Գալով Հելլէն կառավարութեան, կը մերժէ ըմբոստները նկատել իբր կողմ, չուզեր բանակցիլ եւ որոշեր է երթալ մինչեւ լուծարքը այդ ըմբոստութեան:

Ամէն պարագայի, կը կարծուի թէ Ռուսիա այս առաջարկը կատարած է միւս կողմէ ձեռք բերելու համար Եուկոսլաւիոյ վրայ իր ծրագիրը որ է արեւմտեան պետութեանց հետ այդ երկրին կապերը խզելով, ճնշել ու չէզոքացնել Թիթօն:

Կը կարծուի նաեւ թէ հաւանաբար Զօրավարներու Փարիզի ժողովին մէջ ալ պիտի խօսուի այս մասին:

Ֆրանսայի ելմտից խնդիրը

Կառավարութիւնը վերջապէս Ազգային ժողովին յանձնեց երկրին տնտեսական բարելաւման համար իր մշակած մանրամասն ծրագիրը որ պիտի սկսի քննուիլ այս երկուշաբթիէն սկսեալ:

Այդ ծրագրին համաձայն 83միլիառ նոր ծախքերու դէմ ցոյց կը տրուի 36 միլիոն խնայողութիւն զանազան ելմտացոյցներէ, եւ 47 միլիառ նոր հասոյթի աղբիւրներ: Ասոնցմէ գլխաւորն է հրանիւթի յաւելումը զոր 55 ֆրանքի բարձրացնել կ'առաջարկէ վարչապետը: Փոխադարձաբար դիւրութիւններ պիտի տրուին արտածման նիւթերու բազմացման եւ առեւտուրին համար: Նեռում տնտեսական եւ սակարանական փոքր յանցանքներու համար տրոշուած պատիժներու: Նաեւ ծրագիր մը ազգայնացուած հաստատութեանց բացերը արդիլելու համար անոնց մէջ մասնաւոր դրամագլուխներու ընդունուիլը:

Աւելորդ է ըսել թէ բուռն վիճաբանութիւններ պիտի ըլլան մանաւանդ հրանիւթի աղելուն մասին: Բայց թերթերը դիտել կուտան որ այդ խնդիրը դիմակ մըն է պայքարելու կառավարութեան ընդհանուր քաղաքականութեան դէմ: Ամէնէն աւելի չափաւորներն են որ գործի վրայ են եւ անոնց գլուխը կը գտնուին երկու նախկին վարչապետներ՝ Փոլ Ռէնօ եւ Ֆլանտէն:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՅԵԼՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԿՌԻՒ

Զարդարենց Մարգրիտը լքած էր իր նշանածը, Միքայէլենց Արշակը, աչքը Կանաչենց Տիգրանին վրայ էր: Հա, հա՛, հա՛, քիչ մնացեր էր որ Թուխենց Մարիամն ալ իր նշանածը ձգէր: Գէլոնց Շուշանը ինքզինքը գեղեցիկի տեղ դրած էր, կը յուսար Տիգրանի սիրտը գրաւել եւ Կանաչենց տունը հարս երթալ: Անոր մայրը՝ Կանաչենց տունը լուացք ընելու եւ հաց թխելու կ'երթար. ու Շուշանը մօրը բան մը ըսելու պատրուակով՝ օրը քանի մը հեղ Տիգրանենց տունը կը մտնէր ու կ'ելլէր: Սուսանը՝ Տիգրանի համար խենթեցած էր: Օխիկենց Ալիսը՝ գիւղական միջավայրը արհամարհելով՝ սիրահարական նամակ գրեր էր Տիգրանին: Մարգրիտը սկսած էր սափորը ուսին՝ աղբիւրը ջուրի երթալ...: Կարմրուկենց Սուսանը՝ Տիգրանին իրենց փողոցէն անցնիլ անցնելուն պէս՝ բարձր, բարձր կը հազար...:

. Տիգրանի առնական գեղեցկութիւնը եւ անոր հօրենական հարստութիւնը զինքը դարձուցեր էին ամէնէն փնտռուած փեսացուն: Գիւղին մէջ Տիգրան մը կար, ու բոլոր հասուկ աղջիկները անոր հետքը կը փնտռէին, զինքը կը փնտռէին: Աղջիկ ունեցող տուներու մէջ սիրտերու անօրինակ շարժ կար եւ հոգեղէն հրաբուխ:

Գիւղը նստեր էր սիրոյ խարոյկին ծայրը:

Կիրակի մը: Ժամու մէջ պատարագ, ու դուրսը՝ արեւ ու ծաղիկ: Դաշտերը հեռուէն կը տեսնուէին կանաչ, հեղեղատի մէջ՝ նորօրինակ կեանքի մը խլրտումը կար: Պարտէզները զարդարուած էին կանաչով ու պտուղով: Կեռասները ցոյց կու տային իրենց կարմրուկ աչուկները: Սուլթանենց թթենին թուխսի նստեր էր ու քաղցր թութ կը հասունցնէր:

Եկեղեցիի բաց պատուհաններէն դուրս կը խուժէր խունկի ծուխը: Հայոց պերճիմաստ շարականներու աղուակը կ'ոլորտէր ժամու արտաքին իրերուն վրայ: Զղջումի ու ապաշխարութեան աղօթքներ կը թեթեւցնէին հոգիներու տագնապը:

Գայծառը, այդ առտուն՝ կեցած էր իրենց սեմին վրայ, կը դիտէր արադիլներու անցուդարձը: Անոնցմէ երկուքը իջան, Կլկլենց արտը, ուրիշ զոյգ մը կը թրուբռար Կանաչենց պարտէզին շուրջը, երրորդ զոյգը՝ ժամուն ղանդակատունէն չէր հեռանար: Գայծառը աւլեց դրան քովի թումբը, յարդարեց թաղարները, կը պատրաստուէր ծաղիկներուն ջուր տալ՝ երբ յանկարծ ստնաձայն մը լսեց շատ մօտէն, մէջքը շտկեց... Օ, Կանաչենց Տիգրանը..., Համբարձման տօնէն ի վեր տեսած չէր զայն, Տիգրանը նիհար թուեցաւ, դէմքը դեղնած կ'երեւէր, կարծես տխուր բան մը կար աչքերուն մէջ...: Արդեօք սէրէ՞ն էր, չէ՞ր քնանար գիշերները ...:

Տիգրանը բարեւեց: Գայծառի համար անակնկալ մըն էր այս, Գայծառը ինքզինքը կորսնցուց, ուզեց բարեւին պատասխանել, նոյնիսկ ըսել «Տիգրան, կը սիրեմ քեզ», բայց չուարեցաւ, բռնուեցաւ լեզուն, ամչցաւ, ինքզինքը նետեց Վանիկ Հօրքուրի բակը: Սիրտը՝ վիրը կտրած աքաղաղին պէս կը թփրտար, շունչը կը կտրուէր: Քիչ ետքը ինքզինքը գտաւ, փնտռեց Տիգրանը, չկար ան, ու սափորը ուսը զարկաւ, աղբիւրը վազեց, կը յուսար Տիգրանը գտնել:

Ճամբուն վրայ՝ արեւ: Արադիլները կը թռէին: Սուլթանենց թթենիին վրայ ճնճղուկներու խումբը կը շաղակրատէր: Գայծառը ջուրի կ'երթար..., կ'աճապարէր... կ'ուզէր վայրկեան մը առաջ գտնել Տիգրանը...: Մնտիկենց Հոռոփ մաման, մարադի դրան առջեւի խոտերը կը մաքրէր, բարեւ տուաւ ու անցաւ: Ահա բլուրը, անկէ վար՝ հեղեղատն է: Հեղեղատին կողը՝ Կոկոյենց Արտեմը աղցան կր ժողվէր, չտեսնելու զարկաւ ու գնաց: Անցաւ Անուշենց արտը, հոնկէ նայեցաւ, սեւ բան մը տեսաւ աղբիւրի ու գուռի մէջտեղը, Տիգրա՞նն էր միթէ, իր երեսնէ՞րը կը լուար ...:

Գայծառը գրեթէ վազեց: Մօտեցաւ, մօտեցաւ, տեսէք, քիչ մնաց... բայց Տիգրա՞նը ... չկար..., տեսաւ Շիրինենց սեւ այծը որ ցատկեր էր գուռին եզրը ու ջուր կը խմէր: Վախէն՝ վար ցատկեց, փախաւ: Շիրինենց այծը խաբեր էր զինքը: Գայծառը կեցաւ, յուսահատութենէն լացաւ: Վերէն թեւածող ագռաւներու կռինչը կը լսուէր: Աղբիւրը խշրտուքով իր ջուրը կը պարպէր գուռին մէջ, Գայծառը սափորը լեցուց ու վերադարձաւ: Իր սիրտը կը փլչէր հնօրեայ բերդի մը շառաչով: Քունքերը կը պայթէին կարծես: Տփոթ իր քալուածքը, անհամաչափ ու խենթ:

Ոտքերը չէին հնազանդեր իր կամքին: Քալեց: Հասաւ հեղեղատը, կուժը հաստատեց քարի մը վրայ. պահ մը հանգչեցաւ: Հազարաւոր մտածումներ անցան գանկին մէջէն, արդեօք կուժը տունը ձգէր նորէն վերադառնա՞ր աղբիւրը, սպասէ՞ր Տիգրանի դարձին, թէ ոչ շիտակ պարտէզը երթար, տեսնէր Տիգրանը, խօսէր բաց սիրտով, ըսէր «Տիգրան, կը սիրեմ քեզ»:

Դէմի արտին ճոթէն անդապահը անցաւ: Ալ-

ամենց դոմէշը կ'արածէր Խաչքարին մօտերը: Քըշշտ: Կոյնարկի բարձունքէն քար մը գլտորեցաւ, հասաւ մինչեւ հեղեղատ, Գայծառը լսեց քարին ձայնը, ետեւը նայեցաւ, բարձունքի վրայ՝ տեսնուեցաւ Օխիկենց Ալիսին հասակը, Գայծառը ինքզինքը նետեց թուփի մը ետին, կծկտեցաւ, հետեւեցաւ Ալիսի շարժումներուն: Ալիսը անցաւ հեղեղատի միւս եզերքը, աչքը պտտցուց չորս կողմ, մէկը չկար, ուսին վրայ սափոր չկար, ուրեմն՝ աղբիւր երթալու եւ ջուր առնելու նպատակ չունէր... Ալիսը Տիգրան փնտռելու ելած էր ...:

Թռչուն, երգ ու թեւթափ: Ծաղիկ ու կանաչութիւն: Եղանակին հրապուրանքը, սիրոյ խռովքոտ զգացումի մը հետ՝ մտաւ Ալիսի սիրտը: Գեղեցիկ էր բնութիւնը, եւ գեղեցիկ՝ Օխիկենց Ալիսը...: Ուրկէ՞ գիտնար թէ, իրմէ քիչ մը հեռու, թուփի մը ետեւը պահուած էր Գայծառը: Նայեցաւ, նայեցաւ: Աչքը միշտ Կանաչենց պարտէզին կողմն էր:

Ալիսը ինքնիրեն խօսեցաւ,

— Տիգրան, կը սիրեմ քեզ:

Գայծառը լսեց: Ինքզինքը կորսնցուց, ցատկեց պահուած տեղէն, բարձր ձայնով ըսաւ.

— Ալիս, նորէն կանչէ, բարձր կանչէ, հեռու է Կանաչենց պարտէզը, Տիգրանը չլսեց ձայնդ:

Քար մը ինկաւ Ալիսի գլխուն, արիւնը սառեցաւ երակներու մէջ, Գայծառը ահա, կարմրած աչքերով, մազերը փուշ, փուշ, ու դողացող շրթներով:

Ալիսն ու Գայծառը դէմ դիմաց կեցած էին երկու թշնամի կատուներու նման, աչք՝ աչքի:

— Կը կանչեմ, չեմ կանչեր, քեզի ինչ, դուն ով կ'ըլլաս:

— Կանչէ, կանչէ, օրիորդ:

— Քեզի ի՞նչ եղաւ, փո՞րդ ցաւեցաւ:

— Ցաւեցաւ եա, Տիգրանը իմս է:

— Տիգրանը ես պիտի առնեմ, ես պիտի ըլլամ Կանաչենց հարսը:

— Ես, ես պիտի ըլլամ:

— Առ քեզի Տիգրան, ըսաւ Գայծառը, նետուեցաւ Ալիսի վրայ: Ճմրթկեց անոր բերանը, Ալիսն ալ Գայծառին մազերը քաշեց: Իրարու փաթթուեցան, ինկան ու ելան, հայհոյանք ու նախատական խօսքեր: Այդ պահուն՝ Կանաչենց Տիգրանը կը պտտէր իրենց պարտէզին մէջ ու ծաղիկները կը դիտէր ...:

Քէն ու ատելութիւն: Բամբասանք ու անարգական խօսքեր: Գիւղին մէջ ամէն մարդ ըսելիք մը ունէր, իր քիմքին համաձայն կը վերլուծէր եղածը ու կր հասնէր եզրակացութեան մը: Կռիւը տարածուեցաւ տունէ տուն եւ փողոցէ փողոց: Զարդարենց Մարգրիտը ծեծեր էր Գէլոնց Շուշանը, ջրաղացներու ճամբուն եզրը, երբ անիկա բանջարաքաղէն տունը կը վերադառնար, Շուշանի եղբայրը քրոջ վրէժը լուծելու համար՝ վառեց Մարգրիտենց մարագը ...:

Սուսանը՝ Վարդազարենց աղջիկը գլորեր էր փոսը, առոր հայրը վատահամբաւ մարդ մը, բարկացաւ, քանի մը օր յետոյ սպաննեց Սուսանի հայրը: Ամէնէն հետաքրքրական ու ծիծաղաշարժը երկու պառաւներու կռիւը եղաւ: Սենեքերիմենց Տամէրը, վաթսունոց, անհանդարտ լեզուով պառաւ մը, միւսը՝ Կոր Այծենց Խաթունը, ինքնահաւան կին մը, կռուազան ու բիրտ: Ասոնք իրարու կը հանդիպին գերեզմանատան ճամբուն վրայ, խօսակցելով՝ տունը կը վերադառնան, սարէն ու ձորէն, աջէն ու ձախէն, վերջապէս Գայծառի եւ Ալիսի խնդրին վրայ կանգ կ'առնեն, Տամէրը Գայծառը կը պաշտպանէ, Խաթունը՝ իրաւունքը Ալիսին կուտայ, խօսակցութիւնը կը տաքնայ, կիրքերը կը հրահրին: Երկու կռուազան կիները միաժամանակ գտան իրենց զէնքերը, ծռեցան գետին, զիրար հարուածեցին կանաչ եղինձներով ...:

Կոխե հոս ու հոն, գիւղի մէջ, ուր երգի ու աղօթքի մրմունջներ կը լսուէին միայն, եւ սիրտերու խաղաղութիւնը՝ լուսնկայի տակ անխռով պառկած Ցղտոյենց ձորամիջի ցանքին պէս էր...:

ՍՕՍ–ՎԱՆԻ

«Մօսեաց անտառ»

Ահարոն Տատուրեանի այս երրորդ քերթողագիրքը կարդացի Միլանոյի հանրային պարտէզին մէջ, աղուոր ջուրերուն դիմաց, փափկատուն հովէ մը օրօրուն բարձրաբերձ ծառերուն տակ:

Բանաստեղծին այս հատորը տոգորուն է շաբունակական դիւրահաղորդ սերընչումով մը: Ահարոն Տատուրեանը«Մօսեաց անտառին»մէջ ուզած է ըլլալ կարելի եղածին չափ հասկնալի, անմիջական, մտերիմ իր մուսային եւ իր ընթերցողներուն հետ: Անթերի տաղաչափական արուեստին կը միանայ դաշնակաւոր լեզու մը, որ իր լրումը կը գտնէ քնարական հմայիչ ոճի մը մէջ: Ահարոն Տատուրեան իր մտածումները, իր զգացումներն ու իր յոյզերը կը նկարէ արեւելեան մետաքսէ պաստառի մը վրայ: Ան, բառի եւ պատկերի նկարիչ մըն է: Բայց, որպէսզի բառն ու պատկերը դառնան ինքնատիպ քնարերգութիւն՝ ան զանոնք կը լուսաւորէ իր զգացական աշխարհին ջերմութեամբ, իր յուզուած երեւակայութեան երանգներով, որոնք իր սիրելի Օվաճըգէն է անտարակոյս հետը բերած:

Մեր արդի գրականութեան մէջ դժուար է հանդիպիլ քերթուածի մը որ իր «Լռութիւն» բանաստեղծութեան Գ. մասին ներդաշնակութիւնը, կշռոյթն ու քաղցր տրտմութեամբ մը համակող հմայքն ունենայ: Այս քերթուածը գլուխ գործոց մըն է: Իւրաքանչիւր տունի մէջ կրկնուող չորրորդ տողը կարծէք միշտ ծայրէն սկսիլ կուտայ քերթուածը, հրաշալի գեղեցկութիւն մը սփռելով իր շուրջը: «A. thing of beauty is a joy for ever», ըսած է Ճօն Քից:

Ա. Տատուրեան խորապէս կը զգայ բառի եւ շարահիւսութեան ներքին դաշնակութիւնը, այսինքն երաժշտականութիւնը: Այս հանգամանքը, ըլլայ արձակի թէ չափածոյ գրութեան մէջ՝ մեզի կը մատնանշէ ճշմարիտ բանաստեղծն ու ճշմարիտ գրագէտը:

Ա. Տատուրեան ուրիշ մեծ յատկութիւն մըն ալ ունի: Որեւէ դէպքի, յիշատակի, երեւոյթի կամ եղելութեան կը մօտենայ միշտ բանաստեղծական հայեացքով եւ ըմբռնումով: Եթէ, վաղը նստի եւ սկսի գրել արձակ՝ միշտ բանաստեղծ պիտի մնայ: Եթէ, վաղը նստի եւ սկսի գրել վէպ՝ դարձեալ միշտ բանաստեղծ պիտի մնայ: Ասկէ ազատում չկայ իրեն: Բայց, հետաքրքրական է գիտնալ թէ ե՞րբ պիտի սկսի: Տարիները կ'անցնին, սիրելի Ահարոն, ու կեանքը այնքան կարճ է:

Ահաւասիկ, տպաւորութիւնները՝ զորս կրեցի կարդալով գրչի երէց եղբօրս այս երրորդ քերթողագիրքը: Երբ գիրքը գոցեցի՝ ծառերը աւելի ծառ թուեցան ինծի, ջուրերը աւելի ջուր, ստուերները աւելի ստուեր: Աւելա ըսել է որ բանաստեղծը խօսած էր ինծի, ականջիս տակ յուզելով իր քաղցր քնարին լարերը:

Միլանօ ԱՐԱՄԱՅԻՍ ՍՐԱՊԵԱՆ

Դարձ ի հողն հայրենի

Գրեթէ տարի մը է արդէն որ ցաւը նստած է մեր մէջ եւ կսկիծը բնտանեցած մեզի հետ:

Հայ միտքը ամենուրեք ուր կրնար, հոս թէ Արեւելք կամ Ատլանտեանէն անդին, մամուլով թէ հաւաքական արտայայտութեամբ ողբացկորուսար իր տաղանդաւոր հարազատին Գ. Ալէմշահին, փառաւորեց անոր ձգած ժառանգը, բայց ողբաց նաեւ կորուստը այն ծանրկեկ վաստակին՝ որ պիտի տար տակաւին:

Վշտի այս տարածուն ու միաձայն արտայայտութիւնը որքան ալ սփոփանքի ու նաեւ հպարտանքի աղբիւր ըլլայ մեզի համար, իբրեւ գրաւական Ալէմշահի դիմացկուն եւ մնայուն արժէքին, այսուհանդերձ կը խորացնէ մեր կսկիծը, մեր սիրելիին կորուստին վրայ բարդելով նաեւ ինքն իր մէջ իրական հայ արժէքի մը կորուստին ամբողջ ծանրութիւնը:

Նիւ Եորքի յուղարկաւորութեան թախծաշուք արարողութենէն ի վեր դագաղը առժամապէս ի պահ կը մնար հոն, օր մը դառնալու համար այն ճամբէն՝ որ այնքան ուրախութեամբ, յոյսերով ու յոյզերով կտրեր էր դէպի Ամերիկայի Հայոց իր այցելութեան երթին:

Անհրաժեշտ գործողութիւնները եւ օրինական ձեւակերպութիւնները աւարտած ըլլալով, Գ. Ալէմշահի աճիւնը կը վերադառնայ ահա: Համակ կեանք էր երբ գնաց ու մահն է որ ետ կուգայ:

Ետ կը բերեն մարմինը, յանձնելու համար հայ հողին, որովհետեւ հայ հողին ծոցը միայն կրնար խաղաղութեամբ հանգչիլ այս տղան՝ որ ուզեց որ իր երգերէն միայն հայ հոգիին թրթռացումները լսուին, ուզեց իրապէս ու իրաւ «Հայ» երգահան մը ըլլալ ու եղաւ: «Աւարայր» համանուագը միայն բաւական պիտի ըլլար իբրեւ փաստ այս իրողութեան թէեւ ինք ըսած էր օր մը թէ «իմ երգս» բաւական է միշտ ներկայ պահելու համար զիս Հայոց սրտերուն մէջ:

Հայ հողին գիրկը կուգայ ահա, կուգայ հանգչիլ Ս. Ղազար:

Վենետիկի լիճին այդ կղզեակը հայ հայրենիքի մասնիկ մըն է, խտացուցած իր մէջ հայրենիքին հոգեկան ու իմացական տուեալները եւ իր հողը այրարատեան հողին պէս սիրելի է ու հարազատ հայ մտքին ու հոգիին:

Ս. Ղազար կը բանայ իր գիրկը Գուրգէնին, իր մեծ զաւակներուն աճիւններուն քով հիւրընկալելու համար զինք եւս: Այս բացառիկ շնորհ մըն է անշուշտ, ընծայուած իր արժէքին ու յիշատակին, Սրապիոն Արքահօր ու Մխիթարեան Միաբանութեան կողմէ՝ որ յանչափս կը յուզէ մեզ եւ երախտապարտ կը թողու նաեւ:

Ադրիականի յարաշարժ ջուրերուն մրմունջին ու Ս. Ղազարի ծառերուն սօսափիւնը պիտի օրօրեն այսուհետեւ իր յաւիտենական քունը, իր այնքան սիրած ու սեղմ կապերով կապուած Մխի-

Թարեմաններուն մէջ, ինք որ «աշխարհական Մխիթարեան» կը սիրէր կոչել ինքզինքը :

Իր դագաղը Ապրիլ 29ին հեռացաւ իրեն համար չարաչուք ամերիկեան ափերէն «Coeur d'Alane Victory» շոգենաւով եւ Վենետիկ կը հասնի այսօր, 22 Մայիս, վշտանորոգ զուգադիպութեամբ մը ճիշդ իր ծննդեան տարեդարձին օրը:

Օրերէ ի վեր իր հետ կը յածիմ ծովերուն վրայ, եւ մտովի, երբեմն կ'երթամ Վենետիկ: Ալիքներուն հետ յուշեր են որ կը ծփան: Ահաւասիկ հատ մը.—

Մեր վարժարանն հասնելէն քիչ վերջ Գուրգէնը կուրաղիքի գործողութեան ենթարկուեցաւ եւ այդ գործողութեան հետեւանքով բուռն չարժումներ եւ ծանր ու յոգնեցուցիչ մարզանքներ ընելէ ազատ մնալու արտօնութիւն ստացաւ: Այլեւս թապու էր այդ գործողութեան պատճառաւ:

Ինչպէս կը կճէր գիս, մարզանքէն չախորժելս պիտնալով եւ իր ազատ ըլլալէն յոխորտալով:

Խիստ էին Վենետիկի ձմեռները եւ խոնաւ: Պատանութեանս ձմեռնուկի ենթակայ էի, «ցուրտը կը խածնէր», ինչպէս կ'ըսէինք, ձեռքերս ու ոտքերս, ուռած ու ճղքուած, քիթիս ծայրը կը կարմրէր: Այս պայմաններուն տակ, բացօթեայ ցուրտին մարզանքի երթալ իրական տառապանք էր ինծի համար, երբ անդին կար տաքուկ դասարանը՝ ուր պիտի սպասէր Գուրգէն:

Գիտէր այս ամէնը եւ մարզանքի ատուները լռացուելու հասարակաց սրահին մէջ ուր խօսիլը արգիլուած էր, շատ յաճախ կը յաջողէր իմ լռուացուած ծորակիս քովի ծորակը գրաւել եւ հակիչէն լուելէ զգուշանալով «այս առտու մարզանք կայ, այս առտու մարզանք կայ» կը փսփըսար չարաճճի ժպիտը երեսին, զիս կատղեցնելու համար: Ես ալ նոյնքան զգուշութեամբ աչքիս ծայրով հսկիչին նայելով, յարմար պահուն բռունցք մը կ'իջեցնէի Գուրգէնին կողին: Տակաւին կը կարծեմ տեսնել իմ բարկութենէս իր գոհունակ դէմքը՝ որ սրբելով կը հեռանայ: Երջանիկ օրեր:

Վարժարանը տասներկու թինոց նաւակ մը ունէինք եւ պայծառ եղանակինկիրակի կամ հինգշաբթի օրերը անով պտոյտի կ'ելլէինք դէպի Ս. Ղազար կամ մօտակայ վայրեր: Գուրգէնը միշտ նոյն գործողութեան պատճառաւ չէր թիավարէր մեզի հետ, բայց պաշտօն մը ունէր նաւակին մէջ, ղղղարարի պաշտօնը:

Վենետիկցի կոնտոլավարները սովորութիւն ունին ջուրէ փողոցներուն մէջ սահած ատեն անկիւնները «այէն» պոռալու, քովնտի փողոցէն յառաջացող միւս կոնտոլները զգուշացնելու եւ հաւանական ընդհարումները կանխելու համար:

Գուրգէնին պաշտօնն ալ «այէն» պոռալ էր: Միայն թէ բարեփոխած էր աղաղակը եւ նաւակին ցռուկը նստած՝ «Հայ ենք» կը պոռար ամէն փողոցի անկիւնը, մինչեւ որ Մեծ Ջրանցքէն լճակին բացերը ելլէինք:

Քանի մը օրէ ի վեր պատկեր մը արձանացած է մտքիս մէջ: Ինծի կը թուի թէ Գուրգէնը նըստած է «Coeur d'Alane Victory»ին ցռուկը, ճիշդ նաւակին պէս ու ինչպէս երբեմն, «Հայ ենք» կը պոռայ դէպի Վենետիկ իր այս վերջին ճամբորդութեան մէջ:

Իր այդ կանչէն արթնցած են Ս. Ղազարի անցեալ ու հոյակապ անուններով Հայերը: Կը դիմաւորեն ու կը հիւրընկալեն ահա Գուրգէն Մ. Ալէմշահը, իրենց հետ խաղաղութեամբ առյաւէտ հանգչեցնելու համար հայրենի հողին ծոցը:

ԲԱԲԳԷՆ ԳԱՎԻՋ

ՊՈՒՏ՝Մ ԾԻԾԱՂ

« ՀԱՅՐ ՄԵՐ », « ՏԷՐ ՈՂՈՐՄԻԱ »...

Տխրացութիւնը Հայուն նկարագիրը դարձած է արդեօք:

Հօ՛, վատ բան չէ տխրացութիւնը: Ոչ մեղք է, ոչ ամօթ, եթէ սակայն ժամուն կամ խմբերգներուն մէջ մնայ:

Հիմա սկսած ենք Ապրիլեան սգատօնին բեմահանել, մասնաւորապէս «Տէր ողորմիա»ն եւ «Հայր մեր»ը, որ այս տօնին մշտկայ հիւրերը դարձած են:

Ապրիլեան սգահանդէս: Սուր վէճերու դուռ բանալ սկսաւ՝ յարգանքի արտայայտութեան այս ձեւնարկը:

Վէճը, «Միաբնակ»ի եւ «Երկաբնակ»ի դոյն առաւ:

Թոյլ տանք, որ ամէն թաղ, ամէն գիւղ իր սգահանդէսը սարքէ: Ի՞նչ վնաս կուգայ: Ինչպէս ամէն մէկ եկեղեցի, Ծնունդն ու Զատիկը, Վարդանանցը կամ Վարդավառը կը տօնէ իրարմէ անկախ:

Եթէ «համերաշխութեան տպացոյց» կը նկատենք միատօնով սգալ մեր նահատակները՝ ինքնախաբէութիւն է: Վերջին Հայր, ինքնիրեն հետ հակամարտելով պիտի չքանայ կեանքէն:

Ով երբ ուզէ կամ[...]ուր որ կ'ուզէ թող տօնէ՝ միատեսակ յայտագրով միայն: Եւ այդ յայտագիրը պէտք է մնայուն դառնայ՝ եկեղեցւոյ տօներուն պէս:

«Ապրիլեան Նահատակաց յարգատօն»:

Ժողովուրդը պէտք է գիտնայ դոց, ի բերան թէ՝ ինչ պիտի ունկնդրէ այն օր:

Մշակոյթ, գեղարուեստ ունեցող ժողովուրդ ենք: Համաձայն: Բայց ճաշակ կը պակսի մեզի: Դաստիարակելու ճաշակ:

Մեր հանդէսները կը նմանին ցուցափեղկի մը ուր իրարու վրայ դիզուած են ըստ բախտի՝ իրար հակասող ապրանքներ:

Սգահանդէս է: Մեր միլիոններու անճիտումին սուգը: Ծանր եւ լուրջ թուական մը:

Կը վարձենք սրահ մը: Բեմին վրայ սեղան, աթոռ, դաշնակ: Նախագահ մը՝ պարտաւորիչ...

«Բացում: Մէկ վայրկեան լռութիւն»:

Բացման խօսք՝ նախագահէն: «Թուրքերը իրենց դիւային»ով կը սկսի: Վերջաւորութիւնը Տէրը գիտէ:

«Պիտի երգէ Տիկին Զաքեդեան՝ «Կռունկ, ուստի՞ կուգաս»: Օր. Նարին՝ «Ալ կապոյտ, վառ կարմիր»: Կ'արտասանէ Պ. Զարմայր, «Թօշնած տերեւը»:

Կարգաւորդէն եւ կռունկերգէն վերջ՝ ահա «Տէր ողորմիա»ն կամ «Հայր մեր»ը... ի՜նչ անյուրութիւն:

«Տէր ողորմիա»ն նուրոյթի կարգ անցած է ներկայիս: Սգատօնին՝ «Տէր ողորմիա»: Հոգեհանգստին, յուղարկաւորութեան՝ «Տէր ողորմիա»:

Սպասե՞նք, որ մը «Հաւատով խոստովանիմ»ի եւ «Այսօր անճառ»ի բեմահանումին...

Եթէ անպայման պէտք ունինք շարականի՝ չունի՞նք սուգի կամ ողբի շարականներ: Ունինք՝ սակայն երգիչ կամ երգչուհին չեն գիտեր...

Թող սորվին:

Մեր սրբազան վարդապետները, յատուկ տաղեր եւ շարականներ յօրինած են նոյնիսկ Եգիպտոսի անապատին մէջ, իր կեանքը, երկնքի Թըռչունները համբելով անցընող Մակարիոս ճգնաւորին վրայ: Բայց, այսօրուան հայ տաղերգուն, երաժիշտը կամ դիւցազներգակը չեն կրցած երկնել, մեր միլիոնաւոր մարտիրոսներուն յատուկ՝ հուժկու եւ վեհաշունչ երգ մը, քերթուած մը:

Չենք կրցած փառաւորել մեր նահատակները մնայուն յայտագրով մը:

Սգատօնի կազմակերպիչները, շուարումի կը մատնուին: Խարխափում: Արտասանողի, երգողի, ճառախօսի փնտռտուք՝ մարդ քաշքշել բերելու՝ բեմին վրայ:

«Պիտի արտասանէ Պ. Մարտիկ: Սպասէ որ երեւայ Մարտիկ աղբարը: Չի գար ու չերեւար»: «Կամքէ անկախ պատճառով»ը կը փոխանորդէ իրեն...

Խե՜ղճ Ապրիլեան Նահատակներ, անապատական Անտոն ճգնաւորի մը չափ արժէք չունեցաք՝ ձեզի յատուկ երգով մը յարգուելու համար:

Հոգեկան ինչ աղքատութիւն: Ինչ թափթփածութիւն, Աստուած իմ:

Տէր ողորմիա՛, Տէ՛ր ողորմիա...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ԽՄԲ.— Երգիծական ըլլալով հանդերձ, մեր աշխատակցին ուշադրութեան կը յանձնենք պարագայ մը.— «Հայր Մեր»ը նոյն չունի, բայց «Տէր Ողորմիա»ն վարդապետին դաշնաւորածն է, ամէն կերպով պատշաճ՝ Սգահանդէսին, մանաւանդ երբ վարժ երգչուհի մըն է որ կ'երգէ:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՄՐՑԱՆԱԿ

Գահիրէի Հայ Ազգ. Հիմնադրամի վարչութեան ժիւրին լաւագոյնը դասած է Արամ Պետրոսեանի «Լեւոն վերջին» թատերախաղը: Երիտասարդ հեղինակը երկու տարի աշխատած է այս պատմական ողբերգութեան վրայ, որ հինգ արարէ կը բաղկանայ, եւ կ'ընդգրկէ Կիլիկիոյ թագաւորութեան վերջին շրջանը: Մրցման մասնակցած են 25 հեղինակներ զանազան երկիրներէ:

ՊԱՆԹԷՈՆ փոխադրուեցան երէկ առաւօտ աճիւնները Վիքթոր Շօէլշէրի որ 1848ին ջնջել տըւաւ գերավաճառութիւնը եւ Ֆէլիքս Էպուէի որ 1940ին Ազատ Ֆրանսայի միացուցած էր:

ՎՃՌԱԲԵԿ ԱՏԵԱՆԸ պատւոյ վերահաստատում մը վճռեց հանդուցեալ գրագէտ Ֆլօպէրի համար որուն Տիկին Պօվարին 40 տարի առաջ դատապարտուած էր իբր անբարոյական:

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ
ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ցուսալքումը ժողովրդական խաւերի մէջ, նախ՝ ծնունդ է տուել մրմնջող դանգատների ու ապա՝ բացայայտ եւ աղաղակող բողոքների: Այս բոլոր դժգոհանքը սակայն ապարդիւն չէ անցել: Սթափել է թէ սպայակոյտը եւ թէ համայնավար կուսակցութիւնը: Նորակազմ ռազմայեղափոխական կոմիտէն ձեռնարկած է խիստ ու ծայրայեղ միջոցների թէ դասալիքները պատուհասելու եւ թէ համատարած բարոյալքումը անհետացնելու: Այդ կոմիտէի ղեկավար ուղեղը Ստալին էր, իր հետ գործակից ունենալով Մինինը, Ցարիցինի քաղաքապետը եւ համայնավարների անուանի պարագլուխը, եւ սպայակոյտի գլխաւորը՝ Վորոշիլովը: Եուրին հաղորդեց մեզ նաեւ Ալագ. Կոծինեանի վաղաժամ մահը: Այդ աաքղլուխ երիտասարդը սպաննուել է Ուստ-Մետվիտսկիճակատի վրայ կազակների դէմ կռուելիս: Պէտք է ասել, որ այդ ժամանակ այդ շրջաններում Դաշնակցականները սերտօրէն գործակցում էին համայնավարների հետ:

Եուրի Մաոի տեղեկութիւններն ու բացատրութիւնները խիստ ճնշիչ ազդեցութիւն գործեցին բոլորիս վրայ: Ստալինը ռազմաճակատատումն էր, եւ հակառակ խոստումին, մեզ անտեղեակ էին պահած նրա գալուստին: Ուրեմն կացութիւնը այնքան վատթարացած էր, որ սիրտ չունէին մեր գործով զբաղելու:

Եուրին մռայլ էր ու մտատանջ, բայց ոչ յուսաբեկ: Իր մէջ եռում էր աւիւնը, վստահ էր, որ ձախողանքի այս պահերին պիտի յաջորդէ յաղթանակը: Իր յոյսն ու աւիւնը սուսանում էին արծիւի թեւերով:

Սեպուհը հարց տուեց՝ ինչո՞ւ լքել էր գիտութիւնը եւ նետուել յեղափոխական այս յորձանքին մէջ: Նրա պատասխանի միտքը հետեւեալն էր.— Գիտութիւնը, քաղաքակրթութիւնը, քրիստոնէութիւնը, դրամատիրութիւնը եւայլն ոչ միայն մարդկութեան երջանկութեան չեն ստացած, այլ կեանքը վերածել են չարչարանքի, զրկանքի ու ապերջանկութեան: Յեղափոխութիւնը՝ իր համաշխարհային ծաւալումով՝ վերջ կարող է տալ այս երկրային դժոխքին եւ մարդը դարձնել իրապէս երջանիկ ու ստեղծագործ էակ: Հիմա հերթը համայնավարութեանն է, նա էլ իր դահը պէտք է ունենայ, նա յոյսի դուռ է բաց անում, իրաւ ու բոլորովին նորանոր խոստումներով:

Մենք երկար վիճաբանեցինք այս նիւթի շուրջ: Ցետոյ Մուրատի կարծիքը ուզեցի: Ասաց, որ Եուրի դժգոհ է իր ունեցածից, մի նոր բան է ուզում, որ շատ աղուոր բան է: Բայց մութին մէջ է, չի իմանում ի՞նչ է այդ աղուոր բանը: «Այդ աղուոր բանը կապոյտ թռչունն է» ասացի, չհասկացաւ: «Այս բոլորը փնտռտուք են, ասաց. գէշ է չեմ ասում, բայց այս որոնումը վայել է միայն այն ազգերին, որ իրենց ազատութեան հասած են: Ուսը այդ կէտին չէ հասած դեռ»: Հապա մե՞նք, հարցրի: «Մեզ համար յիմարութիւն է», ասաց ու գլուխը շրջեց սրտնեղ:

Որոշեցինք ընկեր Ե. Արզումանեանի հետ Մինինին դիմել, որ մեր առաջարկը, առաջին պատեհութեամբ, յանձնէ Ստալինի բարեհաճ նկատողութեան: Իսկ եթէ նրա մօտ Ստալինին հանդիպէինք, հարցը ուղղակի նրա առջեւ դնել:

Ես վարանում էի Մինինին ներկայանալ: Մի անգամ ունկնդիր էի եղել նրա հրապարակային ատենախօսութեան: Կեանքումս դեռ չեմ լսած այդքան սերճախօս հռետոր: Սահուն ու շռնդագեղ լեզու ունէր ու անայլայլ եւ հաւասարակշիռ վիճակ. իր փաստերը գեղեցկօրէն դասաւորող, կիրքերը ատրճանաբար հրահրող ամբոխավարն էր: Մահացու թոյն ու խտացած ատելութիւն էր քարոզում բոլոր յետաշրջականների դէմ: Երբ խօսքը աւարտեց, դղրդագին ծափահարութեան ու բարձրաղօտ բացագանչութիւնների տակ, մաղեցի իր ամբողջ ճառը, ու դտայ որ ատելավառ կիրքից զատ ուրիշ բան չկար:

Մտածում էի, թէ ի՞նչպէս այդ անհաշտ, կրքոտ ու ցասկոտ մարդու հետ գլուխ պիտի ելնէի: Արդեօք յօնք չիննելու տեղ աչք պիտի չհանէի՞: Հենհնուքս յայտնեցի Սեպուհին, որ պատուիրեց ինձ ոչ մի դէպքում վէճի չմտնել նրա հետ: Յակոբն էլ պնդեց, որ լաւագոյնը Ստալինի հանդիպելն է:

ԵՐ. ԽԱԹՄ՛ԱՍԵԱՆ

(9)

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՏՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ: ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՃՆՇՈՒՄԸ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

Անգարայէն հեռաձայնները կը հաղորդեն պոլսական թերթերուն.—

Օտար աղբիւրներէ հասած լուրերու համաձայն, Թուրք ծովային պատուիրակութեան եւ ամերիկեան ծովային իշխանութեանց միջեւ տեղի կ'ունենան կարեւոր բանակցութիւններ, մանաւանդ Սեւ Ծովու կացութեան մասին: Կ'աւելցուի որ իտալական մարտանաւերուն Ռուսիոյ յանձնումէն ծնունդ առած կացութիւնն ալ կը քննուի: Այս քննութեանց հետեւանքով հաւանական կը նկատուի որ կարգ մը նոր յաւելումներ ներմուծուին Թուրքիոյ ընդալից զինուորական օժանդակութեան ծրագրին ծովային բաժնին մէջ:

Միւս կողմէ, Հռոմի ձայնասփիւռը այս լուրին արձագանգ ըլլալէ վերջ յայտնեց թէ զինուորական փորձագէտներուն պաշտօն յանձնուած է փնտռելու զէնքերու դէմ ծովային միջոցներու օգտագործման մասնաւոր կարեւորութիւն ընծայել: Ըստ նոյն լուրին, Թուրք ծովայինապարակոյտին նախագահը Մայիս 16ին Ամերիկայէն մեկնած է Հռոմ:

★ Անգլիոյ վարչապետ Էթլիի մամլոյ խորհրդական Ֆրէնսիս Ուիլեըմս «Լիվըրփուլ Տէյլի Փոսթ» թերթին ղրկած նամակին մէջ հաւանական կը նկատէ որ Պերլինի պաշարումին ջնջումէն յետոյ ռուսական ճնշումը աւելնայ Միջին Արեւելքի վրայ եւ կ'ըսէ.

«Բայց Ռուսիա քաջ գիտէ որ գործողութիւն մը Թուրքիոյ կամ Պարսկաստանի դէմ իսկոյն պատերազմի ծնունդ պիտի տայ: Ըստ Ուիլեըմսի Ուաշինկթընի մէջ մեծ հիացումով կը դիմաւորուի Թուրք կառավարութեան եւ Թուրք ժողովուրդին վճռականութիւնը եւ կարեւորութեամբ կանգ կ'առնուի այս կէտին վրայ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՈՐՄՆԲՐՈՒ ժողովը կը բացուի երկուշաբթի օր: Երէկ ժամանեց Անգլիոյ արտաքին նախարար Պ. Պեւին իր կնոջը հետ եւ թղթակիցներուն յայտարարեց.— «Ձեմ կրնար ոեւէ գուշակութիւն ընել այս խորհրդաժողովի արդիւնքի մասին: Եկէք գիս տեսնել մեկնած պահուս»: Երեքները վերջնական խորհրդակցութիւն մը կը կատարեն այսօր ընդհանուր ժողովին բացումէն առաջ:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Յունաստանի Օրթոտոքս եկեղեցիին պետը Դամասկինոս եպս. յանկարծամահ եղաւ 58 տարեկան հասակին մէջ: Ազգային սուգ յայտարարուեցաւ, որովհետեւ հանգուցեալը ոչ միայն կրօնական այլ քաղաքական մեծ գործունէութիւն մը ունեցած էր, մանաւանդ գերման գրաւման իշխանութեանց դէմ իր բռնած կեցուածքին համար: 1944ին եղաւ գահին խնամակալը, իսկ 1945 կառավարութեան պետ:

1943 Մարտին գիշերային ժողով մը տեղի ունեցաւ գերմանական դեսպանատան մէջ, պարտաւորիչ աշխատանքի մասին: Դամասկինոս արք. յայտարարեց.— «Կը նախընտրենք հօս մեռնիլ քան բռնի աշխատանքի ղրկել մեր զաւակները: Առաջին մեռնողը ես կ'ըլլամ»: Նոյն ատեն անձամբ միջամտելով փրկեց 500 մահապարտներու կեանքը:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը իրաւապէս ալ ճանչցաւ Իսրայէլի պետութիւնը եւ փոխադարձ դեսպաններ նշանակուեցան:

ՊԵԼՃԻՔԱՅԻ խորհրդարանը լուծուեցաւ եւ նոր ընտրութիւնները պիտի կատարուին առաջիկայ ամիս: Թագաւորին վերադարձին խնդիրը հիմը պիտի կազմէ այս ընտրութեան: Երբ լուծման հրամանը կարդացուեցաւ երեսփ. ժողովին մէջ ընկերվարական քրիստոնեաները գոչեցին «կեցցէ թագաւորը», որուն դիմադարձեցին ընկերվարականները «զահընկեցութիւն, կեցցէ սահմանադրութիւնը»: Բայց երկու կողմերն ալ կը խնդային, ինչպէս նաեւ ժողովուրդը, կ'ըսէ «Լը Մոնտ»ի թղթակիցը:

ՓԱՐԻԶԻ միջազգային տօնավաճառը բացուեցաւ երէկ:

ՓԷԹԷՆԻ առարկաներուն վաճառման արդիւնք եղող Պէլըրվալի մարքիզը հետեւեալը յայտարարեց թերթի մը.— «Մարաջախտը Ֆրանսացիներուն 100ին 13ին համար միայն դաւաճան է: Կը թողուի որ 96 տարեկանին իր աքսորավայրին մէջ մեռնի Վէրտէօնի մարդը, որու անունը կը ճառագայթէ ամենուրեք աշխարհի մէջ, մինչդեռ, իրաւ սրիկաները մեծաշուք կառքերու մէջ կը շրջագային իշխաններու պէս: Ձեմ կրնար ըսել թէ երկրորդ անգամ ալ պիտի խափանե՞մ վաճառումը: Պիտի հետեւիմ խղճիս թելադրութեանց: Ինչ եւ պատիւս կը համայեն ինծի դիմադարձել ամէն բանի վար կը դնեմ անպատուաբեր Ֆրանսայի եւ արդարութեան համար»: Միւս կողմէ կը յայտարարուի թէ կարեւոր յիշատակները պահուած են, կամ Տիկին Փէթէնի յանձնուած եւ կամ զինուորական թանգարանը փոխադրուած:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ գիշեր, Casa d'Italia:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ԳԱՆՑԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Վռամեան ենթակոմիտէին ժողովը այս կիրակի ժամը 2ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի սանուհիներու ժողովը այս երկուշաբթի երեկոյ ժամը 8ին Հայոց մատուռին մէջ: Ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընկերական ժողովը այս երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ պիտի ըլլայ Շրջ. կոմիտէի ներկայացուցիչը:

ԶԲՕՍԱՊՏՈՅՏ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Ալֆորվիլի մասնաճիւղին զբօսապտոյտը այս կիրակի դէպի «Ֆօնթէնէպլօ» յատուկ ինքնաշարժով: Հաւաքավայր Պուլվար Գարնօ: Մեկնում.— առաւօտ ճիշդ ժամը 8ին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ Պ. ՎԱՐԴԱՆ ԶՈՒԼԼԵՐԵԱՆԷ խմբագրատուն հանդիպիլ:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 28ին Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Յունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Խաչի Օրը, Սալ Մաժընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

Փարիզի շրջանի հայ արենուշներու ցերեկոյթը յունիս 12ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle Iénaյի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ԾՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՑԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մայիս 22ին կիրակի ժամը 16—24, Cercle Militaireի մէջ, 8 Place St. Augustin (Métro St. Augustin)

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԲԱԺԻՆ.—Կ'երգեն Օր. ՍԱՌԱ ՔԷՕՍԷԵԱՆ եւ Mlle GALLY:

Դաշնակով կ'ընկերանայ իրենց ուսուցչուհին Օր. ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԲԱԲԱՅԵԱՆ, Պ. ԽԱՉԻԿԵԱՆ (Պարիթոն), թէնոր Պ. ՄԱՆՈՒԷԼԵԱՆ (առաջին անգամ Փարիզի մէջ): Դաշնակ Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ:

ԿԱՐՏԱՍԱՆԵՆ.— Օր. Հ. ԽԸՏՇԵԱՆ եւ Օր. Ա. ԳԵԻՈՆԵԱՆ, պար ԼԻԼԻԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ de l'Opéra National

Գեղարուեստական բաժինը ճիշդ ժամը 4ին:

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ

ՄՈՒՏՔԸ 300 ՖՐԱՆՔ

Եւրոպական պարերու ընթացքին Défilé de mannequins ԱԼԻՍ ԼԵՒՈՆԻ:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար հեռաձայնել Tru. 27 - 35:

ԳՈՒԼՎԱՐ ՕՏՏՈՅԻ Ֆր. Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացաւ 500 Ֆր. Պարոն Երէցեանէ իր աղջկան մահուան առթիւ, նաեւ Տիկին Վարդուհի Տէրտէրեանէն 500 ֆրանք Զատկի առթիւ:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզի Հ. Յ. Դ. Աղբիւր Սերոբ եւ Մ. Եօթնեղբայրեան խումբի բոլոր ընկերները իրենց ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ընկեր Սահակ Յովհաննէսեանի՝ իր մօր մահուան առթիւ (Յունաստան):

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԵՂԱՆԱԿԻ ՓԱԿՄԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Ի պատիւ Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն:

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville):

Հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:

Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:

Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՐՍԻԼԱՀԱՅԵՐՈ՛Ւ Ն ...
Փարիզահայ թատրոն Մարսէյլի մէջ

ՍՈՓՈԿԼԷՍԻ

Պատմական տրամը 6 արարով կը ներկայացուի ղեկավարութեամբ՝ ՏՐԴԱՏ ՆՇԱՆԵԱՆԻ եւ մասնակցութեամբ՝ Տիկին Ս. ՆՇԱՆԵԱՆԻ, Ա. ԳԸՄԲԷԹԵԱՆԻ, ԹՐԱԳՕՇի եւ Մարսիլահայ ազգ. թատերախումբին:

22 Մայիս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Վէստի թատրոնին մէջ: Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 24 MAI 1949 Երեքշաբթի 24 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5854-Նոր շրջան Թիւ 1265

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Հազիւ վերջացած էր առաջին Մեծ Պատերազմը, երբ բոլոր մեծ պետութիւնները, մոռցած իրենց երէկի թշնամին, սկսան մրցիլ իրարու հետ, սիրաշահելու համար ջախջախիչ պարտութեան ենթարկուած Թուրքիան ։

1911 — 18, քանի մը տարուան ընթացքին, Օսմանեան կայսրութիւնը անհախընթաց անդամահատութեան ենթարկուած էր։ 1911ին Իտալիա գրաւած էր Ափրիկեան Տրիպոլիսն ու Պէնկազին։ 1912—13ին, պալքանեան պատերազմէն վերջ, Ադրիականէն մինչեւ Արեւելեան Թրակիա ամբողջ եւրոպական Թուրքիան անջատուած էր, Ալպանիա անկախութիւն ստացած էր, Սերպիա, Գարատաղ, Ցունաստան, Պուլկարիա ընդարձակած էին իրենց սահմանները ։

1918ին Թուրքիա կորսնցուցած էր Կիլիկիայէն մինչեւ Պարսից Ծոց եւ Կարմիր Ծով իր բոլոր հողամասերը։ Այսօր առնուազն եօթը անկախ պետութիւններ կազմուած են օսմանեան կայսրութենէն խլուած հողերուն վրայ — Սուրիա, Լիբանան, Իրաք, Անդրյորդանան, Եէմէն, Սաուտի Արաբիա ու Իսրայէլ, առանց հաշուելու Պաղեստինի արաբական մասը։

Օսմանեան լուծին ենթակայ ազգերէն միայն Հայերն է, որ բախտ չունեցան։ Հայերը համախմբուած էին երկու կարեւոր շրջաններու մէջ — Հայաստան եւ Կիլիկիա ։

Կարմիր Ռուսիան, որ 1917ին Պրէսթ-Լիթովսքի դաշնագրով Թուրքերուն վերադարձուցած էր 1878ին գրաւած երեք նահանգները (Պաթում, Կարս եւ Արտահան), 1921ին Կարսի դաշնագրով վաւերացուց վերջին երկու նահանգներուն Հայաստանէն խլուելով Թուրքիոյ կցումը, յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան գերագոյն շահերուն ։

Նոյն տարուան հոկտեմբերին, Պրիանի եւ Ֆրանքլէն Պույոնի Ֆրանսան, թոյլ չտալու համար որ Թուրքիա բոլորովին իյնայ բոլշեւիկներուն գիրկը, Անգարայի դաշնագրով Մուսթաֆա Քէմալի վերադարձուց Կիլիկիան, որ իսկական «հայկական օճախ» մը դարձած էր։ Այդ թուականին, բացի Մոսկուայէ, ոչ մէկ կառավարութիւն պաշտօնապէս ճանչցած էր «Միլլի» կառավարութիւնը եւ որեւէ հաշտութեան դաշնագիր ալ չէր կնքուած Թուրքիոյ հետ։

Ուրիշ կողմերէ իր կորսնցուցած հողերուն փոխարէն, Թուրքիա նուէր ստացաւ հայաբնակ Կիլիկիան եւ հայկական Կովկասի մէկ մասը ։

Ծանօթ են դաշնակից պետութեանց զիջումները Թուրքերուն Լօզանի մէջ։ Սէվրի դաշնագրին ուրացումը մեծագոյն պարգեւն էր Թուրքիոյ։ Մոսկուա 1925ին բարեկամական դաշինքով մը նուիրագործեց՝ մինչ այդ Քէմալի կառավարութեան իր ընծայած ամէն կարգի օժանդակութիւնները ։

Երկրորդ Մեծ Պատերազմի նախօրեակին, Թուրքիա կրկին արեւմտեան պետութեանց գուրգուրանքին առարկայ դարձաւ։ Ազդանշանը տուաւ Անգլիա։ Մոնթրէօյի դաշնագրով, Նեղուցներուն վրայ Թուրքիոյ հակակշիռը աւելի եւս ամրապնդուեցաւ ։

Անգլիոյ էտուըրտ Ը. Թագաւորը իր փաղանցուկ իշխանութեան շրջանին մինչեւ Աթաթիւրքին ոտքը գնաց, անգլօ-թուրք նոր բարեկամութեան հիմը դնելու համար ։

Արդիւնքն այն եղաւ, որ շատ չանցած Ալեքսանտրէթ — Անտիոք — Մուսա Տաղ շրջանը, ուր մեծ թիւով Հայեր կը բնակէին, Սուրիայէն անջատուելով, առանց գնդակ մը արձակուելու, նուէր տրուեցաւ Թուրքիոյ։ Հոս ալ տուժողն եղան դարձեալ Հայերը, որոնք նոր տեղահանութեան մը ենթարկուեցան եւ մինչեւ Պէյրութ, Այնճար եւ այլուր գաղթեցին՝ իրենց գլխուն ճարը նայելով։ Այս կարգադրութեան դէմ Սուրիացիք իրենց դժգոհութիւնը արտայայտեցին՝ երբ քանի մը տարի առաջ իրենց վերջնական անկախութեան տիրացան։ Ուշ էր սակայն։ Թուրքիա ցարդ կը պահէ այդ հողամասերը, որոնք Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար ռազմագիտական մեծ կարեւորութիւն ունին։

Երբ համաշխարհային երկրորդ պատերազմը պայթեցաւ, Անգլիա եւ Ֆրանսա 1939 Հոկտեմբեր 19ին Թուրքիոյ հետ կնքեցին զինուորական դաշինք մը, որուն համաձայն Թուրքիա դաշնակիցներու կողքին պատերազմին պիտի մասնակցէր, երբ ռազմադաշտ դառնար Միջերկրականը ։ Այլ խօսքով, երբ Իտալիա մասնակցէր պատերազմին, իբրեւ զինակից Գերմանիոյ։

Այս դաշնագրին մէջ մասնաւոր յօդուած մը կը շեշտէր թէ՝ «ոեւէ պարագայի Թուրքիան պիտի չպատերազմի Սովետական Միութեան դէմ», եթէ ստիպուէր պատերազմին մասնակցիլ Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի կողքին ։

Իտալիան պատերազմի մէջ մտաւ 1940 Յունիսին, երբ Գերմանները Փարիզի դուռները հասած էին։ Եւ սակայն Թուրքիա տեղէն չշարժեցաւ։ Ո՛չ միայն չօգնեց Դաշնակիցներուն, ըստ իր յանձնառութեան, այլ ընդհակառակն ամբողջ պատերազմի տեւողութեան աւելի շատ օժանդակեց Գերմանիոյ, որուն հետ կնքեց բարեկամական դաշինք մըն ալ։ Անոր հայթայթեց ռազմական նախանիւթեր եւ ուտելիք, թոյլ տուաւ որ գերմանական ռազմանաւեր անցնին Տարտանէլէն մտնելու համար Սեւ Ծով։ Զինուորական պատուիրակութիւն մը ղրկեց ռուսական ճակատը՝ գերման սպայակոյտին մօտ։

Ու քիչ մնաց Գերմանիոյ կողքին Ռուսիոյ դէմ պատերազմի մտնէր, եթէ Սթալինկրատի անակնկալ յաղթանակը չզսպէր իր հինէն ծանօթ գերմանասիրական եւ հակառուս ախորժակը ։

Այսօր խնդրոյ առարկայ է 1939 Հոկտեմբեր 19ի դաշնագիրը ։

ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼ

Պոլսոյ պատրիարքին ընտրութիւնը

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (Մարմարա, 16 Մայիս) .—

Ներքին գործավար Պ. Էմին Էրիշիրկիլ, որ քանի մը օրէ ի վեր Իսթանպուլ կը գտնուէր, երէկ գիշեր Անգարա մեկնեցաւ ։

Վաւերական աղբիւրէ կը տեղեկանանք թէ յարգելի գործավարը Իսթանպուլի մէջ զբաղած է նաեւ Հայոց Պատրիարքարանի խնդրով եւ այդ մասին վերջնական հրահանգներ տուած է Իսթանպուլի կուսակալութեան ։

Լրացուցիչ տեղեկութեանց համաձայն, արդի երկուութիւնը բառնալու եւ տարակարծութիւնները հիմէն լուծելու համար կառավարութիւնը որոշած է որ յառաջիկայ տարը օրուան ընթացքին պատրիարքի ընտրութիւն կատարուի ։

Կացութիւնը վերջնապէս բիւրեղացած ըլլալով, անհրաժեշտ կը դառնայ կնքել տասնօրեայ զինադադար մը, որպէսզի չխանգարուին ձեռնհաս մարմիններու աշխատանքները ։

★ Այս որոշումէն առաջ Գէորգ արք. Արսլանեան վարչապետ Շէմսէտտին Կիւնալթայի այցելելով, իր տեսակէտները պարզած էր պատր. ընտրութեան մասին ։ Թերթերը կը գրեն թէ կ'ուզէ նոր կանոնագիր մը պատրաստել, անոր համեմատ ընտրելու համար պատրիարքը ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Հր. Սամուէլի կիրակի օրուան գրութեան վերջը յիշուած անուններուն մէջ, տպագրական սխալով մը, Կարէն Միքայէլեանը չարուած էր Եորէն Միքայէլեան ։

Նոյն թիւին մէջ Կ. Ֆեսուշի յօդուածին Տէր «Ողորմեա»ները անուշադրութեամբ տպուած էին «Տէր Ողորմիա»։

ԱՆՁՆԱՍՊԱՆ ԵՂԱՒ Մ. Նահանգներու ազգ. պաշտպանութեան նախորդ նախարարը, Ճէյմս Ֆորսթէլ, ինքզինքը վար նետելով Ուաշինկթընի ծովային հիւանդանոցին 17րդ յարկէն։ Իր անկենդան մարմինը գտնուեցաւ երրորդ յարկի տանիքին վրայ, գիշերազգեստի գօտին վզին կապուած։ Անձնասպանը երկար ատենէ ի վեր կը տառապէր ջղասպառութենէ, եւ անցեալ տարի հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն։ Թերթերը այն ատեն գրեցին թէ ցնորական ծրագիրներ կ'որոճար, օրինակ «արհեստական լուսիններ» ստեղծել, զարնելու համար Խ. Միութիւնը։ Նախագահ Թրումըն «պատերազմի զոհ»հռչակելով անձնասպանը, հրամայեց ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարել։

Զորսերու ժողովը բացուեցաւ Փարիզի մէջ

ԵՐՐՈՐԴ ՓՈՐՁ ՄԸ՝ ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԿՆՃԻՌԸ ԼՈՒԾԵԼՈՒ

Երէկ, երկուշաբթի, բացուեցաւ Զորս Մեծերու Խորհուրդը, Վարդագոյն Մարմարէ Պալատին մէջ (Ավընիւ Ֆոշ), որ կը պատկանի դքսուհի Թալէյրան – Փէրիկորի։ Այս Խորհուրդը կազմուեցաւ 1945ին, Փոցտամի մէջ եւ կը բաղկանայ Ֆրանսայի, Անգլիոյ, Խ. Միութեան եւ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարներէն։ Ան յաջողութեամբ մշակեց Գերմանիոյ արբանեակ պետութեանց հաշտութեան դաշնագիրները, 1946ին, բայց անելի մը հանդիպեցաւ բուն Գերմանիոյ եւ Աւստրիոյ մասին։

Այս երրորդ փորձն է որ կը կատարուի, լուծելու համար գերմանական կնճիռը։ Առաջին երկու խորհրդաժողովները տեղի ունեցան Մոսկուայի եւ Լոնտոնի մէջ, 1947ին, ձախողանքի մը յանգելով։ Հիմա որ Ռուսերը իրենք առաջարկած են նոր ժողով մը գումարել, կը մնայ տեսնել թէ ինչ առաջարկներ բերած են, որպէսզի նոր պառակտումներ չծագին։ Ինչպէս դիտել կուտան քաղաքական շրջանակներու մէջ, շատ բան կախում ունի Պ. Վիշինսկիէն, որ Մոլոթովի յաջորդեց իբրեւ արտաքին նախարար։ Անշուշտ նպաստաւոր պարագայ մըն է Պերլինի պաշարման բարձումը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 12ին։

Արեւմտեան երեք պետութեանց արտաքին նախարարներուն օգնականները վեց անգամ ժողով գումարեցին անցեալ շաբթու, իսկ նախարարները իրենք ալ խորհրդակցեցան շաբաթ եւ կիրակի, ընդհանուր ուղեգիծ մը մշակելու համար ։

Իրազեկներու կարծիքով, այս անգամ աւելի փափուկ է կացութիւնը, քան 1947 Դեկտեմբերին, երբ գերմանական խնդիրը երկրորդ անգամ կը քննուէր Լոնտոնի մէջ։ Պերլինի պաշարումը վերցաւ, բայց ուրիշ խոչընդոտներ կան ճամբուն վրայ։ 1947ին մէկ Պերլին կար, մէկ տեսակ դրամ, մէկ միջդաշնակցային Վերստուգիչ Յանձնաժողով ամբողջ Գերմանիոյ համար։ Այժմ կան երկու Պերլիններ, երկու քաղաքապետական խորհուրդներ, երկու ոստիկանութիւն։ Յետոյ, գերմանական կառավարութիւն մը կը կազմուի արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, նոր Սահմանադրութեամբ, ուրիշ մըն ալ արեւելքի մէջ։ Արեւմտեան պետութիւններ համաձայնած են միացնելու իրենց գրաւած շրջանները, միջազգային (արեւմտեան) հսկողութիւն մը հաստատուած է Ռուրի վրայ, արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումը յառաջ կը տարուի շնորհիւ Մարշըլի ծրագրին։ Արեւմտեան պետութիւններ որոշած են թոյլ չտալ որ խանգարուին այս ծրագիրները ։

Ի՞նչ է Խ. Միութեան դիրքը, այս կացութեան հանդէպ ։

Զանազան աղբիւրներէ հաղորդուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Վիշինսկի պիտի առաջարկէ փութացնել Գերմանիոյ միացումը եւ գրաւման բանակներուն պարպումը։ Այս առթիւ անշուշտ պիտի յուզուին գերմանական ապագայ կառավարութեան ձեւը, Ռուրի եւ հատուցումներու խնդիրները եւն.։

«Ֆրանսա եւ Գերմանիա պէտք է համաձայնին»

Զօր. տը Կոլ կիրակի օր ճառ մը խօսելով իր կազմակերպութեան Ազգ. խորհուրդին մէջ, յայտարարեց թէ Ֆրանսա եւ Գերմանիա պէտք է նոր համաձայնութեան մը յանգին յանուն խաղաղութեան եւ ապահովութեան։ Այս առթիւ քննադատեց արեւմտեան Գերմանիոյ նոր սահմանադրութիւնը, դիտել տալով թէ չափազանց կեդրոնացեալ իշխանութիւն մը կը հաստատէ, ճամբայ բանալով դէպի նախկին Ռայխի վերակազմութիւնը։

Զօրավարին կարծիքով, Ֆրանսայի եւ Գերմանիոյ համաձայնութեան համար կան երկու գլխաւոր պայմաններ, — զօրացնել Ֆրանսան տնտեսական վերածնութեամբ եւ փոխել կառավարութեան ներկայ կարգուսարքը ։

Այս ճառէն առաջ, ժողովը բանաձեւ մը քուէարկած էր, որ «ճշմարտապէս անխոհեմութիւն» կը նկատէր Գերմանիոյ զինուորական գրաւման ընդհատումը, ներկայ միջազգային կացութեան մէջ։ Բանգէտներ դիտել կուտան թէ այս բանաձեւը վախ կը մատնէր ոչ թէ Գերմանիոյ, այլ Խ. Միութեան ուժի մասին։ Բանաձեւը դարձեալ կը յիշեցնէր թէ Ֆրանսա պարտաւոր է ստանձնել նախաձեռնութիւնը, քաղաքականօրէն կազմակերպելու արեւմտեան Եւրոպան։

Զօր. տը Կոլ Ատլանտեանի դաշինքի մասին ալ խօսելով, ըսաւ թէ «ահագին արժէք ունի, բայց Ֆրանսայի համար սխալ պիտի ըլլար ստորագրել զայն, առանց ճշդելու կարգ մը պայմաններ եւ լրացնելու պակասները։ Եւ նորէն պահանջեց ընդհանուր ընտրութիւններ կատարել։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱԽՈՐԺԱԿԸ ՈՒՏԵԼՈՎ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ...

Ժողովրդական այս ծանօթ առածը ճշգիւ կը յարմարի Թուրքիոյ, որուն մամուլը եւ պետական շրջանակները վերջերս յայտնապէս իրենց դժգոհութիւնը կը յայտնեն Մ. Նահանգներու կառավարութեան դէմ, որ Թուրքիան չէ հրաւիրած անդամակցութեան Ատլանտեան Դաշինքին. երկրորդ, 1949—50 տարուան համար Մարշըլի ծրագրով որոշուեր է Թուրքիոյ յատկացնել ոչ աւելի քան 30 միլիոն տոլար միայն։

Թուրքիան գիտէ որ ինք Ատլանտեան պետութիւն մը չէ, բայց եւ այնպէս կ'ուզէ անպայման մաս կազմել Դաշինքին. համեմատութեան դնելով ինքզինք Իտալիոյ հետ, իր հպարտութեան մէջ վիրաւորուած կը զգայ, որ մինչ երէկուան Առանցքի պարտուած պետութիւն մը ծանօթ դաշինքը ստորագրած է, ինք՝ Դաշնակիցներուն հաւատարիմ եւ պատերազմի օրերուն անոնց ծառայած երկիր մը, դուրս կը մնայ անկէ։

Հրատի բնակիչ պէտք է ըլլալ՝ չգիտնալու համար թէ Թուրքիան ինչպէս պահեց ինքզինք պատերազմի օրերուն, որքան ամուր կապուեցաւ ան Գերմանիոյ հէ ինչպէս կը բաղձար, որ ան յաղթական դուրս գար, կամ գէթ խորտակէր Խորհրդ. Միութիւնը։

Իրապէս, Թուրքիան չահագրգռողը Հիւսիսային Ատլանտեան երկիրներու պաշտպանութիւնը չէ, ոչ ալ այդ նպատակով կազմուած դաշինքը. Թուրքիոյ ցաւն այն է, որ դաշինքը ստորագրողները նոր օգնութիւն պիտի ստանան Ամերիկայէն, մինչ ինք, այդ պարագային, պիտի զրկուի Առատութեան Աղբիւրէն հոսող ջուրէն ըմպելու։

Բայց թողունք Հիւս. Ատլանտեանի Դաշինքը։ 1949—50 տարուան հաշուին Մարշըլի ծրագրով Թուրքիոյ յատկացուեր է ընդամէնը 30 միլիոն տոլար։ Մուրացկանի մը ոտքերը աւելցուց է այս, որ չիկրնար չվիրաւորել պատուախնդիրազգ մը։ Թուրքիան իր երկրի տնտեսութեան զարգացման համար ընդարձակ ծրագիրներ կազմեր է, զորս իրականացնելու համար, Մարշըլի ծրագրով իրեն տրուելու է ոչ թէ 30 միլիոն, այլ՝ 90էն 100 միլիոն տոլար։

Թուրքիան տարածութեամբ մեծ երկիր է, շատ աւելի մեծ քան Ֆրանսան եւ Իտալիան, թէեւ չունի անոնց բնակչութեան կէսն անգամ։ Ճիշդ է, Արեւմտեան չափանիշով ան աղքատ երկիր է, բայց ինքնապահ է՝ իր արմտիքի արտադրութեամբ եւ հարուստ հանքերով։ Եթէ Ամերիկա առատ դրամ տայ, ճամբէ երկրագործական կարեւոր գործիքներ ու մեքենաներ, մինչեւ 1952 թուի վերջը Թուրքիան պիտի բազմապատկէ իր ցորենի, ածուխի, երկաթի, քրոմի եւայլ հանքերու արտադրութիւնը. ինքը՝ Թուրքիան, այդ կերպով ոչ միայն ոտքի պիտի կանգնի, այլեւ պիտի օգնէ Եւրոպային։ Ուրիշ խօսքով, եթէ վերջինս իր վերականգնումի յոյսերը կապած է Գերմանիոյ տնտեսական վերականգնումին, անդին՝ Արեւելքի պետութիւն մը՝ Թուրքիան ալ պիտի կատարէ Գերմանիոյ օժանդակի դերը՝ նոյն Եւրոպայի վերականգնումի գործին մէջ։

Այսպէս կը պատկերացնէ Թուրքիան իր դերը. նոյնը կը կրկնեն նաեւ Թուրքիոյ շահերուն պաշտպան Ամերիկացիները։ Եւ ասոնք ամէնքն ալ այս օրերուս մէկ նպատակ կը հետապնդեն — յօգուտ Թուրքիոյ աւելի դրամ ստանալ։ Ամերիկա թերեւս Մարշըլի ծրագրով Թուրքիոյ աւելի դրամ չտայ յառաջիկայ տարի, քան որ արդէն որոշած է, բայց ջանքեր կը թափուին, որ Ամերիկա վաղը աւելի դրամ տայ՝ գէթ Թրումընի վարդապետութեամբ։

Վերջին լուրերու համաձայն Ուաշինկթընի կառավարութիւնը յանձնարարած է Ծերակոյտի Արտաքին Յարաբերութեանց Յանձնախումբին Թուրքիոյ եւ Յունաստանի յատկացնել 225 միլիոն տոլար։ Եթէ Յանձնախումբը չառարկէ, ընդունի եղած յանձնարարութիւնը, Քոնկրէսն ալ այդ մասին տայ իր հաւանութիւնը, այդ պարագային Թուրքիան եւ իր պաշտպանները կը հասնին իրենց նպատակին։ Թուրքիան կը դանէ ձեւը Թրումընի վարդապետութեամբ իրեն յատկացուելիք գումարի մէկ մասը յատկացնելու իր տնտեսական ծրագիրներու իրագործման։

Բայց նոր միլիոններու ստացումէն յետոյ, Թուրքիա պիտի կրնա՞յ մինչեւ 1952ի վերջը, այսինքն՝ ընդամէնը 2ուկէս տարուան ընթացքին, անհնալ տնտեսական այնպիսի վերելք, որով ոչ միայն դառնայ կատարելապէս ինքնապահ, այլեւ, տնտեսական գետնի վրայ, օգտակար դառնայ Եւրոպային։ Թուրքիոյ բոլորովին անծանօթ քաղաքական մանուկները միայն կրնան հաւատալ նման հաւաստիքներու։

Թուրքիա իր գոյութեան ընթացքին փոխառութիւններ շատ է ըրած Եւրոպայէն՝ յատկապէս իր տնտեսութեան վերականգնումին համար։ Բայց սայլը չէ շարժած տեղէն, մնացած է նոյն կէտին

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Կեանքը Սելանիկի մէջ

Պուլկարիա եւ Եուկոսլաւիա որ 50 մղոն միայն հեռու են մակեդոնական մեծ քաղաքէն՝ Սելանիկէն, երկար ատեն աչք ունեցած են անոր վրայ։ Քաղաքը ունի կէս միլիոն բնակիչ։

Անոնք թշնամական դիրք բռնած են Յունաստանի դէմ, օգնելով յոյն ապստամբներուն։ Իսկ ՄԱԿի քննիչներուն համաձայն, Պուլկարները եւ Եուկոսլաւներն են որ կը պարենաւորեն ապստամբները։

Թէեւ հինգ վեց հոգինոց խումբերով, յարձակում կը գործեն ապստամբները, սակայն ազդեցութիւնը աւելի բարոյական է։ Ամերիկացիներ նկատած են որ Սելանիկցիները կրնան անձնատուր ըլլալ համայնավարութեան, պարզապէս խաղաղութեան սիրոյն։

Զօրքերական առհաւատչեաները եւ յարձակումները իրենց ազդեցութիւնը ունեցան։ Հանրային սրահներու մէջ պարերը արգիլուած են։ Հրացաններով զինուած զինուորներ պահակ կը սպասեն մեծ պանդոկներու դուռներուն, ինչպէս եւ հեռագրական պաշտօնատան առջեւ։

Աւելի յուզիչ է սպառնալիքը քաղաքին մէջ, երբ խմբակներ կ'երեւին այն մեծ ճամբաներուն վրայ որ կը միացնէ Սելանիկը Յունաստանի մնացեալ մասին հետ։

Հրասախումբ մը կը գրաւէ Ողիմպոս լեռը որ կը տիրապետէ Սելանիկ – Աթէնք գլխաւոր ճամբուն վրայ։ Ողիմպոս ապաստան տուած է 250 հրոսակներու, սակայն այնքան անգամ կը տիրապէ որ սայլերը եւ հանրակառքերը երթեւեկեն զինուորական պահակներով, որոնց առջեւէն կ'երթան ական – մաքրողներ։ Այս նախազգուշութիւնները իսկ չեն բաւեր, ականներու պատճառով վերջերս մէկ յարթուան միջոցին քանի երկու հոգի սպաննուեցան։

Յաճախ Ողիմպոսէն հրոսակ մը միայնակ ճամբորդ մը կը բռնէ։ Օրինակ անգամ մը ամերիկացի առեւտրական մը բռնեցին լերան մօտ։ Բաւական ճամբայ կտրեցին անոր հետ առանց յոյն կառավարական ուժի հանդիպելու։ Տարին զայն «հանրային յարաբերութեանց գրասենեակը» եւ հարցուցին թէ ինչ թերթ կը կարդար։

Որոշ պարագաներու մէջ, Սելանիկի կեանքը կ'ընթանայ սովորականին պէս։ Նորէն մարդիկ կը նստին արեւին տակ, համբիշը դարձնելով մատներուն մէջ։ Երկար մազերով օրթոտոքս քահանաներ կը շրջագային փողոցներուն մէջ։ Կառավարական բանակի պաշտօնեաներ հաւկթախաղ կը խաղան։

Մակերեսային այս երեւոյթներէն դուրս կան ուրիշ նշաններ։ Փողոցները կենդանի են ամերիկեան բանակի զինուորներով որոնք կառավարական բանակին հետ իրենց պարտականութիւնը կը կատարեն համայնավարներու դէմ։ Սելանիկի ծոցին մէջ մինչեւ իսկ ջոկենաւեր եւ հրասայլեր կան։ Ասոնք զօրք կը փոխադրեն Ողիմպոս լեռը ընդդէմ ապստամբներուն։

Երբեմն ամերիկեան բանակի սպաներ կ'երեւան, որոնք պատերազմական նոր դրութեան հա-

վրայ, ան յաճախ աւելի հոն ալ գացած է։ Թուրքիան կանգուն պահողը եղած են Թուրքիոյ բաղկացուցիչ ժողովուրդները, բայց այսօր չկան այդ ժողովուրդները, եւ Թուրքիան որքան ալ միլիոններ ստանայ դրսէն, պիտի չկրնայ մինակը զանոնք շահարկել յօգուտ իր երկրին։ Քամիին բերածը քամիներն ալ պիտի տանին։

Դեռ վերջերս Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ ճառեր արտասանուեցան այն մասին թէ՝ Թուրքիան իր պալքանեան դրացիներուն համեմատութեամբ 20 անգամ աւելի ետ է, ան նոյնիսկ ետ է ափրիկեան պետութիւնէ մը՝ Եթովպիայէն. ուսումնասիրութեան տեսակէտէ ան աշխարհի ամէնէն յետամնաց երկիրն է. 25 տարի է կը հետապնդուին շինարարութեանց ծրագիրներ, բայց իրականին մէջ տեղի չունեցաւ շինարարութիւն. Թուրք ազգը չաճիր, որովհետեւ կը մեռնի նորածիններու կէսէն աւելին. գիւղեր քարուքանդ են ու աւերակ, իսկ Անգարայի մէջ միլիոններ կը ծախսուին Ազգ. Ժողովի մեծ պալատ մը կառուցանելու եւ դրսեցիներու աչքին փոշի փչելու համար։

Սո՞ւտ են այս յայտարարութիւնները։ Ոչ։ Թուրք երեսփոխաններն են այս մասին խօսողները. անոնք է որ մատը դրած են վէրքին վրայ։

Բայց պաշտօնական Թուրքիան այս անգամ ալ փոշի կը փչէ աչքերու։ Անմրցելի վարպետն է ան աճպարարութեանց։ Ախորժակը բացուած ամերիկեան տոլարներով, ակնկալոյթ՝ ան կը սպասէ նոր միլիոններու։ Բայց մեղի կը թուի, որ հեռու չէ այն ժամանակը, երբ ամերիկեան մեծ հանրապետութիւնն ալ պիտի հասկնայ, որ ինք եւս զոհ գացած է հասարակ աճպարարի մը խաղերուն։

(Խմբագրական՝ «ՀԱՅՐԵՆԻՔ»էն)

Վեց հազար տարագիրներու բողոքի ցոյցը

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 16 Մայիս (Յառաջ).— Երէկ, Կիրակի, քաղաքիս Ցուֆէնհաուզէն արուարձանի գաղթակայանի ընդարձակ բակին մէջ կայացաւ բողոքի մեծ ցոյց մը ընդդէմ խորհրդային բռնատիրութեան։ Մասնակցեցան ինը ազգութեանց պատկանող 6000 քաղաքական տարագիրներ, որոնց կարգին եւ 600ի չափ Հայեր։

Միթինկը բացուեցաւ կրօնական պաշտամունքով։ Պատրաստուած զոյգ խորաններու վրայ աղօթքներ բռնեցան օրթոտոքս եւ կաթոլիկ Ուկրայնացի եկեղեցականներու կողմէ։ Պղատոն եպիսկոպոս խօսեցաւ ուժեղ քարոզ մը եւ բողոքելով բոլշեւիկեան վայրագութեանց դէմ, ծանրացաւ մասնաւորաբար կրօնքի եւ եկեղեցիի դէմ սարքուած հալածանքներուն շուրջ։

Այնուհետեւ 15 ճառախօսներ՝ անգլերէն, գերմաներէն եւ իրենց մայրենի լեզուներով, յաջորդաբար խօսք առին եւ զայրալից շեշտով քննադատեցին խորհրդային իրաւակարգը։ Հայերու կողմէ խօսեցաւ Պ. Կարօ Գէորգեան եւ պատկերացուց տառապանքը, որուն ենթարկուած է հայրենիքի ժողովուրդը 28 տարիներէ ի վեր, յիշատակելով միաժամանակ փետրուարեան յաղթական ապստամբութիւնը, իբրեւ ժողովրդային ըմբոստացում։

Միթինկը, իր կրօնական եւ քաղաքական բաժիններով տեւեց չորս ժամ։ Այնուհետեւ ինը ազգերու տարագիրները, կարգապահ շարքերով թափօր կազմեցին արուարձանի փողոցներուն մէջ եւ ցրուեցան ժամը 2ին։

Քաղաքական այս մեծ ցոյցին մասնակցեցան Ուկրայնացիները, Չեխերը, Լեհերը, Սլովաքները, Էսթոնացիները, Լեթոնները, Լիթուանացիներ, Սպիտակ Ռուսերը։ Հրաւիրուած էր նաեւ «Ազգերու հակաբոլշեւիկ ճակատ» ազատագրական եւ յեղափոխական կազմակերպութիւնը, որուն կ'անդամակցին՝ 23 հակաբոլշեւիկ ազգեր։

Բակին չորս կողմը փակցուած եւ ցուցարարներու կողմէ ալ պարզուած էին ամէն լեզուով մեծատառ վերտառութիւններ — «Անկցի Սթալին – եան աւազակախումբը», — «Ամերիկացի բարեկամներ, մենք ալ Լինքընի նման կը պայքարինք ստրկութեան դէմ», — «Կոմունիզմը հաւասար է ժանտախտի», եւն.։ Իսկ անհամար ձեւերով գծուած էին Սթալինի, Լիթվինովի եւ ուրիշ խորհրդային դէմքերու ծաղրանկարները։

Միթինկի աւարտումէն վերջ, կազմակերպիչ մարմինը պատուասիրեց հարիւրի չափ հրաւիրեալ մասնակցողներ։ Այս առթիւ ալ խօսուեցան երեսունէ աւելի ճառեր եւ գոհացում տրուեցաւ գերմանացի եւ այլ օրագրողներու հարցումներուն։ Պ. Կարօ Գէորգեան, դարձեալ, այս անգամ անգլերէնով, բացատրեց հայ ժողովուրդի պայքարը։

Ցաւալի էր միջադէպը, որ այս առթիւ ծագե-

մաձայն կը մարզեն յոյն զինուորները, սակայն աւելի շատ բրիտանացի զօրքեր կան։ Ըստ երեւոյթին անոնք հոն են պաշտպանելու համար Բրիտանացիները պարպումի մը պարագային, սակայն աւելի շատ կ'օգնեն երկրին պաշտպանութեան։ Անգլերէն անուններով գինետուն – սրճարաններ շատ կան, «Ամերիկեան պար», Փարիզեան գիշերային Ակումբ» եւայլն։ Միայն ամերիկեան կազմածները, զինուորները եւ անգլերէն լեզուն չեն արեւմտեան ազդեցութեան նշանները։ Գլխաւոր փողոցի մուտքը Ֆրանքլէն Րոզվէլթ է։ Խանութներու ցուցափեղկերը լեցուած են ամերիկեան ելեկտրական եւ մեքենական կազմածներով։ Կրպակները ծանրաբեռնուած են ամերիկեան պարբերաթերթերով եւ գրպանի գրքոյկներով։

Թէեւ Մ. Նահանգները սալարկեցին Սելանիկ Աթէնք գլխաւոր պողոտան, եւ վերաշինեցին Սելանիկի օդակայանը, սակայն համայնավար ապստամբներու գործունէութիւնը սահմանափակեց սպասուած յաջողութիւնները։

Բանուոր մը օրական մէկուկէս տոլար կը ստանայ, հացին համար կուտայ մօտ 35 սէնթ։ Տըրախմին այնքան ինկած է որ երբ մէկը 100 տոլար կը փոխէ, «ահա ուրիշ յոյն միլիոնատէր մը», կ'ըսեն կատակով։ Պատերազմէն առաջ հարիւր տոլարը կ'արժէր 1400 տրախմի, իսկ հիմա մէկ միլիոն տոլար կ'արժէ։

Ելեկտրականութեան գործարանը որ քանդուեցաւ Գերմաններու կողմէ, երբեք չէ վերաշինուած։ Ծովափը խարսխած թորփիլահալած մը կը հայթայթէ քաղաքին ելեկտրականութեան մեծ մասը։ Պանդոկներուն մէջ այնքան քիչ լոյս կայ, որ աչքերը կը վնասուին կարդալու ատեն։ Ժողովուրդը 25 առ հարիւր աւելցած է Սելանիկի մէջ որովհետեւ համայնավարութեան պատճառով վտանգուած գիւղերը պարպուեցան, իսկ ճարտարարուեստական դիւրութիւնները այնքան շատ են որ բարեկեցիկ հողագործներ այսօր աչք տնկած են ամերիկեան ծրարներու։

Ք.

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Սալ տ'Իէնայի մէջ՝ 15 Մայիսին կիրակի օր՝ հաճոյքն ունեցանք ներկայ ըլլալու Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի Օրուան տօնակատարութեան ։ Սրահը լեցուած էր ընտրեալ բազմութեամբ։

Հանդէսը բացաւ մասնաճիւղին ատենապետուհին Տիկին Ա. Խաչիկեան որ ամփոփ կերպով ներկայացուց մասնաճիւղին մէկ տարուան գործունէութիւնը եւ իր մնայուն ձեռնարկները, դարմանատուն, դպրոց եւ կարօտեալներու օգնութիւն։ Ծանրացաւ մանաւանդ, Կ. Խաչի անդամուհիներուն մէջ ստեղծուած ընկերական մտերմութեան վրայ, ինչ որ իր յաջողութեան գաղտնիքն է։ Կոչ ըրաւ մեր Հայուհիներուն անդամագրուիլ Ֆր. Կ. Խաչին ։

Առաջին անգամն էր, որ կը լսէինք Ա. Խաչիկեանը բեմէն։ Գովելի էր իր կիրթ, մտածուած եւ գեղեցիկ խօսքը։ Գատիւ Կապոյտ Խաչին որ կնոջ հանրային դաստիարակութեան գլխաւոր ազդակը կը ներկայանայ ։

Օրուան բանախօսն էր մեր երիտասարդ համակրելի իրաւաբանը Ց. Եղիազարեան ; որ խնամուած ճառով մը ներկայացուց միջազգային Կարմիր Խաչը իր նպատակներով։ Անունի պզտիկ չեղումով մը Կապոյտ Խաչը հայ գաղթաշխարհին մէջ կը ներկայանայ այդ գթութեան մեծ գործը կատարող, աւելիով, քանի որ Կապ. Խաչը կը զբաղի նաեւ Նոր Սերունդին Հայեցի դաստիարակութեամբը։

Որպէս զինուոր եւ գերի, ան յուզիչ կերպով պատմեց, թէ ինչ բարոյական եւ հոգեկան կազդուրիչ դեր է կատարեր Կապոյտ Խաչը պատերազմի միջոցին, իր զանազան ձեւի օգնութեամբ — գիրք, սնունդ, հագուստ եւայլն— եւ վերջացուց «Հայոց գաղթաշխարհի պատմութեան մէջ եզակի կազմակերպութիւն մըն է Ֆ. Կ. Խաչը եւ ով որ լաւագոյնս'ուզէ ծառայել իր ժողովուրդին,պէտք է անդամագրուի այս միութեան եւ օգնէ անոր թէ բարոյապէս թէ նիւթապէս։ Բուռն ծափերով գնահատուեցաւ իր խօսքը ։

Իրապէս ճոխ էր եւ խնամուած գեղարուեստական բաժինը։

Նոր դէմքեր, երգով, դաշնակով եւ արտասանութեամբ հաճելի տպաւորութեան տակ պահեցին հանդիսականները ։ Դաշնակ Օր. Փիչմիչեան (Պուտափէշտէն) եւ Օր. Մ. Մարգարեան։ Երգ, Տիկին Մելիքեան, Օր. Ա. Ատոմեան եւ Օր. Գավէզեան։ Արտասանութիւն Օր. Ա. Սամուէլեան, պար պատանի Վ. Թորոսեան, Գ. Քարլոս Քանթի իր աշակերտներով (սպանիական) եւ վրացի կինտոն։ Մեր տնորհալի պարուհին Օր. Ռէժինա Ցովհաննէսեան եկաւ փայլը աւելցնել այս գեղեցիկ ամբողջութեան ։ Հայկական նուագի, մեր սիրուած եռրորդութիւնը Գ. Գարեգին (թառ), Գ. Ռւնանեան (քեմէնչէ) եւ Գ. Բենօ (արինգ եւ դափ) ջերմացուցին մեր սիրտերը հայրենական կարօտով ։

Աւելորդ կը նկատեմ իւրաքանչիւրին համար չափազանց սովորական գովեստներ։ Բոլորովին հանդէպ երախտագիտական խօսք պէտք է ունենանք մենք, հանդիսականներս, քանի որ իրենց հայերէն երգերը, արտասանութիւնները, նուագն ու պարը մեզ կը հեռացնեն խորթ միջավայրէն եւ կը փոխադրեն գոնէ կարճ միջոց մը, մեր սիրտերուն եւ ապրումներուն աւելի հարազատ միջավայր մը։

Ինչպէս ներկաները, Ֆր. Կ. Խաչի անդամուհիներն ալ գոհ էին այս հանդէսին յաջողութենէն։ Կը մաղթենք իրենց ծրագիրներուն եւ ազգօգուտ գործունէութեան յարաճուն վերելք։

Հանդիսական

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Ֆր. Կապոյտ Խաչի Սէն Ժեռոմի նորակազմ մասնաճիւղը իր առաջին ձեռնարկը կատարեց թէյասեղանով մը, որ տեղի ունեցաւ Մայիս 8ին, կիրակի օր Թաղիս Ս. Սահակ Մեսրոպ եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ։ Մարսէյլի եւ Գոմոնի Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղերու վարչութիւնները ղրկած էին իրենց ներկայացուցիչները, իսկ Թաղիս հոգեւոր հովիւ Թէրզեան քհնյ. չկրնալով անձամբ գալ, ղրկած էր 500 ֆրանքի նուէր մը Խաչուհիները քաջալերելու համար ։

Մեր սիրելի Շ. Նարդունին ևս չէր մերժած իրեն եղած հրաւէրը։

Օրուան նախագահուհի Տիկին Հ. Շալճեան բացուած յայտարարելով թէյասեղանը, բացատրեց Թաղիս մէջ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի մը անհրաժեշտութիւնը եւ յետոյ հաւաքոյթին ղեկավարութիւնը յանձնեց ընկեր Ց. Դաւիթեանի որ գեղեցիկ կերպով, տարաւ իր պաշտօնը։

« Սիփան » երգչախումբէն զատ գեղարուեստական բաժնի, իրենց մասնակցութիւնը բերին, Օր. Ա. Ցարութիւնեան, Գ. Ս. Աւտօեան, Կ. Ցարութիւնեան, (Սէն Ժերոմէն», իսկ Օր. Չէյթունլեանի ներկայութիւնը հաճելի անակնկալ մը եղաւ իր գեղեցիկ երգերով ։

Օրուան բանախօսուհին ընկերուհի Ն. Քիպրիթճեան, անդրադարձաւ դարերու ընթացքին կանանց կողմէ կատարուած աշխատանքներուն, յետոյ ծանրացաւ ի մասնաւորի հայ կնոջ հանրային գործունէութեան, եւ յիշեց բոլոր այն կանացի կազմակերպութիւնները, որոնք պատրաստած են տիպար Հայուհիներ։ « Կապոյտ Խաչը արտասահմանի մէջ իր գոյութիւնը կը պահէ 28 տարիէ ի վեր, բարոյական եւ նիւթական օգնութեամբ աշխատած է թեթեւցնել գաղութներուն կարիքը» եւ խօսքը ուղղելով տեղւոյս մասնաճիւղին, մաղթեց որ իրենց ջանասիրութեամբ կանգուն պահեն Կապոյտ Խաչը ։

Ցարութիւնեաններու զուգերգէն յետոյ խօսք տրուեցաւ մեր սիրելի Նարդունիին որ իր սովորական հիւթեղ խօսքերով քաջալերեց մեր Խաչուհիները, օրինակներով հաստատեց որ հայ մայրը աշխարհի առաջնակարգ կիներէն է։

Խօսեցան նաեւ ընկերներ Ց. Գէորգեան, Կ. Ճանիկեան եւ Տօքթ. Ց. Սիվրիհիսարլեան, որոնք բացատրեցին Կ. Խաչի օգտակարութիւնը եւ հրաւիրեցին հանդիսականները, որպէսզի իրենց կարելին ընեն օգտակար հանդիսանալու մեր բազմաչարչար ժողովուրդին այս այնքան կենսական Միութեան ։

Կապոյտ Խաչի Նորակազմ մասնաճիւղին եղած հետեւեալ նուիրատուութիւնները։ Ընկեր Վ. Գալստորեան 2000 ֆրանք, Գ. Ց. Ցակոբեան իր եղբօր մահուան երկրորդ տարելիցին առթիւ 2000 ֆրանք, Գոմոնի Կ. Խաչի կողմէ 2000 ֆրանք։

Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը, ընկեր Ց. Դաւիթեան, Գ. Գ. Շալճեան, եղբարք Գէորգեան հազարական, Թէրզեան քահանայ, Գ. Գ. Կ. Կիւլէմիրեան, Խ. Ցովհաննէսեան, Հ. Համբարձումեան, Ա. Աւտօեան, Գօյաճեան, Մ. Կոտաւճեան, Ահարոնեան, Տիկիններ Հ. Մկրտիչեան, Ժիրայրեան, Հ. Ճանիկեան, Խ. Մասեան, փոքրիկներ Ս. Ուլուսեան եւ Ժ. Կոփոյեան, Տիկին Սիմոնեան, Նոր Սերունդի «Աղբալեան» խումբը եւ ընկեր Ա. Քիթապճեան 500ական, ընկերներ Խոզեան եւ Ցարութիւնեան 300ական, Գ. Ա. Խըրիմեան 200, Տիկին Քիւրքճեան 100 ֆրանք, գումար 19.400 ֆրանք ։

Թէյասեղանը յրացաւ ժամը 9ուկէսին, եւ ժողովուրդը մեկնեցաւ այն հաստատ համոզումով որ այս Նոր մասնաճիւղն ալ պիտի հասնի միւսներու բարգաւաճման ։

★ Սէն Ժեռոմն ալ տօնեց Ապրիլ 11 - 24ի սգատօնը Նախաձեռնութեամբ տեղւոյս Թաղականութեան եւ մասնակցութեամբ Հ. Ց. Դ. «Հայաստան» ենթակոմիտէին, Նոր Սերունդի Ն. Աղբալեան խումբին, Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն, Ռազմիկներու Միութեան, եւ Ժաֆին։ Սակայն ցաւալի է ըսել որ բազմութիւնը շատ քիչ էր, հակառակ անոր որ Սէն Ժեռոմի հասարակութիւնը գիտակից է իր պարտականութեան։ Ապրիլեան սգատօնին առթիւ այս անտարբերութիւնը խիստ ցաւալի երեւոյթ մըն էր։ Կ. Կոփոյեան

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

Գ. ՍԻՄՔԷՇԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ — Կիրակի 8 Մայիս։ Պոլիս, Մխիթարեան Սանուց Միութեան սրահին մէջ տեղի ունեցաւ բազմարդիւն եւ ծերունազարդ ուսուցիչ Գէորգ Սիմքէշեանի 60ամեայ յոբելեանը։Յոբելեարը քաջ Թրքագէտ եւ Հայագէտ էր, հասցուցած բազմաթիւ աշակերտներ եւ աշխատակցած պոլսական թերթերու։ Օրուան նախագահը Փրօֆ. Քէօմիւրճեան, Թուրք գրականութեան համալսարանին տնօրէն փրօֆ. Համիտ Օնկունսու (յոբելեարին աշակերտներէն Օսմ. համալսարանին մէջ), կրթական տեսչութեան կողմէ քննիչ Մուսլիհիտտին Օքեայ եւ ուրիշներ պանծացուցին յոբելեարին արդիւնաւէտ գործունէութիւնը։ Երգեր եւ ուղերձներ ալ տեղի ունեցան մէջ ընդ մէջ ։

ցաւ Ջեխերու եւ Սլովաքներու միջեւ։ Ջեխերը կը մերժէին Սլովաքներու անջատողական ձգտումը, իսկ այս վերջինները կը մեղադրէին Ջեխերը ազգայնամոլութեամբ ։

Վեց հազար տարագիրներու միաձայն բացագանչութիւններով քուէարկուած բողոքի բանաձեւը պիտի յղուի արեւմտեան կառավարութեանց եւ ՄԱԿի քարտուղարութեան ։

Նոյն օրը երեկոյեան, Շթութկարթի ռատիօկայանը, կէս ժամ յատկացուց այս միթինկին եւ հեռարձակեց՝ խօսուած բոլոր ճառերէն հատուածներ։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ստալինը թէեւ ազգերի գործավարն էր, սակայն դեռ չունէր այն կշիռն ու պատկառանքը, որով համբաւանօթ էին Թրոցկին, Քամենեւը, Զինովիեւը եւայլն։ Երկրորդական արժէքով դէմք էր։ Յեղափոխական շարժման մէջ outsider ձին էր, դրսեցի էր։ Այսուհանդերձ շատ ուրախ էի, որ Ստալինի հետ խօսելու ու արտայայտուելու առիթը պիտի ունենամ։ Ահա թէ ինչո՞ւ ։

Իմ մտքիս մէջ մի հայազգի յեղափոխականի անունը զուգորդուած էր Կրասինի ու Ստալինի հետ։ Դա Սիմոն Տէր Պետրոսեանն էր, որ յայտնի էր համայն յեղափոխական Ռուսիայում Կամօ անունով։ Նրա հետ բախտի բերումով ծանօթացել էի առաջին մեծ պատերազմից առաջ։ Մի օր, Թիֆլիզի «Զաչկայ Զայթուն Արամայիս Երզընկեանից լսեցի Կամոյի ազատումը։Խնդրանքիս գոհացում տալով, երկրորդ եւ վերջին անգամ հանդիպում ունեցայ Կամոյի հետ։ Վերյիշեցինք հին օրերը ու ինձ պատմեց իր շահատակութիւնները մանրէրէնով ։

Ռուս Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը, թէ իր բոլշեւիկ եւ թէ մենշեւիկ թեւերով, միշտ տխերում հակառակորդը եղած է դաւադրական եւ ահաբեկչական ձեռնարկների։ Եթէ պատահել են ցանցառ գործեր, դրանք բոլորն էլ կրել են անհատական կամ պատահական բնոյթ։ Սակայն 1907ին Լենինը կը վճռէ, որ խմբական ապստամբութիւններ կատարուին պետութեան դէմ՝ դրամական հսկայ գումարներ ձեռք բերելու համար։ Կուսակցութիւնը ծիւրում էր նիւթական յոյժ անձուկ վիճակի մէջ։ Փող չկար ժողովուրդի ըմբոստ զանգուածները զինելու համար. փող չկար յեղափոխական լայնածաւալ գրականութիւն մը շակելու եւ երկրին հեռաւոր մասերը տարածելու համար։ Ուրեմն փող էր հարկաւոր։ Բայց փողը կարելի է ճարել սոսկ դաւադրական ճանապարհով։ Իսկ դաւադրական գործունէութեան դէմ ինչ լուտանք, սաստ ու մեղադրանք կար, որ չթափեցին, բոլոր աններելի բառերը գործածեցին էսէռների եւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան դէմ՝ նրանց սեւացնելու եւ վարկաբեկելու համար։ Լենինը բացարիկ կերպով ճկուն միտք էր։ Ինչպէս մեր ժողովուրդն է բնորոշում ճիգուիթ էր։ Գտաւ անելից ճողոպրելու ուղին։ Եւ այս գործը որակեց էքսպրոպրիացիա, սեփականազրկում ։ Պետութեան ինչքին տիրանալով, իրենք կատարում են յեղափոխական հակադրամատիրական գործ։ Այսպէս, թէ նիւթական ապահովութեան կը տիրանան եւ թէ սկզբունքին դէմ դաւաճանած չեն լինիր։ Ձեւով դաւադրական, իսկ խորքով՝ համաձայնվար, պիտի սան նորափթիթ տեսաբաններ։ Ինչ հմայիչ ու սպառիչ բանաձեւ ։

Այդ պատմական եւ զգայացունց էկսպրոպրիացիան կատարուեց Թիֆլիզի Երեւանեան հրապարակի վրայ, 1907ին, օր ցերեկին, փոխարքայի պալատին առջեւ ։

Ռուսիկանական խստաբիր հսկողութեան տակ պետական դրամատուն էին փոխադրւում 50.000 անգլ. ոսկի արժողութեամբ 500նոց րուբլիներ ։

Ահաբեկիչների պարագլուխը վրացախօս Հայը՝ Կամոն էր, որ սպայի հագուստով ծպտուած, ռումբերով եւ հրացէնների տարափին տակ յաջողեցաւ գրաւել փողերի պարկը եւ փոխադրել ապադարմանական դիտարանը, ուր ծառայում էր։ Ահաբեկիչները ոչ միայն զոհ չտուին, այլեւ նրանցից ոչ մէկը ձերբակալուեց։ Այս ձեռնարկի կազմակերպիչը ու ռումբերի հնարիչը եղել է Կրասինը, իսկ դաւադիրների հսկիչն ու վերակացուն՝ Ստալինը ։

Ուրախ էի, որ Ստալինի հետ կարող էի տեսակցութիւն ունենալ։ Ուզում էի, որ նրան պատմեմ, թէ ի՞նչպէս իր մտերիմ ու հաւատարիմ ընկերն ու գործակիցը՝ խիզախ ու յանդուգն Կամոն, Կովկասից Պոլիս հասաւ ապահով, շնորհիւ Սեւ Ծովի Դաշնակցական ընկերների անվերապահ աջակցութեան։ Փափաքում էի Ստալինին յայտնել, թէ երբ ինք ու իր ընկերները Կովկասում նստած, մտատանջ ու սրտատրոփ սպասում էին Կամոյի բարեյաջող փախուստի աւետիսին, մի դեռատի Դաշնակցական էր, որ նրա ճամբու ընկերը եղաւ ու անվտանգ նրան հասցրեց Պոլիս ։

ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

(10)

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ։ ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ — 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ ։

ՊԵՐԼԻՆԻ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Ծանր դէպքեր պատահեցան Պերլինի մէջ, Ծանօթ գործադուլին հետեւանքով: Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, մէկ հոգի սպաննուած, հինգ հարիւր հոգի վիրաւորուած են: Ընդհարումներու գլխաւոր կեդրոնն էր Շարլոթընպուրկի կայարանը, ուր դէմ դիմաց եկան բանուորները եւ խորհրդային իշխանութեանց հովանաւորած ոստիկանութիւնը: Կայարանը ձեռքէ ձեռք անցաւ քանի մը անգամ, եւ ի վերջոյ ոստիկանութիւնը կրակ բացաւ: Բանուորները, որոնք զինուած էին բիրերով եւ քարերով, դուրս քշեցին խորհրդային ոստիկանութիւնը: Այս վերջինը օգնական ուժ ստանալով, գրաւեց կայարանին մէկ մասը: Այս անգամ արեւմտեան շրջանին ոստիկանութիւնն ալ հարկադրուեցաւ միջամտել, մաքրելով կայարանը:

Թերթերը կը գրեն թէ երկու ռուս բարձրաստիճան սպաներ հետապնդուեցան բանուորներուն կողմէ:

Կիրակի օր միայն ութ կառախումբեր հասան Պերլին, արեւմտեան Գերմանիայէն: Բրիտանական իշխանութիւնները յետաձգեցին զինուորական կառախումբերուն մեկնումը: Արհեստակցական այն Միութիւնը որ հակառակ է պոլշեւիկներուն եւ որ 250.000 անդամ ունի, որոշեց ընդհ. գործադուլ յայտարարել: Անոր վարիչը, Շարնովսկի, կ'ըսէ թէ արիւնալի դէպքերուն պատասխանատուները պոլշեւիկներն են, որոնք կ'ուզեն քաղաքացիական պատերազմ յարուցանել: «Եթէ այս բռնութիւնները շարունակուին, համայնավարները պիտի ստանան պատասխան մը որ իրենց միտքէն չանցնիր»:

★ Վերջին հեռագիր մը հազար կը հաշուէ վիրաւորներուն թիւը: Բանուորները կը պահանջեն արեւմտեան մարքով վճարել իրենց աշխատավարձը, հեռացնել արեւելեան շրջանին ոստիկանութիւնը եւ պաշտպանել իրենց արհեստակցական իրաւունքները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ յանձնաժողովը 6ի դէմ 11 ձայնով մերժեց լեհ-չեխական բանաձեւ մը, որ կ'առաջարկէր քննութիւն կատարել Մ. Նահանգներուն կողմէ արեւելեան երկիրներու դէմ հաստատուած առեւտրական խտրութեանց մասին: Ժողովը փակուեցաւ մայիս 22ին, երկու շաբթուան աշխատանքէ վերջ: Խ. Միութեան պատուիրակը, Պ. Համազասպ Յարութիւնեան այս առթիւ ալ խօսելով, յայտարարեց թէ «կարելի չէ իրական յառաջդիմութիւն ապահովել Եւրոպայի առեւտուրին մէջ, առանց բառնալու գըլխաւոր խոչընդոտը,— արեւմտեան Եւրոպայի հաստատած խտրութիւնները արեւելեան Եւրոպայի հանդէպ»: Այս առթիւ փառաբանելով Խ. Միութեան յաջողութիւնները, յայտարարեց թէ իր երկիրը մեծագումար վարկեր բացաւ Լեհաստանի եւ Չեխոսլովաքիոյ, թէ «արեւելեան Եւրոպայի անօթի ժողովուրդները ուտելիք եւ հում նիւթ կը ճարեն Անգլիոյ, թէ Խ. Միութիւնը ի վիճակի է ուտեստ, հում նիւթ, մինչեւ անգամ մեքենաներ հայթայթելու արեւմտեան Եւրոպայի»:

117 ՀՈԳԻ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՆ Կիպրոսի մէջ, վերջին հետեւանք քաղաքապետական ընտրութեանց առթիւ ծագած դէպքերու: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ աջակողմեաններու յարձակումէն վերջ, 400 ձախակողմեաններ խուժեցին անոնց հաւաքատեղին: Անգլ. զինուորներուն արգիլուած էր դուրս ելլել զօրանոցներէն:

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 209ի դէմ 351 ձայնով արտօնեց որ Քոչին-Չինի գաղթավայրը միանայ Վիէթ Նամի հանրապետութեան:

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ կառավարութիւնը պաշտօնապէս պահանջեց Անգլիայէն՝ իրեն յանձնել համայնավար առաջնորդը, Կիրհարթ Այզլէր, որ ձերբակալուած էր լեհական նաւու մը մէջ: Պաշտօնագիրը կ'ըսէ թէ ամբաստանեալը քաղաքական ապաստանեալ չէ, այլ դատական հետապնդումէ խոյս տուած փախստական մը:

700.000 ՄՇԱԿՆԵՐ գործադուլ յայտարարեցին հիւսիսային Իտալիոյ մէջ:—Նոր պառակտում մը ծագեցաւ Իտալիոյ ընկերվարական կուսակցութեան ձախ թեւին մէջ (Նէննի):

ԿԻՊՐՈՍԸ ծովային եւ օդանաւային խարիսխի մը վերածելու համար 300 ամերիկացի մասնագէտներ կը գործակցին Անգլիացիներուն, համաձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց:

ԵՐԿՈՒ ՏԵՂԱԿԱԼՆԵՐ, Սերպա եւ Ռէնյէէ, որոնք ձերբակալուած էին Մայիս 4ին, պիտի դատուին պետական ապահովութեան դէմ գործած ըլլալու յանցանքով:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, կարմիր բանակը բոլորովին պաշարած է Շանկայը, ծովէն, ցամաքէն թէ օդէն: Երկու հարիւր հազար կարմիր զինուորներ դիրք բռնած են կենսական կէտերուն վրայ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdiի մէջ, (Նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷԷՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻՐՏԻՍԷԼԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ):

Ուրիշ մանրամասնութիւններ յաջորդով:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

^

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8—9:

Մուտքը ազատ է:

ՎՐԻՊԱԿ.— Մայիս 18ի թիւին երկրորդ էջին վրայ, Չիթունիի «Վասպուրական՝ Մեր աշխարհ» գրութեան վարը, կարդալ այսպէս.—«Փա՛ռք Վահագնի Արեւին, որ՝ երկնասլաց ոստումով՝ Վարագայ Եօթ-Խորան Սարի գագաթէն շողաց նըւիրական Մայիս երեքի առաւօտը», եւն.: Ու քիչ վարը՝ «Լուսնա՛կ, ա՛յ լուսնակ»:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս հինգշաբթի իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձման օրը ժամը 16ին մասոնական սրահին մէջ: Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Յունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Խաչի Օրը, Սալ Մաղընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ՑԵՐԵԿՈՅԹ ՀԱՅ ԱՐԵՆՈՒՇՆԵՐՈՒ

Փարիզի շրջանի հայ արենուշներու ցերեկոյթը յունիս 12ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle Iénaյի մէջ: Կը խնդրուի չխաչաձեւել:

ՀԱՂՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՕՐ.— Մայիս 26 Համբարձման տօնը պզտիկներու հաղորդութեան օրն է, Փարիզի եւ շրջանի հայ դպրոցներու բոլոր աշակերտութիւնը հրաւիրուած է ներկայ ըլլալու Ցոփ. Մկրտիչ եկեղեցի, հանդիսաւոր բազմաձայն պատարագին: Արարողութենէն յետոյ հոգաբարձութիւնը սարքած է մասնաւոր ընդունելութիւն խորհրդարանին մէջ ի պատիւ երախաներու եւ պատանիներու: Կը խնդրուի բոլոր ծնողներէն, որ իրենց զաւակները առաջնորդեն եկեղեցի այդ օրը:

ՆԱՒԱՅԻՆ ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԿԱԼ

ՅՈՎՍԷՓ ՈՒԼՈՒՀՈՃԵԱՆ

(Երդուեալ թարգման)

Մասնաճիւղ Յունաստանի Պետրոսեան հաստատութեան, ներկայացուցիչ անգլ. Royal Mail եւ ամերիկ. United States Lines ընկերութիւններու: Կը հայթայթէ տոմսակներ բոլոր երկիրներու համար: Կը դիւրացնէ անցագիրներու պատրաստութիւններ: Կը կատարէ թարգմանութիւններ, ու կը խմբագրէ պաշտօնական աղերսագրեր:

Դիմել J. OULOUHOJIAN, 37 rue Tapis Vert, Marseille.—Հեռ. Colbert 22.62: Հեռագրական հասցէ ARBED:

ԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՀՐԱՉ ՏԱՐՕՆԵԱՆԻ

ԱՏԱՄՆԱԲՈՒԺԱՐԱՆԸ

Օժտուած կատարելագոյն եւ նորաձեւ մեքենաներով

ՓԱՐԻԶԻ ՃԻՇԴ ԿԵԴՐՈՆԸ

12 Rue Rochambeau — Tru. 64-57 Métro Cadet

Ընդունելութիւն ամէն օր ժամը 9—12 եւ 2—7.30, բացի կիրակիէն:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒԱԾ Է

ՌԱՖՖԻ ՃԱՇԱՐԱՆԸ

8 RUE MAUBEUGE

Métro Cadet, Pelletier եւ N. D. de Lorette

Տնօրէնութեամբ ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՄԻՐԻՃԱՆԵԱՆԻ եւ եղբօրը՝ ԳԱՐԵԳԻՆԻ,

Կըհրաւիրուին բարեկամները եւ յաճախորդները, որոնք առաջուան նման պիտի գտնեն համով-հոտով իրենց բոլոր սիրած կերակուրները:

ԳԻՆԵՐԸ ՄԱՏՉԵԼԻ

ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ ՄԱՐԻԼՈՍԵԱՆ

151 Cours Lafayette, Lyon Հեռ. Moncey 40-55

ԼԻՈՆԻ ՏՕՆԱՎԱՃԱՌԻՆ առթիւ կը փութանք յայտարարել թէ Լիոնի եւ թէ շրջանի բոլոր հայ հասարակութեան որ ունինք արեւելեան եւ եւրոպական մաքուր եւ ճոխ ապրանքներ եւ ըմպելիներ:

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԶԵՂՉ 10 %

Գնումներու համեմատ Լիոնի եւ շրջակայ հայ ժողովուրդը պիտի խմէ 45 աստիճան ՕՂԻ 625 Ֆր. լիտրը Foireին առթիւ:

ԱՆԳԱՄ ՄԸ ԱՅՑԵԼԵՑԷՔ ՊԻՏԻ ԶԶՂՋԱՔ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գինն 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 25 MAI 1949 Չորեքշաբթի 25 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5855-Նոր շրջան թիւ 1266

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԿԸ ՃՐԴԷ՞ ԻՐ ԴԻՐՔԸ

Արեւմտեան ժողովրդավար պետութիւնները, գլխաւորութեամբ Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան, մեծ կարեւորութիւն կուտան Թուրքիոյ (եւ Յունաստանի), իբրեւ պատուար Մոսկուայի յարձակողական ձգտումներուն դէպի Հարաւի տաք ջուրերը :

Ինչպէս տեսանք, 1939ի պատերազմէն առաջ, երբ դեռ Ամերիկան այս աստիճան չէր մխրճուած Եւրոպայի եւ Միջերկրականի կնճռոտ խնդիրներուն մէջ, Անգլիա եւ Ֆրանսա ամէն ճիգ ըրին իրենց շրջագիծին մէջ առնելու համար Թուրքիան : Բացի Սանճագի կարեւոր նուէրէն, դրամ, ռազմանիւթ եւ ռազմանաւեր տուին անոր : Կիլիկեան Միջերկրականի երկու նաւահանգիստները՝ Մերսին եւ Իսքէնտէրուն վերաշինուեցան Անգլիացիներուն կողմէ, որոնք միեւնոյն ատեն ռազմական նոր ճամբաներ կառուցին դէպի երկրին ներսերը :

1945է վերջ, երբ աշխարհ երկու հակամարտ ճակատներու բաժնուեցաւ, երբ Ամերիկա՝, արեւմտեան Եւրոպայէն վերջ, Մերձաւոր Արեւելքն ալ առաւ իր պաշտպանութեան տակ, Թուրքիոյ կարեւորութիւնը աստիճան մը եւս աւելցաւ :

Առաջ միայն Անգլիան էր, որ Հնդկաստանի, Եգիպտոսի, Իրանի և Իրաքի իր շահերը ապահովելու համար Ռուսիոյ հաւանական ոտնձգութեանց դէմ, կը պաշտպանէր Թուրքիան, չմոռնալով պարբերաբար անդամահատման ենթարկել զայն ի հաշիւ իրեն (Կիպրոս, Եգիպտոս, Իրաք եւ Պաղեստին) :

Այժմ Ամերիկան է, որ Սաուտի Արաբիոյ քարիւղի հանքերուն շնորհիւ տեղաւորուած է Միջին Արեւելքի մէջ — ինչպէս կը կոչեն այժմ Միջերկրականի արեւելեան եւ հարաւ - արեւելեան աւազանը :

Բողվէլթ իր մահէն քիչ առաջ կը յայտարարէր թէ Թուրքիոյ պաշտպանութիւնը շատ կարեւոր է Միացեալ Նահանգներու շահերուն համար : Իսկ Նախագահ Թրումըն մասնաւոր ծրագիր կազմեց՝ հարիւր հազարաւոր տոլարներով օժանդակելու համար Թուրքիոյ :

Ամերիկեան այս առատաձեռն օժանդակութիւնը անսահման ուրախութեամբ ողջունուեցաւ Թուրք հանրապետութեան կողմէ, որ անանկութեան դուռը հասած է : Երկինքէն ինկած անսպասելի շնորհ մըն էր իրեն երկնցուած այս ձեռքը :

Ռուսական հաւանական արշաւանքի մը մղձաւանջը ստիպած էր Թուրքիան 1939էն ի վեր շարժման մէջ պահել բանակը, որուն զինուորներուն թիւը 500.000էն մինչեւ մէկ միլիոն կը կարծուի : Զինուորական ծախքերը կը կլանէին երկրին տարեկան հասոյթի բաժնին կէսէն աւելին :

Եկամուտի աղբիւրները սկսած էին ցամքիլ : Հայերու «լքեալ» գոյքերը շատոնց հալած էին, երբ վերջին պատերազմի ընթացքին «Ունեւորութեան տուրք» մը մէջտեղ դրին, կողոպտելու համար մասնաւորաբար ոչ — Թուրք տարրերը :

Այդ աղբիւրն ալ ցամքած ըլլալով, տարիներէ ի վեր նոր տուրքեր կը բեռցնեն ժողովուրդին վրայ, աւելցնելով բանտի բնակիչները եւ ծանրացնելով ապրուստի սղութիւնը :

Աւելի քան քառորդ դարէ ի վեր, երկրին վրայ միահեծան կ'իշխէ «Հալք» կուսակցութիւնը, որուն անդամները, մանաւանդ երեսփոխանները, նախարարներն ու պաշտօնեաները իրենց ձեռքին մէջ կեդրոնացուցած ըլլալով ամէն ինչ, կ'ապրին հանգստաւէտ կեանք մը եւ հարստութիւն կը դիզեն : Վերջերս հրատարակուած օրէնք մը կր պահանջէ քննել պաշտօնեաներու հարստութեան աղբիւրները :

Զինուորական դատակարգը գոհ է նոյնպէս, որովհետեւ ամերիկեան օժանդակութենէն առաւելապէս կ'օգտուի : Իսմէթ Ինէօնիւ եւ իր կառավարութիւնը կռթնած են բանակին վրայ եւ կարեւորութիւն չեն տար ժողովուրդին :

Եւ սակայն այն օրէն ի վեր, երբ Ամերիկացիները մուտք գործեցին Թուրքիա եւ ձեռք առին բանակը, օժտելով զայն արդիական զէնքերով եւ ռազմագիտական բոլոր պահանջները լրացնելով, երեւութապէս վերջ տրուեցաւ միակ կուսակցութեան դրութեան : Թուրքիա ուզեց ցոյց տալ իր նոր պաշտպաններուն, թէ կը կառավարուի ժողովրդավար սկզբունքներով :

Այժմ մէկէ աւելի նոր կուսակցութիւններ —

Բանուորական խլրտումներ

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ ԳՈՐԾԱՐԱՆԸ ՓԱԿՈՒԵՑԱՒ

Ոստիկանութիւնը եւ ապահովութեան պահակները երկուշաբթի օր գրաւեցին Իսի լէ Մուլինոյի օդանաւային գործարանը, որ պետական հաստատութիւն մըն է (S. N. E. C. M. A.) : Այս փակումով անգործութեան կը դատապարտուին 1400 բանուորներ : Կառավարութիւնը անհրաժեշտ գտած է այս կարգադրութիւնը, իբրեւ հետեւանք անցեալ չորեքշաբթի օր պատահած դէպքի մը : Թերթերը կը գրեն թէ այդ օրը բանուորները, որոնք մեծ մասով անդամ են Աշխատանքի Դաշնակցութեան, թոյլ չտուին դուրս հանել կարգ մը զինուորական սաւառնակներ : Կ'ըսուի նոյնիսկ թէ ծեծած են տնօրէնը :

Գրաւման որոշումը տրուած է ի նախատեսութիւն նոր դէպքերու, որովհետեւ 285 բանուորներ պիտի արձակուէին, անցեալ շաբթուան խռովութեանց պատճառով : Երկուշաբթի առտու բանուորները երբ գործարան գացին, ոստիկանութիւնը ճամբեց :

Այս խլրտումներուն հիմնական պատճառը այն է որ կառավարութիւնը որոշած է անհատական մատակարարութեան յանձնել ազգայնացուած գործարաններուն մեծ մասը : Տրուած որոշման համաձայն, Փարիզի օդանաւային շինութեանց 9 հաստատութիւններէն մէկը պիտի մնայ իր ներկայ վիճակին մէջ : Միւս ութը կա՛մ պիտի կերպարանափոխուին եւ կամ պիտի յանձնուին անհատական մատակարարութեան : Այս կարգադրութեամբ 27.000 բանուորներուն թիւը պիտի իջնէ 17.000ի : Ուրեմն անգործութեան պիտի դատապարտուին տասը հազար բանուորներ եւ պաշտօնեաներ :

Բանուորական խլրտումները հետզհետէ կ'աճին զանազան ասպարէզներու մէջ, անհատական թէ պետական : Թղթատարական վարչութեան, ելմտական նախարարութեան եւ ուրիշ վարչութեանց պաշտօնեաները որոշեցին գործադուլ յայտարարել Յունիս 1ին, 24 ժամուան համար : Փարիզի ելեկտրական բանուորներուն մէկ մասն ալ Բշ. օր աշխատանքը դադրեցուց քանի մը ժամուան համար, իբրեւ բողոքի ցոյց : Լիլի ելեկտրականութեան եւ կազի բանուորները գործադուլ յայտարարեցին ամբողջ օրը, զլանելով քաղաքին եւ Ռուպէի շրջանին ճարտարագործական կեանքը :

Դեմոկրատ, Միլլէթ եւայլն — կը գործեն, հետզհետէ դառնալով սպառնական :

Այս տեսակէտէն յատկանշական է Մայիս 8ի Կիրակի օրը Պոլսոյ Թագսիմի հրապարակին վրայ կատարուած ցոյցը, նախաձեռնութեամբ Դեմոկրատ կուսակցութեան, բողոքելու համար ապրուստի սղութեան դէմ : Տասը հազար հոգի, աւելի քան 500 ցուցատախտակներով եւ վրան «աժանութիւն» գրուած դագաղի մը առաջնորդութեամբ, եռեւէն ծաղկեպսակներով, ամբողջ հինգ ժամ, Թուրքիոյ համար աննախընթաց ցոյց մը կատարած են : Ճառախօսները կրակ ժայթքած են Հալքի, կառավարութեան եւ քաղաքապետութեան դէմ :

Երկրին այս ծանր կացութեան մէջ, ամերիկեան օժանդակութիւնը նախախնամական դեր կը կատարէ անշուշտ :

Այժմ Թուրքերը ոտքով ձեռքով անձնատուր եղած են Ամերիկացիներուն եւ արեւմտեան ժողովրդավար պետութեանց :

Այդ է պատճառը, որ ամէն գնով կ'ուզեն մտնել «Ատլանտեան դաշինք»ին մէջ : Այս նպատակով մինչեւ Ուաշինկթըն ճամբորդեց արտաքին նախարար Նէճմէտտին Սատակ, որ սակայն ձեռնունայն վերադարձաւ : Կը թուի թէ 1939 Հոկտ. 19ի ծանօթ դաշնագիրը արգելք էր ատոր : Այժմ Թուրքերը «ինքնաբերաբար» կ'առաջարկեն այդ դաշնագրին մէջէն ջնջել այն մասնաւոր յօդուածը, ուր կ'ըսուի թէ «որեւէ պարագայի մէջ Թուրքիա պիտի չպատերազմի Խ. Միութեան դէմ» :

Ուրեմն, կռնակը տուած Արեւմուտքի, Թուրքիա ապարէ՞զ կը կարդայ իր հիւսիսի հզօր հարեւանին :

Այդ պարագային. վերջ տալով երկու լարի վրայ խաղալու աւանդական քաղաքականութեան, վերջնապէս ճիշդ պիտի ըլլայ 'իր դիրքը :

Բայց դեռ ամէն բան պարզուած չէ :

ՀՐԱՆՏ - ՍԱՄՈՒԷԼ

Զորսերու խորհուրդը

ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԸ ԲԱՐԵՆՇԱՆ.— ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ՕՐԱԿԱՐԳԻ ՄԱՍԻՆ.— ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿԻ ՄԸ ԼԱՒԱՏԵՍ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Զորս Մեծերու արտաքին նախարարներու խորհուրդին բացումը տեղի ունեցաւ երկուշաբթի օր, Մարմարեայ Պալատին մէջ, որ զարդարուած էր շքեղօրէն : Ապահովութեան պաշտօնեաներ կը հսկէին պալատին չուրջը եւ սրահներուն մէջ : Կը նախագահէր Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, Պ. Ռոպէռ Շուման, իբրեւ հիւրընկալ պետութեան ներկայացուցիչը :

Առաջին նիստը տեւեց 2ուկէս ժամ : Օրակարգի մասին համաձայնութիւն գոյացաւ առանց դժուարութեան : Խ. Միութեան արտաքին նախարարը, Պ. Վիշինսկի, որուն դիրքէն կախում ունի շատ բան, մեծ զարմանք պատճառեց իր մեղմութեամբ : Օրակարգի մասին խօսուած ատեն, առաջարկեց վերահաստատել քառանդամ հսկողութիւնը ոչ միայն Պերլինի, այլեւ ամբողջ Գերմանիոյ վրայ, մէջն ըլլալով Ռուրի շրջանը : Բայց երբ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչը, Պ. Էչիսըն, առարկեց, ետ առաւ իր առաջարկը, փոխանակ բուռն կերպով պնդելու, ինչպէս կ'ընէր նախընթաց ժողովներու մէջ : Վիշինսկի առաջարկեց նաեւ օրակարգ անցընել Ճափոնի հաշտութեան դաշնագիրը : Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները դիտել տուին թէ ժողովը կապ չունի այս հարցին հետ : Պ. Վիշինսկի նորէն համակերպեցաւ, համաձայնելով որ յառաջիկային քննուի այդ խնդիրը :

Այսպէս առաջին նիստը տեղի ունեցաւ սիրալիր ժպիտներով, փոխադարձ բարեացակամութեամբ, ինչ որ մեծ յոյսեր կը ներշնչէ խորհրդաժողովին յաջողութեան համար : Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ Պ. Վիշինսկի Փարիզ եկած է հաշտարար տրամադրութիւններով, մանաւանդ որ իր նախարարութեան օրով տեղի ունեցաւ Պերլինի պաշարման բարձումը :

Ահաւասիկ ժողովին օրակարգը .—

1.— Միաւորում Գերմանիոյ, քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով, ինչպէս եւ քառանդամ հսկողութիւն : 2.— Պերլինի խնդիր, մէջն ըլլալով դրամական հարցը : 3.— Պատրաստութիւն Գերմանիոյ հաշտութեան դաշնագրին : 4.— Քննութիւն Աւստրիոյ հաշտութեան դաշնագրին :

★ Պ. Ռոպէռ Շուման իր բացման ճառին մէջ բացատրեց թէ այս ժողովը մէկ արդիւնքն է այն համաձայնութեան որ կնքուեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, վերջ տալով Պերլինի պաշարման : Այս առթիւ ակնարկելով Պերլինի արեւելեան եւ արեւմտեան շրջաններուն միջեւ ծագած դէպքերուն, յոյս յայտնեց թէ շուտով պիտի հարթուին դժուարութիւնները : Պ. Վիշինսկի խօսեցաւ միայն օրակարգի մասին, եւ այս առթիւ էր որ յուզեց Ճափոնի խնդիրը :

« ՄԵՆՔ ՅՈՌԵՏԵՍ ՉԵՆՔ »

Պ. Վլատիմիր Փաւլով, Խ. Միութեան ականաւոր անդամներէն մէկը, կարեւոր յայտարարութիւններ ըրաւ Փարիզի խորհրդային դեսպանատան մէջ, լրագրական ասուլիսի մը առթիւ : Երբ թղթակից մը դիտել կուտար թէ արեւմտեան պետութեանց ներկայացուցիչները յոռետես են ժողովին յաջողութեան մասին, վճռապէս յայտարարեց .— « Խորհրդային պատուիրակութիւնը յոռետես չէ» :

Ակնարկելով այն լուրերուն թէ Անգլիոյ արտաքին նախարարին կարծիքով շատ բան կախում ունի Խ. Միութեան դիրքէն, Պ. Փաւլով յիշեց Պ. Վիշինսկիի վերագրուած յայտարարութիւն մը,— « Շատ աւելի բան կախում ունի երեք պատուիրակութիւններէն քան մէկէն» :

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Երկուշաբթի օր, 23 Մայիս, Զորսերու Խորհուրդին գումարման օրն իսկ յայտարարուեցաւ Գերմանիոյ նոր սահմանադրութիւնը Պոնի մէջ, կարճ այլ տպաւորիչ հանդիսաւորութեամբ :

Արեւմտեան Գերմանիոյ այս հիմնական օրէնքը ստորագրած էին առժամեայ Խորհուրդին 65 անդամները, բացի երկու համայնավար ներկայացուցիչներէն, տասնըմէկ դաշնակից պետութեանց վարչապետ նախագահները, ինչպէս եւ արեւմտեան Գերմանիոյ քաղաքապետը եւ պատուիրակները :

Սահմանադիր ժողովը վերջացուցած ըլլալով իր գործը, երեք ամիսէն արեւմտեան Գերմանիան պիտի կատարէ իր առաջին ազատ ընտրութիւնը 1933էն ի վեր : Եթէ հիմնական փոփոխութիւն մը չկատարուի Փարիզի ժողովին մէջ, ամբողջ Գերմանիոյ միութեան վերահաստատումով, ազատ ընտրութեամբ հաստատուած խորհրդարանը պիտի ըլլայ ներկայացուցիչը արեւմտեան Գերմանիոյ, նոր կառավարութիւն մը կազմելու համար : Այն ատեն ներկայ զինուորական կառավարութեան տեղ պիտի հաստատուի առժամեայ քաղաքային վարչութիւն մը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

«Համազգային»ը նոր լոյս ընծայեց մանկական գրականութեան մատենաշարին իր առաջին գրքոյկը՝ Ղազարոս Ագայեանի «Արեգնազան»ը։ Հայկական շատ սիրուն եւ գրաւիչ հէքիաթ մըն է տարիքա, մշակուած Ագայեանի կողմէ որ Յ. Թումանեանի հետ աւագոյն ներկայացուցիչը կը մնայ հայ գրականութեան մէջ մանկ. ամուր մը բացող հաղուադիւտ հեղինակներուն։ Գրքոյկը որ վերածուած է արեւմտահայերէնի եւ տպուած դիւրընթեռնելի խոշոր տառերով, կ'արժէ միայն 75 լ. դահեկան։ Անոր մէջ զգալի միակ պակասը նկարներն են, ինչ որ անհրաժեշտութիւն մը կը կազմէ մանուկներու յատկացուած գիրքերուն համար։ Բայց ասիկա առաջին փորձն է եւ սկզբնական մըմուղը ընդարձակ եւ բազմակողմանի ծրագրի մը, զոր «Համազգային»ը առաջադրած է իրագործել յարատեւ ճիգերով եւ կանոնաւոր հրատարակութիւններով։

Ձեռնարկին արագ եւ լիակատար յաջողութիւնը կախուած է հասարակութեան ցոյց տալիք ընդունելութենէն։ Մենք կասկած չունինք որ ջերմապէս գնահատելի այս գործը մօտ ատենէն իր արժանի քաջալերանքը պիտի գտնէ, որովհետեւ մանկական գրականութիւնը ոչ թէ գեղեցիկ պերճանք մըն է մեր օրերուն, այլ հացի պէս անհրաժեշտ պահանջք մը ։

Ինչ որ եղած է այս ուղղութեամբ, սպառած է շատոնց։ Ծնողներէն դուրս, դպրոցներն անգամ մեծ դժուարութիւն կը քաշեն ընթերցանութեան նիւթ հայթայթելու մեր մանուկներուն եւ պատանիներուն։ Հայ տղեկն ու աղջնակը շարունակ պատմութիւն կը պահանջեն, գիրք կը խնդրեն, թերթ կ'ուզեն, իսկ մենք անճրկած՝ գրեթէ բան չենք գտներ անոնց տալու։ Ան ինչ որ ունինք մեր դրադարաններուն մէջ, համապատասխան չեն իրենց տարիքին, ըմբռնումին եւ ճաշակին ։

Մտէք օտար գրախանութէ մը ներս եւ գուք նախանձով պիտի դիտէք մանուկներու ընթերցումին յատկացուած ճոխ դարակները, որոնք կը յորդին սքանչելի հրատարակութիւններով։Որքան դիրք եւ ինչ կախարդիչ նկարներ անոնց իւրաքանչիւր էջին վրայ։ Որքան պարզութիւն, քաղցրութիւն եւ յուզիչ գեղեցկութիւն։ Մեծերն իսկ ժամերով կրնան թղթատել զանոնք, առանց ձանձրոյթի, ուր մնաց մանուկները, որոնք խենթ կ'ըլլան ձեւով ու բովանդակութեամբ իրար գերազանցող այդ գրքոյկներուն համար։

Մեր գրականութիւնը, խոստովանինք, չափազանց աղքատ է այս տեսակէտով։ Նախ որովհետեւ նման գունատիպ եւ պատկերազարդ հրատարակութիւններու անհրաժեշտ նիւթական միջոցներէն զուրկ ենք եւ երկրորդ՝ մեր գրողները երեսի վրայ լքած են մանկական գրականութեան ճիւղը, որ առանձին արուեստ ու գիտութիւն կը պահանջէ ։

Մեր մէջ ով որ կը սկսի գրիչ շարժել աչքերը կը յառէ հեռուները, մուսաներու պաշտաման բարձունքին եւ տեսակ մը արհամարհանքով կը նայի անոր ստորոտը խլրտացող մանուկներու բազմութեան վրայ։ Սխալ ըմբռնում եւ անիրաւ փառասիրութիւն անշուշտ, երբ կարելի է մանուկներու հոգիին մէջ ալ ողջունել անմահութեան արեւածագը։ Եթէ կ'ուզէք, աւելի դժուարին արուեստ կը պահանջէ մանուկներուն խօսելու տաղանդը, քան թէ սովորական այնպիսիները, որ կը կատարենք մեծերու կոխուած ու մաշած արահետներէն ։

Հարցը միայն արուեստի ու տաղանդի համեմատական կշռադատում չէ սակայն։ Այլ շատ աւելի էական անհրաժեշտութիւն մը, կեանքէն բխած հրամայական պահանջք մը,որուն ստիպուած ենք գոհացում տալ, եթէ կ'ուզենք որ հազարներու հասնող մեր մանուկներուն բազմութիւնները Հայոց լեզուն կարդան, հայ ոգիին հաղորդուին եւ հայ գրականութեան կապուին։ Այս բոլորը կ'իրագործուին մատաղ տարիքէն, ամենօրեայ վարժութեամբ։ Հաճելի, օգտակար, յարմար ու գըրաւիչ գրքեր պէտք է տանք մեր մանուկներուն, որպէսզի թէ անոնց լեզուական պաշարը ճոխանայ, թէ երեւակայութիւնը զարգանայ եւ նկարագիրը կերտուի ։

Կարելի է անվարան յայտարարել թէ «Համազգային»ը իր ամէնէն կարեւոր գործերէն մէկն է որ կը կատարէ՝ մանուկներու գրականութեան մատենաշարը հիմնելով։ Հայ ընտանիքներն ու դաստիարակները կը փրկէ ազնուոր տագնապէ մը։ Այսուհետեւ ընտանիքի հայրերն ու բարեկամները, տօնական օրերուն մանաւանդ, պէտք պիտի չունենան շուարած կանգ առնելու նուէր ծախող խանութներուն առջեւ։ Լաւագոյն նուէրը պիտի ըլլայ հայ մանուկին տանիլ իրեն համար գրուած ու խնամքով հրատարակուած հայերէն աղուոր գիրք մը։

Գործունէութեան ընդարձակ դաշտ մը կը բացուի «Համազգային»ի առջեւ, որ իր Ձեռնարկնով եւ տպարանով, կրնայ իրապէս փրկարար դեր կատարել եւ կեդրոն հանդիսանալ մեր մանուկներու լուսաւորութեան ։

Հայ կեանքը, իր հերոսական ու հնամեայ պատմութեամբ, իր ժողովրդական ստեղծագործութիւններու հարուստ շտեմարանով եւ իր ժամանակակից գրողներու բացառիկ գունագեղութեամբ ընդունակ է հիանալի նիւթեր հայթայթելու մանկական գրականութեան։ Այս տակաւին օտար ոսկի երկերու թարգմանութեան կարելիութիւնը, որ խոշոր նպաստ մը պիտի բերէ անկասկած մանուկներու մեր աշխարհին։

Կը բաւէ որ ծրագրուած աշխատանք, գումարային վերաբերում, գործի կարեւորութեան լուրջ հասկացողութիւն ունեցող մարդիկ կանգ չառնեն դժուարութիւններու առջեւ։

«Համազգային»ը իր առաջին երկով, մեզի կը բերէ այդ խոստումը ։

(ԱԶԴԱԿ)

Վասպուրականի Հերոսամարտը

ՄԱՐՍԷՅԼ, 17 Մայիս.— Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս մեծ շուքով տօնուեցաւ Վասպուրականի յաղթական հերոսամարտի տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Մարսէյլի Հայր. Միութեան, կիրակի 15 Մայիս, Սալ Մազընոյի մէջ։ Ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր հոծ բազմութեամբ ։

Վարագոյրը բացուեցաւ Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբին «Մարսէյեէզ»ով եւ « Մաղկեր ազատ իմ հայրենիքով»։ Օրուան նախագահը, Գ. Վարդան Գանտիկեան կարդաց գրաւոր ճառ մը, ուր յիշելով նախընթաց դէպքերը, կ'եզրակացնէր.

— « Վասպուրականը յաղթեց շնորհիւ յեղափոխական կուսակցութեանց ասպիններու աշխատանքին եւ իր միասնականութեան։ Սոյն յաղթանակով հայ ազատագրականպատմութեանմէջ ոսկի տառերով արձանագրուեցաւ թէ հայ ժողովուրդը միշտ գլուխ ծռող բայա չէ, այլ կռուիլ գիտցող եւ յաղթող ժողովուրդ է, եթէ կազմակերպուած է եւ համերաշխ։ Այս հերոսամարտով Վասպուրականցին կըցաւ յաւերժացնել իր անմահ վարպետներուն Իշխանի, Արմենակեանի, Փորթուգալեանի, Աւետիսեանի, Պետոյի, Վարդգէսի,Սեպուհի, Վռամեանի, Իշխանի, Եկարեանի, Փարամազի եւ հազարաւոր յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակը։ Հերոսամարտ մը, որ պատիւ կը բերէ ոչ միայն Վասպուրականին, այլեւ համայն հայութեան։ Ոչ ոք կրնայ ուրանալ որ եթէ յեղափոխական կուսակցութիւններու գոհաբերութիւնն ու գործունէութիւնը չըլլային Վասպուրականցին եւս զոհը պիտի դառնար արիւնարբու թշնամուն սարքած ղանդուածային ջարդերուն»։ Ապա ոգեկոչելով նաեւ մեր միւս հերոսամարտերը եւ նահատակներու յիշատակը, գոչեց.

— « Կեցցէ Վասպուրականի փառաւոր եւ յաղթական հերոսամարտը, կեցցէ՛ հայ ժողովուրդը»։

Ինչպէս միշտ, այս անգամ եւս, ունէինք գեղարուեստական ճոխ եւ այլազան բաժին մը զոր ներկայ հասարակութիւնը վայելեց . կատարեալ գոհունակութեամբ։ Արտասանեց փոքրիկն Սիլվա Զըրաշեան, երգեց Օր. Լուիզ Հացատրեան ընկերակցութեամբ իր դաշնակահարուհի քրոջ։ Արտասանեց Օր. Ալիս Յարութիւնեան, Ա. Ահարոնեանի «Մասիս»ը եւ «Հայ դրօշին» մեծ յաջողութեամբ։ Օր. Բէգլարեան դաշնակի վրայ նըւագեց եւրոպական եւ հայկական քանի մը կտորներ։ Հայ Արենուշներու կազմակերպութիւնը եւս իր մասնակցութեան բաժինը բերած էր այս տօնին գեղեցիկ նուէրով մը ձեռագործուած իրենց կողմէ։

Հերոսամարտին պաշտօնապէս կը մասնակցէին քաղաքական երեք կուսակցութիւնները եւ կարգ մը հայրենակցական եւայլ մշակութային միութիւններ իրենց ուղերձներով եւ յատուկ բանախօսներով։ Առաջին խօսողը եղաւ հնչակեան ներկայացուցիչը, որ իր գրաւոր ուղերձով յիշելէ վերջ Վռամեանի, Իշխանի եւ իր ընկերներու դաւադրաբար սպանութիւնը, ջերմապէս գովեց Վասպուրականի ժողովուրդին անձնականութիւնը եւ հոտառութիւնը ինչպէս և հաստատուածհամերաշխութիւնը։Այս առթիւ բացատրելով յեղափոխական շարժումներուն դերը, դիտել տուաւ.— «Մարդիկ կան որ մէկ կողմէ Րաֆֆիի Խենթը կը փառաբանեն , միւս կողմէ ամէն ճիգ կը թափեն յեղափոխութիւնը նսեմացնելու եւ դատապարտելու ։ Այդպիսիներուն պէտք է պատասխանել Խրիմեան Հայրիկին խօսքերով.— « Որքան յաբենտաւար դառեր, սեւակուրնչ ագռաւներ չէ կարելի երկնից վար բերել, արծիւն է բարձր թռել...»։

«Հայրիկ հայրիկ» երգէն վերջ (Սիմոն Աւտոյեան) խօսեցաւ ռամկավար ներկայացուցիչը, որ նոյնպէս յայտարարեց.— «Վասպուրականցին իր այս յաջողութիւնը կը պարտի իր անձնուէր կամքին եւ համերաշխական ոգիին։ Երանի թէ այդ համերաշխութիւնը ամէն տեղ եւ ամէն բանթիւ ի յայտ գայ, որուն աւելի քան երբեք պէտք ունինք ներկայիս ազգապահպանման տեսակէտով։ Ճանչցնենք մեր նոր սերունդին իրենց երէցներու վսեմ անձնազոհութիւնը հետու պահելու համար ձուլումէ։ Հայ ծներ ենք հայ մեռնինք» ։

Երկու գեղեցիկ երգերէ վերջ (Օր. Տէր Առաքելեան) , խօսեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչը ընկեր Ա. Քէօսէեան։ Գանձացնելով Վասպուրականի հերոսամարտը, ընկերը բացատրեց թէ յեղափոխական շարժումներուն շնորհիւ էր որ հայութեան ճակտէն սրբուեցաւ վախկոտութեան եւ համակերպութեան տխուր արատը ։ Յետոյ յիշեց շարք մը պատմական դէպքեր, որոնք հարթեցին ազատագրութեան ճամբան։ «Վասպուրականի հերոսամարտով մենք հիմը դրինք մեր անկախութեան ։ Անոր շարունակութիւնն էին Սարտարապատի եւ Ղարաքիլիսէի հերոսամարտները որ յանգեցան Մայիս 28ի անկախութեան։ Յարգանք մեր բոլոր յայտնի ու անյայտ հերոսներու յիշատակին եւ փառք հայութեան» ։

Երգչախումբի կարգ մը ազգային եւ յեղափոխական երգերէն վերջ, կարդացուեցան Ուրֆայի, Քղիի, Տարօն Տուրուբերանի միութեանց, «Արմենիա» երգչախումբի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Արենուշներու գրաւոր ուղերձները , ինչպէս Համախարբերդցիական միութեան յարգանքի խօսքը։ Ուրֆայի Հայր. Միութեան ուղերձը կը վերջանար հետեւեալ տողերով.— «Այո, Վասպուրականը յաղթեց, որովհետեւ մարտիկներու եւ ամբոխին առջեւ, իր ժողովուրդը կարմիր ծովերէ առաջնորդող Մովսէսի մարգարէական շունչով ու դէմքով կանգնած էր Արամը իր զինուորական մարմնի անդամներով։ Յարգանք Վանի հերոս նահատակներուն, կեցցէ Վանի հերոսամարտը, կեցցէ միացեալ եւ անկախ Հայաստանը »։

Քղիի Հայր. Միութիւնը համարելով այս հերոսամարտը համահայկական խորհրդանիշ մը, իր յարգանքի խօսքերէն վերջ կ'ըսէր.— «Վասպուրականի մէջ կռուող այն հերոսներուն շնորհիւ էր որ ներկայ Հայաստանի կորիզը կը դրուէր 1918 Մայիս 28ին»։ Տարօն Սալնոձորի Հայր. միութեան կողմէ խօսեցաւ Գ. Գասպար Շէխիկեան որ շատ մը պատկերալից բացատրութիւններով նկարագրեց հայութեան կրած տառապանքները եւ յուսախաբութիւնները քաղաքակիրթ կոչուած ազգերէ։ « Տարօնի հերոսներուն հոգիները կը խայտան այսօր։ Տարօն եւ Վասպուրական կը կազմեն միեւնոյն խորհրդանիշը հայ ազատագրական պայքարի, փառք այդ պայքարին մէջ պարտուած թէ յաղթական բոլոր հերոսներուն» ։ Օր.ներ, Զորպաճեանի եւ Յարութիւնեանի Սղթամար զուգերգէն վերջ նուագեց Գ. Միհրան Մկրտիչեան եւ երգեց Գ. Թորոս Մինասեան։Դերասան Տրդատ Նշանեան արտասանեց Վարուժանի «Ջարդը» եւ ուրիշ կտոր մը նուիրուած հերոսամարտին։ Կովկասեան քանի մը պարեր նուագի ընկերակցութեամբ պարեց Գ. Փայլակ։ Օր.ներ Սիմոնեանի եւ Սէրքէնկիւլեանի հայկական տարազներով երգուած «Հարբրանը եւ Ալ այլուղ»ը արժանացան ջերմ ծափերու։ Գ. Ս. Աւտոյեանի կողմէ կարդացուեցաւ զինուորական մարմնի անդամներէն Յ. Գուլոյեանի ճառը ուղղուած ժողովուրդին։ «Շանթ Թատերախումբի կողմէ ընկեր Գ. Քէնտիրեան արտասանեց Արամի ճառը յաղթանակի ցնծութեան մէջ, խոր յուզումով։ Ընկեր Սերժ կարդաց եւ արտասանեց Հայկակ Կոսոյեանի եւ Ա. Եկարեանի ճառերը ուղղուած Վանի ժողովուրդին։ Քանի մը երգերէ վերջ , խօսեցաւ օրուան բանախօսը ընկեր Ազգէն Մարտիրոսեան որ ականատեսի վկայութեամբ մեզ պատկերացուց հերոսամարտը իր բոլոր մանրամասնութիւններով։ Նկարագրեց Վասպուրական աշխարհի բնական գեղեցկութիւնները եւ աշխարհագրական դիրքը։ «Որպէս Վասպուրականցի հպարտ եմ մեր հերոսամարտով։ Բայց ես այս հերոսամարտը կը նկատեմ համազգային եւ համահայկական, որովհետեւ Վասպուրականի յեղափոխական սերունդը դաստիարակուած է աշխարհի ամէն կողմերէն եկող գործիչներու շունչին տակ»։ Այս առթիւ յիշեց բոլոր այն գործիչները որոնք իրենց գործունէութեան վայր ընտրած էին Վասպուրականը։ « Վասպուրականի հերոսամարտը անմոռանալի էջ մըն է Հայոց պատմութեան մէջ։ Վասպուրականցին ոչ միայն փրկեց ժողովուրդը, այլեւ պատճառ դարձաւ Կովկասահայութեան փրկութեան։ Իր Ատրպատականի հերոսական դիմադրութեամբ ի դերեւ հանեց Վէհիպ Նուրի եւ Ալի Իհսան փաշաներու հրէշային ծրագիրը։ Անոնք որոշած էին ողակել ներկայ Հայաստանը եւ միանգամընդմիշտ վերջ տալ հայութեան եւ հայկական հարցին» ։ Ոգեկոչելով ազատագրութեան ճամբուն մէջ ինկած հերոսներու յիշատակը, բանախօսը յայտարարեց.

— «Այսօրուան Հայաստանը որ ստեղծուեցաւ ի գին հսկայ զոհողութեանց, պիտի մեծնայ եւ բարգաւաճի, եւ պիտի ունենանք մեծ Հայաստան, միացեալ եւ անկախ Հայաստան»։

Հանդէսին պաշտօնական մասը լրացած ըլլալով, նախագահին շնորհակալութեան խօսքերէն

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Մայիս 15ին Իսիի Երիմեան սրահին մէջ խանդավառ բազմութեան մը ներկայութեան Խաչուհիները իրենց Օրը տօնեցին։

Վարչութեան կողմէ մէկ տարուան զեկուցումը կարդաց Տիկին Ն. Գարսամեան։ Օգնած են աղքատներու, հիւանդներու, բանտարկեալներու, կարօտեալներուն Ամերիկայէն ծրարներ բերելուած են։ Կեդրոնի միջոցաւ օգնած են Երուսաղէմի աղէտեալներուն, օդափոխութեան կայանին եւն, ու հպարտ են որ ունին Երիմեան դպրոցը։ Այս առթիւ շնորհակալութիւն յայտնեց Մուլինայի, Մէօտօնի, եւ Քլամարի հասարակութեան, որոնք միշտ կ՚օժանդակեն նիւթապէս։ Շնորհակալութիւն յայտնեց նաեւ դպրոցի հոգաբարձութեան, ուսուցիչ Գ. Մեսումենցի, ինչպէս եւ Դ. Դաւիթեանի, եւ Ս. Եղիազարեանի որոնք միշտ կ՚օգնեն իրենց։ Տիկին Ս. Ճնտոյեան նիւթական հաշուետուութիւնը կատարեց։ Երկու զեկուցումները ընդունուեցան ծափերով։

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը բերած էին, Նոր Սերունդէն Շաքէ Պէնկեան, Իսկուհի Աստուածեան, Ժիրայր Տէր-Տէրեան (երգ)։ Օր. Օգտաեան, Լուսվարդ Գարսամեան եւ Պէտոյեան արտասանութիւն։

Օրուան բանախօսն էր Տիկին Տիրուհի Սէրէնկիւլեան որ բացատրեց օտար Կարմիր Խաչերու էութիւնը, յետոյ Հ. Կապոյտ Խաչի դերը հայկական կեանքի մէջ եւ մաղթեց որ «գեղեցիկ օր մը վերադարձի ժամը հնչէ ու հայ կինը իր ուժերը նուիրէ իր հայրենիքին»։ Գ. Մեսումենց ալ խօսք առնելով, թելադրեց ուժ տալ հոգաբարձութեան, դպրոցին կրթական մակարդակը աւելի բարձրացնելու համար։ Այս տարի առաջին անգամ ըլլալով 6—8 չրջանաւարտներու վկայականներ պիտի տրուին ամավերջին հանդէսին առթիւ։ Ուրեմն դէպի գործ ...։

Քանի վայրկեան դադար տրուելով, Խաչուհիները կարմիր հաւկիթ եւ կարկանդակ բաժնեցին մանուկներուն եւ ներկաներուն, իբրեւ Զատկի աւանդութիւն։ Ընդհանուր ոգեւորութեան մէջ «պիւֆէ»ն ալ սպառեցաւ։

Այս դադարէն վերջ չատ յաջող կերպով ներկայացուցին իրական կեանքի պատկեր մը (ձեռագիր) որուն հեղինակն է Անտոն վարդապետ Իսկէնտէրեան 80ամեայ ծերունի մը։ Մչեցիի մը կեանքէն առնուած այս պատկերը ցոյց կու տայ դաւառացիին միամտութիւնը եւ անցեալ քիչատակները։ Իսկ վերջաւորութիւնը պար ու խաղ վերջ սկսաւ երկրորդ մասը որ տեւեց մինչեւ կէս գիշեր, եւրոպական եւ հայկական պարերով եւ ուրախութեամբ։ Մեր կարգին կը շնորհաւորենք Մարսէյլի Վասպուրականցիները որոնք ամէն տարի իրենց յարգանքի պարտքը կատարելով, միեւնոյն ատեն իրենց չուրջ կը հաւաքեն հայ ժողովուրդի բոլոր խաւերը համերաշխաբար պանծացնելու համար մեր մօտիկ անցեալի հերոսական դէպքերը։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

դեր։ Ժողովուրդը չատ գոհ մնաց։ Դերակատարները, մասնաւորաբար Տիկին Ս. Ճնտոյեան, Սարգիս աղբօր դերին մէջ, Տիկին Ն. Գարսամեան Ելմաս համըմի դերին մէջ, Գրիգոր Դաւիթեան Փանայօթաքի (Ցոյն), դերին մէջ չատ յաջող էին։

Այս ներկայացումէն ոգեւորուած՝ բանուոր մը 1000 ֆր. նուիրեց դպրոցին։ Իսկ ուրիչ հայրենակից մը 300 ֆր. Կ. Խաչին։

ՀԱՄԱԶԱՍՊ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ

ՎԻԷՆ.— Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղը մեծ չուքով տօնեց իր Օրը կիրակի 15 Մայիս, Սէրքըլ Կաթոլիկ սրահին մէջ, ուր երկսեռ բազմութիւն մը կը յորդէր։

Ցայտագիրը ճոխ էր եւ հետաքրքրական։ Ծիչդ յայտարարուած պահուն սանուհիները հնչեցուցին Կապ. Խաչի քայլերգը։ Օրուան նախագահուհին ընկերուհի Ե. Նալպանտեան հակիրճ խօսքերով բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը։ Եւ կարճ ու ամփոփ ակնարկով մը պարզեց Միութեան գործունէութիւնը։

Արտասանեցին սանուհիներ Օր. Օր. Ուզունեան եւ Կարապետեան խլելով ծափեր։ Շատ յուզիչ էր տրտմաթախիծ զուգերգը Օր. Օր. Մանուկեանի եւ Կարապետեանի եւ Օր. Քրէյեանի։ Մէջ ընդմէջ Սանուհիներու երգչախումբը կ՚երգէր ընկերակցութեամբ Գասամի Գիպէռեանի ջութակին։ Գրաւիչ էր Տիկին Աստղիկ Ղազարօֆի սարքած պարերգը (պալէն)։ Մեր նորատի աղջիկները ճերմակ չղարչներ հագած՝ հոյլ մը պարիկներու տըպաւորութիւնը կը ձգէին։ Ժողովուրդը խնդրեց կրկնել պալէն որ գեղարուեստական բաժնի զարդըն էր։ Ընկերուհի Մ. Կարապետեանի յուզիչ մեներգներէն վերջ ծափերու մէջ բեմ բարձրացաւ օրուան բանախօս Օր. Ֆլօրա, Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը, որ իմաստալից բանախօսութիւնը սկսաւ այսպէս,— «Առանց յուզումի չէ որ ձեր մէջ եմ այսօր։ 1939ի աչնան պիտի այցելէի չրջանները, ահա տասը տարի վերջ միայնվիճակեցաւ այս պարտականութեան կատարումը»։

Այս առթիւ յիչելով պատերազմի զոհերը, հրաւիրեց ներկաները յոտնկայս յարգել անոնց յիշատակը։ Ցետոյ մի առ մի թուեց Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի տարած աշխատանքները, ծանրացաւ մանաւանդ նոր սերունդի փրկութեան գործին վրայ։ — « Եթէ այս նուիրումը բոլորին տրուած չէ, սակայն կը բաւէ որ զոհաբերողներ չեն պակսիր մեր մէջ, վհատելու պէտք չունինք, անհատական ճիգերը մեծ դեր կը կատարեն, բայց անչուչտ հաւաքական ուժն է որ մեծ արդիւնքներ կ՚ապահովէ։ Նոր Վարդանանց մըն է մեր այս վիճակը, չատ աւելի վտանգաւոր, քանի որ դաժան թչնամին չէ սպառնացողը՝ այլ տեղական մչակոյթը իր գեղեցկութեամբ եւ հրապոյրներով։ Գիտակից՝ այս անգամ, հայակործան վտանգին պիտի պայքարինք միասնաբար»։

Մեծ գոհունակութիւն պատճառեց Կապոյտ Խաչի դպրոցներու մասնակցութիւնը։ Մանաւանդ կենդանի պատկերը, որ կը ներկայացնէր Կապոյտ Խաչը իր գործունէութեան բոլոր մարզերով։ Ժողովուրդը ինքնաբուխ նուիրատուութեամբ պըսակեց Վիէնի Կապոյտ Խաչուհիներու տքնաջան աշխատանքը, տասը վայրկեանի մէջ բարձրացնելով 16.000 ֆրանք։

ԽԱԶՈՒՀԻ

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԽՆՋՈՅՔԸ

ՌՈՄԱՆ.— Մայիս 14ին, Մէրլէն փողոցի ընդարձակ սրահին մէջ տեղի ունեցաւ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի տարեկան խնջոյքը։ Բոլորուած համադամ աղանդերներով բեռնաւորուած սեղաններու չուրջ, հայորդիները ազգային յեղափոխական երգերով թնդացուցին սրահը մինչեւ կէս գիշեր։ Սեղանապետութիւնը կը վարէր ընկեր Անդրանիկ Գօյաճեան, իբրեւ փոխանորդ ունենալով ընկեր Սուրէն Գասապեանը, նկարիչ, որ մօտ ատենէն կը յուսանք պիտի ցուցադրէ իր նկարները։ Խրախճանքը ոգեւորեցին Խաչուհի Նուրիցա Շէհէրլիեան, Գ. Գ. Տօնապետեան, Գ. Գաղտասարեան (Սուրիայէն), Գ. Արտաչ (Հայաստանի զինուորներէն), զուարճալի խօսքերով, երգերով, Կովկասեան, հայկական պարերով եւ արտասանութիւնով։ Մաղթանքի խօսքեր ըրին Գ. Խանճեան եւ ընկերներ Ա. Գօյաճեան եւ սոյն տողերը գրողը։ Երկսեռ երիտասարդութիւնը, չնորհիւ ընտիր հայերէն եւ ֆրանսերէն երգապնակներուն պարեց մինչեւ առտուն ժամը 2.30, ուրախութիւնը չարունակելով ուրիչ տան մը մէջ։ Հետեւեալ օրը Դաչնակցական տղաքը ժամերով փակուած ժողովայրի մը մէջ կուսակցական աչխատանք կատարեցին։ Իրիկուան դէմ «Անդրանիկ ենթակոմիտէի» կազմին վրայ աւելցան հինգ նոր ընկերներ։ Երդման արարողութիւնը տեղի ունեցաւ ընկերոջ մը բնակարանին մէջ, ի ներկայութեան Շրջ. Կոմիտէի անդամներուն։ Այս առթիւ նոր ուղերձներ ըրին Շրջ. կոմիտէի եւ ենթակոմիտէի ներկայացուցիչները։ Նոր Սերունդէն վերջ Կապոյտ Խաչն ալ բացաւ իր ձրի դասընթացքը Խաչուհիներու եւ սանուհիներու համար։ Մաղթենք որ երկարկեանք ունենան երկու դասընթացքներն ալ, որովհետեւ Հայը Հայ պահելու միակ միջոցը, մեր մայրենիքի ուսուցումն է հայրենակարօտ տարագիր հայութեան։ «Եղբարք, Հայ ապրինք, Հայ մեռնինք»։

ԱՐՄԷՆԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ.— Լէօփոլտ Պելլանի Degré d'Excellenceի թաւջութակի մրցումներուն մասնակցելով, Գ. Ն. Ալալէմճեան չահած է անգամ մը եւս առաջին մրցանակը, առաջին անուանումով, ինչպէս եւ 2000 ֆրանքի պարգեւ մը։ Մրցանակներու եւ վկայականներու բաչխումը՝ Սորպոնի մէջ 19 Ցունիսին։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓՐՈՖ. ԿԱՐԱՊԵՏ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆԻ կեանքին ու գիտական գործունէութեան նուիրուած պատկերազարդ գրքոյկ մը, հեղինակ՝ Ծուղինէ։ Գին 100 ֆրանք։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ
ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մարմաջն ունէի, որ Ստալինը իմանար այս պատմութեան ծակն ու ծուկը իմ բերնից, այն յոյսով, որ թերեւս բոլչեւիկ-դաչնակցական այդ վաղեմի գործակցութիւնը խթան հանդիսանայ լճացեալ մի որոչումի, մեր առաջարկն անարգել գործադրութեան դրուելու համար։ Քաղցրօրէն օրօրւում էի վերահաս յաջողութեան յոյսով։ Արդէն մերոնք հոգեպէս պատրաստել էին երկարատեւ, ձանձրալի եւ յոգնատանջ սպասումից։ Իսկ Նուրի Մասի տխուր լուրերը բոլորովին քայքայել էին յաջողութեան հաւանականութիւնը։

Ինչքան հպարտ պիտի լինէի, եթէ յաջողէի։

1911ի աչունն էր։

Ամառնային արձակուրդս իր վախճանին էր մօտենում։ Դպրոցական վերամուտին հասնելու համար պէտք է հապչտապ ճամբայ ընկնէի։ Ահամբեր ու անձկագին փութկոտութիւնս իմ մէջ մեղմեց հանգստաւէտ ու դիւրակեաց ուղեւորութեան բաղձանքը։ Առի առաջին բեռնատար չոգենաւը, որ ճամբորդական ոչ մի յարմարութիւն չունէր։ Նախընտրեցի կամրջակի թոհուբոհը, սենեակներում կազմաքանդ ութեամբ սպասուհիի կոչ, ընդհուպ վերամուտին ներկայանալու արտօրանքով։

Կիրասոնի մի քանի ընկերները նաւ էին եկել ինձ բարի ճանապարհ մաղթելու։ Խարիսխը քաչելուց կէս ժամ առաջ, քաղաքի կարկառուն ընկերներից մին, Վահան Պապեանը, որ իր ուղղամիտ, անկաչառ եւ բարեմոյն նկարագրին համար հաւ համայնքի համակրանքին ու գուրովին առարկան էր, խորհրդաւոր չարժուձեւով, ինձ մէկ կողմ քաշեց եւ հեւասպառ փսփսուքով յայտնեց նաւին մէջ թագուն ներկայութիւնը մի կարեւոր հայ յեղափոխականի, որին բոլարանուէր աջակցութիւնս պիտի չխնայէի անվտանգ ու ապահով «Ազատամարտ»ին յանձնելու համար։ Ասելիքը աւարտեց ու գնաց միանալու խումբին։

Նաւը ճեղքեց Սեւ ծովի ամեհի զանգուածը։ Քաղաքը մնաց մութ ու անտեսանելի հեռակայութեան մէջ։ Ամենուր՝ մեր չորս դին՝ ծովն ու երկինքը գիրկընդխառն, կարծես մեզ կուլ էին տալու, իսկ նաւը համաչափ թեւաբախումով ճգնում էր սուրալ ու խոյս տալ սպառնական թակարդից։

Կծկուած ուղեգոյքիս վրայ, մոռացել էի իմ հայրենական տունը. սիրազեղ ընկերներին եւ մըտածում էի այն խորհրդաւոր անձի մասին, որ նաւը իրեն թագստոց էր չինել։ Մտորում էի. մի առեղծուած էր հիւսուած խռովկոտ ուղեղիս մէջ։ Ինչ՞ու այս յոյժ զգուչաւոր գաղտնիքը։ Դեռ վերջերս քանի ականաւոր յեղափոխականներ, Ահարոնեան, Խաժակ, Ա. Իսահակեան Կովկասից ժամանեցին իբրեւ փախստականներ, բայց փոխանակ գաղտնածածուկ հեռանալու, հրավառ ճառերով ոգեւորեցին հայութիւնը ամէն մի իջեւանում եւ արժանացան ժողովուրդի անվերապահ ու խանդավառ ծափողջոյնին։ Ո՞վ էր։ Ի՞նչ մարդ էր սա։ Գուցէ այն ահաբեկիչներից մէկն էր, որի ինքնութիւնը պէտք էր անհաս մնար անգամ թուրք կառավարութեան։

Փորձ չարի նրան գտնելու։ Ասուած էր, որ պատեհ ժամին ինք պիտի հանդիպէր ինձ։ Մի քանի ժամ էր, որ տարուբերւում էի խառնիխուռն խոհերիս մէջ, երբ նկատեցի քառասունը անց մի մարդ յուչիկ յուչիկ քայլերով ու վարանոտ ժպիտով մօտեցաւ եւ բարեւեց ինձ։

Ամրակազմ էր, կլոր ու թուխ դէմք ունէր եւ հերաթափ գլուխ։ Աչքերը բարի էին ու հայեացքը անմեղունակ։ Դէմքին ամէնէն աչքառու մասը իր լայնախոտ քիթն ու ցախախիտ ընչացքն էր։ Չէր կարելի ասել, որ հագուած էր. աւելի չուտ ինք մտած էր լայն, փոթփոթ ու անարդուկ զգեստի մէջ։ Հիասթափ եղայ։ Ակնկալում էի տեսնել սարսափելի մի դեւ, որի նայուածքից պիտի սահմըռկէի։ Մինչ կողքիս նստել էր դունատ, դալկահար մէկ անձ, որի երեսի վրայ որոչ երեւում էին երկարատեւ ու տառապակոծ մի հիւանդութեան աւերները։ Իր ձայնն էլ առողջ ու կայտառ մարդու թափը չունէր։ Ցողնարեկ էր եւ կամ նոր՞ապաքինած մի հիւանդ։

Ցուսախաբութիւնս աւելի ցնցիչ դարաւ երբ սկսեց խօսել ինձ հետ։ Լեզուն թէ հայերէն էր եւ թէ հայերէն չէր. մի տեսակ կործանլեզու, աղճատ, խեղճեկ մի ռամկօրէն, Թիֆլիզի դաւառաբարբառով խառնակ ու ինձ համար չափազանց դժուարիմաց։

ԵՐ. ԽԱԹԱՆ,ԱՍԵԱՆ

(11)

Ֆրանսայի ելմտական տագնապը

ԽԻՍՏ ՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Ազգ. Ժողովին Բշ. օրուան նիստին մէջ, նախկին վարչապետ մը, Փոլ Ռէնօ, խստօրէն քննադատեց կառավարութեան ելմտական քաղաքականութիւնը: Այս առթիւ խօսքը ուղղելով վարչապետին, հաւկցուց թէ այլեւս պէտք չվայելէ իր 35 ընկերներուն (անկախ երեսփոխաններ) աջակցութիւնը, եթէ չբարեկարգէ ելեւմուտքը եւ ազդայնացուած ձեռնարկութիւնները: «Պ. վարչապետ, դուք օժտուած էք ճարտարութեամբ եւ քաջութեամբ, սակայն պէտք է գիտնաք թէ ճարտարութեան շրջանը անցած է եւ քաջութեան շրջանն է որ կը բացուի»:

Ինչպէս յայտնի է, ելեւմուտքը 83.100.000.000 ֆրանքի բաց մը կը ներկայացնէ եւ ելմտական նախարարին կարգ մը ծրագիրները ընդունելութիւն չեն գտած: Այսպէս, ելմտական յանձնաժողովը մերժեց հրանիւթին (էսանս) գինը 43էն 55 ֆրանքի բարձրացնել. (կառավարութիւնը 22 միլիառ ֆր. հասոյթ կը սպասէ այս յաւելումէն):

Պ. Ռէնօ իր քննադատութեանց ընթացքին գիտել տուաւ թէ ազգայնացուած երկաթուղիներու մատակարարութիւնը շատ դէշ պատկեր մը կը ներկայացնէ: Իր հաշիւներուն համաձայն, ծախքերուն 82 %ը կը կազմեն թոշակները, մինչդեռ համեմատութիւնը 42 — 50 առ հարիւր է անհատական ձեռնարկութեանց մէջ: Ըստ նաեւ թէ ուղեւորներուն 23 առ հարիւրը դրամ չի վճարեր, շնորհիւ մասնաւոր կարգադրութեան մը: «Երկաթուղիներու աշխատաւորները հանգստեան թոշակ կը ստանան 55 տարեկանին: Շատ չանցած մէկ թոշակաւոր պիտի ունենանք փոխարինիչ աշխատաւորի դիմաց: Ֆրանսայի եկամուտին մէկ չորրորդը կը ստանանք Մարշըլի ծրագրին շնորհիւ: Ի՞նչ պիտի ընենք երբ այդ օգնութիւնը վերջանայ»:

Ելմտական նախարարը յաւատես տեղեկութիւններ հաղորդեց, առանց մեծ տպաւորութիւն ձգելու: Նիստը շարունակուեցաւ գիշերը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովին վարկերու յանձնախումբը որոշեց 15 առ հարիւր զեղչել Մարշըլի ծրագրով տրամադրուած գումարը: Ուրեմն 629.730.000 տոլար պիտի կրճատուի նախատեսուած վարկէն՝ 4.198.200.000 տոլար: Միեւնոյն ատեն վաւերացուց Յունաստանի եւ Թուրքիոյ համար պահանջուած յաւելուածական վարկը, 50 միլիոն տոլար, համաձայն նախագահ Թրումընի առաջարկին:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ պետութիւնը առաջին մահավճիռները արձակեց երկու Արաբներու դէմ, որոնք հրեայ վաճառական մը սպաննած էին Հայֆայի մէջ:

ԿԻՊՐՈՍԻ քաղաքացիական ընտրութեանց տեղեկագրին համաձայն, 19.000 ընտրողներէ տասը հազարը քուէ տուած են ազգայնականներուն, մնացեալ 9000ը՝ համայնավար ցանկին: Ազգայնականները մեծամասնութիւն շահած են Նիկոսիա, Պաֆոս եւ Քիրենիա քաղաքներուն մէջ, համայնավարները՝ Լիմասոլի, Ֆամակուստայի եւ Լառնաքայի մէջ:

ԻՐԱՆԻ կառավարութեան հրաւէրով Թէհրան հասաւ Պելժիոյ նախկին վարչապետը, Վան Զելանտ, որ աշխարհահռչակ ելմտագէտ մըն է: Պիտի քննէ երկրին դրամական վիճակը:

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլին հետեւանքով երկրորդ բանթող մը սպաննուեցաւ, խորհրդային ոստիկանութիւնը կրակ բացած ըլլալով: Բրիտանական իշխանութիւնները որոշեցին գրաւել Թիրկաթընի կայարանը: Վերջին տեղեկութեանց համաձայն վիրաւորները մեծ թիւ մը կը կազմեն:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Բշ) — Սթերլին 1097 (1100), տոլար 329.40 (364), Նափոլէոն 4300, զուիցեր. ոսկի 4050, սթերլին 4910, տոլար (20) 19.760, ձուլ ոսկի 591.500 ֆրանք:

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ գործադուլ յայտարարեցին պետ. հաստատութեանց աշխատաւորները (հեռագիր, նամակ, առեւտրական նաւահանգիստ, ընկերային ապահովագրութիւն եւն.):

ԻՍՐԱՅԷԼԻ կառավարութիւնը 30.000 բնակարաններ պիտի կառուցանէ Գալիլիոյ շրջանին մէջ, 100.000 տարագիրներ տեղաւորելու համար:

ՓԱՐԻԶԻ մեթրոյին աշխատաւորները այսօր պիտի որոշեն իրենց դիրքը: Սակարանի պաշտօնեաներուն գործադուլը կը շարունակուի (երրորդ շաբաթ): Բայց փոխանակութեան միջնորդները վերաբացին իրենց գրասենեակները: Պաշտօնեաներուն 30 առ հարիւրը վերսկսած է աշխատանքը:

ՀԱՅ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻԿ մը՝ Խոմօն Քօփարանեան Մայիս 26ին եւ 27ին Սիրք տ'Իվէրի մէջ կիսավերջինախոյենութեան մրցում մը պիտի կատարէ: Անցեալ շաբաթ օր յաղթած էր Պելժ Տէ Կոմի: Հայ ըմբիշը 20 տարեկան երիտասարդ մըն է:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, կէսօրէ վերջ ժամը 3էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

★

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷԷՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻՒՏԻՍԷԼԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ):

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), մեներգ՝ Օր. Ն. ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ, խմբերգ ՍԷՆԹ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆի, արտասանութիւն Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ, հայկական տարազով պարեր Տիկին ՄԱՆՈՒՇ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆի, եւրոպական պար ղեկավարութեամբ Սէն Լուի նուագախումբին: Ներկայ պիտի ըլլայ յայտնի դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ (Սուրիայէն):

Ճոխ պիւֆէ: Մուտքը ազատ է:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ, Salle des Fêtesի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ: Կը խօսին ընկ. ԱՇՈՏ ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ եւ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ Cercle Catholiqueի մէջ:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ մէջ Մայիս 29ին, կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Մայիս 28, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր Ա. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆ:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը:

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ:

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8 — 9:

Մուտքը ազատ է:

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի նախկին աշակերտներու միութեան դաշտահանդէսը 26 Յունիսին: Նկատի ունենալ:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918 ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին, Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918 Պատուոյ դաշտում ինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին: Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր ներկայ գտնուիլ բոլոր հայրենակիցները, նկատի ունենալով որ մասնաւորի հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած: ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՇԱՐԺԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր:

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ: Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց:

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Մարսէյլի եօթը քոյր մասնաճիւղերը Յունիս վեցին պիտի տօնեն Կապոյտ Խաչի Օրը, Սալ Մաժընոյի մէջ: Մանրամասնութիւնները յառաջիկային:

ԻՍԻ ԼԷ ՄՈՒԼԻՆՈՅԻ Հ. Յ. Դ. Ն. Ս. Խանասոր խումբը կը յայտնէ իր խոր ցաւակցութիւնը իր նախկին երգչախումբի ղեկավար Պ. Սահակ Յովհաննէսեանի իր մօր մահուան առթիւ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Կապոյտ Խաչի Պոմոնի մասնաճիւղը շնորհակալութիւն կը յայտնէ Պ. Կարապետ Գարաքէհեանի որ 500 ֆրանք նուիրած է, ինչպէս եւ Dr. Jouffretի որ ձրիաբար խնամած է Կ. Խաչի ղրկած աղքատ հիւանդները, եւ Պ. Հայկ Տատուրեանի որ իր կառքով ձրիաբար հիւանդանոց մը փոխադրած է հիւանդ մը:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փոխան ծաղկեպսակի Տէր եւ Տիկին Կարպիս Քէլէշեան հազար ֆր. կը նուիրեն Ֆ. Կ. Խաչին Ալֆորվիլի մասնաճիւղին Պ. ՄԱՐՏԻԿ ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆի մահուան առթիւ:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Լիոնի Ֆր. Կապոյտ Խաչը շնորհակալութեամբ ստացած է հազար ֆր. Տէր եւ Տիկին Ներսէս եւ Լուսին Մօրճեանէ, իրենց երկրորդ զաւկին ծննդեան առթիւ:

ՀԱՅ ԵՐԳԻ ՕՐԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կիրակի 12 Յունիս Salle Rameau, ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ «ԱՐՄԵՆԻԱ» երգչախումբը (70 հոգի):

Ղեկավար Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ

Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)

La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 26 MAI 1949 Հինգշաբթի 26 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5856-Նոր շրջան Թիւ 1267

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԳԵՂԱՒՐՈՒԿՆԵՐԸ

Հայոց «Բառ ու Բանը» կ'ըսէ —

Գեղաւր, գեղաւրուկ, գեղարուկ.— Բազուկի պէս երկար տերեւներով վնասակար փուշ, որ բուսնում է արտերում եւ այգիներում: (Տափոնեան բառգրք):

Ուրիշ բացատրութիւն մը.— Արտօրէից վնասող փշեղէն մի, որ ի դարնան հողը հերկելու ատեն կու բուսնի եւ կը հանուի: (Հայբուսակ):

Եւ վերջապէս երրորդ բացատրութիւն մը, «Գեղաւերուկ» բառին դիմաց.— Փուշ խորամուտ արմատովք զորս անմարթ է հանել ի սպառ. վնասակար յոյժ արտօրէից: (Հայկազնեան բառարան):

Բացատրութեան տեսակը բան մը չի փոխեր բոյսին էութենէն: Երեքն ալ իրար կը լրացնեն:

Ուրեմն «վնասակար փուշ մը», որ «ի դարնան հողը հերկելու ատեն կը բուսնի»:

Այսպէս ալ մեր հանրային կեանքի անդաստանին մէջ:

Ամէն տարի դարնան դաս մը շնչաւոր «գեղաւերներ» կամ «գեղաւրուկներ» գլուխ վերցնելով, իրենց թունաւոր փուշերը կ'ուղղեն պատմական տարեդարձի մը, Մայիս 28ի դէմ:

Ցնդած, ակռայլիկ պառաւի նոյն մուլտուքներ, ապացուցանելու համար թէ «հայկական քինախնդրութիւնն» է որ տօնել կու տայ Մայիս 28ը, եւ ոչ թէ պատմական իրողութիւն մը:

Եւ դեռ աւելի յառաջ երթալով, նմանութիւններ ալ կը փորձեն.—

«Ըսուեցաւ նաեւ թէ անոնց այս տօնակատարութիւնը կը նմանի հոգեհանգստեան սպասօնի մը զոր ընտանիք մը իր գերդաստանին ննջեցեալներուն համար տարին անգամ մը կատարել կու տայ եկեղեցիին մէջ»:

Այս պահեստեան եւ մնացեալ— քուռթեանց հեղինակն է Փարիզի ռամկավար շաբաթաթերթը, որ եթէ իր իսկ հաւաքածոն կամ կուսակցական գործունէութեան թղթածրարը քննէր, ապահովաբար գլուխը քարին պիտի զարնէր:

Այս այն մարդիկը չե՞ն որ բեմէ բեմ կը ցատկէին Հայաստանի հանրապետութեան խորտակումէն վերջն ալ, ծափեր մուրալու համար:

Իրենք այ ներկայ չէի՞ն հանրապետութեան 30ամսուան ելեւէջներուն, զանազան պաշտօններով, թերթերով, կոչերով: Նոյնիսկ Փետր. 18ի մասնակցութեամբ:

Իրենք չէի՞ն որ մասնաւոր պատուիրակութիւն մըն ալ ղրկեցին Փարիզէն Երեւան, նախագահութեամբ հանգուցեալ Վահան Թէքէեանի, հաւասարապէս բաժնելու համար նախարարութիւնները եւ խորհրդարանը, Դաշնակցութեան հետ:

Ուրեմն կա'ր խարիսխ մը, կորիզ մը, «պատմական իրողութիւն մը», որուն շուրջ կը յածէին իրենք ալ, երբ Մոսկուան շա'տ հեռու էր, բաժնուած ամեհի լեռներով եւ անծայրածիր տարածութիւններով:

Իսկ ամէնէն հիմնականը — 1918 Մայիսի վերջին շաբթուն այս ժողովուրդին զաւակները արիւն թափած, ճակատ ճակատի պայքարա՞ծ են, յանուն մնացեալին փրկութեան եւ ազատութեան: Կռուած եւ յաղթա՞ծ են:

Եթէ հրաշքով մը արթննային այն հազարաւոր ռազմիկները որ ինկան ռազմադաշտին վրայ, այս անգամ իրենց եղունգները պիտի ուղղէին ձեզի' դէմ, գեղաւեր — գեղաւրուկներ, որ արիւն կը պղտորէք նոյն իսկ հերոսամարտի մը առթիւ:

Եւ այդ մեռելները միայն մէկ հոսանքի չէին պատկաներ:

«Հայկական քինախնդրութի՞ւն»: Այո', ճիշդ այն ախտը որ վարակած է ձեր միտքն ու խիղճը, ուրանալու, պղտորելու, վարկաբեկելու համար ամէնէն անվիճելի դէպքերը:

Իսկ եւ իսկ ասիական կիրք: Մաղձ եւ թոյն, որ կուշտ կապած է, կուսակցական ատելութեամբ:

Որ եւ է երկունք եւ ծնունդ, սովորական կեանքի մէջ, յարգանք եւ երկիւղածութիւն կը թելադրեն յետին անցորդին:

Այս տարրական շնորհէ՞ն ալ զրկուած են մեր գեղաւրուկները:

Շ.

ԻՇԽԱՆ ԲՈՐԻՍ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆ

Նիսէն հասած հեռագրէ մը ցաւով կ'իմանանք մահը Իշխան Բորիս Արղութեանի, որ այնտեղ հաստատուած էր տարիներէ ի վեր:

Հանգուցեալը, ականաւոր շառաւիղ մը Արղութեան գերդաստանի, կանուխէն նուիրուած էր հանրային գործունէութեան, Կովկասի մէջ: Հայկական հանրապետութեան հաստատումէն վերջ, իր ծառայութիւնը տրամադրեց նորակազմ պետութեան, վարելով պետական Վերստուգիչի պաշտօնը:

Վարչաձեւի փոփոխութենէն վերջ ինքն ալ անցաւ արտասահման, հաստատուելով Փարիզ: Հակառակ իր առողջական վիճակին, միշտ կը մասնակցէր հանրային աշխատանքներու, մանաւորապէս մշակոյթի ճակատին վրայ: Համեստ էր եւ բարեհամբոյր,— տիպար մը իսկապէս ազնուական կենցաղագիտութեան:

Դեռ կը խօսինք իր մասին: Մեր խորին ցաւակցութիւնները այրի Տիկին Բ. Արղութեանի եւ պարագաներուն:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի շաբաթ օր, նախագահութեամբ Արտաւազդ արք.ի:

Դահլիճին տագնապը

Ծանր տագնապի մը մատնուած է դահլիճը, նկմտացոյցի բացին առթիւ: Ամէնէն առաջ չափաւոր տարրերն են որ դժուարութիւն կը պատճառեն: Արդէն վերջնագիր տուած են:

Երեքշաբթի օրն ալ բուռն վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան ազգ. ժողովին մէջ եւ վարչապետը հարկադրուեցաւ յայտարարել իր իսկ մեծամասնութեան անդամներուն.

— «Կառավարութիւնը պատրաստ է քննելու նո՜ր թելադրութիւններ: Մեծամասնութեան կուսակցութիւնները պէտք է հասկնան թէ ինչպէս կառավարութիւնը, իրենք ալ դատապարտուած են միասին մնալու: Եթէ եւմտական յանձնաժողովը անընդունելի առաջարկներ բերէ, մենք պիտի քաշուինք, անշուշտ այն գիտակցութեամբ թէ վերկազմութեան շրջան մը ապահովեցինք երկրին»:

Վիճելի խնդիրներէն մէկն է հրանիւթի գինը: Կառավարութիւնը 55 ֆրանքի բարձրացնելով գինը, կը յուսայ 22 միլիառ ֆրանքի եկամուտ մը ճարել (բացը 83.100.000.000 ֆրանք է): Վերջին պահուն նոր բանաձեւ մը առաջարկուեցաւ, որ երկու տեսակ գիներ կը նշանակէ, 43 եւ 55 ֆր.: Կառավարութեան ծրագիրը եւմտական յանձնաժողովին վերադարձուեցաւ, նորէն քննուելու համար:

Նկմտացոյցին բացը մեծ մասով յառաջ եկած է Հնդկաչինի պատերազմէն, որուն դադարումը կը պահանջեն համայնավարները:

Կացութիւնը լուրջ մտահոգութիւն կը պատճառէ անոր համար որ, եթէ ներկայ դահլիճը հրաժարի, անելի մը պիտի մատնուի Ազգ. ժողովը: Ցոռետեսներ կը կարծեն թէ այն ատեն անխուսափելի պիտի դառնան ընդհ. ընտրութիւնները, ճամբայ բանալով զօր. տը Կոլի կուսակիցներուն առջեւ:

Զափաւորները մասնաւորապէս դժգոհ են ազգայնացուած հաստատութեանց մատակարարութենէն, եւ արմատական փոփոխութիւններ կը պահանջեն:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր բանակը Շանկայ մտաւ երէկ, չորեքշաբթի, ամէնէն առաջ ֆրանսական թաղամասը գրաւելով: Նախապէս խորտակած էին գլխաւոր ամրութիւնները: Հազարաւոր բնակիչներ փախած են աջ ու ձախ: — Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը որոշած է մէկդի դնել սպառողական քաղաքականութիւնը եւ կարգ մը միջոցներ ձեռք առնել Ծայր. Արեւելքի մէջ, սանձելու համար կարմիրները:

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը վերաբացաւ Լիբանանի սահմանագլուխը, 24 ժամուան փակումէ մը վերջ: Խառն յանձնախումբ մը կազմուած է, բանակցելու եւ թիւրիմացութիւնները հարթելու համար:

Բանակցենք վերսկսաւ Զորսերու Խորհուրդին մէջ

ՎԻՇԻՆՍԿԻ ՓՈՑՏԱՄԸ ԿԸ ՑԻՇԵՑՆԷ, ԱՆՏԵՍԵԼՈՎ ԿԱՏԱՐՈՒԱԾ ՓՈՓՈԽՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ — ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ԻՐ ԱՌԱՋԱՐԿՆԵՐԸ

Զորսերու Խորհուրդին Գչ. օրուան նիստին մէջ, բացորոշապէս պարզուեցաւ երկու կողմերուն դիրքը՝ գերմանական հարցի մասին: Մթնոլորտը սիրալիր էր դարձեալ եւ Պ. Վիշինսկի պահեց իր պաղարիւնը, երբ միւսները կը մերժէին իր առաջարկները: Բայց, յայտնապէս հաստատուեցաւ թէ արեւմտեան պետութիւնները վճռած են տեղի չտալ հիմնական հարցերու մէջ:

Նիստը տեւեց երեք ժամ: Պ. Վիշինսկի ներկայացուց իր կառավարութեան ծրագիրը, որ ամէն բան ծայրէն կը սկսէր: Այս առթիւ երկար ճառ մը խօսելով, յայտարարեց թէ արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կառավարութեան մը հաստատումը հակառակ է Փոցտամի համաձայնութեան եւ թէ միայն Զորս Մեծերը (ոչ թէ միայն արեւմտեան պետութիւնները) պէտք է հսկողութիւն հաստատեն Ռուրի շրջանին վրայ:

Խորհրդային ծրագրին համաձայն, Գերմանիոյ միացումը կարելի է գլուխ հանել հետեւեալ պայմաններով.—

1.— Վերահաստատել քառանդամ Վերստուգիչ Խորհուրդը նախկին հիման վրայ, իբրեւ Դաշնակիցներու գերագոյն իշխանութիւնը Գերմանիոյ մէջ:

2.— Վերահաստատել Պերլինի միջդաշնակցային հրամանատարութիւնը (Քոմանտանթուրա), ապահովելու համար քաղաքին բնականոն կեանքը, իբրեւ մէկ ամբողջութիւն:

3.— Արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ տնտեսական ներկայ օրկաններուն հիման վրայ, հաստատել պետական խորհուրդ մը ամբողջ Գերմանիոյ համար: Այս խորհուրդը պիտի գործէ իբրեւ տնտեսական եւ վարչական կեդրոն Գերմանիոյ: Գերագոյն իշխանութիւնը կը պատկանի չորս Դաշնակիցներու վերստուգիչ խորհուրդին:

4.— Ամբողջ Պերլինի քաղաքային վարչութեանց ընտրութիւնը յանձնել միջդաշնակցային հրամանատարութեան քննութեան:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՊԵՏՈՒԹԵԱՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ

Պ. Վիշինսկիի ճառէն վերջ խօսք առաւ Պ. Էչիսըն: Առանց ուղղակի պատասխանելու, Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը դիտել տուաւ թէ խորհրդային ծրագիրը կը նշանակէ վերադառնալ դէպի Փոցտամի շրջանը: Եւ բացատրեց թէ Փոցտամի համաձայնութիւնը կը նախատեսէր միայն սկզբնական հսկողութեան շրջան մը եւ թէ 1945էն ի վեր ծագած անհամաձայնութիւնները փոխեցին կացութիւնը: Հետեւաբար Մ. Նահանգները նախ Անգլիոյ, յետոյ Ֆրանսայի հետ գործակցելով, միացուցին արեւմտեան Գերմանիոյ երեք շրջանները: Երեք դաշնակիցները մեծ ջանքեր թափելով եւ հարիւրաւոր միլիոն տոլար ծախսելով կատարեցին գործ մը զոր պէտք է հաշուի առնել: Կարելի չէ չեղեալ նկատել կատարուած աշխատանքը եւ պարզապէս վերադառնալ այն հաստատութեանց որոնց արդիւնքները աղետալի եղան: Ընդհակառակն, ինք կը յուսայ թէ Ռուսերն ալ ընդառաջ պիտի երթան, միւս երեքին միացնելով իրենց գրաւած շրջանը: Վերադառնալ քառանդամ հսկողութեան՝ կը նշանակէ խնդրել երեք չորրորդով դարմանուած անդամալոյծէ մը որ վերադառնայ կատարեալ անդամալուծութեան: Վերադառնալ դէպի Փոցտամ՝ կը նշանակէ վերադառնալ ձախողանքի:

Աւելի յառաջ երթալով, Պ. Էչիսըն յայտարարեց թէ անհրաժեշտ է ազատութիւն պարգեւել արեւելեան Գերմանիոյ, քաղաքական միութեան խնդիրը քննելէ առաջ: Իր կարծիքով, արեւելեան Գերմանիոյ կազմակերպութիւնը չի ներկայացներ Գերմաններուն ազատ կամքը:

Պ. Ռ. Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը, իր կարգին խօսք առնելով, բացատրեց թէ ցաւալի է Գերմանիոյ երկուքի բաժանումը, բայց կարելի չէ ետ դառնալ եւ ամէն բան ծայրէն սկսիլ: Միակ միջոցն է յառաջ տանիլ կատարուած աշխատանքը:

Պ. Պեւին, Անգլիոյ արտաքին նախարարը, աւելի կարճ խօսելով, նոյն դիտողութիւններն ըրաւ: Մասնաւորապէս բացատրեց թէ Գերմանիան սովահարութեան պիտի դատապարտուէր, եթէ ամէն բան իր վիճակին ձգուած ըլլար 1945էն ի վեր: Արեւմտեան պետութիւնները համաձայնութեան գետին մը գտան գերմանական կառավարութիւն մը հաստատելու համար: Անհրաժեշտ է ժողովրդավար կառավարութիւն մը հաստատել օր առաջ, ազատ ընտրութեամբ, իսկ Դաշնակիցներու հսկողութիւնը պէտք է կրճատուի, համապատասխանելով ապահովութեան պահանջներուն: Գերմանիոյ միութիւնը պէտք է կազմակերպել ընդլայնելով ներկայ վիճակէն, միացնելով չորս շրջան-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ԱՐՏԱԳԱՂԹԸ ՑԹՈՒԹԿԱՐՏԻ ՃԱՄԲԱՐԷՆ

115 ՀՈԳԻ ԴԷՊԻ ԱՄԵՐԻԿԱ

ՇԹՈՒԹԿԱՐՏ, 19 Մայիս (Ցառաջ).— Առջի օր եւ այսօր, սրտայոյզ տեսարան մը կը պարզէր այստեղի հայկական գաղթակայանը: Չորս տարի տեւած բնակութենէ մը վերջ, 115 ազգակիցներէ բաղկացած զոյգ մը խումբեր, այս երկու օրերու ընթացքին, հեռացան ճամբարէն միանգամ ընդմիշտ:

Առաջին խումբը, որ կը բաղկանար 69 անձերէ (18 ընտանիք), մեկնեցաւ դէպի Պրազիլիա, Իտալիոյ վրայով: Իսկ երկրորդ խումբը, որ այսօր ճամբայ ելաւ, կը բաղկանար 46 հոգիէ (14 ընտանիք): Այս խումբը, այս իրիկուն իսկ կը մեկնի դէպի Պրէմէնի նաւահանգիստը, Միացեալ Նահանգները երթալու համար:

Պրազիլիա գացողները ջոկուեցան պրազիլիական ներգաղթի պատուիրակութեան կողմէ: Պայմանագրութիւն չեն կնքած, այնպէս որ հոն հասնելուն պիտի կրնան իրենց ուզած գործը բռնել, բնակելով, սակայն, պրազիլիական իշխանութեանց նշանակելիք վայրերուն մէջ: Ամիս մը առաջ մեկնած էին հինգ ընտանիքներ, որոնց քաջալերական տեղեկութեանց վրայ մեր 69 ազգակիցները սրտապնդուած մեկնեցան:

Իսկ Միացեալ Նահանգները մեկնած խումբը ճամբայ ելաւ՝ առհասարակ անձնական միջոցներով ստացուած «էֆիտէվիթ»ներու հիման վրայ: Կային ընտանիքներ ալ, որոնց էֆիտէվիթները հայթայթուած էին «Անչա»յի եւ Կաթոլիկ Կազմակերպութեան կողմէ (յատուկ պայմանագրութիւններով):

Տեսարանը սրտաշարժ էր: Ցուզուած էին թէ մեկնողները եւ թէ մնացողները: Դժուար էր բաժանումը ազգականներէ, դրացիներէ, ընկերներէ եւ ծանօթներէ, որոնք, ամբողջ չորս տարի միասին ապրած, միասին տառապած եւ փոխադարձաբար բաժնած էին իրենց ուրախութիւններն ու վիշտերը: Մեծ ընտանիք մը, աւելի ճիշդը մեծ գիւղ մը, ուր բոլորը իրար կը ճանչնան եւ ունին գրեթէ միեւնոյն մտահոգութիւնները, ըլլալով բախտակից եւ միեւնոյն ճակատագրէն հալածական:

Ժամեր տեւեցին ողջագուրումներն ու ձեռքի սեղմումները: Աչքերը կը տամկանային, շրթունքները կը դողային, լեզուները կը կարկամէին: Կային որ բարձրաձայն կը հեկեկային կամ երկար բոպէներով կը մնային գիրկընդխառն: Ու մաղթանքներ՝ սրտաբուխ, եղբայրական.

— Սաղ – սալամաթ տեղ հասնիք...

— Բաց լինի ձեր ճանապարհը...

— Ուրախ սիրտով տեղաւորուիք, երջանկանաք...

— Ցտեսութիւն Հայաստանի մէջ...

Ճամբարի ընդարձակ բակը կը յորդի ոչ միայն հազարեակ մը ազգակիցներու խօսակցութիւններով, այլեւ երգերով:

— « Աշխարհումս ախ չեմ քաշի, քանի վուր ջան իս ինձ համար»...

Բարձրախօսը կը տարածէ երգը բակին մէջ, ամէն ուղղութեամբ, աւելի ուռեցնելով սիրտերը յուզումով:

Սայեաթ Նովան ուղեկից՝ մեկնողներուն:

Ուղեկից նաեւ Ջիւանին:

— « Ձախորդ օրերը ձմրան նման կուգան ու կ'երթան »...

Ալիք ալիք կը տարածուի երգչին ձայնը, կը բանայ սրտերու դռները եւ կ'իջնէ անոնցմէ ներս: Ականջները կը ծծեն զայն, աչքերը կը թրջին, արցունքները կը կլորնան կայլակ առ կայլակ...

Իրապէս, ինչպէս անցան ձախորդ օրերը մեկնողներուն համար:

Այնուամենայնիւ, դեռ շատերը կը մնան ճիտը ծուռ: Տխուր: Կարծէք յուսաբեկ: Ոչ «էֆիտէվիթ» ստացած են, ոչ ալ ստանալու յոյսը ունին: «Անչա»ն չի կրնար ամէնուն հասնիլ: Պարագաներ, բարեկամներ չունին Ամերիկայի մէջ, որ անոնցմէ ստանան: Ի՞նչ պիտի ըլլայ իրենց վիճակը: Ո՞վ տէր պիտի կանգնի իրենց: Եւ իրենց հետ՝ բոլոր անկարներուն, հիւանդներուն, անհեցուկ ծերերուն, պառաւներուն...

— Մի տխրիր, մայրիկ, Աստուած մեծ է, հարկաւ անկիւնէ մը լոյս մը կը ծագի քեզ համար ալ:

— Ախ, որդի, իմ լոյսը վաղուց խաւարած է: Բախտ ունենայի այսօրուան չէի հասներ...

Ամերիկեան բարեսիրական կազմակերպութեան մը ներկայացուցիչը այսօր ճամբար պիտի այցելէ աչքէ անցնելու համար՝ իր յանձնարարութեամբ իսկ արձանագրուած եւ պայմանագրութեանց հիման վրայ Մ. Նահանգները տարուելիք 50 ընտանիքները:

Կը նախատեսուի թէ արդիւնաւոր պիտի ըլլայ այս ստուգումը եւ յիշեալ 50 ընտանիքներն ալ, քանի մը շաբաթ վերջը պիտի կրնան մեկնիլ:

Ու տակաւին, հաւանաբար մինչեւ երկու շաբաթ ճամբայ կ'ելլեն յիսնեակ մը ընտանիքներ եւս, որոնց համար «Անչան» հայթայթած է «էֆիտէվիթ»ներ, առաւելապէս Գալիֆորնիոյ շրջանէն:

Եթէ ձեւակերպութիւնները երկար չտեւէին, աւելի շատ թիւով ընտանիքներ մեկնած կ'ըլլային մինչեւ այսօր:

Բայց եղածին ալ փառք տանք:

Ուշ ըլլայ՝ անուշ ըլլայ:

ԹՂԹԱԿԻՑ

Քողոմպոսի երկիրը

ՆԻՒ ԵՈՐՔ.— Փարիզէն կը մեկնիմ Օրլիի օդակայանը:

Գիշեր է: Տոմսակներու եւ պայուսակներու քննութիւն: Դաշտին մէջ բան մը կը սկսի որոտալ, ձայնը կուգայ մեզի ու ճամբորդներս հետաքրքիր՝ ապակիներէն կը դիտենք դուրսը, մթութեան մէջ փայլող գունաւոր լոյսերը: — « Մեր օդանաւն է», կ'ըսենք իրարու:

— Նախ կիներն ու երախաները թող գան, կը լսենք բարձրախօսէն արձակուած գոռ ձայն մը: Կարգի կը կենանք ու կը յարդենք օդային ճամբորդութեան պայմանները: Կը մօտենանք սաւառնակին՝ տոմսակները եւ անցագիրները բռնած: Սանդուղներէն վեր կ'ելլենք ու կը տեղաւորուինք բազմոցներու վրայ: Առաջին անգամն է որ, թռչող տան մը վրայ կը նստիմ: Ու հետաքրքիր կը դիտեմ չուրջս, երկայն ձեղունը ու հաւկթաձեւ պատուհանները:

Իւրաքանչիւր բազմոցի կուշտին՝ գօտի մը կայ վերելքի եւ վայրէջքի ժամանակ կապելու: Վայրկեանները կ'անցնին ու սաւառնակին որոտը հետզհետէ կը շատնայ, եւ կը սպասենք իր թռիչքին: Քառասուն ճամբորդներ ենք, որոնց հինգը՝ կին, եւ մէկ երախայ՝ ծալուած սրունքներով... Խօսինք «էզիփաժ»ի մասին, որոնք ութ հոգի են: Չորս ուժանիւ ունեցող ամերիկեան օդանաւը կ'որոտայ ուժգին ու բաւական տառանելէ վերջ կը բարձրանայ վեր: Կը զգանք որ՝ արդէն պարապին մէջ ենք, եւ, վարը, քաղաքներու լոյսերը կը խողտան քառանկիւն շողերով: Ազգերու խառնուրդ մըն է ճամբորդներու խումբը: Ամերիկացի, Փրանսացի, հրեայ, իտալացի եւ անգլիացի: Կուշտիս նստած ծեր Ֆրանսուհին կը հարցնէ.—

— Առաջին անգա՞մ է որ, սաւառնակ կը նստիք:

— Օ՛, ոչ, պարոն, շատ անգամներ նստած եմ...

Ու կը պատմէ իր պատմութիւնը: Քսանըհինգ տարի կ'ըլլայ որ Ամերիկա կը բնակի, ամուսնացած է Ամերիկացիի մը հետ ու եկած է Ֆրանսա՝ իր ազգականները տեսնելու: Ու ամէն մէկը՝ ունի իր պատմութիւնը, հետաքրքիր ու վիպային:

— Ես կ'երթամ մայրս տեսնելու, տիկին:

— Շատո՞նց է որ չես տեսած:

— Տասնըհինգ տարի մօտաւորապէս:

Կինը աչքերը կը բանայ ու կը նայի ինծի՝ կասկածով, կարծես, սուտ խօսած ըլլայի... Չեն հաւատար, որովհետեւ մարդկային չէ, չեն տեսած, եւ չեն ապրած: Լոյսերը կը մարին ու ամէն մէկ ճամբորդ գլուխը կը փակցնէ բազմոցին, քնանալու համար: Երանի կուտամ շատերուն՝ որ կ'ուզեն քնանալ, մինչդեռ, այսպիսի ճամբորդութեան մը պարագային, մարդ կ'ուզէ խօսիլ, պատմել, կատակել ու եթէ կ'ուզէ լուռ մնալ՝ պէտք է կարդայ:

Քովս նստող պառաւը, երբեմն՝ աչքերը կը բանայ ու կը նայի ինծի: — Չե՞ս քնանար, կը հարցնէ:

— Ոչ, կ'ըսեմ ժպտելով: Ոտքերը «ծալուած» երախան կուլայ, արթնցնելով բոլորը: Կաթ կուտան իր ձայնը կարելու համար: Իտալացիները, որոնք տասը հոգի են, շարուած են քով քովի: Ոմանք կը խռկան: Դժգոհները իրենց գլուխները կը բարձրացնեն ու մրթմրթալով՝ կրկին կը տեղաւորուին:

— Այս մարդիկը ամէն տեղ կարելի է տեսնել, կ'ըսէ դրացի պառաւը՝ չհանդուրժելով Իտալացիներու խռխռոցին...

Սպասարկու օրիորդ մը բազմոցէ բազմոց՝ ման կուգայ, եւ կը հարցնէ: — Գլխու պտոյտ ունեցող կա՞յ: Կատարեալ խնամք կը տարուի ճամբորդներուն: Մայիս 5ի առտուն ժամը չորսուկէսին՝ մեր «տունը» կը սկսի վար իջնել Ասորեան կղզիները:

Սանթա Մարիայի օդակայանը կ'իջնենք: Մեզ կ'առաջնորդեն սպասման սրահները: Անցագիրներու քննութիւն: Ցետոյ՝ թէյասեղան: Երկու ժամ դադար պիտի ունենանք: Կը պտտինք գիշերային կրպակներու առջեւ: Բաց են բոլորը.— Սրճարան, ոսկերիչ, հանդերձեղէնի ու զարդեղէնի խանութները: Փորթուգալցի ոստիկաններ ու օդային զինուորներ՝ կը շրջին սրահէ սրահ: Հագուածին ջերման զգեստներու ձեւով: Վաճառորդները կը նմանին Եգիպտացիներու: Կլոր ու թխագոյն մորթով, աչքերը սեւ:

Գարմանի մը տուփը շալկած կը մօտենայ ճամբորդներուս ու կը ձայնէ.— Սինեօր: Ձեռքը կօշիկ ներկելու երկու խոզանակ կայ:

— Ֆրանսական դրամ կ'ընդունի՞ս, կ'ըսեմ Փրանսերէն:

— Եա, եա, սինեօր, եա...

★

Երկու ժամ վերջ՝ կրկին օդի մէջ ենք, Ատլանտեանի վրայ: Լոյսը դեռ բացուած չէ: Ցողնութիւն մը կայ բոլորիս վրայ, ուռած կոպերով:

Կը սպասենք առտուան ժամը ութին՝ որպէս զի դիտենք մեր շուրջը, անծայրածիր հորիզոնն ու ամպերը, բամպակի սպիտակ փփուրներու նման, փռուած են Ովկիանոսին վրայ: Ջուր չենք կրնար տեսնել, ամպերը ծածկած են զայն... Ու արեւի ոսկեփայլ ճառագայթները կը շողան չորս սիրտ ունեցող մեր արծիւի գորշ ու ողորկ թեւերուն վրայ: Մեր հետաքրքրութիւնը միշտ դէպի վարն է, անսահման պարապութիւնը, որուն վրայէն որոտումով կ'անցնինք մեն - մինակ:

— Բան չենք տեսներ, կ'ըսէ քովս նստող պառաւը:

— Արեւը եւ երկինքը չե՞ն բաւեր:

— Կ'ուզէի նաւեր տեսնել ջուրին վրայ:

— Նայեցէք ամպերուն, Տիկին:

Սպասարկու օրիորդը կրկին կը պտտի օդանաւին մէջ: Կը կեցնեմ ու քանի մը հարցումներ կ'ընեմ:

— Ֆրանսայէն Ասորեան կղզիները քանի՞ մեթր բարձրութեան վրայէն անցանք:

= Հինգ հազար չորս հարիւր: — Իսկ հիմա՞:

= Շուրջ երեք հազար:

— Մինչեւ Պոսթը՞ն: — Այո՛:

—Ե՞րբ պիտի հասնինք Պոսթընի օդակայանը:

= Ժամը 2.30ին:

Բաւական ժամեր պիտի սահէին՝ մինչեւ որ հասնէինք մեր երկրորդ հանգրուանը: Քնատութիւնը հետզհետէ զգալի կը դառնար: Գլուխս դրի բազմոցին ու փակեցի աչքերս: Գանկիս մէջ հազար ու մէկ տեսակ խնդիրներ իրար կը հրմշտկէին: Կ'ապրէի անցեալով, կը յիշէի երէկի ապրումներս, մանկութիւն, կոտորած, տեղահանութիւն, դպրոց, ընկերներ, զինուորութիւն, աքսոր, բռնի աշխատանք, քաղաքներու ամբակծութիւն, վերադարձ, կուսակցական պայքար, յուսահատ ժամեր, եւ, դաժան բաժանում... Երբ աչքերս բացի՝ արեւի ջերմութիւն մը ներս խուժած էր արդէն: Վարը, կ'երեւար Ատլանտեանի կապոյտ տարածութիւնը՝ սպիտակ գօտիներով: Ճերմակ կոհակներ կը շարժէին ովկիանոսին մէջքին: Նաւերը կը տեսնուէին շատ փոքր ու նիհար՝ հսկայ կապոյտին վրայ: Ծխնելոյզներէն մուխը ծուած մէջքով՝ կը կորսուէր միջոցին մէջ, հով կար: Օդանաւին մէջ կարմիր լոյսերը սկսան վառիլ, ազդարարութեան գրերով.— Մի ծխէք, եւ կապեցէք ձեր գօտիները: Այդ ազդարարութիւնը կը տրուի ամէն մէկ վերելքի ու վայրէջքի առեն: Պոսթըն կը տարածուէր մեր նայուածքին տակ: Վար պիտի իջնէինք, ու սիրտս կ'ափէր կարօտով:

Տասնըհինգ տարի վերջ՝ պիտի տեսնէի այն կինը, որ կաթ տուած էր ինծի, խնամած, փայփայած, եւ արցունքներով մեծցուցած: Սեւ ձեռքեր արգելք եղան մեր միացման, հիմա՝ կ'երթայի զայն տեսնելու, գրկելու ու համբուրելու:

Ու երբ օդանաւը կանգ առաւ Պոսթընի օդակայանը՝ պզտիկ պատուհաններէն, կը դիտէի շուրջս, սպասման սրահներու դռներուն առջեւ հաւաքուող բազմութիւնները:

— Լո՞ւր ունի՞ արդեօք... Կը մտածէի ինքնիրենս: Մինչ Ամերիկա ներգաղթողներու պաշտօնեաները անցագիրները կը քննէին օդանաւին մէջ, ես, արդէն ճանչցայ մայրս: Ծրջապատուած էր ուրիշ ազգականներով, որոնցմէ շատերը՝ կը ճանչնայի արդէն: Օդանաւի սանդուղներէն վար չիջած՝ լսեցի մօրս ձայնը, ձայն մը, որ լման 15 տարի իր սրտին մէջ ամփոփած էր կարօտով, արցունքներով, հեկեկումներով...

Մօրս գրկին մէջ, տեղ դրի Քոլոմպոսի գտած երկրին վրայ: Քոլոմպոսին չափ ուրախ էի:

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ, ամսագիր մանուկներու համար: Հրատ. «Լուսաբեր» ընկերակցութեան, Թիւ 1: (Ապրիլ 1949): Պատկերազարդ: Տարեկան 150 րիալ: Հասցէ.— Bld. Naderi, Magasin Hovar, Teh-ran (Iran):

ԸՆԴԱՐՁԱԿ ՏԱՐԵԳԻՐՔ Ս. Փ. Ազգ. Հիւանդանոցի: 1949: Ճոխ բովանդակութեամբ, գրական եւ պատմական: Գին 750 ղրուշ: Տպ. Պոլիս:

ՆՇԽԱՐՆԵՐ Մեսրոպ արք. Նարոյեանի (Հարմակ) գրական գործերը: Իսթանպուլ, 1948:

«ԹԷ ԱՑՐԱՐԱՏԻ ԾՈՑՈՒՄ ՉՀԱՆԳՉԵՄ ...»

Կը դժկամակիմ դեռ բաժնուիլ այն խորունկ փոսէն ուր տարի մը առաջ մեծ Հայը ու հայրենասէր քերթողն Ա. Ահարոնեան իջաւ իր յաւիտենական հանգիստը գտնելու ։

Ոչ ոք էր մնացած իր շուրջ այն բազմութենէն որ եկած էր անգամ մըն ալ խոնարհիլ իր անմահ յիշատակին առջեւ։

Բաժնուիլ իրմէ ու թողուլ մինակ ժամանակակից մեծ քերթողը ու երգիչը հայ վշտի ու տառապանքի, դիւրին չէր մեզ ու թաղել ու փակել ափ մը հողով իր վրայ, ո՞վ պիտի ըլլար վերջին յարգանքը ու պատիւը վաստակաւոր մեծ գրագէտին որ իր ամբողջ կեանքը նուիրեց իր ժողովուրդի ազատագրութեան դատին, գրչով, խօսքով ու գործով, թափառելով երկրէ երկիր ։

Ու կը մնար հիմակ, միայն ծաղիկներու փունջովը մինակ ...

Ալ բաւական չէ՞ր այսքան չարիք, վրէժխնդիր Աստուած, որ կը խոցես դեռ մեր սրտերը մխացող, բաւական չէ՞ր որ հնձեցիր տարիներ առաջ ճիշդ այս օրերուն մտաւորական փաղանգը մեր եւ դեռ կ'ուզես մնացորդացն ալ խլել մեզմէ։

Անոնք էին որ մեզ յոյս տուին, սէր տուին, սիրտ տուին ու կորով, առաջնորդելով այն ճամբէն որ կը բարձրացնէ, կ'ազնուացնէ ազգ մը ։

Փորձէ անգամ մըն ալ վրէժդ առնել անոնցմէ որ մեզ այս օրերուն հասցուցին, փոխանակ թեւ ու թիկունք դառնալու դայն, զէն ու զրահով զարդարելու ։

Եկեր ենք ծունր դնելու մեծ «Ղարիպ»ի գերեզմանին։ Լո՞ւռ է ան հիմա։ Ոչ, իր անդրշիրիմեան ձայնը հիմակ աւելի կը դառնայ ողջ աշխարհին ու անիրաւ մարդկութեան երեսին որ ուրացաւ ու ծաղրեց իր մարտիրոս ժողովուրդին խաչելութիւնը, զոհաբերութիւնը, ազատ ու անկախ ապրելու իրաւունքը։

Մինակ է ան հիմակ, մինակ՝ իր լուսնին հետ որ խաւար էր իրեն համար, մինակ՝ Արեւուն հետ որ ամպոտ էր միշտ իրեն համար, եւ անգութ, որ չլուսաւորեց իր երկինքը... Մինակ է ան որ բընաւ մեզ մինակ չձգեց ու եղաւ տիւ եւգիշեր իր ժողովուրդին հետ, իր բոլոր ճգնաժամերուն եւ երկունքին ..

Սգաւոր մեր սրտերով ակամայ կը բաժնուինք իրմէ մեր յարգանքի տուրքը տալով հին եւ նոր սերունդ ձեռք ձեռքի, ուխտելով որ իր գործը շարունակենք, իր ցանած սերմերը նորէն բուսնին Ազատութեան անդաստանին մէջ որուն ջերմ երկրպագուն ու ջահակիրը եղաւ ինք Ահարոնեան Աւետիս ։

Հանգիստ իր տանջուած հոգւոյն ու մարմնին։

Բայց... գիտենք որ հանգիստ չի կրնար ըլլալ ան, իր գերեզմանին մէջ անգամ ...

Ինչպէս մարգարէաշունչ քերթուածի մը մէջ ըսած է իր հայրենի երկրին կարօտին տենչովը.

— «Գերեզմանիս մէջ իսկ կը մխամ, թէ Այրարատի ծոցում չհանգչեմ եւ Արաքսը յօրօրի քունս յաւերժական ...» ։

Այո, անգութ եղաւ ճակատագիրը Ազգիդ եւ քեզ համար մեծ հայրենասէր քերթող, բայց կուգայ այդ օրը նորէն եւ քեզ կը տանինանոնք ուսամբարձ, քու քաջ Մասիսին, զուլալ Արաքսին, որպէսզի հոգիդ վերստին խայտայ ու ցնծայ ...

ՄԷՆ - ՍԷ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ մեծ շուքով տօնուած է Պէյրութի քաղաքին եւ արուարձաններուն մէջ։ Բոլոր խանութները փակուած են ի նշան համազգային սուգի։ Սպանդանոցին մէջ մնացու կենդանիներ չեն մորթուած եւ շրջանին երկու շարժանկարները մինչեւ իրիկուն փակուած մնացած են։ Բոլոր եկեղեցիներուն մէջ համազգային հոգեհանգստեան արարողութիւններ տեղի ունեցած են։ Շրջանին ժողովուրդէն մաս մըն ալ Անթիլիաս մեկնած է ուր մասնաւոր արարողութիւններ կատարուած են Նահատակներուն Յուշարձանին առջեւ ։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի արիները, ծաղկեպսակ դրած են սեւ ժապաւէնի մը վրայ գրուած ոսկետառ գիրով «Կ'ուխտենք յաւերժացնել ձեր ժառանգը»։

ՊԷՅՐՈՒԹԷՆ հինգ քիլոմեթր հեռու կը գտնուի Հատէթ աւանը, որ ունի 9100 բնակիչ։ Այսօր այս գիւղը ուշադրութեան առարկայ է դարձած շնորհիւ հոն հաստատուած «Նշարթիվա» հիւսուածեղէնի գործարանին, որուն աշխատաւորները մեծ մասով Հայեր են։ 25 — 30 հայ ընտանիք եւ 40 — 50 հայերիտասարդներ բնակութիւն հաստատած են հոն։ Հայերու եւ տեղացիներու յարաբերութիւնները շատ լաւ են։ Ներկայիս կան 162 Հայեր։ Յաճախ քահանաներ կ'այցելեն ։ Ծրագիրներ կը մշակուին յառաջիկայ տարիգիւղին մէջ բանալու դպրոց մանկապարտէզ։ Գործարանատէր Պ. Գարգեւ Դեղարարեան եւ Միսաք Պըժեան եղբայրական զուրգուրանք ցոյց կուտան աշխատաւորներու, եւ նիւթական զոհողութիւններ յանձն առած են Հ. Մ. Ը. Մ. մը հիմնելու համար։ Ան ունի հիմա իր սեփական ակումբը, 53 անդամներ եւ իր Ֆութպոլի 2 խումբերը։ Հատէթի հայութիւնը այս տարի իր լայն մասնակցութիւնը բերած է Օգն. Խաչի «Պնակ մը կերակուր»ի հանգանակութեան։ Արդէն կազմուելու վրայ է Օգն. Միութեան մասնաճիւղ մը ։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կոփամարտի ախոյենութեան մրցումները տեղի ունեցած են Անգարայի մէջ, ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը։ Խումբերու ընդհ. դասաւորման մէջ առաջին հանդիսացան Պոլսոյ կռփամարտիկները։ 67 քիլոյի մէջ Թուրքիոյ ախոյեան հանդիսացաւ Կարպիս Զաքարեան, իսկ ծանր ծանրութեան մէջ՝ Շահան Մինասեան ։

ԳԱՀԻՐԷԻ հայ գեղարուեստասիրաց Միութեան սրահին մէջ Ապրիլ 13ին կատարուեցաւ յիշատակի հանդէս մը բանաստեղծ Վահան Թէքէեանի մահուան չորրորդ տարելիցին առթիւ։ Պէյրութի «Անի» ամսագրին խմբագիր Պ. Վահէ Վահեան որ յատկապէս հրաւիրուած էր, բանախօսութեամբ մը պանծացուց հանգուցեալ բանաստեղծին գործը ։

ԻՏԱԼԻՈՅ հանրապետական բանուորները, 200 հազար հոգի, որոշեցին բաժնուիլ Աշխատանքի Դաշնակցութենէն, որ կը գտնուի համայնավարներուն ձեռքը ։

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՊՕՄՈՆԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (Յապաղած) — Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղը գեղեցիկ երեկոյթ մը սարքած էր Մայիս 14ի գիշերը, դպրոց սրահին մէջ, ի ներկայութեան կոիկ բազմութեան մը։ Բեմը զարդարուած էր մոքի եւ զէնքի հերոսներու նըկարներով։ Օրուան նախագահը, ընկերուհի Տիկին Թէլեան թուելէ վերջ Կապոյտ Խաչին գործունէութիւնը, հրաւիրեց թեւ ու թիկունք հանդիսանալ Միութեան, որպէսզի կարենայ աւելի զարկ տալ իր գործունէութեան։

Հանդէսին գեղարուեստական բաժինը սկսաւ Կ. Խաչի քայլերգով եւ «Յառաջ Նահատակ»ով, զոր երգեցին Կ. Խաչի սանուհիները խմբովին։ Եղան նաեւ երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, առանձին եւ խմբական պարեր, եւն.։

Ապա բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, ընկերուհի Տիկին Քիպրիթճեան որ իմաստալից բանախօսութեամբ մը պարզեց հայ կնոջ դերը բոլոր ճակատներուն վրայ։ «Մենք ունեցած ենք Տիգրանուհիներ, Փառանձեմներ, Շուշանիկներ (դուստր Վ. Մամիկոնեանի), նոր ժամանակներու մէջ՝ Սիպիլներ, առանց հաշուելու Վասպուրականի, Ուրֆայի, Շապին Գարահիսարի, Տարոնի եւ ուրիշ վայրերու նման հերոսուհիները որոնք զէն ի ձեռին կռուեցան յանուն ինքնապաշտպանութեան։ Այսօր չունինք արիւնալի կռիւներ, բայց ունինք կռիւ մը նոյնքան վտանգաւոր որ կը սպառնայ նորահաս սերունդին ։ Անհրաժեշտ է միանալ, այս պայքարէն յաղթական դուրս գալու համար»։

Կէս ժամ դադարէ վերջ ներկայացուեցաւ Գ. Փափազեանի «Կեցցէ մեր լեզուն» տրամախօսութիւնը, որ մեծ տպաւորութիւն գործեց հանդիսականներու վրայ։ Սիրելի «Յառաջ», բոլոր դերակատարները յաջողութեամբ կատարեցին իրենց դերերը։ Իբրեւ քաջալերանք յիշեմ քանի մը անուններ, — քոյր եւ եղբայր Տատաեան, մին երգով, միւսը ջութակով, Ցամիկ Մարկոսեան, Վերոնիկ Գարաքէհեան, Հռիփսիմէ Սօլաքեան, Վարդուհի Կարապետեան, Մարգրիտ Իշխանեան, Մարի Այվազեան։ Էմմա Գարաքէհեան, հազիւ տասը տարու, իր առանձին պարով յայտնութիւն մը եղաւ։ Հանդէսը վերջացաւ «Մաշիկը ազատ»ով եւ ընկերուհի Թէլեանի յորդորականով ։

Ի տես այս բոլորին ջերմապէս կը շնորհաւորենք Պօմոնի Կապոյտ Խաչի վարչութեան գործունէութիւնը։ Օր. Անահիտ Արգումանեան եւ Տիկին Հեղինէ Կակօեանը կարճ ժամանակամիջոցին կրցած էին այսքան բան սորվեցնել այս պըզտիկներուն, պատիւ իրենց։ Նորանոր յաջողութիւններ կը մաղթենք։

Կ. Կարապետեան

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ։ ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ.— 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ընդառաջելով իմ հարցասիրութեան, պատմեց թէ թէպէտ ինքը սոցիալ դեմոկրատ էր, բայց Դաշնակցականների նման, յեղափոխական շարժումների ու հակացարական գործերի մասնակից լինելուն պատճառով, ձերբակալուած ու Մետեխի բանտում մօտ 20 ամիս մնացել է իբրեւ անդատաստան կալանաւոր, ու ապա յաջողել է փախչել դուրսի ընկերների աջակցութեամբ։ Ոչ մէկ խօսք պետական փողերի դաւադրական բռնագրաւումի մասին։ Ոչինչ յիշեց Բերլինում իր ձերբակալութեան, սուտ խենթ ձեւանալով մասնագէտ բժիշկներին խաբելուն, ապա այնտեղից Թիֆլիս փոխադրուելուն մասին։ Մի ուշադրաւ ողխական ուր երեւան կը գան իր հզօր, կրանիթէ կամքը, յարատեւութեան անխոնջ ոյժն ու խորամանկ հընարամտութիւնը ։

Յայտնեց, որ իսկական անունը Սիմոն Տէր Պետրոսեան է, բայց ծանօթ է յեղափոխականների շրջանակին մէջ իբրեւ Կամօ։ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ իր մտերիմներից յիշեց Խաժակին, Փիլոսեանին ու տուաւ մի քանի անուններ եւս, որոնք մոռացել եմ։

Ոչ անցագիր ունէր եւ ոչ էլ ինքնութիւնը փաստող վկայագիր ։

Ամբողջ գիշերը մտածեցի այս տարօրինակ մարդու մասին։ Իրաւ է, որ յեղափոխական է, բայց Դաշնակցական չէ։ Պատկանում էր մի կուսակցութեան, որ հայ թաթարական կռիւներին ոչ միայն հայութեան նեցուկ չհանդիսացաւ, այլ թունոտ ու անարդար պայքար մղեց Հ. Յ. Դաշնակցութեան ինքնապաշտպան մարմինների դէմ։ Սա ի՞նչ Հայ է, սա ի՞նչ յեղափոխական է, որ Կովկասի հայութեան օրհասին, կեանքի ու մահուան արիւնաուշտ մաքառումների հանդէպ պաղպաղ անտարբերութիւն է ցոյց տուել։ Ի՞նչ Հայու հոգի է, որ իր սեփական ազգի տառապանքը կարողանում է ուրանալ, չի բողոքում իր կուսակիցների անարի մեղադրանքների դէմ, ցաւից ու զայրոյթից սիրտը չի պոռթկում։ Եւ այս բոլորի փոխարէն, իմ աչքիս, առաքինի ու անյիշաչար ժողովրդի հարազատ զաւակը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, վեհանձն ու գաղափարապաշտ ինքնամոռացումով թեւաւոր, օգնութեան անշահախնդիր ձեռք է կարկառում երէկուան իր անողորմ ու անզգամ հակառակորդին։ Էութիւնս ամբողջ մոլեկան փոթորիկ էր։ Ի՞նչպէս հաշտեցնել այս դիմամարտ եղելութիւնը։ Ինչպէս համակերպիլ այս իրականութեան ։

Մի կայ, յեղափոխական մի ընդհանուր հասկացողութիւն պէտք է ստեղծուած լինէր իրար հետ, որ Կովկասից փարսախներով հեռու Կիրասոնի Դաշնակցական կազմը լուրջ կերպով շարժման է դրել իր ուժերը։ Դաշնակցական մի դեռատի երիտասարդ, ուխտի անքակտելի ուժով, խոստում է տուել իր երբեմնի հակառակորդին ամէնէն ապահով հանգրուանը տանիլ, «Աղատամարտիք չէնքը», Հ. Յ. Դաշնակցութեան կեդրոնատեղին։ Թող հակառակորդ լինի, թէկուզ վառասիրտ հակառակորդ, բայց յեղափոխական է։ Բռնութեան դէմ պայքարող մարտիկ է, ազատութեան համար իր կեանքն է սպաս դրել ողջակէզի սեղանին վրայ ։

Կամոյի բացսիրտ, մտերմիկ ու անսեթեւեթ խօսակցութիւնը իմ մէջ ջերմութիւն ստեղծեց։ Մոռացայ հոգետանջ դառնութիւնս։ Ինչո՞ւ յանցագործ համարել մէկին, մի անմեղ Հայի, որ պարագաների չարաչուք բերումով ծնուել է վրացախօս ընտանիքի մէջ եւ իսպառ զրկուել հայեցի դաստիարակութիւնից։ Իր հոգու յեղափոխական խոյանքները բաւարար ապացոյցներ չե՞ն իր էութեան ազնուականութեան ու գաղափարապաշտըրոշմին։ Այսպիսի խոկումներով ոչ միայն ջանացի չքմեղել նրան, այլ մտքովս նրան քաւարան տարի եւ մաքրագործուած դուրս բերի։ Եւ սակայն հոգուս խռովքը երբեմն դեռ եռում էր իր սաստկութեամբ։ Ուզում էի, որ Կամոն իր ողջ բերնով իր արդարացումը բերէր ինձ։ Հարցրի իրեն, թէ ինչո՞ւ հայ դատին չէ զինուորագրուած։ Ափսոս չէ՞, որ, ասացի Հայը օտարին է ծառայում, եւ այն էլ ինքնամոռաց նուիրումով։ Չէ՞ որ հայութեան համար ամենափոքր ուժն իսկ թանգ է։ Խռովայոյզ ու չփոթահար յուզումով ինձ նայեց. հասկացաւ, որ հարցումս ամբաստանութիւն էր։ Տաժանագին լռութիւնից յետոյ, գրեթէ կակազելով պատմեց իէ թէեւ ծագումով անժխտելիօրէն Հայ էր, բայց ոչ հայ դպրոցի երես էր տեսել եւ ոչ էլ հայ շրջանակի մէջ ապրել ։

ԽՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ները եւ ազատօրէն ընտրուած կառավարութիւն մը տալով երկրին, ոչ թէ նշանակովի, ինչպէս կ'առաջարկէ Պ. Վիշինսկի ։

★ Մոսկուայի հեռագրական գործակալութիւնը ծանուցանելով Չորսերու Խորհուրդին գումարումը, մանաւորապէս կ'արձանագրէ Պ. Վիշինսկիի լաւատես յայտարարութիւնը, առաջին նիստին մէջ.— «Կը կարծեմ թէ պիտի կրնանք յաջողութեամբ կարգադրել այս խնդիրները» ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Պեւին ըսած է, — «Ձեզմէ կախում ունի յաջողութիւնը»։ Վիշինսկի պատասխաներ է.— «Զորս ենք այստեղ, հետեւաբար երեք անգամ աւելի բան կախում ունի երեքէն որչափ մէկէն»։

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒՆ ԳՈՐԾԱԴՈՒԼԸ

Արեւմտեան երեք պետութեանց ներկայացուցիչները խիստ միջոցներ ձեռք առին Գչ. օր, վերջ տալու համար գործադուլի հետեւանքով ծագած խռովութեանց ։ Հրահանգեցին արեւմտեան շրջանի գերման ոստիկանութեան գրաւել կայարանները։ Ամերիկեան հրամանատարը պահանջեց որ իր շրջանէն հեռանայ խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը ։ Անգլիական հրամանատարութիւնն ալ բողոքագիր մը ուղղեց խորհրդային հրամանատարութեան, դիտել տալով թէ իրենց ոստիկանութիւնը կրակ բացած եւ մարդիկ վիրաւորած է բրիտանական շրջանին մէջ ։

Այս հրամաններէն վերջ արեւմտեան շրջանի գերման ոստիկանութիւնը գրաւեց կայարանները։ Ռուսական շրջանի ոստիկանները քաշուեցան առանց բողոքելու ։

Վերջին լուրերու համաձայն, խորհրդային փշխանութիւնը հաւանած է որ արեւմտեան մարքով վճարուի պաշտօնեաներուն աշխատավարձքը, ինչպէս կը պահանջեն բանուորները։ Գործադուլին կը մասնակցին 12—15.000 բանուորներ, 30.000ի վրայ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴԱՆՈՒԲԸ յորդած ըլլալով, կը վախցուի որ ողողումներ պատահին Վիէննայի մէջ։ Երկու հոգի խեղդուած, 550 հոգի անգործութեան դատապարտուած են թուղթի գործարանի մը ողողման հետեւանքով։ Բազմաթիւ գիւղեր պարպուած են։ Երեսուն տարիէ ի վեր այսքան յորդած չէր գետը։

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ Դամասկինոս արք. ի յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցաւ աննախընթաց հանդիսաւորութեամբ։ Թափորին կը մասնակցէին աւելի քան 400 քահանաներ եւ 300 հազար յուղարկաւորներ ։

ՄԱՐԷՇԱԼ ՄԱՆՇԹԱՅՆ, Լեհաստանի, Ռուսաստանի եւ Ֆրանսայի հիթլէրական բանակներուն երբեմնի հրամանատարը, պիտի դատուի մօտերս, անգլիական ատեանի մը առջեւ, որ 30 էջնոց ամբաստանագիր մը կազմած է։ Մառէշալը հիւանդ ըլլալով, ամբաստանագիրը կարդացին Համպուրկի հիւանդանոցին մէջ։ Ամբաստանագիրը հիմնուած է 700—800 փաստաթուղթերու վըրայ ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ կաթոլիկ հովուապետը, Եոզէֆ Բերան արք. կը սպառնայ բանադրել այն հաւատացեալները որ կը գործակցին կարմիրներուն, «Նոր Եկեղեցի» մը հաստատելու համար։

ԱՒՍՏՐԻՈՅ հաշտութեան դաշնագիրը քննելու համար, ժողով կը գումարեն Չորս արտաքին նախարարներու փոխանորդները։ 164րդ ժողովն է այս, 1947 Յունուարէն ի վեր։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Գչ.) — Սթերլին 1097 (1080), տոլար 329.40 (354), նափոլէոն 4220, սթերլին 4830, գուից. ոսկի 4000, տոլար (20) 19.400, ձոյլ ոսկի 583 հազար ֆրանք ։

52 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ հատուցում կը պահանջեն Հոլիուուտի վարիչներէն տասը հոգի, որոնք պաշտօնանկ եղած էին, մերժած ըլլալով պատասխանել հետեւեալ հարցումին — համայնավար են թէ ոչ։

ՎԻԺՈՒՄԸ օրինական պիտի համարուի Ճափոնի մէջ, առողջապահական եւ տնտեսական պատճառներով։ Կ'ուզեն նուազեցնել ժողովուրդին աճումը, նկատելով որ ամէն տարի 1.700.000 կ'աւելնայ բնակիչներուն թիւը ։

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918ին Գատուղ դաշտումինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին։ Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր ներկայ գտնուիլ բոլոր հայրենակիցները, նկատի ունենալով որ մասնաւորի հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր ։

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon ։

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Ձ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Թ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ (թառ)։ Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ ։

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ ։

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով ։ ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ ։

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատուններուն ։ Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel։ Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38։

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou ։

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ։

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական խնամուած բաժին։ Խըմբերգ՝ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ երգչախումբի կողմէ։ Մեներգ՝ Օր. Ք. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ եւ Տիկին Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ։ Մուտքը ազատ է

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի ։

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ։

Պիտի երգեն՝ Տիկին Ս. ՓԻՐՋԻԿԵԱՆ եւ Օր. Ս. ՊԻԼԱԼԻ։ Պիտի նուագէ Պ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ ։ Գեղջկական պարեր Սանուհիներու կողմէ։ Հետաքրքրաշարժ թատերգութիւն մը (մէկ արար), մասնակցութեամբ Պ. Պ. Քէփէնէկեանի, Մ. Պըլըգեանի, Պ. Խաչերեանի եւ Տիկին Ս. Փիրզիկեանի մասնակցութեամբ ։ Մուտքը ազատ է

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնճոյք Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ ։

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն Հ. Յ. Դ. Տան մէջ ։

★

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Փօն տը Շէրիւբիի հանդէսը։

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ Յունիս 4, շաբաթ իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն։

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս։ Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ։

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն)։

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց ։

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐՋԷ

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կապոյտ Խաչի Սանուհիները, դպրոցական աշակերտները եւ «Արաքս» երգչախումբը ։

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէրի Հ. Յ. Դ. «Գեղամի» սրահը։

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ ։

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ Նահանգային խորհուրդի։

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն ։

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ. HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի։ Դաշնակցութեան երիտասարդ բարեկամ ROGER LERDA ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

Մուտքը ազատ է։ Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնճոյք ։

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ։ Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն ։

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ ։

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին։ Գեղարուեստական ճոխ բաժին։

ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ — Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը։ 78 rue Rabelais։ Խիստ կարեւոր ։

«ՄԱՅԻՍ 28»Ի ԱՌԹԻՒ

Հրապարակային դասախօսութիւն, կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի «Ահարոնեան» խումբի կողմէ այս հինգշաբթի ժամը 9ին Sociétés Savantesի F. սրահին մէջ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Հայերէնի դասընթացք ժամը 8 — 9 ։

Մուտքը ազատ է ։

ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ վարժարանի նախկին աշակերտներու միութեան դաշտահանդէսը 26 Յունիսին ։ Նկատի ունենալ ։

ՇԱՎԻԼԻ Ֆր. Կապ. Խաչի մասնաճիւղը Կապոյտ Խաչի օրը կը տօնէ Մայիս 26ին, Համբարձման օրը ժամը 16ին մատուռի սրահին մէջ։ Աւանդական վիճակ, երգ, արտասանութիւն, հաճելի ժամանց ։

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

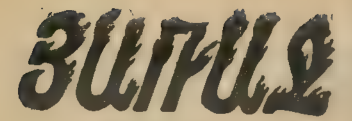

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Vendredi 27 MAI 1949 Ուրբաթ 27 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5857-Նոր շրջան Թիւ 1268

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

Ի՞ՆՉ ՇՈՒՏ ՄՈՌՑԱՆ

Նոր չէ Մայիս 28ի դէմ սարքուած խուժանավարութիւնը, այս կամ այն գաղութին մէջ :

Որքա՜ն պատկերազարդ պատմութիւններ արձանագրած է Փարիզը, 1924էն ի վեր։ Թշնամական ցոյցեր, զարշելի Թուցիկներ եւ ճառեր։ (Ցաճախ օտարներու մասնակցութեամբ, կամ անոնց միջոցաւ բաշխուած)։

Տարիներ առաջ, 1915ի ապրիլեան սպահանդէսն ալ պատրուակներ կ'ընծայէր այս Թրքամոլի արշաւանքին։

Եթէ ուզէինք նմոյշներ արտատպել այդ օրերու Թուցիկներէն, ձեր առջեւ պիտի ունենայիք հատորիկ հաւաքածոյ մը անյատակ տգիտութեան եւ անբարոյականութեան :

Բայց ինչո՞ւ հոն երթալ մինչեւ 15—20 տարի, երբ նոյն խաչակրութիւնը կը շարունակուի այսօր ալ։ Նոյն անզօր կատաղութեամբ։ Ցաւելեալ եւ ճոխացեալ մանրամասնութիւններով :

Առաջ՝ ձախ համարուած խմբակ մըն էր որ կը խլրտէր։

Հիմա ուրիշ գեղաւեր - գեղաւրուկներ ալ խառնուեր են կարաւանին, վեր ի վայր շրջելու համար երէկուան պատմութիւնը :

Խեղճերը կը մոռնան որ, ամէնէն առաջ ծիծաղելի կը դառնան Երեւանի եւ Մոսկուայի առջեւ, իրենց բթամտութեամբ եւ նենգամտութեամբ։

Արդարեւ, երկուքն ալ, Երեւանը եւ Մոսկուան շատ աւելի բան գիտեն ն'ւ Մայիս 28ի ն'ւ մնացեալի մասին, քան ամենագէտը այս բանգէտներուն :

Երկուքն ալ, Երեւանը եւ Մոսկուան, իրենց հրատարակութիւններով իսկ պիտի ապացուցանէին թէ Սովետները ամէնէն առաջ իրենց մորթը փրկելու հարկադրուած էին1917Հոկտեմբերէն մինչեւ 1920ի գարունը, երբ հետզհետէ յառաջ կը խաղային դէպի Կովկաս :

Գլուխը ո՞ր քարին զարնէր հայ ժողովուրդը, այդ ճակատագրական օրերուն, արեւելեան նահանգներէն մինչեւ Երեւան :

Նորէն՝ Թշնամի բանակ մը որ յառաջ կը խաղար մինչեւ ակռաները զինուած։ Բոլշեւիքը՝ դաւադիր դրացիներ որոնք ճամբայ կը ցուցնէին, կը հարթէին Թուրքին։ Ռուս զինուորը՝ «դէպի տուն» խուճապահար :

Այս դժոխային կացութեան մէջ, ի՞նչպէս կարելի եղաւ յանդիլ 1918 Մայիս 28ին, կազմելով կորիզ մը հայկական իշխանութեան :

Եւ այդ կորիզը չէ՞ր որ վերածուեցաւ իսկական Հայնոցի, աշխարհագրութեամբ եւ բնակչութեամբ :

Ինչպէս ալ փորձած ըլլան այն ատենուան վարիչները, 30 ամսուան ընթացքին, ձգեցին ժառանգութիւն մը որ չէր կրնար այսօրուան հիմքն ունենալ, առանց անոնց հերոսական եւ բազմակողմանի գործունէութեան :

Ռամկավարները, որոնք այսօր քնարեր ատասպելներ կը հիւսեն, ի՞նչ շուտ մոռցան իրենց հրատարակած Թուցիկները, երբ հայ բոլշեւիկները իրենց առաջին դաւը կը սարքէին մինուճար Հայաստանի դէմ, 1920 Մայիսին :

Իրենց Հայաստանի Խորհուրդը չէ՞ր որ կը յայտարարէր, մասնաւոր Թուցիկով մը, եղբայրասպան ըմբոստութեան առթիւ. —

«... Այդ խելագարները ոչ միայն չմտածեցին, որ այդ կերպով վերջին անբուժելի հարուածը կուտան լուծման օրերու մէջ գտնուող Հայկական Հարցին, այլ մինչեւ անգամ հոգ չըրին,որ երկրի սահմանները կը բանան եւ կը հրաւիրեն տաճիկ - ադրբէջանեան գաղնազգեստ գայլերը, որպէսզի մնացեալ հայութեան դիակներուն վրայէն երթան ու միանան մեր դարաւոր Թշնամիին՝ Էնվէրի եւ Թալէաթի հարազատ յաջորդ Մուսթաֆա Քէմալին »։

Կոչը կը վերջանար սսեմ կանչով մը.

— « Կորչի՛ եղբայրադաւ եւ հայրենադաւ ոճիրը։ Կեցցէ՛ հայ ոգին։ Կեցցէ՛ Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանը»։

Եթէ Մայիս 28ը «չպար մըն է» եւ ոչ թէ պատմական իրողութիւն մը, ինչո՞ւ կառչեր են Սեվրի դաշնագրին, Ուիլսընեան սահմաններ պահանջելու համար ...

Շ.

Պոլսոյ Ազգ. խառնը

ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԿԸ ՎԱՒԵՐԱՑՆԷ ՊԱՏԻԺՆԵՐԸ

Պոլսոյ «Ժամանակ» օրաթերթը, որ Գէորգ արք. Արսլանեանի օրկանն է, Մայիս 19ի թիւին մէջ հրատարակած է հետեւեալ հեռագիրը, Ամենայն Հայոց կաթողիկոսին յուսանկարով. —

ԵՐԵՒԱՆ, 18 Մայիս 1949.— Պատր. տեղապահ Գէորգ Արք. Արսլանեան, Իսթանպուլ,

« Սուրբ Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը նկատի առնելով որ կախակայեալ հինգհոգեւորականները եկլելով օրինականութեան սահմաններից՝ անսաստել են Պետութիւնից ճանաչուած եկեղեցական կանոնագրին, արհամարհել են բարձրագոյն Հոգեւոր իշխանութիւնից ճանաչուած պատրիարքական իշխանութիւնը, մեղանչել են եկեղեցական կարգապահութեան դէմ եւ առանց թոյլտուութիւն ստանալու Հոգեւոր Բարձրագոյն իշխանութիւնից եւ վեհափառ հայրապետից, փորձել են տապալել գոյութիւն ունեցող օրինական հոգեւոր իշխանութիւնը եւ նոր հոգեւոր իշխանութիւն ստեղծել, որով պառակտել են պոլսահայ համայնքը ու եկեղեցական իշխանութիւնը, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդը Վեհափառ Հայրապետին հաճութեամբ ՀԱՍՏԱՏՈՒՄ է Պատրիարքական Տեղապահի կախակայման կարգադրութիւնը ցնոր տնօրինութիւն, եւ ԼՈՒԾՈՒԱԾ ՀԱՄԱՐՈՒՄ ապօրինի ընտրուած նորաստեղծ հոգեւոր իշխանութիւնը :

Հարցի վախճանական լուծումը կը հաղորդուի գործին մանրամասն քննութիւնից յետոյ»։

ԳԷՈՐԳ .Զ

ՑԱՌԱՋ.— Եթէ վաւերական է այս հեռագիրը, կը նշանակէ թէ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը կա՛մ լրիւ տեղեկութիւն չունի բուն անցուդարձի մասին, եւ կամ, ամէն բան գիտնալով հանդերձ, ի վիճակի չէ կարգի հրաւիրելու չարագործ կղերական մը որուն մեղքերը հատոր մը կրնան կազմել :

★ Կախակայուած հինգ եկեղեցականները իրենց կարգին բողոքագիր մը ուղղած են կաթողիկոսին։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Կը տեղեկանանք թէ Հայ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան Եւրոպայի Գործադիր Ժողովը, որուն կեդրոնը կը գտնուի Փարիզ, տագնապ մը կ'անցընէ ներկայիս :

Նախկին մարմինը քանի մը ամիս առաջ պատճառաբանեալ հրաժարական տուած էր Նիւ Եորքի կեդրոնական վարչութեան։ Կը թուի թէ այս վերջինը ընդունած է հրաժարականը եւ ձեռնարկած է նոր Գործադիր Ժողովի մը ընտրութեան։

Կարելի՞ է գիտնալ թէ ի՞նչ պատճառով հրաժարած է նախկին Գործադիրը, որուն անդամներն էին՝ Պ. Պ. Զարեհ պէյ Նուպար՝ նախագահ, Վահէ Ֆրէնկեան՝ փոխ նախագահ, Վահան Խմէրեան՝ ատենադպիր, Սարգիս Սագըրեան գանձապահ, խորհրդականներ՝ Պ. Պ. Առաքել Զաքըրեան, Խաչիկ Սվաճեան, Կրօնիկ Փափազեան եւ Պալըգճեան :

ԻՇԽԱՆ ԱՐՂՈՒԹԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ

Ողբացեալ Իշխան Արղութեանի թաղումը տեղի կ'ունենայ վաղը, շաբաթ, Նիսի մէջ, ինչպէս հաղորդած էինք երէկ։ Որոշուած է ազգ. յուղարկաւորութիւն կատարել։ Իշխանուհի Արղութեանց (ռուս) փափաք յայտնած է որ մարմինը թաղուի Նիսի ռուսական գերեզմանատունը, եւ յուղարկաւորութիւնը կատարուի հայկ. ծէսով։ Խորհրդակցութիւն մը տեղի ունեցած է այս առթիւ, մասնակցութեամբ եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան, Բարեգործականի եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան ներկայացուցիչներուն :

ՍՈՒՐԻՈՅ կառավարութիւնը ջնջած է զինուորական փրկագինի դրութիւնը։ Բոլոր Սուրիացիները հաւասար պիտի նկատուին օրէնքին առջեւ։ Խիստ հրահանգներ տրուած են, որպէսզի 1928էն, 1929էն եւ 1930էն ծնած երիտասարդները չկարենան արտասահման մեկնիլ։ Արդէն իսկ ծառայութեան հրաւիրուած են 1928ի եւ 1930ի ծընունդները, երկրին մէջ գտնուին թէ արտասահման :

Զօրս Մեծերը դէմ դիմաց

ՊԻՏԻ ԿՐՆԱ՞Ն ՀԱՄԱՁԱՅՆԻԼ

Զօրսերու Խորհուրդին երրորդ նիստն ալ, չորեքշաբթի, վերջացաւ ակադեմական վիճաբանութիւններով։ Անգամ մը եւս հաստատուեցաւ թէ լայն անջրպետ մը բացուած է արեւմտեան երեք պետութեանց եւ Խ. Միութեան միջեւ, գերմանական հարցին առթիւ :

Պ. Վիշինսկի որ կը նախագահէր, նախ երկար ճառ մը խօսեցաւ այս նիստին մէջ, եւ կրկին առաջարկեց վերահաստատել քառանգամ հսկողութիւնը Գերմանիոյ վրայ :

Արեւմտեան պետութիւնները այս անգամ ալ « ոչ » պատասխանեցին, առաջնորդութեամբ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին, Պ. Էչիսընի։ Այժմ երեքն ալ կ'ուզեն իմանալ թէ Պ. Վիշինսկի նոր առաջարկներ ունի՞ :

Ինչպէս կը նկարագրեն օրուան թերթերը, Պ. Էչիսըն ամերիկեան չորութեամբ յայտարարեց թէ ժամանակն է գործի անցնելու եւ իրական խնդիրներ լուծելու, մէկդի դնելով տեսական հարցերը։Ցետոյ պարզեց Գերմանիոյ արեւմտեան շրջանին մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը՝ տնտեսական գետնի վրայ։ Եւ առաջարկեց վերջ տալ հատուցումներու քաղաքականութեան, որուն կառչած է Մոսկուան»։ (Տասը միլիառ տոլարի ապրանք կը պահանջէ Գերմանիայէն)։ «Մեզի կ'իյնայ լուծել այս հարցը։ Եթէ մենք չկրնանք լուծել, գերմանական խորհուրդ մը երբեք չի կրնար»։

«ՄԵՆՔ ԱՅՍ ԸՐԻՆՔ, ԻՍԿ ԴՈ՞ՒՔ ...»

Իր տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը սեփականացուցած են արեւմտեան Գերմանիոյ ամբողջ արտադրութեան մէկ երրորդը։ Կարգ մը քիմիական նիւթերու համար գրաւման համեմատութիւնը կը հասնի 90—100 %ի, հեծելանիւներու համար 100 %ի, փոխադրութեան ուրիշ միջոցներու համար 74.78 եւ 79 %ի, չինութեանց համար 43 %, վառելանիւթի համար 93 առ հարիւրի։ « Նախ այս խնդիրը պէտք է քննենք եւ լուծենք։ Ես կը կարծեմ թէ պիտի չկրնանք ապահովել Գերմանիոյ միութիւնը, եթէ անտեսենք այս հարցերը, որոնք հիմնական են»։

Այս ուղղութեամբ շարունակելով, Պ. Էչիսըն ըսաւ թէ իրենք գոհացուցիչ վիճակ մը ստեղծած են, միացնելով Գերմանիոյ 3/4ը, մարդ գլուխ 1200էն 2500ի բարձրացնելով դոլը (քալորի), 178.000 թոնէն 340 հազար թոնի՝ հանքածուխի արտադրութիւնը, տարեկան 43 միլիոն մարքէն 250 միլիոն մարքի՝ Գերմանիոյ արտածումները եւն.։

Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Պեւին եւս խօսք առնելով, առաջարկեց Գերմաններուն ձգել քաղաքական եւ տնտեսական խնդիրներու լուծումը։ Եւ հասկցուց թէ արեւելեան Գերմանիան ալ պէտք է ազատութիւն վայելէ իր կամքը յայտնելու անկաշկանդ :

Պ. Շուման, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, նոյնպէս պարզելով արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ կատարուած յառաջդիմութիւնը, բացատրեց թէ իրենց վարած քաղաքականութիւնը համաձայն է Փոցտամի ծրագրին, թէ գերմանական նոր պետութիւնը պէտք է վերակազմուի դաշնակցային հիման վրայ։ Այս առթիւ երեւան հանեց ռուսական ծրագրին թերութիւնները :

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, եթէ Վիշինսկի նոր ծրագիր մը չներկայացնէ, արեւմտեան Դաշնակիցները պիտի առաջարկեն հետեւեալ պայմանները (ամերիկեան ծրագիր). —

1.— Ընդունիլ Պոնի սահմանադրութիւնը իբրեւ տիպար, գլուխ հանելու համար ամբողջ Գերմանիոյ քաղաքական միութիւնը :— 2. Ազատ ընտրութիւններ կատարել ամբողջ Գերմանիոյ մէջ, միջազգային հսկողութեամբ.— 3. Դադրեցնել Խ. Միութեան տնտեսական տիրապետութիւնը արեւելեան Գերմանիոյ մէջ.— 4. Ոչ մէկ հատուցում Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն, մինչեւ որ ճշդուին վճարումներու հաշուեկշիռը եւ գրաւման ծախքերը :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԻԲԱՆԱՆԻ կառավարութիւնը օրինագիծ մը մշակած է, որ 55էն 66ի կը բարձրացնէ երեսփոխաններուն թիւը, եւ Լեռնալիբանանի մէջ ալ աթոռ մը կը վերապահէ հայ համայնքին :

ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԸ 264ի դէմ 329 ձայնով վաւերացուց կառավարութեան օրինագիծը՝ հրանիւթի վաճառման մասին։ Վաճառումը պիտի կատարուի երկու տարբեր գիներով,— 43.20 եւ 63.20 ֆրանք լիտրը (այս վերջինը ազատ շուկայ)։ Այս զուգարկութեան շնորհիւ, դահլիճին տագնապը փարատած է առ այժմ, գոնէ մինչեւ ամառ։ Նախկին վարչապետ Փոլ Ռէնօ պահանջեց վարչապետէն օրինագիծ մը բերել, բարեկարգելու համար ընկերային ապահովագրութեան օրէնքը, յունիս 30էն առաջ :

ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Գաղթաշխարհի հայութիւնը քանի մը շաբաթ առաջ ոգեց 1915ի Մեծ Եղեռնին զոհերը եւ պանծացուց անոնց յիշատակը։ Արժան եւ իրաւ։ «Ժողովուրդի մը կէսը միւս կէսին յուղարկաւոր»։ Կա՞յ աւելի բնական ու մարդկային բան, քան թափել արցունք եւ պողոտնոց մը խունկ՝ քու անդարձ կորսուած մէկ սիրելիիդ յիշատակին առջեւ։ Այս պարագային սիրելիներու համար, որոնք դագաղ իսկ չունեցան. որոնց փոս մը իսկ գլացուեցաւ, կամոզն բորենիներու վոհմակներուն։

Մեր ազգային պատմութիւնն ալ կարծէք կ՚ընթանայ համաձայն բնական օրէնքներուն։ Մահ եւ ծնունդ միաժամանակ։ Թագաւորը մեռաւ. կեցցէ թագաւորը։

Ու հիմա եկեր ենք տօնելու հայութեան վերածնունդը։ «Նա հուր հեր ունէր, ապա թէ բոց ունէր մօրուս, եւ աչկունքն էին արեգակունք»։ Բոցահեր այդ մանկիկը ծնաւ 1918 Մայիս 28ին եւ ստացաւ Հայաստանի Հանրապետութիւն անունը։

Տաժանելի եղաւ անոր երկունքը։ Դարանակալ թշնամիները արեգակի այդ աչքերուն մէջ կը տեսնէին ապագայ Վահագնը, Մեծն Տիգրանը, Արտաշէս Աշխարհակալը, Սասունցի Դաւիթը։ Ուրեմն պէտք էր զայն խեղդել, իր խանձարուրին մէջ իսկ։

Ընկերային կամ վարչական օրէնքներու բարեփոխման, աշխատաւոր դասակարգի շահերու պաշտպանութեան համար աշխարհի ամէն ինքնիշխան երկիրներուն մէջ տեղի կ՚ունենան բողոքի ցոյցեր։ Ո՞վ կրնար կասկածել այդ իրաւունքը ուշիմ եւ ընդունակ ժողովուրդի մը, որ կը հեծէր արիւնլուայ, օտար բռնակալ ու ոգէտ պետութեան մը կրունկներուն տակ։ Ով կը ջանար խեղդել անոր մէջ ազատ ապրելու նուիրական հուրը, ջարդերով ու թալաններով։

Կը թուի թէ մարդիկ չեն ուսումնասիրած Հայկի եւ Բելի պատմութիւնը։ Անկախութեան եւ ազատութեան ձգտումը հայ ժողովուրդին անյիշատակ դարերու պատմութիւնն ունի։ «Սեր քո եւ պարանոցք մեր»ը աւելի շատ հետեւանք է ներքին դաւերու եւ օտար դիւանագիտութեան նենգութիւններու։

Բայց հայ ժողովուրդը պիտի զգար կացութեան ամբողջ ահաւորութիւնը 1918 Մայիսին, երբ Թուրք բռնակալութիւնը՝ բնաջնջելէ վերջ Արեւմտեան Հայաստանի հայութիւնը, կը պատրաստուէր գրաւել արեւելեան Հայաստանն ալ, ու կոտորել այնտեղ ապաստանած ժողովուրդը։ Չկայ հայութիւն, չկայ եւ ուրեմն Հայաստան։ Ահա այդ առենն է, որ իր նախահայրերու ոտքերուն վրայ, երդուընցած հայութիւնը ոտքի կանգնեցաւ միահամուռ ու գոչեց, ինչպէս Ֆրանսական յեղափոխութեան մեծ տրիբունը՝ Միրաբօ, կը յայտարարէր յանուն Ազգ. Խորհուրդին, Լուի 16ի ներկայացուցիչ Մարքիզ Տրէօ-Պրէզէի. — «Գացէք հրաման տուացէք զէնքի ուժ գործածելու, որովհետեւ մենք այս տեղէն դուրս պիտի չելլենք, առանց սուիններուն զօրութեան»։ Ու Թագաւորը տեղի տուաւ ի տես Լաֆայէթի եւ ուրիշներու սուիններուն։ Թուրք զինուորը փորձեց իր սուիններով ու թնդանօթներով անցնիլ հայ ժողովուրդի վրայէն. տեսաւ դիմադրութիւնը եւ չշմեցաւ։

Պատմութիւնը կ՚ըսէ թէ՝ թշնամիին 35000նոց կանոնաւոր բանակը ճակատեցաւ Ղարաքիլիսէի, Սարտարապատի, Բաշ Ապարանի առջեւ, ընդդէմ թերի զինուած հայկական գունդերուն, թիւով հազիւ 12.000։

Հայաստանի Հանրապետութիւնը թրքական «նուէ՞ր»։

Անգամ մըն ալ կարդանք Իթթիհատի պարագլուխներէն եւ պատասխանատու դէմքերէն Խալիլ պէյի յուշերը, այլապէս հերոսական կռուի մը առթիւ։

— «Աման Խալիլ պէյ, ըսաւ Հօճան, ո՞ւր են սա Հայերուն պատուիրակները։ Հաշտութեան խնդիրը վերջացնենք. «հէրիֆ»ները սարսափելի դիմադրութիւն ցոյց կուտան» եւն.։

Այդ դիմադրութիւնը տեղի ունեցաւ բիրով, բահով, կացինով ու եղունգով։ Օրհասական կռիւ. հայութեան տեւականութիւնը յաւերժացնող գոյամարտ։ Անոր ելքը պիտի վճռէր մեր իբրեւ ազգ, կամ իբրեւ ամբոխ ապրելու իրաւունքը։ Միայն այս պարագան բաւական է, որպէսզի մարդիկ խոնարհեցնեն իրենց գլուխները, ի յարգանս անոնց, որ Մայիս 28ի Հայաստանի Հանրապետութեան ստեղծման համար, չափարկեցին իրենց նուիրական արիւնը։ Մանաւանդ Հայաստանի ներկայ իշխանաւորները եւ անոնց լուսաղբարները։ Տարիներու փորձառութենէն վերջ կ՚անդրադառնա՞ն արդեօք այն ահաւոր դաւաճանութեան, երբ դաշնակցեցան «ընկեր» Թուրքին եւ ընկեր բոլշեւիկին, փորելու համար Նորակազմ Հանրապետութեան հիմերը։

Եթէ անխուսափելի պիտի պատահէր, թող տեղի ունենար թշնամիին կողմէ։ Գոնէ այս անգամ Հայու մատ չգտնուէր։ Ու այսօր Հայաստանի մէջ նստած, ոստիկան եւ չինովնիկի դեր կը կատարեն ու տմարդի լրտեսներ կ՚արձակեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ հայրենասէրներու հասցէին, մոռնալով որ իրենց դիրքերը կը պարտին անոնց սրբազան պայքարներուն ու արիւնին։

Իմ ուշիմ ու արի ժողովուրդս Ալպանացիէ՞ն ալ անընդունակ է ինքզինքը կառավարելու։ (Անոնց վիրաւորելու այդ ժողովուրդին զգացումները)։ Ինչո՞ւ կ՚ուզէք կասեցնել մեր իղձերուն ու ընդունակութիւններուն թափը։ «Ինկրսօլ, Ինկրսօլ, եթէ ես իմ Աստուածս ուրանամ, փոխարէնը ինծի ի՞նչ պիտի տաս»։

Շատ ճիշդ բնորոշած էր Ֆրանսայի վարչապետներէն Պ. Էռիօ, երբ կը յայտարարէր տարիներ առաջ.— «Հայաստանի սիրտին վրայ զետեղուած են երկու դամբանաքարեր. Թրքական ու ռուսական»։ Ո՞վ կրնար ըսել, սակայն, թէ այդ տապանաքարերը պիտի չկրնան օր մը տեղափոխուիլ, ու հաստատուիլ իրենց իսկ սիրտերուն վրայ։

Զափազանց երազատեսութի՞ւն։ Երեւութապէս այո։ Բայց մենք մեր պայքարը պիտի շարունակենք մեր ըմբռնած եղանակով, հակառակ բոլոր ուրացումներուն ու դժուարութիւններուն։ Եւ ճիշդ ատոր համար ալ՝ ամէն տարուան մեր տօնակատարութիւնները։ Ներշնչուելու, ոգեկոչելու, խրախուսուելու։ Անթեղուած կայծը փոխանցելու սերունդէ սերունդ, մինչեւ կրակին բոցավառիլը։

Իւրաքանչիւր պետութիւն առիթ չի փախցներ տօնելու իր անկախութեան, յաղթութեանց թէ պարտութիւններու տարեդարձները։ Մինչեւ իսկ հասարակ դէպքերը։ Սկովտիոյ մէջ, տարիներէ ի վեր հանդիսաւոր արարողութիւններով փողոցէ փողոց կը պտտցնեն կովու մը գլուխը, համաձայն հին աւանդութեան մը։ Ու դեռ ինչե՜ր։ Հազար հինգ հարիւր տարիներէ ի վեր կ՚ոգեկոչենք Վարդանանց պատուաբեր պարտութիւնը, բայց քար գայթակղութեան կը դարձնենք Մայիս 28ի փառապանծ յաղթանակը։ Դէպք մը որ պէտք է մեզ համակէ արդար հպարտութեամբ։ Որ տարիներով ընդհատուած մեր պետականութեան խարիսխը հանդիսացաւ։

Պերիկլէս, Տանթօն, Ռոպեսփիէռ, Ուաշինկթըն, Վենիզելոս պատահական անուններ չեն։ Անոնցմէ իւրաքանչիւրը մէկ մէկ դարաշրջան կը խորհրդանշէ։ Ինչպէս պատահական անուններ չեն՝ Դաշնակցութիւն, Արամ, Նազարբէկեան, Սիլիկեան, Մաղմանեան, Դրօ եւ բազում մարտիկներ։

Պատմութիւնը արդար դատաւոր։

Ա. ՀԱԲԻԼԵԱՆ

Նոր շինութիւններ Հայաստանի մէջ

ԽՄԲ.— «Սով. Հայաստան» ամսագրի 1949 Յունուարի թիւէն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

«Հայպետնախագիծ» Տրեստը հիմնական եւ մեծ նախագծային կազմակերպութիւններէն մէկն է, որ հաստատուած է 1931ին եւ ներկայիս կ՚ընդգրկէ նախագծումներու լայն ասպարէզ մը։

Մեծ դեր կատարուած է Հայպետնախագծի ճարտարապետներու խումբը որու մէջ հաւաքուած են սովետական բարձրագոյն ուսումնական հիմնարկութիւնները աւարտած առաջաւոր երիտասարդ ճարտարապետներ։

Այս ճարտարապետները նախագծած են մեծ թիւով շէնքեր, որոնց կը զարդարեն թէ մայրաքաղաքը եւ թէ միւս քաղաքներն ու բնակավայրերը։

Հակառակ պատերազմի ծանր տարիներուն, հանրապետութեան քաղաքացիական կառուցումներու շինարարութիւնը և նախագծումները չընդհատեցան։ Ճարտարապետները զբաղեցան թէ ընթացիկ և թէ յետպատերազմեան տարիներու շինարարութեան նախագծումներով։

Պատերազմի տարիներուն գինիի եւ գինեգործութեան արդիւնաբերութիւնը ծաւալելով, Հայպետնախագծի ճարտարապետական բաժինը հանդէս եկաւ աշխատանքի մեծ ծրագիրներով։ Հոն կ՚երեւայ ձգտում՝ խաղողի զարդերը կազմակերպօրէն ներդաշնակել ճարտարապետութեան հետ, որ ըստ էութեան, հին ատեններէն, հայկական ճարտարապետութեան մասնայատկութիւններէն մէկն է եղած։

Կառուցումներէն ամէնէն նշանակալիցն է գոնեակի գործարանը Երեւանի մէջ, նախագծուած 1944ին ճարտարապետ Մարգարեանի կողմէ։ Շէնքի խիստ լակոնական ձեւերու ճարտարապետութիւնը յիշատակարանի տպաւորութիւն կը թողու։

Երեւանի «Արարատ» Տրեստը գինիի նկուղներու ընդլայնման ճարտարապետական ձեւաւորման նախագիծը կատարուած է Ռ. Իսրայէլեանի կողմէ, 1943ին։ Ներկայիս այդ շինարարութիւնը աւարտելու վրայ է։ Շէնքը կը շինուի Երեւանի սքանչելի բազալտով։

Կոտայքի մէջ, կանաչազարդ եւ գեղատեսիլ լանջերով խճուղիի մօտ կը շինուի գինիի վերամշակման գործարան՝ ճարտարապետ Զ. Բախշինեանի նախագծով։ Շէնքը կը շինուի Անիի դեղին տուֆէն։ Ընթացիկ տարուան ընթացքին կ՚աւարտի կեդրոնական մասը։

Հարկ է նոյնպէս նշել նախագծուած գինիի գործարանները Հոկտեմբերեանի մէջ (ճարտարապետներ Կ. Խուդապաշեան եւ Պօղոսեան) եւ Փարաքարի մէջ (ճարտարապետ Տ. Երկանեան) եւն։

Հայպետնախագծի զանազան աշխատանքներու կարգին, պատերազմին միջոցին եղած են բնակելի մեծ աւաններու նախագիծերը։

Թումանեանի հանչվարչութեան աւանը նախագծուած է Լոռիի գեղատեսիլ ձորին մէջ, ուր մեծ բանաստեղծ Թումանեանի ծննդավայր գիւղին մօտերը։ Աւանը կը շինուի այդ ձորին լանջքերուն վրայ եւ աւարտելով պիտի դառնայ Հայաստանի լաւագոյն աւաններէն մէկը, ուր պիտի աշխատին նաեւ հայրենադարձ Հայերը։

Աւանը կը նախատեսէ մենատուններ, իւրաքանչիւրը երկուական բնակարանով եւ տնամերձ հողամասով։ Ներկայիս արդէն շինուած է փողոց մը Արթիկի վարդագոյն տուֆով [illegible] տուներով։ Շուտով կ՚աւարտի բուժարանի, բաղնիքի եւ դպրոցի շինարարութիւնը։ Նախագծի հեղինակներն են Հայպետնախագծի խումբ մը ճարտարապետներ։— Բ. Արազեան, Ս. Մամուկեան, Ս. Պետրոսեան, Ե. Հախվերդեան, Մ. Յովհաննիսեան, Կ. Օհանջանեան, ճարտարապետ Զ. Բախշինեանի ընդհ. ղեկավարութեամբ։

Հետաքրքրական է Ալիումինիումի աւանը։ Աւանը շինուելու վրայ է. թաղամասերէն մէկն արդէն յանձնուած է շահագործման 1947ին, ուր կ՚ապրին հայրենադարձ Հայեր։

Յիշատակելի է միւս աւաններէն Սովետական Միութեան քաղցրեղէն հայթայթող Քաղցրանուշի սովխոզի աւանը, որ կը շինուի Փարաքարի մօտ ճարտարապետ Մանուկեանի նախագծով, ինչպէս նաեւ «Արաքս» աւանը, «Լամբալուն» եւն։

Համաձայն հնգամեայ ծրագրին՝ բնակարանային շինարարութիւնը մեծ տեղ կը գրաւէ Հայպետնախագծի աշխատանքներուն մէջ։

Բոլոր բնակելի տուները կը նախագծուին ամէն յարմարութիւններով։ Իբրեւ կանոն, շէնքերը կ՚երեսապատուին հայկական սքանչելի գունաւոր տուֆերու բազմազան երանգներով։

Քաղաքային շէնքերը, որոնք կը գտնուին գլխաւոր փողոցներու եւ պողոտաներու վրայ, իբրեւ կանոն խանութներ ունին առաջին յարկերուն վրայ։

Նախագծուած տուներէն պէտք է նշել հետեւեալները Երեւանի մէջ.— Կոմունալ տնտեսութեան նախարարութեան տունը, Օփերայի մօտ գտնուող նկարիչներու տունը, իր արհեստանոցներու հետ միասին, Ալեումինիումի բնակելի տունը զոր. Բաղրամեանի փողոցի վրայ, գիւղատնտեսական գործիքներու գործարանի բնակելի տունը ճարտարապետ Կ. Օհանջանեանի նախագծով, որուն կը պատկանի նաեւ Ճենապակիի գործարանի բնակելի տան նախագիծը Միկոյեան պողոտայի վրայ։

Հայաստանի ուրիշ քաղաքներու եւ բնակավայրերու համար նախագծուած բնակելի շէնքերէն յիշատակութեան արժանի են ճարտարապետ Արազեանի նախագծով կառուցուած բնակելի շէնքը Ալավերտիի մէջ, Էջմիածնի մէջ՝ ճարտարապետ Մանուկեանի նախագծով շինուող տունը, որ կ՚երեսապատուի տեղւոյն դեղնաւուն տուֆով, ճարտարապետ Օհանջանեանի նախագծած տունը Արթիկի մէջ եւայլն։

Բնակելի բոլոր այս շէնքերու համար ընդհ. կանոն է ունենալ ներքին յատակագծման մէջ յարմարութիւններ արտաքնապէս՝ ճարտարապետական ձեւերու պարզութիւն եւ լակոնականութիւն, բնակելի շէնքի ճիշդ արտայայտում։

Նախագծուած հանրային շէնքերէն է, արդէն աւարտած, Միլիցիայի վարչութեան շէնքը Նալբանդեան փողոցի վրայ գործ ճարտարապետ Զ. Բախշինեանի, ճարտարապետ Արազեանի Կինոպրոկատի կառուցուող շէնքը, ճարտարապետ Մանուկեանի՝ կոյրերու տունը, որ ունի ակումբ, ճաշարան, կարգ մը արհեստանոցներ եւն.։ Այս շէնքերու կարգին պէտք է յիշել Էջմիածնի հիւրանոցը, Ալեումինիումի (ճարտարապետ Արազեանի) հիւրանոցը, Զանգեզուրի հանքային վարչութեան շէնքը եւն.։

Զ. ԲԱԽՇԻՆԵԱՆ

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՄԱՏԻՑՈՎ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐ ՉՂՐԿԵԼ։ ԳՐԵԼ ՄԷԿ ԷՋԻ ՎՐԱՅ։

Թուրքերը գոհ չեն ամերիկեան օգնութենէն

ԽՄԲ.— Թուրք թերթերը կը շարունակեն տրտունջներ յայտնել ամերիկեան վարկերու անբաւականութեան մասին։ «Ճիւմհուրիյէթ» կ'ըսէ այս խմբագրականով մը (17 Մայիս).—

Մեր երկրին բոլոր վերաշինական գործերուն մէջ, բանակէն մինչեւ երկրագործութիւն, հանքեր, ճամբաներ, նաւահանգիստ կամ փոխադրական կայաններ, կը փափաքինք օգտուիլ ամերիկեան օժանդակութենէն։

Ինչպէս արտաքին քաղաքականութեան, նոյնպէս եւ ներքին վերաշինութեան մէջ մեր բախտը կապած ենք բարեկամ Ամերիկայի, բայց մեր կարիքները բազմաթիւ են եւ այլազան, եւ ամերիկեան օժանդակութիւնը հեռու է անոնց ամբողջական գոհացում մը տալէ։ Ասիկա անժխտելի իրականութիւն մըն է դժբախտաբար։

Ամերիկա, որ ժողովրդապետութեան ամրոցը կը նկատուի, իբր սկզբունք ընդունած է թէ Թուրքիա պարտաւոր է ժամ առաջ զօրաւոր ըլլալ նիւթապէս եւ բարոյապէս, թէ տնտեսական եւ թէ զինուորական տեսակէտներով։ Ունինք բնական հարստութիւններ, որոնց մէկ մասը կոյս է, եւ միւս մասն ալ նախնական վիճակի մէջ։ Զանոնք շուտով ծաղկեցնել կ'ուզենք եւ երկրին բարօրութիւն պարգեւել։ Եւ սակայն այս գործը միլիոններու կը կարօտի եւ մենք այս դրամը չունինք, ուստի մեր աչքերը յառած են ամերիկեան օժանդակութեան եւ անհատական դրամագլուխներու վրայ։

Պէտք է գիտնանք որ աշխարհի այս խառնաշփոթ օրերուն, ուր Խ. Ռուսիոյ քթին տակ եւ թնդանօթին բերանը կը գտնուինք, ամերիկեան եւ կամ օտար դրամագլուխ մը դիւրաւ մեր երկիրը չի գար։

Ահա թէ ինչու մեր ամբողջ յոյսը կապուած է ամերիկեան պետական օժանդակութեան։ Քանի քանի անգամ գրեցինք թէ ուրիշ երկիրներու բաղդատմամբ Մարշըլի ծրագրէն մեզի ինկած բաժինը շատ քիչ է ամերիկեան զինուորական գործին մէջ, առիւծի բաժինը Յունաստանի տրուեցաւ, իսկ Թուրքիա խորթ զաւակ նկատուեցաւ։

Մեզի մի միայն զէնք կուտան, մինչ Հելլէններուն զէնքէ զատ կը վճարեն նաեւ բանակին ծախքերը։ Անգամ մը եւս կը կրկնենք թէ Մարշըլի ծրագիրը եւ կատարուած օգնութիւնը հեռու են պատասխանելէ մեր զինուորական եւ տնտեսական պահանջներուն։

Այս խնդիրը ծեծուեցաւ վերջին անգամ լրագրողներու հաւաքոյթին մէջ, ուր պաշտօնակից մը հարցուց վարչապետ Պիւնալթայի.

— «Մեր պիւտճէին կէսը բանակին, միւս կէսն ալ պաշտօնեաներու յատկացուցած ենք։ Այս պայմաններուն տակ ի՞նչպէս ապահովենք երկրին վերականգնումը, որ միլիոններու կը կարօտի։ Մեր կարիքները շատ մեծ են եւ պէտք եղածին պէս չենք կրնար օգտուիլ Մարշըլի ծրագրէն։ Կարելի չէ՞ որ դիմենք Ամերիկացիներուն եւ առաջարկենք որ հոգան մեր բանակին ծախքերը, քանի որ այնքան կը դողան մեր անկախութեան եւ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄԻԱՅՆ ԵՐԿՈ՞Ւ ԴՊՐՈՑ

Պուքրէշի «Հայաստանեան Ճակատ»էն կը քաղենք հետեւեալ տեղեկութիւնները (15 Մայիս).—

Ռումանահայ գաղութին մէջ կան երկու հայկական վարժարաններ՝ մին Քոնսթանցա, չորս դասարանով եւ 35 աշակերտով, իսկ միւսը Պուքրէշ որ բացի մանկապարտէզէ ունի 7 դասարան եւ 103 երկսեռ աշակերտներ, որոնց 51ը մանչ, 52ը աղջիկ։ Մինչդեռ Պուքրէշի գաղութը կրնայ դպրոց ղրկել առ նուազն 300 աշակերտ։

Մեր վարժարանին մէջ մինչեւ անցեալ տարի հայերէնը եղած էր երկրորդական, օտար լեզու մը, ջերմանոցին մէջ մեծցած ծաղիկ մը, քանի որ բաց ի հայ լեզուի դասերէն, միւս բոլոր ճիւղերը կը դասաւանդուէին ընդհանրապէս պետական լեզուով։ Վերջին բարեկարգութեամբ պետականացան բոլոր անհատներու, միաբանութեանց եւ ազգերու դպրոցները։

Այս կրթական բարենորոգումը մեծապէս օգտակար եղաւ մանաւանդ հայ տարրին, որ միշտ իր դպրոցական պիւտճէն հաւասարակշռելու համար հազար ճիղեր թափած է։

Մեզի համար կրթական նոր բարենորոգումը իսկապէս եղաւ փրկութեան գօտի եւ փափաքելի խարիսխ, որով 1948—1949ի դպրոցական տարեշրջանին, բացի ռոման լեզուէն, բոլոր մնացեալ ճիւղերը սկսան դասաւանդուիլ հայերէն լեզուով, եւ ուսուցչական կազմը վճարուեցաւ պետական սնտուկէն։

Պուքրէշի վարժարանը դեռ ունի կարգ մը դժուարութիւններ, որոնց պէտք է յաղթել, շնորհիւ ուսուցչական կազմի զոհողութեան եւ յարատեւութեան։ Այս տարի զանազան փակուած վարժարաններէ մեր դպրոցն եկան շատ մը աշակերտներ որոնք հայերէն կարդալ բնաւ չէին գիտեր. ոմանք տկար կերպով հազիւ զայն կը խօսէին, իսկ ոմանք հայերէն ոչ կրնային խօսիլ եւ ոչ ալ զայն հասկնալ։ Այս տարրերը որ աշակերտութեան 50 %ը կը կազմեն, թէեւ բերին նոր ուսումնական ուժ մը, բայց եւ մասամբ խաթարեցին ուսումնական մակարդակի միատարրութիւնը եւ ուսուցիչներուն հետ իրենք եւս պարտաւորուեցան մեծ ճիգեր թափել հայերէնի տիրանալու եւ ոմանք բաւական յաջողեցան, իսկ ուրիշներ կաղն ի կաղ կրցան հետեւիլ իրենց դասարաններուն։

Կրթական նախարարութիւնը բոլոր համակենցաղ ազգութիւններու համար պատրաստեց միօրինակ դասագրքեր որոնք թարգմանուեցան շուրջ 13 ազգութեանց լեզուներու ընդ որս եւ հայերէնի։ Այս գիրքերէն մեծ մասը զանազան լեզուներով տպագրուեցան ու կը տպագրուին։ Հայերէն տպագիր տառերու պակասը արգելք հանդիսացաւ որ ժամանակին տպագրուէին հայ լեզուով դասագրքեր։ Պետութիւնը իր սահմանած գործը պատուաբեր կերպով գլուխ հանելու համար, արդէն Պուլկարիա ապսպրած է հայերէն տպագիր տառեր որոնց հասնելուն վստահ ենք թէ փութով պիտի տպուին, յառաջիկայ տարեշրջանի համար դասագիրքեր, մեծապէս դիւրացնելով մեր տղոց աշխատանքը։

Աշակերտները, ընդհանրապէս համեստ ծնողներու զաւակներ, այս տարի ալ ստացան ձրի նախաճաշ, ինչպէս եւ ձրի կամ զեղչեալ գնով ցերեկուան ճաշ, ձկան իւղ եւ կաթ։

ԹԱՒՐԻԶԻ մէջ բացուած է նոր պողոտայ մը։ Գիծը կը սկսի Հայոց գերեզմանատան առջեւէն եւ կ'երկարի Հայոց երբեմնի Թեմական կեդրոնական դպրոցի (Ներկայիս առաջնորդարանը) այգին։ Այսպէսով այգիին շուրջ հազար քառ. մեթր անգործածելի կը դառնայ (առւոյտի ածուներ), իսկ միւս կողմէ մնացեալ ընդարձակ տարածութիւնն ու շէնքերը աւելի կ'արժեւորի։ Բացուած տարածութեան վրայ կարելի է նոր շէնքեր շինել եւ եկամուտի մնայուն աղբիւր ստեղծելով ապահովել տղային հիմնարկութիւններու ծախքը։ Թեմ. պատգամաւորական ժողովը որոշեց գոհունակութեամբ ընթացք տալ այս նպաստաւորկարգադրութեան։ Ան յանձնարարեց ճարտարապետներ Առաքել Յարութիւնեանի եւ Վարդգէս Յովհաննէսեանի, անմիջապէս կազմել կառուցումներու յատակագիծ եւ նախահաշիւ։ Իսկ ծախքերուն համար որոշեցին անել ընդհ. հանգանակութիւն եւ փոխատուութիւն դրամատուններէ։

ՏԵՂԱԿԱՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿ ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐԵՆ։ ՄԵՆՔ ՊԱՐԶԱՊԷՍ ԿԸ ԽՆԴՐԵՆՔ.— 1. ՓԱԿԵԼ ԱՌԿԱԽ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ. — 2. ՆՈՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐ ԳՏՆԵԼ։

հողային ամբողջութեան վրայ եւ միւս կողմէ ուրիշ ազգերու աւելի շատ կ'օգնեն։

Վարչապետը միակ բառով մը պատասխանեց այս հարցումին.

— «Այդ գործին ետեւէն ենք»։

Այս բառը շատ կարեւոր է սակայն։ Նախագահ Թրումըն քանիցս ըսաւ թէ երբ արդիական կազմածներով օժտել կ'ուզէր Թուրք բանակը, միւս կողմէ կը ձգտէր պակսեցնել Թուրքիոյ ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը։

Հակառակ ասոր, 1949ի մեր պիւտճէին մէջ դարձեալ կը տեսնենք թէ ըստ առաջնոյն հարիւր միլիոններ տրամադրած ենք մեր ազգ. պաշտպանութեան։Կը նշանակէ թէ ամերիկ. զինուորական օժանդակութիւնը այս տարի ալ չհասաւ իր նպատակին։

Երբ բանակ մը արդիական կազմածներով կ'օժտուի, ծախքերն ալ մեղմանալու տեղ կը բարձրանան։

Հետեւաբար մենք ալ չկրցանք կրճատել մեր պիւտճէին մէջ ազգ. պաշտպանութեան ծախքերը, որոնք չափազանց բարձրացան եւ ամենածանր բեռը կը կազմեն մեր ելեւմուտքին վրայ։

Ատենն եկած է որ հպարտութիւնը մէկդի դընենք եւ Ամերիկայէ պահանջենք որ Յունաստանի ընծայուած օգնութիւնը մեզի ալ չզլանայ։

Միայն մեր բանակը ուժեղացնելով չենք կըրնար զօրաւոր ըլլալ, պարտաւոր ենք մեր տնտեսութիւնն ալ վերանորոգել, եւ Ամերիկայէ առաւելագոյն աջակցութիւն կ'ակնկալենք այս ուղղութեամբ։

Ե այս աջակցութենէն կախում ունի այն արդիւնքը, զոր Ամերիկա կ'ակնկալէ իր կարգին Թուրքիայէ։

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Այն խառնափնթոր հայերէնը, որ խօսում էր, պարտական էր իր մօրը ու հայ կինտոներին, որոնց հանդէպ սէր ու խանդաղատանք էր տածում։ «Ազգով Հայ եմ, բայց լեզուով ու բարքերով վըրացի», ասաց։ Ապա ինձ ողոքելու ճիգով, յարեց. «նոյնն է, մենք բոլորս էլ աշխատում ենք միեւնոյն գործին համար։ Մեր յաջողութիւնը իմ ազգին համար էլ է»։ Իր խօսքին մէջ հաստատ համոզում կար ու անվիճելի հաւատք ապագայ յաղթանակի համար։ Իր հայեացքին մէջ բացայայտ նշմարելի էր սէրը իր ժողովրդի հանդէպ ու համակրանքը դէպի մեր ազատագրական պայքարը։

Խօսելով Կովկասի յեղափոխական անցուդարձերի մասին, անվերապահ գրուատիքը արաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան։ Գատկառանքով խօսեցԴաշնակցութեան կազմակերպչական տաղանդի մասին. ներբողներ հիւսեց նրա բարոյական բարձր սկզբունքներին համար, որոնց շնորհիւ հայութիւնը շաղկապած է իրեն որպէս միասնական ազգ ու ամբողջութիւն։ Անգամ հակառակորդները, Թաթարներից մինչեւ սոցիալ դեմոկրատները, անբարեացակամ վերաբերումով հանդերձ, յարգանք ունին Հ. Յ. Դաշնակցութեան հանդէպ։ Իր կարծիքով, ամէնէն կարգապահ, ամրակազմ ու հզօր կուսակցութիւնն է ամբողջ Կովկասի մէջ եւ դրա համար էլ ցարական բռնատիրութիւնը ամէնէն դաժան ու անողոք հալածանքը մղում է այժմ նրա դէմ։

Կամոն հետաքրքրուեց, թէ ինչպէս Նաւից դուրս պիտի գայինք Պոլսում։ Մտատանջ էր եւ փափաքում էր իմանալ իմ հնարամտութիւնս այս թնճուկը քակելու։ Անփորձ չէի այսպիսի մի ձեռնարկի մէջ։ Զափը առել էի Թուրք ոստիկանութեան մէկ տարի առաջ, երբ ընկեր Ս. Վրացեանի հետ նմանօրինակ պայմանների մէջ ուղեւորած էինք դէպի Պոլիս։ Խորհրդակցեցանք եւ որոշեցինք, որ Կամոն պիտի ներկայանայ իբրեւ շատախցի գեղջուկ, որին Պոլիս բերում էի վիրաբուժական գործողութեան ենթարկուելու համար։ Երաշխաւոր ցոյց պիտի տայի Կամոյին՝ Վահան Փափազեանին, իբրեւ օսմանեան խորհրդարանի անդամ, եւ իր բնակարանը պիտի որոշուէր «Ազատամարտ»ի խմբագրատան կողմից, Կամոն լուռ պիտի մնար անցագիրի ու ինքնութեան գիրերի քննութեան ժամանակ։ Այնպէս պիտի ձեւացնէր, թէ հայերէնից զատ ոչ մէկ լեզու չէր գիտեր։ Ս. Վրացեանի նախընթացը վստահութիւն ներշնչեց նրան ու ոգեւորեց դալիք յաջողութիւնով։ Գլխին մի փեղոյր ունէր. առարկեցի, որ Վասպուրականցին գլխարկովպէտք չէ ներկայանայ։ Աուտին պոչը դուրս կ'ընկնի։ Վոսփորին հազիւ հասել էինք, գլխի փեղոյրը ծովը նետեց։

Մտանք սիրուն ու գեղապանծ Վոսփորը։ Կամոն ափերերան դիտում էր նեղուցին հանդիպակաց ափերը եւ սքանչանում տեսարաններով։ Անցանք Բէյկոզն ու Տարաբիան, եւ երբ հասանք Պէպէկ, թելադրեցի, որ պատրաստուի վերջին դատաստանին համար։ Նաւը պիտի հանդչէր Կալաթիոյ նաւամատոյցին առջեւ։ Քանի որ հետեւեալ օրը միայն խարիսխ պիտի քաշէր, մենք պիտի սպասէինք նաւին մէջ, մինչեւ որ հսկողութիւնը մեղմանար։ Այդպէս էլ արինք։

Բայց մի անակնկալ պատահեց։ Հազիւ երկու ժամ էր անցել քարափին կպչելուց յետոյ, տեսայ մի մակոյկ որ անպատակ դեգերում է նաւին մօտերքը։ Մակուկավարին դէմ նստած էին երկու հոգի, որոնք միշտ դէպի մեզ էին նայում։ Կամոն ճանաչեց նրանց։ Նշաններից կռահեցինք, որ նաւի հակառակ սանդուղից պէտք է իջնել։ Նաւին սրճեփը, որ ինէօլցի մի յոյն էր, գործը լաւապէս եփեց. մենք էլ առատօրէն վարձատրեցինք նրան։ Սիրքէճի դուրս ելանք։ Կամոն դիմաւորողները վրացի էին։ Երեքով գնացին Իւսկիւտար։

Երբ «Ազատամարտ» գնացի ու Խաժակին լուր տուի, նա յանկարծակիի եկաւ։ Ընկերները լուր ունէին, որ Կամոն փախել էր Կովկասից, բայց նրա այդքան շուտ Պոլիս ժամանումը անսպասելի էր։ Խօսք մէկ արին նրան այցի գնալու։

Այլեւս մոռացել էի Կամոյին։ 1917ին, երբ Ռայոնական ժողովի համար Թիֆլիզ եկայ, այնտեղ տեղեկացայ Ա. Երզնկեանից, որ Կամոն նոր ազատուել է բանտից եւ վերադարձել իր ծննդավայրը։

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Շանկայի գրաւումը

Ինչպէս հաղորդած էինք երէկ, Չինաստանի կարմիր բանակը գրաւեց Շանկայը, որ պաշարուած էր շաբաթներէ ի վեր: Գրաւումը տեղի ունեցաւ առանց դիմադրութեան: Առաջին անգամ քաղաք մտան 15.000 կարմիր զինուորներ: Գաղթականներ սկսած էր հեռանալ դէպի հիւսիս, իսկ վերջապահ գունդ մը կը շարունակէր կռուիլ:

Կարմիր բանակը քաղաք մտաւ գիշերանց, զինաթափ ընելով ազգայնական բանակին այն զինուորները որոնք չէին կրցած հեռանալ: Գրաւումէն քիչ վերջը մանրամասն յայտարարութիւններ փակցուեցին պատերուն վրայ, բողոքելով ուժ տալ կարմիր հրամանատարին Մաօ Ցէ Թունկի ծրագրին:

Շանկայ աշխարհի չորրորդ մեծ քաղաքն է եւ ունի վեց միլիոն բնակիչ: Կարմիր հրամանատարութիւնը մասնաւոր յայտարարութիւն մը հրատարակեց, վստահութիւն ներշնչելու համար օտարականներուն: Անգլերէն յայտարարութիւն մը կ'ըսէ.

— «Չինացի ժողովուրդը կ'ուզէ բարեկամութիւն հաստատել աշխարհի բոլոր ժողովուրդներուն հետ, հաւասարութեան հիման վրայ: — Չինաստանի ժողովրդական կառավարութիւնը պիտի պաշտպանէ այն բոլոր օտարականները որոնք կը հնազանդին օրէնքին»:

Այս յայտարարութեանց վրայ խանութները վերաբացուեցան եւ բնակիչները հետզհետէ դուրս ելան իրենց տուներէն, ուր ապաստանած էին ահաբեկ:

★ Շանկայ ձկնորսներու հասարակ աւան մըն էր անցեալ դարու կիսուն, յետոյ համեստ նաւահանգիստ մը, եւ հարիւր տարուան մէջ վերածուեցաւ մեծ քաղաքի մը, վեց միլիոն բնակչութեամբ: Պատերազմէն առաջ աշխարհի ամէնէն մեծ նաւահանգիստներէն մէկն էր: Չինաստանի արտաքին առեւտուրին կէսը իր քարափներէն կ'անցնէր: Նաւահանգիստը արտաքին առեւտուրին առջեւ բացուեցաւ 1843ին, Նանքինի դաշնագրով, որ առաջին թաղամասը կ'ապահովէր Անգլիոյ: Շատ չանցած Ֆրանսա եւ Մ. Նահանգներն ալ մասնաւոր թաղամասեր ստացան, որոնք հետզհետէ ընդարձակուեցան:

★ Լոնտոնի թերթերը կը հաստատեն այն լուրը թէ Մ. Նահանգները ծրագիր մը մշակած են, փակելու համար համայնավարութեան ճամբան ոչ միայն Ծայր. Արեւելքի, այլեւ Եւրոպայի մէջ: Այս առթիւ կարծիք հարցուցած են հետեւեալ պետութեանց.— Անգլիա, Ֆրանսա, Հոլանտա, Պելժիա, Սիամ, Հնդկաստան, Սէյլան, Նոր Զելանտա, Աւստրալիա:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ խնդիրը չէ կարգադրուած տակաւին: Անգլիական իշխանութիւնները կը գանգատին թէ Ռուսերը խափանարար քաղաքականութեան մը կը հետեւին, խախտելով Նիւ Եորքի համաձայնութիւնը (բարձում պաշարման): Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը փակած են Պերլին - Հելմշթէտ ճամբան ապրանքներու փոխադրութեան համար, օրական 19ի դեղչած են արեւմուտքէն Պերլին գացող կառախումբերու թիւը եւն.:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ արտաքին նախարարը բողոքագիր մը ուղղեց Աթէնքի Թուրք դեսպանին, գանգատելով թէ հակահելլենական ցոյցեր տեղի ունեցած են Թուրքիոյ մէջ, սխալ տեղեկութեան մը վրայ, (իբրեւ թէ Թուրք մարդիկներ խոշտանգուած են Աթէնքի մէջ, ուրբաթ օր): Նախարարներէն Վենիզելոս այս առթիւ յայտարարեց թէ «ոսկալի բան պիտի ըլլայ, եթէ հօրս կողմէ դարբնուած քսանամեայ բարեկամութիւնը խզուէր, մարզական աննշան միջադէպի մը հետեւանքով»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ անգլիական դեսպանատան պաշտօնեաներէն երկու ռուս կիներ անհետացած ըլլալով, Անգլիա բողոքագիր մը ուղղեց Խ. Միութեան: Այս վերջինը անհիմն կը գտնէ բողոքագիրը:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դչ.) .— Սթերլին 1097 (1070), տոլար 329.40 (360), Նափոլէոն 4240, զուից. ոսկի 4020, սթերլին 4840, տոլար (20) 19.520, ձոյլ ոսկի 585 հազար ֆրանք:

ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ոստիկանութիւնը Դչ. օր ձերբակալեց հարիւր կասկածելիներ, իբրեւ անդամ յուծեալ իսլամական եղբայրութեան: Միեւնոյն ատեն բռնուեցաւ զինարան մը Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ միջեւ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲԵՐԴՑԻԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վալանսի մասնաճիւղի դաշտահանդէսը՝ 19 Յունիս Clos des Fusains մէջ: Կը խնդրուի նկատի ունենալ:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ (թառ): Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ: Կը պարէ ՀՐԱՅՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար):

ՃՈԽ ՊԻՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով: ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ:

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատուները: Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ:

Կը խօսին ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ:

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Գեղարուեստական ընտրուած բաժին: Խմբերգ՝ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ երգչախումբի կողմէ: Մեներգ՝ Օր. Ք. ՏԷՐՏԷՐԵԱՆ եւ Տիկին Մ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ: Մուտքը ազատ է

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ .— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ:

Պիտի երգեն՝ Տիկին Ս. ՓԻՐԶԻԿԵԱՆ եւ Օր. Ս. ՊԻԼԱԼԻ: Պիտի նուագէ Պ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ: Գեղջկական պարեր Սանուհիներու կողմէ: Հետաքրքրաշարժ թատերգութիւն մը (մէկ արար), մասնակցութեամբ Պ. Պ. Քէփէնէկեանի, Մ. Պըլըգեանի, Պ. Խաչերեանի եւ Տիկին Ս. Փիրզիկեանի մասնակցութեամբ: Մուտքը ազատ է

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնջոյք Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ .— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՅԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ:

Գեղարուեստական ընտրուած բաժին: Արտասանութիւն եւ երգեր:

Խմբերգ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ դպրոցի աշակերտներու կողմէ: Մուտքը ազատ է

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն:

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս: Théatre G. Verdiի մէջ, (Նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ:

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն):

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց:

Կը նախագահէ ընկեր Մ. ՄԻՐԶԷ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Գեղարուեստական բաժնին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Կապոյտ Խաչի Սանուհիները, դպրոցական աշակերտները եւ «Արաքս» երգչախումբը:

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղունի» սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ Նահանգային խորհուրդի:

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն:

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ. HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի: Դաշնակցութեան երիտասարդ բարեկամ ROGER LERDA:

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Մուտքը ազատ է: Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք:

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՌՈՄԱՆԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Ա. Ենթակոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, այս ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին, Salle d'Edenի մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՊԻԼԱԼԵԱՆ:

❧

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ իրիկուն ժամը ճիշդ 8.30ին դպրոցին սրահը: 78 rue Rabelais: Խիստ կարեւոր:

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

Սէն Ժերոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին:

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 26 rue des Convalescentsի սրահին մէջ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ .— Այրի Տիկին Ա. Մ. Սեբոբեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Միսաք Սերոբեան եւ բոլոր ազգականները իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլորանոնց որոնք անձամբ, գրաւոր, ծաղկեպսակով եւ նուիրատուութիւնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ զաւակին, ՄԱՐՏԻԿ - ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ կսկծալի մահուան առթիւ:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչ. նախաձեռնութեամբ:

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière:

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ ուրախութեամբ կը ծանուցանեն ծնունդը իրենց որդւոյն ԳԱՍՊԱՐ - ՂԵՒՈՆԴ ՌԻՇԱՐԻ, Մայիս 2ին, Մարսէյլ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286
Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13)
Վեցամսեայ 800 ֆր․, Արտ․ 10 տոլ․ կամ 3 անգլ․
Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր․ C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 28 MAI 1949 Շաբաթ 28 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5858-Նոր շրջան թիւ 1269 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՐԷՇԱՑԻՆ

Դիմակաւոր — երբեմն վեղարաւոր — թղուկ մը կը մոլոայ դիմացի յարդանոցին կտուրէն (խմբագրակա՞ն).

— « Ահա թէ ինչու մենք դէմ ենք Մայիս 28ի տօնակատարութեանը եւ պիտի ուզէինք որ ոչ մէկ հայրենասէր մարդ մասնակցէր նման ամօթալի արարքի մը»։

Իր չար բախտէն, ամէն տարի եւ ամէն տեղ Մայիս 28ի տօնակատարութեանց կը մասնակցի շատ աւելի մեծ բազմութիւն, քան իրենց սարքած շարժանկար - հանդէսներուն կամ հրապարակա - յին ժողովներուն ։

Արձանագրենք եւ անցնինք։ Մեր ըսելիքը ուրիշ բան էր։

Ուրեմն, «ամօթալի» արարք չէ, երբ ատոռ մը, ցաւագար ազգանշանի մը վրայ կը պարպուի՛ն ռուսական եւ հայկական արիւնով շահուած հողերը, Սեւ Ծովու ափերէն մինչեւ Կարին - Տարօն - Վասպուրական (1917 — 1918)։

Երբ, նոյն այդ կարճատես եւ խակամիտ հակայեղափոխական գործողութեան հետեւանքով, անդունդին բերանը կը նետուին ճղակոտր ժողովուրդի մը զաւակները եւ ամբողջ Կովկասը ։

Բայց, «ամօթալի արարք է», երբ այդ հալածական ու արիւնաքամ ժողովուրդը, յուսակտուր՝ արեւելքէն թէ արեւմուտքէն, կը հաւաքէ իր ցիրուցան ուժերը, կը պրկէ ջիղերը եւ գոյամարտի կրակին մէջ կը նետուի, անհնարին զոհողութեամբ ։

«Ամօթալի արարք» չէ, երբ, դեռ նոր իշխանութեան տիրացած, բոլշեւիկեան կառավարութիւնը կը յայտարարէ 1917 Նոյեմբեր 24 թուակիր հրամանագրով մը, ուղղուած Ռուսիոյ եւ Արեւելքի բոլոր աշխատաւոր իսլամներուն, Լենինի եւ Ստալինի ստորագրութեամբ.

— « Մենք կը յայտարարենք որ Թուրքիոյ բաժանումի եւ անկէ Հայաստանը «խլելու» մասին եղած դաշինքը պատռուած եւ ոչնչացուած է»․ (Հոկտեմբերեան Յեղափոխութեան դեկրետները», հատոր Ա․ էջ 135)։

(1917 Դեկտ․ 29ի լենինեան նշանաւոր «դեկրետ»ը արեւմտեան Հայաստանի մասին՝ ոչինչ կը փոխէ այս անխնելք եւ անպատիւ յայտարարութենէն)։

Ձեզի կը թողունք երեւակայել թէ ի՛նչ բարձրութեան եւ բարօրութեան հասած պիտի ըլլար այս ժողովուրդը, արեւմտեան Հայաստանէն մինչեւ արեւելեանը, առանց «դէպի տուն» ազդանշանին եւ այս քստմնելի հրամանագիրներուն։

Դարձեալ «ամօթալի արարք» չէ, երբ կարմրած Մոսկուան կը յայտարարէ, Պրեստ - Լիթովսկի դաշնագրին 4րդ յօդուածով ․ (1918 Մարտ 4/17) ․

— « Ռուսիա պիտի ընէ իրմէ կախուած ամէն բան, ապահովելու համար թէ արագ պարպումը Անատոլուի արեւելեան շրջաններուն եւ թէ անոնց օրինական փոխանցումը Թուրքիոյ։ Արտահանի, Կարսի եւ Պաթումի շրջաններն ալ արագօրէն պիտի պարպուին ռուսական զօրքերէն »։

Բայց, «ամօթալի արարք է», երբ այս անասելի դաւերուն զոհուած ժողովուրդը շահելով օրհասական պայքարը, իր բոյնը կը հաստատէ ափ մը հողի վրայ։ Երբ կը ջանայ խարխափ մը ապահովել, դարմանել վէրքերը եւ հետզհետէ բանալ թեւերը, համնելու համար մինչեւ Սեւր։

Օ՛, ի՛նչ «ամօթալի արարք»․

— « Թիւրքիայի վզին կապեցին Սեւրի դաշնագիրը, այդ երկրորդ ասիական Վերսայլը, որի տակ կայ Դաշնակցական Հայաստանի ներկայացուցիչի ստորագրութիւնը »։

«Այդ Հայաստանը Թիւրքիայի նկատմամբ ուզում էր անել ինչ որ Վերսայլում յաջողեց կատարել Բելգիայի՝ Գերմանիայի նկատմամբ։(Ալ. Միասնիկեան, «Նորք» հանդէս, Երեւան)

Ամօթալի արարք չէ ձեռք ձեռքի տալ ջարդարար պէյերու եւ փաշաներու հետ, խորտակելու համար ե՛ւ Հայաստանը ե՛ւ Սեւրի դաշնագիրը։

Բայց, «ամօթալի արարք է» յիշեցնել մեր պահանջները։ Գոնէ եւ ուզել Ղարաբաղն ու Նախիջեւանը, որոնք Հայաստանի անբաժան մասերը կը կազմեն, նոյն ինքն Ստալինի վկայութեամբ (Ամբողջական գործեր, 1947, Մոսկուա, էջ 413 — 414)։

Ահա թէ ո՛ւր իջած են մարդիկ ։ Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ի՞ՆՉ ԴԱՐՆ Է

Բոլորիս հոգիին մէջ բան մը կը խլրտի Մայիսի այս վերջին օրերուն։ Հայ ժողովուրդը չի կրնար գլխարկը փչանել, երբ կ՚անցնի Ապրիլ 11-24ի մեռելներուն առջեւէն։ Չի կրնար անտարբեր մնալ եւ նոյն յարգանքի արտայայտութիւնը չունենալ Մայիս 28ը կերտող հերոսներու յիշատակին հանդէպ։ Երբ սրբագործուած է պատմական Աւարայրի անունը, երբ Տէր Զօրը ուխտատեղիի է վերածուած ամէն Հայու հոգիին խորը, Սարտարապա՞տն է որ քէն ու անէծք պիտի բերէ իր զաւակներուն շրթունքին։ Ինք, նոյնքան փառապանծ ու յաղթական քի՞չ է ծծած Հայու արիւն դառնալու համար նոյնքան նուիրական, նոյնքան սուրբ, որքան Վարդանանց կամ Ապրիլեան նահատակներու յիշատակի Օրը։

Եթէ այնքան փոքր են մարդիկ եւ կոյր կիրքով, որ ամէն տարի կ՚ուզեն հաշիւ մաքրել, ոչ միայն կուսակցութենէ կուսակցութիւն, այլեւ մարդէ մարդ, ճղճիմ ու թունալից։

Եթէ կ՚ուզեն ազմուկով ու հայհոյանքով խեղդել ամբողջ ժողովուրդի մը սրտին մէջ արձագանգող հրճուանքը՝ իր թանկագին կորուստը գտած ըլլալու, գոնէ լսեն այն հազարաւոր երիտասարդ զոհերու աղաղակը, որ կ՚աւետէր․ «Ազատ ենք, հայրենիք ունինք »։

Ո՞ւր էին այսօրուան «իմաստութեան առաքեալներ», հեռատե՛ս քաղաքագէտներ , որոնք գիտեն միայն անարգել եւ ուրանալ, երբ, երեսուն տարի առաջ, այս ժողովուրդին զաւակները ամեհի գոյամարտի մը բռնուած, իրենց արիւնով կը շաղուէին հայրենի հողը... ՍՕՍԻ

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ՊՈԼՍՈՅ ԵՒ ԻԶՄԻՐԻ ՅՈՅՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Պոլսէն կը հեռագրեն հինգշաբթի օրուան թըւականով.—

Բուռն ցոյցեր տեղի ունեցան այսօր Պոլսոյ եւրոպական մասին մէջ, Պէյօղլու, բողոքելու համար Միջերկրականի բաժակի մրցումին առթիւ (Ֆութպոլ), որ տեղի ունեցաւ Ուրբաթ օր, Աթէնքի մէջ եւ ուր Թրքական խումբը կորսնցուցած էր խաղը։

Հազարաւոր քաղաքացիներէ կազմուած բազմութիւն մը ճամբայ ելլելով Ինէօնիւ մարզարանէն (Թաքսիմ), խուժեց առեւտր․ Թաղը եւ խոյացաւ բազմաթիւ հեծեալ եւ հետեւակ ոստիկաններու, ոստիկան - զինուորներու վրայ ։

Յայտնի չէ թէ ուր կ՚ուզէր երթալ այս բազմութիւնը , բայց հաւանաբար իր նշանակէտն էր յունական հիւպատոսարանը կամ Մարզական Ակումբը։

Մոլեգնած ուսանողներ եւ մարզասէրներ որոնք Թրքական դրօշներ եւ հակահելլենական նշանախօսականներ պարզելով կը յառաջանային, ընկրկեցան ոստիկանութեան առաջին գրոհին վրայ։ Իրենց առաջնորդները փորձեցին հանդարտեցնել եւ ցրուել բազմութիւնը, բայց ամբոխը կը մռնչէր կատաղօրէն։ Ոստիկանութիւնը նորէն կրակ բացաւ օդին մէջ։ Կարգ մը ցուցարարներ յաջողեցան ճեղքել շղթան, սակայն ոստիկանութիւնը ամուր դիրք բռնած էր ։

Այս խռովութիւնը տեղի ունեցաւ մարզարանին մէջ գումարուած խաղաղ ցոյցէ մը վերջ, ուր 20.000 հոգի մոլեգնօրէն ծափահարեցին Աթէնքէն վերադարձած պարտեալ խումբը, թշնամական կանչեր արձակելով Յոյներուն եւ Իտալացիներուն դէմ ։

Բողոքի ժողովը տեղի ունեցաւ Նախաձեռնութեամբ ուսանողներու, որոնց պատմութեան համաձայն Թրքական խումբը ոչ-բարեկամական ընթացքի մը հանդիպելով, պարտուած է Իտալացիներուն կողմէ.

Թուրքեւհելլենական պատերազմին դադարումէն ի վեր Պոլիսը տեսած չէր այսքան բուռն հակահելլենական մթնոլորտ։ Շատ մը Թուրքեր կը զարմանան որ այսպիսի դէպք մը կրնայ ծագիլ, պարզ մարզախաղի մը հետեւանքով։

Միեւնոյն օրը 15.000 Թուրքեր ցոյց մը կատարեցին Իզմիրի մէջ։ Ոստիկանութիւնը եւ մըղեց ամբոխին մէկ մասը, երբ կը փորձէր յունական հիւպատոսարանին վրայ քալել։ Նմանօրինակ դէպքեր պատահեցան Անգարայի մէջ։

Ջորսերու խորհուրդը

ԿԸ ՄՕՏԵՆԱ՞Ն ԹԷ ԿԸ ՀԵՌԱՆԱՆ

Չորս Մեծերը հինգշաբթի օր ալ շարունակեցին ակադեմական վիճաբանութիւնները, առանց քայլ մը յառաջ երթալու ։

Օրուան նախագահը, Պ. Էչիսըն, սկիզբէն իսկ մերժեց մանրամասնօրէն քննել Գերմանիոյ տնտեսական խնդիրները, հատուցումներու հարցը եւն։ Ֆրանսայի եւ Անգլիոյ ներկայացուցիչներն ալ ձայնակցեցան։ Երեքն ալ կ՚ուզէին իմանալ Խ․ Միութեան տեսակէտը՝ հատուցումներու հարցի մասին։

Պ. Վիշինսկի պատասխանեց ընդհանուր տեսակէտներ պարզելով, առանց ուղղակի շօշափելու առաջարկուած խնդիրները։ Եւ կրկնեց իր նախորդ առաջարկը,— ստեղծել գերման կառավարական խորհուրդ մը, վերահաստատել քառանդամ հակակշիռը եւն.։ Եւ միաձայնութիւնը (վեթօ) պահանջեց այս մարմիններուն մէջ։ Յետոյ պատմեց թէ կացութիւնը շատ աւելի լաւ է Գերմանիոյ խորհրդային շրջանին, քան թէ արեւմտեան շրջանին մէջ ։ Վիճելի գտաւ Պ. Էչիսընի յիշած թուանշանները արեւմտեան Գերմանիոյ տնտեսական բարգաւաճման մասին․ ըսաւ թէ աղքատութիւն եւ անգործութիւն կը տիրեն հոն։ Յետոյ այս պայմանները բաղդատեց խորհրդային շրջանին կացութեան, ժողովուրդին վայելած բարիքներուն հետ ։

Պ. Էչիսըն շնորհակալութիւն յայտնելով այս տեղեկութեանց համար, յոյս յայտնեց թէ Պ. Վիշինսկի պիտի բարեհաճի յաւելուածական բացատրութիւններ հաղորդել հատուցումներու դրաւուած գործարաններու եւն․ մասին։ Պեւին եւս (Անգլիա) գոհունակութիւն յայտնելով «արեւելեան Գերմանիոյ նշանակալից բարգաւաճման առթիւ», հեգնութեամբ ըսաւ թէ կ՚արժէ արեւելեան Գերմանիոյ հազարաւոր փախստականներուն հաղորդել այս տեղեկութիւնները, «որպէսզի համոզուին եւ իրենց տեղերը վերադառնան» ։

Անգլեւամերիկեան աղբիւրներու համաձայն, ամէն օր 1000 — 1500 հոգի կը փախչին Գերմանիոյ խորհրդային շրջանէն դէպի արեւմուտք։ Մէկ տարուան ընթացքին հասած փախստականներու թիւը կը հաշուեն 500.000 հոգի, 17 միլիոն բնակչութեան վրայ։

Պ. Վիշինսկի պատասխանեց թէ արեւմուտքէն արեւելք հասած փախստականներ ալ կան, թէ գործազրկութիւնը 250 % աւելցած է արեւմտեան շրջաններուն մէջ, հինգ ամսուան ընթացքին եւն։

★ Քաղաքական շրջանակներու մէջ կը կարծեն թէ հազիւ կարելի պիտի ըլլայ մասնակի համաձայնութեան մը յանգիլ, քանի որ այնքան խոր տարակարծութիւններ կան երկու կողմերուն միջեւ։ Եչ օրուան ժողովէն վերջ, ամերիկեան ներկայացուցիչ մը յայտարարեց.— «Իմացանք որ արեւելեան Գերմանիան դրախտ է, իսկ արեւմտեանը դժոխք։ Դժբախտաբար շատ մը Գերմաններ կը նախընտրեն դժոխք երթալ քան թէ դրախտ »։

ՋԵԽԵՐԸ ԵՒ ԼԵՀԵՐԸ ՊԱՏՈՒԱ՞Ր

Եւրոպական խնդիրներու ուսումնասիրութեան կոմիտէն, որուն նախագահն է Ֆրանսացի ականաւոր դէմք մը, Տոքթ․ Ռոպէռ Պորէլ, ժողովի մը մէջ յայտարարեց թէ Խ․ Միութիւնը պատուարի պիտի վերածէ Լեհաստանը եւ Չեխոսլովաքիան, եթէ կարմիր բանակը քաշուի Գերմանիայէն։ Իր տեղեկութեանց համաձայն, Ռուսերը կ՚ամրացնեն Պոհեմիոյ լեռները, այժմէն իսկ ականներ դնելով եւ ամրոցներ շինելով ։

Կոմիտէն, որուն կ՚անդամակցին նաեւ Պ. Փօլ Ռէնօ եւ Լուի Մառէն, առաջարկեց քննիչ յանձնախումբ մը ղրկել Ռուսաստան, ստուգելու համար 3 միլիոն գերման գերիներու վիճակը ։

ՄԱՌԷՇԱԼ ՌՈՒՆԴՇԹԷՏ որ արգելափակուած էր Համպուրկի զինուորական հիւանդանոցին մէջ, ազատ արձակուեցաւ, հիւանդութեան պատճառով։ Դատավարութիւնն ալ փակուած է։

ՊԵՐԼԻՆԻ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՆԵՐՈՒ գործադուլի խնդիրը բարդացած ըլլալով, կը զբաղեցնէ Չորս Մեծերը։ Երեք արեւմտեան պետութիւնները ուղղակի կը մեղադրեն Խ․ Միութիւնը թէ պաշարումը վերցնելէ վերջն ալ դժուարութիւններ կը յարուցանէ։ Բազմաթիւ կառախումբեր անշարժութեան դատապարտուած են եւ ապրանքներու փոխադրութիւնը կանգ առած է։ Այնպէս որ, Անգլեւսաքսոնները վերսկսած են օդանաւային փոխադրութիւնները։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ․ էջ)

ՆՈՐ ՆԵՐԳԱ՞ՂԹ ՍՈՒՐԻԱ–ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ

Պէյրութի «Լը Ժուռ» թերթը կ՚իմանայ թէ ներգաղթը պիտի վերսկսի Սուրիա – Լիբանանէն դէպի Խորհրդային Հայաստան։ Իբրեւ թէ Յուլիսի ընթացքին երեք նաւեր կը սպասուին, 7000 Հայեր փոխադրելու համար ։

Ի՞ՆՉՊԷՍ ՓՇՐԵՑԻՆՔ ՍՏՐԿՈՒԹԵԱՆ ՇՂԹԱՆԵՐԸ

... Երբ Մայիս 28 կ'ըսես ու կ'անցնիս՝ ինչպէս բարիլոյս պիտի ըսէիր, անկասկած օտարի աչքերով, օտարի հոգիով դիտած կ'ըլլաս զայն եւ այդ պարագային, այո, ոչ մէկ տարբերութիւն տարուան մնացած 364 օրերէն։ Բայց երբ «Մայիս 28» կ'ըսես որպէս Հայ, հայեացքդ հեռուները սեւեռած կ'առանձնանաս դուն քեզի հետ ու Հայու աչքերուդ խորութեանը մէջ, Հայու թախծոտ հոգիիդ մաքրութեան մէջ կը սուզես քու, հայրերուդ, պապերուդ ու ցեղիդ անցեալը, երբ այդ կէս երազուն վիճակիդ մէջ վայրկեան մը իսկ կ'ապրիս ցեղիդ անցեալին եւ նաեւ քու մօտաւոր անցեալիդ զարհուրանքը, կը չափես հայ հոգիներու՝ ստրկամտութեան տիղմին խորութիւնը, այն ատեն՝ այո, դուն ալ, դուք ալ՝ մեզի պէս երկիւղածութեամբ, կուգաք ձեր գլուխը խոնարհելու «Մայիս 28»ի խոնարհ հերոսներու յիշատակին առջեւ։ Եւ դուք ալ մեզի պէս կը հաստատէք այն ատեն, որ տարուան 365 օրերէն եւ մեր ժողովուրդի ամբողջ պատմութեան մէջէն, եթէ քանի մը օրեր պէտք ըլլայ ընտրել մեր գոյութիւնը պատմութեան առջեւ արդարացնելու համար, այդ քանի մը օրերէն առաջինը անպայման Մայիս 28ը պէտք է ըլլայ։

Եւ սակայն, անգամ մը եւս Հ. Յ. Դ.ն է միայն որ իր շուքին տակ հասակ նետած, իր շունչով սնած կազմակերպութեանց եւ հասարակութեան հետ ձեռք ձեռքի՝ կը տօնէ մեր պատմութեան այս ամենամեծ թուականը։ Մինչ անդին ուրիշներ, անոր արժէքը նսեմացնելու հիւանդագին մոլուցքով, շատոնց է յօրանջել կը ձեւացնեն եւ գռեհիկրաներ կը փսփսան։

Արդեօք քրիստոնեաները ձանձրացա՞ն ամբողջ 1949 տարիներ անընդհատ Քրիստոսի ծնունդը ու յարութիւնը տօնելէ։ Ֆրանսացիները ձանձրացա՞ն Ժան տ'Արքի կամ Յուլիս 14ի տարեդարձը տօնելէ։ Ո՞րն է մեր նախկին բախտակից երկիրներէն այն՝ որ իր ազատագրութեան տարեդարձը տօնելէ ձանձրացած է եւ կամ իրենք ձանձրացա՞ն «իրենց» տարեդարձները տօնելէ։

Եթէ վեց դարերէ ստրկական գոյութիւնէ մը վերջ, այսօր Հայաստանով մը, սաղմնային Հայաստանի մը իրականութեամբ պարծենալու հընարաւորութիւնն է տրուած մեզի, գաղտնիքը այն է որ մեր հայրերը հաւատացած են, կռուիլ ու մեռնիլ գիտցած են գալոց Մայիս 28ի մը համար։

Տասնեակ տարիներ, հարիւրաւոր տարիներ անոնք ազատութեան եւ անկախութեան ի խնդիր երազներ են հիւսած ու երազ են երգած։

Ո՞վ չէ լսած մեր յեղափոխական անպաճոյճ բայց այնքան հարազատօրէն մեր ազգային իղձերուն պատկերն հանդիսացող երգերէն «Նպատակիս համնիմ միայն, թող գլխ հանեն կախաղան» ... եւ նոյն երգին մէջ.— «Ե՞րբ պիտի գայ հայ թագաւոր»...

Վայրկեան մը փոխադրուեցէք մեր հայրերուն եւ անոնց պապերուն ապրած ժամանակներուն մէջ եւ այնպէս միայն գնահատեցէք Մայիս 28ը։ Ժամանակի այս տեղափոխութիւնը անհրաժեշտ է, որպէսզի կարելի ըլլայ կտրուած ճամբան չափել, ձեռք ձգուած արդիւնքը գնահատել։

— «Ե՞րբ պիտի գայ հայ թագաւոր»...

Պէտք է անօթի մնացած ըլլալ, լրիւ գնահատելու համար պատառ մը հացին արժէքը։ Բանտը մտած ըլլալու է եւ զրկուած մարդկային տարրական իրաւունքներէ, կարենալ գնահատելու համար ձեռքերը դրպաններուն մէջ, քիթը հովին անհոգ եւ անվախ պտտելու վայելքը։

Մարդ պէտք է Հայու մը պէս տառապած ըլլայ, տեսած՝ մարդկային բոլոր սրբութիւնները ցեխին մէջ, իր մօրն ու քրոջ կամ նշանածին պատիւը պղծուած, որպէսզի ըմբռնէ իր սեփական հայրենիքին ազատագրութեան համար թափուած արեան ու այդ ծով — արեան գնով ձեռք ձգուած յաղթական թուականի մը՝ ազատագրութեան անկախութեան արժէքը, իմաստը։ Եւ որովհետեւ ամբողջ հայութիւնն էր անցած այդ ճամբէն, սկիզբները տարակարծութիւն չկար, թէեւ մաղձոտ մարդիկ պակաս չէին։

Կը յիշեմ առաջին Մայիս 28ը որուն ներկայ եղայ։ 1920ին էր։ Արնավուտ գիւղի որբանոցին բակին մէջ էինք։ Բեմի խորքի պատը դրաւած էր խոշոր եռագոյն մը։ Յուզուած էր բանախօսը։ Յուզուած էին բոլորը եւ արցունքոտ բոլորին աչքերը։

Մեր հայրերուն ոգեկոչած «Թագաւորը» հոն՝ մեր դիմացը կեցած էր երեք գոյներով՝ որուն ծալքերուն տակ ծուարած կը թուէին անապատէն, Թուրքի եաթաղանէն ճողոպրած հայ որբերը։ Հոն՝ եռագոյնը ու դիմացը մենք՝ կիզիչ անապատէն մեզի հետ բերած, մեր հայրերուն վերջին կտակը, վրէժն ու ըմբոստ ոգին մեր երեք մատներուն մէջ դրած ու բարեւի կեցած, կ'ըսեմ հայութեան ներկան կը խորհրդածէինք եւ ապագան կ'երաշխաւորէինք մեր հոգիներուն ամբողջ անմեղութեամբ։

Արցունքոտ էին աչքերը եւ սակայն ուռած կուրծքերը։

Այո, այն ատեն հպարտ էին բոլորն անխտիր։ Եւ ի՞նչպէս չհպարտանայինք։ Մէկ օր չէ, մէկ տարի չէ եւ ոչ իսկ մէկ դար։ Ամբողջ վեց դարերու տաժանելի լուծն էինք թօթափած։

Ամբողջ վեց դարեր ինչ կարմիր գարուններ եկած էին ու անցած Արարատի կատարով ...Ամբողջ վեց դարեր, խաղաղութիւն, եղբայրութեան ու սիրոյ ինչպիսի տաղեր իրենց շրթունքին շիջած էին կամ խողխողուած մեր աշուղներն ու կղերը։ Ինչքան խունկ, ինչքան աղօթք մեր եկեղեցիներէն, մեր վանքերէն ու տուներէն ներս ուղղուած Վերենին... Ինչքան լաց ու կոծ եւ աղերսանք շալկած շառաչեցին մեր գետերը... Ինչքան արիւն ու դիակներ կուտակուեցան մեր դաշտերով ...

Ամբողջ վեց դարեր Մայիսները եկան ու անցան մեր սարերով։ Եւրոպացիները մեզ խաբեցին։ Ցարերը մեզ հեգնեցին... Աստուած մնաց անուշադիր մեր խունկ ու մոմին եւ ստրկութեան շըղթաներն հետզհետէ մեր մասերուն մէջ սկսան պըրկուիլ ...

Եկաւ 1915ի Գարունը ... Տարիները այսուհանդերձ կ'անցնէին։ Եկաւ նաեւ 1918ի Գարունը։

Ռուսական յեղափոխութիւնը տուն կանչած էր մեր դաշնակից բանակի զինուորները ու մենք մինակ էինք, միս մինակ։ Հայ ժողովուրդի կէսի արեան ճապաղիքէն վերջ, անոնց դիակներու յօշոտումէն արբեցած ու լրբացած թրքական ագռաւները այս անգամ կը դառնային Արարատեան դաշտի երկնակամարին վրայ։ Մեր ժողովուրդի մնացած կէսին ալ մահ կը սպառնար։ Անիի աւերակներն ու Արարատը Թուրքի ձեռքը ու Երեւանը թրքական թնդանօթներու բերանը, եւ մենք միս մինակ ու անօթի... Պատմութեան խորքերէն եկած հայ ժողովուրդը՝ մահուան դիմաց անզօր կատաղութիւնն աչքերուն՝ կեցած էր անդնդախոր վիհի մը առջեւ։

Ի՞նչ ընէինք։ Ըսէք, ի՞նչ ընէինք։ Պէ՞տք էր կռուիլ։

Քրիստոսի ծննդեան 1918 թուականին Մայիսեան գարունն էր բոլորին համար։ Բնութիւնն ամբողջ սէր ու խինդ կ'երգէր։ Մինչ մեր լեռներով, տակաւին Հայու արեան ծարաւ Գորշ Գայլը կ'ոռնար՝ ի խնդիր Հայու արեան վերջին կաթիլին։ Հայու արեան, առանց յարանուանութեան կամ քաղաքական դաւանանքի խտրութեան։ Ու հայ ժողովուրդը մէկ մարդու պէս, ապրելու վճռական կամքի ամբողջ կատաղութեամբ ցնցուեցաւ, ինքզինքը ժողվեց, ծառացաւ ամեհի ինչպէս վիրաւոր առիւծ եւ կռուեցաւ... կռուեցան ծերերն ու պատանիները, կռուեցան Նայիրեան աղջիկներն ու մեր մայրերը։ Կռուեցան բոլորն անխտիր, մեր բանակի կողքին...

Գարուն էր եւ Մայիսեան ինչ գարուն... Ու մեր անհամար կանանչ գարուն կեանքերը կռուեցան, զարկին յուսահատ կատաղութեամբ եւ զարնուեցան, արմատախիլ կաղնիներու պէս՝ ճարճատելով շրջեցան, թումբեր կանգնեցին իրենց դիակներով, գետեր կազմեցին իրենց յորդ արիւնով...

Անհաւասար էր կռիւը, բայց անհարկու՝ հայ բազուկներէն իջած հարուածներու թափը։ Այդ գեհենային կրակներու բոցերուն մէջ, հայկական համեստ բանակի շարքերէն՝ Հայկ Նահապետներ, Արտաւազդներ, Սասունցի Դաւիթներ եւ Վահագններ կը ցցուէին ամէն վայրկեան եւ ամէն տեղ... Թշնամի բանակը կանգ առաւ իր արշաւանքին մէջ։

Շնչասպառ, արիւնաքամ բայց յաղթական, հայ ժողովուրդը փշրեց վեց դարերու ստրկութեան շղթաները եւ այն պահուն՝ երբ կը կարծուէր թէ Հայաստան անունն իսկ այլեւս ընդմիշտ պիտի ջնջուէր աշխարհագրական քարտէսներուն վրայէն, ան իր զաւակներու կէսին արիւնով անգամ մը եւս պատմութեան էջերուն վրայ իր իսկ ձեռքերով դրեց «Ազատ եւ անկախ Հայաստանի հանրապետութիւնը»։

Դժբախտութիւն է, բայց մինչեւ այսօր եւ ներկայիս ալ, ազգերն իրենց պատմութիւնը կը գրեն իրենց իսկ զաւակներուն արիւնով։ Արիւնով եւ ինչ կարմիր ու անջնջելի արիւնով արձանագրուած է նաեւ Մայիս 28ը, հայ ժողովուրդի պատմութեան ամենափառաւոր էջերէն մէկուն վրայ եւ դեղին մաղձով չէ կարելի սրբել զայն։

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

Փա՜ռք հայ բազուկին

Արիւնոտ աչքերով ու ճիւաղային քրքիջներով՝ թշնամին կը մօտենար Արարատեան դաշտին։ Կ'ուզէր լափել հայ ժողովուրդի միսը՝ կէսը՝ Երեւանի ու Էջմիածինի դռներուն առջեւ։ Հայութիւնը կ'ապրէր իր ճակատագրական ամէնէն յուսահատ օրերուն մէջ։ Ոչ մէկ օգնութիւն՝ դուրսէն։ Անօթի, ծարաւ, բոպիկ ու ցնցոտիներու մէջ թաղուած, մինակ, պիտի վճռէր ապրելու կամ մեռնելու բախտը։

Թուրքը կուգար կոտորածի ու ջարդի ահաւոր ծրագրով մը, հայութեան վերջին մնացորդները սրբելու, ոչնչացնելու։ Կենաց եւ մահու ահազանգ մըն էր որ, կը շեփորուէր մեր երկրին մէջ, հազարամեայ հայրենի հողին վրայ։ Երկրորդ Տէր Զօր մըն էր, որ կուգար կարմրածուփ ալիքներով, արեան ու աւերածութեան համայնապատկերի մը առջեւ՝ խեղդելու վերջին մնացորդը։

Պետութիւն չէինք, կազմակերպուած ու մարզուած բանակ չկար, թնդանօթի ու գնդացիրի գործարաններ՝ չունէինք, եւ սակայն, պէտք էր դիմադրել, պէտք էր խոյանալ շունչ տալու համար բազմահազար հայ ժողովուրդին, որ խըռնուած էր Էջմիածինի սրբազան պատերուն տակ, ու Արարատեան դաշտի գիւղերուն եւ հիւղակներուն մէջ։ Ժողովուրդներու կեանքին մէջ, հրաշքները, երբեմն կուգան իրենց բնաշխարհի ջուրերէն, լեռներէն, գիշերային մթութեան մէջ հովերու ձայնէն, եւ հայրենի հողի ընդերքէն։

Արարատի շուքին տակ, դարերու աւանդութիւններով ամուր կապուած, հայ ժողովուրդը լսեց իր հեթանոս պապերուն ձայնը, վերցուց գլուխը, շտկեց մէջքը ու նետուեցաւ անհաւասար պայքարի կրկէսը։ Ով գիտէ, թէ Արամներն ու Քրիստափորները, Անդրանիկներն ու Սերոբները, Մուրատներն ու Հրայրները՝ որ դարերու հունէն մնացեր էին հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ, նախասահմանուած չէին իբրեւ առաքեալներ, որպէսզի բանային ճամբան մեծ գուպարին, քալէին դէպի ազատութիւն ու արեւածագ անկախութեան։

Արամները իրենց հոգեկան ու բարոյական ուսումը առին Հ. Յ. Դաշնակցութեան քուրային մէջ։ Երբ Արամը իր շուրջը նայեցաւ, գտաւ արտակիցներ, զգացումներով ու բարոյականով հայորդիներ՝ նուիրուած իրենց ժողովուրդին, պատրաստ ողջակէզ՝ հայրենիքի փրկութեան գործին։ «Մայիս 28»։ Ինչ խորհուրդ, արիւնով ներկուած ինչ սրբազան պատկեր՝ վեց հարիւր տարուան ստրկութենէ մը վերջ։ Ինչպէս չյիշել այն հայ զինուորին վերջին խօսքը՝ Մայիս 24ի, 25ի, եւ 26ի կռիւներուն ատեն։ Անշուք վրանի մը տակ, մահամերձ հայ զինուորներուն հաղորդութիւն կը տրուի։ Քահանան կը մօտենայ հանդացող վիրաւոր զինուորի մը, եւ կ'ուզէ հաղորդութիւն տալ։ Զինուորը, տեսնելով քահանան՝ գլուխը վեր կը վերցնէ, կը բռնէ հայ կրօնաւորին ձեռքէն ու կը մրմնջէ.— «Տէր հայր, հաղորդութիւնը տալէ առաջ, ըսէք թէ մերոնք յաղթեցի՞ն թէ պարտուեցան»...

Հայ քահանան, յուզուած, արցունքի կաթիլները կը թափին իր փարթամ մօրուքին վրայ, եւ, դողդոջուն ձայնով մը, կը խօսի.— «Հանգիստ, որդի, քու ընկերները շահեցան ճակատամարտը, Թուրքը կը փախչի»։ Հայ զինուորը, վիրաւոր՝ ուրախութեան ժպիտ մը կ'ունենայ իր դէմքին ու աչքերուն, եւ գլուխը կը հանգչեցնէ տէրտէրին ծունկին վրայ, հաղորդութիւնը չառած ...

Ահա թէ, որոնք ստեղծեցին Մայիս 28ը եւ ինչ պայքարներու ու զոհողութեան արդիւնք է ան։ Չար մարդիկ կ'ուրանան զայն, սեւ հոգիներ՝ կ'ուզեն նսեմացնել, կ'ուզեն փոխարինել կարմիր նոյեմբերով, թուական մը որ պիտի չմնայ մեր ժողովուրդի պատմութեան մէջ իբրեւ հայկական օր, այլապէս, Տիգրանէն եկած բոլոր հրամաններն ու արիւնկզակ մարզպանները պէտք էր յիշէինք, տօնէինք ու... փառաբանէինք։

Կը տօնենք Մայիս 28ը, որովհետեւ ան թուական մըն է յարութեան։

Այսօր, աւելի քան երբեք, կը հաւատանք որ, Մայիս 28ի ստեղծումով, մեր ժողովուրդը գտաւ ճամբայ մը՝ ուրկէ կրնայ անցնիլ հասնելու համար դարերու իր երազին՝ իր սեփական հայրենիքին, ազատ եւ անկախ։ Ու յաղթօք, կ'աղաղակենք.— Փառք հայ բազուկին, փառք իր զէնքին։

Թ. ՀԵՐՈՅԵԱՆ

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ

Տարիներով շարունակ քե՛զ երազեր, փնտռեր եմ,
Ամէն անկիւն, ամէն տեղ քու ըստուերդ տեսեր եմ
Թէեւ քեզմէ շատ հեռու, ինկած օտար երկրի մէջ,
Կ'արձագանգէ անունդ հոգիիս՝ մէջ վառ, անշէջ։
Անջրպետը, ո՛հ, երբե՛ք սրտէս ջնջել չկրցաւ
Յիշատակդ, հայրենիք, մինչդեռ հոգիս դառնացաւ
Օտարութեան մէջ մարդոց նայուածքներէն թունաւոր,
Կարօտովդ աւելի՛ հոգիս եղաւ վիրաւոր։
Այժմ յոյսո՛վ կը սպասեմ, իմ հայրենիք անընման,
Եւ մեծապանծ իմ լեզուիս երգերն այն վեհ հրաշագան
Մասունքի պէս պիտ՝ պահեմ շրթներուս վրայ յաւիտեան,
Մինչեւ հնչէ Մասիսէն կոչնակն մեր մեծ Յարութեան...։

ԳԵՂԱՆ ՇԻՆԻԿՃԵԱՆ – ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Մայիս 28

Հազար ու հազար տարիներ Հայը փոթորկալի պայքարներ մղեց, ամեհի տիտաններու պէս նետուեցաւ կրկէս՝ կուրծք տուաւ բոլոր գոյնի բռնակալութեանց, առիւծի վեհանձնութեամբ պաշտպանեց հայրենական օճախը, միշտ հաւատարիմ իր ապագային :

Հազար տարիներու այս սրբազան պայքարի ընթացքին փառահեղ պատմութիւն մը ստեղծեց՝ փոթորկալի դէպքերով — Վարդանանց, Բագրատունեաց, Արծրունեաց, Ռուբինեանց դրուագներով: Եւ յղացաւ զարաւոր հարուստ մշակոյթ, որ գատարկ հոգիները կը լեցնէ, խոպան, ամայի մտքերը կը թրծէ: Գեղարուեստական հոյակապ ճարտարապետութիւն, արձանագործութիւն, մանրանկարչութիւն, անմահ կոթողներ որոնց առջեւ, օտար վարպետներն անգամ կը խոնարհին :

Միշտ կարեվեր, արիւնլուայ, սակայն ապրելու, տեւելու անպարտելի վճռական կամքով, անչափելի հաւատքով մը տոգորուն խոր համոզումով հայ ժողովուրդը շարունակեց պայքարը, ցեղին գոյութեան յարատեւման սրբազան կռիւը :

Հայուն ազատատենչ հոգիին յատկանիշն է այս:

Երբ պահ մը ամփոփուինք նոյնանանք մեր պապերու պատմութեան հետ, կը տեսնենք ամբողջ հինգ ու կէս դար (1373—1918) Հայը փոթորկայոյզ տառապանքներու, անհրեւակայելի չարչարանքի մըն է ենթարկուած: Այն օրէն որ կորսնցուց իր պետական կեանքը, քաղաքական անկախութիւնը. տաճարները սեղմած, մեծ հայածանքները դիմագրաւած է մերթ խրոխտ, մերթ ակամայ ենթարկուելով՝ սակայն ազատութեան անշէջ կրակը պահած իր մեծ հոգիին մէջ՝ միշտ աննկուն: Մարտական ոգին փոխանցեց սերունդէ սերունդ ոսպէսզի ազգը ապրի: Ապրեցաւ ազգը ու կ'ապրի Հայը միշտ հաւատաւոր իր լուսաշողապագային ու վստահ աւելի քան երբեք:

Դարերու անհաւասար կռիւներու եւ հաւատքի լուսաճաճանչ բոցերէն ծնունդ առաւ թուական մը, իբր յաղթանակի դափնեպսակ՝ նահատակներուն անհնարին փոհողութեանց: Այդ «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» թուականը 1918 Մայիս 28ն է, արդար հատուցումը պատմութեան :

1918 Մայիս 28ը լուսաճաճանչ յոյսի ու խանդի, սփոփանքի, հաւատքի ամրապնդման նոր դարագլուխ մըն է, հայ բազմաչարչար ժողովրդի դարերէ ի վեր երազած քաղաքական ազատութեան, հայրենիքի եւ պետականութեան վերածնունդի նուիրական թուականը :

Այս թուականը սրբազան է նաեւ առաւել իբրեւ խորհրդանշանը հայ ժողովուրդի դարերու անհաւասար պայքարին, ապա ուրեմն արեան հատուցման:

Այն բոլոր տխեղծ ու տմարդի հոգիները, ըլլան «դերապատիւներ» թէ հասարակ մահկանացուներ, որ չեն ըմբռներ այս խնկելի սրբութեանց վեհութիւնն ու խորհրդաւորութիւնը, իրենց հոգեկան թշուառութիւնը կ'ապացուցանեն :

Կա՞յ աւելի նուիրական մասունք՝ քան հարազատներու ողջակիզումը յանուն սրբազան նպատակի մը, — Հայրենի՛ք :

Հակառակ բոլոր այն բարբաջանքներուն, Մայիս 28ը կը մնայ լուսափառ փարոս մը հայ ժողովուրդը առաջնորդելու համար դէպի հայրենիքի միացեալ եւ անկախ ազատագրութեան: Կը մնայ «Խորհուրդ մեծ եւ սքանչելի» կերտելու համար նոր սերունդներու կամքն ու եռանդը: Դարձնելով «հովիւքն երգեն ընդ հրեշտակս, տան աւետիս աշխարհի »:

Ե. ՀԻՍԱՑԵԱՆ

«Նայիրի Նորան Երեք գոյնով»

Հայրենասէր գործիչ եւ գրագէտին Միքայէլ Նալբանդեանի հայրենաշունչ երգը «Մեր հայրենիք» այնքան տպաւորիչ եւ ազդու չէր եղած քան 1918 Մայիս 28ի Մեծ Օրը, երբ հիմը կը դըրուէր հայրենիքի ազատութեան ու անկախութեան :

Բայց հայրենիքը այդ օրուընէ սկսեալ ալ թշուառ ու անտէր չէր, ոչ ալ ոտնակոխ իր թշնամիներէն, այլ թօթափած ստրկութեան շղթաներէն, լայն շունչ ու ոգի կ'առնէր Արարատի ստորոտը, իր շուրջն հաւաքած իր որդիները :

Ալ բաւական էր որքան զոհ էր տուեր, բաւական որքան թափեր դարերէ ի վեր, ու ծառայեր օտար ազգեր ու թափառեր երկրէ երկիր ի խընդիր իր գոյութեան եւ ինքնապաշտպանութեան:

Այդ օրը վերջ կուտար տխուր անցեալին եւ փառքով կը պսակէր ներկան :

Հայ ազգն ալ ճակատը բաց իր տեղը ունէր միւս ազգերու կողքին: Ինչո՞վ պակաս էր եղած արդէն անոնցմէ, սկիզբէն ի վեր:

Կրօնական տեսակէտով ան առաջին քրիստոնեայ ժողովուրդն էր եղած, երբ միւս ազգեր կռապաշտ էին ու խաւարի մէջ:

Գիտութեան մէջ նոյնպէս կը փայլէր իբրեւ յառաջադէմ ու բանիմաց ցեղ մը, հին դարերէն սկսեալ :

Զինուորականութեան մէջ նոյնպէս կորովի եւ քաջ, օրինակ տալով ուրիշ ազգերու Տիգրան Մեծով, մինչեւ Բիւզանդիոնի գահուն տալով հայ թագաւորներ եւ իշխաններ :

Եւ ամէն մարզի ու ասպարէզի մէջ ալ ցոյց տալով կորով եւ իմաստութիւն եւ ընդունակութիւն, մինչեւ իսկ նախանձը շարժելով օտարներու :

Ուրեմն ան իրաւամբ արժանի էր եւ իր կորանցուցած հայրենիքին տէրն ու տիրականը դառնալու, առանձին պետութիւն, բանակ կազմելու, կառավարութիւն ունենալու իր սեփական օրէնքներովը ու զինուորներովը, անկախ իր երկրի մէջ, իր հողերուն վրայ եւ ազատ իր ժողովուրդին հետ հոգ չէ թէ փոքրաթիւ եւ նեղ սահմաններով...

Եւ վերջապէս այդ ունեցաւ թէեւ անհուն զոհողութեան գնով, բուռն մարտնչումներէ եւ անգին երկար պայքարէ վերջ, «Իւր քաջ որդւոց սուրբ արիւնով» .. «Նայիր Նորան երեք գոյնով»:

Տեսաւ հայութիւնը ծածանիլը իր դրօշին նուիրական սուրբ նշան, երեք գոյն — կարմիր, կապոյտ, նարնջագոյն :

Ան կարօտ ունէր անոր.. երբ կ'երազէր դարերու ընթացքին, իր սեփական տունն ու երդիքը եւ իր խորհրդանշանը՝ անոր ճակտին բարձր, պաշտելի :

Ան ազատ չէր այլեւս ու նոր կեանք, նոր աշխարհ կը մտնէր, ապրելու համար նոր խանդով հայրենի հողին վրայ, ազատ ու անկաշկանդ :

Մեծ էր իր հաւատքը այդ օրուան համար: Ան գիտէր որ առանց յոյսի եւ պայքարի կարելի չէր որ հասնէր ու յաղթէր իր սեփական հայրենիքի կառուցման եւ հիմնարկութեան մեծ, նուիրական, բայց դժուարին գործին,

Ափսոս, որ երկար չտեւեց իր հիմնած տան կառավարութեան ազատ վարչաձեւը ու տխուր օր մը սեւ, սեւ ամպեր կուտակուեցան հորիզոնին վերեւ ...

Ու սեւ ագռաւներու երամ մը կարմիր կտուցներով սկսան թռչիլ օդին մէջ, եւ իջան վար թառելու խաղաղ ժողովուրդի բուխերիկներուն վըրայ ...

Այս անգամ, եղբայր եղբօր դէմ, աջակցութեամբ արտաքին թշնամիներու ...

Թէեւ վտարանդի՝ արթուն են պահակները, միշտ ու կը հսկեն ու կը հաղորդեն նոր սերունդին ինչ որ պատմութիւնը արձանագրեց երէկը :

Պատրաստ՝ վաղուան համար, ամուր հաւատքով խանդակաթ սիրով ու ջերմ կարօտով, կրկին ողջունելու համար ազատութեան արեւածագը :

ՄԷՆ - ՍԷ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Մայիս 24ին բացուեցաւ Galerie Arc en Cielի մէջ, «Պարի Բարեկամներու» նկարահանդէսը, ուր աւելի քան 25 նկարիչներ ցուցադրած են իրենց գործերը: Երիտասարդ նկարիչ Գարզու (Գառնիկ Զուլումեան) եւս կը մասնակցի այս նկարահանդէսին, երեք նկարներով որոնց երկուքը շատ գեղեցիկ esquisseներ են, բանաստեղծական ներշնչումով: Իր Գարուհին կը խտացնէ բոլոր նրբութիւնները եւ ջերմը, իր աննման կանանչով —կեանքին իսկ պայծառ գոյնը :— Թ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՄՈՎ ՀՈՏՈՎ, Գարեգին եպիս. Սրուանձտեանցի: Ա. հատոր: Գ. տպագրութիւն: Հրատ. «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ» մատենաշարի (Թիւ 16): Փարիզ, 1949: Գին 300 ֆրանք: Ամերիկա 2 տոլար : Հասցէ — Librairie Barsamian, 46 Rue Richer, Paris (9):

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻ հիւլէական ուժի յանձնախումբին մէջ, խորհրդային ներկայացուցիչը, Պ. Մալիք, անգամ մը եւս առաջարկեց երկու պայմանագիրներ մշակել, մէկը՝ օրէնքէ դուրս հըռչակելու համար հիւլէական զէնքերը, միւսը հսկողութեան տակ առնելու համար հիւլէական ուժը :

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Ինք Հալաբար էր: Գիրացել ու աչխուժացել էր, սակայն նոյն Կամոն էր. աւելի զուարթ, կատակասէր եւ հաղորդունակ: Զարմացաւ, որ ռուսերէն էի խօսում. խոստացաւ որ ինքն էլ հայերէն պիտի սովորի:

Իր խօսքերից ինձ թուաց, որ ռուսական յեղաշրջումով խանդավառ չէր: Գոհ էր ու չափազանց ուրախ, որ յեղափոխական շարժումը յաղթական արշաւի մէջ է, եւ բռնակալութիւնը վերջնապէս տապալած է: Սակայն միտքը աղջամուղջի մէջ էր թափառում: Ինքնիրեն զգում էր առկախ՝ անէութեան մէջ: Այսուհետեւ ի՞նչ պիտի լինէր իր անելիքը: Դաւադրական աշխատանքը հիջել էր: Քարոզիչ չէր, որ հրապարակ իջնէր եւ իր մտքին հմայքը տարածէր, զինուորական կրթութիւն չունէր, որ վաշտեր վարէր: Հապա ի՞նչ անել: Սպասում էր, որ յեղափոխութիւնը որոշէր իրեն վիճակուած պարտականութիւնը:

Պատմեց ինձ, որ Պոլսից Եւրոպա գնացել էր Լենինի մօտ: 1912ին դաւադրական նմանօրինակ մի գործի ձեռնարկել էր Կովկասի մերձակայքը: Բայց շրջապատուել էր կազակների կողմից եւ մահուան դատապարտուել: Միայն Ռոմանովների երեք հարիւրամեակի առթիւ մահապատիժը վերածուել էր ցմահ բանտարգելութեան :

Այս անգամ Կամոն աւելի հայացած գտայ : Մեծ շահագրգռութիւն ցոյց տուեց կամաւորական շարժումներին ու Հ. Յ. Դաշնակցութեան գործերին հանդէպ եւ խոր ուշադրութեամբ ու սրտութեամբ լսեց թրքահայութեան կոտորածների մասին:

Երկրորդ եւ վերջին հանդիպումս եղաւ :

Մէկ օր էլ թերթերում կարդացի, որ Կամոն, Ստալինի վաղեմի մտերիմը, Թիֆլիզի բանուկ փողոցներից մէկի մէջ հեծանիւով գնալիս բախում կ'ունենայ մի կառքի հետ ու արկածամահ կը լինի :

Կամոյի մահը ցաւ պատճառեց ինձ :

Երբեմն մտածում եմ, թէ արդեօք ապագան ի՞նչ էր վերապահելու այս յանդուգն ու քաջարի յեղափոխականին, եթէ տարաժամ մահը ուշանար: Պիտի հանդուրժէ՞ր սովետական ռէժիմի խստութեան, պիտի համակերպէ՞ր իր ճակատագրին: Ես կարծում եմ — ոչ: Կամոն ճկուն չէր: Գործնապաշտ չէր, ընդհակառակն չափազանց գաղափարապաշտ յեղափոխական էր : Իրեն պիտի վիճակուէր այն տխուր ճակատագիրը, որ Աղասի Խանջեանին գլուխը կերաւ: Իրաւ է, որ Ստալինի մտերիմ բարեկամը եւ սերտ գործակիցն էր եղել: Բայց ի՞նչ կ'արժեն բարիք, երախտիք ու բարեկամութիւն միատէրների համար. մանաւանդ համայնավարին, որ բարոյական բոլոր արժէքները համարում է բուրժուական նախապաշարումներ : Ստալինի ո՞ր ընկերը ու ո՞ր գործակիցը զոհ չէ գնացել իշխանաւորի մահաբեր մականին: Մէկ հատիկ մարդ միայն ողջ է մնացել: Այն էլ Լիտվինովն է, որ իր ամբողջ ոտքերի տակ փռուել է իբրեւ կենդանի գիակ :

Կամոն մեռաւ, բայց իր մահով հոգին ողջ մնաց :

Իմ բոլոր երեւակայութիւնը կերտել էր ահաբեկիչի ու դաւադիրի կերպարը ամենաժանտ գոյներով: Նա դժնեաեսիլ մի դէմք էր, որի կամքը սար էր եւ սիրտը՝ քար: Դաժան՝ դահիճի նման ու խուժդուժ՝ վայրենու պէս, որի հոգին անապատ է, զուրկ՝ սիրոյ եւ գութի տոգորումներից:

Կամոն էլ դաւադիր էր. եւ ինչ յախուռն, անայլայլ, խիզախ ու անխնայ ահաբեկիչ: Սակայն մանուկի սիրտ ունէր, բուխ, զգայուն եւ դիւրազգած:

Երբ պատմեցի Ապրիլեան սպանդի սրտակեղեք եղելութիւնները, հայ մտքի ընտրանիին աքսորն ու կոշկոճ կոտորածը եւ ապա իմ ընտանիքի տարաբախտ ճակատագիրը, Կամոն կռացաւ գլխահակ, աչքերը տամկացած եւ անակնկալ փղձկումով փուլ եկաւ եւ արտասուեց: Ես, որ մինչ այդ մի շիթ արտասուք չէի թափել, անկարող եղայ զսպել իմ ներքին վերիվայրումը եւ իրեն հետ լաց եղայ :

Վերջապէս, վերացած՝ փողփողուն անկալիքի հաւատքով, գնացինք Մինինի պաշտօնատուներ. պարտաւորուեցինք հոգեմաշ ու ծանրատաղտուկ խոչընդոտներին յաղթահարել Մինինի կողմից ընդունուելու համար:

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԹԷՆՔԻ մէջ հրատարակուած պաշտօնական տեղեկագրի մը համաձայն, ապստամբները 1579, կառավարական բանակը 286 հոգի կորսնցուցած են իրենց մէկ ամսուան ընթացքին :

ՌՈՒՄԱՆԻԱՅԷՆ Միւնիխ հասած 50 գերման մայրապետներ կը պատմեն թէ դիմադրական ճակատ մը կազմուած է լեհերը ապաստանած գիւղացիներու կողմէ, ընդդէմ Տիկին Աննա Փոքէրի (արտաքին նախարար) : Նոյն աղբիւրին համաձայն, դժգոհութիւն կ'աճի խորհրդային կարգուսարքին դէմ, մանաւանդ գիւղական շրջաններու մէջ :

ՅՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ դիկտատորին՝ Թիթոյի ծննդեան 57րդ տարեդարձին առթիւ, Պելկրատի թերթերը անգամ մը եւս կը ձաղկեն Մոսկուայի գլխաւորութեամբ կազմակերպուած պայքարը : «Բոլոր յարձակումները, սուտերը եւ զրպարտութիւնները պիտի խորտակուին Յուկոսլաւիոյ պողպատեայ միութեան վրայ» :

ԱԼՊԱՆԻՈՅ մէջ տիրող դժգոհութիւնը հետզհետէ կը վերածուի բաց ըմբոստութեան մը, համաձայն Պելկրատի թերթերուն տեղեկութեանց : «Փոլիթիքա» կը գրէ թէ ժողովուրդը կատղած է յարաճուն ձերբակալութիւններէն, արջառներու դրաւումէն եւ թէ կռիւներ տեղի կ'ունենան սահմանամերձ շրջաններուն մէջ :

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ երեսփ. ժողովը մերժեց 15 % կրճատել Եւրոպայի տնտեսական վերակազմութեան վարկերը, արտօնելով 4.624.470.000 տոլար ծախսել 13ուկէս ամսուան մէջ, փոխանակ 15ի :

ԻՐԱՆԻ ՇԱՀԸ, Մոհամմէտ Ռզա, որ 30 տարեկան է, յայտարարեց թէ զօրաւոր եւ անկախ Պարսկաստան մը օգտակար է աշխարհի խաղաղութեան համար : Այս առթիւ վճռապէս հերքեց այն լուրերը թէ Իրանի ներկայ վարչաձեւը զինուորական դիկտատուրա է : Եւ գանգատեցաւ որ Դաշնակիցները անհրաժեշտ օգնութիւնը չընծայեցին Իրանի, հակառակ Թէհրանի ժողովէն վերջ եղած յայտարարութեան (1943) :

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ վեց Յոյներ գնդակահարուեցան Եգինէ կղզիին մէջ, իբրեւ մեղսակից 1944 Դեկտեմբերի դէպքերուն : Զորս հարիւր կալանաւորներ կամաւոր ծոմապահութիւն յայտարարեցին, իբրեւ բողոք այս գնդակահարութեանց դէմ :

1950 ԹՈՒԱԿԱՆԸ «սրբազան տարի» հռչակուեցաւ Պապին կողմէ, Համբարձման օրը, կոնդակով մը որ կը բաղկանայ 2000 բառերէ : Առաջին «Սրբազան տարին» կ այս 1925էն ի վեր, երբ 800.000 ուխտաւորներ այցելեցին Վատիկան :

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ համայնավար բանակները Շանկայի գրաւումէն վերջ կը պատրաստուին յառաջ խաղալ դէպի Քանթոն : Պարտեալ ազգայնականները տակաւին տէր են Չինաստանի աւելի քան կէս տարածութեան, բայց չունին իրական իշխանութիւն, կորսնցուցած ըլլալով կեդրոնական եւ հիւսիսային Չինաստանը : Ազգայնական կառավարութեան նախագահը կոչ մը ուղղելով նախագահ Թրումընի, կ'ըսէ թէ «Խ. Միութիւնը կը պատրաստուի օգտագործել Չինաստանի համայնավար բանակը, երրորդ աշխարհամարտը պայթեցնելու համար» :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՌՈՒՄԱՆԻԱ որոշեցին ջրանցք մը բանալ, Դանուբը Սեւ Ծովուն կապելու համար, Քոնսթանցայի հիւսիսակողմէն : Ծրագրին համաձայն ջրանցքին պիտի կրնան մտնենալ 12—15.000 թոն տարողութեամբ նաւեր :

ԱՆԳԼԻԱ ԵՒ Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ բանակցութիւններ կը կատարեն, դրամական խնդիրը կարգադրելու համար : Ամերիկա կ'առաջարկէ արժեզրկել սթերլինը. Լոնտոն կ'ընդդիմանայ ուժգնօրէն :

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ 1918Ի ՄԱՅԻՍԵԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ԶՈՀԵՐՈՒՆ

Նախկին Հայ Սպայից Միութիւնը ծանուցանում է ի գիտութիւն փարիզահայութեան որ այս կիրակի 29 Մայիս ժամը 11ին Փարիզի Հայոց եկեղեցում հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի ի յիշատակ 1918ին Պատուոյ դաշտում ինկած հայ սպաների, ենթասպաների եւ զինուորների որոնք Սարդարապատի, Բաշ Աբարանի, Ղարաքիլիսի եւ ուրիշ պատմական հերոսամարտերում, Սպարապետ Նազարբէկեանի հրամանատարութեան տակ մեր Հայրենիքի ճակատագիրը որոշեցին : Այս աւանդական աղօթքին հրաւիրւում են անխտիր ներկայ գտնուիլ բոլոր հայրենակիցները, նկատի ունենալով որ մասնաւոր հրաւէր ոչ մէկին չէ ուղարկուած : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Dameme - (13)
La Gérant : A. NERCESSIAN

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր :

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՍՏԻՈՐԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԸՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ (թառ) : Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ : Կը պարէ ՀՐԱՅՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար) :

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ :

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով : ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ :

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան գրատուններուն : Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel : Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38 :

★

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Մայիս 28ին, Շաբաթ երեկոյեան ժամը 8.30ին, Salle François Coppée, 8 rue Victorien Sardou :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Լիոնի Վարանդեան կոմիտէի կողմէ :

Կը նախագահէ Պ. Յ. ՎԱՐԺԱՊԵՏԵԱՆ

Կը խօսին ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ եւ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին :

★

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ.— Մայիս 28ին, շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Salle des Fêtesի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» կոմիտէի, հովանաւորութեամբ Շրջ. կոմիտէի :

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ՍԻՆԱՊԵԱՆ :

Կիրակի, Մայիս 29ին ընկերահամակրական խնջոյք Ա. Ահարոնեան ակումբին մէջ :

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ :

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան :

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՎՅԵԱՆ : Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին : Արտասանութիւն եւ երգեր :

Խմբերգ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի եւ դպրոցի աշակերտներու կողմէ : Մուտքը ազատ է

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ : Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ ՇՐՋ. ԿՈՄԻՏԷԻՆ, մասնակցութեամբ Շրջանի բոլոր Դաշնակցական խումբերուն եւ ենթակոմիտէներուն, Հ. Յ. Դ. Ն. Սերունդի Շրջ. վարչութեան եւ իր մասնաճիւղերուն, ինչպէս նաեւ Ֆ. Կապոյտ Խաչի Մարսէյլի մասնաճիւղերուն :

Այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս : Théatre G. Verdiի մէջ, (նախկին Casa d'Italia) 56 Rue d'Alger, Մարսէյլ :

Կը նախագահէ Ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

Կը խօսին ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, ՏԻԿԻՆ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ (հայասէր ծանօթ Ֆրանսուհին, հրաւիրուած Վալանսէն) :

Ֆրանսական ընկերվարական կուսակցութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կ'ուղղեն ընկերներ ՖՐԱՆՍԻՍ ԼԷԷՆՀԱՐ (երեսփոխան եւ տնտեսական յանձնաժողովի նախագահ), ԿԱՍԹՈՆ ՏԸՖԷՐ (նախկին նախարար եւ երեսփոխան), ԼԷՈՆ ԿԻՒՏԻՍԷԼԼԻ (Ընկ. կուսակց. Ֆէտէրասիոնի փոխ քարտուղար եւ քաղաքապետ. Խորհուրդի նախկին անդամ) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, Լ. ՂԵՒՈՆԴԵԱՆ (ջութակ), մեներգ՝ Օր. Ն. ՏԷՐ ԱՐՍԷՆԵԱՆ, խմբերգ Սէնթ Անի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Հ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆԻ, արտասանութիւն Ս. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ եւ Գ. ՔԷՆՏԻՐԵԱՆ, հայկական տարազով պարեր Տիկին ՄԱՆՈՒՇ ՇԱՀՄԻՐԵԱՆԻ, եւրոպական պար ղեկավարութեամբ Սէն Լուի նուագախումբին : Ներկայ պիտի ըլլայ յայտնի դերասան Մ. ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ (Սուրիայէն) :

Ճոխ պիւֆէ : Մուտքը ազատ է :

★

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ :

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց :

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղամի» սրահը :

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ :

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ նահանգային խորհուրդի :

Նախաձեռնութեամբ Նիկոլ Դուման ենթակոմիտէին, մասնակցութեամբ Էքսի «Քեռի» եւ Նոր Սերունդի «Վարանդեան» խումբերուն :

Ֆրանսական ընկերվարական քոյր կազմակերպութեան կողմէ Պ. HENRI MALACRIDA, անդամ Comité Directeurի : Դաշնակցութեան երիտասարդ բարեկամ ROGER LERDA :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Մուտքը ազատ է : Հանդէսէն վերջ ընկերահամակրական խնջոյք :

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France :

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ : Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ԺՈՂՈՎԱՑՈՅՑ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն : (Կարեւոր օրակարգ) :

ԿԱՐՏԱՆԻ, ԷՔՍԻ եւ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ խումբերը կիրակի :

Սէն Ժերոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ անդամները, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, 26 rue des Convalescentsի սրահին մէջ :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Իսիի մասնաճիւղը ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այսօր, շաբաթ իրիկուան ժամը 8.30ին— Խրիմեան սրահին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ.— Տէր եւ Տիկին Հրանդ Գրիգորեան Պ. ՄԱՐՏԻԿ - ՄԻՇԷԼ ՍԵՐՈԲԵԱՆԻ մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նուիրեն Ֆր. Կապոյտ Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղին : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ԳԻՆԵՁՕՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչ. նախաձեռնութեամբ :

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է Ա. Քէօսէեանի դասախօսութիւնը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Խանչերեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԾԱՂԻԿ ԽԱՆՉԵՐԵԱՆԻ մահուան առթիւ : Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Տէր եւ Տիկին Խարոյեան կը յայտնեն որ այս կիրակի ժամը 11ին Մարսէյլ, Փրատոյի մայր եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ հոգեհանգստեան պաշտօն - պատարագ, իրենց զաւկին հանգուցեալ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ԽԱՐՈՅԵԱՆԻ, ինչպէս նաեւ համայն Խարոյեան գերդաստանի ննջեցեալներուն յիշատակին համար :

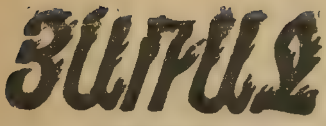

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMÉNIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376 286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գին 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 29 MAI 1949 Կիրակի 29 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No.5859–Նոր շրջան թիւ 1270 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՃԱԿԱՏ ՃԱԿՏԻ

Կարճատեսներ եւ նենգամիտներ ի զուր կը փորձեն վարկաբեկել, նսեմացնել կամ ժխտել Մայիս 28ը։ Ի զուր վկայութեան կը կոչեն զանազան վերլուծումներ եւ՞ յուշեր, իրենց ուզած իմաստը տալու համար անոր ։

Մայիս 28ը կը խտանայ մէկ բառի մէջ.— «Ճակատամարտ»։ Կռիւ ճակատ ճակտի եւ յաղթանակ, ճակատագրական պահու մը։

Մնացեալը մանրամասնութիւն է։ «Դէպքերու դասաւորում», ինչպէս կ'ըսեն տնարոյս քաղաքագէտներ։

Բանգիտութեան, իմաստակութեան, անպատիւ ուրացման բոլոր մարզանքները ինքնին կը փոշիանան այս լուսապայծառ իրականութեան առջեւ։ Եթէ նոյնիսկ հարիւր տարի տեւեն։

Այո՛, օրհասական պայքար եւ յաղթանակ։ Ճակատ ճակտի կռիւ ամբողջ մէկ շաբաթ, մասնակցութեամբ հայ ժողովուրդի արի զաւակներուն։ Կռիւ՝ խառն ի խուռն զէնքերով,— հրացան, սուր, թնդանօթ, մանգաղ։ Ի հարկին եղունգներով։ Իրար բզկտելով ։

Կռիւ՝ կանոնաւոր բանակի մը դէմ որ կը բաղկանար 35.000 զինուորներէ, կատարեալ սպառազինութեամբ ։

Հայկական զօրքը՝ միայն 10 — 12.000։ Արդէն ուժասպառ՝ ամիսներու մարտնչումներէն։ Զէնքերն ու փամփուշտը համրանքով։ Պարէնաւորումը պատահական։ Զրկուած՝ արտաքին օգնութեան որեւէ պատեհութենէ։ Ընդհակառակն պաշարուած չարակամ եւ դաւադիր հարեւաններով։

Իսկ իր կռնակին վրայ ժողովուրդ մը բոլորովին անճար։ Առկախ՝ երկինքի եւ երկրի միջեւ։ Դատապարտուած՝ հետզհետէ ծիւրելու անօթութեան եւ համաճարակներու ահուսարսափին տակ։

Եւ դեռ միւս մղձաւանջը,— բնաջնջում հուրով եւ սուրով։ Ինչպէս երէկ, սահմանէն անդին։

Ուրեմն, «Մահ կամ ազատութիւն»։

Մեր եղերական պատմութեան մէջ անձի՞մ, թերեւս ոչ մէկ ատեն լեռ ու դաշտ այնքան ուժգնօրէն ցնցուած էին այս երկու բառերէն, որքան 1918 Մայիսի վերջին շաբթուն ։

Ոչ մէկ ատեն ապրելու կամքը այնքան աննկունութիւն պատճառած էր որքան այդ բախտորոշ օրերուն, երբ ահաւոր երկունքի մը կը մատնուէր Արարատեան դաշտը ։

Տարիներ անցած են այդ պատմական ճգնաժամէն ի վեր։ Արդէն իսկ երեսնամեակն է որ կը տօնենք ։

Եւ սակայն, դուք այսօր ալ չէ՞ք զգար նոյն սարսուռը, երեւակայութեան, յիշողութեան ելեւէջ մը կատարելով դէպի ետ։

Մնաց որ, տակաւին ոչ մէկ յուշագիր, ականատես կամ ականջալուր վկայ փորձեց տալ այդ ճակատագրական շաբթուան վաւերական, լրիւ պատմութիւնը։ Մարդիկ աւելի շատ զբաղեցան քաղաքական տեսութիւններով։ Կողմնակի դէպքերու բացատրութեամբ։

Իսկ չարամիտներ օգտուեցան, մինչեւ այսօր ալ կ'օգտուին զանազան հակասութիւններէ, ամբոխին կեր ճարելու համար ։

Ամբողջովին միեւնոյն կուսակցութեա՞ն կը պատկանէին այն 12.000 քաջարի ռազմիկները ։

Եւ ատոր համա՞ր է որ անպատիւ ուրացումի, վարկաբեկումի մարզանքներ կը կատարեն դաս մը սոփեստներ, հովանաւորութեամբ կարմրուկ Երեւանի ։

Ուրեմն այս երանելիները անգիտակցաբար մեծագոյն պատիւ կ'ընծայեն Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որ ամէնէն վճռական դերը կատարելով հանդերձ, երբեք իրեն վերապահած չէ Սարդարապատի եւ Ղարաքիլիսէի ճակատամարտներուն փառքը։

Դաշնակցութիւնը այն հսկան է որ կ'ըսէ երեսուն տարիէ ի վեր եւ պիտի ըսէ միշտ.

— Փոթորիկ մը պայթած էր Արարատեան դաշտին վրայ։ Հայ ժողովուրդի զաւակներէն 10 — 12.000 քաջեր պատնէշ կազմեցին, իրենց երիտասարդ արիւնը տրամադրելով անխտիր, եւ ճակատամարտը պսակուեցաւ յաղթանակով. Մայիս 28։ Տէր չէ՞ք ըլլար այդ փառքին։ Երթաք բարով Ես ներկայ եմ եւ ամէն արի հպարտութեամբ պիտի հռչակեմ այդ փառքը, տէր կանգնելով ե՛ւ իմ շարքերուս ե՛ւ միւսներու պայքարին ու յաղթանակին ։

1948 Շ.

ԱՐԱՄ (Մանուկեան)՝ որ այնքան վճռական դեր կատարեց Հայաստանի հանրապետութեան հաստատման մէջ ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ Կ'ԸՍԷ...

1920 Սեպտեմբեր 23ին, երբ Թրքական բանակը Հայաստան կ'արշաւէր հարաւէն, իսկ Մոսկուան կը դաւէր մեր կռնակէն, պոլշեւիկները հետեւեալ թռուցիկը կը ցրուէին հայկական բանակին եւ ժողովուրդին մէջ.

— «Հայ բանուոր, հա՛յ գիւղացի եւ հայ զինուոր.

«Քէմալական յեղափոխական բանակը՝ Թուրք բանուորը, աշխատաւոր գիւղացին եւ յեղափոխական ասկեարը, պարզած խորհրդային կարմիր դրօշը, գալիս է փրկելու քեզ քո դաւաճանների ձեռքից եւ տապալելու քո արիւնը ծծող Դաշնակների անարգ լուծը։

«Զկրակե՛ս, աշխատաւոր հայ զինուոր, եղբայրական Թիւրք բանակի վրայ, նա քեզ բերում է ոչ թէ ստրկութիւն, այլ ազատութիւն. նա գալիս է օգնելու քեզ քո սրբազան պայքարի մէջ։

«Երբ տեսնես կարմիր դրօշը, ա՛ռ զէնքերդ եւ միացի՛ր եղբայրական Թիւրք բանակին ընդդէմ քո ոխերիմ թշնամիների, ընդդէմ անարգ Դաշնակների»։

Այսպէ՞ս էր որ Կարսը ինկաւ առանց կռուելու։ Եւ Մոսկուան յարգեց իր խոստումը, Թուրքիոյ վերադարձնելով զայն ։

★ 1920 Հոկտեմբեր 24ին, Թիֆլիսի «Կոմունիստ» լրագիրը կը գրէր.

— «Մնում է ուրախանալ, որ Դաշնակցական Հայաստանը գտնւում է այն պոզահարող կովի վիճակում, որին Աստուած եղջիւր չի տուել»։

ՕՐՈՒԱՆ ԱՄԵՆԱՄԵԾ ԴԷՊՔԸ գիտէ՞ք որն է, —Դերասանուհի Ռիթա Հէյուըրթի ամուսնութիւնը Հնդկաստանի հռչակաւոր Աղա խանի տղուն՝ իշխան Ալիի հետ։ Տեղական թերթերը սիւնակներով նկարագրութիւններ եւ պատկերներ կը հրատարակեն, աւելի լայն տեղ տալով քան... Չորսերու Խորհուրդին։ Հարիւրաւոր թղթակիցներ, լուսանկարիչներ եւն. հաւաքուած էին Քանի մօտ, Վալորիս, ուր տեղի ունեցաւ ամուսնական արարողութիւնը, նախագահութեամբ ... համայնավար քաղաքապետին։ Շարժանկար մըն ալ պատրաստուեցաւ։ Այս ամէնուն մէջ միակ հանրօգուտ ձեռնարկը այն է որ, նորապսակ իշխանը եւ իշխանուհին 530.000 ֆրանք նուիրած են Վալորիսի համայնքին։ — Կարգ մը թերթեր կը գրեն թէ հաւանական է որ Ռիթա իշխանուհին (կաթոլիկ) բանադրուի, Իսլամի մը հետ ամուսնացած ըլլալուն համար։

ԱՄԵՐԻԿԱՑԷՆ փախած գերման համայնավար առաջնորդը, Կերհարտ Այսլըր, որ երկու շաբաթ առաջ լեհական շոգենաւէ մը դուրս հանուած էր անգլ. ոստիկանութեան կողմէ, ուրբաթ օր դատուելով Լոնտոնի մէջ, անմիջապէս ազատ արձակուեցաւ։ Դատաւորը բաւարար պատճառներ չգտաւ, ամերիկեան իշխանութեանց յանձնելու համար ամբաստանեալը, ինչպէս պահանջուած էր։

Չորսերը մէջը կը վիճին

ԾՐԱԳԻՐ ՄԸ ՊԻՏԻ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒԻ ԱՅՍ ՇԱԲԹՈՒ

Չորսերու Խորհուրդին ուրբաթ օրուան նիստին մէջ, երեք ժամուան ամուլ վիճաբանութիւններէ վերջ, Պ. Վիշինսկի առարկեց թէ արեւմտեան պետութիւնները որեւէ առաջարկ չներկայացուցին ի պատասխան իր թելադրութեանց։ Պ. Շուման, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը, պատասխանեց թէ «մենք ալ առաջարկներ ունինք»։ Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, երեք արեւմտեան պետութիւնները ծրագիր մը պիտի ներկայացնեն այս շաբթու ։

Վիճաբանութեանց ընթացքին, Պ. Վիշինսկի հարցուց Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարին.—Ի՞նչ կ'առաջարկէք լուծելու համար օրակարգի խնդիրը։ Ի՞նչ որոշ միջոցներ կ'առաջարկէ ձեր կառավարութիւնը։ Ի՞նչպէս կ'ըմբռնէք ելքը։ Ի՞նչպէս պիտի վերահաստատուի գերմանական միութիւնը։ Միւս պատուիրակութիւնները ծրագիր մը ունի՞ն »։

Իր սպասած պատասխանը չստանալով, Խ. Միութեան ներկայացուցիչը հարցուց թէ արեւմտեան պատուիրակները փոփոխութիւններ կ'առաջարկե՞ն իր ծրագրին վրայ, նոյնիսկ աւելի ազատութիւն տալով Գերմաններուն։

Պ. Վիշինսկի այս առթիւ ալ պնդեց թէ որոշումները պէտք է տրուին միաձայնութեամբ, այսինքն վեթոյի իրաւունքով։ (Միւսները կ'առաջարկեն պարզ մեծամասնութեամբ)։ Պ. Էչիսըն նորէն յիշեցուց թէ ամէնէն առաջ պարտաւոր են լուծել Գերմանիոյ տնտեսական խնդիրները, եւ մանաւանդ հատուցումներու հարցը։ «Կը պնդեմ այս կէտին վրայ, որովհետեւ դժուար է ելքի մը յանգիլ, երբ օտար պետութիւն մը կը շարունակէ այնքան մեծ համեմատութեամբ գրաւել Գերմանիոյ արտադրութիւնները »։ Արդարեւ, Ռուսերը կ'ուզեն վերջնապէս տիրանալ գերմանական այն ստացուածքներուն զորս գրաւած են, մինչդեռ միւսները կ'առաջարկեն վերջ տալ հատուցումներուն եւ վերադարձնել բռնագրաւումները, որպէսզի Գերմանիան բեռ չդառնայ իրենց վրայ։ «Չենք ուզեր որ մեր տրամադրած տոլարները ծառայեն հատուցումներ վճարելու», ըսած է Պ. Էչիսըն ։

Անգլիոյ ներկայացուցիչը լուռ մնաց այդ օրը։ Իրազեկներու կարծիքով, արեւմտեան նախարարները իրենց նոր ծրագրին մէջ պիտի ամփոփեն մինչեւ հիմա յայտնուած տեսակէտները։ Իրենց գլխաւոր առաջարկներէն մէկը պիտի ըլլայ Պոնի սահմանադրութիւնը հիմնական օրէնք ընդունիլ ամբողջ Գերմանիոյ համար. յետոյ կեդրոնական կառավարութիւն մը հաստատել ազատ ընտրութեամբ։ Ուրիշ հիմնական առաջարկ մը — քաղաքական եւ տնտեսական ազատութիւն հաստատել Գերմանիոյ արեւելեան մասին մէջ, որ ենթակայ է խորհրդային կարգուսարքին։

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ԾԱՆՐԱՆԱՅ ՊԵՐԼԻՆԻ ՄԷՋ

Երկաթուղիներու գործադուլը եւ ուրիշ դժուարութիւններ կարեւոր անելի մը մատնած են փոխադրութեանց խնդիրը, Պերլինի մէջ։ Կարծես պաշարումը վերահաստատուած է եւ արեւմտեան պետութիւնները պաշար կ'ամբարեն, զարկ տալով օդանաւային փոխադրութեանց ։

Ահագին ապրանք դիզուած է կայարաններուն մէջ։ Բեռնակառքերու երթեւեկը կը շարունակուի, բայց հազիւ քանի մը հարիւր թոն փոխադրելով, մինչդեռ օդանաւերը 6—7000 թոն կը փոխադրեն։ Գործադուլին հետեւանքով, ուրբաթ օր 34 շոգեկառքեր անշարժութեան դատապարտուած էին ռուսական շրջանին, 42 ալ (2370 վակոն) արեւմտեան շրջանին մէջ։

Վերջին պահուն ուրիշ դժուարութիւն մը եւս ծագեցաւ,— Խորհրդային իշխանութիւնը կը ծանուցանէ թէ անմիջապէս պիտի ձեռնարկեն ամառնային ռազմափորձերուն, հետեւաբար պատասխանատու չեն արեւմտեան օդանաւերու ապահովութեան համար։

Թերթերը կը գրեն թէ Պերլինի պարենաւորման խնդիրը նոյնքան տագնապալի է այսօր որքան պաշարման ամէնէն ծանր օրերուն։ Նորէն մտահոգութեան մատնուած են արեւմտեան շրջանին 2.250.000 բնակիչները ։

Արեւմտեան պետութիւնները ներքին խնդիր համարելով բանուորներու գործադուլը, չեն հանդուրժեր որ խորհրդային շրջանին ոստիկանութիւնը միջամտէ ։

Ուրբաթ օր Ռուսերը վայրաշարժ մը բերած էին, ութ վակոններով։ Բանթոգները յարձակելով, շոգեշարժ մեքենան քակեցին եւ մեքենավարն ու հնոցպանը ճամբեցին։ Ամէն օր այսպիսի դէպքեր կը պատահին։ Բանակցութիւնները կը շարունակուին, գործադուլը դադրեցնելու համար։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՊՈԼՍՈՅ կուսակալը իր մօտ հրաւիրած է Արսլանեան արք. եւ ընդդիմադիր տեղապահը՝ Հմայեակ Ծ. Վ., փութացնելու համար պատրիարքին ընտրութիւնը ։

«ԳԵՂԱՆՈՅՇ»Ը
(ՆԱՒԸ ԼԵՐԱՆ ՎՐԱՅ)

1920ի ամառն էր Հայաստանի անկախութեան ամենափայլուն շրջանը: Ջախջախուած էր Մայիսի պոլշեւիկեան շարժումը: Հաշուեյարդարի ենթարկուած էին թաթարաբնակ ապստամբ վայրերը, Շարուր, Աղբաբա, Զանգիբասար (Երեւանի մօտիկը):

Հայկ. բանակը մաքրագործելով այդ վայրերը, մօտեցած էր Նախիջեւան: Այս ճակատի հրամանատարն էր զօրավար Շելքովնիկեան՝ որ հետագային մեզի հետ աքսորուեցաւ Ռուսաստան եւ չոգեկառքի արկածի մը զոհ գնաց Ռոստովի մօտ:

Հրամանատար զօր. Շելքովնիկեան իր սպայակոյտի կեդրոնը հաստատած էր Շահթախտի կայարանը, Արաքսի եզերքը, դէպի Մակու գացող «տեքովիլ» գիծին սկիզբը:

Յուլիս ամսուան ընթացքին էր, որ մեր գունդի հրամանատար ռուս գնդապետ Քելլէր ինծ հրահանգ տուաւ, ճարտարապետ սպայի մը եւ երկու տասնեակ ամբաչէն զինուորներու ընկերակցութեամբ երթալ Շահթախտի կայարանը եւ հոն գտնուած փոքր նաւը փոխադրել Երեւան:

Երկաթուղին կ'անցնէր Շարուրի ընդարձակ եւ բարեբեր շրջանէն, որ առատ ցորեն, բրինձ եւ բամպակ կ'արտադրէ: Ապստամբ թաթարներու հեռացումէն ետք, հայկական պետութիւնը արտակարգ միջոցներ ձեռք առաւ, որ անոր քաղելու հունձքը եւ փոխադրելու մայրաքաղաք: Այդ օրերուն, նոյնիսկ կրթական նախարար Նիկոլ Աղբալեան կարճ ժամանակով գնաց Շարուր՝ կազմակերպելու արմտիքի մթերումը եւ առաքումը:

Շահթախտ հասնելով, իմ պաշտօնակից սպային հետ, ներկայացանք զօր. Շելքովնիկեանին, որուն յանձնեցինք մեր պաշտօնաթուղթերը: Ան ամէն դիւրութիւն ընծայեց շուտով կարենալ վերջացնելու համար մեզի յանձնուած գործը:

Կայարանէն քիչ հեռու, երկաթուղիի մէկ ճիւղի վերջաւորութեան, ընդարձակ փոսի մը մէջ, կողքին պառկած էր փոքր նաւ մը, որուն վրայ կը կարդացուէր իր ռուսերէն անունը «Միստրիցա Նուշա», «Գթութեան քոյր Նուշա»: Եւրոպական պատերազմին Ռուսերը բերած էին այս նաւը փոխադրելու համար Վանայ լիճը: Բայց վրայ հասնելով պոլշեւիկեան յեղափոխութիւնը, դէպի տուն նահանջող զինուորները որոնք պէտք ունէին վակոններու, փոսին մէջ կը գլորեն խեղճ «Միստրիցա Նուշան»...:

Մեզի համար դիւրին գործ մը չեղաւ «Միստրիցա Նուշան» կրկին փոխադրել՝ կայարան, վակոններու վրայ: Մեր տրամադրութեան տակ չունէինք «վինչ»եր: Զանազան հնարամտութիւններ ի գործ դնելով, երկու շաբթուան յոգնեցուցիչ աշխատանքներէ ետք, մեր ամբաչէն զինուորները ի վերջոյ յաջողեցան նաւը բարձրացնել վակոններուն վրայ:

Մեր ուրախութիւնը սահման չունէր: Վերադրաւուած վայրերէն մեր հայրենիքին պիտի տանէինք լաւագոյն նուէր մը: Գիտէինք թէ Ծամհուրի ղեկավարութեամբ ռուսմանահայ սպայ մը ամիսներէ ի վեր կ'աշխատէր Սեւանի եզերքը, «Աշոտ Երկաթ» նաւը շինել, որուն մարդիկ հեգնանքով «Աշոտ Տախտակ» անունը կուտային: Մինչդեռ մեր «Միստրիցա Նուշա»ն երկաթէ կառուցուած նաւ մըն էր եւ որուն հետագային Ծամհուր պիտի տար «Գեղանոյշ» հայկական անունը:

Նախքան Շահթախտէն ճամբայ ելլելը, մեր զինուորները նաւին մէջ լեցուցին ցորենի պարկեր եւ չոր խոտ գունդի ձիերուն համար: Իրիկուան դէմ մեկնեցանք կայարանէն: Զինուորներու հետ նստած էինք նաւին մէջ, մասնաւոր վայրաշարժ մը կը քաշէր սովորական չորս վակոններու երկարութիւն ունեցող այս խոշոր զանգուածը: Մենք գետնէն հինգ մեթրէն աւելի բարձր էինք: Մարդ տարօրինակ զգայնութիւն մը կ'ունենայ, երբ կը ճամբորդէ ցամաքին վրայէն սուրացող նաւի մը մէջ ...:

Երկաթուղին կ'անցնէր Արարատի արեւելքէն, նաւին մէջէն կը դիտէինք սքանչելի վերջալոյս մը որ այնքան երկար կը տեւէ Արարատի բարձր գագաթին վրայ, գոյներու յարատեւ փոփոխութեամբ: Խոտերու մէջ ընկղմած, քնացած էինք պարկերու վրայ:

Աղմուկէն յանկարծ արթնցանք: Պահակ զինուորը կը սուլէր, նաւին մէջ հրդեհ ծագած էր: Կարծէք այս ամէնը երազի մը շարունակութիւնը ըլլային:

Այդ օրերուն մեր վայրաշարժները փայտ կը վառէին: Բազում պոլշեւիկներէն գրաւուելէն ետք, Հայաստան զրկած էին նաւթէ: Վայրաշարժէն թռչող կայծերը ինկած էին մեր նաւին մէջ գտնուած չոր խոտի դէզերուն վրայ եւ որոնք սկսած էին բռնկիլ: Շուարած էինք, որովհետեւ ջուր չունէինք կրակը մարելու համար:

Միւս կողմէ սուլիչի ձայնը եւ մեր աղաղակները չէր լսեր վայրաշարժի մեքենավարը եւ հընարաւորութիւն չկար մեր նաւի մէջէն երթալու իր մօտ: Իսկ արագ սուրացող գնացքէն վար նետուիլ, քանի մը մեթր բարձրութենէ, կը նշանակէր հաշտուիլ ինքնասպանութեան գաղափարին հետ: Այլեւս յուսահատ սկսանք մաքառիլ կրակին դէմ: Մեր ձեռքերը եւ դէմքերը այրելու գնով, սկսանք բռնկած դէզերը նաւէն դուրս նետել:

Ի վերջոյ գերմարդկային ճիգերով յաջողեցանք յաղթել կրակին: Հանգիստ շունչ քաշեցինք, որ ազատած էինք այս անսպասելի եւ տարօրինակ աղէտէն:

Յաջորդ առաւօտ, «Միստրիցա Նուշա»ն ճաղցելի հարսի մը նման հասաւ Երեւանի քաղաքի կայարանը: Մեր պարտականութիւնը այստեղ վերջացաւ:

Ծամհուր նաւին նորոգութիւնը յանձնեց Պոլսէն եկած հայ վարպետի մը: Երբ արձակուրդով Երեւան կ'երթայի հրճուանքով կը դիտէի նաւին նորոգութիւնը եւ օր մըն ալ տեսայ անոր կողքին դրոշմուած նոր անունը՝ «Գեղանոյշ»:

Հայաստանի խորհրդայնացումէն ետքն է որ այս նաւը հայ գիւղացիներու գոմէշներու միջոցով կը փոխադրուի Երեւան, ինչպէս այնքան գեղեցիկ կերպով կը նկարագրէ տաղանդաւոր գրագէտ Կոստան Զարեան «Հայրենիք» ամսագրի մէջ «Անցորդը եւ իր ճամբան» խորագրին տակ: Իսկ աւելի ետք, այս նոյն նաւն է որ առանցքը կազմեց Զարեանի գլուխ գործոց «Նաւը լերան վրայ» այլաբանական վէպին:

Պոլշեւիկները իրենց համար անհաճոյ համարեցին այն ամէն անունները, որոնք կը յիշեցնէին Հայաստանի Անկախ Հանրապետութիւնը եւ «Գեղանոյշ»ը այժմ վերամկրտած են Միկոյեան անունով:

Այսպէսով «Միստրիցա Նուշա», «Գեղանոյշ» եւ «Միկոյեան» անունները կը խորհրդանիշեն մեր հայրենիքի պատմական երեք տարբեր շրջանները:

Սեւանի ջուրերը ի՜նչքան կարօտ ունէին տեսնելու այդ նաւը իր «Գեղանոյշ» գեղեցիկ անունով: Այդ պիտի նշանակէր Հայաստանի Ցարութիւնը, որու հաւատքով կ'ապրի մեր ժողովուրդը հայրենի հողին վրայ եւ թէ օտարութեան մէջ:

Գ. ԼԱԶԵԱՆ

Հայ զինուորը

«Զարթի՛ք, փրկեալք արեամբ եւ դո՛ւք գփառս փրկողին...

Տօնական օր է դարձեալ ...

Եւ հոգիս ցաւատանջ ու տարագիր կը կըսկըծայ. վասնզի, դեռ անթաղ կը մնան նշխարները նուիրական մեր անմահ մեռելներուն, ցիրուցան՝ դաժանդագին հողմերու եւ սառնամանիքներու տակ:

Խաւարակուռ բռնակալութիւնը իր ժանտ շղթաներու եւ իժաթոյն ոխրակալութեամբ, ծանրօրէն ու գազիր, նստած է դեռ մեր հողերուն վրայ նուիրական եւ անազատ:

Վասնզի, Արարատի ստորոտներէն մինչեւ հեռաւոր դաշտերը հայաբնակ, անողակելի դաւն է որ կը սպասէ դարանակալ, իր արիւնաժանդ ժանիքներով մեր հաւատքին մեղաղաթները պատառելու եւ մեր սրտերն ազատատենչ բզկտելու համար:

Վասնզի, ոժգալի ուրացում մը վարակած է հոգիները տժգոյն եւ անարի:

Անմեղապարտ է սակայն հայ փոքրաթիւ զինուորութիւնը, ողջ կամ նահատակ, վասնզի, չդաւեց ու չյանկրկեցաւ երբեք:

Ան եղաւ միշտ արի եւ հաւատաւոր, կորովի եւ տոկուն, անձնազոհ ու կարգապահ: Անխորտակելի՝ ինչպէս Մասիսն ու Սիփանը:

Անմահ է Հայոց ժողովուրդը եւ աննման է իր զինուորը, հերոս թէ հայդուկ, մարտիկ թէ սպայ:

Հայ զինուորին տօնն է այսօր:

Անոր բազուկին, հոգեկան զօրութեան եւ յաղթանակի տօնը փառապանծ:

Հնչեցուցէք, հնչեցուցէք կոչնակները աւանդական: Ազատութեան ոգին է որ թեւատարած կը սաւառնի երկրէ երկիր եւ սիրտէ սիրտ:

Մոռցա՞ք երէկը, երբ՝ ստրկութեան ժանտ շղթաները կը տրորէին ձեր պարանոցն ու ողնայարը: Երբ՝ կը տուայտէիք բռնաւորներու անարդ դարշապարին տակ, անոնց արիւնաժանդ թաթերը յղեալ:

Երբ՝ համր էիք ձեր սեփական երդիքներուն տակ, կորաքամակ ու գլխահակ, օտարի հօտերուն պէս անտիրական:

Երբ՝ մահասփիւռ սարսափը կը շնչէիք, ազատութիւնը ցնորք, պայքարը աննպատակ եւ զինուորը աւազակ կը կոչէիք:

Բայց... ամօթապարտ դարձաք:

★

«Մայիս 28»ը կը տօնենք այսօր ...

Խոնարհեցէ՛ք ձեր գլուխները, ինչպէս խոնարհեցուցիք անգամ մը, զգլխումի ձեր խաղողմանութեամբ:

Հայ զինուորի յաղթանակը չփորեցէք ...

Շեփորեցէք եւ երկրպագեցէք:

Զի յանդուգն եղաւ հայ զինուորը եւ ինքնավստահ, զի ան իր արիւնովը փրկեց ձեզ՝ որ կ'ապրիք եւ ցեղին պատիւը, որ յաւիտենական է:

Ճանչցէ՛ք, ճանչցէք, հայ զինուորութիւնն իր Մամիկոնեան հաւատարմութեամբ, Մեծն Տիգրանեան ինքնավստահութեամբ եւ Դաւիթ Բէկեան յանդգնութեամբ:

Հայ զինուո՞րը ...

Ան՝ տքնեցաւ, պայքարեցաւ Վասպուրականէն Ատրպատական, Սարտարապատէն — Բաշ Աբարան եւ մինչեւ Ղարաքիլիսէ:

Տօթակէզ արեւներու, հրայեղու կայծակներու եւ կարկուտի տեղատարափներու տակ, սառոյցի եւ ձիւներու մէջ, կռուեցան անօթի եւ ուժասպառ, կարօտ՝ տաք հագուստի եւ փամփուշտի, կարօտ՝ հարազատներու:

Կռուեցաւ միայն իր ուժին ապաւինած եւ ցեղին փառքերէն գօտեպնդուած:

Ցանկալ վերջին փամփուշտը իր ճակատին կամ կրծքին կրակելով, թշնամիի կոկորդը իր եղունգներով եւ ակռաներով պատառելով կամ բռնաւորի սուրը ծամելով ...

Կռուեցաւ հայ զինուորութիւնը, մէկը տասնի դէմ, հարիւրը հազարի դէմ:

Շատերը մին ուճարներ էին աւելոր մամիկներու, երազներ՝ մանկամարդ նորահարսներու եւ սիրատոչոր աղջիկներու:

Կռուեցաւ բոցավառ աչքերով, չիտակ մահուան աչքերուն նայելով, բարձրաբերձ լեռներու կատարներուն՝ անդնդախոր ձորերուն մէջ:

Մենք տեսանք հայ զինուորը Զանգեզուրի ժայռերուն վրայ, ձիւնի եւ կարկուտի տեղատարափին տակ, շաբաթներով անօթի, անհաւասար կռիւներու մէջ, միայն ձիւն կլլելով եւ տոկալով:

Տեսանք Խանասորի դաշտին մէջ, Արաւոնլի լանջերուն վրայ, մէկը հազարի դէմ կատաղի գըրոհ տուած սանձ, ինքնավստահ եւ աներկիւղ:

Ահրեւանի կռիւն էր, թշնամիի ձիաւոր գունտը մերկ սուրերով կը յարձակէր, հայ հարիւրակի յամառութիւնը խորտակելու յոյսերով:

Թնդանօթները կ'որոտային, կ'իյնային մեր քաջերը արիւնլուայ: Գնդացիրները անընդհատ կըռնձէին, մեր հարիւրակը տասնեակի կը վերածուէր եւ սակայն մեր տողաքը յանդուգն էին եւ կարգապահ:

Երկու օրուան ահեղ կռիւէն ետք, թշնամին շրջապատած էր Քիւլթէփէն, մեր զինուորները նահանջեր էին եւ նոր դիրքերու մէջ տեղաւորուած:

Հայկ Վարդանեանը չկար, ան վիրաւոր էր ձախ կուրծքէն: Բայց ամբողջ գիշերը գործած էր իր գնդացիրը, կասեցնելով թշնամիի աջ թեւին յառաջխաղացումը եւ զոհեր խլելով: Եւ ո՞վ կրնայ համրել մեր բազմաթիւ Հայկ Վարդանեանները:

Ականատես եղանք Տիլիմանի ճակատամարտին: Ցարական վեց գունդերը ջարդ ու փշուր եւ Խալիլ պէյի հսկայ բանակը սարսռաւ՝ մինչեւ Մուղանջուկի դաշտը:

Բայց Թրքական «անպարտելի» բանակը երեք հազար զոհերով, փախաւ դէպի Սոմայի լեռները:

Ճանչցանք Ղարաբաղցի Սարի պէկը, Ոզմիցի Աւօն, Գանձակեցի Ալէքսանը, Կարսեցի Զիրօն, Սասունցիներ, Վանեցիներ եւ Տարօնցիներ, որոնց բախտակից եւ գործակից եղան հայ աղջիկներ ու կիներ:

Գրդեցինք Ուրֆայի, Շապին Գարահիսարի, Վասպուրականի, Հաճընի, Մուսա տաղի եւ ուրիշ հերոսամարտերու պատմութիւնները ...

Հայ զինուորն էր որ վերածնաւ ցեղին անչափելի մարտունակութիւնը ու կերտեց անոր փրկագործումին նոր հանդրուանը, Մայիս 28ը:

Հայ սակաւաթիւ զինուորութիւնը ինչպէս երէկ, այսօր ալ հայ ժողովուրդի փրկարար ուժն է, անոր հզօր պահապանը եւ ողջակէզը միանգամայն:

Վա՜յ ուրացողներուն, թերահաւատներուն, դասալիքներուն եւ բոլոր ամլացած հոգիներուն:

Փառք մեր անմահ նահատակներուն:

ԱԶԳԻՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Ա. ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆԸ

1920 Յունուար 31ին տեղի ունեցաւ Հայաստանի հանրապետութեան համալսարանի բացումը Ալեքսանդրապոլի մէջ (այժմ Լենինական): Ներկայ էին վարչապետ Ա. Խատիսեան, բոլոր նախարարները, անգլիական, ֆրանսական, ամերիկեան եւ հարեւան երկիրներու ներկայացուցիչները երեսփոխաններ եւն.:

Համալսարանի վերատեսուչ պրոֆ. Ի. Ղամբարեանի բացման խօսքէն վերջ, կուռ ճառ մը խօսեցաւ կրթական նախարարը Նիկ. Աղբալեան:

Արձագանգ

ԱՆՆԻԲԱԼԸ ՄԵՐ ԴՐԱՆՆ Է

ԽՄԲ.— Նշխար մը ողբացեալ Ահարոնեանէն, — այն օրերուն երբ հայ ժողովուրդը գոյութեան եւ ազատութեան պայքարը կը մղէր Արարատի ստորոտը ·—

1918 — Հայոց աշխարհ, ես քեզ եմ ասում :

Ես կ'ուզէի, որ խօսքս վիթխարի ահազանգի պէս հնչուէր ու քո արձագանգներով դնար բախելու վատշուէր յիմարութեան եւ փարթամ բթամտութեան երկաթէ դռները, որոնց յետեւում մրափում են զգաստութիւնից թափուրխիղճերն ու հոգիները կ'ուզէի որ խօսքս մռնչէր, որպէս շղթայազերծ մրրիկ եւ հոգիս ալեկոծող խռհերն ու վայրադ ցասումը կատաղօրէն զարնէր անյոյզ ու եղկելի գոյութիւնների կարծր ճակատներին։

Հայո՛ց աշխարհ, ես քեզ եմ ասում :

Երանի՜ նրանց, որոնք չգիտեն այն՝ ինչ ես գիտեմ :

Ու ամէն գիշեր խօլական մենութեանս մէջ թւում է թէ լսում եմ հեռաւոր ու, մահատարտուս ահադանկի թանձր ու թաւ երեւէյթներ, որ հնչում է Հայ աշխարհի վրայ ալիքպէս յատակ ու այնպէս յամառ, որպէս դաժան բախտի ռանաձայն, որպէս հեւքը իր կորիւնները կորցրած վագրի։ Ա՜հ, ի՜նչ երկար են այս նզովուած գիշերները …

Զէ՞ք լսում :

Հեռուները պատրաստուող փոթորկի առաջին տնքոցն է, անդունդներում իրար կրծոտող ուժերի բախումը, որից հողն է դղրդում մեր ոտների տակ :

Թորհելու, չափելու, կշռելու ժամանակ իսկ չկայ․ վա՜յ բոլոր վարանոտ հոգիներին, վա՜յ նրանց, որոնց բարձրացածբազկի թափը մեղմ մըտածումով կը մեղմանայ :

Մեր հայրենի լեռնալանջերից ծփծփուն ու պղտոր հեղեղն է իջնում մռնչալով, ցցուիր ու ծառացիր, ցեղ իմ, ապա թէ ոչ նրա յորձանքների տակ կը թաղուին քո բոցոտ յոյսերը, քո բախտը, քո որչափ եղերական նոյնքան հերոսական չքեղ պատմութիւնը :

Հա՛յ ժողովուրդ, ես քե՛զ եմ ասում։

Պատրանք, պատրանք է այս փխրուն անդորրութիւնը, թշուառական կեանքի այս դժնհիկ եռուղեռը, անձնական հոգ ու վայելքի, պերճութեան ու պչրանքի, ցխութեան ու տարփանքի այս ախտաւոր ծովը, որի մէջ օրօրւում են դօսացած հոգիները

… Հատուցման ժամն է հասել։

Նայեցէ՛ք մեր այս գնդերին, որոնցմով հըպարտ ենք, որոնց վրայ՝ է մեր բովանդակ յոյսը, որոնք մեր հաւատքի աղբիւրն են ։ Նայեցէ՛ք այս թխադէմ, մի փոքր մռայլ, միշտ խոհուն, զգաստ բրբրդոտ տղաներին, ողջ գիւղերից են քրտինքի եւ ակօսի դաւակներ, մաճն ու բահը, մուրճն ու սալը թողած հրացանն են բռնել հայրենիքի համար։ Ղարաբաղի սէգ լեռների կուրծքերը ճանկռող՝ կորովի եւ յամառ, երկաթակամ տղաներ, Արարատեան դաշտի յուռթի կուրծքը պատռող երազուն չինականներ, եւ մռայլ Զանգեզուրը եւ պարզամիտ Ապարանը, ե՛ւ մի՛շտ կարօտ Նոր Բայազիտը, ե՛ւ խղճուկ ու հողազուրկ Շիրակը, ե՛ւ

ՊՈՒՏՄ …

ՍԱՍՄԱՑ ԾՌԵՐ …

Վէ՞պ, է թէ հեքեա՞թ :

Միսով ոսկորով իրականութիւն ՝ Սասունցի Դաւիթի պատմութիւնը :

Կաթողիկոսներէ դասին արժանի՝ սա լուսահոգին Գարեգին եպիսկոպոս Սրուանձտեանցը:

Ան, մեր հին եպիսկոպոսներուն պէս, փոխանակ Պոլսոյ մայթերուն վրայ սքեմ պտըտցնելու եւ մեծատանց սեղաններուն խորտիկներովը ճարպոտելու ,կամ այսօրուան Նորընծաներուն պէս ,Ամերիկա վազելով, անժողովուրդ ժամերուն մէջ քարոզ տալով ժամանակ անցընելու, Ջորիի վրայ, սար ու ձոր ոտքի տակ է առած:

Շրջած է հայ ժողովուրդին մէջ, հաւաքելով ինչ որ ունինք Հայու հոգիէն բխած նիւթեր եւ պատումներ ։

Տաննեակներով բանաստեղծներուն գործ, գրաղում ճարելէ զատ, մեր անցեալ եւ ներկայ խելօք դիւանագէտներուն ալ ուսուցման – դասագիրք մը բերած է, ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԸ :

Դարերով։ Մըսրայ Մելիքներուն առջեւ, ծուռ ճիտով բարեւի կեցած մեր Ջէնով-Օհանները՝

«Վախէն սարսափած՝ թշնամուն առաջ,
Աղաչանք բրին իյնան ոտները …
Դուն եղիր ըսին, մեր գլխուն տէրը …
Խնդրեցին լացին, կոտով ոսկիներ առջին թափեցին :
Զաղ - աղջիկ, տղայ Ցուէր մատուցին՝ չար բըռնաւորին» :

....

Այսպէս, դարերով, Ջէնով – Օհանները, Հայոց ազգը օրօրեցին ու քնացուցին ։

Սակայն քուն չէր Սասունցի ծուռ Դաւիթը։ Ան, Հայուն հոգիին խորը, պահակ էր կեցած։ Հսաակ կը նետէր։

Հայկական Տարասկոսը՝ Լոռին, ամէնքը, ամէնքը զրկել են իրենց զաւակները որոնք հրացանն ուսերին կուռ շարքերով դիմել են դէպի հայրենի երկրի փոտնգուած սահմանները ։

… Հատուցման ժամն է հասել։

Դէպի՛ ճակատ, դէպի՛ ճակատ դրամի ու ոսկի, մտքի ու զգացմունքի բոլոր զասալիքներ։ Մոխիրների վրայ կը նստին բոլոր մեծատուները, որոնց չորացած ձեռները չեն բարձրանայ հայրենիքի փրկութեան սեղանի վրայ դնելու այն հարստութեան մի մասը, որ պատերազմին դիպուածը նրանց գրպանն է լեցուցել, ժողովուրդից չորթած միլիոնները նոյն ժողովուրդի փրկութեան համար պիտի թափուին մեղմելու համար քաղցածների ատամների կրճտոցը եւ ցասկոտ աղաղակները ։

Եւ դուք ճակատից խոյս տուող թուլամորթներ …

Դէպի ճակատ, դէպի ճակատ, ուսանող եւ ուսուցիչ, բժիշկ ու փաստաբան … Աննիբալը մեր դրանն է ։

… Հայրենի հողը պիտի ծաղկի վերստին։ Արդարութիւնն ու Ազատութիւնը պիտի յաղթանակեն վերջապէս եւ մեր ցաւատանջ աշխարհում։

Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ

Մ Ա Յ Ի Ս 28

Արհաւիրքի եւ տենչանքի երկո՛ւնք,
Դարերո՛ւ ծնունդ , դարերու հանգո՛յց ,
Լուսափառ արդիւնք, վսեմ իրաւունք ·
Հանդրուաններու անշեղ ուղեցոյց ։

Ո՜ դու, միութեան խարիսխ ապահով,
Թաքուն փառքերու շաղախ ամրակուռ ,
Վեհ նպատակի կորիզն ու կորով ·
Ու զուպարներու դրոհը յախուռն ։

Հերոսներուդ արիւնովը սրբազան
Ու քու կամքիդ քրտինքով բեղնաւոր
Նորոգեցիր դրօշն Հայուն դարաւոր
Ազատութեան խորհրդանիշն յաղթական ։

Անողնայար յուսահատներ, ցիրուցան ,
Ուրացողներ, օտարացած դանդուածներ
Իսկ, դրօշիդ հմայքովը տուն դարձան ,
Երէկ ստրուկ՝ այսօր եղան տանուտէր ։

Ո դու, վիմաքար մեր յաւերժութեան ,
Լուսատու աստղ, հաստատ առաջնորդ ,
Նահատակներդ այսօր կը ցնծան
Ընդերքն երկրիդ՝ մեր սրտին հաղորդ
Մայիս քսանութ ։ Խ.Վ.

Եկաւ տեսաւ Դաւիթ·
Թշնամին կը չափէր ոսկին՝ դիզած առջեւը ։
Ջէնով Օհանը՝ վիզ, շլինքը ծուռ,
Կանգներ էր հեռու, ձեռքերը ծոցին ։
— « Կորէ՛ք գնացէք, դուք Մըսրայ զօրքեր»
որոտաց Դաւիթ ։

Մեռա՞ծ կը կարծէք դուք մեզ,թէ վախկոտ …
Առաւ չափն ոսկոյն, շպրտեց անդին,
Զափի կտորներ պատն անցան գացին։
Հարկահաւաքներ թողին ու փախան,
Հայոց աշխարհէն ··

Ծածանեցաւ հայ դրօշակը՝ Մասիսի վրայ ։ Փողեր զարկին, թմբուկներ զարկին, թափ ու ծնծղայով՝ Մայիս 28 տօնեցին ։

....

Մըսրայ Մելիքը զօրքեր հաւաքեց,
Եկաւ Սասմայ դաշտ վրաններ զարկաւ
Ջէնով Օհանը վախի մէջ ինկաւ,
Գնաց հաւաքեց բովանդակ Սասուն
Բերաւ անցուց թրի տակէն Մելիքին։
Մինակ Դաւիթը ինչ բրին չըրին
Մօտ չեկաւ Մելիքի թրին
Թափ տուաւ մարդոց՝ ցրուեց դէս ու դէն …
Ջէնով Օհանը անճրկած անճար
Դաւիթը զրկեց սար ու ձոր ոտքի,
Ինքն ինկաւ ոտքը Մըսրայ Մելիքի …

....

Եւ օր մը, վստահօրէն , սարէն վար պիտի գայ Դաւիթը կրկին, իր հրեղէն նժոյգին վրայ՝ թուր – կէծակին շողացնելէն։

Ազատութեան վառ դրօշը ձեռքին՝ պիտի սուրայ հայաշխարհի մէկ ծայրէն միւսը։

Պիտի մաքրէ Հայոց երկիրը օտարի լուծէն։

Մինչեւ այն օր, մեր Ջէնով Օհանները չինքը ծուռ, բարեւի պիտի կենան Մըսրայ Մելիքին առջեւը …

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ ՓՈԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մինինը ամէն ինչ էր Ցարիցինում։ Համայնավար կուսակցութեանպարագլուխ ,Սովետի նախագահ, ռազմայեղափոխական կոմիտէի ազդեցիկ անդամ ու Ցարիցինի քաղաքագլուխ։ Սակայն, այս շողշողուն մակդիրներն ու հանգամանքները ամենադոյգն գաղափարն իսկ չեն հաղորդել այն հզօր ու յայնատարած հեղինակութեան, որի լուսապսակն էր կրում այս հրացայտ եւ ահագնագոչ ամբոխավարը։ Աւելի հեշտ էր ասեղի ծակից անցնել, քան նրա մօտ դնալ ունկնդրութեան ։

Ընդունելութիւնը զգենում էր մեզ համար անմեկնելի, հապշտապ ու անհամբեր արտորանք։ Ընկեր Արզումանեանին լսելիս, Նրա անհանգիստ շարժումները ,անճահ ու անճոռնիծամածութիւնները ու մանաւանդ տարտղուն նայուածքը, կարծես ուզում էին ասել, որ կարճ կապենք։ Քիչ էր մնում, որ բղաւէր մեր երեսին, թէ «քիչ էր հոգս ու հնհնուքս, եկել էք գլուխ արդուկելու»։ Մի պահ լռող, սակայն, խաղաղուեց, երբ իմացաւ, որ Վորոշիլովը մեզ խոստացել էր Ստալինին ներկայացնել ։

Համաձայն ժամադրութեան, հետեւեալ օրը վերադարձանք վերջին ու վճռական մի պատասխան առնելու ։Առաջին խօսքը եղաւ մի հարցում,— Հայոց ազգի հերոս Քեռին էլ ձեզ հե՞տ է։

Մինինր ծանօթ էր Քեռուն։ Ցայտնեց, որ Ստալինը լսել էր նրա մասին իր մտերիմներից, վրացի գործիչներից, որոնք ականատես վկաներն են եղել Դաշնակցական մարտիկների դիւցազնական սխրագործութիւններին պարսկական սահմանադրական շարժումների առեն։ Տուաւ երկու անուն, որոնցից այժմ յիշում եմ Ս. Օրջոնիկիծէին։

Հոգիս փառաւորուեց։ Հայ հանճարի լուսաւոր ցոլքը հասել էր մինչեւ Մինինը։ Հպարտ էի իմ ժողովուրդի ստեղծագործութիւնով։ Եփրեմ, Քեռի, Խեչօ եւ իր քաջամարտիկ կորիւնները, իմ ազգի համեստ, գեղջուկ , արհեստաւոր չերտերից, լքել էին տուն ու տեղ եւ խոյացել էին Իրան, տառապող մի հարեւան ժողովուրդի ջամբելու իրենց հոգու հրայրքը, անսահման սէր ազատութեան համար եւ անդուլ պայքար բռնատիրութեան դէմ։ Մի փոքր ածու, որ հիմա եկել էր հիւսիսականին թեւ թիկունք լինելու յեղափոխական արիւնոտ գուպարին մէջ։ Հայը ստուածային լոյսն էր, որ բաշխում էր։

Մինինը մեզ բացատրեց, որ իրենց ռազմական կացութիւնը խախուտ է ու անկայուն։ Հարիւրնը կուտակուած է սպառնալից թուխպերով, եւ գալիքը մութ է ու անստոյգ։ Այս պայմաններում անհնար էր ընդառաջել մեր առաջարկին եւ գոհացում տալ մեր խնդրանքին ։

— Ցուսացէք եւ սպասեցէք, ասաց։

Ի զուր դիտել տուինք, որ Բագուն օրհասի օրեր է ապրում․ Նրա անկումը ճակատագրական հարուած է բովանդակ Կովկասի համար, եւ մանաւանդ անխուսափելիօրէն անխնայ ջարդ՝ քաղաքի բնակչութեան համար։ Մինինը անվրդով պաղարիւնով յայտնեց հաւանականութիւնը Բագուի անձնատուութեան, բայց դա վերջնական պարտութիւն չէր նշանակում իրենց համար։

— Մենք պարտութիւնից երկիւղ չունենք։ Թշնամու աքիլլէսեան կրունկը Ցարիցինումն է, այստեղ պիտի վճռուի պատերազմի բախտը, ոչ այլուր։ Թող դրաւեն, վերջ ի վերջոյ Բագուն մերն է ։

Նշմարելով մեր դժգոհ դիմայեղութիւնը, խօսքին թոնը քաղցրացրեց ու աւելացրեց, թէ Բագուն պաշտպանելու մտքից երբեք չենհրաժարած, պիտի չթերանան իրենց պարտականութեան մէջ՝ օգնելու Բագուի մարտիկներին։ Բայց պէտք չէր սպասել, որ անկարելին կատարուի ։

Մենք ճղակտոր եղանք տարհամոզելու Մինինին։ Փաստերի ու առարկութիւնների մի հեղեղ արձակեցինք չէզոքելու համար մեր ձեռնարկի կենսականութիւնը։ Ցեղափոխական մեր բառամթերքի բոլոր փամփուշտները գործածեցինք նրա խղճի զգայնիկ թելերը սարսելու համար։

Ի զո՜ւր։

Մինինը մնաց անդրդուելի ու անդրդուելի։ Տարպեան ժայռի նման անսասան եւ արձանի նըման պաղ ու աներեր։

Ուրեմն Ստալինը մեզ համար ոչ ասելիք ունէր ու ոչ էլ անելիք ։

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

Նոր ցոյցեր Պոլսոյ Յոյներուն դէմ

Պոլսէն կը հեռագրեն թէ Թուրքերը ուրբաթ օր երրորդ անգամ թշնամական ցոյց մը սարքեցին Յոյներուն դէմ, ինչ որ մտահոգութիւն կը պատճառէ կառավարութեան: Տասնըհինգ հազար ուսանողները եւ բանուորներ թափօր մը կազմեցին Անգարայի պողոտաներուն վրայ: Ճառախօսներէն մէկը յայտարարեց.— «Հին թշնամի մը բարեկամ չի կրնար դառնալ»:

Ոստիկանութիւնը փակեց ճամբան, երբ ամբոխը կ'ուզէր հելլէնական դեսպանատուն երթալ, ինչպէս առջի օր:

★ Կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց համաձայն, 40.000 հոգի կը մասնակցէին Պոլսոյ առաջին օրուան ցոյցին: Այս առթիւ օրուան նախագահը կարդաց օրթոտոքս պատրիարքին՝ Աթենակորաս արք.ի մէկ նամակը, որ կը ձայնակցէր Թուրքերուն, «դատապարտելով Աթէնքի մէջ պատահած դէպքերը»:

Այս ժողովէն վերջն էր որ 3000 ցուցարարներ փորձեցին հելլենական հիւպատոսարան երթալ: Ծանր վիրաւորներ չկան, բայց շատ մը ձերբակալութիւններ կատարուած են: Ցուցարարները փորձեցին նաեւ յունական ակումբը եւ խորհրդային հիւպատոսարան երթալ, բայց ոստիկանութիւնը արգիլեց: Անմիջապէս ձերբակալուեցան քանի մը ցուցարարներ որոնք յունական դրօշներով զարդարուած էշ մը կը քշէին:

Թուրք թերթերը մանաւոր յաւելուածներ հրատարակեցին, հետեւեալ վերնագիրներով.

— «Տասնեակ հազարաւոր Թուրքեր կը բողոքեն հելլենական յարձակման դէմ: «Յոյներ, Սաքարիայի ճակատամարտին վրէ՞ժը լուծել կ'ուզէք: Հրամեցէ՛ք ...»:

★ Պոլսոյ թերթերուն պատմութեան համաձայն, գնդախաղի Թուրք ազգ. խումբը «դաւադրութեան մը զոհ գացած է Աթէնքի մէջ»: Իբրեւ թէ թրքական եւ իտալական խումբերը հաւասար են եղեր, խաղին սկիզբը, 2—2ով, երբ ժողովուրդը սկսեր է սուլել Թուրքերը, «եուհա» պոռալով եւ խրախուսելով Իտալացիները: Թրքական խումբը պարտուեր է 3—2ով: Նոյն աղբիւրին համաձայն, մրցումէն վերջ Յոյները, նոյնիսկ պաշտօնեաներ ծեծեր են Թուրք մարզիկները, իսկ Իտալացիները իրենց ուսերուն վրայ առեր են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՈՒՔՐԷՇԷՆ կը հեռագրեն թէ տնային բանտարկութեան դատապարտուած է Ժորժ Թաթարէսքու, որ Ռումանիոյ արտաքին նախարարն էր 1945էն 1947: Կ'ըսուի թէ ձերբակալուած է նախկին նախարար մը եւս, Ալեքսանդր Ալեքսանդրինի:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ կարմիր զօրամասերը վերջացուցին Շանկայի գրաւումը: Արդէն իսկ 75.000 զինուորներ դիրք բռնած են քաղաքին մէջ, ծանր զէնքերով: Ժողովուրդին վրայ ազդելու համար, կարմիր հրամանատարութիւնը փողոց պտտցուց 5000 ազգայնական գերիներ, խեղճուկրակ վրայ - գլուխով: Արեւմտեան պետութիւնները կը խորհրդակցին, Չինաստանի համայնավար իշխանութեան ճանաչման մասին:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Ուրբաթ).— Սթերլին 1097 (1050), տոլար 329.40 (355), Նափոլէոն 4210, զուից. ոսկի 3940, սթերլին 4750, տոլար (20) 19.280, ձոյլ ոսկի 581.000 Ֆրանք:— Պաշտօնեաներու գործադուլը կը վերջանայ երկուշաբթի օր:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ, Պ. Վէնսան Օրիոլ, Ալժերիա մեկնեցաւ, մարտանաւ մը նստելով Թուլոնէն: Պիտի մնայ մէկ շաբաթ:

ՓԱՐԻԶԷՆ ՊՈՌՏՕ կառախումբ մը կոտրեց արագութեան մրցանիշը, 581 քիլոմեթրը կտրելով 4 ժամ 26 վայրկեանէն: Միջին արագութիւնն էր ժամը 131 քիլոմեթր, տեղ - տեղ մինչեւ 165:

ՆԱԽԿԻՆ ՍՈՎԵՏ ԼՐՏԵՍ ՄԸ, Ալեքսանդր Ֆոթ, գիրք մը հրատարակած է, ուր կ'ըսէ, համաձայն Թուրք թերթերու.— «1945ին Ռուսիա կը պատրաստուէր գրաւել Թուրքիան եւ Իրանը, բայց ետ կեցաւ, երբ Ամերիկացիները առաջին հիւլէական ռումբը պայթեցուցին Հիրոշիմայի վրայ»:

ԼԵՀ ԿԻՆ ՄԸ Զօրս Մեծերու ժողովատեղին երթալով, յայտնեց պահակ ոստիկանին թէ կ'ուզէ տեսնել իր հայրենակիցը, Վիշինսկին, ըսելու համար թէ «Համայնավարները անարժէք մարդիկ են»: Ոստիկանները փափկութեամբ ճամբեցին, խորհրդային դեսպանատան հասցէն տալով:

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ (M. R. P.) կուսակցութեան համագումարը որոշեց նախագահ ընտրել նախկին արտաքին նախարարը, Պ. Պիտօ:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻԿ Ժաք Հայրապետեան որ մինչեւ հիմա 11 յաղթանակներ շահած է, պիտի մրցի սպանիացի Լուիս Սիէրրայի հետ, այս երեքշաբթի, ժամը 20.45ին, Centralի մէջ, Rue du Fg. St. Denis:

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի, 29 Մայիս, ժամը 15էն մինչեւ կէս գիշեր:

5րդ Թաղամասի քաղաքապետութեան շքեղ սրահներուն մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Գ. ԲԱԼԱՑԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան կողմէ Ժ. ԴԱՏԱԻՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին.— Օր. ԱՍՏՂԻԿ ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ (երգ), Օր. Հ. ԽՏԼՇԵԱՆ, Շ. ՍԱՐԵԱՆ եւ Զ. ՂԱՐԻՊԵԱՆ (արտասանութիւն), Օր. Ռ. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ (պար) ընկերակցութեամբ Պ. ԳԱՐԵԳԻՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ (թառ): Երգչախումբ ղեկավարութեամբ ԱՐԱ ԳԱՐԹԵՐԵԱՆԻ: Կը պարէ ՀՐԱՑՐ ԹՈՐՈՍԵԱՆ (կովկասեան պար):

ՃՈԽ ՊՈՒՖԷ ՄԱՏՉԵԼԻ ԳԻՆԵՐՈՎ:

Եւրոպ. պար Պ. ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով: ՄՈՒՏՔԸ 100 ՖՐԱՆՔ:

Դիմել Հ. Սամուէլ եւ Հ. Բալուեան դրասենեակները: Հաղորդակցութեան միջոցներ մեթրօ Odéon. Luxembourg եւ St. Michel: Հանրակառք թիւ 84, 85, 27 եւ 38:

★

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ.— 29 Մայիս, կիրակի իրիկուն ժամը 8.30ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ:

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Տէսինի կոմիտէի կողմէ, մասնակցութեամբ Նոր Սերունդի, Ֆր. Հայ Կապոյտ Խաչի մասնաճիւղի եւ Կամ. եւ Մարտիկներու միութեան:

Կը նախագահէ Հ. Կ. ՏԷՐՄՈՑԵԱՆ: Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ, 29 Մայիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին Cercle Catholiqueի մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վիէնի կոմիտէի, մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի, Կ. Խաչի, Հ. Մ. Ը. Մ.ի եւ Հայ Կամաւոր Մարտիկներու միութեանց:

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

★

ԿԱՐՏԱՆԻ ՄԷՋ, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Պիվէռի Հ. Յ. Դ. «Գեղամի» սրահը:

Կը նախագահէ ընկեր Հ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ

Կը խօսի Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ:

Պատուոյ նախագահութեամբ Պ. VICTOR SAVINEի, քաղաքապետ Կարտանի, անդամ Նահանգային խորհուրդի:

★

ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ կիրակի, ժամը 15ին, Hôtel de France:

Կը խօսին ՏԻԿԻՆ ԳԵՂԱՆ ՓԱՓԱԶԵԱՆ եւ ընկեր Թ. ԱՅՎԱԶԵԱՆ: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

★

ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. «Եօթնեղբայրեան» ենթակոմիտէի, այս կիրակի Sacré Coeurի սրահին մէջ, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին: Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Կը խօսի ընկեր ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

★

ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ ՄԷՋ, Մայիս 29ին, կիրակի կէսօրէ վերջ Salle de Mutualitéի մէջ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

★

ՇԱՎԻԼԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 19ին:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ՍԷՎՌԱՆԻ ՄԷՋ

5 Յունիս, կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, ՏՐԴԱՏ ԵՒ ՍԻՐՈՒՀԻ ՆՇԱՆԵԱՆ մասնակցութեամբ լաւագոյն արուեստագէտներու Hôtel de Franceի մէջ Լիվոռի - Կարկան, կը ներկայացնեն՝ Փարիզ մեծ յաջողութիւն գտած՝ յայտնի ակադեմական ժամ էգառի

ՀԱՅՐ ԼԸՊՈՆԱՌ

ընտանեկան բարոյալից գոմէտի տասը 4 արար:

Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ընկեր Օհան Օհանեան եւ ընկեր Գէորգ Եօթնեղբայրեան, նորոգ հանգուցեալ իրենց մօր եւ ազգականին Տիկին ՄԱՐԻ ՕՀԱՆԵԱՆի մահուան քառասունքին կատարուած հոգեհանգստեան առթիւ իրենց շնորհակալութիւնը կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Պօմոնի «Զաւարեան» ենթակոմիտէի, Հ. Կապոյտ Խաչի Պօմոնի մասնաճիւղին, Նոր Սերունդի «Քրիստափոր» խումբին եւ բոլոր ընկերներուն եւ բարեկամներուն, որոնք անձամբ, գրով կամ նուէրներով մասնակից եղան իրենց սուգին:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ Կրթական մարմնոյ դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է, ողբացեալ Մ. Սերոբեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ճընկըտըրեանէ 1500 Ֆրանք, Պ. Ստեփան Գազազեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Կ. Փափազեանէ 1000ական Ֆրանք: Այս առթիւ կոչ կ'ընէ հայ հասարակութեան որպէսզի այսպիսի նուէրներով օգնէ Կրթական գործին:

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):

ԿԱՐՏԱՆԻ, ԷՔՍԻ եւ ԼԱ ՍԻՈԹԱՅԻ խումբերը կիրակի:

Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին:

ԴԵՌ ՉԷ՞Ք ՏԵՍԱԾ

Կոմսի «ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ»

Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գին 150 Ֆր.:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՅՈՒՆԻՍ 5ին:

ԳԻՆԵՁՕՆ

Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչ. նախաձեռնութեամբ:

Ի պատիւ 1948-1949 տարեշրջանի դասախօսներուն

Ներկայ պիտի ըլլան ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ, Տէր եւ Տիկին ՄԱՐՈՒԹԵԱՆ, եւ Տիկին ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Երկուշաբթի 30 Մայիս երեկոյեան ժամը 8ին, Palet d'Or սրահներուն մէջ, 80 La Canebière:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ.— Խանչերեան եղբայրները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի իրենց ողբացեալ մօր՝ ՏԻԿԻՆ ԾԱՂԻԿ ԽԱՆՉԵՐԵԱՆի մահուան առթիւ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ԲԱՐՁՐ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ

10 Յունիս ժամը 8.30ին La Maison de la Chimie, 28bis, Rue St. Dominique:

Ֆրանքօ-հայկական գեղարուեստական երեկոյթ, ի նպաստ համալսարանական կեդրոնի, ֆրանսա-հայկական բաժնին: Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին ֆրանսացի եւ հայ ծանօթ արուեստագէտներ: Պարահանդէս մը գեղ. բաժնէն վերջ Fenrnand-Bouillonի նուագախումբով:

Մուտքը 300 եւ 500 ֆրանք:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme - (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

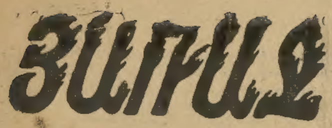

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH - Fondé en 1925 - R. C. S. 376.286

Directeur-Propriétaire : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13)

Վեցամսեայ 800 ֆր., Արտ. 10 տոլ. կամ 3 անգլ.

Tél. COB. 15-70 Գինը 6 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 31 MAI 1949 Երեքշաբթի 31 ՄԱՅԻՍ

21րդ ՏԱՐԻ — 21 Année No. 5860 - Նոր շրջան թիւ 1271

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԱՅԻՍ 28Ը ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ՓԱՌԱՒՈՐ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆ ԽՈՒՌՆ ԲԱԶՄՈՒԹԵԱՄԲ ԵՒ ՄԵԾ ԽԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԵԱՄԲ

Բացառիկ խանդավառութեամբ եւ հազարաւոր հայորդիներու ջերմեռանդ բազմութեամբ տօնուեցաւ կիրակի օր Մայիս 28ի տարեդարձը, Եւ. Թաղամասի շքեղ սրահներուն մէջ։ Հայ ժողովուրդը պատասխանած էր ծանօթիմբակինգրաւոր եւ բանաւոր քարոզներուն, ոչմիայն ծայրէծայր լեցնելով այդ ընդարձակ սրահը, այլեւ իր ազգային ոգեւորութեամբ ստեղծելով այնպիսի ջերմ մթնոլորտ եւ ժողովրդական ցոյցի մը նմանող հանդիսաւորութիւն որ շատեր կ՚ըսէին իրարու. «Կարծես Յուլիս 14ի հանդէս մըն է» ։

Մաղձով եւ Թոյնով սեւցած հոգիները անշուշտ աչքեր եւ ականջներ ունէին հանդէսին մէջ եւ գացին պատմեցին իրենց «փաթրոն»ներուն, պատն երեսին ։

Արդարեւ, ի՞նչ տօն։

Միայն երիտասարդութիւնը բաւական էր իր ազգային եւ յեղափոխական երգերով ամբողջ տարի մը լռութեան դատապարտելու «էնդի դէմ»ին ագռաւները ։

Նոր Սերունդի երգչախումբը բացաւ հանդէսը «Մարսէյեզ»ով եւ «Մեր Հայրենիք»ով, ղեկավարութեամբ Պ. Արա Պարթեւեանի։ Ամբողջ սրահը յոտնկայս ունկնդրեց երկու քայլերգները։ Ապա օրուան նախագահը, ընկ. Գ. Բալայեան նկարագրեց թէ ինչպէս երբ դաւադիր թշնամին կը մտածէր խպառ բնաջնջել դարաւոր մշակոյթի տէր եւ ազատատենչ ժողովուրդ մը, հայ ժողովուրդին կորիճ զաւակները մէկ մարդու պէս ծառացան գերազանց ուժերու դէմ եւ իրենց արիւնով, Սարտարապատի, Ղարաքիլիսէի եւ Բաշ Ապարանի ճակատամարտներով ստեղծեցին Մայիս 28ի փառաւոր թուականը ։

Օրուան առաջին բանախօսն էր ընկեր Ս. Թորոսեան որ ըսաւ թէ դարերու ստրկութենէ ետք, երբ վերահաստատուեցան հայկական անկախութիւնը եւ պետականութիւնը, Դաշնակցութիւնը առանձին չէր, մասնակցեցան անոր հայկական տարբեր հոսանքներ եւ կուսակցութիւններ, կերտելու հայկական նորակազմ պետութիւնը։ Բանախօսը փաստացի թուեց այն բոլոր պայմանները, որ առաջնորդեցին Մայիս 28ին։ Յիշեց հայ զօրավարները, Նազարբէկեանը, Սիլիկեանը, եւ հայութեան հրեղէն զաւակը՝ Արամ, որ գերագոյն պահուն կրցաւ ղեկավարել եւ յաղթել։ Փառաբանեց հայ հանճարը որ հայրենիքի մէջ տուած է Չարենցներ, Արամ Խաչատուրեաններ, ինչպէս արտասահմանի մէջ Փիթոյեաններ, Ուիլեըմ Սարոյեաններ ։

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Նոր Սերունդի կողմէ ընկ. Ժ. Դատաւորեան կարդաց ուղերձը, խոստանալով հետեւիլ եւ դառնալ ժառանգը Հ. Յ. Դաշնակցութեան հայրենանուէր սկզբունքներուն ։

Գեղարուեստական խնամուած բաժին մը կը լրացնէր հանդէսին յայտագիրը։ Երգչախումբը Պ. Արա Պարթեւեանի ղեկավարութեամբ երգեց «Զինչ ու զինչ»ը (Գ. Սիւնի), «Էս օր ուրբաթ է» (Կոմիտաս վրդ.) եւ «Իմ հայրենիք» (Ալէմշահ) ։ Պ. Շահան Սարեան Սիամանթօէն (Ափ մը Մոխիր) եւ Յ. Թումանեանէն իր երկու արտասանութիւններով մոռցնել տուաւ մեզի հայ բեմէն իր տարիներու բացակայութիւնը ։ Ընկեր Զ. Ղարիպեան Ահարոնեանի «Արաքս»ով վառեց հոգիներու կարօտը մեր նուիրական գետին ալեկոծ տեսիլքով ։ Վալանսի Նոր Սերունդի անդամներէն ընկեր Զ. Գասեան հաճելի ձայնով երգեց երկու հայրենաշունչ երգեր, իսկ Օր. Աստղիկ Առաքելեան վարդապետին «Միրանի ծառը», Ալէմշահի «Ես սիրեցի» եւ Սայեաթ Նովայի մէկ երգը մեզ տուաւ իր տաք եւ քաղցր ձայնին բոլոր ճկնութեամբ եւ զգացումի խորութեամբ ։ Ջերմապէս ծափահարուեցան պատանի Հ. Թորոսեանի եւ Օր. Ռ. Յովհաննէսեանի պարերը ։ Պ. Գարեգին (թառ), Պ. Ռուբինեան (քեմենչէ) Պ. Բէնօ (դափ), իրենց ժողովրդական եղանակներով խանդավառեցին ամբողջ սրահը։

Հանդէսին փակումէն առաջ հիւրերէն Պ. Թոփճիպաշէվ կովկասեան դրացի ժողովուրդներու կողմէ ողջունեց այս հանդիսաւոր օրը, որ այնքան նուիրական է իրենց հայրենիքէն հեռու բոլոր ժողովուրդներու համար։ Ընկեր Ժ. Դատաւորեան ֆրանսերէն ճառով մը եւս ջերմ երախտագիտութիւն յայտնեց ասպնջական Ֆրանսայի որուն ազատ եւ եղբայրական դրօշին տակ հայ գաղութը կը վայելէ ամէն պաշտպանութիւն։ Շնորհակալութիւն յայտնեց նոյնպէս ներկայ օտար հիւրերուն, մասնակից այս տօնակատարութեան ։

Ընկեր Բալայեան փակեց պաշտօնական մասը, իսկ Պ. Կ. Սարեանի նուագախումբը հնչեցուց քանիցս ազգ. երգեր։ Պարերը ընդարձակ սրահին մէջ, երգերը ու խանդավառութիւնը քովնտի սրահին սեղաններուն շուրջ, մինչեւ կէս գիշեր տեւեցին նոյն ոգեւորութեամբ եւ նոյն հայրենաշունչ մթնոլորտին մէջ։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Պարտաւորիչ զինուորութիւն Սուրիոյ մէջ

Հալէպի ազգ. առաջնորդարանը պաշտօնական յայտարարութեամբ (Մայիս 7) կը տեղեկացնէ թէ հետեւեալ զօրադասերուն պատկանող զինուորացուները պէտք է ներկայանան զինուորական արձանագրութեանց կեդրոնը.—

1) 1930ի ծնունդ բոլոր երիտասարդները 3 նկարով, 2) 1928ի ծնունդ բոլոր երիտասարդները 2 նկարով, 3) 1929ի ծնունդ բոլոր դպրոցականները 1 նկարով, 4) 1929ի ծնունդ ընտանիքի միակ նեցուկ 1 նկարով, 5) 1929ի ծնունդ բոլոր այն երիտասարդները որոնք հիւանդութեան պատճառով յետաձգուած էին, մէկ օրինակ նկարով ։

Զինուորական իշխանութիւններու կողմէ նախապէս յետաձգուողներն ու արձանագրութեանց թուահամարի համաձայն բարձր թիւ ունեցողները թէեւ անմիջապէս չեն կանչուիր, սակայն պարտին ամէն ամիս ներկայանալ զինուորական արձանագրութեանց կեդրոնին, ապագային պատասխանատուութենէ զերծ մնալու համար։

Զանցառութեանց միակ պատասխանատուն պիտի նկատուին ենթակաները ։

ԾԱՆՐԱԿՇԻՌ ՈՐՈՇՈՒՄ ՄԸ ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

ԽՄԲ.— «Յուսաբեր»ի թղթակիցը կը գրէ Թեհրանէն (2 Մայիս).— Ամենաստոյգ աղբիւրէ կը տեղեկանանք, որ պարսկական իշխանութիւնները որոշած են երկրէն վտարել Սպահանի առաջնորդ եպիս.ը եւ պարսկա-հնդկական թեմի առաջնորդ Դրամբեան եպիսկոպոսը ։

Այս երկու կրօնաւորները Պարսկաստան եկած էին Էջմիածինէն եւ հոն, այդ երկրին մէջ, երկուքն ալ ճիշդ նոյն գիծը կը տանէին, ինչ որ Էջմիածնի Աթոռակալը կը տանի Խ. Միութեան մէջ ...

Պարսկական իշխանութիւնները արդէն հաղորդած են վտարման որոշումի մասին։

Առաջին անգամն է, որ իրանահայութեան աւանդական հաւատարմութիւնը հիւրընկալ Իրանի հանդէպ այսքան չարաչարօրէն կը շահագործեն երկու կրօնաւորներ իրենց անխորհուրդ քայլերով։ Ունինք, սակայն այն մխիթարանքը, որ երկրի իշխանութիւնները տեղեակ են կացութեան եւ գիտեն, թէ իրանահայութիւնը նոյնպէս կը դատապարտէ զոյգ թեմակալներու անպատասխանատու արարքները ։

ՍՊԱՆԻԱԿԱՆ կառավարութիւնը նոր փաստաթուղթեր հրատարակեց, ապացուցանելու համար թէ Չըրչիլ 1941 Հոկտեմբեր 2ին զինակցութիւն առաջարկած էր Լոնտոնի սպանիական դեսպանին միջոցաւ. զինակցութիւն մը որ ի զօրու պիտի ըլլար ոչ միայն պատերազմի, այլ եւ խաղաղութեան ատեն ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ընդհ. սպայակոյտը զեկոյց մը հրատարակեց, որուն համաձայն ապստամբներէն 28.992 հոգի սպաննուած, 13.105 հոգի գերի բռնուած, 17.931 հոգի անձնատուր եղած են 1946 Յունիսէն մինչեւ 1949 Մարտ։ Կառավարական բանակին կորուստը եղած է 10.927 սպաննեալ եւ 23.251 վիրաւոր ։

Արեւմտեան պետութեանց առաջարկները

ԵՂՔԸ ԿԱԽՈՒՄ ՈՒՆԻ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷՆ

Ֆրանսա, Մեծն Բրիտանիա եւ Մ. Նահանգները շաբաթ օր ներկայացուցին իրենց առաջարկները, գերմանական հարցին լուծման համար։ Պ. Պեւին, Պ. Վիշինսկիի ներկայացնելով հաւաքական պաշտօնագիրը, մասնաւորապէս ուշադրութիւն հրաւիրեց այն յօդուածին վրայ որ Գերմանիոյ կ՚արգիլէ ունէ զինակցութիւն կնքել ։ Միեւնոյն ատեն հաւաստեց թէ արեւմտեան պետութիւններէն ոչ մէկը միտքէն կ՚անցընէ Գերմանիան կազմակերպել ընդդէմ Խ. Միութեան ։

Ահաւասիկ արեւմտեան ծրագրին հիմնական մասերը.—

1.— Միջոցներ ձեռք առնել Գերմանիոյ արեւելեան շրջանն ալ միացնելու համար Պոնի սահմանադրութեամբ, հետեւեալ սկզբունքներով.— Ազատութիւն անձի և շարժումի, արգելում կամայական ձերբակալութեան եւ բանտարկութեան. ազատութիւն ընկերակցութեան եւ ժողովի. ազատութիւն խօսքի, մամուլի եւ անթելի, ազատութիւն քաղաքական կուսակցութեանց եւ ազատութիւն ընտրութեանց. անկախութիւն արդարադատութեան։

2.— Արգիլել այն բոլոր ոստիկանական կազմակերպութիւնները որոնք քաղաքական գործունէութիւն կը ցուցնեն։

3.— Գրուամ նոր կանոնագիր մը մասնակցութեամբ չորս պետութեանց ։ Այս կանոնագիրը վերջ տալով զինուորական կառավարութեան, ամբողջ իշխանութիւնը պիտի փոխանցէ Գերմաններուն, բացի այն իրաւասութիւններէն որ կապ ունին ապահովութեան եւ Գերմանիոյ պարտաւորութեանց հետ։

4.— Հատուցումներ պէտք չէ առնել Գերմանիոյ ընթացիկ արտադրութիւններէն, ինչպէս որոշուած է Փոցտամի մէջ։ (Ռուսերը կը դրաւեն ընթացիկ արտադրութեանց մէկ մասը)։

5.— Գերմանական այն գործարանները որոնք գրաւուած են դաշնակից պետութեանց կողմէ, յաղթանակի օրէն վերջ (1945 Մայիս 8) պէտք է վերադարձուին Գերմաններուն։ (Այս յօդուածը կ՚ակնարկէ խորհրդ. կազմակերպութեանց որոնք սեփականացուցած են գերմանական բազմաթիւ հաստատութիւններ եւ գործարաններ)։

6.— Քառանդամ Հսկողութիւնը պիտի կատարուի բարձր յանձնաժողովի մը կողմէ որ «իր որոշումները պիտի տայ մեծամասնութեան քուէներով, բացի արտակարգ պարագաներէ որոնք պիտի ճշդուին փոխադարձաբար։ (Այս պայմանը դրուած է անոր համար որ Ռուսերը վեթօ չդնեն Գերմանիոյ վարչական եւ տնտեսական գործավարութեան հետ կապուած խնդիրներու մէջ ։

Հրատարակուած տեղեկութեանց համաձայն, Պ. Վիշինսկի «միակողմանի» գտած է այս պայմանները, որոնք «չեն կրնար հիմ ծառայել քառանդամ համաձայնութեան մը»։ Բայց եւ այնպէս խոստացած է ուսումնասիրել եւ աւելի լայնօրէն խօսիլ։ Կ՚ըսուի թէ միեւնոյն ատեն հրահանգ խնդրած է Մոսկուայէն։

Երէկ, երկուշաբթի, կը սպասուէր իր վերջնական պատասխանին։ Կարգ մը շրջանակներու մէջ հաւանական չեն գտներ որ ընդհանուր համաձայնութիւն մը գոյանայ, եթէ վերջին պահուն անակնկալ փոփոխութիւն մը տեղի չունենայ Մոսկուայի քաղաքականութեան մէջ։ Նոյն աղբիւրին համաձայն, Ռուսերը պիտի նախընտրեն պահել Գերմանիոյ ներկայ քաղաքական բաժանումը, բայց սակարկութիւններ կատարելով, զարկ տալու համար արեւելքի եւ արեւմուտքի առեւտուրին ։ Իրազեկներ կը կարծեն թէ գլխաւորաբար այս մտահոգութեամբ էր որ Մոսկուա հարկադրուեցաւ վերցնել Պերլինի պաշարումը ։

Բոլոր տեղեկութիւնները կը հաստատեն թէ տնտեսական կացութիւնը շատ ծանր է Գերմանիոյ ռուսական շրջանին մէջ։ Ուրեմն Պ. Վիշինսկի պիտի ջանայ տնտեսական առաւելութիւններ ապահովել, յետաձգելով Գերմանիոյ քաղաքական միութեան խնդիրը ։

Կարգ մը շրջանակներու կարծիքով, եթէ Փարիզի ժողովը ձախողի, Չորս Մեծերը մնայուն յանձնախումբ մը պիտի կազմեն, ուսումնասիրելու համար միացեալ Գերմանիոյ խնդիրը։ Այս կարգադրութեան գլխաւոր նպատակը պիտի ըլլայ «դուռը բաց պահել» եւ ուրիշ ոչինչ ։

ՄԻՋԻՆ ՃԱՄԲԱՅ ՄԸ ՊԻՏԻ ԳՏՆԵՆ

Ժողովրդական Շարժումի (M. R. P.) Ե. տարեկան համագումարին առջեւ զեկուցում տալով, Պ. Ռոպէր Շուման, Ֆրանսայի արտաքին նախարարը յայտնեց թէ արեւմտեան դաշնակիցները այժմ կրնան կարգադրութեան ձեւ մը գտնել Խ. Միութեան հետ, շնորհիւ իրենց վճռականութեան եւ փոխադարձ համակցութեան։ Եւ աւելցուց.— «Արեւմտեան պետութեանց միութեան պատուղներէն մէկն է մէկդի դնել պաղ պատերազմի քաղա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԻՆՉՈ՞Ի ԿՈՒԳԱՆ

Վերջին ժամանակաշրջաններուն դէպի Հարաւային Ամերիկա եկող տարագիր մեր հայրենակիցներու քանակը աչքառու չափի մը հասած է։ Ամէնէն վերջին նաւով 70 հոգի մէկ անգամէն։

Աշխարհի ամէն կողմերէն եկողներ կան։ Ու եթէ ոմանք իրապէս քաղաքական ու տնտեսական դէպքերու հետեւանքով է որ ստիպուած են կըրկին տարագրութեան անողոք ճակատագրին հպատակիլ, ուրիշներ ալ, կամաւոր կերպով կը կատարեն այս ուղեւորութիւնը, պարզապէս նորանոր հորիզոններ որոնելու կամ պատահականութեանց ու բախտին յանձնելով իրենց ապագան։

Ըստ այնմ խոշոր տոկոս մըն ալ ռուսական ճակատէն փախչողները կը կազմեն։ Շատերը բուն հայրենիքէն, որոնք որպէս պատերազմական գերիներ, յաջողած են այս կամ այն միջոցներով Գերմանիոյ վրայէն դէպի Իտալիա ճողոպրիլ, անկէ ալ, ընդհանուր հոսանքին հետ այս հեռաւոր հորիզոնները հասնիլ։

Ասոնց մէջ կան այնպիսիներ որ կրցած են պահել իրենց ազգային դիմագիծը ու հայկական շրջանակներու մէջ կը որոնեն ընտանեկան կապն ու հարազատ մտերմութիւնը։ Շատերը սակայն ապազգայնացած ու կեանքը օտարներու հետ կապած են։

Առաւելաբար երիտասարդներէն, եթէ ոչ բոլորը, աչքառու տոկոսը՝ ամուսնացած կամ ընկերակցած են՝ ռուս՝ լեհ, ուկրանիացի կամ գերմանացի կիներու հետ։ Իրենց ժամանումի նախնական օրերուն, եթէ ասոնցմէ շատերը օգնութեան նպատակով հայկական շրջանակներու մէջ կ'երեւին, հետագային երբ այլեւս աշխատիլ կը սկսին, աննկատելի կերպով կը քաշուին ու կը հեռանան մեզմէ։

Փոխանակ Հայոց եկեղեցին կամ հայկական ակումբներ յաճախելու, ամէն կիրակի եւ տօնական օրեր համախմբուած կ'ըլլան ռուսական ու այլ եկեղեցիներու շուրջ։ Իսկ երիտասարդներն ալ ռուսական ակումբներու մէջ պարանցիկ երեկոյթներով կը վատնեն իրենց ժամերը։

Ցիշեալներու մէջ եթէ կան համեստ ու աշխատաւոր տարրեր, որոնք օրուան վաստակով կ'ապահովեն իրենց կեանքը, առանց ոեւէ մէկին բեռ ըլլալու, նկատելի են նաեւ այնպիսիներ որոնք հակառակ սահող ժամանակին ու կեանքի պայմաններուն, առանց դրական ու մատնանշելի գործի, ապահով կեանք մը կ'ապրին։ Մեծադոյն ախտողներով, նշանաւոր պատմութիւններով հանրութեան կը ներկայացնեն իրենց «կեանքն» ու «գործը»։ Հոս, հոն մտերմութիւններ կը ստեղծեն եւ շնորհիւ պատմելու, խօսակցելու վարպետութեան, շուտով կրնան նաեւ բարեկամական կապեր հաստատել։ Դիւրին է, որ այդպիսիներ առաւելաբար կը շահագրգռուին մեր ազգային ու հանրային կեանքին ծալքերով, այս կամ այն կազմակերպութեան գործունէութեամբ եւայլն։

Ամէն պարագայի մեր խօսքը այդպիսիներու մասին չէ, եւ հանրութիւնը ինքն է որ պիտի ճշդէ իր դիրքը նմաններու հանդէպ, առանց թոյլատրելու որ մեր գաղութներու կեանքը նոր խոչընդոտներով թունաւորուի։ Հաւատացած ենք թէ գիտակից տարրը լաւագոյն կերպով կ'ըմբռնէ։ Առայժմ մեր այսօրուան նիւթէն դուրս են այդպիսիները։ Սոյն տողերու մէջ կ'ուզենք յիշատակել մեր այն հայրենակիցներու անտեղի գաղթը, որ իրապէս ցաւ կրնայ պատճառել ամէն սրտցաւ Հայու։

Անոնք, որ արդէն քանի մը անգամներ տուն տեղ եղած են։ Անոնք, որ տակաւին երէկ թօթափեցին բանի տարագրութեան փոշին իրենց վրայէն։ Մեր այն հայրենակիցները, որոնք անապատէն ու գրկանքէն անցնելով, ճակտի դառն վաստակով, ու տարիներու խնայողութեամբ յաջողած էին կերպ մը իրենց օճախը հիմնել։

Ահաւասիկ այս մեր սիրելիներուն է որ կ'ակնարկենք թէ ինչո՞ւ կուգան։

Երբ չկայ Ֆիզիքական անմիջական վտանգ մը, երբ իրենք իսկ կը հաստատեն թէ նախկին բնակավայրերու մէջ հանգիստ ու ապահով օճախ հիմնած են ու ընտանիք կազմած։

Ի՞նչը կը ստիպէ, անասելի նիւթական զըրկանքներու մատնուիլ, տարիներու հանգստաւէտ կեանքը խաթարել նորանոր պատահականութեանց մատնուելու համար։ Եւ զարմանալին այն է, որ եկողներու մէջ կան նաեւ բարձր կրթութեան տէր մարդիկ ու այնպիսի մասնագէտներ, որոնք այս ափերու վրայ օրինական պարտադրութեամբ անգործութեան պիտի դատապարտուին։ Թողնելով չէն ու ազգային կեանքով հարուստ հայ գաղութներու ջերմիկ մթնոլորտը, հարաւի այս ափերուն վրայ անոնք յաճախ յուսախաբութեան կը մատնուին։

Առաւելաբար տնհմիկ դաստիարակութեան տեսակէտով։ Անուրանալի է, թէ համեմատութեան եզր մը իսկ չկայ Սուրիոյ, Լիբանանի, կամ այլ հայաշատ գաղութներու կրթական գործը մեր շրջանին հետ բաղդատելով։

Ցետոյ տնտեսական մարզին վրայ ալ այժմ այնքան փայլուն հեռանկարներ չկան։ Խօսքը անոնց մասին չէ որ չօշափելի նիւթական հարստութիւններով ծանրաբեռնուած կուգան։ Նմաններու համար ամենուրեք պայմանները մատչելի են։ Իսկ միջակ կարողութիւններով եկողներու համար օր ըստ օրէ անասելի դժուարութիւններ կը ստեղծուին։ Մանաւանդ բնակարանային դրութիւնը, որ այլեւս գերազանց տագնապի գագաթնակէտին հասած է։ Ամբողջ հարստութիւն մը վատնելու է պարզ յարմարութիւններով օժտուած փոքրիկ անկիւն մը ապահովելու համար։

Գերիվեր այս բոլորէն, եկողներու համար կը պակսի նաեւ՝ հոգեկան բաւարարութեան ջերմիկ մթնոլորտը։

Ոչ Մերձաւոր Արեւելքի եւ ոչ ալ եւրոպական հայաշատ կեդրոններու ազգային շունչն ու ոգեւոր աապարէզը կայ Նորեկներուն համար։ Իսկ եթէ, ինչպէս յիշատակեցինք, անոնք օժտուած են նաեւ մասւոր առաւելութիւններով, հապա ուրեմըն անասելի յուսախաբութիւններու պիտի մատնուին։

Արժէ՞ ուրեմն կտոր մը հացի համար նորանոր արկածախնդրութիւններու դիմել եւ Հայրենի սահմաններէն այսքան հեռանալ։ Ու կամաւոր ուծացումի ենթարկուիլ։

Ցատկապէս անոնք, որ զաւակներու տէր են ու կը մտահոգուին նոր սերունդի հայեցի դաստիարակութեամբ զգոյշ ու չափաւոր պէտք է ըլլան հեռաւոր այս պանդխտութեան չարագուշակ բախտախնդրութենէն։ Նոյնքան անհրապոյր եւ տագնապալի կրնայ ըլլալ հայ ամուրի ու երիտասարդ ուժերու համար դէպի Հարաւ. Ամերիկա չուելու այս նորագոյն տագնապը։ Թէեւ կարճ ժամանակաշրջանի մը մէջ, սակայն մեր այս ափերու գաղութները արդէն իսկ ամերիկեան դրոշմ կը կրեն։ Ուր ամէն ինչ, եւ բոլոր առաւելութիւնները նիւթական պրիզմակովկը դիտուին։

Ասոր համար է, որ կ'ըսենք թէ ինչո՞ւ կուգան։ Ցանուն ո՞ր առաւելութեան, կամ որ շողշողուն ծրագիրներուն, որոնցմէ չեն կրնար հրաժարիլ մեր հայրենակիցները եւ յաւիտենական թափառականի այս անողորմ ճակատագրին կը մատնուին։

Պուէնոս Այրէս ԱՐՄԵՆԻԱ

Ֆէտային

ՄԻՇԷՏԻ ԱՒԵՏԻՍԻ ՑԻՇԱՏԱԿԻՆ

Անդրանիկի, Սեպուհի, Մուրատի, Ռուբէնի եւայլ յեղափոխական մարտիկներու անման փաղանգին մաս կը կազմէր Միշէտին (Աւետիս Գաղանճեան)։ Եթէ ոչ հեղինակութեամբ եւ ժողովրդականացումով յամենայն դէպս ընկեր Կոմսի «խոնարհ հերոսներու» նկարագրած առաջնակարգ դէմքերէն մէկն էր ան։ Իր մասին շատ քիչ բան է գրուած, եթէ չյիշենք Սեպուհի քանի մը յուշերը «Հայրենիք» ամսագրին մէջ։

Իր զինակիցներուն ձգելով յեղափոխական շրջանի գործունէութեան պատմութիւնը, «Մայիս 28»ի առթիւ գրի կ'առնեմ Օսմ. Սահմանադրութենէն վերջ Զարսանճագի շրջանին մէջ իր ունեցած գործունէութիւնը եւ իր տարաբախտ վախճանը։

Մալխասը իր «Զարթօնք» վէպին մէջ, յեղափոխական ո՞ր մէկ տիպարն է որ ներկայացուցած է մեզ Առիւծ Գեվոյի անձին մէջ։ Ես կը կարծեմ թէ «Միշէտի Աւետիսն» է։

«Շանթ» խումբի անձնազոհ ընկերներէն «Միշէտին» Զարսանճագ Իսմայիլ (Զմայլէ) գիւղացի, Գաղանճեան Գրիգորի որդին էր։ Ծնած 1868ին, ամուսնացած 1887ին։ Ունեցած է մանչ զաւակ մը 1888ին, Վաղարշակ։ Միշէտի Աւետիսին երկրէն մեկնումը համանման կրկնութիւնն է Անդրանիկներու և Մուրատներու։ Զարսանճագը ընդհանրապէս, իսկ մեր գիւղը մասնաւորապէս արհեստով հողագործներ էին, իսկ այդ հողերը կը պատկանէին Թուրք տէրէպէյիներու աւատապետ պէկերու եւ աղաներու։ Մեր ողբացեալ մեծ գրագէտը, Ռուբէն Զարդարեան կը գրէ տեղ մը — «Զարսանճագ «Մրեղելիք» զաւառ հողը Արսլան պէկին, ջուրը Արսլան պէկին»։

Գիւղի աղաներէն իրենց պէկը «Սիւլէյման պէկ) օր մը կը կանչէ երիտասարդ Աւետիսը եւ կը պահանջէ որ այդ օրը իրախոռինթրիքներըթափէ։ Սովորութիւն էր դարձած որ ամէն օր մէկը պէտք էր ձրիաբար աշխատէր ի հաշիւ պէկերու։ Աւետիսի մերժողական պատասխանը եւ խրոխտ կեցուածքը, իսկ պէկին սպառնալիքը պատճառ կը դառնան որ նոր ամուսնացած իր երիտասարդ հայրը եւ նոր ծնած մէկ տարեկան զաւակը ձգելով 1889ին կորսուի մի անգամ ընդ միշտ։ Քանի մը ընկերներու հետ կը հասնի էջմիածին, եւ հոն կը բացուի իրեն համար նոր ասպարէզ։ Կը կազմէ նոր շրջանակ ընկերանալով Անդրանիկին, Սեպուհին, Մուրատին, եւ ուրիշներու։ Կը մկրտուի Միշէտի Աւետիս, իսկ կողքին կախուած սուրն ալ «հազդ վար, չէրիաթ եոգ» (իրաւունք կայ, օրէնք չկայ) նշանաբանը կը ներկայացնէր։

Աւետիս Գաղանճեան երկրէն մեկնած պահուն բնաւ կարդալ գրել չէր գիտեր եղեր, բայց յեղափոխական դպրոցին մէջ բաւական սորված էր, երբ վերադարձաւ։ 1904ին, երբ Դաշնակցութեան Արեւելեան Բիւրոյի կարգադրութեամբ եւ խանդխմբապետութեամբ երկու խումբի բաժնուած, մէկը կ'ուղէր Սասուն, իսկ միւսը Դերջան Երզնկայի վրայով Տէրսիմ հասնիլ, Աւետիսը, Քղիի եւ Մուշի միջտեղերը Աղարակ գիւղին մէջ կը ձերբակալուի ու կը տարուի Բաղէշ։ Անկէ ալ կը փոխադրուի Կինճի բանտը, 101 տարի ճգնելու պայմանով։ 1908ի Օսմ. Սահմանադրութեան հռչակումէն անմիջապէս վերջ ազատ կ'արձակուի, երեք տարի ութ ամիս Կինճի զնտանին մէջ մնալէ վերջ։ Բանտէն արձակուելուն պէս Ճապաղջուր-Բալու Հաւասի գծով կուգայ Զարսանճագ Բերրի, անկէ ալ առանց սպասելու մէկ ժամէն կը հասնի իր ծննդավայրը, Իսմայիլ գիւղը, ուրկէ հեռացած էր մօտաւորապէս քսան տարիէ ի վեր։ Կուգայ ուղղակի Ներսէս քահանայ Զիճեանի տունը որ իրենց կնքահայրն էր, ծպտուած Քղեցի Կարապետ անունին տակ։ Իրեն եղած հարցումներուն իր խուսափողական պատասխանները չեն կրցած կասկածէ դուրս ձգել իր ինքնութիւնը, իր աջ ականջի բլթակին վրայ ունեցած մէկ նշանին պատճառաւ։ Իր հօրեղբօր՝ Սարգիսի եւայլ ծանօթներու հարցափորձին, Աւետիս կը ջանար փաստարկել թէ յաճախակի իր Կովկաս այցելութեան միջոց կը հանդիպի եղեր Աւետիս Գաղանճեանին, որ իբր թէ Կարսի մէջ գարեջուրի գործարանի մը մէջ կը գործէր։ Դառնալով իր տղուն, Վաղարշակին, կը հարցնէ.— «Կ'ուզե՞ս որ քեզ հօրդ քով տանիմ»։ Անոր դրական պատասխանին, կ'ըսէ «Չէ՞ որ դուն նշանուած ես եւ մօտերս պիտի ամուսնանաս»։ — «Հայրս իր ծնողքը, կինը եւ զիս ձգելով հեռացաւ։ Ես որ դեռ չեմ ամուսնացած, ինչո՞ւ պիտի չերթամ հօրս քով, մանաւանդ որ կնքահայրս, Տիգրան Զթճեանը որոշ չափով ինծի ծանօթացուցած է հայրս եւ իր «գործը», կը պատասխանէ տղան։

Գիշերը ուշ ատեն զինքը շրջապատողները կը մեկնին որոշ կասկածամտութեամբ եւ ինք կը մնայ հիւր քահանային։ Առտուն քահանային հետ կը մտնեն եկեղեցի, կ'ուզէ Հաղորդութիւն առնել։ Ըստ աւանդական սովորութեան քահանային խոստովանանքին չկրնալով ստել, կը յայտնուի ինքնութիւնը։ Ահա այդ առթիւ էր որ իրիկուան դէմ երբ տեսայ մայրս որ մեր ածուէն կը հաւաքէր մաղաշ վարունգները, հարցուցի, —«Մայրիկ ի՞նչ պիտի ընես այդ վարունգները»։ Իմ մանկական հարցումին խորհրդաւոր ձեւ մը տալով իր ըսելիքին, մայրս յայտարարեց.— «Մեր կնքահայրը, որ քսան տարիներէ ի վեր կորսուած էր, եկած է, եւ կ'ըսեն թէ «ազգի մարդ է» եւ «ֆէտայի»։

Ցետագային էր որ, իր շունչին տակ եւ իր նախաձեռնութեամբ ստեղծուած դպրոցներուն մէջ մենքմանուկներսդաստիարակուելով, ոչ միայն հասկցանք «ազգի մարդ» եւ «ֆէտայի» բառերուն իմաստը, այլեւ դարձանք այդ գաղափարին մոլեռանդ հաւատացեալները, եւ կը ցաւինք որ մասամբ անարժան ժառանգորդներն եղանք մեր այսօրուան ցուցադրած ապազգային ելոյթներով...

Իր անդարձ մեկնումէն տարիներ վերջ, իր հօրեղբօր թոյլտուութեամբ իր կինը վերամուսնացած էր մեր գիւղէն մէկ ժամ հեռու, Կորճան գիւղը եւ ունեցած չորս զաւակներ։ Գլուխ ծռելով կատարուած իրողութեան առջեւ, անմիջապէս սկսաւ կազմակերպական աշխատանքի, գործակից ունենալով քահանային տղան, Տիգրան Զթճեանը որ այժմ կը գտնուի Ամերիկայի Շիքակօ քաղաքը։ Գիւղերու եկեղեցիները բարեզարդելով, դըպրոցներ եւ լսարաններ հաստատելով, քիչ ժամանակի մէջ ամբողջ Զարսանճագը պատեցին Հ. Յ. Դաշնակցութեան մարմիններու ցանցերով։ Ընկերական ժողովներու մէջ ըլլայ թէ հրապարակային, իր կողքին կախուած ծանօթ սուրը մերկացնելով աջ ձեռքին մէջ, կը խօսէր իր մարգարէաշունչ քարոզները։

1909ի Փետրուարին կարճ հեռագիր մը կը հաղորդէր թէ Սեբաստացի Մուրատը Խարբերդ հասած է եւ իրեն կը սպասէ։ Առանց նկատի ունենալու ձմրան բուքն ու փոթորիկը, Աւետիս մեկնեցաւ Խարբերդ հետն ունենալով տասնոց ատրճանակը։ Մեր գիւղէն երկուքուկէս ժամ հեռու, Վազկերտ գիւղի մօտերը կը հանդիպի յայտնի աւազակապետներէն Պէրխօղլի Միլային որ Բաշաղակի Արսլան պէկի եւ մեր գիւղի աղաներուն հրահանգով իր եօթը արիւնարբու զօլամներուն հետ կը սպասէ եղեր, զինքը սպաննելու։ (Հեռագրին բովանդակութիւնը նախապէս իրենց հաղորդուած էր հեռագրատան պաշտօնէային կողմէ։

Բաւական ատեն իրարու հետ խօսելէ վերջ, կը բաժնուին առանց զգացնելու իրեն ոեւէ բան։ Ի պատասխան զինքը ղրկողներու, աւազակապետը կը բացատրէ թէ «իսկապէս Փէտային կարճ

մարդ է եւ այդ տեսակ կորինճի մը ձեռք վերցնել ապերախտութիւն եւ ամօթ մըն է մեզի համար, ես յարգանք ունիմ այդ մարդուն հանդէպ»։

Կը հասնի Խարբերդ։ Մուրատ կը դիմաւորէ զինք Հիւսէյնիկի մէջ։ Հանդիպումը եղած է շատ յուզիչ։ Ճոտանայի կոտորածին ահուսարսափը տիրած էր նաեւ Խարբերդ։ Մէշէտին, Հիւսէյնիկ-ցի Տէմիրճեան ընկեր Կարօն կը կազմակերպէ ինքնապաշտպանութեան միջոցներ, մերթ Մէզրէ, մերթ քաղաքը եւ մերթ Հիւսէյնիկ վազելով։

Աւետիս 1909ի գարնան գնաց Մուշ, Բաղէշ եւ այնտեղ Սեպուհի ամուսնութեան ներկայ եղաւ։ Մուշէն վերադարձին ուզեց գիւղին դպրոցը վերաշինել եւ այդ նպատակով ալ գնաց մինչեւ Սեբաստիա, դպրոցի համար հանգանակութիւն կատարելու։ Շինութեան համար անհրաժեշտ բոլոր նիւթերը պատրաստ էին, երբ վրայ հասաւ 1914ի ընդհանուր պատերազմը, ջուրը ձգելով իր բոլոր ծրագիրները։ Հակառակ շատ մը թելադրութեանց որպէսզի իր նախկին կինը ընդունի, բացարձակապէս մերժեց եւ վերամուսնացաւ ուրիշի մը հետ, ունենալով մանչ զաւակ մը եւս, Հայկ։ Իր անունը մեր շրջանի Թրքութեան եւ Քիւրտերու սարսափն էր։ Իր յաճախակի երթեւեկը դէպի Տէրսիմ ստեղծած էր Քիւրտերու մէջ համակրական լայն շրջանակ մը։ Անոնք 1915ի ապրիլեան եղեռնի նախօրեակին զգուշացուցած էին զինք գալիք փոթորիկներէն։ Ինքն ալ կը զգար եւ համոզուած էր իր Փէտայիի բնազդով թէ Թուրքը մնացած է նախկին Թուրքը հակառակ սահմանադրական շպարին։ Բայց եւ այնպէս, չուզեց բաժնուիլ իր սիրած ժողովուրդէն եւ ենթարկուեցաւ նահատակութեան, հրէշային չարչարանքներով։

Գիւղիս ջարդէն (10 Յունիս 1915) ամիսներ առաջ գիւղը պաշարելով զաւադրաբար ձերբակալեցին զինք եւ իր սիրասուն զաւկին Վաղարշակին հետ տարին Բերրի քաղաքը բանտարկեցին։ Ամիսներու ծեծն ու չարչարանքը իր եւ տղուն չկրցան ընկճել իր երկաթեայ կամքը կորզելու համար ոեւէ խոստովանութիւն։ Յետոյ իրարու կապելով հայր ու տղայ, քալելու անկարող ծեծուած եւ ուռած ոտքերով, ձիերով կը տանին մեր Մնձուր գետի կամուրջին վրայ եւ կը սպաննեն։ «Փէտային ջուրէն խել դուրս կ'ելլէ»ի մտավախութիւնը կը ստիպէ զիրենք դիակներուն քարկապելով նետել գետը։ Գիւղիս ջարդէն վերջ մեզ, մանուկներս եւ պատանիներս Թրքացնելու ծրագրէն դուրս ձգեցին, իր վերջին զաւակը երկտարեկան Հայկը կեր դարձնելով վայրի գազաններու, որովհետեւ «Փէտայիին տղան է»։

Անմահ յեղափոխական, քու կեանքդ ու գործդ յաւերժացնելը ձգելով ընդհանուր Զարմանճագցիներու նախաձեռնութեան, իբրեւ նուիրական պարտք մը, քու ծունկիդ վրայ մեծցած սանիկդ այս քանի մը տողերը կը նուիրէ յիշատակիդ։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

54.000 ՍԹԵՐԼԻՆ արժողութեամբ արքայական թագ մը գրաւի դրուած է, Պուէնոս Այրէսի մէջ, Ռումանիոյ Իլենա իշխանուհին, դրամ ճարելու եւ 6 զաւակներն ու ամուսինը ապրեցնելու համար։ Թագը կազմուած է վեց խոշոր շափիւղաներէ, փլաթինի եւ ադամանդի վրայ բանուած որ երբեմն կը պատկանէր Մարիա Թագուհիին։

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 22 Մայիս.— Հայ Մարզականին (Ս. Ա.) Ա. խումբի ախոյենական 5րդ մրցումը տեղի ունեցաւ աննախընթաց փայլով, Etoile Sportives La Taloudierի դէմ, մեր դաշտին վրայ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։ Բացումը կատարեցին մեր կրտսերները, F. C. V.ի դէմ։ Ժամը 3ին, R. S. Taloudier եւ մեր խումբը մտան դաշտ։ La Taloudier եղանակին սկիզբէն ի վեր բնաւ չէր պարտուած, իսկ մերոնք իրենց դաշտին վրայ կորսնցուցած էին 5—2։

Հակառակորդը յաղթական եւ ինքնավստահ, աջ ու ձախ բարեւելէ ետք, ցրուեցաւ։ Թէեւ հովը ի նպաստ հակառակորդին էր։ Խաղը սկսաւ La Taloudierի արագ յարձակողականով։ Իրենց լաւագոյն յառաջապահներուն գլուխն էր՝ խումբին անուանի կեդրոնի յառաջապահը, որուն ոտքէն գնդակը չի վրիպիր։ Ուստի առաջին վայրկեաններուն մեր տղաքը սկսան կծկուիլ։ Խաղը ամբողջովին մեր բերդին դիմացն էր։ Քանիցս զօրաւոր զիկ զակ շիւթերը կեցնելէ ետք, հակառակորդը շահեցաւ Ա. նշանակէտը։ Դաշտը կը թնդար տեղացիներուն «կեցցէ» կանչերով։

Մենք, Հայերս այս առաջին անակնկալին առջեւ հակառակորդին ջախջախիչ յաղթանակը կը նախատեսէինք եւ մեր ամօթալի պարտութիւնըմեր դաշտին վրայ։ Բոլորիս տպաւորութիւնը այս էր առաջին կիսախաղին։ Սակայն խմբապետ Ոսկին պոռաց. «տղերք, մի վախնաք»։

Այս կոչը ցնցեց տղաքը, մերոնք իրենք զիրենք գտած էին։ Սակայն La Taloudier, անդրդուելի եւ կատաղի էր իր յարձակողականին մէջ։ Մեր անմանրերդապահը մօտէն քաշուած վտանգաւոր հարուածները կը կեցնէր հիացում պատճառելով բոլոր հանդիսականներուն։

Խմբապետին ձայնը նորէն որոտաց — «տղերք, ճնշեցէք»։ Հակառակորդը կը դանդաղէր, մերիններուն սուր հայեացքին չվրիպեցաւ այս կէտը։ Այս 25 վայրկեանի կատաղի յարձակողականը դոնէ չորս նշանակէտ պէտք է շահեցնէր իրենց, մանադէտներու կարծիքովը։ Երբ չյաջողեցան, ուզեցին փոխել խաղին ձեւը։ Մեր տղաքը ազգային արժանապատուութեամբ զօտեպնդուած արհամարհելով ամէն վտանգ, անցան նոյնքան կատաղի յարձակողականի։ Իրարանցումը կատարեալ էր, բերդապահը քանի մը վտանգաւոր շիւթ կեցուց։ Մեր յառաջապահներուն սեղմ խաղը տաքցած էր։ Կեդրոնէն Անթուանին «փաս»ը, մեր ձախ ծայրին, (Նազար Աւպեան) գնդակը մտցուց հակառակորդին բերդէն ներս։ Մերոնց ուրախութիւնը չափ չունէր։

Անպարտելին La Taloudier յուրջ շփոթութեան մատնուեցաւ, երբ հայ խումբը երկրորդ նշանակէտ մը եւս շահեցաւ (յառաջապահ Ժամագործեան)։

Ա. կիսախաղը վերջացաւ մեր յաղթութեամբ 2—1։ Երկրորդ կիսախաղին, հովն ալ մեզի ի նպաստ էր, հակառակորդը այլեւս մոռցած էր, ջախջախիչ յաղթանակ մը տանելու իր վճռականութիւնը։ Կը ջանար գոնէ կէտ մը եւս շահելով հաւասար մնալ։ Եթէ դիպուար իրաւարարը կողմնակցութիւն չընէր, թերեւս մերոնք կէտ մը եւս շահէին։

Մրցումը վերջացաւ մեր յաղթանակով 2—1։

ԶԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

ՏԷՍԻՆ, (յապաղած).— Այս տարի ալ Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղը տօնեց իր «Օր»ը մայիս 21ին, շաբաթ իրիկուն ժամը 9ին Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։

Հանդէսը բացուեցաւ «Ով մեծասքանչ»ով, զոր երգեց դպրոցին երգչախումբը։ Օրուան նախագահը ընկեր Տիկին Գ. Փափազեան ամփոփ կերպով պարզեց Կ. Խաչի նպատակը եւ այս առթիւ հրաւիրեց ներկաները, որ մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգեն յիշատակը մեզմէ անդարձ հեռացած ընկեր - ընկերուհիներուն։

Հանդէսի գեղարուեստական բաժինը, պատրաստուած էր բացառապէս դպրոցի սան-սանուհիներու կողմէ, ղեկավարութեամբ յարգելի ուսուցչուհի Տիկին Գ. Փափազեանին։ Օրուան պատշաճ արտասանեցին եւ երգեցին փոքրիկները Տ. Շատեան, Ծ. եւ Ա. Փօյաճեաններ, Ա. Քլունկեան, Ս. Ղազարեան, Ս. Հիւսեան, Գրիգորեան եղբայրները, Ս. Սերոբեան, Է. Մարկոսեան, Ժ. Աստուրեան, Մառի Լուիզ Առաքելեան, որոնք բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու։ Երգչախումբը մէջ ընդ մէջ երգեց «Սարէն եկաւ», «Օդասիրուն» եւ «Ալագեազ» խմբերգները։

Յետոյ ծափերու մէջ բեմ հրաւիրուեցաւ օրուան բանախօսը, Օր. Ֆլօրա Անահիտ որ Փարիզէն եկած է այցելելու, կեդր. Ֆրանսայի Կ. Խաչի մասնաճիւղերուն։ Յարգելի ընկերուհին գեղեցկօրէն պարզեց Կ.Խաչերուգործունէութիւնը եւ նախախնամական դերը գաղութներու մէջ, համաձայն տեղական պայմաններուն։ Եւ հրաւիրեց ծնողքներն որ զօրավիգ հանդիսանան, հայ մատաղ սերունդը փրկելու համար այլասերումէն եւ ուծացումէն։ Այս առթիւ յիշեց Կապոյտ Խաչին դպրոցները, որոնց մէջ առաջնակարգ տեղ կը գրաւէ Տէսինի դպրոցը, շնորհիւ Տէր եւ Տիկին Փափազեաններուն անխոնջ աշխատանքին։

Բանախօսութենէն վերջը տեղի ունեցան հայկական տոհմիկ տարազով պարերը, դպրոցի բարձրագոյն Ա. դասարանի աղջիկներուն կողմէ, ջերմ ծափերու մէջ։ Ի պատիւ օրուան բանախօսին երգեցին Տիկին Աշխէն Փօյաճեան եւ Օր. Պերճուհի Աստուրեան, իսկ փոքրիկն Մայտա Ղազարեանի միջոցաւ, Կ. Խաչի վարչութիւնը ծաղկեփունջ մը նուիրեց ընկերուհի Ֆլօրային, որ քաջալերական խօսքեր ուղղեց այս առթիւ։

Հանդէսը վերջացաւ երգչախումբի «Հնչում է զանգը» խմբերգով եւ նախագահին փակման խօսքով։

★ Յառաջիկայ Յունիս 18ին Կապոյտ Խաչի կողմէ կը ներկայացուի կատակերգութիւն մը, «Տայի Կարապետ» կամ «Ամերիկահայ փեսացուն», ղեկավարութեամբ Պ. Պ. Տէր Պօղոսեանին։ Անշուշտ հասարակութիւնը այդ օրն ալ խուռներամ բազմութեամբ մը պիտի քաջալերէ այս ձեռնարկը։— Վխիղուճիկ

Ընդհ. դասաւորման այս կարեւոր յաղթանակէն վերջ, թերեւս երկրորդ ըլլանք։ Կը սպասուի Լիկի որոշման, ի պատասխան մեր բողոքին։

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՆԻՒԹԵՐ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄՈՒՐԱՏԻ ՀԵՏ
ՓԹԹՈՐԻԿԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Մեր էութեան մէջ ջախջախուեց մի գեղակերտ երազ։ Խորտակուեց ահագնագղորդ փլուզումով յուսատատ մի տեսիլ։ Ինչ անուշ, ինչ սրտապարար հեռապատկերներ էինք երկնել։ Ինչ թեւաւոր ու խանդավառ հանդէս էր մեր երթը, եւ ինչ կարեւէր ու սրտակեղեք յուղարկ էր մեր դարձը։

Երկուսով քայլում էինք անխօս ու մտախոհ։ Յեղափոխութեան առեանը անսիրտ ու անխիղճ անհոգութեամբ մահ էր ճակատագրել մեր բազմահազար ժողովուրդին համար։ Մահ՝ Արարատեան դաշտում, ու այժմ մահ՝ Բագուի հայութեան։ Ինչո՞ւ այսքան անգգամ է այս աշխարհը։

Կարեկցութիւն չենք պահանջում աշխարհից։ Մինչեւ անծայր նողկանքը, խորշում էինք օտարի ողորմութիւնից, մեր իրաւունքն էինք ուզում կորզել։ Մոլեգնօրէն կռուելու բռնապետութեան դէմ ու քաջերի նման պատուով մեռնելու մեր իրաւունքը։ Որի՞ համար էին փողփողուն նշանաբանները։ Աշխարհի բարօրութեա՞ն, թէ՞ հէք ու թշուառ ամբոխները չքդմելու համար։ «Հայոց ազգի երկու հերոսները», Սեպուհն ու Մուրատը, գաղափարակիցներն ու զինակիցները Քեռիին, որոնց բովանդակ կեանքը եղել է անդուլ ու անհատնում նուիրում յեղափոխութեան բագինին, եկել են իրենց գերագոյն տուրքը, իրենց կեանքը ի սպաս դնելու, իսկ հիմա՞, փոխարէնը ստանում էին անհոգի անտարբերութիւն, դիւային ծիծաղ։

Մերոնց սենեակը մտնելիս, տարօրինակ մի զգայութիւն համակեց մեզ։ Բոլորն էլ տխուր էին ու ընկճուած։ Միթէ՞ չարագուշակ նախազգացում էին ունեցել։ Ոչ, սմքած ու բարոյալքուած էին Բագուից հասած չարաշուք լուրերից։ Մի տասնեակ փախստականներ խռնուել էին եկեղեցու բակը ու նկարագրել Բագուի կացութիւնը մռայլ երանգներով, Թուրքերը հասել են Գիպի Հէյբաթ, ժողովուրդը խուճապահար փախչում էր Ռուշտ ու Աստրախան։ Մէկ խօսքով, Բագուն հոգեվարքի մէջ էր։

Հաղորդեցինք մեր առաքելութեան ձախողանքը. երբՍեպուհը լսեց մանրամասնութիւնը, աչքերը կրակ կտրեցան։ Բուռն խօսքերով ձաղկեց այս անիրաւ վերաբերումը ու մեղադրանքի ամբողջ զայրոյթը թափեց մեր անճարակութեան վրայ։

Մուրատը՝ ծանրախոհ, մտամփոփ ու հանդարտ, խզեց Սեպուհի յարուցած փոթորիկը։ Իրաւունք տուաւ Մինինին։ Զարմանք յայտնեց, որ չենք տեսնում մերկ ու ցուրտ իրականութիւնը։

— Ռուսիան, եթէ փրկուի այս մահաժամից, Բագուն Թուրքին չի մնար։ Նաւթ ու մազութ զլուխս չի մտնիր։ Իմ կոկորդիս կպած ձեռքը պէտք է կտրեմ նախ. ոտքս ոլորողին դրօշ իսկ չեմ տար, ասաց։

Խորհուրդի նստանք։ Որոշեցինք, որ մեզնից երեք հոգի Բագու մեկնին Ռոստոմի հետ տեսնուելու։

Բագու պիտի գնայինք երեքով։ Գրիգոր Ամիրեանը, Բաբերդցի, Սեպուհի անբաժան ու հաւատարիմ զինակիցը, որ իբրեւ վկայուած բույժ, վաշտապետի պաշտօնով թանկագին ծառայութիւններ է մատուցել կամաւորական շարժումին, Վահագն Նալպանտեան, Սեբաստացի հնչակեան հանրածանօթ գործիչը, որ Երզնկայից մինչեւ Բագու հետեւեց Մուրատին եւ պարկեշտ ու տքնաջան աշխատանքով լիովին գործադրեց իր վրայ դրուած պարտականութիւնները, եւ ինքս։

Վերջին պահուն, Աստրախան մեկնելուց առաջ, կրկին հաւաքուեցինք Սեպուհի ու Մուրատի մօտ։ Անհրաժեշտ էր, որ իրենց հրահանգների իմաստը, բոլորիս համար անխտիր, լինէր մեկին ու ճշգրիտ։ Վահագնը յաճախ չեշտում էր իր վադեմի ու սրտագին բարեկամութիւնը Ս. Շահումեանի հետ։ Երկիւղ ունեցայ, որ այդ ցուցարարօրէն ինքնագով առանձնաշնորհումը մեզ կը տանի անհաճոյ ու անդարմանելի թիւրիմացութիւններ։ Պէտք էր ճշդել մեր հանդիպումների ու դիմումների կարգը եւ նրա պայմանական փոփոխութիւնը։ Ուրեմն, բոլորս էլ նախ պիտի ներկայանայինք Ռոստոմին ու ապա նրա խորհուրդով միայն պիտի դիմէինք Ս. Շահումեանին, միշտ Վահագնի անպայման ընկերակցութեամբ։

Սա էր մեր առաքելութեան «միտք բանին»։

ԲԺԻՇԿ ԵՐ. ԽԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

քականութիւնը: Թերեւս դժուար պիտի ըլլայ կատարեալ ելք մը գտնել կեդրոնական Եւրոպայի եւ Գերմանիոյ համար, բայց հաստատապէս կը յուսամ թէ՝ մենք (Չորս Մեծերը) խաղաղութիւնըվերահաստատելու ճամբուն վրայ ենք: Արեւմտեան պետութիւնները համաձայնած են Գերմանիոյ միութեան մասին: Անոնք համաձայն են նաեւ թէ Գերմանիան պէտք չէ ի սպաս դրուի ոեւէ առանձին պետութեան եւ պէտք է պատրաստուի միանալու եւրոպական հասարակութեան»:

Նախարարը այս առթիւ պարզեց նաեւ Ատլանտեանի դաշինքին առաւելութիւնները, խոր ապաւորութիւն ձգելով 1200 պատգամաւորներուն վրայ: «Եթէ այս դաշինքը աւելի ուղղամտօրէն ըլլար քան խաղաղասիրական, Չորս Մեծերը այսօր ժողով պիտի չգումարէին Փարիզի մէջ»:

★ Գերմանիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհ. ժողովը, որ բացուեցաւ կիրակի օր, Պերլինի մէջ, որոշեց ծրագիր մը ներկայացնել Չորսերու Խորհուրդին: Մամուլը պատուիրակութիւն մը պիտի ղրկուի Փարիզ, իբրեւ հիմնական սկզբունք առաջարկելով «վերադարձ դէպի Փոցտամ»:

★ Մ. Նահանգներու արտաքին նախարարը առաջարկած է խորհրդարանին՝ փութացնել Ատլանտեանի դաշինքին վաւերացումը, փարատելու համար արեւմտեան Եւրոպայի պետութեանց կասկածները:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՌՈՒՍԵՐԷՆԸ ՊԱՐՏԱՒՈՐԻՉ պիտի ըլլայ Լեհաստանի բոլոր դպրոցներուն մէջ, տասը տարեկանէն վեր տղոց համար, համաձայն նոր օրէնքի մը:

ՏԱՍԸ ՀԱԶԱՐ ՌՈՒՍ զինուորներ եւ սպաներ ցամաք ելած են Վալոնա (Ալպանիա), համաձայն կարգ մը թերթերու տեղեկութեանց: Իրենց հրամանատարը, Ծովակալ Իգորիցաւսկի, իր բանակատեղին հաստատած է Սազէնօ կղզին, Վալոնայի դիմաց: Այս զինուորները վարիչ ուժը պիտի դառնան ալպանական բանակին: Նոյն աղբիւրին համաձայն, այս ձեռնարկը ուղղուած է ոչ թէ Յունաստանի, այլ Եուկոսլաւիոյ դէմ: Ինչպէս Հօճա վերջերս Մոսկուա այցելած ատեն, մեծապատիւ կերպով ընդունուած է, պայմանաւ որ անոնց գործածման հսկէ Թիրանայի խորհրդային դեսպանը:

300 ՀՈԳԻ ՍՊԱՆՆՈՒԱԾ ԵՆ ապստամբութեան մը հետեւանքով, Աստիս Ապէպայի մօտ, համաձայն իտալական թերթերու տեղեկութեանց: Բուռն կռիւներ ծագած ըլլալով, կառավարական զօրքը հարկադրուեր է նահանջել, որպէսզի ապստամբութիւնը ջնջուելի: Կառավարական զօրքին մէջ կը գտնուէր գահաժառանգը, իշխան Ասֆավօսէն, որ կրցած է խուսափիլ: Գահաժառանգը 33 տարեկան է: 1936ին Իտալացիները ուզեցին կայսր հռչակել զինքը, բայց մերժելով գնաց միացաւ հօրը, Հայլէ Սէլասէի:

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ հաշտութեան վերաբերեալ փաստաթուղթեր, որոնք երեք ծրարներու բաժնուած էին, Լօզան ղրկուելու համար, գողցուած են Հայֆայի մէջ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ճառ մը խօսելով Ալժէի մէջ, յայտարարեց թէ՝ համախորհուրդ դատական նախարարին եւ դատական բարձրագոյն ատեանին հետ, ամենալայն ներում պիտի շնորհեն բոլոր անոնց որ մոլորած են վերջին տրուած հրահանգներով, կամ գաղափարական մոլեռանդութեամբ, սակայն պատասխանատու չեն եղած ոեւէ Ֆրանսացիի տառապանքին կամ մահուան եւ որեւէ խնքնակամ արարք չեն կատարած ի նպաստ թշնամի պետութեան: «Այս կարգի քաղաքացիներէն մարդ պիտի չմնայ այլեւս բանտերուն մէջ: Միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէսզի բոլոր թղթածրարները քննուին մինչեւ տարեգլուխ, եւ, բացի դաւաճաններէն, մատնիչներէն եւ ոճրագործներէն, բարեմիտ մարդիկ օգտուին գթութենէն եւ վերագտնեն ազատութիւնը եւ իրենց իրաւունքը քաղաքային կեանքին մէջ»:

ՊԵԼԺԻՈՅ արհեստակցական ամենամեծ միութիւնը, Աշխատանքի Դաշնակցութիւնը որոշեց քաշուիլ Համաշխարհային Դաշնակցութենէն, որ կը գտնուի Մոսկուայի ազդեցութեան տակ:

ՔՍԱՆ ՀԱԶԱՐ ՀՈԳԻ մասնակցեցան հսկայական ցոյցի մը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի օր, Աթէնքի մարզարանին մէջ, բողոքելու համար մանուկներու առեւանգութեան դէմ (ապստամբներու կողմէ): Ներկայ էին արքայական բնտանիքին անդամները եւ բարձր պաշտօնատարներ:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ համայնավար առաջնորդը, Մաքս Ռայման, որ վերջերս երեք ամիս բանտարկութեան դատապարտուած էր, անարգական դիրք բռնած ըլլալով դաշնակից հրամանատարութեան դէմ, ձերբակալուելով բանտարկուեցաւ Տիւսէլտորֆի մէջ:

ՉԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԱՏԵԱՆԻՆ յանձնուեցան, ազգ. պաշտպանութեան վերաբերեալ գաղտնիք-

ՄԱՅԻՍ 28Ը ԿԸ ՏՕՆՈՒԻ

ՇԱՎԻԼԻ մէջ Յունիս 19ին:

★

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ.— Յունիս 5ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ.— Յունիս 11ին, շաբաթ գիշեր, Իսիի քաղաքապետարանին սրահը:

★

ԱՌՆՈՒՎԻԼԻ մէջ, Յունիս 5ին:

★

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ կը տօնուի Յունիս 4ի շաբաթ երեկոյեան ժամը 8ին:
Կը խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

★

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ մէջ այս կիրակի իրիկուն ժամը 9էն մինչեւ առաւօտ, դպրոցի սրահին մէջ:
Նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. Վարուժան կոմիտէի եւ մասնակցութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի:
Գեղարուեստական ճոխ բաժին:
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
կը խօսի ընկեր Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ (Փարիզէն)
Մուտքը ազատ է:

★

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ, Յունիս 5ին, նախաձեռնութեամբ Հ.Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին:

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ՓԱՐԻԶԻ Հայ Մարզական Միութեան (U.S.A.) մարզահանդէսը՝ Յուլիս 3ին:
ՄԱՐՍԷՅԼ.— Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան հանդէսը՝ ի յիշատակ հերոսներու, Յուլիս 17ին:

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻԻ
Յունիս 13ին, երկուշաբթի ժամը ճիշդ 9ին
La Potinièreի թատրոնին մէջ, 7 rue Louis le Grand, Paris, Métro Opéra:
Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ կը ներկայացնէ «ԴԵՐԱՍԱՆ ՔԻՆ»էն արար մը, մասնակցութեամբ Օր. Մ. ԷՔԻԶԵԱՆի: Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր.ներ Ի.ՊԻՒԼՊԻՒԼԵԱՆ, Հ. ԻԶԳԱԼԱՑԵԱՆ, Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ, ԽՏՇԵԱՆ, Պր.ներ ՖԻԼԻՓ ԱՂԱԶԱՐԵԱՆ, Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ:
Բացման խօսք՝ Պ. ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆ:
Տոմսերու համար դիմել.— Բժ. Հ. Գալճեան, 5 rue de Maubeuge, Բժ. Ասլան 120 Bld. de Clichy, Հ. Սամուէլ եւ Պարսամեան գրատուները:
Ներկայացման օրը տոմսակ չի ծախուիր:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Ի պատիւ Ֆ. Հ.Մ.Ը.Մ.ի Մարսէյլի մարզիկներուն:

Յունիս 4ին, Moulin Brûléի սրահին մէջ, José Rémoի Tango Typique նուագախումբը (Casinos de Nice et de Deauville):
Հաճելի անակնկալներ, ճոխ եւ դիւրամատչելի պիւֆէ:
Հաղորդակցութեան միջոցներ.— Մասնաւոր հանրակառք Ալֆորվիլէն, Charenton Ecolesէն 107 թիւ օթօպիւս, իջնել Moulin Brûlé:
Սեղանները նախապէս ապահովելու համար դիմել Salon de Coiffure Grégoire 27 rue Etienne Dolet Alfortville:

ներ երեւան հանած ըլլալու ամբաստանութեամբ, — Ժաք Ֆրիոլան, համայնավար «Regards» շաբաթաթերթին խմբագիրը, հարիւրապետ Աղեմա, Պերթրան Ժուան, փծագրիչ օդանաւային չինութեանց ընկերութեան եւ Իվ Մոռօ, խմբագրապետ France d'Abord թերթին: Դատական քննութիւն բացուեցաւ ուրիշ համայնավար թերթի մը, Défenseի դէմ, բանակը անարգած ըլլալու ամբաստանութեամբ: Ուրիշ քննութիւն մըն ալ բացուած է «Իւմանիթէ»ի դէմ, յօդուածի մը առթիւ որ նոյնպէս անուանարկիչ կը համարուի:

ՓԱՐԻԶԻ ՍԱԿԱՐԱՆԸ վերաբացուեցաւ երկուշաբթի օր, համաձայնութիւն գոյացած ըլլալով պաշտօնեաններուն հետ:

Imprimerie DER AGOPIAN, 17 Rue Damesme – (13)
Le Gérant : A. NERCESSIAN

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւնը ներկայ պիտի ըլլայ խումբերու ընդհ. ժողովներուն, իրենց սովորական հաւաքավայրերը, հետեւեալ օրերուն: (Կարեւոր օրակարգ):
Սէն Ժեռոմ եւ Պուլվար Օտտօ, երեքշաբթի 31 Մայիս երեկոյեան ժամը 9ին:
ՊՕՄՈՆ եւ ԼԷ Ձ'ՕԼԻՎ, այս հինգշաբթի:
Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ եւ Ս. ՄԱՐԿՐԻՏ այս ուրբաթ:

ԴԵՌ ՁԵՌՔ ՏԵՍԱԾ

Կոմսի «ԽՈՆԱՐՀ ՀԵՐՈՍՆԵՐԸ»
Կը ծախուի ընկերներու միջոցաւ: Գին 150 Ֆր.:

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ԴԱՇՏԱՀԱՆԴԷՍԸ
Մարսէյլի Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի դաշտահանդէսը որ յետաձգուած էր օդին անյարմարութեան պատճառով, տեղի կ'ունենայ ՅՈՒՆԻՍ 5ին:

ՁԻՆՈՒՈՐԻ ՄԸ ՎԵՐԱԹԱՂՈՒՄԸ
Այսօր, երեքշաբթի ժամը 3.15ին տեղի կ'ունենայ վերաթաղումը ռազմադաշտին վրայ սպաննուած զինուոր ՄԱՐՏԻՐՈՍ ՈՒԶՈՒՆԵԱՆի, Իսի լէ Մուլինոյի գերեզմանատան մէջ:

ՀԱՅ ԵՐԳԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

ԱԶԳ. ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ՀՈՎԱՆԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ,
Մարսիլիոյ ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ ղեկավարութեամբ Վ. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆի, կուտայ իր ՄԻԱԿ ՀԱՄԵՐԳԸ, Յունիս 10ին ժամը 16ին Salle Rameauի մէջ: Յայտագիրը կը պարունակէ ՄԵԾ ՄԱՍՈՎ ԱՆՏԻՊ ԲԱԶՄԱՁԱՅՆ ԵՐԳԵՐ, մեր եկեղեցական եւ ժողովրդական երաժշտութենէն, ընկերակցութեամբ մեծ երգեհոնի եւ դաշնակի: Երգահաններու մէջ մասնաւորաբար Կոմիտաս վարդապետ:

ՔԱՌԱՁԱՅՆ ՊԱՏԱՐԱԳ
Ալֆորվիլի Ս. Պ. Պ. եկեղեցւոյ մէջ, այս կիրակի, Հոգեգալստեան տօնին առթիւ, ԳՈՒՍԱՆ երգչախումբի կողմէ, ղեկավարութեամբ Պ. Կ. ԳԱՑԻՇԵԱՆի: Պիտի պատարագէ եւ քարոզէ ՇԱՀԷ արեղայ ԱՃԷՄԵԱՆ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք հետեւեալ բաժնեգիները.—

ԱՆԿԷՆ Սվա. 1600, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Մերա. 800, ՔԱԶԱՊԼԱՆՔԱ Յար. 1500, ԼԱՆՍԷՅ Շահ. 800, ԼԻՈՆ Աքըլ. 1500, ՎԵՉԻՆԷ Ճեր. հազար, ԻՍԻ Քալայ. 1500, ՆԻՍ Պանտ. 1500, ՍԵՖ. 1500, Ակր. 8 հարիւր, ՊՐԻՒՔՍԷԼ Ճշմ. հազար, ԻՍԻ Հայպ. 8 հարիւր. ՌՈՄԱՆ Շատ. 8 հարիւր, ԼԻՈՆ Աֆր. 1500, ՓԱՐԻԶ Պաք. 1450, ՎԻԼՄՈՊԼԸ Անդ. 800, ՄԱՐՍԷԼ Գում. 1800, Ս. ԷԹԻԷՆ Գէո. 1600, ՄԱՐՍԷՅԼ Տէր. 8 հարիւր, ՍԻՒՐԷՆ Թոր. 1500, ՓԱՐԻԶ (16) Գավ. 8 հարիւր, Պ. ՔՈԼՈՄՊ Վար. 2200, ԼԻՈՆ Ավա. 1400, ՊՈՒՐԺ Մար. հազար, ԷՆ Պէզ. 8 հարիւր, ՄՈԼ Մկր. 1500, ՄԱՐՍԷՅԼ Խու. 1400, ՓԻՒԺԷ Մկր. 800, ՆԻՍ Քաթա. 800, Ս. ՄԱՐԿՐԻԹ Մարշ. հազար, ՄԱՐՍԷՅԼ Մես., ՊՕՄՈՆ Ներս., ՄԱՐՈՔ Եսա. 800ական, Ս. ԱՆԹՈՒԱՆ Վար. 1600, Ս. ԼՈՒ Ման. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Սվա. 800, ՄԱՐՍԷՅԼ Շահ. 3 հազար, Թոք. 1400, Գուլ., Գրի., Քարա., ՄՈՆՄՈՐԱՆՍԻ Պօյ. 800ական, ՓԱՐԻԶ (19) Տ. Ա. 1400, ՊՍՆԺՈԼ Համ. 1400, ՎԻԷՆ Միք. 1500:

ՎԱՍՊՈՒՐԱԿԱՆԻ ՅԱՂԹԱԿԱՆ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ
34ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Նախաձեռնութեամբ Վիէնի Վասպուրականցիներուն, 5 Յունիս կիրակի կէսօրէն վերջ ժամը 2.30ին: Կը խնդրուի բոլոր կազմակերպութիւններէն նկատի ունենալ սոյն թուականը: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ.— ՏԱՐՕՆԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ (դիւցազնավէպ) 7րդ դարու, հեղինակ Յովհան Եպիս. Մամիկոնեան: Խմբագրեց եւ աշխարհաբարի վերածեց Կ. ՍԱՍՈՒՆԻ, (Պէյրութ): Գին 200 Ֆր.:
Կը գտնուի նաեւ «Յառաջ»ի խմբագրատունը: